

Utrechtsche jaarboeken van de vyftiende eeuw, vervattende het merkwaardige in het Gesticht, en voornamentlyk in de stad Utrecht, zedert den 1402 en vervolgens voorgevallen

<https://hdl.handle.net/1874/9871>

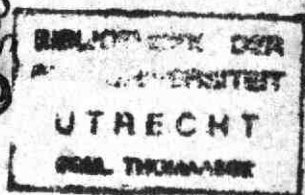
129/26

UTRECHTSCH E JAARBOEKEN

VAN DE
VYFTIENDE EEUW,
VERVATTENDE HET MERKWAARDIGE
IN HET
GESTICHT,
EN VOORNAMENTLYK IN DE STADT
UTRECHT,

*Zedert den jare 1470. en vervolgens
voorgevallen.*

TZAMEN GESTELT DOOR
MR. KASPAR BURMAN.
DERDE DEEL.

T' UTRECHT,
By J. H. VONK VAN LYNDEN, Boekverkoper,
MDCCLIV.

V O O R R E D E.

Hen onzer zeer geachte Hoogleeraaren op deze Utrechtsche Hooge School, deelde my in den Lentetydt dezès Jaars eenen brief mede, aan zyn Hooggeleerde geschreven door den Eerwaarden Heer *Willem te Water*, Bedienaar des Goddelyken Woordts te Axel in Staats Vlaanderen. By dezen brief gaf zyn Eerw. te kennen, bezig te zyn met de beschryving van de Kerkelyke Geschiedenissen van zyne standplaats, verzoekende by my te willen verneemen, om wat reden en oorzaak deeze Kerk oudtydts onderhorig hadt geweest aan het Bisdom van Utrecht? als mede, waarom de vier Vlaamsche Ambachten van veele Schryvers gesteldt wierden Leenroerig geweest te zyn aan het Utrechts Bisdom? en voorts hoe de Graven van Vlaanderen konden genoemd worden Leenmannen van den Utrechtschen Kerkvoogd? op het een en ander heb ik zyn Eerw. kortelyk myne geringe gedachten laten toekomen. Ik heb nooit het geluk gehad van den Heer *Te Water* te hebben gesproken, en kenne derhalven hem persoonlyk niet, maar my heugt mynen waarden Vader zal. ged. meer dan eens van denzelven te hebben hooren getuigen, dat hy een

V O O R R E D E.

zyner naerftigfte Leerlingen op de Hooge School te Leyden was geweest, en dat hy zyne Godsgeleerde Studien vorder met eenen zonderlingen yver en vlyt hadde volbracht. In de voorlede maand September vereerde die Eerwaerde Heer my met eenen beleefden brief, voegende by den zelve eene verhandeling van de *Leenroerigheid der vier Ambachten van Vlaanderen*. Ik las dezelve met genoegen, en oordeelde dat ze waardig was het licht te zien; doch dewyl ze te klein was om afzonderlyk gedrukt te worden, heb ik goet gedacht, dezelve, met kennis van den naerftigen en geleerden Schryver, voor dit derde Deel myner Jaarboeken, in plaatze van eene Voorrede, de Liefhebbers van de Nederlandsche Oudheden en Geschiedenissen van de middel eeuw mede te deelen.

VERHANDELING
 OVER DE
 LEENROERIGHEIT
 DER
 VIER AMBACHTEN
 IN
 VLAENDEREN;
 DOOR
 WILLEM TE WATER.

§. I.

De Vier Ambachten (1) van Hulst, Axel, Affenede en Bouchaute, zoo beroemd in de Nederlantsche Historien der Mid-

(1) *Ambacht* beteekende in de oude Nederlantsche Tael, *Dienstbaarheid*, *Dienstplichtigheid*, waar van noch heedendaegsch de *Hantwerken* die iemand dienstbaer en dienstplichtig maeken, *Ambachten* genoemd worden; gelyk men ook wil dat de naam van *Ambassadeurs*, of *Dienaers* en *Gezanten* der Vorsten van dit woort zoude afstammen, en zoo veel zyn als *Ambachtstadeurs*, met eenen Italiaanschen uitgang. Hoe dit ook zy, het woort *Ambacht* is vervolgens overgenomen om te beteekenen, eene *Landstreek*, of *Rechtsgebiet*, 't welk dienstplichtig was aen eenen Opper Heer, wegens *afhanglykheit*, of *Leenroerigheid*. Waerom de *Ambachten* in het Latyn der middel Euwen genoemd werden *Officia*, dat is *dienstbaerbeeden*, gelyk die noch hedendaegsch by de Franschen met dien zelve naem *Offices* uitgedrukt worden.

VI OVER DE LEENROERIGHEIT

Middel-eeuwen, als die omtrent drie hondert Jaeren lang de twist-appel zyn geweest tuschen de Graeven van Vlaenderen ter eenre, en de Graeven van Zeeland ter andere zyde; betekenen, naer de Beschryvinge van Sanderus, (a) niet anders dan die geheele Landstreek, welke voormaels onder het Bisdom van Utrecht behoorde, en in 't geheel dertig Dorpen in het gewest van Vlaenderen begrypt: Zynde begrenst met de Honte of Wester Schelde ten Noorden, en met den Lande van Waes ten Zuiden. Zommige, (b) die de Wester Schelde houden voor de Fossa Ottoniana, of Gracht van Keizer Otto, welke die Vorst zoude hebben doen delven, om Zeeland te beeter tegens de invallen der Vlaemingen te verzekeren, schynen het recht der Graeven van Zeeland tot de vier Ambachten hier op te gronden, dat door die Gracht de vier Ambachten van Zeeland zouden zyn afgestookken, daer dezelve voor heen aen vast gehecht zouden zyn geweest, en daer onder behoort hebben. Maer behalven dat andere deeze onderstellinge tegenspreken, (c) en aantoonen, dat de Otto-Gracht niet is, of kan geweest zyn de Honte, maer dat die is de Vaert welke van Gent naer Roonhuizen liep,

van

(a) *Flandria Illustrata*, II. Deel, 4. Boek, bl. 141.

(b) *Boxborn en Smallegange*, *Chronyk van Zeeland*,

(c) *Tegenwoordige staat van Zeeland*, bl. 5, 6.

van daer naer Zuidt-Dorpe, vervolgens dwars door Axel (daer men derzelver overblyfzelen binnen en buiten de Stadt noch klaerlyk ziet, en onder den naem van de Gentsche Vaert erkent) naer ter Neusen, daer zy in Honte uitquam, doet dit weinig tot ons oogmerk, vermits, zoo wel Zeeland, bewesten Schelde, als de vier Ambachten ter Leen gehouden wordt, en naer welke Leenroerigheid wy eigentlyk onderzoek zullen doen.

§. I I.

't Schynt onbetwistbaer dat de vier Ambachten leenroerig zyn geweest aen 't Keizerryk, in de voorige eeuwen. Want zy leggen in dat gedeelte van Vlaenderen dat met de Landen van Aelst, en Waes, genoemd wordt het Keizerlyk Vlaenderen: Naem, van welken nauyls eenige andere reeden, met schyn van waerheit, kan worden uitgedacht, als om dat zy den Keizer tot Opper-Heer hadden, van wien dezelve te Leen werden gehouden. De Historien van verscheide achter een volgende eeuwen bevestigen dat. Eerst wierden deeze vier Ambachten bezeeten by de Burg-Graeven van Gent, (a) wier Burg-Graefschap zoude zyn opgerecht door Keizer Otto den I. in den Jaere 949. en daer onder de vier Am-

(a) Sanderus, I. Deel, 3. Boek, bl. 133. c. v.

VIII OVER DE LEENROERIGHEIT

Ambachten begreepen, 't welk zy van den Keizer moesten verheffen. Keizer Hendrik de IV. bevestigde als Leen-beer in den Jaere 1057. het recht van Baudewyn Graeve van Vlaenderen op verscheide Landen en Steeden, (a) onder anderen op de vier Ambachten, mits belovende, dat hy van den Keizer die zoude te Leen houden. Hy stont dezelfde af aenzynen Zoon Robbert, toegenaemt de Fries, wiens Zoon Robbert de II. toegenaemt van Jeruzalem, Keizer Henryk de V. (b) in den Jaere 1108. het Lant van Aelst, en de vier Ambachten poogde te ontweldigen, waer toe hy Bontgenootschap aen gong, en, zoo als men nu spreekt, een Tractaet van Partage sloot, met Floris den II. Graeve van Holland; doch zy konden hun oogmerk niet bereiken, hoewel men gist, dat uit kracht van den Vreede, geslooten tusschen Keizer Henryk en Graef Robbert, op Kers-dag des Jaers 1108. zal zyn bedongen geweest, dat Graef Robbert de Zeeuwsche Eilanden bewesten Schelde, met het Lant van Waes (en dus ook de vier Ambachten, als tusschen beiden leggende) aen Floris, Graeve van Holland en Zeeland, als een Achter-leen, zal hebben moeten afstaen; 't welk te waerschyndelyker is, om dat Dirk de VII. Graef van Holland en Zee-

(a) Sanderus, I. Deel, 2. Boek, bl. 40. 11.

(b) Chronyke van Vlaend. I. Deel, bl. 119. 128, 129.

*Zeeland zich in den Jaere 1191. (a) genoot-
zaekt vont, om den eedt te koomen afleggen,
aen Baudewyn Graeve van Vlaenderen, welke
laestgemelde wederom, in het volgende Jaer,
zich eenen Leenman des Keizerryks erkende te
zyn. Het selve beleeden ook Jan en Baude-
wyn van Avennes, (Zoons van de Gravin-
ne van Vlaenderen, in de Historien bekend
met den naem van Zwarte Margriet) als zy
in hunne Reclamatie in den Jaere 1247. weder
eischten de Zeeuwfche Eilanden, de vier
Ambachten, enz. die, zeiden zy, de Grae-
ven van Vlaenderen eertyts van 't Ryk te
Leen hielden. Zy vonden heul by Keizer
Frederyk, (b) die zeer qualyk nam dat de
Gravinne Margriet zo lang uitfelde haere
gewoonlyke Manschap te koomen doen
over de Plaetzen die haere Voorzaeten ver-
kreegen hadden van het Keizerryk, doch
wiens gramschap zy wist te stillen. Ook ver-
klaerde Koning of Keizer Willem, Graef van
Holland, wiens Zuster Adelheit met Jan van
Avennes, boven gemelt, getrouwt was, de
genoemde Landen, en daer onder de vier Am-
bachten, vervallen te zyn aen het Ryk, om
dat Margreet, als Gravin van Vlaenderen,
in gebreeke was gebleeven, (c) om die van
hem*

(a) *Chronyke van Vlaend. I. Deel, 28. Cap. bl. 260, 261.*

(b) *L. c. I. Deel, bl. 347.*

(c) *L. c. I. Deel, 34. Cap. bl. 350.*

X. OVER DE LEENROERIGHEIT

hem als Keizer te verheffen, (*t welk zy echter naderbant erkende schuldig te zyn*) geveende die ter Leen uit aen zynen Zwaeger (a) Jan van Avenes, Graeve van Henegouwen, in welk Leen by ook bevesticht wierdt door Keizer Ludolf, (b) by openebrieven van den vyfden van Oogstmaent 1281. waer in te gelyk vernieticht wierdt de gifte gedaen door Richard, Graeve van Kornwal, (die door eenige Keurvorsten tot Keizer was gekooren) aen Margreet, van den Lande van Waes en der vier Ambachten. (c) Die strydige Leengiften baerden wel veel onrust tusschen de Vlamingen en Henegouwers, maer bevestigen ten krachtigste de Leenroerigheid der vier Ambachten aen het Keizerryk; zonder dat het Verdrag, tusschen Willem den III. Graeve van Holland en Zeeland, en tusschen Robbert, Graeve van Vlaenderen, getroffen in den Jaere 1323. (d) en waer in onder anderen de eerste aen den laetsten afstont zyn recht op de Landen van Aelst en Waes, en op de vier Ambachten, hier in eenige veranderinge heeft gemaekt of konnen maeken. Want schoon de
Grae-

(a) L. c. bl. 353, 354.

(b) Sanderus, II. Deel, 4. Boek, bl. 102. Chronyk van Vlaand. L. c. 36. Cap. bl. 375.

(c) Meieri Annales ad annum 1260. 1280. 1284. Chronyke van Vlaand. I. Deel, 36. Cap. bl. 381.

(d) Meierus ad annum 1310. Chronyke van Vlaand. I. Deel, 40. Cap. bl. 463.

Graeven van Vlaenderen, zedert dien tydt, zoo geruſt zyn gebleeven in het bezit der vier Ambachten, dat zelfs Filips de I. Hertog van Bourgondien, als Graef van Vlaenderen, dezelve ter Leen uitgaf aen Jan van Gent, die ze van hem verheſte den 16. van Hooimaand 1397. en dat 'er geen twiſt over derzelve beheeringe meer konden vallen; zedert de beide Graeffſchappen van Vlaenderen en van Holland, onder de heerſchappye van dezelve Heeren, eerſt uit het Huis van Bourgondien, en naderbant uit dat van Ooſtenryk, zyn geraekt: ontsloeg dit hen echter niet van de Leenroerigheid aen den Keizer en het Roomsche Ryk, zelfs niet, nae dat Keizer Frederyk in den Jaere 1442. (a) aen hem hadde afgestaen al het recht dat hy hadde op Holland, Zeeland, en op het Keizerlyk Vlaenderen, (doch geenzints de bulde) gelyk dan ook Filips de II. Hertog van Bourgondien, als Graef van Vlaenderen, in den Jaere 1443. aen Keizer Sigismund, wegens dezelve bulde heeft gedaen. Dit heeft geduurt tot dat de Aerts-Hertog Karel, Graef van Vlaenderen, enz. in den Jaere 1519. Keizer gekooren zynde, die ze van zich zelve in die hoedanigheid zoude hebben moeten verheffen, met veel draejens en keerens, en onder teegenspraek der Ryks-Stan-

(a) *Chronyke van Vlaenderen, II. Deel, 17. Cap. bl. 276.*

XII OVER DE LEENROERIGHEIT

Standen, deeze en andere zyne Landen, van die Leenroerigheid heeft weeten te ontheffen, schoon dezelve onder den naem van den Bourgondischen Kreits, noch met het Ryk eeniger maete vereenigt bleeven, maer welke vereeniging allengs van minder kracht wierd, en door de Nederlantsche beroerten geheel te niet is geloopen. Althans my is niet voorgekoomen dat Karels Zoon Filips de II. eenige Leenverheffinge aen den Keizer wegens deze Landen heeft gedaen. De Algemeene Staeten der Vereenigde Nederlanden, die althans het grootste gedeelte der vier Ambachten bezitten, als het geheele Ambacht van Hulst, en dat van Axel, met een voornaem gedeelte van dat van Bouchaute (nu het Ambacht van Ter Neuse genaemt) en van Affenede, hebben daer over de onafbankelyke Opperheerschappye, en erkennen over dezelve geen Leen-beer; schoon het ontwyffelbaer is, dat dezelve, in de voorige Eeuwen, aen het Keizerryk zyn Leenroerig geweest, gelyk de verhaelde geschiedenissen uitwyzen; wier geloofwaardigheid door het getuigenisse der beste Vlaemsche Schryveren wort bevestigd, gelyk Sanderus, (a) die staeft met de woorden van den beroemden Jaerboek-Schryver Meierus niet alleen, maer ook uit een met de hant geschre-

(a) *L. c. I. Deel, 2. Boek, bladz. 28. II. Deel, 4. Boek, bl. 103. 145.*

Schreven Jaer-boek des Kloosters St. Baefs te Gent. (1)

§. III.

Hoe zeker nu ook dit stuk zy, schynen evenwel de Vlaemsche Schryvers, zich zelven, en anderen deze welgegronde bewyzen, tegen te spreken, als die de vier Ambachten afhankelijk maeken van, en leenroerig aen den Bisschop van Utrecht. Wy hoorden hier vooren §. 1. Sanderus getuigen, dat dezelve voormaels onder den Bisschop van Utrecht behoorden. Dit geeft by meermaelen voor, dan eens schryvende (a) dat de vier Ambachten aen den Bisschop van Utrecht onderworpen waeren, indien men oude schriften van dat Bisdome mag gelooven, dan eens (b) dat

(1) Doch niemand spreekt van deze Leenroerigheid der vier Ambachten aen het Keizerryk, duidelyker en nadrukkelyker dan *Oliverius Vredius, in Sigill. Comit. Flandriae, pag. 3. met deeze woorden: Balduinus Barbatu, Comes Flandriae VI. Anno 988. obtinuit ab Imperatore Valencenas, & Castrum Gandense ultra Scaldim. Quatuor item Officia, Wasiam, atque Insulas aliquot Zeelandicas Flandriae asseruit, omnia perpetuo clientelaes Casareae titulo tenenda.* Baudewyn met den Baart, zesde Graef van Vlaanderen, verkreeg in den Jaere 988. van den Keizer Otto, Valenbyn, en de Burgt van Gent over de Schelde. Insgelyks heeft by de vier Ambachten, het Lant van Waes, en eenige Zeeuwsche Eilanden (besteden Schelde) aen Vlaanderen gebecht, welke by alle onder den altoos durenenden tyt van Keizerlyk Leen zoude bezitten. Die aanmerkelyke plaets ben ik schuldig aen den Wel-Ed. Heer K. Burman.

(a) *I. Deel, 1. Boek, bl. 2.* (b) *L. c. blad. 9.*

XIV OVER DE LEENROERIGHEIT

dat de vier Ambachten aen den Biffchop van Utrecht gehoorzaemden. *Den gront, waer op de Opperheerschappy van dien Biffchop soude gesteunt hebben, voegt by 'er aenstonts by, vermits de ingezeetenen van deeze Lantstreek, door Willebrordus Clemens (eerste Biffchop van Utrecht) omtrent het Jaer 691, tot het Christelyk geloof bekeert waeren: waen in by volgt de voetstappen van den Gentschen Edelman M. van Vaernezyk, (a) die 'er omtrent den Jaere 1565. dus van schreef, om dies wille dat Willebrordus in Vlaenderen gepredikt heeft, sorteeren ook onder 't Bisdrom van Utrecht, Geervliet (hoe deeze plaets by Vlaenderen te passe komt, begrype ik niet, alhoewel die oudttydts onder de Zeeuwfche Eilanden wierdt gerekent) Hulft, Axele, en Affenede, welke drie van de vier Ambachten uitmaken. 'T was in de onweetende tyden gronts genoeg, tot staevinge van kerkelyk gezag, zoo een Biffchop met schyn konde voorgeeven, of naer waerheit konde bewyzen, dat iemand zyner voorzaeten de Christelyke Leer voor de eerstemaal in zeker geweest verbreit hadt: maer gelyk het ons nu bespotlyk zoude voorkomen, dat men uit die eerste predikinge eenig wereltlyk gezag zoude willen afleiden, 't zy voor dien prediker, of zyne naezaeten; zouden de Geestelyken van dien*

(a) *Historie van Belgis, 4. Boek, 62. Cap.*

dien tydt vruchteloze moeite aengezwent hebben om de Vorsten te overreeden, dat zy aen den eersten Bisschop en zyne opvolgers zouden hebben afgestaen de Oppermacht der landen, in welke by de heidenen zoude gekerstent hebben, als waere dat een gevolg van dien Predikdienst geweest. Men zal dan misschien deeze Schryvers alleen van het kerkelyk rechtsgebiet des Utrechtschen Bisschops moeten verstaen, gelyk het onloochenbaer is dat de vier Ambachten den Bisdomme van Utrecht zyn onderborig geweest tot den Jaere 1559, toen de nieuwe Bisdommen in Nederland zyn opgerecht, want toen zyn dezelve van Utrecht afgescheurt en den Bisdomme van Gent ingelyft. Doch deeze Schryvers spreekten te onbepaelt, en te sterk, en zelfs met betrekkinge op de wereltsche heerschappye, dan dat men hen alleen van kerkelyk gezag zoude verstaen. Ook doen verscheide omstandigheden klaer genoeg zien dat de Bisschoppen van Utrecht zich niet binnen de paelen van een enkelt kerkelyk gebiet hielden, maer dat ook tot het burgerlyk uitbreiden of poogden uit te breiden. Te Hulst, het eerste der vier Ambachten, bestont het oude Stadts Wapen (a), tot den Jaere 1534 toe, in het beelt van St. Willebrordus in Bisschoplyken gewaede en verciersel, met het opschrift:

(a) Lansbergen Beschryving van Hulst, 6. Hoofdstuk
bladz. 163, 164.

XVI OVER DE LEENROERICHEIT

Schrift: Sigillum Scabinorum oppidi de Hulst: dat is, Zegel van Scheepenen der Steede Hulst; 't welk meer dan geestlyk opzicht beduit, alhoewel niet blykt dat by de Schepenen aanstelde. Ook heeft de Bisschop van Utrecht in den Jaere 1516 (a), den Keizer Maximiliaen, en zynen klein-zoon Karel, naderbant Keizer, toen zy bunne blyde inkomste in die Stad deden, door zyne gezanten doen inbaelen. Zoo by daer door zyn wereltlyk gebiet over die Stadt heeft willen te kennen geeven, zal dat mooglyk gegront zyn op de gewaendegifte van Keizer Otto den III. (b) van den Jaere 934, waer in by den Burgt van Hulst, aen de kerke van Utrecht zoude hebben toegevoegt; doch die, gelyk veele andere giftbrieven van de Pauzen, en Bisschoppen, de onkundige werelt eertyts voor echt opgedrongen, in eene verlichtere eeuw weinig geloof vind. Onderzusschen kan men niet ontkennen dat de Bisschoppen van Utrecht in de vier Ambachten hun gezag, ook in het wereldlyke, wel hebben weten te doen gelden, hebbende hunnen styl in de Jaertellinge daer in gevoert, en doen volgen, zoo in de Kerken, als op de Raedt-buizen, in de besluiten der Overbeeden, en in de Pleit-Rolle, en vonnissen over burgerlyke en

(a) L. c. Hoofstf. 10. bl. 228.

(b) L. c. Hoofstf. 1. bladz. 3. en Hoofstf. 12. bladz.

en balsstraffelyke zaeken. De Schryver of Schryvers der Gendtsche geschiedenissen (a), spreekten daer over eenigzints twyffelachtig den 1 dag van deze maent (January 1576) zeggen zy, heeft men volgens de ordonnantie des Conings van den 16 Junius van het voorleeden (gegeeven door deszelfs Landvoogt Don Louis de Requesens) het begin van het Jaer begonst te rekenen van den 1. Januarius zynde zulx geordonneert, om te voorkoomen menigvuldige moeilykheeden, die veroorzaekt wierden door den ouden Franschen styl, volgens den welken het Jaer maer en begon op den Paesch-avond nae de wydinge van de vonte. Dit was was in Vlaenderen 't gemein gebruik, uitgenomen misschien in de vier Ambachten, die eertyts geweest zynde onder 't Bisdom van Utrecht, ook waarschynlyk volgden den styl van Utrecht, volgens den welken het Jaer begon met Kersdag, ofte den styl van den Hove van Utrecht, die 't Jaer begonst met den 1. Januarius, gelyk nu hier wiert geordonneert. — Carel de IX., Coning van Vrankryk, hadt dusdaenig bevel van in 't Jaer 1563 laeten uitgaen in zyn ryk: *Maer my is uit meenigvuldige gedenkstukken van den Jaere 1564 tot 1570 (berustende ter Griffie*

(a) Tom. I. bladz. 236, 237.
* *

XVIII OVER DE LEENROERIGHEIT

*fie van Axel, en Axel-Ambagt) ontegen-
 zeglyk gebleeken, dat men daer den styl van
 Utrecht volgde in alle handelingen van Ba-
 liu, Burgemeester en Schepenen, alzoo, nae
 de Jaer- en Dag-tekeninge, 'er doorgaans
 word bygezet naer Uytrecht, dat is naer den
 styl van Utrecht, in onderscheidinge van den
 Jaer-styl, dien het Hof en de Raedt van
 Vlaenderen, mitsgaders alle de steeden, en
 plaetzen van dat Landtschap, (uitgezondert
 de vier Ambachten) gewoon waeren te ge-
 bruiken. Dewyl nu de schikkinge, en ver-
 anderinge van den Jaer-styl, een werk der
 Opper machten is, gelyk uit de aengebaelde
 exempelen blykt, en naderbant by het invoe-
 ren van den Gregoriaenschen styl is gebleeken,
 en nu noch onlangs in Engelant, en Zweeden
 is bespeurt; is het eene gewisse preuwe van 't
 vermogen des Bisschops van Utrecht in de
 vier Ambachten, dat by zynen styl, boven
 dien van den Graeve, en den Hove, in dezel-
 ven heeft ingedrongen, en doen onderhouden.
 Zelfs vonden de Bisschoppen van Therouane,
 Kameryk, en Utrecht, zich zoo bevesticht
 in hun gezag, dat zy in de vyftiende Eeuwte,
 onderstonden de ingezeetenen van Vlaenderen
 over Wereldlyke, en Burgerlyke zaeken, zelfs
 over kleine schulden, voor hunnen rechtbank
 te daegen, en niet verschynende met den Kerk-
 ban te kwellen, tot dat Keizer Maximi-
 liaen,*

liaen, en zyn zoon *Filips van Oostenryk*, als *Graef van Vlaenderen*, by plakkaet van den 24. Augustus 1486, den *Vlaemingen* verbodt iemand over burgerlyke zaeken elders te recht te betrekken, als voor de gewoone rechtbanken, op de boete van 60 ponden *Parisyfch*, *Vlaemfche* munt.

§. IV.

Hoe groot het gezag der *Utrechtsche Bifchoppen* in de vier *Ambachten*, ten opzichte van het *Wereldlyke*, volgens deze aengebaelde bewyzen, ook mag geweest zyn; 't is niets, in vergelykinge van de macht die zy zelven zich over die gewesten hebben toegeschreeven, en door hunne afhangelingen zich hebben doen toeëigenen. Want men wil ons doen geloven, dat zy de onafhanglyke *Opper-Heerschappye* over de vier *Ambachten* gehad zouden hebben, en dat de *Graeven van Vlaenderen* die van hen, als *Leenheeren*, ter *Leen* zouden hebben bezeeten en van hen hebben moeten komen verheffen. Immers zoo luidt het verbael van *Johan Veldenaer* (a) dat *Boudewyn van Hollant* (broeder van *Floris den . . . Graeve van Hollant*) den 29. *Biffchop van Utrecht* (in den jaere . . .) deede beschryven

(a) By *Boxborn*, *Ned. Hist.* bladz. 151--157.

XX OVER DE LEENROERIGHEIT

ven alle des Gestigts, en der Kerke Leenmannen van Utrecht, dat zy quaemen, of seiden geregten procureurs, en ontfangen hoer Leen van hem, als sy schuldig waeren te doen. En dit zyn des Stigts Hooge Mannen, die hier nae beschreeven staen, en mit wat goede zy meede verleent waeren, op dat het soude blyven tot eenre eeuwiger gedenknisse.

Brabant. Die Hertoge van Brabant, enz.
Vlaenderen. Die Graef van Vlaenderen was die anderde, en houdt van 't Stigt te Leen die vier Ambachten. *Vervolgens telt by veele andere Graeven en Heeren op, met vermeldinge der Goederen en Plaetzen die zy van den Bisschop te Leen bielden, en der Amp- ten en Eertytelen, die zy, als Leenmannen des Bisschops bekleeden, en droegen, beslui- tende die Historie aldus:* En als die Bisschop Baldewinus alle syne Leenmannen, die hy doe hadt, geroepen hadde om hoer leen te ontfangen, soo ontfongen zy al hoer leen, sonder die Hertoge van Brabant, die ver- sumede dat hy de Velue nyt te tyde en ver- sogt, die de Greeve van Geldere voert te leen hielt van deesen Hertog voorseid, waerom de Bisschop in de Velue toech mit kracht, en verdreef daer uit den Graeve Geraert van Gelre met alle syne hulpers. *Die duidelyke en platte woorden, geeven niet*

alleen te kennen dat de vier Ambachten een Leen-goed waeren, dat de Graef van Vlaenderen van 't Sticht van Utrecht te Leen hield, maer dat by, als Leenman, die ook van den Bisschop Boudewyn als zynen Leen-beer zoude hebben verheft, zo wel als alle de andere gedagvaerde Leenmannen, van welken niemand, als alleen de Hertog van Brabant, in gebreke zoude gebleeven zyn om hulde te doen. Hoe is dit verbael over een te brengen met de bewyzen te vooren § 2. vertoont, dat de Graeven van Vlaenderen de vier Ambachten ter Leen hielden van den Keizer en het Keizerryk? Indien men deze zwierige Leen-lyst, door Veldenaer opgegeeven, als onecht, valsch en enkel gesmeet om den luister en macht der Utrechtsche Bisschoppen te vertoonen, verwert, gelyk wel meer blafferts der Utrechtsche Kerke door Oudtheit- en Oordeel-kundige Liefhebbers voor verciert worden gebouden, vervallen alle die fraeje historien van zelfs. Doch dewyl het volstaegen zeker is dat eenigen der Graeven en Heeren, in die lyst gemelt, met de daedt eenige Leen-goederen van het Sticht van Utrecht hebben bezee-ten, moet 'er matiging plaets hebben, zonder de waerheit aen de eene of andere zyde te kort te doen. Veldenaer, die dit Register der Leenen getrouwlyk heeft naegeschreeven gelyk by het vondt, kan geloofst hebben dat de Graef

XXII OVER DE LEENROERIGHEIT

van Vlaenderen des Biffchops Leenman was, en de vier Ambachten van den zelven heeft komen of laeten verheffen, om dat des Graeven nalatigheit in deezen geene kwade gevolgen heeft naegeslept, gelyk het verzuim des Hertogs van Brabant heeft gehad, staende het den beerschzuchtigen Biffchop Boudewyn zo gereet niet om den Graef van Vlaenderen; wegens deze weigeringe van Manschap, in zyn verasgeleegen Land aen te vallen, als wel den Hertog van Brabant in de naebuurge, en aen het Sticht paelende Veluwe, den oorlog daer over aen te doen. Maer ondertusschen geeft Veldenaer zelfs voldingende reedenen aen de hand, om het Leenmanschap des Graeve van Vlaenderen over de vier Ambachten, als verdicht te verwerpen. Want daer de weitze Biffchop Boudewyn aen elk zyner Leenmannen, op 't voetspoor der Keizeren, zekeren Eer-tytel van eenig Ampt gaf, gelyk by voorbeelt, de Hertog van Brabant was zyn Droffaert, de Graef van Holland zyn Maerschalk, de Graef van Kleve zyn Overste en Meyster Kamerlinge, de Graef van Benthem zyn Overste Doerwaerder, die Graeve van Goer zyn Meyster Poertwagter, enz.; is de Graef van Vlaenderen van die gewaende aanzienlykheit uitgesloten gebleeven, volgens 't slot van Veldenaers Verhael in deze woorden: Deze voorschreeve Hoogmannen,

nen, die hieten des Biffchops Ampt-mannen, fonder Vlaenderen, en hadde geen ampt: *Ten klaere bewyze dat de Graef van Vlaenderen geen Leen-man des Biffchops was, die anders niet zoude nagelaeten hebben, tot vermeerderinge van zynen luifterryken ftaet, hem den eenen of anderen ydelen eernaem te geeven. 't Kan evenwel waer zyn dat Biffchop Boudewyn, die in 't Kerkelyke over de vier Ambachten gefteft was, en van het Werelds gebiet meer en meer poogde in tepalmen, den Graef van Vlaenderen ter Leen-verbefinge heeft doen nodigen, en ten dien einde zich met eenige giften door de Keizers aen de Utrechtsche Kerke gedaen, heeft beholpen, om den zelven te beweegen dat hy de vier Ambachten als een Achter-leen van hem zoude houden, maer deze pogingen zyn hem mislukt, zonder dat hy zich deswegens konde wreeken, of beletten dat de vier Ambachten een onmiddelyk Ryks-leen bleeven, gelyk dezelve al een reeks van Eeuwen geweest waren.*

§. V.

Ten slot moet ik hier noch byvoegen dat de Heer Philips Wielant, Raedts Hooft-man van Vlaenderen, in het laetste der vyftiende Eeuwe, in zyn keurig Tractaet van den Leen-rechten nae de Hoven van Vlaenderen,

XXIV OVER DE LEENROERIGHEIT

wel verre van den Graeve van Vlaenderen wegens de vier Ambachten Leen-plichtig te maeken aen den Biffchop van Utrecht, zelfs alle Leenroerigheid derzelver Ambachten fchynt te ontkennen, want dus begint by 't gemelde Tractaet: Vlaenderen heeft drie deelen; daer af deen licht onder de Croone (van Vrankryk) dander onder 't Keizerryk, en 't derde is eigendom. 'T geene dat licht onder de Kroone is geheeten 't Graeffchap van Vlaenderen. -- Dander deel dat licht onder den Keizer metten eigendomme, ende is geheeten 't heerschap, ende de heerlyckheeden van Vlaenderen, daer af de Graeve hem draegt als Souverain, ende is in poffessie daer te wyfene by arrefte en fonder reffort, en van deeze twee deelen maekt gefcheet de riviere van der Schelde: Want al dat licht over de ooftzyde der zelve rievieren van den Schelde te Brabant waert ftaende, is geheeten 't Keizeryke: al dat licht over de weft fide, is onder de Croone, en van den refforte van Vranke-ryke: uitgedaen de vier Ambachten, ende 't Lant van Waes, dewelken zyn exempt van allen refforten, niet tegenftaende dat fi liggen over defelve weftzyde, en de Graeve houdt die nog van der Croone, nog van den Keizer, maer Keizerlyk. *Sanderus* ftrekt dit eigendom, of eige Vlaenderen,

ren, 't welk nog aen den Keizer, nog aen den Koning van Vrankryk, nog aen iemant anders in de geheele Waerelt eenigzints onderdanig zoude zyn geweest uit, van de Noort-Zee tot aen de Lye: Maer erkent dat het Keizerlyk Vlaenderen, of de Heerschappye, waer in de vier Ambachten leggen, aen andere Heeren voortyts zyn onderworpen geweest, hoewel by die verkeerdelyk van den Bisschop van Utrecht afbanklyk maekt. 't Is wel te gelooven dat men ten Hove, onder de regeeringe van Filips van Oostenryk, toegenaemt de Schoonen, toen de Heer Wielant leefde, wilde geloofd hebben dat de vier Ambachten onafbanklyk waeren, vermits de Graeven van Vlaenderen toen reets omtrent twee Eeuwen in de geruste bezittinge derzelver geweest waeren, en Keizer Maximiliaen zynen Zoon Filips niet sterk tot de Leen-verbessinge zal hebben geperst, maer dat alles neemt de Leen-plichtigheit des Graeven van Vlaenderen aen het Keizerryk, wegens de vier Ambachten, niet weg, die door verscheide Eeuwen van Filips Voorzaeten, met derzelver verbessinge, was erkent.

Ik heb hier niets by te voegen, dan alleen dat wat betreft de verklaring van het woord *Ambacht*, van den Lezer verdiend naagezien te worden *Oliver. Vredius, Sigill. Comit. Flandr.*

Flandr. & Inscript. Diplom. p. XLIV. welke beweerd dat dit woord zeer oudt is, en in Vlaanderen al gebruikt voor de geboorte van onzen Zaligmaker, en voor de komst van den Keizer Julius Cæsar in Gallie; 't welk hy noch nader bevestigt, en aandringt met het gezag van Goropius Becanus, in eene Verhandeling, in welke hy aantoonde *Veterem Flandriam esse primam Franciam*, p. 537. en volg. Ziet ook Matth. iv. de Nobilit. v. p. 93 I.

Voorts wensche ik den naerftigen Onderzoeker van de Geschiedenissen, zo Kerke-lyke als Wereldlyke, voortydts in die gewesten, in welke hy zyne standplaats heeft, voorgevallen, een lang, voorspoedig en gezont leven, op dat hy zyne goede voornemens mag ter uitvoer brengen, verlangende om van zyne geleerde hant beschreven te mogen zien, niet alleen de *Kerkelyke Historie van Axel-Ambacht*, maer ook een Verhaal der *Hervormde Kerk te Gent zedert het jaar 1566. tot 1734.* als mede de *Historie der Gereformeerde Doorluchtige Schoole te Gent*, van welke ons nauwlyks eenige gedachtenis is naagelaten.

Vaar wel.

U T R E C H T,
xxi. November,
M D C C L I I I.

UTRECHT.

UTRECHTSCHÉ
JAARBOEKEN,
VAN DE
VYFTIENDE EEUW.

1470.

Of de Regeering dezer Stadt voor het
Jaar 1470. zyn verkoren:

Schepenen.

Jacob van Amerongen.
Jan van Hamerstein.
Gerit Knyff, Borgermeeſter. (1)
Evert van Voerde.
Werner Braem.
Willem van Snellenberch. (2)
Jan van Blochoven.
Jan over die Vecht.

Fre-

(1) Des Donderdags na Cantate, wordt Jacob van Amerongen zyn Stedehouder, ter tyd tee, dat hy weder op ten huysse komen mach en niet langer.

(2) Deze is in dit Jaar door den Biffchop, in plaats van Jan van Amerongen, tot Schout aangefelt.

Frederick van Drakenborch.
 Jonge Gherit Knyff.
 Loef van Jutfaes.
 Jan van Amerongen, Eerst zoen.
 Henrik van Voerde. (1)

Raden:

Filips van Groenevelt.
 Adriaen Jansze van Abcoude;
 Elyas van Catwyck.
 Willem Zaell.
 Simon Claesze.
 Maes die Wilde.
 Henrick van der A.
 Godert Petersze.
 Jacob van Vyanen.
 Herman Kroick.
 Henrick van Loenen.
 Peter Jansze.
 Jan van Veen, Borgermeester.
 Hubert van Pallaes.
 Jacob van Gheer.
 Roelof die Kraen.
 Hughe Foyt.
 Ghysbert Hoet.
 Folkert Jansze die Brouwer.
 Florys van Jutfaes.
 Jan Korstgensze.
 Jan van Huesden.
 Jan Woutman.
 Alfar van Rodenborch.

Ou

(1) In plaats van *Willem van Snellenberch*, is deze op St. Jacobs avond tot Schepen verkoren.

Oudermannen.

Frederick die Voecht, Over- fte Ouderman.	}	Wantfnyders.
Gherit Zoudenbalch.		
Thonis Petersze.	}	Snyders.
Bartout Pauwe.		
Jan Butendyck.	}	Backers.
Gherit Voet.		
Henrick Stevensze.	}	Molenaers.
Bernt Hafert.		
Cornelis Aelbertsze.	}	Linnewevers.
Jan Lourensz.		
Jacob Sem.	}	Brouwers.
Jan die Wyfe.		
Cornelis Aelbert Scaden zoen.	}	Viscopers.
Jan Petersze.		
Lubbert Snoick.	}	Louwers.
Hubert Jansze.		
Ghysbert Ponfiaensze.	}	Wollewevers.
Godert Peter Faeffen zoen.		
Willem van Cleve.	}	Marsluden.
Arnt van Hove.		
Jacob Jansze van Vinkeveen.	}	Botterluden.
Herman van Oudewater.		
Meyns Rotartsze.	}	Cordewaniers.
Wouter Gheritsze.		
Peter Maich.	}	Oudecordewaniers.
Dyrck Dyrceze.		
Jan Romer.	}	Corencopers.
Jan Egbertsze.		
Jan Reyertsze.	}	Oudewantfnyders.
Matheus Block.		
Willem Thonysze.	}	Steenbickers.
Jan van Lochorft.		

Jan Knoip.	}	Grauwerkers.
Wouter die Jonge.		
Willem Godertsze.	}	Ryemsnyders.
Arnt Ram, Overfte Ouderman.		
Henrick van Lewenberch.	}	Bylhouters.
Jan van Loenen.		
Bertelmeus van Nyevelt.	}	Smeden.
Tyman Ysbrantsze.		
Arnt van Benthem.	}	Zadelaers.
Hillebrant van Rewyck.		

De daghelykze Brieven van den Raadt wierden bezegeld met een Stads Signet, welke kleinder was dan het groote, gebruikt wordende in Verbintenissen en andere wichtige gevallen. Het schynt dat 'er misbruik gemaakt is van dit Signet; 't welk ik opmaak, om dat de Raadt des Donderdags na Ponciani besloten heeft, het zelve te doen leggen op het Schepenhuis in eenen kist, van welke de twee Borgermeesteren ieder eenen sleutel zouden hebben, en na de verandering van de Regeering, die aanstaande was, geene bezegeling te doen dan in tegenwoordigheid der beide Borgermeesteren, of, in afwezentheit van eenen hunner, by eenen van den Rade, welke daar toe geschikt zoude worden. Dus wierdt 'er gezorgt, dat niets op Stadts naam zoude verrigt worden, dan met kennis van de twee Borgermeesteren.

Het was de gewoonte, dat des Sondaghs de Aalmoesen voor de Armen in deze Stadt met een borde in St. Jacobs Kerk wierden verzameld. Op dat dit Godvrugtig werk met goede ordre zoude geschieden, heeft de Regeering gewild, dat de Kerkmeester in der tyd zoude benoemen en aanstellen vier, of meer, goede Mannen, in het Kerspel van

St. Jacob wonende, welke vier Mannen eenen uit den haren zouden fchikken tot het ingaaderen, bewaren en uitdeelen van het geld, welke alle vierendeel jaars verantwoordten zouden den ontfang en uitgaaf aan zyne medgezellen, en eenen der Kerkmeesteren, indien dezelve 'er by wilde zyn, en alle Jaar rekening doen van de Renten en Inkomsten der vaste goederen.

Insgelyks heeft de Raadt eendrachtelyk verftaan, dat geene Erven, Huizen of Hoffteden, gelegen binnen de Stadt, zouden mogen worden befwaard met eenige jaarlykze erfrenten; dan onder voorwaarde, dat de eigenaars dier befwaarde Erven of Huizen zullen vermogen, als hen zulks zal goetdunken, die Erfrenten afkopen, elken penning met zefstien penningen.

Te dezer tyd is 'er al overleg gemaakt om in deze Stadt eene Hooge School op te rechten. Hier van vinde ik gewag gemaakt in het dagelyks Raadtsboek, in welk des Saterdags op St. Geertrude dag dit aangeteekent staat: *Jacob van Amerongen, Werner Braem, van den nywe Raide, Gberit van Rbyn Gberitsze, ende Macharys van Bentbem van den ouden Raide, zyn gbesciet wt den Raide out ende nywe, om te besien ende te spreken mittengbenen, die daer toe dienen, dat men albyr ene Univerfiteit brengen mochte.*

De Regeerders dezer Stadt hebben te dezer tyd eenen Brief afgezonden aan den Schout en Schepenen te Honswyk, welke ik oordeele niet ondiens-
tig te zyn (1) hier in te voegen.

„ Eer-

(1) De reden, om welke ik dezen Brief niet hebbe willen overslaen, is, om dat ze dienen kan ter opheldering van eene bedenking over een geval in het Jaar 1750. gebeurt. Onder

„ Eerbaere Goede Vrunden,

„ Die Procuratoers van Sinte Barbaeren Gast-
 „ huse alhyr hebben ons te kennen gegeven, dat
 „ in tyden verleden enen genoempt *Dyrck Baers*
 „ *Gerritsze*, om Gods willen in den voerscreve
 „ Gasthuse genomen ende ontfangen, ende hem
 „ die Aelmiffen, gelyck anderen Menschen daer
 „ inne wezende, minlick medegedeylt, ende zyn
 „ gemack na hoeren vermoigen gedaen, ende doen
 „ doen hebben: ende die zelve *Dyrck* dair na, na
 „ den wille Godts in den voirscreve Gasthuse ge-
 „ stor-

anderen was de vraag, of de goederen, nagelaten door iemand in een onzer Gasthuizen overleden, kwamen aan de naaste Erfgenamen, dan ten voordeel van het Godshuis? Wegens de Huismeefters wierdt beweerd die goederen volgens eene oude gewoonte te vervallen aan het Huis, uit welkers inkomsten de afgestorve zyn levens onderhoud hadde genoten. Aan de andere kant wierdt staande gehouden, dat, dewyl de Stichtings-brieven van dit geval niet melden, de Opzienders van het Gasthuis geen recht noch magt hadden zodanige gewoonte, ten nadeel van het naaste bloed, in te voeren. Omtrent de nalatenschap der Armen, die in hun leven bedee-ling hebben genoten, is een goede ordre beraamd; doch by de wetten is niet bepaald ten wiens voordeel de goederen der gestorven in de Gasthuizen vervallen. Het is niet onvoeglyk onderscheit te maken tusschen die geene, welke voor een somme gelds hunnen kost gekocht hadden, en tusschen die geene welke, zonder iets gegeven te hebben, in een Gasthuis waren ingenomen, en dat de goederen der eerste aan de naaste Erfgenamen wierden overhandigt, en der laatste voor het Huis behouden wierden. Immers dat in het laatste geval deze gewoonte niet nieuw, ja zelfs door de Regeerders dezer Stadt goetgekeurt en voorgestaan is, kan uit dezen Brief worden opgemaakt, welke, myns bedunkens, van dit oude gebruik een klaar bewys uitlevert; en dat zulks ook gebruikelijk is geweest, in 't Bartholomeus, Martinus en Katryne Gasthuizen, blykt uit de Brieven door Matthæus uitgegeven, Fundat. Eccles. lib. II. Fund. 9.

„ storven, ende, na gewoenten, eerbaerlike ter
 „ eerden gebrocht is met exequien daer toe be-
 „ hoerende. Ende want tan, Goede Vrunden,
 „ een oude gewoente geweest heeft, ende noch is,
 „ zoe wie der Aelmiffen begeert, ende in den voer-
 „ fcreve Gasthuse ontfangen wert, ende zyn leven
 „ lanck daer inne blyft ende sterft, gelyck mitten
 „ voerscreve *Dyrck* geschiet is, dat alle zyne goe-
 „ de, ruerende ende onruerende, oick waer die
 „ gelegen zyn, na zynre doet in den Gasthuse
 „ blive, ende tot behoef der Armen, daer inne
 „ wezende, te komen plegen, 't welck die Procu-
 „ ratoers, tot behoef des voerscreve Gasthuis, tot
 „ hier toe rustelic gebruiet ende gehantiert hebben
 „ van enen ygeliken alzoegestorven: ende die zel-
 „ ve *Dyrck* na zynre doet een Acker Lants, gele-
 „ gen in Honswyck, after hem gelaten heeft, die
 „ van rechts wegen ende gewoente van den voer-
 „ fcreve Gasthuze, den zelven Gasthuze, tot be-
 „ hoif der armer elendiger Menschen daer inne
 „ toebehoeren. Ende zoe wy vorder verstaen,
 „ enige van den Erfnamen des voers. *Dyrck*, als
 „ zy zeggen, ende een, geheten *Peter van Hons-
 „ wyck*, den voirgenoemde Procuratoers, in pre-
 „ judicy ende afterdeel der armer ellendiger Men-
 „ schen, hinder ende crot doen zouden, by alzo,
 „ dat zy tot gebrukinge van den voerscreve Acker
 „ Lants niet gekomen en kunnen. 't Welk, is 't
 „ alzo, ons ongeboerlic wezen donct. Ende want
 „ wy deze zake, die een werck Godts ende der
 „ caritate is, gheerne gevordert ende beholpen za-
 „ gen, ende oick sculdich zyn den Procuratoers
 „ hulpe ende bystant in dezen te doen na onsen
 „ vermogen, is onse eernstige begeren aen u, hem
 „ luden zoe beholplick ende vorderlick tot hoeren

„ rechten te wezen in dit ftuck, dat zy, des moi-
 „ gelic, te vreden zyn moigen, ende ghene rede-
 „ nen en hebben weder aen ons clachtich te kee-
 „ ren; anders zoude wy, in befcermeniffe des
 „ rechts der armer ellendiger Menfchen voerfcreve,
 „ zulke geboerlike wegen zoeken ende provify
 „ hebben moeten, daer mede zy tot hoeren rech-
 „ ten komen mochten, dier wy liever verdragen
 „ zyn. God zy met u. Gefcreven op ten tienden
 „ dach in Junio Anno mccccclxx.

Biffchop *David van Borgonje*, niet konnende vergeeten den tegenftand, welke hem in het verkrygen van het Bifdom door de Heeren van *Brederode* was ontmoet, noch met goede ogen aanzien het gezach, welke die Heeren in de Stadt Utrecht voerden, en door welke dikwerf de verderfelyke voornemens van hem, om willekeurig te heerfchen, waren verydelt, hadde lang getracht zynen verborgen haat en wraakluft ter uitvoer te brengen. Dit voornemen heeft hy des Vrydags en Saturdag na Pinxteren werkftellig gemaakt, en die Heeren gevangen doen nemen. De eerfte, dien dit ongeluk te beurt viel, was *Reinout van Brederode*, welke, gekomen zynde te Wyk des Vrydags 's morgens voor den eeten, verzocht heeft den Biffchop te mogen fpreken. De Biffchop, onder voorgeven van dien morgen hem niet te kunnen afwachten, liet tegen den middag aan den Heer *Reinout* in de Herberge, in welke hy zyn intrek genomen hadde, brengen eene overdekte fchotel, in welke eene bereide Steur lag, met twee kannen Wyns, op dat hy zich met dezelve zoude kunnen vrolyk maken. Zekerlyk zal de Biffchop de morgen uren beftet hebben, om met zyne Raden te overleggen, hoe beft en gevoeglykft gebruik te
 ma

maken van deze gelegenheit, ter verzekering van den Heer *Reinout*, en vervolgens van zynen Broeder *Gysbert*. Na den eeten, wierd *Reinout* gebootschapt, dat de Bisschop hem verwachtte, waarom hy zich aanstonts na het Slot Duurstede, in welke Bisschop *David* zyn verblyf had, begaf, en in een vertrek van het Hof geleit zynde, wierdt hem, na dat hy eenige tyd aldaar vertoefte hadde, aangezeit niet van daar te mogen vertrekken, zonder oorlof van den Kerkvoogdt. Vragende wat deze bootschapt beduide, wierdt hem een wynig tyds daar naar zyn geweer afgenomen, en hy gebracht op eene Boven-kamer, en des anderen daags in den Toorn opgesloten.

Bisschop *David* den Heer *Reinout van Brederode* op deze wyze in zynen magt hebbende, is noch dien zelven Vrydag middagh gereden na Utrecht, en dede by zynen aankomst de klok luiden, en begaf zich, vergezelschapt van eenig volk, op de Plaats, zynde geharnast onder zynen blauwen fluweelen Tabbert.

De Dom-prooft *Gysbert van Brederode*, Bisschops inkomst vernomen hebbende, niet wetende de oorzaak of reden van het luiden des kloks, en vermoeden krygende, dat de Bisschop door het Grauw of andere kwalyk wierdt bejegend, kwam, zo spoedig hem doenlyk was, met vier hondert gewapende mannen op de Plaats, om den Bisschop te hulpe te komen. De Domprooft, ziende den Kerkvoogdt, ging yllyngs na hem toe, en na vriendelyke groete, vroeg wat 'er te doen was? en kreeg aanstonts van Bisschop *David*, zynen hand op zyne schouderen leggende, het onverwachte antwoord, *het is om u te doen, gaat met my en geeft u gevangen.*

Foris, des Domprooft bastard Zoon, wilde den Biffchop te lyf komen, en hadde met weinig moeite zynen Vader kunnen verlossen, dewyl hy wel vier maal zo veel volks by zich hadden, dan de Biffchop. Doch de edelmoedige Vader wilde niet dat de Zoon zyne handen aan den gezalfden zoude slaan, en overtuigt van zyn onfchuld, belette zulks, en ging goetwillig met den Biffchop naar zynen Hof, in welken hy gevangen gehouden wierdt, zonder den Biffchop te mogen fpreeken. De volgende dagh des Saturdaghs, wierdt by het luiden van de klok opentlyk dit navolgende afgekondicht:

„ Myn gnadige Heer van Utrecht, ende die
 „ Raide out ende nywe, laten weten ende gebie-
 „ den allen den genen, die binnen een halven jaer
 „ laetftleden dienres ende broedige huysgesinne
 „ des Domproeft van Utrecht, ende des Here van
 „ Brederode geweest hebben, of noch zyn, dat
 „ fy terftont wt onzer Stat, ende voer thien uren
 „ wt onzer Stat vryheyden gaan, ende by fonnen-
 „ fchyn van defen dage wt den Gefichte van
 „ Utrecht, ende daer wt blyven op hoeren lyven,
 „ tot goetduncken myns gnadigen Heren van
 „ Utrecht, ende onfer Overften out ende nywe,
 „ ende zellen ter Toltege-poerte wtgaen, die
 „ men hem terftont opdoen zel.

„ Voirt laten myn gnadige Heer van Utrecht
 „ ende die Raide out ende nywe weten, allen on-
 „ fer Stat ballingen, dat zy binnen drien dagen
 „ naeftcomende, of daer en binnen, comen in
 „ der heyligen cruys Capelle buten Wittevrouwen
 „ poerte, by die Gedeputeerde myns gnadige He-
 „ ren van Utrecht, ende onfer Stadt, om te trac-
 „ tieren tot ruste ende vrede tuffchen hem lieden

„ en-

” ende onfer Stat dienende. Ende daer toe geven
 ” myn gnadige Heer, ende die Raide out ende
 ” nywe voerfcreve, hem luden een vry, vaft,
 ” zeker geleyde, veylich af ende aen te komen.
 ” Oec fchelden die Raet out ende nywe den zel-
 ” ven ballingen hoeren eedt quyt, dien zy gedaen
 ” hebben op die voerfcreve manyer eude voer-
 ” waarde. Ende hier is wtgefondert JACOB PROYS,
 ” want hy tefer tyt op zyne oervede zal blyven
 ” ftaen.”

Den volgenden dagh omtrent den middagh
 wierdt de Domprooft met eenen Wagen na Wyk
 gevoert, en aldaar op een Kamer in het Biffchops
 Slot gevangen geleit, zynde Biffchop *David*, ver-
 heugt over deze bekome buit, mede na Wyk ge-
 keert. De Baftaard Zonen van den Heer van *Bre-
 derode*, te weten *Jan*, *Reinout*, *Hendrik*, *Wal-
 raven* en *Jan* te Hoof ontboden en gekomen zyn-
 de, wierden gevangen gehouden, behalven de
 jonge *Jan*, welke, om dat zich in den Geestely-
 ken ftaat begeven hadde, vry gelaten wierdt, doch
 na vyf dagen (1) weder ontlagen, uitgenomen
Walraven, die nauw bewaard wierdt. De Bis-
 fchop ordre gefteft hebbende op hunne verzeke-
 ring, heeft zich wederom naar Utrecht begeven,
 zoo om acht te geven op de beweginge, welke de
 vrienden van de Heeren van *Brederode* zouden
 willen maken, als wel voornamentlyk om den we-
 derkomst der ballingen en uitgewekene te bezor-
 gen. Van deeze, welke ten tyde van het beftier
 der Heeren van *Brederode* de Stadt hadde moeten
 verlaten, verwachtte hy, niet zonder reden, alle
 dienft,

(1) Gouthoeven Chr. blad. 488. verhaalt dat zy maar drie
 dagen gevangen hebben gezeten.

dienst, hulp en bystand, ter verydeling van alle aanslagen, welke ten zynen nadeel, en ter verlossing der gevange Heeren zoude kunnen in het werk gesteld worden. Ter voldoening van dit oogmerk wierdt des Woensdaghs daar aan volgende van het Raadthuis opentlyk afgelezen:

„ Die Raide out ende nywe, hebben dese nabereve personen, ende hoer kynderen, die sy op die tyt hadden, hoer Borgerfchap ende stemme in horen Gilden weder gegeven, in allen schyn als zy waeren eer zy verdreyen worden: *Peter van Zulen, Aernt van der Horst, Jacob van der Horst, Beernt Proys Aelbertze, Ricout van der Horst, Jan van Spyck, Jan die Coning, Joest van Bueren, Marcelis van Beesde, Beernt Grouwert, Lubbert die Wael, Daniel van Nyewael, Jacob Petersze, Paulus van den Buten Dircxze, Evert van Heeze, Zweder van Zulen, Jacob van der Horst Aerntsze, Godert van der Horst, Pouwels van der Horst Aerntsze, Lodewick die Waal, Peter Boyen, (1) Jan Schinckel, Gberyt Cutert, Ricout van den Velde, Willem van Lunenborch, Peter van Wel, Jacob Jacobsze, Willem van der Stege, Ghysbert van Beesde, Henrick Zandersze, Symon Dirksze, Henrick van Nest, (2) Henrick van Abcoude, Frederik van Hamersteyn, Ghysbert Gysbertsze te Maersen, Beernt Proys, Jan Herbort, Jan Dircsze Spoermaker, Jan Jansze die Backer, Gberit Jacobsze die Vrese, Dirck Jansze Koekebacker,*

„ *Wou-*

(1) Deze wordt gezamt *Peter Boudyn*, in het tweede Deel dezer Jaarboeken, blad. 336.

(2) Deze is dezelve, welke op de zo evengemelde plaats *Heynkyn van Nest* genaamt wordt.

„ *Wouter Willemsze* , *Philips Gielisze* , *Jan die Witte* , *Ghysbert Loef Berchmaker.* ”

De Gemalinne van den Heer van *Brederode* , welke zich te dezer tyd te Utrecht ophield , vernemende het geen haren Echtgenood was overkomen , vertrok aanstonts met hare Kinderen naar *Vianen* , en zorgde door hulp van *Walraven* Heer van *Amerongen* , en *Walraven van Haafien* , voor hare veiligheid.

Bisschop *David* , zyne Vrienden , en voornamentlyk de Cabeljauws-gezinde , om eenen glimp aan deze eerloze daad te geven , lieten door Holland en het Sticht verspreiden , dat de Heeren van *Brederode* eenen aanslag hadden gemaakt , om hem Bisschop *David* niet alleen gevangen te nemen , maar zelfs Hertog *Karel van Borgonje* uit Holland te verdryven , en dat zy eerstdaags dat voornemen zouden ter uitvoer hebben gebracht , indien hy Bisschop , hier van tydige onderricht , hen niet was voorgekomen . Het ontbreekt zelfs aan geene Schryvers (1) welke ons willen wys maken , dat de Heeren van *Brederode* met den Aarts-Bisschop van Keulen , den Koning van Vrankryk , en *Adolf* van Gelre , een heimelyk Verbond hadden aangegaan tegen *Karel* Hertog van Borgonje , *Joban* Hertog van Cleef , en Bisschop *David* , en , om dit verdichtzel geloof te doen geven , 'er by voegen , dat eene Cleefze Dienstmaagd , wonende by eene aanzienlyke Vrouw te Nimwegen , hier van kennisse gekregen hebbende , het zelve zoude hebben ondekt aan den Hertog van Cleef , door wien Hertog

Ka.

(1) Ziet Tefchemakeri *Annales Cliviae* , p. 309. edit. post. en *Slichtenhorst Gelderse Geschiedenissen* , bladz. 263.

Karel en Biffchop *David* ten eerften van dit ver-
dicht Verbond zouden zyn verwitticht.

Dus wierdt de goede naam van deze eerfte Edel-
lieden van het Landt, die zich noit aan ontrouw
omtrent hunne Landheeren hadden fchuldich ge-
maakt, met grove laftering van verraderye be-
fwalkt, en zy bereit ten offer van de wraakluft des
Biffchops: Deeze konde niet vergeten, dat zy zy-
ne onwettige bezitneming van den Utrechtfe Stoel
hadden getracht te beletten, en dat zy in het ver-
volg niet altyt gunftig waren geweest aan zyne be-
geertens, om willekeurig, met verachting en ver-
tredding van de Rechten en Vryheden zo van het
Sticht, als wel inzonderheit van de Stadt Utrecht,
te regeeren. Trouwens Biffchop *David*, wiens
voornemen was deeze Heeren van kant te helpen,
moefte iets voorwenden; om zyn gedrag by het
gemeen, welk licht gelooft, dat luiden van ver-
mogen, en dewelke in de gemeene 's Landts zaken
bestier gehadt hebben, zich aan verraderye hebben
fchuldig gemaakt, te billyken.

De Biffchop, niet te vreden met de verzekering
dezer aanzienlyke Heeren, heeft vorder overleg
gemaakt, om hunne voornaamfte aanhangeren,
als de Heeren *Jan* Burg-graaf van Montfoort, *Ja-
cob van Nyevelt*, *Jan van Amerongen*, en meer
andere, in zyne magt te krygen. Doch deeze mei-
den voorzigtich zyn byzyn, en ontweeken de la-
gen, welke hy hen geleit hadt, uitgenomen *Jan
van Amerongen*, welke te dezer tyd Schout te
Utrecht was. Deze, ter verrichting zyner eige
zaken eenige dagen uit de Stadt geweest, en weer
gekomen zynde, ging op S. Pieter en Paulus dagh
in de Pieters Kerk om den Godsdienst by te wonen,
en ziende den Biffchop aldaar tegenwoordich, be-
gaf

gaf zich by hem, en wierdt zeer vriendelyk van den zelven bejegend. Na het eindigen van den dienst vergeselschapte hy den Kerk-voogt na het Hof, en zonder eenig argwaan binnen gekomen zynde, zeide de Biffchop al spottende tot hem: *Jan weest welkom van den jongen Heer van Gelre*, willende, na allen fchyn, daar mede te kennen geven, dat hy gedurende zyn afwezen uit de Stadt by *Adolf van Gelre* was geweest, en teffens verwyten zyn verftandhouding met die jonge Vorft, dien de Biffchop hield voor zynen vyand, en eenen vriend van de Heeren van *Brederode*. De Schout trachte zich te ontfchuldigen, doch te vergeefs, en wierdt gevangen gehouden, en weggevoert na Wyk.

De Biffchop liet ondertuffchen door zyne Bediende en begunftigers nauwkeurig onderzoek doen na het gedrag der gevange Heeren, in alle plaatfen in welke zy oit verkeerd hadden; doch hadt het ongenoegen, van geen het minfte bewys, ter befchuldiging van hunne ontrouw, of doods weerdige misdaden, te konnen ontdekken. Om echter zyn boos voornemen ter uitvoer te brengen, befluit hy in zynen Moord-raadt, eerst *Walraven*, de Bastard van Brederode, en *Jan van Amerongen* te recht te ftellen, en hen door onlydelyke pyningen te dwingen tot bekentenis van wangedrag door de Heeren van *Brederode* begaan, en die belydenis naderhand de gevangen Heeren voor te leggen, om hen op die zelve wyze te doen verklaren waar te zyn, het geen noit gebeurt was, en dienvolgende als verraders ter dood te brengen.

Aan *Walraven*, voor des Biffchops Raadt, welke bestond uit *Gerrit van Zulen*, *Tyman* de Maarfchalk, en *Philippot*, Kastelein van het Kasteel te
Duur-

Duursteede , gebracht , wierden verscheide vraagstukken voorgehouden , en als hy eiste , dat bepaaldelyk zouden worden genoemd de gevallen , in welke hy , zyn Vader en Oom zich hadden vergrepen , wierdt hem geantwoord , dat , indien zy niet schuldig waren , de Bisschop hen niet zoude hebben doen gevangen zetten , en sterk aangedrongen dat hy zoude openbaren de verborge raadspleginge door hen tegen den Bisschop genomen , met bedreiging , indien hy haare begeerte niet wilde voldoen , van hem , na alvorens sware pyningen te doen ondergaan , een kwade dood te doen sterven . Waar na hem eenige vraagstukken wierden voorgesteld , van welke deeze de voornaamste waren : eerst , of hy den doodslag aan de afgezonde der Stadt Haarlem , voorgevallen aan de Bildt , (1) niet hadde begaen met wil en toestemming van zynen Vader ? Ten tweden , of hy geene kennis had van het Verbond , gemaakt door zynen Vader en Oom met *Adolpb van Gelre* , tegen Hertog *Karel* en den Bisschop ? Ten derden , of zyn Vader en Oom geenen bystand en hulp hadden gedaan aan de Gelderse , in het verbranden van Ysselstein ? En ten vierden , of hy niet wiste , dat zyn Vader en Oom voornemens zyn geweest , de Regeering der Stadt Utrecht te verzetten ? Op de eerste beschuldiging antwoorde hy , dat zyn Vader daar van niets geweten hadde , jaa zelfs dat hy om die manslag eenen geruimen tyd den toorn en gramschap van zynen Vader hadde moeten ondergaan , en dat die doodslag reets verzoent was . En verklaarde hy op de vordere vraagstukken , ten eenemaal onkundig te zyn van de gevallen zo even gemeld . Op

dee-

(1) Ziet het II. Deel dezer Utrechtsche Jaarboeken , blad. 347.

deeze, en meer andere stukken van minder gewicht, wierdt hy onderhouden, en zoo door dreigementen, als door beloften aangezet, om naer den zin van des Kerkvoogds godlooze Raadtslieden te antwoorden. *Walraven* volstandig zyne onbewuftheit be-
 tuigende, wierd op de pynbank gebracht, en zoo onmenschelyk gehandelt, dat ik twyffel, of 'er wel voorbeelden in de geschiedenissen van dergelyke onchristelyke en wreede rechtspleging te vinden zyn; want zonder eenig getuigen, of bewys, schyn van waarheit hebbende, hem voor te leggen, wierd hy, eenige dagen aan den anderen, zomtyts eens, ook wel twee en driemaal daags, tot byna vyftig reizen toe, op de paleye geleit, tot dat hy, zyne levens krachten by na verloren hebbende, en de afgryzelyke pynen niet langer konnende verdragen, alles het geen hem voorgehouden was, toestemde. Deze afgeperste belydenis brachten die wreede Raden in geschrift, en wilden hem nootzaken dezelve met zyne hand te ondertekenen; doch, wat moeite zy ook aanwendeden, hy bleef zulks volstandig weigeren.

Op de zelve wyze wierd *Jan van Amerongen* gehandelt, dien zy mede door herhaalde pynigingen dwongen te bevestigen alles, het geen zy hem afvroegen.

De Bisschop, vermeinende nu genoeg te hebben om zyn gedrag goet te maken, en om zyne wraaklust ter onderbrenging van de Heeren van *Bredorode* ter uitvoer te brengen, bezorgde, dat deze belydenis, in schrift vervat, wierd verzonden naer Hertog *Karel van Borgonje*, in verwachting, dat hy, dezelve gezien hebbende, bevel zoude geven tot de doodstraf. Doch, schoon Hertog *Karel* aan dezelve geloof gaf, zoo wierd 'er echter niet verder

mede uitgerecht, dan dat hy weigerde eenig gehoor te geven aan de Gemalin van den Heer van *Brederode*, welke, genoemd *Jolante* eene Dochter was van *Willem* Grave van *Lalain* en *Johanna Crecqy*, Vrouwe van *Bingincourt*. Deze hadde zich begeven naer het Hof van Hertog *Karel*, en getracht uit te werken, dat haar Gemaal, als zynde een Ridder van de Ordre van het Gulde Vliesch, uit zyne hechtenis te Wyk wierd overgebracht naer des Hertogs Hof, om volgens de voorrechten van die aanzienlyke Ordre, voor de Ridders van dezelve te recht gesteld en geoordeeld te worden. Doch, schoon veele voorname Heeren, en zelfs *Isabella van Borgonje*, Moeder van den Hertog, haar tot voorspraken dienden, wilde echter de Hertog haar ter dier tyt niet toelaten eenig verzoek ten voordeel van haaren Gemaal te doen.

Het verveelde den Bisschop zeer, dat Hertog *Karel* niet aanstonts, op het leezen van de voorgemelde belydenis, zich bepaalt of geuit hadde omtrent de straf, de Heeren van *Brederode* aan te doen. Waarom hy, volhardende by zyn boos en godloos voornemen, besluit, ter verdelging dier Heeren, den Heer *Reinout* te doen brengen voor zyne Raden, en na dat door *Jan Dauci* van zynen hals was afgenomen het teken van de Ordre van het Gulde Vlies, (1) wierden hem door dezelve verscheide, en voornamentlyk de vier vragen, aan *Walraven* voorgesteld, en teffens de belydenis door *Walraven* en *Jan van Amerongen* op dezelve gedaan,

voor-

(1) Zoo verhaalt het *Jan van Leiden* by *Matth. t. II. Anal. p. 386.* de Heer *Voet* in het *leven der Heren van Brederode*, bladz. 81. schryft, dat Bisschop *David* zelfs dit zoude hebben gedaan by zyne gevangen neeming.

voorgehouden, met byvoeging, dat zyne ontken-
tenis vruchteloos zoude zyn, dewyl *Walraven* en
Amerongen dezelve met de dood hadden bevesticht,
hem vorder verzekerende, dat zy beide door het
fweerd hun leven verloren en betuicht hadden de
waarheid te hebben geopenbaard. *Reinout* ontken-
nende schuldig te zyn aan de misdaden, met welke
de wreede Raden van den Bisschop hem betichte-
den, wierd op de pynbank gebracht, en half dood
zynde, van dezelve voor een warm vyer geleid, en
wederom krachten bekomen hebbende, op nieuws
gepynicht, zonder iets te willen bekennen.

De Bisschop, wiens wraakzucht noch maat noch
paal kende, besloot hem door herhaalde pynigingen
te dwingen tot voldoening van zyne booze begeer-
te. De Heer van *Brederode* wierd derhalven we-
derom scherperlyk ondervraagt, en volhardende by
zyne gedaane ontkenenis, met de pynbank ge-
dreigt. Hy, zich niet in staat vindende, met het
fwakke en door pynen afgematte lichaam, hunne
wreedheit langer te kunnen wederstaan, verzocht
dat de Bisschop by hem wilde komen, met belofte
van hem alles te zeggen wat hy wiste of bedenken
konde. De volgende dag wierd hem gebood-
schapt, des Bisschops wil te zyn, dat hy zoude
schryven het geen hy hem te zeggen hadt; doch,
door de uitrekking zyns lichaams onmachtig zynde
om de pen op het papier te zetten, drongen des
Bisschops Raden sterk aan, dat hy hen zoude ver-
klaren, het geen hy den Bisschop wilde voorhou-
den. Te vergeefs derhalven des Bisschops byzyn
gevraagd hebbende, smeekte hy, dat zy hem niet
meer wilden pynigen, met aanbieding van gewillig
een of twee jaren in hechtenis te zullen blyven, en
te verbeuren alle zyne goederen, welke hy van den

Biffchop te leen hield, indien in dien tyd iets wezentlyks ten zynen lafte naer waarheit wierd bevonden : Jaa zelfs dat hy voor zyns Heers Mannen wilde verwilkoren, indien hy fchuldig wierd verklaard aan de misdaden, met welke hy beticht wierd, te zullen verliezen, niet alleen alle zyne Leen-goederen, maar zelfs alle zyne eige bezittingen, en dat zyn lichaam wierde gehouwen in zoo veele ftukken, als hy leden aan zyn lyf hadt. Doch deeze onbarmhertige Menfchen, geen gehoor willende geven aan deze overbodige aanbieding, belaften den Scherprechter toefstel te maken, om hem te doen bekennen, het geen zy hem voorhielden. *Reinout*, geene vordere pynigingen konnende verdragen, wierd derhalven gedwongen hen eenig genoeg te geven. Eenige dagen daar naa betuigde de Heer van *Brederode* aan den Kastelein, alles het geen hy beleden hadt, verçiert en gelogen te zyn, ter vermeidung van de zware pynen, met welke hy gedreigt was, met verzoek, dat hy zulks den Biffchop wilde te kennen geven. Dit verfchafte wederom nieuwe gelegenheit aan de wreede Raden om hunne woede te vervolgen, en hem fcherpelyk verwyttende, dat hy met hen gefpot hadde, dedenze hem wederom ter paleye brengen, met bedreiging, hem in het vervolg op die wyze, al duurde het twee jaren, te zullen behandelen, tot dat hy bekende. Dus wierd hy genootzaakt zyne voorige belydenis te bevestigen, en verzekert hebbende by dezelve te zullen volharden, wierden de houten, op zyne fcheenen gewoelt, los gemaakt, en hy vervolgens boven op den groten Tooren geleit met twee zware boeijen aan zyne beenen, met welke hy een maand lang, dag en nacht, gekluiftert is gebleven.

Na deeze ongehoorde, onmenfchelyke, en tegen alle rechten ftrydende mishandeling, den Hoogedelen Heer *Reinout van Brederode*, Ridder van de Ordre van het Gulde Vlies, te dier tyd vyf en vyftig jaren oudt, aangedaan, behaagde het de Goddelyke Voorzienigheid, den voortgang van de af-fchuwelyke wreedheit van Biffchop *David*, (welke, in plaats van zich te gedragen, volgens zyn plicht en ampts-bediening, als een Herder en Befchermer van zyn toevertrouwde Kudde, de Wolf zelfs was, welke zyne Schapen trachte te verfcheuren,) door een onverwacht toeval te ftuiten, namentlyk door de wonderlyke ontkoming van *Walraven van Brederode* uit zyne gevankenis. (1) Deze, dikwerf vars ftrooy geeifcht en verkregen hebbende, hadde met de hardfte halmen los gemaakt het flot der boeyen, met welke zyne beenen gekneld waren, en van den muur eenige fteenen afgebroken hebbende, was hy geklommen, in eene donkere nacht, in welke het weer zeer onftuimig was, tot aan een dakvenfter, aan 't welk hy de fnoeren van zyne gefcheurde klederen, fterk gedrayt met froy, vaft maakte, en zoo langs dezelve afzakte naer beneden. Nauwlyks op den grond ftaande, kwam een van des Biffchops Dienaars naer buiten om zyn water te maken, doch hy zich ftil houdende, had het geluk wegens de duifternis des nachts niet ontdekt te worden. De Dienaar binnenwaarts gekeert zyn-

de,

(1) Goudhoeven bladz. 489. verhaalt deze ontkoming van *Walraven* gebeurt te zyn voor de gruwzame te recht ftelling van den Heer *Reinout van Brederode*; doch Jan van Leiden, by *Matthaeus* tom. 11. *Analect.* p. 384. verzekert ons, dat *Walraven* drie weken na het pynigen van den Heer van *Brederode* is uitgebroken, en het laafte komt my het waarfchynelykfte voor.

de, zwom hy over de gracht, en noch een water moetende doorwaden, vond hy in 't zelve veele Swaanen, welke, gestoort in hunnen rust, zoo veel geruchts in het water maakten, dat eenig volk met licht voorzien zich naer buiten begaf, om te vernemen naar de oorzaak van het buitengewoon gewoel dezer dieren. *Walraven* even met het hoofd zich buiten het water, zonder zich te verroeren, onthoudende, wierd niet gezien, en het volk, vaststellende dat die beesten onder den anderen hadden gevochten, keerden wederom naer het Slot. *Walraven* door het voorgemelde licht ontdekt hebbende den naaften weg naer den Dyk, begaf zich op de zelve. Doch hier zich niet veilig achtende, sprong hy in het water, trachtende de Rivier de Lek over te zwemmen, in welker midden gekomen zynde, konde hy, wegens den sterken stroom en wind, zyn voornemen niet volvoeren, en was genootzaakt te rug te zwemmen, gaande met zyn nat lichaam noch een uur ver in dien winderigen nacht langs den slibberigen dyk, tot dat hy door hulp van eenen Veerman, te Hagestein gebracht wierd, van waar hy, zich voorzien hebbende van drooge klederen, naer Vianen trok.

Ik twyffel niet, of de Lezer zal begeerig zyn, om het geen vervolgens de Heeren van *Brederode* overgekomen is, te weten; om welke reden, ik den draadt dezer geschiedenis, alhoewel in de volgende jaren voorgevallen, niet zal afbreken.

Het is licht te begrypen, dat *Walraven*, in veiligheid zynde, alomme zal verspreit en bekend gemaakt hebben, zyne belydenis, als mede die van *Jan van Amerongen*, niet dan door zwaare en onlydelyke pynen te zyn afgeperst, en dat deeze tydinge ook ter ooren van Hertog *Karel* zal zyn gekomen.

men. Deeze riep zyne Raden by den anderea, om te overleggen, wat met den Heer van *Brederode* moest gedaan worden, welke eenpaarig van gevoelen waren, dat hy moest worden overgebracht tot den Hertog, om van de waarheit der beschuldigingen, tegens hem ingebracht, te beter overtuicht te worden.

Hertog *Karel* gaf derhalven bevel aan *Johan* Heer van *Bergen*, en *Johan Halewyn*, (1) om te reizen naer Wyk, en hem, nevens *Johan van Amerongen*, te vervoeren naer zyn Hof. Deeze te Wyk gekomen zynde, hebben hem eerst met eenen zwaren eedt doen zweeren, dat hy hen de waarheit zoude ontdekken, en daar naa, twee dagen achter den anderen, in het byzyn van de Raden des Bisschops, scherpelyk ondervraagt. De derde dag hebben zy hem wederom bezocht, en zo door dreigementen, als door beloften getracht ter bekentenis te brengen, en volhardende by de betuiging zynen onschuld, hebben zy den Scherprechter met de bank, en al het gereetschap tot het pynigen nodig, op de kamer doen komen, en hem laten ontkleeden, en op de pynbank zitten. Doch de Heer van *Brederode*, den eedt aan hen zo onlangs gedaan, heiliglyk willende nakomen, ontkende volftandig schuldig te zyn aan de misdaden, welke hem te laste wierden geleit. Deze aanhoudende standvastigheid bewoog de voorgemelde Heeren, (welke naer alle waarfchynelykheit, op het verzoek van den Bisschop de scherpe ondervraging, en dreigementen van op de paleye te brengen, hebben gedaan,) met de pyniging niet voort te gaan, maar dien te

ftaa-

(1) Van deze getuigt *Ubbo Emmius*, *Hiftor. Rer. Frisicar.* lib. xxv. p. 398. dat hy geweest is *Literas bonas doctus.*

staaken. Vervolgens hebben de voorgenoemde afgezonde hem, nevens *Jan van Amerongen*, van Wyk, in het begin der maand Februarius over Bergen op den Zoom naer Kortryk gebracht, van waar zy, vermits Hertog *Karel* in het veld was tegens den Koning van Vrankryk, op het Slot Rupelmonde zyn vervoert, in 't welk zy omtrent een jaar gevangen zyn gehouden.

In het volgende Jaar 1472. deedt Hertog *Karel* opentlyk indagen alle, welke eenige beschuldiging tegens den Heer van *Brederode* wilden inbrengen, om op eenen zekeren bepaalden dag te verschynen voor zyne Raden en de Ridderen van de Ordre van het Gulde Vliesch. Op den bestemden tydt openbaarde zich n.emand als aanklager, alleenlyk kwamen 'er eenige Raden van Bisschop *David*, welke de overlevering van den Heer van *Brederode* eischte, om de rechtspleging tegens hem, voor den Bisschop begonnen, te vervolgen. *Reinout van Brederode*, wel gemoedicht, verscheen voor die Rechters, vergezelt met den Grave *Engelbrecht van Nassau*, *Johan*, Heer van *Cricky*, *Simon van Lallain*, Heer van *Montigni*, en andere voorname Edellieden, nevens eenen Voorspraak, welke laatste hem manelyk heeft verdedicht, en klaar aangetoont de valsheit der beschuldiging, met dat gevolg, dat de Hertog nevens de voorgemelde Rechters in de Maand van May, hem vry, zuiver en onschuldig hebben verklaart van alle de betichtingen hem te laste geleit; en is de Hertog zoo overtuicht geweest van zyne onschuldt, dat hy hem tot het einde van zyn leven, 't welk in het volgende Jaar 1473. met de eeuwigheit is verwisselt, in groote eer, aanzien en achting heeft gehouden. Men verhaald, dat hy te Haarlem onverwacht ziek is geworden door het

het drinken van kwaden Wyn, en dat alle, welke met hem ter maaltijd hebben aangezetten, zich niet wel bevindende, door eene braking het lichaam hebben gezuivert; doch dat de Heer van *Brederode*, niet konnende overgeven, zich naer Vianen hadt laten vervoeren, en elf dagen daar naa is overleden. Veele hebben uit dit geval een vermoeden opgevatt, dat hy door vergift, in den Wyn gemengt, was omgebracht.

Jan van Amerongen bleef noch eenigen tydt gevangen, (1) en is naderhant, onschuldig verklaard, weer tot Schout te Utrecht aangestelt.

Zeker Schryver (2) verhaald ons, dat de vry-spraak van den Heer van *Brederode* den Utrechtschen Myterdrager zeer verlegen maakte, dewyl door dezelve zyne godlooze en wreede behandeling openbaar wierd, en dat hy, om zyn wangedrag te verschonen, voorgaf door valsche beschuldiging van zommige, welke hy voor oprechte en deugt-zame menschen had erkend, te zyn misleit, en dat hy zich bereit toonde, om met den Heer van *Brederode* te verzoenen, en te zullen doen het geen eenige goede Mannen zouden oordeelen nodig en dienstig te zyn tot herstelling van de eer van den Heer van *Brederode*, en, voegt 'er die Schryver by, wert toegezecht, dat tot Vianen een Collegie van Canoniken door Bisschop David zoude opgerecht worden; doch dat de voltooying van dit werk door den kort daar op volgenden doot van den gemelden Heer van *Brederode*, was achter gebleven. Ik twyffel niet,

we-

(1) Gouthoeven bladz. 490. verhaald, dat hy noch twee Jaren in de gevangenis heeft doorgebracht.

(2) P. Voet, Verhaal der Doorl. Heeren van *Brederode*, bladz. 83.

wegens de achting welke ik voor dien Schryver heb, aan de waarheit van dit verhaal, doch ik kan niet wel begrypen, dat de Heer *Reinout van Brederode* zich in eene bevrediging met Biffchop *David* heeft ingelaten, zonder voor af de loslating van zynen Broeder *Gysbert* te bedingen: te meer, dewyl Jan van Leiden (1) ons bericht, dat de gemelde Heer van *Brederode*, na zyne vry-fpraak, veel moeite heeft aangewend, om te bezorgen het ontslag van zynen Broeder; jaa zelfs, dat hy Hertog *Karel* gebeden heeft zulks by den Biffchop uit te werken, met dat gevolg, dat de Borgonjer Hertog zynen Broeder *David* door eenen Brief daar over heeft onderhouden, en verzocht den Domprooft, als onfchuldig aan de opgeleide euvelheden, uit zyne gevankenis te laten gaan.

Na het overlyden van Heer *Reinout*, hebben de vrienden van de Heeren van *Brederode* ernstig by den Biffchop aangehouden op de loslating van den Domprooft, doch te vergeefs, tot dat hy eindelyk in den Jare 1474. vier Jaren zynde opgefloten geweest, onder harde voorwaarden, bestaande in den afftand van zyne Prooftdye van den Dom, en de jaarlyksche inkomsten van het Teruaansche Bisdome, (2) op vrye voeten is gestelt. Hy heeft zyne woonplaats genomen te Breda, in welke Stadt hy in den Jare 1475. (3) of gelyk andere willen, (4) in den Jare 1478. is overleden.

Dit

(1) By Matth. t. II. Analeft. p. 397.

(2) Gouthoeven bladz. 490. getuicht, dat hy ook heeft moeten zweeren, nimmermeer in het Gesticht van Utrecht te zullen komen.

(3) Ziet Jan van Leiden by Matth. t. II. Anal. p. 400.

(4) Als de Heer Voet, Daden der Heeren van Brederode, bladz. 80.

Dit is het einde geweest van deze twee doorluchtige Broeders, welke, onaangezien hunne hooge geboorte en verdiensten, zo veel smaadt en smerten, ter voeding der wraaklust van den Bisschop, hebben moeten ondergaan; doch wier onschuld, voor hun afscheiden van deze wereld, ten vollen aan het licht gekomen is.

Door het gevangen nemen van *Jan van Amerongen* was de Stadt ontblood van eenen Schout, waarom de Raadt aan den Bisschop dezen Brief heeft afgezonden:

„ Eerweerd, Vader in Gode, gnadige lieve Heer,
 „ Alzoe uwer Gnaden Scepenrecht alhyr, vermits gebreke van den Schoute, teser tyt rust
 „ ende ledich leyt, dat ongedelich onder den volke is, ende dair oic meer gebreecks of komen
 „ mochte, is daerom onse oitmoidige bede aen
 „ uwen Forsteliken Gnaden, dair fulke geboerlike
 „ provisie in te doen, dat tes voirscreve recht niet
 „ leegen en blive, mer zynen dagelycxen voortganck hebben moige. Soe vele dan, Gnadige
 „ lieve Heer, uwen Hoichmoigentheynt in dezen
 „ gelieven zal, begeer wy een goetlich bescreven
 „ antwoerde, ons na te rechten, by dezen onsen
 „ Bode van uwen Gnaden, die over ons gebiedende God bewaren wil in zalicheyden. Gescreven
 „ op ten lesten dach van Junio Anno LXX.

Hier op heeft de Bisschop tot Schout aangesteld
Willem van Snellenberch.

De Tooren der Marsluiden, thans den Plompe Tooren genoemt, diende van outs voor een gedeelte ter bewaaring van Stadts gevangen. In dit Jaar des Maandaghs na Laurentii heeft de Raadt verstaan, dat de nederste zolder daar toe zoude worden afgezondert, en dat die van den Gilde der

Mars-

Marsluiden op den zelven zouden doen maken een Schoorsteen en eenen Haardt, in welke vyer konde gestookt worden, in tyden, in welke de gevangens zulks nodig mochten hebben: en dat de Wakers alle avonden en morgens over den voorschreven zolder zouden gaan in het Waakhuis, 't welk bezyden den Tooren was: Dat voorts de Marsluiden den geheelen Tooren, zoo boven als beneden, tot hun gebruik zouden hebben, en denzelven onderhouden buiten kosten van de Stadt.

In het tweede Deel dezer Jaarboeken (1) heb ik verhaald, dat de uitspraak der geschillen tusschen *Frederik van Egmond*, Heer van Yffelstein, en de Stadt Utrecht, overgelaten was aan den Bisschop *David*, door wien de verzoening op de nabeschrevene wys is gemaakt:

„ DAVID VAN BOURGONIEN, by der genaden Goits Bisscop t'Utrecht, maken kont allen luden, alzoeker twyft ende schelinge geveest heeft tusschen den Edelen, onsen lieven Neve, *Frederik Zoen van Egmont*, ende Heer tot Yffelsteyn, aen die ene, ende onse Stadt van *Utrecht* aen die ander zyden, om den brant ende schaden, onsen voirgenoemden lieven Neve van *Egmont*, als synen ondersfaten van Yffelsteyn, by den Gelreffchen in den jaar van ses ende sestetich leffleden gedaen, die onse lieve Neve voirscreve feyt, ende meent, hem ende synen ondersfaten principaliken geschiet te wesen om des wille, dat corts daer te voren den van Yffelsteyn scerpelic van onser Stadt wegen voirscreve verboden was hem selven wat te mogen bevestigen, als sy gheerne gedaen souden hebben; ende om

„ meer

(1) Bladz. 539.

„ meer andere faiken , den felven onfen lieven
„ Neve van *Egmont* , Heer van Yffelsteyn , fynen
„ Ouderen , Heren tot Yffelsteyn , ende den fyn-
„ nen , tot defen daege toe van onse Stadt van
„ *Utrecht* gefchiet. Ende oick binnen langen jairen
„ geen vrientfchap , noch mynne , geweest en is
„ tuffchen onfer Stadt van *Utrecht* ende die van
„ *Egmont* , dat die lude aldair nyet hebben moigen
„ comen hoeren penning te verteren , als andere
„ goede wtheemsche Heeren. 't Welck ons al on-
„ genuuechlic is geweest , ende van goeder herten
„ verdroeten heeft , ende dairom gearbeit hebben
„ felf in perfoen , ende by onfen Gedeputierden ,
„ om hem luden van beyden fyden van allen de-
„ fen , ende dair wtgeresfen wesen mach , te ver-
„ enygen , ende goede vrienden te maken.

„ Ende want wy dan beyde partyen voirgenoomt
„ dair toe gebrocht hebben mit goeden onderwyfe ,
„ dat fy guetwillichlic , ende wel beraden , alle fa-
„ ken , die fy mit malkander hebben wtsaen tot
„ defen dage toe , aen ons fyn gebleven , ende ge-
„ loeft hebben stede , vast ende onverbroiken te
„ houden , dat wy dair van tuffchen hemluden
„ fouden wtspreken , foe ist , dat wy , die partyen
„ voirscreve alle int lange wel gehoirt , ende alle
„ ding wel overwegen , ons wel rypelick dair op
„ hebben beraden , ende , om redenen , ons dair
„ toe porrende , onse wtsprake dair van tuffchen
„ hemluden ghedaen hebben , ende doen mit defen
„ onsen brieve. Als dat onse lieve neve van *Eg-*
„ *mont* voirscreve onfer Stadt van *Utrecht* , ende
„ alle hoeren borgeren ende inwoenren , ver-
„ dragen , qwytschelden ende vergeven fal volco-
„ melic , heel ende alle , tgheent , dat hem , fynen
„ onderfaten , fynen Heer Vader , ofte fyne voer-
„ , faten ,

„ faten, Heren tot Yffelfteyn, tot defen daghe
 „ toe in enyger manieren ghedaen, off gefchiet
 „ mach wesen van onfer Stadt van *Utrecht*, ofte
 „ van iement van hoeren wegen, ende in hoeren
 „ name, foe verre ende in wat manieren hem die
 „ voifcreve faken aengaen mogen, als nu ter tyt
 „ Here tot Yffelfteyn; fonder daerom tot eniger
 „ tyt enige wrake te doen, of te laten doen door
 „ iemant anders, oft yet dairom die felve onfe
 „ Stadt van *Utrecht*, oft hoeren borgeren, oft
 „ inwoenres, tot eniger tyt te eyschen off te
 „ moyen enichfins, mit rechte, of anders; maer
 „ die felve onfe Stadt van *Utrecht*, ende hoer bor-
 „ geren ende inwoenres, alle mynne ende vrient-
 „ fcap bewyfen, ende van den fynen laten ge-
 „ fchien, als off fy onderling nye (1) twyft of
 „ ghefceel hadden gehad onderling mit malckan-
 „ der. Des foe fal oick wederomme onfe lieve
 „ neve van *Egmont* voifcreve mit onfer Stadt van
 „ *Utrecht* voifcreve van nu voirtan van allen fa-
 „ ken tot defen daghe toe gefchiet, volcomelic
 „ verfoent ende verenycht wesen, fonder dair van
 „ enighe antichte, oft moyeniffe te lyden, ende
 „ tot allen tyden, alft hem gelieven fal, vry, als
 „ andere goede wtheemsche Heren, aldair mogen
 „ comen, fynen penning verteren; foe dat onfe
 „ lieve Neve van *Egmont* voifcreve, ende onfe
 „ Stadt van *Utrecht* voifcreve, voirtan malkander
 „ mynentlic ende vriendelic zullen wesen in alre
 „ manieren, of fy voertyts mitten anderen anders
 „ niet en hadden wtftaen gehad. Wair mede wy
 „ feggen die parthyen voifcreve guede vriende,
 „ ende wel verfoent van allen faken, tuffchen den
 „ „ zel.

(1) Dat is, geen.

„ zelve onsen lieven neve van *Egmont* voirscreve,
 „ ve, off synen Ouderen, aen die ene, ende onse
 „ voirscreve Stadt van *Utrecht*, aen die ander syden,
 „ geschiet, hoe die genoemt moegen wesen,
 „ sonder iemant den anderen enige beteringe ofte
 „ verstoringe te doen in eniger wys.

„ Ende onder dese onse wtsprake ende soene,
 „ en sullen die Heren van *Brederode* niet begrepen
 „ werden; want die voirscreve Heren hoer saken
 „ ende schelinge, tusschen hem ende onsen voirscreve
 „ lieven Neve wesende, aen ons niet gekiert,
 „ noch gebleven syn: Alle dincg sonder argelift.
 „ In kennisse der waarheit hebben wy onsen segel
 „ hier aen doen hangen.

„ Ende want ic *Frederic* Soen tot *Egmont*, Heer tot
 „ *Yffelsteyn* voirscreve, ende wy Borgermeesters,
 „ Scepenen, Raet, ende gemene Oudermans van den
 „ ouden Raede ende van den nywen der Stadt van
 „ *Utrecht*, bekennen endelyen, dat voirscreve geblyf
 „ aldus, als voirscreven is, aen onsen genadigen
 „ Heer van *Utrecht* gedaen te hebben, ende syne
 „ wtsprake, die syne Genaden dair op tusschen
 „ ons gedaen heeft, hebben approbeert, gevolcht
 „ ende geloest hebben volcomelic ende wel malkanderen
 „ te onderhouden, soe hebben wy des te getuege,
 „ te weten ic *Frederic* Soen tot *Egmont* voirscreve,
 „ myn Segel, ende wy Borgermeesters, Scepenen,
 „ Raedt ende gemene Oudermans voirscreve, onser
 „ Stadt Segel hier aen gehangen. Ende deser
 „ Brieve syn drie alleens sprekende van woerde te
 „ woerde, dair wy *DAVID* Bisscop den enen, onse
 „ voirscreve lieve Neve van *Egmont* den anderen,
 „ ende onse Stadt van *Utrecht* voirscreve den
 „ derden of hebben. Gegeven int *Jair* ons Heren
 „ dusent vier „ hon-

„ hondert ende seventich, op den seventhyensten
 „ dach in Julio.

De Baljuw van Zuydholland, indracht gedaan hebbende in de Heerlykheit van Slydrecht, toebehoorende den Heer *Gerrit van Lochorst*, heeft de Raadt dezer Stadt, tot voorstand van het recht hares onderzaats, aan die van Dordrecht deze navolgende Brief geschreven:

„ Eerbaere, bizondere goede Vrunden.

„ *Gerrit van Lochorst* (1) ende vander *Merwede*,
 „ onse

(1) Dat dit Edel Geslacht der *Lochorsten*, van alle oude tyden tot op den huidigen dag zeer aanzienlyk in het Sticht, zich ook verspreid heeft in andere Landen, blykt uit deeze Verzeerings-brief, door den Raadt dezer Stadt in dit Jaar gegeven, ten verzoek van eenen *Jacob van Lochorst*, in welken deze *Gerrit van Lochorst* als getuigen gemeld wordt.

„ Allen Eerweerdigsten, Eerweerdigen Bisscoppen, Hoich-
 „ geboeren, Duerluchtigen, Moigenden Forsten, Hertoi-
 „ gen, Greven, Edelen, Vermoigende, Vromen Baenre-
 „ heeren, Ritteren, Knapen, eersamen, wysen, voer-
 „ zichtige Steden, Gherechten, ende voert allen anderen
 „ goeden Luden, dien deze onze opene Brief gepresentiert
 „ zel werden; Wy Borgermeystere, Scepenen, ende
 „ Raide der Stadt van Utrecht, onsen willigen dyenst ende
 „ vruntlike groete, elken na zynen behoeren. Kont ende
 „ kenliken zy enen ygeliken, mit kennisse der waarheyt der
 „ dingen hyr onder gescreven, dat op ten dach van huden
 „ voer ons gekomen is *Jacob van Lochorst*, thoenre des ons
 „ Briefs, woenastich nu ter tyt tot Sleeswyck, gelegen in
 „ den Lande van Holsten, zoe hy zeyde, ons te kennenge-
 „ vende, dat hy om zeker zaken willen, hem daer toe por-
 „ rende, certificacie ende kennisse van zynre geboerte ende
 „ koempste gheerne hebben wouden, ende om in toekomen-
 „ den tyden dier tot zynen eren, profyte ende vordel te
 „ gebruiken, ofs hem van noide wezen mochte, ons daer-
 „ om, als behoerlike gebieders over die onse, requireren-
 „ de ende verzoekende, hem daer inne geboirlike provisy
 „ ende remedie te doen, ende te wedervaren laten. Waer-
 „ om wy, aenziende ende merkende zulke requisicy ende
 „ verzoick redelick ende moigelick wezende, ende zonde-
 „ „ linge

„ onse onderzaet, heeft ons te kennen gegeven,
 „ dat *Adriaen Janfze*, Bailiu van Zuythollant,
 „ uwe poerter, zyn heerlicheyt van Slydrecht,
 „ buten sculden, recht, ofte reden, arrestiert,
 „ besparret, ende hem tonbruyck gemaiet, ende
 „ zyn peert mit zynen toebehoeren, aldaer staen-
 „ de, genomen zoude hebben: ende die zelve uwe
 „ poerter onsen onderzaet voergenoemt daer na
 „ gescreven had by hem te komen, om van der
 „ arrestacien, ende anderen voerscreven, vrunt-
 „ lich te tractieren, ende die neder te leegen, by
 „ alzoe dat die zake tot dyer tyt toe, dat zy by
 „ „ een

„ linge in zaken der eren, die van der doecht ongeschey-
 „ den is, aendragende, hebben tot requisicy van den voir-
 „ scribe *Jacob*, na rechte ende gewoente onser Stat, voer
 „ ons geboert doen komen, eerbaere, geloofslike, schilt-
 „ boertige Mannen, *Gerrit van Lochorst* ende van der *Mer-
 „ wen*, onsen onderzaet, ende *Willem van Lochorst*, onse
 „ borger, out ende ryck genoeg van jaeren ende haven,
 „ om getuich der waerheyt te geven van der zaken voerg-
 „ ruert. Die, alzoe voer ons comparierende ende verschy-
 „ nende, hebben ons by hoeren eeden, die zy tot onser
 „ vermaninge in forme van rechte, mit opgerichte vingeren
 „ volstaefs eedts lyslick aen den Heyligen deden, ende wy
 „ volcomelick van hem ontfingen, tot onser vrage gheant-
 „ woert ende gezeyt, dattes hem wittelich ende kenliken
 „ is, dat die voergenoemde *Jacob van Lochorst* van den
 „ rechten Stam ende Maechscap van *Lochorst*, van Ridder-
 „ scap, ende van der Scilde, na der rechter lyny, echte
 „ ende rechte geboeren ende gekomen is, daer van zy oick
 „ die contrary nye gehoert en hadden, als zy zeyden, zon-
 „ der argelift. Ende want dit aldus, na rechte ende gewoen-
 „ ten van onser Stadt voer ons gheschiet ende gehantiert is,
 „ daer van wy enen ygeliken, dyent aendragen, of daer de-
 „ zen onsen opene Brief getoent werden mach, certificeren
 „ mitten zelve onsen Brieve; soe hebben wy ten versoick
 „ *Jacobs* voerscreve, des toerkonde, onser Stat signet, 't
 „ welck wy dagelycx gebruiken, aen dezen Brief doen hangen.
 „ Gegeven int Jaer ons Heren mccccclxx. op ten xvden dach
 „ in Aprili.

„ III. DEEL.

C

„ een geweest ende getractiert hadden, alzoe rus-
 „ ten ende bliven staen zoude, zonder yet nywes
 „ daer inne te hantieren. Niet min, hoewel onse
 „ voerscreve onderzaet, insterende op het voer-
 „ screve arresteren, ende dat aetervolgende, ende
 „ zynen beteykende tyt houdende, daer doch uw
 „ voergenoemde poerter niet gecomen is, noch
 „ des niet geacht en heeft, heeft die zelve uwe
 „ poerter, spolierende onsen onderzaet zynre pos-
 „ sessi van den voerscreve zynre heerlicheyt, daer
 „ inne enen anderen Schout gestelt ende geordi-
 „ neert, tot groeten afterdeel, hinder, ende sca-
 „ de, ons onderzate, zoe hy dit in al ons aenge-
 „ brocht ende te kennen gegeven heeft. Want
 „ wy dan, goede vrunden, niet en weten mit uwe
 „ Eerberheyden dan minne ende vruntscap, ende
 „ onse vruntlike composity, lestleden gemaiet, (1)
 „ tonderhouden, ende onsen voerscreve onderzaet
 „ oick gheerne beholpen ende gevordert zagen tot
 „ zynen rechten, is onse vruntlike begeren aen
 „ uwe Eerberheyden, den voerscreven *Adriaen*,
 „ uwen poerter, alzoe goetlich tonderwysen, dat
 „ hy onsen onderzaet, boven recht ende reden,
 „ onrechter moeyenisse verdrage, ende in zyn
 „ heerlicheyt voergenoemt, die hy, ende zyne
 „ voirvaerden, menich jair rustelic gebruiet heb-
 „ ben, als hy zeyt, voert rustelic bliven late,
 „ doende goede vrunden, in dezen, als tanderen
 „ tyden in gelyken, of meerderen zaken van ons
 „ gheerne gedaen zouden willen hebben uwe Eer-
 „ ber-

(1) Dit Verdrag, tusschen de Steden Utrecht en Dordrecht in den Jare 1465, gemaakt, 't welk de Raadt onser Stadt hier bedoelt, kan gelezen worden in het vorige Deel dezer Jaarboeken, bladz. 466.

„ berheyden, die, ons niet sparende, ende van
 „ deser onser vruntliker begheerten een goetlich
 „ bescreven antwoorde by bringer des briefs we-
 „ der zeyndende, God behueden wil zelich ende
 „ gefont. Gescreven op ten XIII dach in Julio
 „ Anno LXX.

Ik hebbe noch eenen Brief gevonden in dit Jaar door den Raadt dezer Stadt aan de Regeerders der Stadt Dordrecht geschreven, welken ik geoordeelt hebbe by den voorgaanden te moeten voegen, om dat in den zelven getuigenis gegeven word van de juiste weerde van eenen Ouden Vrankrykschen Schild, zo als dezelve te dezer tydt in het Sticht gangbaar was.

„ Eerbaere, bifondere, goede Vrunden.

„ *Jan Grawert*, onse goede vrunt, heeft ons te
 „ kennen gegeven, dat hy in tyden verleden een
 „ deel ghereyts gelts geleent heeft *Egbert van Vol-*
 „ *lenhoe*, uwen Poerter, die hem daar van betal-
 „ ge doen zoude, na inhoud des bezegelder brieve
 „ die *Jan* van hem heeft, als wy verstaen. Want
 „ tan, geminde vrunden, zoe *Jan* vorder zeyt,
 „ tusschen hem ende *Egbert* voerscreve, differen-
 „ cy ende twist is op die valoyr van den ouden
 „ Franckrykschen Scilden, als die Ecclesy alhyr
 „ neemt ende gheeft, daerom die zelve parthyen
 „ voer uwen Eerberhyden in questie ten rechte
 „ gekomen zyn, ende na vonnisse uwes Gherechts
 „ *Jan Grawert* van noide is kennisse te hebben van
 „ den valoyr voerscreve, soe ist, dat wy anders
 „ niet weten, dan dat die voerscreve Ecclesy voer
 „ elken ouden Franckrykschen Scilt gheeft ende
 „ neemt

„ neemt anderhalven gouden Rynfche Gulden,
 „ of hoer weerde, (1) &c.

Door de wanbetaling der Zys-meesteren en andere Stadts Schuldenaren, was veel nadeel toegebracht aan de Stadt, waarom de Raadt nodig geacht heeft daar in te voorzien, en, ter beeter inmaning van de door hen beloofde Pacht-penningen en invordering van andere Stadts schulden, des Woensdags na de geboorte van Maria, dit besluit genomen:

„ Alzoe onfer Stadt Overfte Cameraar in der tyt
 „ groet gebreck gehadt heeft, ende noch heeft,
 „ om onfer Stadt zyfen, ende ander onfer Stadt
 „ goeden ende fculden in te manen, ende in te
 „ winnen, ende dat by gebreke van den Ordinancien
 „ over menige jaaren (2) daar op gheordineert
 „ ende gehouden, die onfer Stadt afhendich
 „ gemaect zyn, by alzoe dat daer dwalinge ende
 „ gebreke inne gevallen zyn; foe hebben die Raide
 „ out ende nywe overdragen, ende willen die
 „ zelve Ordinantien ende gewoenten weder aennemen
 „ ende houden, in manieren hier na befcreven.

„ In den yerften, zoe wie in dezen toekomende
 „ Zyfoen na finte Victoers dach naeftkomende,
 „ enige onzer Stadt Jaer-fyfen coipt, die men by
 „ den helen jaer te vercopen pleecht, die zel den
 „ Overften Cameraer in der tyt betalen de eene
 „ helfte

(1) Ziet ook het geen ik van de weerde der Schilde hebbe gezecht, II. Deel dezer Jaarboeken, bladz. xxii. en clxviii.

(2) Te weten in den Jare 1449. Ziet het II. Deel dezer Jaarboeken, bladz. 154. en het geen ik daar aangetekent heb.

„ helfte binnen eenre maent na finte Jacobs dage,
 „ mit ponden ofte renthen aen der Stadt, die op
 „ finte Jacobs dach, of daer voer, binnen den
 „ jaere des Cameraers in den zyfoen wezende,
 „ verschenen zyn; ende die andere helfte tot Pai-
 „ schen, mit ponden ofte renthen, die voer Pai-
 „ schen binnen den voerscreven jaer verschenen
 „ zyn. Ende waert zake, dat hy niet en betaelde
 „ tot elken termyn voerscreve, als voerscreven is,
 „ zoe zoude hy betalen mit gelde, ende mit ghe-
 „ nen renthen ofte ponden betalen moigen, al
 „ waert oick, dat hy in des Cameraers boeck ren-
 „ then, of ponden, genouch staende hadde, ende
 „ die op zynen fys niet gezet en waren, zoe en
 „ zoude hem die renthen, ofte ponde, daer inne
 „ tot gheenre betalinge wezen.

„ Item desgelycx zellen alle die gene, die enige
 „ onser Stat Jaerfysen copen, te weten, die men
 „ tot elken fyfoen te vercopen pleecht, ende alle
 „ die gene die onser Stat Maentfysse copen, be-
 „ talen binnen thien weken na dien, dat hoeren
 „ zyfoenen ommeghekomen zyn, mit ponden of-
 „ te renthen, die binnen die tien weken voerscre-
 „ ve, of daer voer, binnen den jaere des Came-
 „ raers voerscreve verschenen waeren, oft daer
 „ en thenden zellen zy mit gelde betalen, ende
 „ mit ghene ponden, noch renthen, betalen moi-
 „ gen.

„ Item waert zake, dat die voerscreve Sys-
 „ meysters, of enich van hem, onsen voerscreven
 „ Cameraer niet en betaelden op ten voerscreve
 „ termyne in maniere voerscreve, als dan zelhem
 „ die Cameraer enen weet laten by den tween
 „ Oversten Stat Knapen, dat zy hem betalen bin-
 „ nen achte dagen daer naifvolgende, ende hyr

- „ voer hebben die voerscreve twee Knapen hoer
 „ penfy, alze elcx tien pont jaers.
 „ Item waert zake, dat die voerscreve Sys-
 „ meysters dan noch niet en betaalden, zoe zal
 „ hem onse voerscreve Cameraer doen gebieden
 „ mitter clocken, dat zy hem voldoen binnen
 „ achte dagen daer naistvolgende, of daer en then-
 „ den op die Poerte gaen, ende daer op bliven;
 „ ende die dan op die Poerte niet en ghinge, zel
 „ verboeren des yerften dages na den voerscreve
 „ achte dagen vyftich ponden, des anderen dages
 „ vyftich ponden, ende des derden dages vyftich
 „ ponden, ende zyne Borgerfchap, die men hem
 „ dan nemen zel mitter clocke; ende van alle die
 „ voerscreve vyftich ponden zel die Cameraer der
 „ Stat rekeninge doen.
 „ Item waert zake, dat die voerscreve Sys-
 „ meysters daer en thenden nochtant opdie Poerte
 „ niet en gingen, zoe zellen die twee Overfte
 „ Knapen voerscreve die zelve Sysmeyiters aen-
 „ taften, ende op die Poerte leggen, ende daer
 „ zellen die twee Knapen of hebben onder hem
 „ beyden van elken man, dien zy oplecgen van
 „ zyfen, drie ponden, ende andere onfer Stat fcul-
 „ den van elken man een pont.
 „ Item als dan die voerscreve Sysmeysters op
 „ die Poerte gegaen, of daer op geleyt zyn in
 „ maniere voerscreve, zo moigen zy daer op bli-
 „ ven leggen fes weken lang, ende en betalen zy
 „ dan noch niet binnen die fes weken, of wt on-
 „ fer Stat, ofte in enighe gheestelike plaetzen, of
 „ montaden (1) rwmde voer den fes weken, of
 „ bin-

(1) De Geestelyke beweerden niet alleen, dat hunne Ker-
 ken en Kerkhoven Vry-plaatzen waren voor misdadige, maar
 zelve

„ binnen den ses weeken, zoe zal die voerscreve
 „ onse Stat Cameraer dan hoer, ende hoeren bor-
 „ gen, goet vercopen op hoeren cost, om daer
 „ of betalinge te nemen. Ende die dan van hem
 „ luden geen goet en had, dien zal men onse Stadt
 „ verbieden, zonder enich vorder vervolch daer
 „ op te doen mit geboden, mitter clocken, of an-
 „ ders, ende hy zal ene mile van der Stadt bliven
 „ op ewelik wt der Stadt te wesen, ter tyt toe hy
 „ onsen Cameraer voldaan heeft van zynen schul-
 „ den, ende van den costen daer op gedaen, ende
 „ den Rade beteringe gedaen van zyne ongehoer-
 „ saemhey.

„ Item waer ymant, die der Stat sculdich waer
 „ van enige anderen goeden, ofte sculden, dat
 „ ghene fysen en waeren, ende niet en betaelden
 „ binnen hoeren ghesette tyt, zoe zel hem die Ca-
 „ meraer ene weet laten te voldoen binnen achte
 „ dagen; ende en dede zy des niet, zoe zel men
 „ hem luden gebieden mit ter clocken den Came-
 „ raer te voldoen binnen achte dagen daer naest-
 „ komende, of daer en thenden op die Poerte te
 „ gaen, ende daer op te bliven; ende en ghingen
 „ zy niet op die Poerte, zo zouden zy des yersten
 „ daghes thenden den voerscreve achte dagen,
 „ verboeren vyf pont, des anderen dages vyf
 „ pont, ende des derden dach vyf pont; ende en
 „ ghingen zy dan nochtant op die Poerte niet, zoe
 „ zelmen zy daer op leggen, ende mit hem luden
 „ voert-

zelfs dat de Wereldsche Rechters niet vermochten binnen den omtrek van dezelve, gemeenlyk tot dertig voet-treden in de ronte, iemant doen vatten en vangen, en deze ruimte wierd genoemt *Montade*. Ziet Matth. Manud. ad Jus Canon. lib. 11. p. 177.

„ voertvaeren , gelyck voer gefcreven staet van
 „ den Sysmeysters.
 „ Ende dese voerscreve Ordinancien , ende alle
 „ punten daer inne bescreven , willen die Raide
 „ out ende nywe voerscreve houden , ende gehou-
 „ den hebben zonder enich gebreck daer inne te
 „ laten vallen: ende zellen ingaen op dat yerste
 „ zyfoen , dat men vercopen zel na sinte Viçtoers
 „ dage naistcomende , ende zoe voert meer due-
 „ ren ende gehouden worden.

Op alre heiligen avond heeft de Stadt aan eenen
Zander Mathysze besteed het herstellen en onder-
 houden van de Biltse Steen-straat, en de twee we-
 derzyts Zomer-weegen, op deeze voorwaarden:

„ Wy Borgermeesteren, Scepenen, Raide en-
 „ de gemeyne Oudermans van den ouden Raide
 „ ende van den nywen der Stadt van Utrecht,
 „ maken kont allen luden, dat wy om nutscap,
 „ profyt ende gemeynen oerbaer onfer Stadt ende
 „ des gemeynen Koipmans ende Volcx, die totter
 „ zelve onfer Stadt dagelycx rydende zyn, over-
 „ draghen hebben ende over eyn gekomen zyn
 „ mit *Zander Mathysze* die Straetmaker, dat hy
 „ onfer Stat Steenwech, van der Wittevrouwer
 „ Poerte van onse Stat totter Schouten huis toe
 „ op die Bilt, mitten Zomer-wegen aen beyden
 „ zyden van de voerscreve Steenweghe, aengenom-
 „ men heeft te reformieren ende te volmaken, en-
 „ de alzo gereformiert ende volgemaiçt te houden
 „ zyn leven lang geduerende, in manieren ende
 „ voerwerden hyr na bescreven:
 „ In den yersten zal *Zander Mathysze* voerscre-
 „ ve binnen den yersten drien jaeren nu naestko-
 „ „ men-

„ mende den voerscreve Steenwech effenen van
 „ allen culen, spoeren ende dellen die daer inzyn:
 „ ende die Zomer-wege aen beyden zyden vanden
 „ voerscreve Steenweghe zel hy oick binnen der
 „ voerscreve tyt effenen, ende die huevelen in die
 „ dellen brengen: ende thenden den drien jaeren
 „ voerscreve, zel die zelve *Zander* den voerscreve
 „ Steenwech ende Zomer-wege aen beyden zyden
 „ van den Steenwege dan voertaen houden in goe-
 „ den reken ende effen, zonder enige culen, spoe-
 „ ren ende dellen, die boven drie vinger breed
 „ dyep zyn daer in te wezen; ende dit zal hy al
 „ doen op zynen cost ende arbeyt, gezondert dat
 „ onser Stadt Cameraer, ofte Schutmeyster, hem
 „ den Steen, dien hy daer toe bezygen zal, op
 „ onser Stads cost, tot vier steden op ten voer-
 „ screve Steenwech, daer hy den brengen zel,
 „ leveren ende doen brengen zel; ende dat Zant,
 „ des hem daer toe van noide is, zel hem die voer-
 „ screve onser Stat Cameraer ofte Scutmeyster
 „ oick leveren buten zynen cost, ende hem wyfen
 „ tot twee steden, daer hy dat halen mach mit
 „ schouwen; mer hy zal dat halen op zynen cost.
 „ Ende zoe wes nutste van dezen voerscreve
 „ Steenwege ende Zomer-wegen yerst gemaißt is,
 „ dat zel hy altois maken by raide onser Stat Ca-
 „ meraers ofte Scutmeysters voerscreve.

„ Voert en sel *Zander* voerscreve binnen den
 „ voerscreve drien jaeren aen anders ghenen wer-
 „ ken wercken, ten zy by wille ende consent des
 „ Cameraers ofte Scutmeysters voerscreve.

„ Voert waert zake dat wy dat eynde Steen-
 „ wechs van der Schouten huys voerscreve voert
 „ ten dreyeboem toe redelick gemaißt opleverden,
 „ zoe zal *Zander* voerscreve dat dan mede in rake

„ ende staende houden in manieren voerscreve.
 „ Ende dezen voerscreve Steenwech ende Zo-
 „ merwege aen beyden zyden van den Steenwege,
 „ zel die voerscreve *Zander* jaerlycx houden ende
 „ leveren wt der Schouwe, als hyr na bescreven
 „ staet. Te weten, dat men deze voerscreve
 „ weghe jaerlycx driewerf schouwen zel, ende
 „ die yerste Schoudach zel wesen des yersten
 „ werckendaichs na funte Katherinen dach in den
 „ Jaer LXXIII nu naistkomende, ende die ander
 „ Schoudach zel wezen des yersten werckenda-
 „ ghes na des heyligen Crucis dach inventionis
 „ daer naistvolgende: ende die derde Schoudach
 „ zel wezen des yersten werckendaichs na funte
 „ Jacobs dach dan daer naistkomende, ende zoe
 „ voert jaerlycx duerende des voerscreve *Zanders*
 „ leven lang. Ende deze voerscreve Schouwe zel
 „ jaerlycx geschien by den Cameraer ofte Schut-
 „ meyster voerscreve mit twee van onser Stadt
 „ Raide, die men daer toe schicken ende ordinie-
 „ ren zel. Ende waert zake dat die Cameraer of-
 „ te Schutmeyster mitten twee gheschieten ende
 „ geordinierden van den Raide op ten voerscreve
 „ Schoudagen enige culen, spoeren, ofte dellen
 „ op ten voerscreven schouwinge vonden, die
 „ dyeper waeren dan drie vingerbreet, zoe zel die
 „ voerscreve *Zander* van elken culen, spoeren of-
 „ te dellen, verboeren ende opleggen tien stuvers
 „ onser Stadt payments, ende nochtans die culen,
 „ spoeren ofte dellen maken ende effenen in ma-
 „ nieren voerscreve, ende alle dage na der voer-
 „ screve schouwe verboeren ende opleggen tien
 „ stuvers payments voerscreve, ter tyt toe hy die
 „ volmaect zal hebben, ende wt der schouwe ge-
 „ levert. Desgelycx waert zake, dat die voer-
 „

„ screve Cameraer ofte Schutmeyster mitten ge-
 „ schichten ende geordinierde voerscreve, op ten
 „ voerscreve Schoudagen enige onredelike spoer-
 „ ren ofte slage vonden op ten Zomer-wegen voer-
 „ screve, als dan zel *Zander* van elken onredeli-
 „ ken spoer ofte slage verboeren ende oplecgen
 „ tien stuvers payments voerscreve, ende noch-
 „ tans die spoer ofte slage effenen ende maken in
 „ manieren ende by zulken verboeren, als voer |
 „ screve staet van den Steenwege. Ende alle de-
 „ ze voerscreve koeren zel men hem wtpanden als
 „ onser Stat goede, en zellen hebben die helfte
 „ onse Stat, ende dander helfte die voergenoemde
 „ Cameraer of Scutmeyster mitten gesichten ende
 „ geordinierde van den Raide. Oick zel die
 „ voerscreve *Zander* altois bereyt wezen ende
 „ werken aen den voerscreve Steenwech ende Zo-
 „ mer-wegen, als des van noide wezen zal, ende
 „ hy vermaent wert van onser Stadt Cameraer of-
 „ te Scutmeyster by den voerscreve kuer alle dage
 „ na der vermaninge te verboeren.

„ Ende hyr van heb wy van onser Stadt wegen
 „ geloift ende geloven mit dezen onzen briededen
 „ voergenoemden *Zander* weder te geven die voer-
 „ screve yerste drie jaeren naestkomende elcx
 „ jaers twee hondert pont, onser Stat payments,
 „ die hem der zelve onser Stadt Cameraer jaerlycx
 „ wtreyken ende betalen zal aen gelde, alze vyf-
 „ tich pont op sunte Martyns-dach nu aenstaende,
 „ vyftich pont op sunte Agneten-dach naistko-
 „ mende, vyftich pont op ten heyligen Pinxter-
 „ dach daer naistvolgende, ende vyftich pont op
 „ sunt Jacobs-dach dan daer naistkomende, ende
 „ zoe voert jaerlycx, die voerscreve drie jaeren
 „ wt duerende. Ende want *Zander* voerscreve nu

„ op

„ op funte Martyns-dach naiftkomende hebben
 „ ende boeren zel vyftich pont te voeren, daer-
 „ om zynt voerwerde, dat hy van den leften ter-
 „ myn van den voerscreve drien jaeren, te weten
 „ van den leften funte Martyns-dach niet boeren
 „ en fel, ende thenden den voerscreve drien jae-
 „ ren zel die voerscreve onzer Stat Cameraer, den
 „ voergenoemden *Zander* voer zynen loen ende
 „ arbeyt jaerlycx wtreyken ende betalen aen gel-
 „ de hondert ende vyf ende twintich pont paye-
 „ ments voerscreve, alze dat ene vierendeel op
 „ ten heyligen Kors-dach dan yerft toekomende,
 „ tander vierendeel op ten heyligen Paefch-dach
 „ daer naiftkomende, tderde vierendeel op funte
 „ Jans-dach te midsomer daer naiftvolgende, ende
 „ dat lefte vierendeel op funte Victoers-dach daer
 „ dan naiftkomende, ende alzo voert jaerlycx,
 „ zoe lange *Zander* leven zel.

„ Voert zynt voertwerde dat *Zander* jaerlycx
 „ eene covele van onfer Stat hebben zal, gelyck
 „ onfer Stadt leghe Dyenres hebben, ende zoe
 „ lange hy in dit voerscreve werck onfer Stadt
 „ Dyenre is, ende daer inne werckt ende buten
 „ onfer Stadt muren woenaftich is, en zel hy zy-
 „ ne borgerfcap niet verwoenen moegen.

„ Oick zynt voerwerde, waert zake, dat *Zan-*
 „ *der* voerscreve tot eniger tyt deze voerscreve
 „ ordinantien ende voerwerden in enigen hoeren
 „ punten verbrake ende niet en hielde, dat wy
 „ hem dan ontzetten ende zyns dyenft verdragen
 „ zellen moigen zonder wederzeggen, ende als
 „ dan zellen alle voerwerden aen beyden zyden,
 „ in dezen brieve begrepen, doet, quyt ende van
 „ gheenre weerden wezen. Alle dingen zonder
 „ argelift.

„ Ende

„ Ende want wy Borgermeyfteren, Scepenen,
 „ Raide ende gemeyne Oudermans voerfcreve al-
 „ le punten ende articulen voergefcreven, den
 „ voergenoemden *Zander* houden, ende oick van
 „ hem gehouden hebben willen, zoe hebben wy des
 „ toerkonde onfer Stadt signet, twelck wy dagelycx
 „ gebruken, aen dezen brief doen hangen. Ge-
 „ geven int Jaer ons Heeren duſent vier hondert
 „ ende tſeventich op alre heyligen avont.

De gemelde *Zander Matthysze* heeft ten zelve-
 n dagen eenen weder brief, (of zo dezelve ge-
 noemt word een *revers-brief*) uitgelevert, by wel-
 ken hy zich verbind alle deeze voorwaarden te zul-
 len nakomen.

Ook is in dit Jaer eene ordre beraamd voor den
 Kastelein aan de Vaart, omtrent het verwaren der
 Sluizen (1).

1 4 7 1.

In den Jare 1471. zyn tot de Regeering dezer
 Stadt aangeſtelt.

Schepenen.

Beernt Grawert.

Jan Knyff.

Lubbert die Wail.

Eerſt van Amerongen.

Jan die Coning Jans zoen.

Eerſt van Drakenborch.

Alfar Rwfch.

Hen-

(1) Deze is gedrukt en te lezen in het III. Deel van het
 Utrechtsch Placcaatb. bladz. 22.

Henric van Ghent, Borgermeeſter. (1)

Jan die Coning.

Willem die Vos.

Dirck Bor van Amerongen.

Pouwels van Malfen.

Raiden.

Peter van Zulen.

Dyrck van Wail, Borgermeeſter.

Arnt van der Horſt.

Ghysbert Henricxze.

Jacob Claesze.

Jan Ghisbertsze.

Claes Egbertsze.

Jan Schot.

Henrick van Vyanen.

Claes van Valkendael.

Jan van Amerongen, Jacobsze.

Dirck Rwfch.

Godert Dedel.

Jan Jacob Peters zoens zoen.

Dyrck Block.

Peter Geritsze.

Willem Foyt.

Peter Pot.

Gerit van Ryn Geritsze.

Egbert Rutgersze.

Elyas Ryqwynsze.

Herman Wychmansze.

Jan

(1) In het Raadsboek ſtaan hier by aangeteekent deze woorden: *In zyn ſtede wort geſtelt Jan Knys, als oud Borgermeeſter, ter tyd toe hy ſoo ſterck is van leve, dat hy op ſhuys, of te rade zel mogen komen.*

Jan van Lanscroen.
Jan Luytgensze.

Oudermannen.

Henrick van Scarpenborch.	}	Wantfnyders.
Lambert Bevelant.		
Henrick Knoip, Overfte Ouderman.	}	Snyders.
Jacob Jacobsze.		
Henrick Spyker.	}	Backers.
Gerit Hugensze.		
Tyman Hackert.	}	Molenaers.
Jacob Stael,		
Ghysbert Godevaertsze.	}	Linnewevers.
Ghysbert Bartoutsze.		
Willem Jansze.	}	Brouwers.
Dyrck Gerbrantsze.		
Henrick Boen.	}	Viscopers.
Ghysbert die Reyger.		
Henrick van Abcoude.	}	Louwers.
Ysbrant Jansze.		
Aelbert van Angeren.	}	Wollewevers.
Willem Willemsze.		
Henrick van Wercoude.	}	Marsluden.
Arnt Daemsze.		
Macharys van Benthem, Overfte Ouderman.	}	Botterluden.
Jan van Zyll.		
Dyrck Arntsze.	}	Cordewaniers.
Joest Dyrxze Uten Weerden.		
Henrick Jacobsze.	}	Oudecordewaniers.
Henrick Slewten.		
Jan Dyrxze.	}	Corencopers.
Jan Willemsze van Endoven.		

Hen-

Henrick Mor.	}	Oudewantfnyders.
Wilger Jacobsze.		
Meyfter Jacob van der Borch.	}	Steenbickers.
Jan Wernersze.		
Peter Braem.	}	Grauwerkers.
Claes Jan Pouwels zoens zoen.		
Jan van Rodenborch.	}	Ryemfnyders.
Ghysbert Brantsze.		
Rycout Gheritsze.	}	Bylhouwers.
Jan van Mafch.		
Henric van Nyevelt.	}	Smeden.
Peter Rwfch.		
Jan Ponciaensze.	}	Zadelaers.
Jan van der Borch.		

In de Kerk-vergadering te Constans in den Jare 1418. gehouden, was 'er een Verdrag (1) tusschen Paus Martinus den vyfden en de gantsche Duitfche Natie getroffen, over het bestier der Kerke, en het aanstellen der Geestelyke Amptenaren. Volgens het voorschrift by het zelve be-raamd, waren in deze Stadt de Kerkelyke Bedie-ningen, en vooral de Canonifyen, vergeeven; doch te dezer tydt daar in indracht gedaan wordende, heeft de Raadt, bewerende dat de Stadt mede onder de Duitfche Natie behoorde, zich daar over beklagt by den Paus met eenen Brief, en, op den zelve geen antwoord bekomende, nader aan den zelve, als mede aan de Kardinalen, geschreven, en

(1) Deze Overeenkomst heb ik gevonden in het geschreve Chartularium van het Capittel van S. Pieter, en die begee-rig is de zelve te lezen, kan het nazien by Du Mont Corps Diplom. t. 11. part. 2. p. 108. & 111. en by de Schryvers aldaar bygebracht.

en verzocht, dat die geene, welke volgens debo-
vengemelde Overeenkomst, naer gewoonte waren
benoemt tot Geestelyke Bedieningen, niet mocht-
ten worden gestoort in de geruste waarneeming en
het genot der zelve. De eerste Brief heb ik niet
gevonden, maar wel de twee laatsten, welke van
dezen inhoudt zyn:

„ Beatissime Pater & Clementissime Domine.

„ Post pedum oscula beatorum. Pridem in fa-
„ vorem Prelatorum & Collatorum civitatis nostre
„ & Diocesis Trajectensis, Sanctitati vestre scrip-
„ sisse meminimus, nos multipliciter admirari,
„ quid tam nephandum quorundam pacis emulo-
„ rum opinionum fomentum prestare potuisset,
„ quod iidem Prelati & Collatores, semper Apo-
„ stolice sedis & vestre Beatitudini, nec non ejus-
„ dem predecessoribus, & maxime R. Domino
„ *Eugenio*, obedientissimi, non debuerint & de-
„ beant eodem gaudere privilegio in suis conferen-
„ dis beneficiis alternatis mensibus, juxta Concor-
„ data dudum inter Ecclesiam Romanam & natio-
„ nem Germanie conclusa & stabilita, quibus gau-
„ dent ceteri Collatores ejusdem nationis, cum ci-
„ vitatem nostram sub dicta natione comprehendi
„ nemo ambigit. Nec est nobis ignota obedien-
„ tia, & fidei constantia, Episcopi & Prelatorum
„ civitatis nostre, qui tempore disturbii pro obe-
„ dientia Apostolice sedis, & ad resistendum qui-
„ busdam adherentibus Consilio Basileensi, sangui-
„ nem & bona nostra una cum iis exposuimus;
„ jam de bono opere lapidamur, filios & concives
„ nostros, quibus de beneficiis civitatis nostre jux-
„ ta alternatos menses a viginti annis provisum
„ III. DEEL. D „ ex-

„ exitit, propter obedientiam eorum & nostram,
„ vexari in eorum beneficiis & possessionibus, non
„ sine animi nostri amaritudine intelleximus. Que
„ res utique nedum cedit in diminutionem devo-
„ tionis populi nostri erga Apostolicam sedem, ve-
„ rum etiam in perniciosissimum cedit exemplum
„ plurimorum: nec videtur aliqua ratione defendi
„ posse, nos propter obedientiam a Concordatis
„ nationis hujusmodi excludi debere, sub quibus
„ rebelles & neutrales comprehendi dicuntur. Un-
„ de sperabamus potius pre ceteris ab eadem sede
„ exaltari, prout Ecclesie equitas suadet nostro
„ iudicio. Hinc est, quod ad pedes V. B. denuo
„ prostrati confugimus, eidem V. B. humiliter
„ supplicantes, quatenus obedientia nostra & fidei
„ sinceritas nostros non impediatur Collatores, quo-
„ minus sub dictis Concordatis comprehendantur,
„ prout ceteri rebelles & neutrales, ut tandem
„ nos, filii & concives nostri pacificati, in obe-
„ dientia & devotione Apostolice sedis, & vestre
„ B. perseverantes, de gratia & consolatione V.
„ B. gaudeamus. Alioquin, Beatissime Pater, ta-
„ lem & tantam inter concives & subditos nostros
„ premissorum occasione, formidamus oriri dissen-
„ sionem & turbationem, quam avelli in nostra
„ non consistet potestate. Sanctitas Vestra nobis,
„ & civitati nostre, in hac parte benigne confu-
„ lens, & pie compatiens, dignetur indemnitati
„ nostre Civitatis & patrie providere viis & reme-
„ diis opportunis, ne de Ecclesia nostra eveniat,
„ quod, heu! de Leodiensi oculis nostris conspexi-
„ mus evenisse. Avertat hoc Omnipotens Deus,
„ qui V. B. conservet incolumen pro felici statu
„ Ecclesie sue sancte. Ex Trajecto xvii Martii
„ Anno lxxi.

De Brief aan de Kardinalen geschreven, is van
dezen inhoudt:

„ Reverendissimis in Christo Patribus, &
 „ Dominis, Dominis Sacrosancte Ecclesie
 „ Romane Cardinalibus, collegium eorum
 „ representantibus, Dominis nostris me-
 „ tuendissimis.

„ Premissa humillima recommendatione cum
 „ prona voluntate fideliter obsequendi, Reveren-
 „ diffimi Patres & Domini, jam altera vice scrip-
 „ simus Domino nostro Sanctissimo, devote ro-
 „ gantes, ut Collatores beneficiorum civitatis pro-
 „ prie & Diocesis Trajectensis, ab quibusdam Cu-
 „ rialibus certis retro temporibus in suis collatio-
 „ nibus juxta Concordata Principum libere pro al-
 „ ternatis mensibus faciendis indebite pergravatos,
 „ non sineret amplius impediri, quominus hujus-
 „ modi alternatis mensibus libere uterentur, more
 „ aliorum Collatorum & Principum Alamanie, qui
 „ non pari merito cum neutrales eo tunc extitunt,
 „ nec Apostolicę fedi obedientes, quo nostri Col-
 „ latores memorati semper obedientissimi merue-
 „ runt commendari; cumque res alias hujusmodi
 „ posset perniciofa censerı exemplo inobedien-
 „ tium, seu neutrales, & sic, quasi inobedientes
 „ debeant obedientissimis preferri. Vestras igitur
 „ R. P. cum qua possumus instancia, supplices
 „ oramus, velint hujusmodi nostras preces sub alıs
 „ sue clementie suscipere commendatas, atque
 „ Dominum nostrum Sanctissimum attentum infor-
 „ matumque nostri contemplatione reddere, ut
 „ quavis sublata difficultate, Concordatis antedic-
 „ tis Collatores de cetero utantur & gaudeant.

„ Reverendissimi Patres, quos Omnipotens felices
 „ confervet ad regimen Ecclesie sue Sancte. Tra-
 „ jecti XVIII Mensis Martii Anno LXXI.

„ Humillimi Burgimagiftri, Consules, Pro-
 „ consules, & tota civitas Trajectensis.

Ik moet ook niet overslaan hier in te voegen een Verklaring door den Raadt te dezer tydt gedaan, omtrent eene oude gewoonte binnen deze Stadt gebruikelyk, volgens welke geene Geestelyke, zonder onderscheit van Order of Regel, naer welke zy zich verbonden hadden hun leven door te brengen, eenige Goederen, uit hoofde van erfenis, zelfs niet van hunne Ouders, mochten verkrygen en zich eigen maken. Zy doch, der wereld afgestorven zynde, moesten zich ontdoen van alle zorg en last, welke het bestier der tydelyke goederen onvermydelyk na zich sleept, en zouden door de beheering der wereldsche goederen te veel worden afgetrokken van het betrachten der geestelyke zaken, met welke alleen zy zich moesten bezig houden. Deze gewoonte diende ook zeer aan het belang der wereldsche Regeerders, die veele redenen hadden om goet te keuren een oud herkomen, volgens welke de bezitting der tydelyke goederen bleef in de macht der Wereldsche. Geen wonder derhalven, dat de Raadt dezer Stadt deeze navolgende Verklaring gewillig heeft uitgelevert:

„ Wy Borgermeystren, Scepenen ende Raiden
 „ der Stadt van Utrecht, doen kont allen den ghe-
 „ nen, die dezen onsen opene Brief zellen zien,
 „ of hoeren lezen, of daer hy gepresentiert ofte
 „ getoent zel werden, dat op ten dach van huden
 „ voer

„ voer ons gekomen is *Ghysbert Schout*, zeggende
 „ ende ons te kennen gevende, dat hy mit enigen
 „ gheesteliken gheoerden ende professiden perso-
 „ nen in den recht te doen zoude moiten hebben,
 „ ruerende zeker ernnisse ende besternnisse, hem
 „ aengeerft ende aenbestorven, ende them, in be-
 „ schermenisse van zynen rechte, van noide we-
 „ zen zoude die hantieringe ende costumen van
 „ onser Stat te weten, ende daer van ghecertifi-
 „ ciert te wezen, ons verzoekende ende oitmoi-
 „ delich biddende hem hier van certificacy ende
 „ getuich te geven. Waerom wy, merkende en-
 „ de aendenckende die verzoekingende ende bede
 „ Godtlich ende eerlich zynde, certificeren enen
 „ ygeliken voerscreve mit dezen onsen Brieve,
 „ dattet onser Stadt oude gewoenten ende costu-
 „ men geweest hebben, ende noch zyn, binnen
 „ onser Stat ende Stat vryheyde, dat gheene
 „ gheestelike, gheoerden ende professide perso-
 „ nen, mannen ofte Vrouwen, enige ernnisse,
 „ ruerende ofte onruerende, hem van hoeren ou-
 „ deren, vrunden ofte magen aengekomen, ende
 „ noch aenkomende, te boeren ofte tontfangen
 „ plegen. Welke gewoenten ende costumen al-
 „ hyr binnen onser Stat ende Stat vryheyde altois-
 „ geplogen ende gehantiert zyn geweest, ende
 „ noch dagelycx gehantiert werden, zonder arge-
 „ list. Des toerkonde heb wy, ter begheerten
 „ van den voerscreve *Ghysbert*, onser Stat Signet,
 „ twelck wy dagelycx gebruiken, aen dezen Brief
 „ doen hangen. Gegeven int Jaer ons Heren du-
 „ sent vier hondert een ende tseventich op ten
 „ xxften dach in April.

De Biffchop moet zich te dezer tydt in de Stadt

veel gezag, immers meerder dan de voorige Bisschoppen, aangematicht hebben; dewylhy zich bemoeit heeft met het vergeven van het Boden-ampt der Schutters. Want ik vinde, dat de Raadt des Vrydaghs na Odolfi besloten heeft, door de Overstens van den ouden en nieuwen Raadt, en de twee Homans der Schutten, tot Bode te doen aanstellen den genen, welken den Bisschop tot die bediening zoude benoemen, zoo nochtans dat indien de voorgestelde door den Kerkvoogd onbekwaam wierd bevonden tot het bekleeden en waarnemen van dat ampt, de voorgemelde Overstens en Homans de macht zouden hebben om hem af te zetten, en eenen anderen in zyne plaats te verkiezen.

Het vonnis, volgens welke *Frederik Utenham*, in den Jare 1466. zyn leven lang gedurende verboden was binnen Utrecht te komen, om redenen, welke ik in het vorige Deel op dat Jaar hebbe opgegeven, schynt te dezer tydt opgeheven te zyn; dewyl ik in des Cameraars Rekening vind, dat een Stadts Bode uit bevel der Oversten is geschikt naer den voornoemden *Frederik Utenham*, hem verzoekende terbegeerte des Bisschops, binnend eze Stadt op de Vergadering der Staten te komen, en zyn Zegel mede te brengen.

Te dezer tydt is 'er by de drie Leden van Staat besloten de rivier de Vecht vaarbaarder te maken, en, ter bereiking van dat oogmerk, dezelve te diepen, en op zommige plaatzen te verbreedden. Om de kosten goet te maken, wierdt 'er een Mergengeld uitgeschreven, by 't welk ieder MergenLands wierd bewaart met twee stuivers, zoo nochtans, dat niet alle Landen in het Neder-slicht gelegen, maar alleen die geene, welke gewoon waren jaarlyks iets op te brengen tot het onderhoudt
van

van de Sluis in de Vecht, genaamt de *Hinderdam*, deze schatting wierd opgeleit. Van dat Mergengeld had de Stadt haar deel, doch dewyl die schatting zo spoedig niet konde opgebracht worden, om met het geld daar van komende, het werk te beginnen, heeft de Raadt overdragen eenige Lyfrenten te verkopen, en verstaan, dat de penningen, welke in het vervolg van het Mergengeld zouden inkomen, besteed moesten worden tot aflossing der erfrenten, ten laste van de Stadt zynde, voor zo verre dezelve zoude kunnen strekken. En, vermits ik vinde, dat de Landen van Hagestein in het Jaar 1466. verzet en beleend, (1) noch in dit Jaar voor twaalf hondert Rhynsche guldens, uitmakende zes duizent Stadts ponden, wederom aan de Stadt zyn gebracht, twyffel ik niet, of tot deze aflossing zal het ingekome Mergengeld zyn gebruikt. Uit des Cameraars Rekening over dit Jaar blykt, dat de Stadt ten haren laste Lyfrenten heeft opgenomen ter somme van drie en vyftig duizent negen hondert zeven en tachtig ponden, elf stuivers en zes duiten, van welke somme zy jaarlyks zes duizent acht hondert twee en tachtig ponden moest betalen aan renten.

De Stadt Utrecht hadde aangenomen de Vecht ten haren koste te verdiepen tot aan den Dorpe van Maarssen. Om dit werk wel uit te voeren, wierd de Rivier droog gemaakt door het leggen van drie dammen, als een te Maarssen, een te Zuilen, en een by het Klooster der Sartroyfen, gelegen buiten de Weerdt, by de thans genoemde Roodé brug. De arbeit is zoo spoedig voortgezet, dat in het begin van de Maand Augustus deze verdieping voltooit

(1) Ziet het tweede Deel dezer Jaarboeken, bladz. 470.

tooit is geweest. Doch, vermits men bevond, dat de Revier in de Louwenrecht zeer eng en nauw was, is 'er goetgevonden dezelve ruimer te maken. De overdracht des Raadts, aanwyzende het recht, 't welk de Stadt daar toe hadde, luit woordelyk aldus:

Des Woensdachs na onser Vrouwen dach assumptio.

Alzoe nu tiegenwoerdelich die Vecht van Maersen tot aen Louwenrecht ghedyept is, ende men die zelve Vecht ofte Louwenrecht oick mede dyepen zel, ende die zelve Vecht aldaer te nauwe ende te enge is, ende noi (1) is wyder te maken. Ende want dan Jan van Hamersteyn getoent heeft enen Stat-brief, sprekende van woerde te woerde aldus: „ Wy Borghermeysteren, „ Scepenen, Rait ende ghemeyn Oudermans van „ den ouden Raide, ende van den nywe der Stadt „ van Utrecht, doen kont ende kenlic allen luden, „ dat wy, mit goede voerzien ende wel beraden, „ quytgeschouden hebben, ende quytshelden mit „ dezen tegenwoerdige brieve, tot behoef Jans „ van Hamerstein, ende zyne erfnamen ende naco- „ melinghen, alzulck recht ende toefcegen, als „ wy ons vermaten te hebben aen dyen aenval van „ den erve, dat ghelegen is allanges by der ouder „ Vecht, ende voert alomme by der Vecht ten „ hoghen lande toe, in Johans Gerechte voerscre- „ ve, dat hy van der Domproeft t'Utrecht teleen „ hout, ende daer hy ons den lesten penning mit- „ ten yersten vol ende al of betaelt heeft; mit zul- „ ken voerwerden, dat onser Stat dyepe ende we- „ teringe alzoe wyt bliven zellen, als zy nu zyn, „ Ende waer oick dat zake, dat wy, of onse na-

„ CO=

(1) Dat is nodig.

„ comelingen, hyr namaels tot eniger tyt die Vecht
 „ van den Weerde totten Moelenwerve totten
 „ Hoghenlande wyden wouden, zoe zoude wy
 „ nemen aen die westzyde van der Vecht alfulck
 „ erve, als wy daer leggende hebben in dezer tyt:
 „ Ende waert dat ons dan dochte, dat dyep te enge
 „ wezen, zoe mochten wy nemen van *Jans* lande
 „ voerfeyt alzoe vele, als den Raide out ende ny-
 „ we bescheydelyken dochte, zonder archeyt. In
 „ oorkonde dezès briefs bezegelt mit onser Stadt
 „ zegele. Gegeven int Jaer dusent drie hondert
 „ negen en tseventich, op sinter Agnete avont.
*Ende want die zelve brief int laeste innehout, of men
 die Vecht in toekomende tyden wyden zoude, dat men
 dat nemen zoude van den erven, die die Stadt op die tyt
 leggen had aen die westsyde, ende dochte den Raide out
 ende nywe dan, dat die Vecht niet wyt genoeg en waer,
 als dan zoude men die wyde nemen aen dander zyde in
 Louwenrecht, gelyck die brief voerscreve dat vorder
 innehout: Zoe zyn die Raide out ende nywe overdragen,
 dat men die Vecht aldaer nu wyden zal, ende die wyde
 aen beyden zyden van der Vecht nemen zell, daert den
 Deputaten van der Vecht mitten Oversten out ende nywe
 goetduncken zal, ende daer zal een ygelick mede te vre-
 den wezen.*

Ook is te dezer tydt de Oude Gracht zoo binnen de Stadt als buiten tot in het Gerecht van de Tolsteeg, verdiept.

Zoo tot de verdieping als tot de verbreding van de Vecht buiten de Weerdpoort, heeft de Raadt bevolen, dat de inwooners buiten de Weerd en in de Lauwenrecht, als mede die buiten St. Katryne Poort hun verblyf hadden, man mans gelyk, van der Stadts Cingel af tot den boom by de Roode-

brug leggende, zouden arbeiden; zoo nochtans dat het afdammen, en het uithoozen van het water door de Stadt zoude worden bekosticht. Waar uit ik moet besluiten, dat aan de Stadts Cingel mede een dam zal hebben gelegen. Het verdiepen van de Oude Gracht binnen de Stadt, moest door de Burgers en Inwooners verricht worden. Doch dewyl die alle niet even bekwaam waren tot dat werk, is de Raadt van dit besluit afgegaan, en heeft beter geoordeelt beide deze werken aan te besteden, ten koste der gener, welke daar aan moesten arbeiden of gelden, en verstaan, dat die geene, welke onwillig waren hun aandeel op te brengen, daar voor zouden worden uitgepand; en ik vind dat de dagloonen zyn bepaald op eenen Stoter, en dat het graven by de roede is aangenomen, zommige roeden voor twee en een halve, doch de meeste voor twee Rhynsche Guldens. Op dat 'er bekwame plaats zoude zyn, in welke de gravers en verdiepers de aarde en vuilnis uit de Oude Gracht opgehaald, zouden kunnen leggen, wierden alle bewooners der huizen aan beide de zyden der gracht gelaft hunne werven, kelders en kluizen ledig te maken, ter berging van de aarde, en bevolen de werven te vestigen en te versterken met palen als anders, ten einde ze niet zouden instorten. De aarde, welke uit de oude en nieuwe Grachten gehaald, en op de werven, of in de kelders en kluizen der huizen geleit was, moest door de bewooners der huizen worden weggebracht, en die geene, welke in hunne eige huizen woonden, waren verplicht zulks op hunne kosten te doen; doch, welke in huur-huizen hun verblyf hadden, vermochten de helft dier onkosten van de huur-penningen afkorten.

Om aan de inwooners langs de Gracht goede

ge-

gelegenheit te doen hebben tot het vervoeren van de aarde, wierd door de Regeering de huur der schouwen en bokken, met welke de aarde verbracht zoude worden, bepaald, te weten des daags op twee Vlaamsche stuivers voor ieder bok, en eenen kromstert voor ieder schouw; en wierden alle, welke eenige bokken of schouwen hadden, gelaft, voor dien gestelden prys, hunne bokken en schouwen te laten gebruiken.

Al dit verdiepen, vergraven en verbreden, zoo van de rivier de Vecht, van de Stadts Cingel af tot den Dorpe van Maarssen, en van de oude Gracht, als mede het leggen der dammen, en het droog maken en uithalen van het water, niet door pompen of molens, door welker behulp dit werk thans spoediger voortgaat; maar door uithoozen, is in dezen zomer geschied. Dit doet my besluiten, dat de arbeiders te dier tydt of kundiger, of sterker, of ten minsten ieveriger en vlytiger zyn geweest, dan hedendaags. De onkosten van beide deze werken hebben belopen de somme van twee en veertig duizent zes hondert vyf en veertig ponden, negentien stuivers en negen duiten.

Door het leggen der dammen zyn die van Oostveen zeer beschadigt, hebbende het water, in zynen gewoonen loop gestremt, derzelver Landen overstroomt; doch dit werk niet anders dan door het stellen van die water-keeringen ter uitvoer konnende gebracht worden, hebben zy in dit Jaar dat ongemak geduldig moeten verdragen.

Het werk volbracht zynde, is by klokluiding dit navolgende van het Raadthuis afgelezen des Saterdag na Victoris:

Die Raide out ende nywe laten weten ende gebiedens enen

enen ygeliken deze nabeschreve punten te houden onverbrechlich by de koeren daer op staende.

In den yersten, dat nyemant enyge eerde noch vulnyffe langes der Vecht, tusschen der Stadt ende Maerssen op ten Dyck werpen en sel, mer men zel plaetzen ordinieren, daer men die eerde ofte vulnyffe voeren zel. Ende waert zake, dattet hyr boven ymant dede, die zoude verboeren die schouwe, schip ofte bock, daer die eerde ofte vulnyffe inne geladen waer, ende men zel doer die schouwe, schip oft bock, enen pael slaen, ende alzoelaten leggen, anderen lieden tot enen exempel; ende daer toe zal die broekige verboeren vyf ponden, half totter Stadt behoef, ende dander helfte totter gheens behoef, die den broekigen aenbrochte, ende hyr van zel een ygelick koermeyster wezen.

Item, dat nyemant ryden en zel mit peerden langs der Vechte, om scepen ofte bokken op te halen, ofte neder te voeren, by enen koer van vyf ponden, zoe dicke alst yemant dede, half totter Stadt behoef, ende half totter gheens behoef die die broekige aenbrochte, ende hyr zel een ygelick koermeyster of wezen.

Item, dat nyemant enige asch of vulnyffe op ander lude werven, noch in die graft werpen en zellen, by enen koer van vyf ponden, zoe dicke alst ymant dede, half totter Stadt behoef, ende die ander helfte tot des gheens behoef, die die broikigen den Cameraer aenbrochte, ende daer zel een ygelick koermeyster of wezen, ende die broikigen aenbrengen by zynen eede: ende die Cameraer zel hem dan zyn aendeel van de broiken voerscreve oplecgen ende betalen, ende den broikigen weder of doen halen op hoeren cost. Ende die weerdt van den huse zel voer zyne kinder ende boden gelden ende betalen, ende zynen boden weder of corten aen zynen loen. Ende waer ymant, die ymant zaghe asche ofte vulnys op die werven of in die graften werpen, ende

de den broikigen niet aen en brochte, als voerscreven staet, ende ment ter waerheit vonde dat hyt gesien ende niet aengebrocht en hadde, die zoude verboeren die voerscreve vyf ponden, half totter Stadt behoef, ende half tot behoef des gheens, die bem dan voert aenbrochte by zynen eede.

Item, dat niemant gheene poen, messen, noch gheenrehande onreynlicheyt, daer men die Vecht ende graft mede vollen mochte, in enighe scepen ofte schouwen en laden, zy en hebben plancken ofte borden op ten scepen ofte schouwen, aen den werve leggen, by alzoe dat gheen poen, messen of onreynlicheit in die Vecht ende graft en vallen, by enen koer van vyf ponden, half totter Stadt behoef en dander helft tottes gheens behoef, die die broikigen aenbrochte, ende byr van zel een ygelick koermeyster wezen.

Item, dat die Buer, die tot elker brantrappen hoeren, die eerde op ten trappen, of onder den trappen leggende, wech laten voeren, ende dat men voert meer op ghenen brantrappen, noch onder trappen, aen die graft, noch op ghene bruggen, noch in enyghen wedden, enich balken of ander hout, noch steen, of lasten en leggen, noch op en trecken mit peerden, of anders, noch enight assche ofte vulnyffe aldaer en brengen, by enen koer van vyf ponden, zoe dicke ende menichwerve alst ymant dede, half totter Stadt behoef, ende dander helfte tot des gheens behoef, die die brokigen aenbrochte, ende byr van zel een ygelick koermeyster wezen.

Item, dat nyemant enich hout, balken of ander lasten, in die graft en leggen of leegen laten, die den stroem beletten moigen, langer dan drie daghe, by 't verboeren van den houte, balken ende andere lasten, totter Stadt behoef; ende byr van zel een ygelick koermeyster wezen.

Item, dat die ghene, die hoer werven ingevallen zyn,
hoer

hoer werve laten maken, ende die oude palen in der graf-
ten wt doen trecken binnen viertbyen daghen naest ko-
mende, of daer en thenden zel die Stadt die werwen la-
ten maken, ende die palen wt doen halen, op ter gheenre
cost, dien die werve toebehoeren.

Item, dat nyemant enige verkenen en houden op eny-
ghe werven, noch in gheenre kelren, die ter grafwert
wtgaen, by enen koer van vyf ponden van elken verken,
die men niemant verdragen en zel; ende byr van zel
een ygelick koermeyster wezen, ende die koeren half
hebben. Ende van allen punten voerscreve zelmen ene
cedule wthangen voer der Scepenen buys, op dattet een
ygelick weten mach.

Dewyl 'er dikwyls in deze Stadt verschil was tus-
schen de Borgers en Inwooners, en de Kosters
der vier Kerspel-kerken over het loon wegens het
luiden der klokken over de dooden, heeft de Raadt
daar op eenen vasten voet beraamd, en des Woen-
daghs na allerheyligen dagh dit besluit genomen:

Overdroegen Scepenen, Raide en Oudermans, om twist
ende gescheel neder te leggen, die tusschen onsen borge-
ren ende ondersaten, ende den Costeren van de vier Kars-
pelen binnen onser Stadt geweest hebben, rurende vant
luyden over die dooden, alze, zoe wie yemant overluyt
begheert te hebben ene heele ure lang, ende daer na, als
men die dode ter eerden brengt, oick begheert te luden
ene goede poyse, dair zal die Coster van der Kercken,
daert geboert, van hebben vyftien cromsterten. Ende
zoe wie voer geluyt wil hebben ene halve ure, ende na
oick ene poyse, die zel den Coster geven acht ende halve
cromstert; ende zoe wye zyne vrienden ofte maghe over-
gheluyt wil hebben na der ouder gewoente, die zel des
Costers gemoede daer van hebben. Ende zoe wie ene

redelike poosse geluyt wil hebben, die zel den Coster daer van gheven ene quarte wyns.

Des Maandaghs na Conceptionis Mariae is deze ordre op het bewerken van Goud en Zilver beraamd:

Alzoe groet ghebreck geweest heeft, ende noch is onder den Goutsmeden van goud en zilver te werken, ende koipmanscap daer mede te hantieren, daer onse Stadt mede onteert, ende verastert waer; om dan te verbueden, dat zulx tanderen tyden niet meer en gheschiede, zoe zyn die Raide out ende nye overdragen eendrachtlich, ende willen onverbrecklick onderhouden die ordinancie van den Goutsmeden, als byr na bescreven staet.

In den yersten en sel gheen Goutsmit enich goud arger werken, dan dat houden zel achtien kraet, ende beter, of hy wil, byt verboeren van vyf ponden, totter onse toe weghende, of daer onder, ende daer en boven weghende tien ponden van elken werke, ende daer toe dat werk ontwee te slaen.

Item, en zel gheen Goutsmit enich zulver werken, dat argher wezen zel dan goet werck-zulver, ende zel houden elf penningen ende vier greyn, ende alle ghegoten werck elf penningen ende niet argher, by't verboeren van een pont, ende dat werck ontwee te slaen, ende die Gezwoeren op dubbeldt koeren.

Item, zoe en zel voertmeer gheen Goutsmit, noch niemant anders, der Stadt teyken hebben, noch slaen op enigerley werck; mer die Gezwoeren zellen der Stadt teyken hebben van der Stadt wegghen van Utrecht, op hoeren eede.

Item, zoe zellen voertmeer alle Goutsmeden, gheseten binnen onser Stadt, ofte binnen der Stadt vryheyt, alle werck, dat zy maken of doen maken, van grosserien, of van metschryen, of alle werck, dat men teykenen

kenen mach, weghende boven een loet, teykenen mit hoeren teyken, ende alsdan, eer zy dat werck opreyden ende hoeren zellen, brengen in handen der Gezwoeren, om die dat te laten bezien, ende te proven ter minste quetsinghe: ende wes werck dat zoe goet ghevonden wert, dat zellen die Gezwoeren teykenen mitter Stadt teyken, ende van elken teyken zellen zy hebben een witgen; ten waer oftet lepelen waeren, ende tot een half doffyn, of daer onder zelmen mit een teyken betalen: ende wes die Gezwoeren niet goet ghenoich en vynden, dat zellen zy te stucken slaen, ende die dat gemaiçt had, die heeft verboert vyf pond.

Item, zoe en zel gheen Goutsmit enige gordel, ofte ander werck van pertseringe maken, by en zel zyns zelfs teyken daer op slaen, om te weten, oft zoe goet niet en waer, aen wien men dat verhalen zoude.

Item, zoe en zel gheen Goutsmit enich werck leveren, of van hem doen, ten zy yerst gheteykent by de Gezwoeren, byt verboeren van tien ponden.

Item, en zel niemant zulver veyl houden, noch veyl dragen, daer men fatsoen aen vercopen wil, ten zy alzoe goet als voerscreven is, byt verboeren van tien ponden.

Item, en zel geen Goutsmit enigerley werck van koper, of van latoen, vergulden of verzulveren, ten zy Kerck-werck, of heeren gesmyde, byt verboeren van tien ponden, ende dat werck ontwee te slaen.

Item, en zel geen Goutsmit ghene valsche steen, ofte gheconterfeyte steen, in gout zetten, noch oick niemant veyl houden, byt verboeren van tien ponden.

Item, waer enich man, die penninge vergulde, die op gout gemunt ende gheslegen waeren, die verboerde een jaer zyne neringe ende zyne ambacht, ende eene koer van tien ponden; then waer dat by daer een gat doer sloege, alzoedattet elck kennen mochte.

Item,

Item, en zel niemant goude penninghe zouderen, dan mit goet zouduer, by tien ponden.

Item, en zel gheen Goutsmit zyn werk onredelike vullen mit zouduer of mit koper, of mit latoen, of mit yfer, of mit enighen zaken; dat men proeven mochte dat vals waer; die dat maecte, of dede maken, mit voerrade, die verhoerde dat werck, ende dat zoude die Raet nochtant rechten na groetheyt der misdaet.

Item, zellen die Goutsmede moigen nemen ter lakinge van elck marck een half loet van grosseryen, ende van ander werck elck marck een loet, dat is van outs ghewoentlich.

Item, deze Gezwoeren zellen moigen ommegaen tot allen hufen, tot Marshuden, Wtdraechsteren, daer men zulver weyl hout om fatsoen aen te vercoopen, ende bisonderen totten Goutsmeden, om hoer werck te bezien, ende hoer buffe, daer hoer zulver inne is, in tasten, om te bezien oft zoe goet is als voerscreven staet, ende daer van den broikigen te corrigeren.

Item, enich Goutsmit, die enich gemaiçt zulver coipt, zelt enen dach op zyn weynster houden staende, oft ymant verloeren had, byt verboeren van een pond.

Item, en zel gheen Goutsmit binnen onser Stadt, noch niemant enich zulver weyl houden, after mit vasten naestkomende, ten zy alzoe goet als voerscreven is, byt verboeren van vyf ponden, ende dat werck te breken. Ende dit zullen dan die Gezwoeren tot alre tyt moegen versusken, alst hem nut ende oerber dunct wezen.

Item, zoe zellen wezen twee Ghezwoeren, ende die zellen dit ambocht doen, of ghedaen hebben mitter hant, die hem des ambochts verstaen, want dat den ambocht van noide wezen zal.

Item, alle koeren ende brueken zellen gaen ende wezen die ene helft totter Stadt behoef, ende die ander

helfte tot behoef der Ghezwoeren in der tyt.

Item, die Ghezwoeren, die men nu ordineren zel, of die namaels wezen zellen, zellen hoeren eedt doen op ten huse in tegenwoirdicheyt des Raets van onser Stadt, alle punten voerscreve vast ende onverbreclich te houden, ende wt te gaen na hoeren vyf sinnen, zonder yemant des te verdragen, ende die broikige te corrigeren.

In een zeker oud boek, ter Secretarye dezer Stadt berustende, behelzende verscheide waarheits verklaringen, volmachten, &c. hebbe ik gevonden des Raadts bevel, naer 't welk de twee Stadts Deurwaarders zich moesten richten in het waarnemen van hun ampt, op St. Jacobs dag van dit jaar gegeven. Ik vermeine niet ondienstig te zyn het zelve hier meede te deelen, om dat het een bericht uitlevert van hunne bedieningen.

In den yersten zellen dezer Knapen ofte Duerwerders twee zyn, die ene altyt op ten Raithuse, als Scepenen ende Raide zitten, die ander op ter Oudermannen huis, als die Oudermans zitten, ende als Scepenen, Raide ende Oudermans zitten, of dat die Rait out ende nywe zit, zoe zullen zy beyde opt Raithuis wezen, om die lude op ende of te laten, als dat behoert.

Item zellen deze twee Knapen den Oversten gehoersam wezen ende dyenen in allen der Stadt zaken, die Raide op ten huse te byden, die Overste ende andere, als men hem beveelt, by een te laden. Sy zellen der Oversten in der tyt ende zonderlinge des Scepen-borgermeysters waer nemen ende bereyt wezen te doen, tselve hem bevolen wert, ende anders wel ende getruwelic doen, al dat hem te doen gebuert na overdrachte. Ende zoe wes dyenst zy doen in der Stadt zaken binnen der Stadt, ende in der Stadt vryheyt, gefondert dat nabescre-

screeven is, en zellen zy zonderlinge ghenen loen van hebben, dan hoere jaerlycxte pensy, alze elcx ter maent vier pont, maict des jaers twee ende vyftich pont, ende hoer cledere mitten Stadt Clerck.

Item alle bode ofte reysen, die zy van der Stadt wegen doen buten der Stadt vryheyt in den Ghestichte van Utrecht aen deze zyde der Yselen, tzy dat zy mit ymant van den Raide reysen, ofte allene ghezeynt worden, daer of zel die ghene die dat doet, boven zynen cost hebben elcx dages een Stat pont voer zynen arbeyt ende loen; mer worden zy ghezeynde, ofte mit ymant van den Raide reysden, buten den Ghestichte van Utrecht, of aen gheen zyde der Yselen, daer of zel die ghene die dat doet, hebben voer zynen cost dagelycx vyf stuvers, ende wagenhuer, sciphuer ende cost van peerden vry, ende daer toe een Stadt pont als woerscreven staet.

Item zellen deze Knapen ofte Duerwerders alle bode doen voer den Raide ende Oudermans binnen der Stadt muren, die ene boven, ende die ander beneden, als van outs gewoonlic is geweest, ende daer of hebben van elken bode wt te leggen dyet bot doet doen, van onsen borgeren ende ondersaten een half botgen, ende van den wttheemfchen een heel butgen, op datter bot gheschiet teegen den rechten zitteldagen, als des Manendages ende des Vrydages; mer tiegen den Woensdach oft anderen dagen dat ghene rechte zitteldage en syn, van elken bode een botgen van onsen borgeren ende ondersaten, ende van wttheemfchen twee butkyns; ende die bode zellen zy doen wt zonderlingen bevele der Oversten ende anders niet.

Item alle besettingen die gheschien binnen der Stadt vryheyt van s-Raits ofte der Oudermannen wegen, ende der Stadt niet aenendraecht, zellen deze Knapen doen ende daer of hebben van elker bezettinge drie butkyns,

wt te leggen die ghene die die bezettinge beghiert; mer zy en sellen ghene bezettinge doen, ten zy hem yerst zonderlinge van den Oversten bevolen. Item van allen slitingen ende wilkoeren enigen parthyen aendragende, die gheschien by ofte voer den Raide ende Oudermans, of hoeren Busmeysteren, die op ten gezetten tyden niet voldaan en worden, daer zellen deze Knapen die yerste wete van laten ende nyemant anders, ende daer of hebben van elken wete binnen mueren een butken, buten mueren in der vryheyt twee butkyns, ende buten der vryheyt een pont, oick wt te leggen die ghene die deze wete begeren gedaen te hebben.

Item die ghene van onzen borgeren, die zoe verre van 's Raits wegen, ofte der Oudermannen wegen vervolcht zyn mit slitingen, wilkoeren of anders, dat men zy daer voer leggen zel, die zellen die Knapen aentasten ende leggen, ende daer of hebben van elken dien zy aentasten een Stat pont, oick wt te leggen die ghene dyet begheert. Item van den weten ende dyenste dien zy den Cameraer in der tyt doen, totter Stat behoef, binnen der Stat ende Stat vryheyt, zellen zy hebben des jaers elcx thien pont, ende anders gheen loen; behoulic of zy wt beveel des Cameraers yemant van der Stadt schoude aentasten ende oplecgen, als van der Stat zysen, dat die ghene van hem, die dat dede van elken oplecgen hebben zel drie pont, ende van ander schout een pont, als van outs ghewoenlic is geweest, die Cameraer wt te leggen, ende te gbelden die ghene, die opgeleyt wert, eer by weder ofgaen zel.

Item, van dat zy op onser Vrouwen avont te Lichtmissen op hoeren cost den gilden dat cley leveren, ende die terningen in budelkyns, daer zy mede loten ende die lote maken, daer die Oudermans mede loten, om die Overste Oudermans mede te kyesen, onder hem beyden 'samentlic neghen pont vyftbien schillinge. Item van
elken

elken nywen borger, tſy dat men hem die borgerſcap gheeft van gracien, of dat hy die coipt om zyn gelt, zellen die voerſcreve twee Dorwerders hebben elck vier oude vleemſche, alſt van outs geweest heeft. Item tot elken vier reyſen in den jair, als men Stadt zyſen vercoipt, zellen deze twee Knapen daer by wezen ende dienen, ende daer off hebben als gewoenlic is, dye yerſte ende leſte reyſe elcx twee pont, ende die twee middelſte reyſen elcx een pont, ende des Raitſ Duerwerder zel den ſys opſetten.

Item van den Vleysbanken tot tweem reyſen, telken elcx een pont, ende van den thienden grof ende ſmal, twee pont. Item van den raſoen van den ſyſen elcx jaers elken drie paer bozen, voer elck paer drie pont, te betalen die ghene, die de zyſe copen na der ouder gewoente. Item van allen ampten ofte dyenſten, die men openbaerliken opzet na der ouder gewoenten elcx een pont. Item zoe wanneer men yet van der Stat wegen vercoipt mit openbaeren opzetten, verhuert ofte opzet, daer zellen deze Knapen by wezen, ende hoeren dyenſt doen, ende daer of hebben tot elker reyſen elcx een pont. Item op ſunte Martyns Scuddecorfs avont zellen deze twee dyenres dat broit helpen ontfangen, ende des anderen daghes geven, ende daer of hebben elcx twee pont. Item van den Engelen te leyden op onſer Vrouwen Lichtmiſſen dach, elcx een pont.

Item zellen deze twee Knapen voerſcreve zelve hoeren dyenſt doen, zoe lange als zy leven, ende niemant van hoeren wegen buten zonderlinger beliefniffe des Raitſ out ende nywe. Sy en zellen te Raide niet gekoeren moigen werden zoe lange zy den dyenſt voerſcreve hebben: noch oick enige ander dyenſte moigen hebben, buten conſent s-Raitſ voerſcreve.

Voert zoe zellen deze Knapen voerſcreve hoeren eedt doen, dat zy hoeren dyenſt trouwelike ende wel doen zellen,

len, den Rait helen, ende deze ordonnantie houden zonder alle argelift.

Ik hebbe in het voorige Deel dezer Jaarboeken (1) verhaald, dat Hertog *Karel van Borgonje*, by den aanvang zyner regeering, als Graaf van Holland, eifte den eigendom der Veen en Broeklanden, leggende tuffchen het Goyland en de Stadt Utrecht, met veel iever beweerende die aan Holland toe te komen. Het fchynt my toe, dat in dit Jaar een einde van dit verfchil is gemaakt. Hier toe geven my aanleiding de woorden, welke ik in het dagelykfch Raadtsboek des Vrydags na Nativitatis Mariae aangeteikent vinde, luidende aldus :

Overdroegen en liefde die Raide out ende nywe, dat men die fubmiffie, ruerende van den Venen mit onfer Stat groete Zegel mede bezegelen zel in allen manieren, als die by den Staten van den Lande in den geneael Capittel liefde ende gheconfentiert is.

Item dat men die fubmiffie, ruerende van de paelfchydingen van den Venen, bezegelen zel van der Stadt wegen mitter Stadt groete Zegel, gelyck dat overdragen is by den drien Staten van den Lande.

Hoc, en op wat wyze dit verfchil is vereffent, hebbe ik niet konnen nagaan, dewyl ik daar van geen en Brief hebbe gevonden. Waarfchynelyk is het, dat door het woord *fubmiffie* niet moet verftaan worden, dat de Staten van het Nederfticht zich zouden onderworpen hebben aan het goedvinden van den Borgonjer Hertog; maar wel, dat zy de zaak hebben overgelaten aan de uitspraak van goede

(1) Ziet het II. Deel dezer Jaarboeken, bladz. 539.

goede Mannen, volgens de gewoonte in deze Eeuw gebruikelijk, en dat volgens die uitspraak het grondgebied van Holland en van Utrecht door palen zal zyn afgeteikent en kenbaar gemaakt.

Bisschop *David* heeft op het einde van dit Jaar eenen Brief uitgegeven, by welke hy beveeld, dat men de Broederen en Zusteren van Penitencie van S. Franciscus ordre, zal houden en erkennen voor geestelyke persoonen, volgens de voorrechten hen door de Pausen toegestaan. (1)

1 4 7 2.

In den Jaare 1472. zyn aangestelt tot

Schepenen.

Jacob van Amerongen.

Evert van Voerde.

Werner Braem, Borgermeester.

Jan van Blochoven.

Jan Over die Vecht. (2)

Willem van Lochorst.

Frederic die Voicht.

Henric van Lewenberch.

Jan van Veen.

Beernt Proys Aelberts zoen.

Jan Knoip.

Willem Zael.

Raiden.

Gherit Zoudenbalch.

Jon-

(1) Deze brief is te vinden by Matthaeus lib. 1. Fundat. Eccles. cap. xv. pag. 256.

(2) Deze is noch in dit Jaar tot Schout aangestelt.

Jonge Gerit Knyff, Borgermeester,
 Claes Jansze die Wael.
 Gherit Voet.
 Tyman Deel.
 Jan Thomasze.
 Henric van der A.
 Godert Petersze.
 Henric van Voerde.
 Herman van Zyl.
 Peter Jansze.
 Gherit Woutersze.
 Jan Romer.
 Ansem Zalm,
 Jacob Jacobsze van Gheer,
 Dyrik Heer, die Glasemaker.
 Dyrick Braem.
 Arnt Ram,
 Volken Jansze, die Brouwer.
 Arnt Willemsze van den Heyligen Lande.
 Bartelmeus van Nyevelt.
 Adriaen van Wezele.
 Tyman Cloyting.
 Jacob Jansze van Vinkeveen.

Oudermannen.

Jan Foyt.	}	Wantfnyders.
Jan van Lewen.		
Arnt Borre.	}	Snyders.
Bartout Pawe.		
Rycout van Velde.	}	Backers.
Jan Butendyck.		
Beernt Hafert.	}	Molenaers.
Arnt Arntsze.		

- Cornelis Aelbertsze. } Linnewevers.
 Jan Arntsze. }
 Simon Claesze, Overste Ouderman. } Brouwers.
 Henrick Jacobsze. }
 Cornelis Aelberts Stadens zoen. } Viscopers.
 Maes die Wilde. }
 Filips Beerentsze. } Louwers.
 Zander Jansze. }
 Ghysbert Ponciaensze. } Wollewevers.
 Gheldolf Geritsze. }
 Arnt van Hove, Overste Ouderman. } Marsluden.
 Jacob van Vyanen. }
 Reyer Willemsze. } Botterluden.
 Herman Kroick, }
 Jacob Henricsze. } Cordewaniers.
 Henric van Loenen. }
 Aelbert Lambertsze. } Oudecordewaniers.
 Dyrck Dyrxze, }
 Cornelis Foyck. } Corencopers.
 Peter Trynde. }
 Matheus Block. } Oudewantfnyders.
 Jan Joestze. }
 Willem Thonysze. } Steenbickers.
 Heymeric Over die Vecht. }
 Gherit Uten Leen. } Grauwerkers.
 Hughe Foyt. }
 Jan Mont. } Ryemfnyders.
 Dyrck van Moutwyck. }
 Steven van Zulen, Vuermaker. } Bylhouwers.
 Jan Boemhouwer. }
 Clais Hughensze. } Smeden.
 Jan Korstghensze. }
 Jacob die Beer. } Zadelaers.
 Jan Petersze. }

In de Maand Januarius, te weten des Woendaghs na S. Ponciaans dagh, heeft de Raadt de Kalkmeters dit bevel gegeven:

In den yersten zellen die gezwoere Calcmeters drie wezen van der Stat wegen, ende niet meer. Ende die zellen meten allen calck, die binnen onser Stat ende Stat vrybeyd, boven eenre karn samentcoips geleverd werden zel, tſy datten ymant koipt om zelve te bezigen, of voert te vercopen, ende dair of hebben van elken lope, tſy dat zy den meten, of dattet die luden ongemeten ontfangen willen, van elken lope gheleſtbe calcx vier doyte, ende van ene tonne ongheleſtbe calcx acht doyte, een out botke voer xxiiij. doyte gerekent. Ende dit ſel geven die Vercoper, ende dat zellen die drie Meters gelyck deylen. Ende ymant anders, die hem calckmetens onderwonde, of enichſins den Calckmeter tſyn ontſtate, die zoude verboeren tien ponden, zoe dicke zyt deden, een derdendeel ter Stadt behoef, een derde deelter Calckmeter behoef, ende t-derde derdendeel tot behoef des gheenre dyet aenbrengen zellen; behoudeliken, dat die Calcvercopers wel vercopen ende leveren zellen moigen buten den gezwoere Meters, tot eenre karre calcx toe, of daer onder, mer dair en boven ſamentscoips.

Item voer dit genot zellen die Calcmeters die Calcmate in goeden reeke houden op hoers zelfs coſte, buten der Stadt coſt, na ouder gewoenten.

Item en gheen Calckmeter, die zelfs zelve calck te vercopen pleecht, en ſel zyns zelfs calck meten, mer van de andere ghezwoeren Meters moeten laten, byt verboeren van zynen dyenſt.

Item en ſellen gbene Calcmeters calck meten daer krupen inne ghebeernt zyn, byt verboeren van hoeren dyenſte.

Item waert dat ymant die calck vercoipt, aen den
Calc-

Calcmeteren begheerde calck gemeten te hebben, dat zellen zy doen terstont zonder weygeren, byt verboeren van hoeren dyenste, ten waer of zy in ymants werk van meten waeren, of dair voer besproiken waeren, dat zy dyen voer dyenen zellen.

In dit Jaer is de Nieuwe Gracht verdiept, op dezelfde wys, als in het voorige Jaer de Oude Gracht gedaan was.

Zwaare kosten heeft de Stadt moeten dragen, tot het doen uitdiepen en graven van de Vaart, van de Stadt Utrecht tot Vreeswyk, anders genaamt de Vaart. Men moet zich niet verbeelden dat 'er te vooren geene grift geweest, en dat te dezer tydt eene gantsche nieuwe Vaart gegraven, maar wel, dat zy verbreet en dieper gemaakt is, (1) dewyl zekerlyk te vooren 'er al eene waterleiding of vliet geweest is. Waar zoude doch het water komende uit de Honswyker en Schalkwyker weteringen gebleven zyn, en zyne loozing gehadt hebben? Waar zoude het water uit den Yffel, als die rivier hoog was, heen gevloeit zyn? In den Lastbrief, den Kastelein van de Vaart voor twee Jaren gegeven, wordt ook gewag gemaakt van Schepen, zoo wel van binnen als van buiten, de Sluis uit schuttende.

Ook hebbe ik al lang voor dezen tydt verscheide Overdrachten des Raads geboekt gezien, in welke verboden wierdt met peerden de Schepen langs den Rhyndyk voort te trekken. En in dit zelve Jaer heeft de Regeering dezer Stadt den Bisschop verzocht, dat die genen, *die den Rbyn jaerlyks plegen*

te

(1) Ter diepte van twee ellen, volgens Heda p. 294.

te greven, alzulke gelden, als men daer of pleecht te geven, tot de grifte te bate mogen komen. Door welke men moet verstaan die Lands-luiden of Gerechten, die jaarlyks zeker geld moesten opbrengen, tot het doen schoonmaken van den Vaartschen Rhyn, en het behoorlyk diep houden van den zelve. Uit dit alles blykt, dat 'er reets te vooren eene vaart of waterleiding geweest is; (1) doch dien men stellen moet wegens deszelfs nauwheit en ondiepte niet dan met kleine vaartuigen te hebben kunnen gebruikt worden; wieshalven ze te dezer tydt alleen wyder en dieper gemaakt is, op dat door dezelve gemakke-lyk, ten dienste des Koophandels, de Scheepen, den Rhyn afkomende, hunne Koop-waren zouden kunnen brengen, niet alleen aan deze Stadt, maar zelfs langs de Vecht, welke nu ook verbreed en verdiept was, tot Amsterdam, en van daar wederom opwaarts voeren.

Tot de betaling van het arbeids-volk, en het geen vorder vereist wierd ter volvoering van dit groote werk, heeft de Stadt wederom geld opgenomen van haare Borgeren en Onderzaten, en Lyf-renten verkocht, ter beloop van zeven en tachtig duizent negen hondert en zes en twintig ponden, elf stuivers en zes duiten. Het loon der arbeiders moet minder geweest zyn, dan een stoter des daags, welke in het voorige Jaar aan de verdiepers van de Vecht gegeven was; want ik vinde aangeteikent, dat veele der graveren te zamen zyn gerot, en vergaderingen hebben gemaakt, aangevoert en opgehitst door eenen *Hendrik Smit*, welke weigerden met het werk voort te varen, ten zy hen een stoter des daags wierdt toegeleit. Doch de aanleider

Hen-

(1) Dit bewyft *Matthæus de Jure Gladii*, cap. xiv.

Hendrik Smit in de gevangenis gebracht, en eenige andere der voornaamste opstokers voor een Jaar gebannen zynde, is de arbeit hervat, en voorspoedig ten einde gebracht. Men moet dit begrypen van de gemeene dagloonen, want ik vinde, dat zommige meer hebben genoten, naer mate van de zwaarte van het werk, 't welk zy moesten verrichten; jaa zelfs, dat 'er waren, die zich verbonden hadden dag en nacht te arbeiden, en welke in vier- en twintig uren een Stadts pond verdienden. Uit des Cameraars rekening heb ik uitgetrokken, dat dit gantsche werk, zoo aan arbeidsloon, als hout, karren, krui-wagens, en alles wat 'er toe gediend hadde, de Stadt gekoft heeft zestig duizent vier hondert negen en dertig ponden, twee stuivers en elf duiten.

Ook heeft de Raadt dezer Stadt te Jutfaas een brug doen leggen, en vermits dezelve strekte ten dienst van de eigenaars en bruikers der Landen in het overeinde van Jutfaas gelegen, hebben de gebuuren op zich genomen deszelfs onderhoudt ten eeuwigen dagen, en daar van eenen Brief uitgelevert; (1) in welke geen de minste melding geschiet van eenig tol of brug-geld, zoo wegens de overrydende Wageningen, of Beeften, als de doorvarende Schuiten en Schepen, voor deszelfs in staat houding te genieten, welke in latere tyden, en noch heden-daags gevordert wordt.

Noch heeft de Stadt in dit Jaar doen maken de Ban-klok, en zoo voor dezelve, als voor hethout en yzer-werk, in welke dezelve gehangen is, uitge-

(1) Welke gelezen kan worden by *Matthaeus lib. 11. Fundat. Ecclief. pag. 516.*

geschoten zeven en twintig hondert twaalf ponden en vier duiten.

In het voorige Deel dezer Jaarboeken (1) hebben wy gezien, dat Hertog *Karel* onder anderen mede hadde geeifcht van de Staten van het Sticht voldoening aan zynen bastaard Broeder *Antoni* van zyn gewaant recht op de nalatenschap van *Jacob van Gaasbeek*. In dit Jaar heeft de gemelde *Antoni van Borgonje* eenen kwytſcheldings-brief uitgelevert, by welke hy bekent met zynen Broeder, Biffchop *David*, en de Staten, overeen gekomen te zyn, en ontfangen te hebben twaalf duizent guldens, met afftand van alle recht en toezeggen, welke hy aan die nalatenschap hadde. (2)

Alle de Brieven, inhoudende zoo de Vryheden als Voorrechten, voortyts aan deze Stadt gefchonken en verleend, als mede de Verbanden en Overeenkomsten met Vorſten en Regeerders van andere Landſchappen aangegaan, wierden alle op de Kattryne Poort, in eene kamer daar toe gefchikt, bewaart. Waarfchynelyk komt het my voor, dat dezelve in geene behoorlyke en goede ordre zullen geplaatft zyn, dewyl ik te dezer tydt een Raadsbeſluit genomen vinde, by welke twee Leeden uit den nieuwen, en twee uit den ouden Raadt, nevens den Geheimſchryver, (3) gelaſt worden alle die papieren nauwkeurig na te zien, en van dezelve eene nette lyſt te maken, op dat de Regeerders dezelve gemakkelyk zouden kunnen vinden, om

van

(1) Bladz. 536.

(2) De brief is gedrukt by Matth. de Jure Gladii, cap. xxiv. p. 417.

(3) Te weten *Tielmannus van Uſter*. Deze heeft veel moeite en arbeit gedaan, niet alleen in het doorzien van alle de Brie-

van dezelve een goet en behoorlyk gebruik te maken, wanneer ze dezelve ter staving en bevestiging van hun goet recht zouden nodig hebben. Mogelyk zullen de geschillen, die de Stadt te dezer tydt hadde met die van Holland, over het rechts-gebiedt, hier toe aanleiding hebben gegeven. Want *Cornelis van Steenhuizen*, Borger dezer Stadt, door *Jan van Assendelft*, Rentmeester van Noord-holland, gedagvaard zynde voor de Raaden van Holland, ter voldoening van eene penningfschuld, heeft de Raadt dezer Stadt zich daar over beklaagt aan den Stadhouder en Raden van Holland, en aangetoont, dat geen Utrechtsch Borger, volgens Stadts Voorrechten voor eenig Werelds Rechter wegens schulden konde te recht gestelt worden, dan voor den Raadt dezer Stadt, verzoekende en ernstig aanhoudende, dat de gemelde Rentmeester zoude worden gelaft van de gedaane dagvaardiging af te zien, en zynen schuldenaar alhier voor den Raadt in Rechten te betrekken, met aanbieding van hem een spoedig vonnis te doen erlangen. Van meerder aangelegenheit was het verschil met de Stadt Woerden, in welke eenige Utrechtsche Borgers waren aangehouden, van welk geval ik dezen brief aan de Raden van Holland geschreven, gevonden heb :

„ Ghe-
Brieven, in kisten op de Katryne Poort leggende, maar in het uitschryven derzelve, en het maken van Copie boeken, vervattende alle de Privilegien voortyts aan de Stadt verleend, als uitdrukkelyk gemeld staat in des Cameraars Rekening over den Jare 1478. welke hy als Notaris hadde ondertekent. Ook heeft hy veel dienst gedaan in de naderhand verrezene geschillen met den Bisschop, voor welke hem buiten gewoone loon is gegeven.

„ Gheboerige, Vrome, Wyze Heeren, bi-
 „ fondere goede Vrunden.

„ Alzoe wy anderdages onse lieve ende ghetru-
 „ we *Jan van Veen*, onsen mede Scepen, ende
 „ *Tylmannum van Uster*, onsen Secretarium, aen
 „ uwen liefden gheschiect ende gedeputiert gehadt
 „ hebben, om den zelven uwen liefden te kennen
 „ te geven alzulke onrecht ende nyewycheiden,
 „ als die Poerteren ende die Stede van Woerden
 „ aen onsen borgeren ende onderzaten gehantiert
 „ ende gekiert hebben, tiegens ende contrary on-
 „ sen rechten ende privilegien, die wy zonderlin-
 „ gen van der Greeflicheyt van Hollant lange tyt
 „ gehadt, ende tot heer toe ghebruict hebben:
 „ ende by namen een genoempt *Gherit Jacobsze*,
 „ poerter tot Woerden; die om des willen, dat
 „ hy mitten rechte alhyr voer zyns zelfs sculde
 „ ghetueft ende gearrestiert was, enige onser
 „ borgere ende onderzaten binnen der Stede van
 „ Woerden weder opgehouden, ende boven recht
 „ ende redenen ghetueft heeft, ghelyck die voer-
 „ screve onse Gedeputierden uwen liefden dat in
 „ eenre supplicacy, wt onsen beveil, int lange in
 „ scripten overgegeven hebben, concluderende
 „ ende begerende in derzelve supplicacy, in den
 „ naem van ons, uwen liefden, den voerscreve
 „ Stede van Woerden, ende *Gherit Jacobsze*, scerp-
 „ lich te doen bevelen, ende voert allen anderen
 „ Officieren ende Dyenren, dyent behoeren of
 „ aenrueren mach, dat zy terstont costelois ende
 „ scadelois onse ghearrestierde borgeren ende on-
 „ derzaten, in live ende goede vryeden en quyt-
 „ schelden, ende ons ende onse borgeren, ende
 „ onderzaten, van onsen, ende hoeren, costen ende
 „ sca-

„ scaden, in dezer zake gedaen ende geleden be-
 „ hoerlike restitucy deden, ende oick dyergeliken
 „ tanderen tyden verhuet werden, als dat behoer-
 „ de, na den inhoude der voerscreve supplica-
 „ cyen, daer toe wy ons refereren van dien.
 „ Twelck, lieve Heeren, int wail nemen van u,
 „ ons dunct, dat ghy sculdich zoudt geweest heb-
 „ ben te doen, by redenen in den zelven suppli-
 „ cacion int lange verclaert. Niet myn, tot eere
 „ ende weerdicheyt van mynen gnedige Heer van
 „ Bourgondien, ende ter liefde van u, myn Hee-
 „ ren, zyn wy tefer tyt te vreden, dattet appoin-
 „ tement ende ordinaney by uwen liefden ghe-
 „ raempt, tot executy gestelt werde, indien onse
 „ borgeren ende onderzaten alzulke cauty doen
 „ moigen, als *Gherit Jacobsze* voerscreve alhyr
 „ gedaen heeft, te weten loftenisse mit eden zon-
 „ der borchtochte, alst na gelegentheyt behoert,
 „ ende die loftenisse an handen des Deurwerders
 „ myns gnedichs Heere voerscreve, die alhyr daer
 „ toe gefonden zel werde, gheschien mochten;
 „ wantet anders onsen borgeren ende onderzaten
 „ voerscreve, die tot Woerden reysen zouden
 „ moeten, om ontslagen te werden, tot meerre
 „ moyenisse ende costen komen zoude, behouden-
 „ de oick ons in deze zake alzulke expedicy te moi-
 „ gen wedervaeren zonder proces, pleytinge of
 „ anders, als uwe liefden den voerscreve onse Ge-
 „ deputierden geloift ende toegezeyt hebben. Be-
 „ geeren hyrom zeer vrientlich aen uwen liefden
 „ in dit stuck u alzoe te bewyzen, als wy betrou-
 „ wen, ende oick tanderen tyden in gelyken, of-
 „ te meerderen zaken van ons gheerne gedaen
 „ zouden willen hebben, uwe liefden, die, ons
 „ niet sparende, God behueden wil zelich ende
 „ III. DEEL. F „ ge-

„ gefont. Gefcreven op ten xxiiiſten dach in
 „ Junio Anno LXXII.

Insgelyks heeft de Regeering kort te vooren ge-
 bruik gemaakt van der borgeren Voorrechten te-
 gen *Gerrit Mulart*, Maarschalk van het Nederſticht,
 aan wien ze dezen Brief gefchreven heeft:

„ Eerfame, bifondere, goede Vront,
 „ *Mathys Jan Splintersze*, onſe borger, heeft
 „ ons te kennen gegeven, dat ghy hem beſproiken
 „ ofte beclaicht zoudt hebben voer zekere ſculden,
 „ die hy u van broiken ſculdich wezen zoude;
 „ 't welck, goede vront, indyent zo is, zich niet
 „ en geboert; want men na onſe rechten ende
 „ privilegien onſer borgers live noch goede ner-
 „ ghent tuſſchen Noide ende Bodegraven, noch
 „ daer en binnen ommegaende, dan alhyr, bezet-
 „ ten, beclagen, noch rechtvorderinge daer op
 „ doen en mach, van ſcaden of van ſculden rue-
 „ rende. Is hyrom onſe vrontlike begeeren aen
 „ uwen Eerſamheyden, alzulke beclachten ofte
 „ rechtvorderinge, als ghy op onſen burger van
 „ dezen gedaen hebben mocht, af te ſtellen, ende
 „ leggen te laten, ons in onſen rechten ende pre-
 „ vilegien niet hinderlich wezende. Niet myn
 „ heb gy op hem yet te zeggen, daer van wil wy
 „ u alhyr goet recht ofte beſcheyt voer onſen Rai-
 „ de doen ende wedervaeren laten, daer ghy des
 „ begheerende zelt werden; Doende, goede
 „ vront, hyr inne alſt behoert, op dat ons die noit
 „ niet en dringe, in behoudeniffe onzer rechten
 „ ende privilegien, gheboerlike proviſy ende re-
 „ medien daer op te hebben. Soe vele dan u ge-
 „ lieven zal in den zelve te doen, begeeren wy
 „ een

„ een goetlich bescreven antwoerde by bringer
 „ des briefs, ons daer na te moigen rechten, van
 „ uwen Eersamheyden, die ons vorder niet spaer-
 „ rende, God behueden wil in zeligen leven. Ge-
 „ screven op ten lesten dach in Februario Anno
 „ LXXII.

En dat de gemelde Maarfschalk naer den zin der Regeerders zich heeft gedragen, en den zelven *Mathys* heeft aangeklaagt, en gedaghvaard voor den Raadt dezer Stadt, is my gebleken uit des Raadts dagelyks boek, des Vrydaghs na *Oculi*.

Dezelve Maarfschalk hadde ook eenen Huisman uit Teckop, genaamt *Gherit die Berger*, die des Saterdaghs zyne booter en kaas op de Markt hadde gebracht en verkocht, in het wederkeeren naer zyne woonplaats, buiten de poort in Stadts vryheit, door zyne dienaren gevangen doen nemen, en laten vervoeren naer Maarssen. En dewyl dit mede slydig was niet Stads Voorrechten, heeft de Raadt aan hem geschreven, en op de loslating van den gevangene aangedrongen, welke geantwoord heeft, niet geweten te hebben deze daadt in Stadts vryheit voorgevallen te zyn, daar na behoorlyk onderzoek te zullen doen, en zulks waar bevindende, den gevangene te zullen ontslaan.

In dit Jaar is binnen deze Stadt eene Lakendraperye opgerecht, en heeft de Raadt, ter begunstiging des zelfs de Wantfys van de Lakenen van buiten inkomende verhoogt, en alle Lakenen, welke alhier zouden worden bereyt, fysvry verklaard. Voortyds wierd van ieder stuk Laken de zestigste penning gegeven, thans wilde de Raadt, dat van ieder elle zoude worden betaald eene oude Vlaamsche stuiver, en dat alle Hollandsche gepakte Lakenen

zouden gerekent worden op twee en dertig ellen, en de halve Lakenen op zeffien ellen, endaar voor den zys verschuldicht wezen; en dat de Borkels-lakenen, de Mantel-lakenen, Roldoeken en Halfdoeken, de twee ellen voor eene zouden verfyzen. Ook zyn 'er twee Mannen aangestelt, om de Lakenen alhier gemaakt te waardeeren.

Tot Yker van de Maten en Gewichten is aangesteld *Claas Jan Stevens zoons zoon*, met last om dat ampt naer dit voorschrift waar te neemen:

In den yersten, van een stukke wichten besloten van een pont, van achte loet nederwärts, te weten achte loet, vier loet, twee loet, een loet, een half loet, een vierendeel loets, ende twee halve vierendel loets, van elck dezer voerscreve parcelen ofte stucken te bezien, of zy te pas zwaer zyn, zel by hebben tot elker reyse een doytgen, vier ende twintich doytgens voer enen Cromstert gherekent.

Item van die wichte, die int voerscreve wichte sluit, ende meer is dan voerscreven staet, die men alleen beziet ende te pas zwaer is, van elck stukke twee doytgens. Item van een stukke besloten wichts van een pont, ende van een half pont, dair men of noch toe en doet, ende van ene halve marck, van elke stukke vier doytgens, ende van achte loede nederwärts, te weten van vier loeden, van twee loeden, van een loet, van een half loet, van een vierendel loets, ende van twee halve vierendel loets, van elck stukke twee doytgens, zoe dick men des begheert, indien men dair aen gewrocht heeft; mer had by daer niet aen gewrocht, zoe zel by hebben van elck stuck een doytgen.

Item van vier, of van ses ponden zel by hebben van elck stuck twee doytgens te bezien; mer wrochte by aen enich stuck van der wichte, zoe zal by hebben van elck stucke,

stucke, daer by aen gewrocht had, vier doytgens.

Item van metalen wichten, die ront zyn, van twee ponden, van een pont, van een half pont, ende van ene halve marck, die die Potghieters dagelycx ghieten, groot ende cleyn tot tweeen ponden toe, van elck stucke ses doytkens te yken, ende van elck stuck te bezien zonder yken twee doytgens, zoe dicke men dat verzoict.

Item van thien ponden tot vyf ende twintich ponden toe, daer men enen rynck inne ghiet, elck stuck enen stuver van yken; ende ist zwaer genoegh ende te pas, ende men anders niet en doet, dan ment beziet, van elck stuck vier doytgens.

Item van een paer schalen te versnoren ende gelyck te maken, dair die nagel goet aen is, acht doytgens, ende daer men den nagel ende balke aen verfelt, enen halven cromstert. Ende waert zake, dat men die scalen tjsamen vermaicte, zoe zel men dair of geven vyf wytgens.

Item van metalen maten van ene halve take, van een mingelen, van ene pinte, ende van ene halve pinte, van elck stuck ses witgens, ende of zy te cleyn waeren, by alzoec dat men daer enen hoep op sonderen moste, van elck stuck ses witgens.

Item van ene metalen oly-mate van een pont, of van een half pont, of van ene halve marck, of dat men dair yet wat op zondiert, of zy te cleyn waeren, van elck stuck enen cromstert.

Item van ene metalen wichte van ene halve marck, die men wt der marcke brengt, van 't stuck drie witgens. Item van ene hele oly-kan, die men yerst maict, vier cromstert. Item van ene halve oly-kan, die men yerst yket, drie cromstert. Item of enige van den zelven oly-maten te cleyn waeren, dat men dair op enen hoep zoude moiten sonderen, van elck stuck negen witgens.

Item van houten maten van ene halve take, van een

mingelen, van ene pinte, ende van ene halve pinte, van elck stücke ses doytgens; mer hy zel daer enen brant op zetten. Ende die Yker zel den luden bevelen, dat zy die voerscreve maten over acht daghen na dien dagh, dat hy die maten gheyst heeft, wederbrengen ende laten zy opt nywe yken; want zy wel een vingerbreet dicke plegen te zwellen, ende dan dair of hebben half gelt.

Item alle maten ende wichten voerscreve zel die Yker yken om alfulck gelt ende loen, als voerscreven staet, ende daer zyn teyken opsetten, ende alle jaer een zonderlinge teyken maken, op dat hy weten mach van wat jaer, ende voer wien hy verantwoerden zel, ende dit zel hy doen by zynen eede, ende dair of ter correxystaen rottes Raits goetduncken.

1 4 7 3.

In den Jare 1473. is de Regeering aldus gestelt:

Schepenen.

Willem die Vos, Borgermeester.

Beernt Grawert.

Jan Knyff.

Peter Rwfch.

Jan van Hamerfsteyn.

Lubbert die Wail.

Eerst van Drakenborch.

Henrick van Ghent.

Dirck Borre van Amerongen.

Henrick Knoip.

Macharys van Benthem.

Hubert Jacobsze,

Raden.

Henrick van Scarpenborch.

Ja.

Jacob Jacobsze, Borgermeeſter.

Jan van Lantscroen.

Ghysbert Henricxe.

Willem Jansze.

Tyman van Heerfel.

Claes Egbertsze.

Florys Ghysbertsze.

Frederik van Voerde.

Tyman van Zyl.

Ghysbert van Hamelenberch.

Dyrck Rwfch.

Jacob Egbertsze.

Jan Krom.

Wilger Jacobsze.

Jan Petersze.

Aelbert Beynop.

Ludolf van Wely.

Egbert Rutgersze.

Florys van Jutfaes.

Henrick van Nyevelt.

Jan die Wit, Tynnegieter.

Dyrck van Wail.

Jan Ludolfsze.

Oudermannen.

Lambert Bevelant. } Wantſnyders.
Ysbrant Woutersze. }

Gheryt Jansze. } Snyders.
Dyrck Mourysze. }

Arnt van der Horſt. } Backers.
Gheryt Hughensze. }

Jacob Stael. } Molenaers.
Willem Quynt. }

Ghysbert Bartoutsze. } Linnewevers.
Peter Heymericxe. }

Jacob Claesze.	}	Brouwers.
Jan die Wyfe.		
Henrick Borr.	}	Viscopers.
Arnt Henricxze.		
Lubbert Snoick.	}	Louwers.
Ysbrant Jansze.		
Willem Steen.	}	Wollewevers.
Jan Schot.		
Dyrck Willem Tylmans zoens zoen.	}	Marsluden,
Henrick van Vyanen.		
Pouwels van Malfen, Overfte Ouderman.	}	Botter- luden.
Jan van Zyll.		
Willem Henricxze.	}	Cordewaniers.
Mathys Lambertsze.		
Jan van Lent.	}	Oudecordewaniers.
Henrick Jacobsze.		
Jan Jacob Peters zoens zoen.	}	Corencopers.
Dyrck Hubertsze.		
Dyrck Block.	}	Oudewantsnyders.
Werner Jansze.		
Gheryt die Kraen.	}	Steenbickers.
Clais van Wyck.		
Willem Foyt, Overfte Ouderman.	}	Gruwerkers.
Clais Pouwelsze.		
Ghysbert Brantsze.	}	Ryemsnyders.
Jan van Houten.		
Jan van Masch.	}	Bylhouwers.
Gheryt Kryeck.		
Steven van Wede.	}	Smeden.
Henrick Woutersze.		
Jan Ponfaensze.	}	Zadelaers.
Rolof Goes.		

De Koophandel in deze Stadt toenemende, heeft
de Raadt in het begin van dit Jaar, des Maandaghs

na S. Anthoni, bepaald de gewichten, welke door de Kooplieden zouden worden gebruikt, op deze wyze:

Overdroegen Scepen, Raide ende Oudermans, voer nutschap ende profyt onser Stadt, ende onser ghemeynre borgeren, te houden ende te gebruiken alzulke manieren van ghewichten, als hyr na bescreven staen.

In den yersten zellen alle gewichten, daer men mede wegen zel, alzoë zwaer wezen als Coelsch gewichte; mer die ghene, die mit cleynoten, juwelen, gesteente, gout ofte zulvere, ommegeen, zullen wegen mit Troys ende Coelsch gewichte, als van outs gewoenliken is geweest, te weten, gout ende gesteente mit Troys gewichte, ende zulver ende andere cleynoten ende juwelen mit Coelsch gewichte.

Item zel die Stadt altoes leggen houden deze nabescreven wichten van koeper, daer men alle tyt na yken zel.

In den yersten een stucke van hondert ponden,

Item een stucke van vyftich ponden.

Item een stucke van vyf en twintich ponden,

Item een stucke van derthiende halven ponden.

Item noch twee stucken geslotenre ghewichten, dat ene van achte ponden, daer alle die cleyne gewichten inne besloten zellen wezen.

Item een Troys ghewichte van vyer marcken.

Voert zoë zel die Stadt oick houden leggen drye paer goeder fynre schalen, dat ene paer van twaelf ponden, een paer van tweeën pont, ende een paer cleyne schalen.

Item deze voerscreve wichten ende schalen zellen besloten leggen in der Stadt sloet, ende daer zel die Scepenborgermeyster den sloten af hebben.

Item zoë zel men jaerlicxs wt den Raide kyfen twee Weghenmeysters, die der luden wichten ende schalen beziën, ende reformeren zellen na deze voerscreve wichten

ten ende scalen, ende dat zellen die twee Weghemeysters moighen doen zoe dicke hem dat gelieft.

Item zoe en zel niemant wegben mit wichten van vier pont, of daer onder; zy en zellen kueperen of metalen wezen; mer mit andere wichten, boven vier pont zwaer, zel men wel moighen wegben, indien zy mitt Stadt teyken getyken zyn.

Item en zel niemant wegen mit enighen gherichte zy en zyn mitter Stadt teyken gheteykent. Ende di zell all wezen tuffchen den koper ende vercoper.

En vermits van alle oude tyden af, het gewicht in deze Stadt gebruikt, geschikt was naer de zwaarte van het Keulsch gewicht, heeft de Raadt aas de Regeering der Stadt Keulen geschreven, e verzocht eenige stukken van haar gewicht heerwaarts over te zenden, zoo als blykt uit dezen Brief

„ Eerfame, voersichtige, wyfe, bifonder
„ goede Vrunden.

„ Alzoe wy ende onse ghemeyne borgeren end
„ onderzaten, ende andere, die alhyr hoer koip
„ manscap plegen te hantieren, van ouden heer
„ comen zulke wichte, als men binnen uwer Stad
„ onder den ghemeynen borgeren, onderzaten en
„ de koipluden dagelycx gebruyct, oick gebruyct
„ gehadt hebben, ende noch gebruiken, die w
„ Colsch gewichte heten; ende die zelve gewich
„ ten, overmits lancheyt van tyden ende jaren ghe
„ besecht, verandert zyn geweest, by alzoe, da
„ die ghemeyne koipman ende andere, by ghe
„ breck van dyen, gheschedicht ende behinder
„ wert, ende noch vordere scaden ende hinder
„ daer mede lyden mochte, waert zake, dat mer
„ daer

„ daer gheen voersien op en hadde. Want wy
 „ dan, eersame geminden vrunden, harde noide
 „ gehengen zouden, dat yemant by gebreke van
 „ den wichte voerscreve, afterdeel hebben ende
 „ beschedicht werden mochte, ende oick schul-
 „ dich zyn zulcx te verhueden, ende onse oude
 „ heerkomen dencken tachtervolgen, ende vol-
 „ comelik te houden, zoe verre in ons is, soe ist,
 „ dat wy zeer vruntlich bidden uwe Eersamhey-
 „ den, ons by dezen onsen bode op onsen cost te
 „ zeynden die rechte Colsche gewichte, mit uwer
 „ Stadt teyken geteykent, ende certificacien in
 „ brieven, daer toe behoerende, daer na wy ons
 „ rechten ende regulieren zellen moigen in tyden
 „ toekomende; te weten, van lode gemaict een
 „ stuck van hondert ponden, tander stucke van
 „ vyftich ponden, tderde stucke van vyf ende
 „ twintich ponden, tvierde stucke van vyfthien
 „ ponden, tvyfde stucke van thien ponden, tsesde
 „ van vyf ponden, tsevende van ene ponde, ende
 „ tleste van een half pont.

„ Eersame, wyse, goede vrunden, wilt ons op
 „ deser tyt deser onser vruntliker bede, in vorder-
 „ scap des ghemeynen koipmans, niet weygeren,
 „ wy willen tanderen tyden in gelyken, ofte meer-
 „ deren zaken, in onzen vermoigen wezende,
 „ gheerne weder te willen zyn uwen Eersamen
 „ Wysheyden, die God almachtich behueden moit
 „ in zynen heyligen dyenste. Gegeven op ten
 „ xviiiiden dach in Februario anno LXXIII.

Omtrent den zelven tydt is ook vastgestelt, hoe
 veele ponden van de boter, in houte vaten geleverd
 wordende, zoude worden afgekort, en verstaan,
 dat van ieder geheel vat twee en twintig ponden,
 van

van een half vat twaalf ponden, en van een viendeel vat zes ponden, in aflag zouden komen.

Insgelyks is door den Raadt een keur gemaakt, naer welke zich de Weerdyn van het Tinnewerk, en de Yker van de Bier- en Oly-tonnen zich zoude hebben te regelen:

In den yersten zoe zel daer een gezwoere Weerdeyn wezen van der Stadt wegen van den tynnenwerke ende niet meer, ende die zel der Stadt teykene daer van hebben die daer toe dienen zellen. Item zoe en zellen die tynneghieters gheen tynnenwerck werken meer dan van twee koeren, te weten dat die ene koer wezen zel fyn, ende die zel geteykent wesen mitten gekroenden hamer, ende mit des Meysters teyken, om te weten wiet gemaiçt heeft. Item die ander kuer en sel niet fyn wesen, ende daer zel int hondert wezen xvj. pont loets, te weten vier ende tachtich pont fyns tyns ende sesbhien pont loets, maiçt tsamen hondert pont, ende arger en sel ment niet werken, ende dat sel geteykent wezen metter Stadt teykene, om oick te weten wiet gemaiçt heeft. Item zoe en sellen die Tynneghieters ghene platelen schuttelen, noch zoufieren maken dan fyn. Item en zel nyemant enich tynnenwerck werken van stoffieringe, te weten hengels, bals, lit ende voet, of anders enige stoffieringe, ten zel alzoe goet wezen als dat werck daert aen gewrocht wert, opt verboeren des wercks. Item en sel gheen Tynneghieter enich gewrocht werck vercopen, ten zel yerst geteykent wezen na der koer des wercks, opt verboeren des wercks. Item waert zake, dat ymant anders wrochte dan op deze voerscreve twee koeren, ende daer meer in dede dan voerscreven staet, die verboerde dat werck.

Item om die rechte waerheyt byr of te vernemen, zel die voerscreve Weerdeyn by zynen eede tot allen tyden,
alst

alst te doen is, ende hem dat gelieft, twee ofte drie wercluden by hem nemen, diet hem verstaen, ende die daer op eeden, dat zy mit hem gaen zullen, ende dat tynnewerck bezueken ende weerderen, na der ordinancien voerscreve. Ende ymant, die by daer toe name, ende dat wederzeyde of weygerde, die verboerde een pont tot behoef des Weerdeyns voerscreve, ende by mach daer toe nemen alle tyt nywe wercluden, of die oude houden, of hem dat gelieft, mer tot elker reyse zy van nywes daer toe eeden, ende hoer eedt zel wezen, dat zy dat tynnewerck te rechte bezueken zullen ende recht weerderen na hoeren vyf sinnen na dezer ordinancie, dat hem God zoe helpe ende allen zyne heyligen.

Item alle Vrydage zel die Weerdeyn dat Tynnewerck weerderen in manieren voerscreve ende mede teykenen, ten waer ofte ymant eer te doen had, den zoude by vorderen zonder weygeren.

Item alle die voerscreve boete daer zel onse Stadt die ene helfte of hebben, ende die Weerdeyn mitten wercluden diet hem helpen bezueken die ander helfte, gelyck onder hem te deylen, ende byr of zel die Weerdeyn der Stadt rekeninge doen, tot alre tyt als mens begheert.

Item zel die Weerdeyn hebben van teykenen van elker vlesche, kanne ofte stander, groet of cleyn, twee penninge. Item van een dosyn candelaers, van een dosyn zoutvate, ende van een dosyn teleuren, van elc dosyn te teykenen twee penninge, ende van een half dosyn enen penning, ende boven een half dosyn twee penninge. Item van een dosyn scuttelen, ende een dosyn dobbelieren groet of cleyn, van elcx dosyn van teykengelde, twee penninge, ende vant halve dosyn enen penning, ende boven een half dosyn twee penninge. Item dit zal wezen vant werck dat men byr binnen maict ende anders niet.

Item zel eick deze Weerdeyn teykenen die mate van
allen

allen tynnen kannen, ende daer of hebben van elker kan groet of cleyne hoer rechte mate te geven ende te teykenen vier penningen, ende dat en sellen die Tynneghieters niet betalen, mer die lude den die kannen hoer zyn, ende zy geteykent willen hebben.

Item deze voerscreve penninghe zellen wezen die twaelf penninge enen schilling, ende twintich schillinge een pont alze onse Stadt van huere lyfrentben gheeft.

Item die ghene die hem mitten tynnewerke ghenieren en sellen dit ampt niet moigen hebben.

Yk-ampt van de Bier- en Oly-tonnen.

In den yersten zoe zel der een gezwoere Tker wezen van der Stadt wegen van den byer-tonnen ende oly-tonnen, ende niet meer, ende die zal der Stadt teykene daer van hebben, die daer toe dyenen, die elcx zonderlinge wezen zellen.

Item zel deze voerscreve gezwoere teykenen alle byer-tonnen mitter Stadt brantteyken, ende daer of hebben van elker tonne, heel of half, grof of smal, dat vierdel van ene Hollantsche Lewe, ende twee vierendeels tonnen voer ene heel tonne te teykenen, mer die Brouwers zellen den gezwoeren die tonnen zelve doen vullen mit water als die gezwoeren meten ende teykenen zel; ende enich Brouwer die zyns zelfs ongeteykende tonnen wtfeynde mit byer, die verboerde een koer van vyf ponden van elker tonne, groet of cleyne, half ter Stadt behoef ende half totter gezwoeren behoef, daer by rekeninge van doen zel, als mens begheert.

Item is te wetene, dat een grof vat houden zel thien emmeren, ende elck emmer seventhien mingelen.

Item voert waert dat ymant enige oly-tonne gheyket woude hebben, ende der Stadt brant daer op begheerde, die zel die Tker yken mit water of mit oly, zoe men
hem

hem dat wyfen zel; mer die den brant begheert zel hem die kannen vullen, ende daer zel die gezwoeren of hebben van elker tonne, die by alzoeyket, ende den brant daer op set, ene halve Lewe, ende dat zel betalen die ghene die dit yke ende brant begheert.

Item te wetene dat deze oly-tonnen houden zellen ten minsten negenthien kannen olys, ende daer en boven, ende wes die meer houden tot enen ponde toe, of daer en boven, dat zel die gezwoeren daer op ritsen, ende elke screve zel twee pont wezen, ende een halve screve een pont, ende niet min, ende daer zel die Yker dat brantteyken teynden aen setten, ende dat zoe sluten dat mens vermeerren noch verminren en mach.

Item zoe wye zyne tonne dus gheyket woude hebben, die zel zy brengen tottes Ykers huys, tot vieren toe of daer onder, ende yffer meer dan vier, zoe zel die Yker mede gaen then plaetzen daer die tonnen zyn ende yken die daer. Item zoe zel die Stadt den Yker leveren een rechte oly-kan een pont, ende dat brantteyken op boeren cost.

Ter voortzetting van de in het voorige Jaar opgerechte Draperye, is mede opentlyk afgelezen, dat ieder, zonder onderscheit uit welke landen hy oorspronkelyk was, en kwam, binnen deze Stadt willende touwen zetten, de draperye oeffenen, en wolle lakenen bereiden, alhier zyne woonplaats mochte nemen; jaa zelfs, dat aan hen, indien de Weerdynen op de Draperye gestelt, goede getuigenis van hunne bekwaamheit en ervarenheit gaven, het borgerrecht zoude gegeven worden.

De Stadt enig geld nodig hebbende, is wegens de Regeering aan alle Gilden bekend gemaakt, dat die geene, welke vyf en twintig Rhynsche Guldens leende, binnen het Jaar zyne uitgeschoote pennin-

gen wederom ontfangen, en tot den tydt van de afloffing vry zoude zyn van alle dienft, welke hy aan de Stadt en zyn Gild fchuldig was te doen.

Van oude tyden af is de Buurkerk voorzien geweest van eene uur-klok, en dewyl het bywerk tot de zelve behorende zeer oudt en verfleten was, en niet dan met groote kosten konde vernieuwt worden, en ook van weinig nut was, wegens deszelfs nabyheit aan den Doms toorn, is ze afgenomen. Beeter heeft de Stadt haar geld besteed aan het kopen van het *Keyzerryk*, zynde een groot huis, gelegen aan de Stadts Wage, van welke ze den eigendom bekomen heeft voor een duizent Rhynfche Guldens.

Des Maandaghs na S. Jan, is opentlyk by klok-luiding, aan de Gelderfche, welke Hertog *Karel de Stoute* wederspanning waren, verboden binnen Utrecht te komen, en koopmanschap aldaar te dryven, en alle borgeren en ingezetenen dezer Stadt aangezeit, hen, noch hunne goederen, niet te herbergen, of eenige fchuilplaats te geven. Voorts zyn alle Utrechtsche inwooneren boven de twintig en beneden de zestig jaren gelaft, zich, met behoorlyke wapenen voorzien, gereet te houden, om op de eerfte gewoonlyke waarfchouwing te velde te trekken. De gevolgen van de oneenigheden tusfchen den ouden Hertog van Gelre en zynen Zoon waren oorzaak van dit Raadtsbesluit, waarom ik dezelve kortelyk zal moeten aanroeren. *Adolph van Gelre*, zich aan het Hof van den Hertog *Karel* onthoudende, hadde op het ernstig aanhouden van den gemelden Hertog toegestaan de loslating van zynen Vader *Aarnout*, welke zes jaren op het Kasteel te Buren van zynen ontaarden en heerzuchtigen Zoon gevangen was gehouden. De oude Hertog

tog wierd te Hesdin gebracht, in welke plaats de Borgonjer Vorst zich onthield. Beide verdedigde zy hun gedrag voor den Hertog, welke veel moeite aanwende om hen te verzoenen; doch *Adolph* verwierp alle billyke voorflagen, en wilde zynen Vader van alle bewind uitfluiten; merkende, dat Hertog *Karel* zulks niet zoude goet keuren, vluchte hy uit het Hof van den Hertog, doch wierd in het overschepen van de Maas by Namen (1) gevat, en gevangen gehouden. De oude Geldersche Vorst, verwachtende dat die geene, welke het met zynen Zoon gehouden hadden, zich nu gewillig aan hem onderwerpen zouden, en hy dus eene geruste bezitting zynen landen genieten, trok naer Gelderland; maar de Steden Nimwegen, Arnhem en Zutphen, nevens de Edellieden en de Steden van die drie kwartieren, zich te zamen verbonden hebbende, om ten dienst van *Adolph* en zyne erven het land te bewaren en te beschermen, wierd hy alleen in de Graaf, te Gelder en te Roermond ingelaten. Hertog *Aarnout*, zoo grooten tegenstand vindende, en geene macht hebbende om zyne wederspannige onderdanen tot gehoorzaamheit te dwingen, wierd te rade in het Jaar 1472. het Vorstendom Gelre en het Graaffchap Zutphen aan *Karel de Stoute* te verpanden, voor twee en negentig duizent Rhynsche Goudgulden, behoudens de lyftocht zyn leven lang gedurende. (2) Kort daar naa is *Aarnout*

over-

(1) Naderhant is hy te Vilvoorden, en van daar naer Kortryk gebracht, in welke plaats hy tot het overlyden van Hertog *Karel* gevangen gebleven is.

(2) De brieven konnen gelezen worden by Pontanus, lib. ix. Hist. Gelr. p. 542. & seqq. andere Schryvers, als P. Heuter. lib. v. Rer. Burgund. cap. 7. Gouthoeven bladz. 495. en andere, welke aangehaalt worden door den Heer van Alen in de Be-

overleden, te weten den drie en twintigsten Februarij van dit Jaar. Hertog *Karel* van deze dood kennis gekregen hebbende, dede te Valenciennes de Ridders van het Goude-vlies by den anderen komen, welke, na verhoor van de verweering van *Adolf*, door een zyner voorspraken gedaan, eenparig vonnisten, dat de handel tusschen de Vorsten *Karel* en *Aarnout*, wegens het Hertogdom Gelre en het Graaffschap Zutphen, wettig, en derhalven *Karel* gerechtigd was, om de gemelde Landen in bezitting te nemen, en dat *Adolf*, om zyn godloos wangedrag tegens zynen Vader, met eene eeuwige gevangenis moest gestraft worden. Naar deze gedane uitspraak heeft zich Hertog *Karel* naer Gelderland met zyne krygsmacht begeven, en is ook meester van 't zelve geworden. Uit dit verhaal blykt, dat het bovengemelde Raadts-besluit genomen is ter liefde en dienst van den Borgonjer Hertog. Het schynt my toe, dat 'er echter zommige geweest zyn, welke geoordeelt hebben, dat de Stadt zich met de Geldersche zaken niet moest bemoeien, en vooral niet de borgeren en onderzaten verplichten, om, indien Hertog *Karel* meerder volk, dan hy mede gebracht hadde, nodig hadde, hem ter hulpe uit te trekken. Want ik vind in het Buurspraak-boek, des Woendaghs na translationis Martini aangetekend, dat *Peter van Zulen*, *Jacob Borre van Amerongen*, *Gherit van Aemstel* en *Beernt van Everdingen* de Stadt verboden is, om dat zy veel kwaadts gesproken hadden van den Hertog van Borgonje, van den Bisschop, en van zommige leden

schryving van de Stadt Grave, bladz. 143. verhalen, dat hy voor dat geld die Landen zoude hebben vercocht; doch het tegendeel blykt uit de brieven.

den van den Raadt. Deze zullen waarschynelyk beweerd hebben, dat volgens de oude Voorrechten de Utrechtsche borgeren niet gehouden waren hunnen Bisschop, oorlog voerende, verder te volgen dan in Stadts vryheit, en dat dieshalven hen veel min kondé geveert worden naer Gelderland te trekken, tot bystand van des Bisschops Broeder. Doch Bisschop *David* begreep het anders, dewyl hy te dezer tydt meester van den Raadt zynde, welke hy naer zynen zin gestelt hadt, dit bovengemelde Raadts-besluit heeft doen nemen, 't welk een staaltje uitlevert van zyn gezag, 't geen hy thans in deze Stadt hadt.

Na dat de Borgonjer Hertog Gelderland in bezit hadt genomen, is hy vergezelschapt met onzen Utrechtschen Kerkvoogd getrokken naer Trier, in welke plaats zich de Keizer onthield, met wien hy wilde handelen over zaken van het uiterste gewicht. Zyn toeleg was om te verkrygen den eer-titel van Koning van Borgonje, en dat de Keizer zoude afzien van het recht, welk hem uit hoofde van het Ryksgezag toekwam, op de vier Nederlandsche Bisdommen, Utrecht, Luyk, Camerik en Doornik, om dezelve aan zyn nieuw Koningryk te hechten: ook verzocht hy tot Stedehouder van het Duitsche Ryk aangestelt te worden. (1) De Keizer

(1) Ziet P. Heuterus lib. v. Ret. Burgund. cap. 8. die deze aanmerkelyke woorden gebruikt, *ad Imperium tacite abe-lans*. De Schryver van de *Annales Novessenses apud Martens* tom. iv. Collect. vet. Script. p. 611. verhaald, dat hy verzocht heeft Koning van Sicilien en Jerufalem genoemd, en tot algemeen Stedehouder van het Ryk aangestelt te worden, 't welk door den Keizer geweigert zynde, hadde hy des Keizers toestemming gevraagd tot het innemen van Lotharingen, en dat de Keizer om hem eenigzins te vrede te stellen, hem hadde verleit met het Hertogdom van Gelre,

zer toonde zich gewillig om alle deze verzoeken toe te staan, doch niet eerder dan na dat het huwelyk van zynen Zoon *Maximiliaan*, met *Karels* Erfdochter *Maria*, zoude zyn voltrokken. Doch dit gansche werk bleef onafgedaan, om redenen, by *P. Heuterus*, *Haraeus* en andere Schryvers vermeld.

Gedurende de afwezenheit van den Biffchop, wierden de Utrechtenaars gekweld van de Hollanders, voornamelyk door het afvorderen van eenen onbehoorlyken Tol van de Schepen door Weesp en Muyden, (1) van en naer Utrecht varende, tot groot bezwaar van de ingezetenen, zo van het boven als het beneden Sticht, en tot nadeel van des Biffchops tollens, welke de Stadt Utrecht in huur hadde. De Raadt dezer Stadt heeft goetgevonden den Biffchop hier van kennis te geven, met verzoek van daar in te willen voorzien, en tot dat eindé dezen brief aan hem afgezonden:

„ Eerweerdige Vader in Gode, gnedige lieve
„ Heer.

„ Wy begeren uwen Forsteliken Gnaden oit-
„ moidelich te weten, dat wy, ende uwer Gnaden
„ gemeyn volck wel te vreden, ende zonder eni-
„ gen zonderlingen wederstaet, ofte moyenisse
„ zyn, des God geloift moit wezen. Ende zoe
„ wy dan niet gehoopt en hadden, dat uwe Gnaden
„ aldus lange buten lants gebleven zouden wezen,
„ ende

(1) Te onrecht wierd deze Tol van de Stichtenaars ge-
eifcht, dewyl de gansche Rivier de Vecht het Sticht toe-
kwam, 't welk ook alleen gerechtigd was om den Tol te vor-
deren, volgens den Gift-brief van den Keizer Otto den Groo-
ten, te vinden by *Heda*, pag. LXXXVI.

„ ende ons oick na der wederkoempst uwer Gna-
 „ de harde zeer verlangt heeft, ende noch ver-
 „ langt; ende wy van der gelegentheynt ende ge-
 „ sontheynt uwer Gnaden persoent, ende geselschap,
 „ niet waerastichs gehoert, ofte vernomen en
 „ hebben; dan hebben wel hoeren zecgen int ge-
 „ meyn, dat aldaer, ende daer omtrent, God be-
 „ tert, een fluxus sanguinis regnieren, ende tvolc
 „ gemeynlic daer mede geplaicht zyn zoude; zoe
 „ ist, Gnadige Heer, dat wy, als die ghene, die
 „ uwer Gnaden ere, welfaert, ende voerspoet,
 „ wt goeder herten zonderlinge gheerne zien zou-
 „ den, nu aen uwen Forstelike Moigentheynt scri-
 „ ven, die zelve oitmoidelike ende dyenstelike
 „ biddende, dat int duechdelycste van ons t'ont-
 „ fangen, ende ons by dezen onsen Bode weder
 „ over te doen scriven die gelegentheynt voerge-
 „ ruert, om die herten der gemeynre vrunden van
 „ hoeren verlangen te laven, ende te vreden te
 „ stellen. Dat is van dien.

„ Tis waer, Gnedige Heer, dat na dien uwe
 „ Gnaden wtlandich gheweest zyn, die Raide ons
 „ Gnedichs Heeren van Bourgondien, ghestelt ter
 „ zake zynre lande van Hollant, &c. nywycheyt
 „ begonnen, ende zonderlinge bevelinge gedaen
 „ hebben, na den innehoude der copien binnen
 „ dezen onsen brieve besloten. Wy hebben oick
 „ daer en boven in der waerheyt vorder verstaen,
 „ dat die Tolnaren van Sparendamme, ende van
 „ der Goude Sluse tot Muden ende Weesplegen,
 „ ende willen tol hebben van den ghenen, die al-
 „ hyr mit hoeren scepen ende goeden komen, of-
 „ te doervarende zyn. Twelck, Gnedige Heer,
 „ indien uwe Gnaden daer anders ghene provisie
 „ op en doen, in groeten afterdeel ende prejudicy

„ uwer Gnaden onderzaten, aen deze ende ghene
 „ zyde der Yfelen redunderen ende komen zoude,
 „ ende zonderlinge aen uwer Gnaden tollē bin-
 „ nen ende buten Utrecht, die wy nu weder na
 „ der ouder gewoenten ingehuert, ende daer voer
 „ meer dan van den jaer verleden een hondert zes-
 „ tien oude scilden geloift hebben te betalen. Wy
 „ hebben, om alre besten willen, van dezer ma-
 „ terien mit uwer Gnaden Raiden, alhyr reside-
 „ rende, tot meer tyden doen spreken, ende hem
 „ luden die zake te kennen gegeven. Ende wy,
 „ gnedige Heer, die harde noide lyden zoude, dat
 „ uwe Gnaden in enige stucken vereort mochten
 „ werden, geven dat zelve oick te kennen uwen
 „ Gnaden, om daer inne te voerzien, alst behoe-
 „ ren zal.

„ Oick, Gnedige Heer, is die zake tuffchen
 „ ons aen die ene, ende der Stede van Schoenho-
 „ ven aen die ander zyde, ruerende vanden mor-
 „ gengelde, &c. geverst ende wtgestelt enen
 „ maent lang na der wederkoempste uwer Gna-
 „ den, die die zelve zake gherecommandiert, en-
 „ de in gedachtenisse hebben willen, alst tyt ende
 „ stonde gheven.

„ Gnedige Heer, vermochten wy yet daer in-
 „ ne, zullen ons altyt goetwillich ende bereyt
 „ vynden uwe Forstelike Moigenthey, die, over
 „ ons gebiedende, God almachtich behueden en-
 „ de bewaren wil welfaerende, vrolich ende ge-
 „ font. Gescreven op ten anderen dach in Octo-
 „ bri LXXIII.

Ik vinde, dat door de Regeerders van Utrecht
 noch eenen brief aan den Bisschop is geschreven,
 by welken zy klagen over den Maarfchalk van het
 Ne-

Nederquartier, welke de Schouw hadde gevoerd over de Waterschappye van de Lange-vliet, tot welke hy niet gerechticht was. Dezelve is van dezen inhoudt:

„ Eerweerdige Vader in Gode, Gnedige lie-
„ ve Heer.

„ Uwer Gnaden Schout tUtrecht, als Dyck-
„ greve van den Langenvliet, mit onsen borgeren
„ ende gemeynen lantgenoyten, aldaer treflich ghe-
„ erft ende gegoet, hebben ons, ende den erbae-
„ ren Prelaten, Dekenen ende Capittelen uwer
„ Gnaden vyf Goidshufen alhyr, te kennen gege-
„ ven, dat onlanx leden der zelve uwer Gnaden
„ Maerschalck *Gheryt Mulart* beschonwet zoude
„ hebben, op ene hoghe boete, alle die erven en-
„ de landen, onder die weteringe van den Langen-
„ vlyet gelegen, gelyck die voerscreve Prelaten,
„ Dekenen ende Capittelen dat nu int lange ende
„ brede overscriven uwen Moegentheyden, daer
„ toe wy ons gedragen van dien. Want tan, gne-
„ dige lieve Heer, zulke schouwinge tiegendraicht
„ ende contrary is onsen rechten, privilegien en-
„ de ouden heerkomen, die, als wy niet en twyve-
„ len, uwe Forstelike Gnaden ons, ende den ge-
„ meynen lande ymmers tonderhouden dencken,
„ alst tot hier toe geplegen ende gehantiert is ge-
„ weest. Bidden hyrom oitmoidelike ende dyenst-
„ like uwe Hoichmoigentheyden, deze zake te
„ doen versten ende op te stellen ter tyt toe, ende
„ alzoelange, dat uwe Gnaden alhyr komende zul-
„ len werden, om als dan uwen Gnaden zulck on-
„ derwys daer van te zullen doen, daer mede wy
„ hopen u te vreden te stellen. Die zelve uwe

„ Gnaden, die altois over ons gebiedende, ende
 „ een goetlick bescreven antwoerde ons by dezen
 „ onzen Bode weder over zeyndende, onze Heere
 „ God behueden ende bewaeren moit lancklivich,
 „ zelich ende gefont. Gescreven op ten tienden
 „ dach in Novembri anno LXXIII,

1 4 7 4.

In het Jaar 1474. zyn verkoren tot

Schepenen.

Jan van Veen, Borgermeester,
 Adriaen van Lantscroen,
 Adriaen van Ryn.
 Evert van Voerde,
 Werner Braem.
 Beernt Proys Aelbertsze,
 Frederic die Voicht,
 Jan die Coning.
 Jonge Gheryt Knyff,
 Willem Zael.
 Simon Claisze,
 Arnt Ram,

Raden.

Jan Over die Vecht, Borgermeester,
 Tyman Clueting.
 Claes Jansze.
 Jan die Coning Jansze,
 Hubert Conraitsze,
 Ghysbert Claisze,
 Henric van der A,

Godert Petersze,
 Henrick van Voerde.
 Jacob Jansze,
 Jacob Henricxze.
 Ghysbert die Kraen.
 Godert Dedel.
 Peter Trynde,
 Matheus Block.
 Peter Gherytze.
 Hughe Foyt.
 Peter Pot,
 Gheryt van Ryn,
 Volken Jansze.
 Arnt van Hove.
 Gheryt Zoudenbalch.
 Frederic van Drakenborch,
 Jacob Willemsze.

Oudermannen.

Jan Foyt, }
 Wouter Ysbrantsze. } Wantfnyders;
 Sweder van Zulen. }
 Frederick van Nes. } Snyders.
 Jan Butendyck. }
 Henrick Spyker. } Backers.
 Henrick Stevensze. }
 Beernt Hafert. } Molenaers.
 Cornelis Aelbertsze. }
 Wouter Arntsze. } Linnewevers.
 Jonge Jacob van Amerongen, Over- }
 fte Ouderman. } Brouwers.
 Tyman Dedel.
 Cornelis Aelberts Scadens zoen. }
 Maes Willemsze. } Viscopers.

Henrick van Abcoude.	}	Louwers.
Aelbert Willemsze.		
Aelbert van Angeren.	}	Wollewevers.
Ghysbert Ponciaensze.		
Clais Jansze.	}	Marsluden.
Jan Egbertsze.		
Clais van Valkendael.	}	Botterluden.
Arnt Willemsze.		
Gheryt Woutersze.	}	Cordewaniers.
Henric van Loenen.		
Herman Passert.	}	Oudecordewaniers.
Aelbert Lambertsze.		
Jan Romer.	}	Corencopers.
Cornelis Foyck.		
Jacob van Gheer.	}	Oudewantfnyders.
Jan Joestze.		
Clais Symonsze.	}	Steenbickers.
Jan Wernartsze.		
Gheryt wt den Leen.	}	Grauwerkers.
Wouter die Jonge.		
Jan Mont.	}	Ryemfnyders.
Adriaen Ghysbertsze.		
Andries die Verwer.	}	Bylhouwers.
Rycout Gherytsze.		
Tyman Ysbrantsze.	}	Smeden.
Jan Korftghensze.		
Jacob die Beer.	}	Zadelaers.
Warmbout Pyl.		

Biffchop *David* heeft op den brief, van welke in het voorgaande Jaar melding is gemaakt, geantwoord, en best geoordeeld, den Heer van *Waffe-naar*, welke den Tol te Weesp door zyne bediendens dede invorderen en afeischen, te dagvaarden voor den Hogen Raadt, genaamt het Parlement.

te Mechelen in het voorige Jaar door *Karel den Stouten* ingestelt, (1) en ten dien einde opgesteld een voorchrift van eene Volmacht op eenen Voorpraak en Pleitbezorger aldaar, welke door de Regeerders dezer Stadt is getekent, en door dezelve overgezonden aan de drie Steden van Overijssel, Deventer, Campen en Zwoll, om gezamentlyk deeze zaak tegens den gemelden Heer van *Wassenaar*, voor dat hooge Gerichts-hof te vervolgen, zoo als blykt uit dezen brief, aan de Stadt Deventer afgevaerdigt.

„ Eerfame, bifondere goede Vrunden.

„ Achtervolgende 't goent dat anderdages by
 „ den Raide ons gnedichs Heere van Utrecht,
 „ uwen, ende der ander twyer Steden, als Cam-
 „ pen ende Swolle, ende onsen Gedeputierden,
 „ alhyr versproiken ende getractiert is gheweest,
 „ ruerende die nywicheyt der tolln tot Weesp;
 „ zoe hebben wy gheschiet gehadt aen onsen gne-
 „ digen Heer voerscreven, om die zake te vervol-
 „ gen, als dat behoeren zal: ende zyne Gnaden
 „ hebben doen ordineren een procuracy, die wy
 „ uwen Eerfamheyden nu zeynden, mit onser Stat
 „ zegele bezegelt, om die mede te bezegelen mit-
 „ ten anderen tween Steden voergenoemt, dien
 „ wy oick in geliker formen scriven. Welke pro-
 „ curacy onse gnedige Heer alzoe voer tbeste by
 „ zynre Gnaden hoigen Raide heeft doen ordi-
 „ ren, ende zyne Gnaden willen in geliker formen,
 „ ende

(1) In de Chronyke van Vlaanderen, II. Deel, 24. Capitt. word de instelling op dit Jaar gebracht, in welke plaats de Leden van dit Gerichts-hof worden opgegeven.

„ ende die zelve personen oick machtigen in eenre
 „ zonderlinge procuracy onder zynen zegel. Is
 „ hyrom onse vruntlike begeeren ende goede meyn-
 „ ninge aen uwen Eersamheyden, die procuracy
 „ te bezegelen ende voert te scicken, alst behoert,
 „ zonder vertreck, ende die ons by dezen onsen
 „ bode weder over te zeynden, mitsgaders int
 „ claer in scrifte gescreven, hoe vele gelden enen
 „ ygeliken van uwen borgeren tot Weesp van den
 „ Tolnaren van der Goude, ende van der Goude-
 „ sluse affgenomen zyn, ende den tyt, als hem die
 „ gelden afgenomen worden, te specificeren, zoe
 „ zy alre naiste kunnen ende moigen, om die we-
 „ der te eyflichen, na den innehouden van den
 „ Mandamente tot Weesp gheexecutiert, als u
 „ dat wail kenliken is. Eersame, goede vrunden,
 „ wilt in dezen niet tueven, want dien tyt weder
 „ tot Mechelen te wezen zeer cort is, te weten
 „ op ten veertienden dach van dezer tiegenwoer-
 „ dige maent. Ende off wy anders yet vermoch-
 „ ten daer inne, en willen ons niet spaeren uwe
 „ Eersamheyden, die onse Heere God behueden
 „ wil zelich ende gesont. Gescreven op ten yer-
 „ sten dach in Januario anno LXXIIII.

Des Woendaghs na Paulus bekeering heeft de
 Raadt dezer Stadt eene Overdracht gemaakt, no-
 pens het aanbrenghen der Huwelyksche-voorwaar-
 den; en des Saturdaghs daar aan volgende, eenen
 anderen, by welke eene ordre beraamd is op het
 maken van vensteren, welke op een anders erf lucht
 scheppen. Welke beide gedrukt te leezen zyn in
 het Utrechtsch Placcaatboeck. (1)

Bis-

(1) Het derde Deel, bladz. 310. en 637.

Biffchop *David* heeft te dezer tydt de rechts-pleging, tot noch toe in het Sticht gebruikelyk, willen veranderen, en het Fransche of Borgonjer recht, in plaatse van het Friefche of Saxifche, invoeren: en na ontfange octroy van den Keizer *Frederik*, opgerecht eenen Raadt van tien personen, (1) aan wien van alle vonniffen, zoo in het boven als in het Neder-fticht gewezen, hoger beroep konde worden gedaan. Welke Rechts-bank in de Stadt Utrecht hare zitting heeft gehad, en genaamt wierdt het *Recht van de Schive*, naer de gedaante der tafel, aan welke de Rechters zaten. Tot voorzitter in dezen Raadt is verkoren *Ludolf van Veen*, Dekan van den Dom, en tot Raden *Jan Milet*, Prooft van Arnhem, *Dirk uten Mein*, Prooft van Leyden, *Jan Carwyn*, *Jan van Berchout*, *Jan van Rems*, *Jan Dentelinck*, *Gerrit van Ryn*, Schout der Stadt Utrecht, en *Dirk van Gent*. Alhoewel volgens de instelling van dezen Raadt, de vonniffen te Utrecht gewezen, het appel niet onderhevig waren, zoo gebeurde het echter zomwylen, dat zelfs met toelating van den Biffchop, (wiens toeleg was Stadts rechten, zoo niet geheel te vernietigen, immers te verkleinen, en met 'er tydt krachteloos te maken, om des te gemakkelijker zyn oogmerk, ter vermeerstering van de Stadt en ter verkryging van eené onbepaalde heerschappye, te bereiken,) hoger beroep van dezelve wierd gedaan; en zyn daar over veele klachten voorgevallen, tot dat eindelyk deze Raadt in den Jaare 1477. is afgeschafft, zoo als wy in het vervolg zullen zien. Ik zal van deze stof niet meer

(1) Het Octroy door Keizer *Frederik* gegeven, als mede de Brief van Biffchop *David*, konnen gelezen worden in het Utrechtsch Placaatboek, II. Deel, bladz. 948. en 949.

melden, om dat dezelve zeer nauwkeurig, naer gewoonte, is verhandeld door den Heer Griffier van de Water, (1) welke, nevens de Schryvers by den zelve aangehaalt, verdient gelezen te worden van die geene, welke lust hebben om rechte kennis te bekomen van het Land-recht in het Sticht gebruikelyk en geoëffent. Alleenlyk zal ik maar byvoegen, dat de instelling van dezen Raadt, en hunne rechts-pleging veel haat in deze Stadt, en voornamelyk in de Overyffelsche Steden tegens den Bisschop heeft verwekt. (2)

De plaats, op welke de Wolle ter Markt zoude worden gebracht, is door de Regeering gestelt op de Neude, tusschen S. Laurens Gasthuis, en de Achter-poort van Jan die Bolen, met verbodt van ergens anders de Wolle te koop te stellen.

Insgelyks heeft de Raadt deze Ordonnantie op de Draperye gemaakt, en doen afkondigen des Maandaghs na Palmen.

In den yersten, dat nyemant, die woenastich is in der Stadt, ofte in der Stads vryheyde, geverwet Engels laken vercopen en sal, by enen koer van tien ponden, ende een half jaer hoer neringe; wtgenomen als zulke geverwede Engels laken, als zy nu hebben, die moigen zy wel vercopen; mer die zellen die zegelaers van den laken mitter Stat loden zegele bezegelen.

Ende enich man, die witte ende grauwe Engels laken copen wil, tot zyns zelfs, ofte zyn gezynts, dragen, die mach zy wel doen verwen hoe hy wil; mer by

(1) In zyne Voorreden voor het Utrechtsch Placaatboek, en in de Voorreden voor het vyfde boek van het Staten Placaatboek.

(2) Ziet hier van Revius *Histor. Daventr. lib. II. pag. 124 & 125.*

en zelder niemant vercopen geverwet, bi den zelven
koer voirscreve, gelyck dat voertyts overdragen is ge-
weest bi den Raide out ende nywe.

Voert zellen alle *Wantfniders*, die *wtbeymsch laken*
willen snyden, dair of die elle gelden mach veertien
stuvers, of daer boven, alle maent reyden, of doen
reyden, mit hoeren gelde een half laken van de bester
wolte, ende die zelve wtsniden byt verboeren een half
jaer hoer neringe.

Item sellen alle *voirlakenen* ende *anderde man van*
onser bester wolte, ende alle *voirlakenen van Scotscher*
ofte Spaanser wolte, ofte van *ander wolte*, van gelyken
pryse *gemaict*, die *gheverwet syn*, op die *Raempte ge-*
broicht werden, om *aldaer ghewerdeert te werden*, byt
verboeren van vyf ponden van elken halven laken.

Item soe en sellen die *Verwers* *gbene Engelsche laken*
niemant, van *buten noch van binnen onser Stat ver-*
wen, sy en hebbent dat *onsen Wardeyns yerst te kennen*
gegeven wien die lakenen toebehoeren, byt *verboeren*
van tien ponden van elken halven lakene.

Ende dese voirscreve punten sellen ingaen op ten yer-
sten dach in *May naystkomende*, daer nae een ygelick
hem mach weten te rechten: dat is te verstaen, dat een
ygelic, die op dese tyt binnen onser Stat, of *vryheyde*,
ongeverwede Engelsche lakenen heeft, die *zelve laken*
wel zel moigen doen verwen, zonder enige andere *la-*
kenen van buten te halen, of te laten comen, binnen
der voirscreve tyt, ende dair aen en sellen die *Verwers*
niet verboeren.

De *Lakenen*, binnen deze Stadt *gemaakt*, wier-
den gebracht in het huis, onlangs door de Stadt ge-
kocht, genaamt het *Keyferryk*, in't welk dezelve
des *Vrydaghs* en des *Saturdaghs* ten toon gesteld
wierden, en die geene, welke by halve stukken of
by

by de elle wilden kopen, konden op die dagen zich van dezelve voorzien.

Te dezer tydt is eene plaats afgezondert, op welke de vuilnis zoude worden gebracht, en des Maandaghs na Hemelvaarts-dagh deze afkondiging gedaan:

Die Rait laet weten enen ygelyke, dat die Stat ene greft heeft doen greven, by der houten brugge, dair men overgaet ten Carthuseren, doer welke greeft een ygelich zine vulnisse ende onreynlicheit zel moigen doen voeren op ter Stat erve dair thende gelegen. Dairom verbiet die Rait enen ygelicken, dat niemant enige vulnisse ofte onreynlicheyt ergent anders langes die Vecht, noch langes den Ryn, en brenge, noch op die werve en werpe, dan op die voirscreve plaetze, ende dair zellen zy die vulnisse ofte onreynlicheyt op houden, of op doen houden, by enen koer van vyf ponden, wtgefondert, dat een ygelick zine vulnisse wel brengen zell moigen int Veen, off op zyn zelfs erve, zonder verboeren.

Eene besmettelyke ziekte heeft in dit Jaar sterk in Utrecht gewoedt. Om deszelfs voortgang, zo veel mogelyk was, te stuiten, heeft de Raadt des Vrydaghs na Bartholomeus dit navolgende doen aflezen:

Alsoe, die pestilencie, God betert, nu alhyr binnen onser Stadt, ende dair omtrent regniert, ende om dat-ter een aenclevende ziekte is, daer man well wat voirrade op doen mach, om een ygelich hem te bet te moigen wachten, als zy best kunnen, hyrom hebben die Raide ene ordinancie dair op doen ordinieren, als de hyr na bescreven staet, welke ordinancie die Rait gebiet te houden by sulken koeren, als dair op staen.

In den yersten, waert dat van deser tyt voert binnen der Stat van Utrecht, ende die vryheyte van Utrecht, yemant sieck worde van der pestilencien, ende men in dat huis enige neringe, off penwarde, vercofte, ende den sieken terstont wt dien huse niet en brochte, dat men terstont dat huis toefluten sell, ende geenrehande neringe, of penwarde, dair wt vercopen en sell, ten wair by consent der Oversten: ende storf die sieke van zynre ziecheyte, soe en sel men die doere van dien huse niet moigen opdoen, om enige ware wt dien huse te vercopen, binnen sels weken na dien, dat die dode begraven waer, byt verboeren vant vercofte goet, ende dair toe vyf en twintich ponden totter Stat behoeff, also dicke alst gesciede, sonder yemant des te verdraighen.

Item soe wie van dese tyt voert enigerhande water, dair sieke luden van der pestilencien mede gereynicht waeren, of stroe, dair sieken op gelegen hadden, of anders, dat van den doeden lichaem gewasschen of gedaen word; int water, of op ter straten, goete, ende niet en grove binnen den huis ofte hove, dair die dode sterft, die sell verboeren, so dicke alst gesciede, tien ponden totter Stat behoeff.

Item soe wie van deser tyt voert, van buten of van binnen, enigerhande zuvell, melc, boter, kees, of ander suvel vercofte, off dede vercopen, op ter marcte, off andersyns, wt enigen huse, dair yemant sieck, of gestorven waer van der pestilencien, binnen sels weken, na dien dat die persoene sieck worde, off gestorven waer, soude verboeren tvercofte goet, ende dair toe tien ponden totter Stat behoeff.

Item soe wie van deser tyt voert van der voirscreve sieckte sieck worde, ende hy op ter strate gaen woude, offte buten hem verwandelen woude, die sell moeten dragen enen witten geschelden stock in zyn hant, anderhalff ell lanck, ende enen vinger dick, te dragen

openbaer buten all sine clederen, dat ment merckelike sien mach, byt verboeren van tien ponden totter Stat behoiff.

Item so wat Oudecleercoper, ofte Oudecleercoepster, van deser tyt voert, van buten, of van binnen der Stat van Utrecht, enigerhande cleder ofte goet cofte wt enigen huse, dair yemant van der pestilencien wtgestorven waer, binnen sels weken, na dat die dode begraven waer, soude verboeren dat vercofte goet, ende dair toe vyf ende twintich ponden totter Stat behoiff.

Item so wie van deser tyt voert, Oudecleercoper ofte ander, enigerhande goet ter marcte brochte, dair yemant wtgestorven waer, binnen den voirscreve sels weken, ten wair potten, pannen, yserwerck, metalenwerck, tymmenwerck, sulverwerck, ofte goudewerck, soude verboeren dat vercofte goet, ende daer toe tien ponden totter Stat behoiff.

Item so sel men van deser tyt voert wt elken huse, dair yemant inne gestorven is van der pestilencien, enen Daestoeff, alsoe lanck als by gewassen is, wthangen, twee voet van den gevel, sels weken lanck duerende, byt verboeren van tien ponden totter Stat behoiff.

Item dat men der sieker lude, off der doeder lude, die van de pestilencyen besmet zyn, hoer cledere, linnewait, ofte anders, niet en sell moigen wasschen, noch dragen, buten den sterfhuse op enigerhande plaetsen, dan binnen den selven sterfhuse te wasschen, byt verboeren van tien ponden totter Stat behoiff.

Item dat van deser tyt voert geen Barbier enich latelbloet, dat zy van den luden laten, en gieten int water, off op ter straten; mer dat zy dat latelbloet onder die eerd greven sellen, byt verboeren van tien ponden totter Stat behoiff.

Ende van dese ordinancien sel men hangen voer elke doer van de vier Kerspelerkercken binnen Utrecht, ende
voit

voir der Scepenen huis ene copie, op dat een ygelick hem dair na rechten sell moigen, dient aengaen mocht.

Ik hebbe op het voorige Jaar verhaald het vruchteloos aflopen van den handel tusschen Keizer *Frederik* en Hertog *Karel den Stouten*. De Borgonjer Hertog, gramsteurig over het gedrag des Keizers, door het welk zyne heerszuchtige voornemens, om met 'er tydt meester van het Duitsche Ryk te worden, schenen verydelt te zyn, heeft zich bedient van eene andere gelegenheit, welke hem ter bereiking van dit groot oogmerk gunstig scheen. De geschillen tusschen de Keulenaars en hunnen Keurvorst *Robbert van Beyerens*, (1) Broeder van den Paltsgraaf, gaven hem hier toe bekwame aanleiding, welke zo verre gegaan waren, dat de eerste hunnen Aarts-bisschop uit zynen stoel gestoten, en tot Landvoogdt aangenomen hadden *Herman*, Broeder van *Lodewyk met den Baard*, Landgraaf van Hessen. De verdreve Keurvorst zocht zyn heul by Hertog *Karel*, aan wien hy vermaagschapt was, welke gewillig aannam hem in zynen zetel te herstellen, en, eene genoegzame krygsmacht verzameld hebbende, belegerde hy de Stadt Nuys, onder voorwendzel van die afgeweete Stadt wederom onder de gehoorzaamheit van haren wettigen Heer te brengen; doch de waare reden, welke *Karel* bewoog om deze Stadt te bemachtigen, was, om dat hy in het vervolg door dezelve altydt eenen vryen ingang zoude hebben in Duitsland. Het gevolg van die belegering, als niet tot de Utrechtsche geschiedenisse behorende, slaa ik over, alleen maar dit
bo-

(1) Dezen twist verhaald *Wernerus Titianus* in *Annalib. Novensif.* apud *Martenc* tom. iv. *Collect. Veter. Scriptor.* p. 616.

bovengemelde hebbende moeten aanhalen, om dat ik vinde, dat Biffchop *David*, ter liefde van zynen Broeder, alle de ingezetenen van het gantsche Sticht verboden heeft de Keulenaars, welke hunnen wettigen Heer weerspannig waren, eenigen bystandt te doen, en ten blyke van zyn gezag in de Stadt Utrecht, heeft hy by deszelfs Regeering uitgewerkt, dat Vrydaghs na Egidii deze afkondiging is gedaan:

Alsoe myn gnedige Heer van Utrecht, ter begeerten des hoichgeboerne, duerluchtigen, moigenden Forsten, des Hertoigen van Bourgonien, &c. mit zinen openen brieve van mandamente, verbot ende beveel gedaen heeft op alle sine ondersaten des lants van Utrecht, aen beyden zyden der Yselen, dat nyemant van hem luden, also lieff als zy zyne Gnaden hebben, ende daer toe byt verboeren van hoeren leven ende goeden, mit den ingeseten der Stat, ende den anderen ondersaten, ende ingesetenen des Gestichts van Collen, rebel ende ongehoirsamich wesende des eerweerdichsten Vader in Goide, des Artzbisscops van Colne, ende vyanden myns gnedichs Heren des Hertoigen van Bourgonien, gene gemeynscap en heb, off hem luden enige administratie van vitalien, provanden, off ander koipmanscap, noch oick enigen dienst, noch bestandicheits, en doe, heymelick, off int openbaer, gelyc die selve brieve van mandamente, dat langer ende claerrer inhouden, begrepen hebben. Soe ist, dat die Rait wairschuwet ende verbiet allen onzen borgeren ende ondersaten, van wat state ofte condicien zy zyn moigen, alse dat niemant van hem luden, byt verboeren van hoeren leven ende goeden, gene gemeynscap en heb, off enige administracy van vitalien, provande, of ander koipmanscap, noch oick enigen dienst, noch bïstandicheyt en doe, heymelick off int openbaer,

den voirscreve rebellen, ongehoirsamen ende vianden myns gnedichs Heren van Bourgonien, ende myns Heren van Collen voirscreve, duerende die voirscreve rebellicheyt. Ende waert zake, dat yemant van onsen borgeren ende ondersaten waeren in die voirscreve Stat, of andere plaetsen, rebellich ende vyant wesende myns Gnaden Heren voirscreve, om wat sake dattet toe quame, dat zy terstont wederkieren, ende komen binnen veertien dagen naistkomende binnen onse Stat, byt verboeren voirscreve. Wairt oick sake, dat yemant van onsen borgeren ende ondersaten byr inne broikagtich gevonden worde, dat soude men an den broikigen corrigieren, als voirscreven staet, zonder yemant des te verdragen.

Ik heb hier boven bladz. 26. gemeld, dat Gysbert van Brederode in dit Jaar uit zyne gevangenis is ontslagen. Dit is voorgevallen op Maria Hemelvaartsdagh, en heeft hy afftandt moeten doen van zyne Domproofdye, welke waardigheit aan Simon van der Sluys, Lyf-arts van den Bisschop, onder zekere voorwaarden (1) is opgedragen. Vyf dagen daar na heeft Gysbert van Brederode een kwyttscheldings-brief uitgeleverd aan de Stadt Utrecht, van twee duizent Rhynsche Guldens, door hem voortydts voor de Stadt opgeschoten ten behoeven van den Hertog van Cleef, en overgegeven de volmachts-brief, welke hy van den gemelden Hertog hadde ontfangen, om die penningen van de Stadt af te eiffchen. En dewyl geene Schryvers, welke ons bericht geven van de harde voorwaarden, welke de gemelde Heer van Brederode

ter

(1) Welke kunnen gelezen worden by Matthaeus, t. II. Analect. p. 497.

ter verkryging van zyne vryheit heeft moeten ondergaan, daar van eenige melding maken, zal ik den brief, dien ik daar van op ons Stadthuis gevonden hebbe, hier mededeelen.

„ Instrumentum Quitancie, facte civitati per
 „ Dominum Gysbertum de Brederode, de
 „ duobus millibus florenorum Renensium,

„ In nomine Domini Amen. Tenore presentis
 „ publici instrumenti pateat universis evidenter,
 „ & sit manifestum, quod anno a nativitate ejus-
 „ dem Domini millesimo quadringentesimo septua-
 „ gesimo quarto, indictione septima, die vero
 „ Mercurii decima septima mensis Augusti, paulo
 „ post horam prandii vel circa, Pontificatus fan-
 „ ctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Do-
 „ mini Sixti, divina providentia Pape quarti anno
 „ quarto, coram reverendissimo in Christo Patre
 „ & Domino, Domino David, Dei & Apostolice
 „ sedis gratia Episcopo Trajectensi, in meique No-
 „ tarii publici, ac testium infracriptorum, ad hoc
 „ specialiter vocatorum & rogatorum, presentia
 „ personaliter constitutis, venerabili & generoso
 „ patre Domino GHYSBERTO DE BREDERODE, ma-
 „ joris & beate Marie Trajectensium Ecclesiarum
 „ Prebendato, principaliter pro se ipso, ex una:
 „ atque honorabilibus & circumspectis viris Jo-
 „ HANNE DE OVER DE VECHT, Burgemagistro,
 „ ac PAULO MALSEN, superiore civitatis Trajec-
 „ tensis, modernis, nomine & ex parte ejusdem
 „ civitatis ad hoc specialiter deputatis & destina-
 „ tis, ex altera, partibus, expositis ibidem publice
 „ atque declarato, qualiter pridem jamque certis
 „ pluribus annis retroactis, presertim tempore ul-
 „ time

„ time vacationis sedis cathedralis Trajectensis,
 „ per obitum pie memorie Domini Roedolfi de
 „ Diephout, illius sedis, sive Ecclesie Trajecten-
 „ sis dum vixit, Presulis, pro re publica at-
 „ atque communi bono totius patrie Trajectensis,
 „ accedente ad hoc & interveniente unanimi con-
 „ sensu, assensu pariter & voluntate trium statuum
 „ ejusdem patrie, ordinata fuerat impositio certe
 „ quantitatis pecuniarum ad, & super singulis men-
 „ suris sive metretis Terrarum antedictae patrie,
 „ certis causis & rationibus exsolvendarum illustri
 „ Principi Domino Duci Clivenfi, prout haec & alia
 „ latius patere possent certis patentibus sigillatis
 „ literis, ipsi Domino Duci inde concessis. Et
 „ quia hujusmodie pecunie, saltem pro majori
 „ earum parte, a benevolentibus sic debite perso-
 „ lute fuerint; licet tamen aliqui debitores earun-
 „ dem minus obedientes, sed potius rebelles in hac
 „ re, quo tam illarum pecuniarum partem, eos at-
 „ tingentem, hactenus minime solvere curarunt,
 „ prout nec curant de presenti. Ex quibus omni-
 „ bus solutis pecuniis prefatus Dominus GHYS-
 „ BERTUS DE BREDERODE, tunc Prepositus & Ar-
 „ chidiaconus, postquam demum electus in Episco-
 „ pum ad dictam sedem Trajectensem, ingerens
 „ se ad premissa, ut principalis unus dictorum trium
 „ Statuum, prout exnunc mihi expresse confite-
 „ batur, levavit & percepit summam, sive valo-
 „ rem, circa duorum millium Florenorum Renen-
 „ sium, & hoc nomine & ex parte prelibati Domi-
 „ ni Ducis Clivenfis, vigore ac pretextu certe sue
 „ procurationis, sive mandati, quam, seu quod,
 „ inde habuerat ipse Dominus GHYSBERTUS ab
 „ eodem Domino Duce Clivenfi, vigore prescripta-
 „ rum aliarum literarum, inde, ut prefertur, ema-

„ natarum. De quibus literis omnibus, five jam
„ dicte procurationis mandato, idem Dominus
„ GHYSBERTUS DE BREDERODE, pro securitate
„ dicte Civitatis Trajectensis, ac in illius releva-
„ men, saltem per modum quitancie pro dictis
„ duntaxat pecuniis, per eum levatis, ut prefertur,
„ non coactus, seductus, neque in aliquo circum-
„ ventus; sed ex certa sua scientia, animoque pre-
„ meditato, & spontanea sua facultate, palam, &
„ publice, promisit, atque pollicitus fuit, fide sua
„ media, loco prestiti juramenti, in manibus mei
„ subscripti Notarii id stipulantis & recipientis,
„ vice ac nomine omnium & singulorum, quorum
„ interest, intererit, seu interesse poterit, quomo-
„ libet in futurum, deliberare, tradere, ac realiter
„ consignare antedicte Civitati Trajectensi, seu il-
„ lius Deputatis, preactas literas cum dicta sua
„ procuratione, seu ex illarum originalibus veras
„ copias auctenticas, per modum Vidimus, & hoc
„ infra hinc ad proxime instans festum S. Remigii,
„ & proinde nihilominus relevare, atque indem-
„ pnes tenere a premissis solutis & perceptis pecu-
„ niis omnibus eandem civitatem Trajectensem,
„ atque omnes & singulos cives & civitatenfes
„ ejusdem civitatis, cum expressa sua submissione
„ desuper & per eum facta sponte in prefatum Do-
„ minum Episcopum Trajectensem, ejusque juris-
„ dictionem, tanquam in judicem competentem ad
„ hanc causam, de, & super, omnibus & singulis
„ differentiis, controversiis, litibus sive questioni-
„ bus, que inde verosimiliter in posterum exoriri
„ possent, quovis modo, quavis causa & ratione,
„ obligans propterea ac ypothecans prememora-
„ tus Dominus GHYSBERTUS DE BREDERODE prin-
„ cipaliter & pro se ipso, suisque posteris heredi-
„ bus

„ bus & successoribus, se, ac singula sua bona om-
 „ nia, quaecumque ubilibet consistentia, renun-
 „ ciansque proinde omnibus exceptionibus doli,
 „ vis, metus, fraudis, infectum acte, conditionis
 „ indebite ob causam & sine causa, & ob non jus-
 „ tam causam, reique sic non geste, & non sic ce-
 „ lebrati contractus, aliter fuisse dictum vel reci-
 „ tatum, quam scriptum, & e contra, ceterisque
 „ privilegiis, libertatibus, immunitatibus, fran-
 „ thesis jurium Canonici & Civilis, & municipa-
 „ lis, subsidiis, graciis, indultis, Papalibus, Impe-
 „ rialibus & Ducalibus, obtentis & obtinendis, ap-
 „ pellationibus, provocationibus, reclamationibus,
 „ ac recursibus ad arbitrium boni viri, & aliis om-
 „ nibus cautelis ac cavillationibus, mediantibus
 „ quibus se contra promissa, vel premissorum ali-
 „ quid, dicere, facere, vel venire posset, aut in
 „ aliquo tueri per se, vel alium seu alios, publice
 „ vel occulte, directe vel indirecte, quovis quesito
 „ colore, & specialiter jurisdictioni generalem re-
 „ nunciationem non valere, nisi precesserit specia-
 „ lis. De, & super, quibus omnibus & singulis
 „ prenarratis prelibati JOHANNES Burgimagister,
 „ & PAULUS Major, nomine & ad opus sepedicte
 „ civitatis Trajectensis, ac illius incolarum & in-
 „ habitatorum, sibi a me eodem subscripto Nota-
 „ rio, unum, vel plura, publicum, seu publica,
 „ saltem presens fieri, atque inde confici, conjun-
 „ ctim & divisim, petierunt instrumentum & instru-
 „ menta. Acta fuerunt hec juxta oppidum de
 „ Wyck Trajectensis diocesis, in castro dicto de
 „ Duerstede, sub anno, indictione, die, mense, ho-
 „ ra, & Pontificatu, quibus supra, presentibus ibi-
 „ dem egregiis & venerabilibus viris Dominis &
 „ magistro *Ludolpho de Veen*, in Legibus Licentiato,

„ Decano, *Johanne Milite Aernhemensi*, ac *Theodri-*
 „ *co Uten Weer*, Decretorum Doctoribus, Majoris,
 „ ac *Reynero de Etten*, in utroque jure Licentiate,
 „ Sancti Salvatoris, Trajectensium Ecclesiarum,
 „ Canonicis prebendatis, una cum pluribus aliis
 „ fide dignis personis astantibus, testibus ad pre-
 „ missa vocatis specialiter & rogatis.

„ Et ego *Nicolaus de Tefelen*, Clericus Camera-
 „ census Diocesis, publicus Apostolica & Imperiali
 „ auctoritatibus Notarius, quia premissis omnibus
 „ & singulis, que dum sic, ut supra scribitur, fie-
 „ rent, dicerentur & agerentur, una cum preno-
 „ minatis testibus presens interfui, eaque sic omnia
 „ fieri scivi, vidi & audivi, ideo presens publicum
 „ instrumentum, manu nostra propria conscriptum,
 „ subscripsi, & in hanc publicam formam redegi,
 „ ac prius in notam sumpsi & signavi signo & no-
 „ mine meis solitis appositis, rogatus & requisitus,
 „ in fidem, robur, & testimonium veritatis om-
 „ nium & singulorum prenarratorum.

Ik heb in het tweede Deel dezer Jaarboeken, bladz. 115. opgegeven eene Overdracht des Raads, afkeurende het gedrag van den Schout dezer Stadt, welke zonder eenige kennis des Raads, naer het voorbeeld van Schouten in andere Steden, goederen door uitheemsche geerft aangeslagen hadt, en hem gelastende, indien iets te eischen hadt, zulks by behoorlyke rechtsvordering te doen. By die gelegenheit heb ik iets aangetekent van het bekende recht van Exue in veele Plaatzten van ons Nederland gebrukelyk, en dat Keizer *Karel de vyfde* in den Jare 1530. het zelve in deze Stadt heeft goet-gekeurt. Naderhand heb ik in een oud Register-boek, ter dezer Stadts Secretarie berustende, ge-

VON-

vonden twee waarheits verklaringen, door de Regeerders gegeven aan die van Rotterdam, de eerste in dit Jaar, en de tweede in het Jaar 1479. waar uit blykt, dat de afvordering van dit recht in oude tyden in deze Stadt nooit geschiet is. De eerste in dit Jaar uitgelevert is van dezen inhoudt:

Wy Borgermeesteren, Scepenen ende Raide der Stadt van Utrecht doen konde allen luden, ende sonderlinge den eerbaeren Schout, Borgermeesteren, Scepenen ende Raide der Stede van Rotterdam, onsen lieven geminden vrunden. Wantet godliken, eerliken ende beboirlicken is ghetuych der waerheyt te geven ten tyden als men des verfocht wert, op dat die waerheyt onder tdesel der beveynsicheyt niet verduystert ende neder ghetreden en werde, ende die onnozele daer by zyns rechts ghenieten ende onbeschedicht moge bliuen; soe ist, dat wy Jacob Henricke, onsen borger, daer toe gerequierriert, uwe Eerbaerheyden te kennen geven, die zelve certificerende mit desen onsen brieve, alze dat alle die ghene, buten onser Stadt ende Stadt vryheyt woenaflich ofte gezeten moigen wezen, dien enige erfnisse van hoeren magen, binnen onse Stadt gelegen, aenbestorven ende aengheerft waer, die zelve erfnisse vry aentafte, ende hoeren orbair daer mede doen, ende die buten onser Stadt ende Stadt vrybeyde voeren ende brengen moigen, dair hem dat belieft, zonder ons, ofte onser Stadt voerscreve, daer yet van te geven, of te betalen. Ende want dan die usancien van onser Stadt aldus, gelyck voerscreven staet, is, ende alsoe dagelycx gheuseiert ende gebantiert wert, daer van wy die contrary oick nye ghehoert ghebaddt en hebben, zonder argelist, soe heb wy ten verzoeken van den voerscreve Jacob Henricxse, onsen borger, des toerkonde onser Stadt signet, twelck wy dagelycx gebruiken, aen dezen brief doen hangen.

Ge-

Gegeven int jaer ons Heren dusent vier hondert vyf ende tseventich, op ten seshienden dach in Augusto.

Het is waarschynelyk dat dezen Borger te Rotterdam eene erffenisse te beurt gevallen is, en hem geveert zal zyn het Recht van Exue te betalen, en dat hy om van die uitkeering bevrydt te zyn, deze verklaring verzocht heeft; dewyl het gebruik mede bracht, zulk recht niet te eiffchen van inwooneren dier Steden, in welke het van vreemde niet gevordert wierdt.

Op het Stryk-ampt van wollen en linnen lakenen heb ik in dit Jaar deze gemaakte Keur gevonden:

In den yersten zoe zellen twee Strykers in dezen ampte wezen, ende die zellen alle genot gelyck onderlinge deylen dat daer off koempt, ende elck lyflich ten heyligen zweeren in tiegenwoerdicheyt des Raits, mit opgerichten vingeren, alze dat zy malkanderen ghetrouwe rekinge doen zellen, rechte maten dragen zellen tusschen den copen ende den verkoper, na allen boeren vyf sinnen, ende dat zy niet meer nemen en zellen voer hoer loen, dan deze ordinancie innehout, dat hem God zoe helpe ende zyne Heyligen.

Item zellen die voerscreve geswoeren Strykers, ende nyemant anders, alle hele kersyen, hele ofte halve wolle lakenen, mit hoeren stryklynden meten, die binnen onser Stadt ofte Stadt vryheyde heel vercoft werden, oick waer zy binnen onser Stadt gemaiet zyn, of daer buten. Ende van elken halven kersye, helen laken ofte halve laken voerscreve, dat zy aldus meten, zellen die Strykers hebben een half out botken. Ende woude ymant enige hele kersye, hele ofte halve lakenen, ongemeten ontfangen, daer zoude die voerscreve Strykers of hebben dat derdendeel van een out botgen, wtgenomen alle gherechte

rechte lakenen, hele of halve lakenen, die in onser Stadt ofte Stadt vryheyt gemaijt worden, daer en sel men hem van zyn deel gheen stryckgelt geven. Ende dat stryckgelt zel die vercooper betalen, den die mate zyns goets, dat hy vercoept, te leveren geboert.

Item desgelycx zellen die voerscreve ghezwoeren Strykers mit hoere Stryclynde meten alle linnen laken; dat binnen onser Stadt, ofte Stadt vryheyt, aen helen stucken vercoft wert, boven dertich ellen houdende aen een stucke, dat gasten van buten toebehoert, ende daer of hebben van den vyftich ellen, of daer onder, een half out botgen, ende van hondert ellen, of daer onder tot vyftich ellen toe, een heel botgen, ende zoe voert op ende neder, oick die vercopers te betalen.

Item zoe wes onse borger, borgerschen ende onderfaten, van linnen laken onderlinge malcanderen vercopen, om zelve in hoeren husen te bezigen, tsy groet ofte cleyn, daer en sellen zy gheen Stryckgelt of geven, ten waer of zy enich der Strykers gheerden hoeren laken te meten, zoe zoude die Stryker dat laten meten, ende zyn loen daer of hebben, als voerscreven is; mer coste ymant enich linnen laken van onsen borgeren, borgerschen of onderfaten, om dat voert te vercopen heel, off wt te snyden by der ellen, dat en sel niemant meten, dan die gezwoere Strykers, ende daer of hebben als voerscreven staet.

Item zoe waer ymant der ghezwoeren Strykers begheert wert ymant lakenen te meten, tsy heel, half, of aen stucken, dat zal hy doen zonder wederzeggen, ende daer zal hy zynen gesetten loen of hebben, als voerscreven is. Ende waer ymant, die hem teegens deze ordinancie enichts metens onderwonde, hy waer man, ofte wyf, of oick den Strykers voerscreve dat hoer verstake, of enich argelist zochte, dat hoer onbruyck te maken, mit lakenen aen stucken te snyden,
of

of anders, in eniger manieren, die zoude verboeren vyf pont, zoe dicke alst ymant dede, half ter voirscreve Strykers behoef, ende half ter Stadt behoef, zonder ymant daer inne verschoent te werden, behoudeliken den ghenen, dyet den Strykers aenbrengen zullen, den derden penning te voaren of te hebben van dezen koer van vyf ponden voerscreve.

Zoo de Jaar-tekening van den brief wel uitgedrukt is door Mattheus, (1) zoude Johan, Burchgraaf van Montfoort, zich in dit Jaar, als een leenman en onderzaat, verbonden hebben, Bisschop David getrouw te zullen blyven, en niet aan te zullen spannen met des Kerkvoogds vyanden. Hoe verre hy zich hier aan gehouden heeft, zal het vervolg leeren.

Te dezer tydt is in de Stadt Utrecht een begin gemaakt met de stichting van het Klooster van St. Hieronymus. (2)

Langen tydt herwaarts zyn tusschen den Prooft en het Capittel van S. Jan verscheide geschillen gerezen, welke den twaalfden December door een minnelyk verdrag vereffent zyn. (3)

I 4 7 5.

In het Jaar 1475. zyn aangestelt tot

Schepenen.

Eerst van Drakenborch, Borgermeester.

Ja-

(1) De Jure Gladii, cap. xi. pag. 154.

(2) Ziet Matth. 1. Fundat. Eccles. 29. Van den oorspronk dezer Monniken verdiend nagezien te worden Wolfius tom. 1. Lectio. Memorabil. p. 738. & 739.

(3) Het verdrag is te vinden by Matth. 11. de Nobil. cap. 24. P. 444.

Jacob van Amerongen.
 Henrick van Nyevelt.
 Jan van Hamersteyn.
 Henrick van Zandenborch.
 Alfar Rwfch.
 Jan van Rynes van Baer.
 Jan Taets van Amerongen.
 Pouwels van Malfen.
 Willem die Voffe.
 Henrick Knoip.
 Arnt Willemsze van den Heyligen Lande.

Raden.

Jan Knyff, Borgermeester.
 Braem van Lichtenberch.
 Arnt van der Horft.
 Gheryt Voet.
 Jacob Gherytsze.
 Jan Ghysbertsze.
 Jan die Wit.
 Jan Schot.
 Vrederick van Voerde.
 Alfar van Rodenborch.
 Dyrck Rwfch.
 Peter Jansze.
 Anfem Zalm.
 Jan Crom.
 Dyrck Block.
 Meyster Jacob van der Borch.
 Steven van Beesde.
 Ghysbert Hoet.
 Harburn van Ryn.
 Jan van Mafch.
 Aelbert van Ryn.

Jan van der Borch.
Dyrck van Wail.
Jan Luytgentsze.

Oudermannen.

Lambert Bevelant. }
Jan van Lewen. } Wantfnyders.
Bartout Pawe. }
Adriaen van Abcoude. } Snyders.
Jan van Lantscroen. }
Peter Stroytgen. } Backers.
Jacob Stael. }
Willem Quint. } Molenaers.
Jan Arntsze. }
Rolof Ghysbertsze. } Linnewevers.
Willem van Lochorst, Overfte Ouder- }
man. } Brouwers.
Claes die Ryck.
Jan Thomasze. }
Arnt Henriczxe, Vleyshouwer. } Viscopets.
Ysbrant Jansze. }
Steven van Veen. } Louwers.
Willem Steen. }
Florys Ghysbertsze. } Wollewevers.
Steven van Zulen. }
Arnt van der Maern. } Marsluden.
Jan van Blochoven. }
Jan van Zyll. } Botterluden.
Dyrck Arntsze. }
Ghysbert Rutgersze. } Cordewaniers.
Jan van Lent. }
Clais van Ghefteren. } Oudecordewaniers.
Jan van Anxter. }
Jan Jacob Peters zoens zoen. } Corencopers.

Wilger Jacobsze.	}	Oudewantfnyders.
Evert Ghysbertsze.		
Jan Peter Huberts zoens zoen.	}	Steenbickers.
Dyrck Heer, Glasemaker.		
Dyrck Bor van Amerongen, Over- ste Ouderman.	}	Grauwerkers.
Folker van Baern.		
Jan van Rodenborch.	}	Ryemfnyders.
Dyrck van Montwyck.		
Jan Boernhouwer.	}	Bylhouwers.
Steven van Zulen, Vuermaker.		
Jan van der Bilt.	}	Smeden.
Jan die Wit, Tynnegieter.		
Jan Ponciaensze.	}	Zadelaers.
Jan Petersze.		

Ik heb in het eerste Deel dezer Jaarboeken aangemerkt, dat een Utrechts Borger, eenen doodslag begaane hebbende, niet aan het leven wierd gestraft, maar in de gevangenis gaan, den Raadt om vergiffenis bidden, den doden zoenen, en de Stadt betering doen moest. In het dagelyks Raadsboek van dit Jaar, leeze ik, dat *ter begeerte en ter liefde* van den Bisschop, aan eenen *Willem Houtappel*, nae enen begaanen manslag het Borgerfchap is vergund, op dat hy van dit recht der Borgeren gebruik zoude kunnen maken, en naer het zelve gevonnist worden. 't Welk wederom een staaltje uitleverd van het verregaande gezag en vermogen des Bisschops in deze Stadt, ter verkleining van hare Voorrechten.

Omtrent dezen tydt vind ik de eerste melding gemaakt van het Besteedt-ampt der Dienstbooden, zynde een Vrouws-perfoon, genaamt *Mechtelt Jan Melysses* Wyf, tot die bediening benoemd, en van

die aanstelling aan het gemeen, door eene afkondiging van het Raadthuis, kennis gegeven, met verbodt aan alle anderen van het besteden der Dienstbooden te oeffenen.

Aan de Zusteren van het Klooster van S. Agnes is toegestaan eenen gang te maken over de steeg tuschen haare Kerk en Klooster gaande. Dit Klooster was gelegen by S. Nicolaas Kerk, (1) welkers gebouw thans noch in wezen is, en gedeeltelyk gebruikt word tot een Tuchthuis, het andere gedeelte uitmakende het Huis, door den Heer *Everard van de Pol* geschikt en met inkomsten begiftigd, tot een Werkhuis voor schamele menschen. Het was te wenschen, dat van deze stichting, zoo nuttig en heilzaam, om de arme van de straaten en het bedelen af te houden, en een goet onderhoudt te bezorgen, gebruik wierd gemaakt, en de wil des Stichters nagekomen.

Aan de Vogel-kopers, staande op de Ganzemarkt, is verboden tobben of emmeren, met water gevuld, by zich te hebben. Waar uit schynt afgenomen te moeten worden, dat de vogelen levendig te markt zyn gebracht, en in dat water hebben gefwommen. Ik gisse dit verboden te zyn, om dat door dezelve te veel plaats wierd beslagen, want kort daar naa is de plaats tot het veilen van den Hennip geschikt van de Beyerbrug op de Ganzemarkt tot de Minrebroederen Kerk toe, met verbodt van op eene andere plaats de Hennip te koopen. Wiensvolgens de eene zyde van de Ganzemarkt tot de Vogelmarkt, en de andere zyde tot de Hennipmarkt is afgezontert.

Des Donderdags na Pinxteren is *Gysbert Jans-*

26

(1) Ziet Matth. 1. Fundat. Ecclef. 14.

ze tot Stadts Leydekker aangesteld, en hem een voorschrift gegeven, naer 't welk hy dit ampt zoude waarnemen, 't welk, om dat in het zelve gewag gemaakt word van de Gebouwen, welke de Stadt ten haren koste moest onderhouden, ik hier opgevee:

In den yersten zel hy alle onser Stadt werken, te weten, der Stadthuis mitten Wanthuse, der Scepenen huys, Keyserryck mitter Waghe, dat oude Vleyschuys, ende die twee nywe Vleyshuizen, dat huys in den Ramen, ende die twee stenen Cameren voer op die graft mit dat Waechhuys, sinte Kathryne poerte, die Weertpoerte mit hoeren toernen, die Wittevrouwen poerte mit dat Capelleken binnen die poerte, die Gilde poerte, die Tollensteghe twee poerten mitten twien toernen, ende dat Capelleken binnen die poerten, Gildenborch op die Vaert, ende die twee spoeyen mit allen hoeren toebehoeren, zoe die daer ghelegen zyn, stoppen ende dicht houden op zynen cost ende arbeyt, ende daer toe zel hy leveren op zynen cost alle leyen, nagelen ende zoudyer, die daer toe dienen ende behoeren zellen; mer alle alsulcke yserwerck, loet, tegelen, calck ende zant, als totten voerscreve werken behoeren ende dienen zell, zel hem onser Stadt Cameraer in der tyt leveren buten zynen cost ende scade. Ende waert zake, dat enich dack van den voerscreve husen, poerten, toernen, capellen, spoeyen, ofte andere wercken voerscreve, instorten, dat boven ene halve roede groet waer, dat zoude hy in dachhueren weder maken, ende, alst dan gemaiçt waer, voert in goede reke staende houden.

Ende byr voer heb wy van onser Stat wegen voer ons, ende onsen nacomelingen, Gysbert Jansze geloift ende geloven mit desen onsen brieve, jaerlycx wt te reyken ende te betalen vyf ende twintich pont onser Stadt

paye, die hem onser Stadt Cameraer betalen zel aen gelde, die ene helft op S. Victoris dach naistkomende, ende die ander helfte op ten heyligen Paeschdach daer naistvolgende, ende zoe voert jaerlicx, zoe lange hy dezen dienst voeren ende bedienen zal. Ende daer toe zel hem die zelve onse Cameraer jaerlycx geven stryp ende pleyn tot eenre covele, gelyck men die gewoenliken pleecht te geven anderen onser Stadt leghe dyenren. Ende waert zake, dat die Gysbert voerscreve die voerscreve onser Stadt wercken niet dicht ende in goede reke en hielde, ende onse Cameraer hem dede vermanen by enen van onsen ghezwoeren dyenres, die gebreke te maken ende te vervullen, ende hy dan die ghebreke niet en maichte ofte vervullede binnen acht dagen, na dat hem die wete in manieren voerscreve gedaen waer, als dan zel onse Cameraer die gebreken terstont doen maken ende vervullen op Ghysberts cost, ende dien cost zel hy hem dan wt doen panden, gelyck onser Stadt zysen ende andere goede.

De Heer van *Wassenaar*, merkende dat het den Stichtenaars ernst was geenen tol te Weesp te betalen, en willende voorkomen de uitspraak des Raadts te Mechelen, heeft aan die van Utrecht aanbieding laten doen ter vereffening van dit geschil. De Regeerders der Stadt Utrecht hebben hier van kennis gegeven aan de Overyffelsche Steden, en aan die van Deventer dezen brief geschreven, in welke de voorlagen vermeld worden.

„ Eerfame, bisondere, goede Vrunden.

„ Alzoe vermits tusschenspreken eniger goeder
 „ vrunden, die gheerne tbeste zien ende helpen
 „ raiden zouden, int stuck van den onbehoerlike
 „ toll tot Wesp, zoe vele den Heer van *Wasse-*
 „ *nair*

„ *nair* aendragen mach, in bywezen onfer vrunden
 „ daer toe gedeputiert, na vele redenen daer inne
 „ gebezicht, versproiken, ende int laeste ge-
 „ raamt is opt verbeteren van ulieden, alze, in-
 „ dien onse gnedige Heer van Utrecht mit zynen
 „ onderfaten in den proces, hangende int Hof van
 „ den Parlement tot Mechelen, in der zake van
 „ den voerscreven toll, tiegens den Heer *van*
 „ *Waffenair* benoempt, remitteren ende quytſchel-
 „ den willen die kosten op hem gedaen in den
 „ voerscreve processe, ende die ghelden van de
 „ voerscreve onderfaten opgeboert ende ontfan-
 „ gen; behoudeliken, dat die gelden, die opge-
 „ screven ende niet ontfangen noch betailt en zyn.
 „ oick quyt wezen ende onbetailt bliven zellen,
 „ zoe verre den Heer *van Wassenair* dat aengaen
 „ mach, als dan wil die zelve Heer *van Wassenair*
 „ te vreden wezen, zonder vordere diligencien in
 „ dezen processe te doen, dat die sentency int
 „ voerscreve Hof van den Parlamente tiegens
 „ hem, na den innenhouden der conclusien van
 „ onsen scrifturen, by den zelve Hove gepro-
 „ nuncieert ende wtgesproiken mogen werden,
 „ ende dat op onsen cost. Want wy dan, gemin-
 „ de vrunden, vorder verstaen zullen van ons gne-
 „ dichs Heren goeder meyninge ende raide te we-
 „ zen, om langere oncost ende moyenisse te ver-
 „ hueden ende te scutten: ende wy buten u, als
 „ dat behoert, daer inne anders niet en willen
 „ tractieren, ofte sluten, soe geven wy die ghe-
 „ legentheyte van dezer zake int beste te kennen
 „ uwen Eersamheyden, aen den zelve vruntlich
 „ begerende alhyr by ons uwe gedeputierde Raits
 „ vrunden gemachticht, op enen benoemden cor-
 „ ten dach, die u believen zal te schikken, om

„ mit malcanderen in dezer zake te tractieren, ende te sluten, zoe dat nutste ende oirbaerlycste zyn zal, welken dach, ons alzoe beteykent, wy voert over zullen doen verkundigen, ende scriven, den Heer van *Wassenair* voerscreve, daer hy als dan zyne vrunden oick ordinieren ende vuëgen wil, om te doen als voerscreven staet.

„ Wy scriven op deze tyt by onzen Bode in gelyken formen van dezen onzen brieve den anderen tween Steden, alze Campen ende Swolle, begerende als boven een goetlich bescreven antwoorde by den zelve onsen Bode van uwen Eersamheyden, die ons vorder niet sparende; God behueden wil zelich ende gesont. Gescreven op ten *xxiii*sten dach in Augusto anno *LXXV*.

Uit welken brief blykt, dat de Heer van *Wassenaar* wel heeft willen afzien van zyn ingebeeld recht, mits dat hy kost en schadeloos wierd gesteld; doch dat deze voorslag ten eenemaal is verworpen, en 'er besloten is het geding ten uiteinde toe te vervolgen, blykt uit deze twee brieven, by welke den Voorspraak, *Johan Vincent*, en den Pleitbezorger, *Boudewyn Dugospree*, voor den Borjonjer Raadt gelast worden de zaak voort te zetten.

„ Venerabiles & egregii viri, amici predilecti,

„ Transmittimus D. V. appontamentum ultimum in causa theloneorum in Weefpe per Curiam Parlamenti datum, deprecantes D. V. quantum, omni semota occasione, in causa ipsa juxta tenorem ipsius appontamenti serius, prout de jure potestis, procedatur, non attendentes

„ dentes quibuscumque ex adverso propositis aut
 „ proponendis, causam, si aliqua dicerentur de
 „ concordia inter Dominum *de Waffenaer* & nos,
 „ quoad preteritam non credatur; sed est verum,
 „ quod desuper habita sint verba, nihil vero con-
 „ clusum. Quare in hac nemini fidem adhibeatis
 „ nisi nostris literis, sive nunciis mittendis; sed
 „ via regia, more fidelium Advocati & Procura-
 „ toris, ut bene scitis, procedatis, donec, &
 „ quousque, aliud vobis per nos fuerit intimatum.
 „ Nos non erimus negligentem in hys quae debentur
 „ in recompensam, sed legaliter agemus in
 „ agendis, &c. Ex Trajecto sub signeto civita-
 „ tis ejusdem, septima Septembris anno LXXV.

De tweede brief aan den Pleitbezorger alleen geschreven, is van dezen inhoudt:

„ Honorande Magister, amice predilecte.

„ Recepimus literas vestras cum copia litere pa-
 „ tentis metuendissimi Domini Ducis Burgundie,
 „ ut apparuit, nobis per Johannem, Nuncium
 „ nostrum, harum gerulum, presentatas, ex qui-
 „ bus diligentiam vestram satis luculenter intelli-
 „ gimus; formidamus tamen vobiscum, quod dilacio
 „ ad tuum petatum dari possit. Quod si factum
 „ fuerit, patientiam habere tam diu oportebit.
 „ Scitis tamen bene, quod narrata multa in ipsa
 „ litera veritati minime subjacent, & quod me-
 „ tuendissimus Dominus Dux, sive ipsius Procura-
 „ tor generalis suo nomine, & Dominus *de Wasse-
 „ naer* non sint ejusdem conditionis sive qualitat-
 „ sed multum distant ac differunt. Quarehorta-
 „ mur & rogamus studiose D. V. quantum ince-

„ ptam vestram diligenciam, una cum Magistro
 „ *Johanne Vincentii* Advocato nostro, in causa
 „ vobis nota, feriosius, quo de jure potestis, con-
 „ tinuare & facere velitis, prestantes, quod Domi-
 „ nus *de Waffenaer* ab enquesta facienda excluda-
 „ tur, maxime ex eo, quod litera Domini Ducis,
 „ prout certis amicis videtur, salvo nihilominus
 „ judicio vestro, in sua conclusione tantum pro
 „ Generali Procuratore suum facit mandatum. Et-
 „ si, prout alias scripsimus, pro parte Domini *de*
 „ *Waffenaer* aliquid propositum fuerit de concor-
 „ dia, non ad veritatem, quia non fuit, neque
 „ erit; sed coram iudice prosequi usque ad finem
 „ intendimus. Agite igitur fideliter, ut confidi-
 „ mus, omni exclusa occasione, nobis cum pre-
 „ senti Nuncio, quem specialiter ad vos trans-
 „ mittimus, quid in hac re actum & agendum sit,
 „ rescribite, nosque prelibato Magistro *Johanni*
 „ *Vincentii*, nostro Advocato, intime recomman-
 „ date, & vos in Christo valete, nobis precipien-
 „ tes. Ex Trajecto sub signato Civitatis ejusdem
 „ xx. Septembris anno LXXV.

De Heer van *Waffenaar* heeft nader aanzoek la-
 ten doen aan die van Utrecht, en voorgeslagen
 eenen byeenkomst te Utrecht te houden, om het
 verschil in der minne met den anderen te vereffen-
 nen. Hier van heeft de Raadt dezer Stadt kennis
 gegeven aan de Stadt Deventer, zoo als blykt uit
 dezen brief:

„ Eerfame, beminde, goede vrunden.
 „ Wy gebieden ons tot u toe wy vruntlycste
 „ konnen ende moigen, ende u wil gelieven te we-
 „ ten, alzo dat na dyer tyt uwe, ende der anderen
 „ twyee

" twyee Stede, Campen ende Swolle, gedeputeer-
 " de Raitsvrunden alhyr by den onsen gheweest,
 " ende onderlinge spraicke ende tractaet gehadt
 " hebben, ruerende tproces tusschen onsen gnedi-
 " gen Heer van Utrecht, ende ons allen zynre
 " Gnaden onderfaten aen die ene, ende den Heer
 " van *Waffenair*, van den ongeboerliken toll tot
 " Weefpe, op die ander zyde, in den Parlamente
 " tot Mechelen hangende, Meyster *Boudewyn Du-*
 " *grospre*, onsen Procureur in der zelve zake, die
 " gelegentheyt van der zake, als die op dietyt ge-
 " legen was, gescreven heeft, zeyndende mede ene
 " copie wt ene opene brieve, alst blyct, van my-
 " nen gnedigen Heer van Bourgondien, aenzynen
 " brieve gebonden, van welke beslotene brieve
 " ende copie, wy copien voert overzeynden uwen
 " Eersamheyden, om zoe vele wetentheyten, als wy
 " verstaen, oick daer wt te nemen. Ende dese voer-
 " screve brief ende copie, ons van desen onsen
 " Bode gepresentiert, hebben wy die getoent, en-
 " de doen visitieren, enige vrunden van ons gne-
 " dichts Heren Raide van Utrecht, ende by raide
 " van dien, terstont weder over doen scriven on-
 " sen Procureur voergenoemt Meyster *Boudewyn*,
 " tgoent alhyr by onsen ende uwen gedeputierden
 " in dit stuck vercalt ende versproiken is geweest.
 " Van twelck, als ons niet en twivelt, uwe gede-
 " putierden volcomen relacy gedaen hebben uwen
 " Eersamheyden, daer op die zelve onse Procureur
 " ons weder ter antwoerde gescreven heeft, als
 " ghy zien moicht in der copien van zynen ande-
 " ren brieve hyr inne besloten. Aldus, geminde
 " vrunden, heb gy die zelve wetentheyten van der
 " voerscreve zaken, die wy hebben moigen ver-
 " werven ende krygen.

" Nu ist vorder geboert, alze dat die Heer van
 " *Waffenair* enen, genoemt Meyster *Willem van*
 " *Berendrecht*, Doctor in de Rechten, zoe wy ver-
 " staen, alhyr weder gefeyndt gehadt heeft aen
 " den eersamen Proift van Arnhem, mit brieven
 " van credencien, om mitten Proift te communi-
 " ceren van den zelven materien. Welke Meyster
 " *Willem*, in presencien van den Proift voerscre-
 " ve, ende meer anderen van myns gnedichs He-
 " ren Raiden van Utrecht, ende onsen Oversten
 " in der tyt, weder opgedaen ende geproponeert
 " heeft, van wegen, ende in naem des Heren van
 " *Waffenair*, gelyck voirtyts van zynre wegen op-
 " gedaen ende geproponeert is geweest, van twelck
 " ghy oick gehele relacy ontfangen hebt van uwen
 " voergenoemde Gedeputierden; waerom wy ons
 " vorder verhaills verdragen van dien. Begerende
 " zoe veel meer die voerscreve Meyster *Willem*,
 " dat men den proces in deser zake versten ende
 " wtfstellen wilde, tot op ten yersten dach van der
 " maent Aprilis naistkomende, ende binnen cor-
 " ten tyden enen benoemden zekeren dach te ne-
 " men ende te ordineren alhyr te houden, dair als
 " dan die Heer van *Waffenair* zyne vrunden mede
 " scicken woude, om die zake neder te leggen,
 " ende mit vruntscappe te breken. Twelck, ge-
 " minde vrunden, wy u als te kennen geven, en-
 " de wittighen uwen Eersamheyden, om dat voert
 " den anderen twee Steden, alze Campen ende
 " Swolle, te doen verboetscappen; want wy buten
 " u, ende hemluden, anders, noch vorder, en wil-
 " len doen in dezer zake, dan int afscheyden onser
 " Gedeputierden aen beyde zyden versproiken en-
 " de laetstwerve alhyr gesloten wort; mer dencken
 " die zake te vervolgen, ende doen vervolgen, als
 " ver-

" versproiken is, ende behoeren zel; ten waer of
 " uwen goeden rait andersfyns gedraghen zoude,
 " daer van wy opt corfte uwe goetlike bescreven
 " antwoerde begeeren by uwen Boden, om voert
 " te laten weten den Heer *van Wassenair* voerscre-
 " ve, wes onfer alre meyninge in dezen wezen zal.
 " Eersame, geminde vrunden, vermochten wy
 " enige zaken u te lieve, daer inne zullen ons al-
 " tois bereyt ende goetwillich vynden uwe Eer-
 " samheyden, die onse Heer God behueden wil
 " wailfaerende, zelich ende gesont. Gescreven
 " op ten xiiden dach in Octobri anno LXXV.

De Paus *Sixtus* heeft eenen brief geschreven aan
Herman van Ryn, Deken van S. Pieter, by welke hy
 hem volmacht geeft, om na behoorlyk onderzoek
 goet te keuren het verdrag tusschen den Prooft en
 het Capittel van S. Jan, over zekere geschillen tus-
 schen hen verzezen; als mede om den Prooft te ont-
 heffen van een gedeelte des eedts, door hem aan
 het Capittel by zyne aanstelling gedaan. (1)

De Bisschop *David*, heeft den acht en twintig-
 sten October *Aernt van Brouckhuysen* en van Weer-
 denberch verleit met de Heerlykheit van Lange-
 rak. (2)

Eer ik tot het volgende Jaar overgaa, zal ik hier
 opgeven eene verklaring, door de Regeerders de-
 zer Stadt gegeven, omtrent de waardye van de
 Stadts ponden. De gelegenheit, by welke de-
 zelve is gedaan, kan uit den brief zelfs best bly-
 ken.

„ Ho-

(1) Deze brief is door *Matthaeus* uitgegeven de *Jure Glad-*
dii, cap. viii.

(2) Ziet *Matth. d. l. cap. xvi. p. 273.*

„ Hoghen ende Moigende, wyfen Heeren, Den
 „ Prefident ende Raiden myns gnedichs Heren
 „ s Hertoigen van Bourgondien, geccommitteert
 „ ter zaken zyner landen van Hollant, Zeelant
 „ ende Vrieslant; ende voert allen den ghenen,
 „ die dezen brief zellen zien, of hoeren lezen: en-
 „ de enen ygeliken van hem bifonderen, onfen
 „ lieven Heren ende bifonderen goeden vrunden,
 „ doen wy verftaen BORGERMEYSTEREN, SCEPE-
 „ NEN ende RAIDEN der Stadt van UTRECHT, dat
 „ op ten dach van huden, hyr onder verclaert,
 „ voer ons gekomen is in zynen properen perfoen
 „ *Jacob van Voern Gherytsze*, onse borger, ons
 „ aldaer thoenende enen openen brief, bezegelt
 „ mit zegele wthangende des ghenen, die in den
 „ zelve brieve benoempt staet, als wy dat nau-
 „ ste bekennen konden, gantz ende gave, on-
 „ gherafiert ende ongecanceled, sprekende van
 „ woerde te woerde, als hyr na bescreven staet:
 „ *Wy JAN VAN ARKEL, Heer tot Heukelom, doen*
 „ *kont ende bekennen mit desen openen brieve, dat wy in*
 „ *tiegenwoerdicheyt onfer manne van leue, hyr na bescre-*
 „ *ven, verleyt ende beleent hebben, verlyen ende belenen*
 „ *mit dezen onzen brieve, Jacob Schout Gherytsze*
 „ *van Voern, ses mergen lants gelegen in Vuylcop, in*
 „ *Heren Jans gerechte van Schoenouwen, tusschen der*
 „ *Heren lant van den Doem, dat Willem van Nyevelt*
 „ *in erfpacht heeft, aen die overste zyde, ende den lan-*
 „ *de, datter Heeren van sunte Peters t'Utrecht toebe-*
 „ *hoert, aen die neerste zyde, te halden van ons ende on-*
 „ *fen nacomelingen, by ende zyne nacomelingen, tot enen*
 „ *goeden onversterflichen leen, te verheergewaden, alst mit*
 „ *recht verschynt, mit twalef pont penningen, sulcx pay-*
 „ *ment als dan in der Stadt van Utrecht geneg ende geve*
 „ *wezen zell. Daer dit gheschiede waren over ende aen*
 „ *onse*

onfe mannen van leen, als Harden Claisze, ende Henrick van Steenhuys, ende meer goede luden. Behel-
telick ons, ende een ygelyck, zyns rechts. Gegeven int
jair ons Heren mcccc een ende tseftich, tien daghe in
der maent Junio. „ Ende doen wy dezen brief

„ gezien, gelezen ende wel verftaen hadden, al-
„ daer gaf ons die voerscreve *Jacob*, onfe borger,
„ terftont te kennen, dattet hem van noide waer,
„ om zeker zaken willen hem daer toe porrende,
„ kenniffe ende wetentheyte te hebben, zoe wat
„ men alhyr binnen onfer Stadt daghelycx, ende
„ int ghemeyne, gave ende ontfange voer een pont
„ paymente der zelve onfer Stadt, aen ons daer-
„ om guetlike verzoekende ende begerende, hem
„ daer van behoerlike provify te doen, ende brie-
„ ve van certificacien te geven, om die te thoe-
„ nen, hem daer mede te beschermen, daer zich
„ dat geboeren, ende hem dienen, ende van noi-
„ den wezen zel, in der befter formen. Ende wy
„ BORGERMEYSTEREN, SCEPENEN ende RAIDEN
„ voerscreve, aenfiende ende merkende die be-
„ gheerten van den voerscreve *Jacob*, onsen bor-
„ ger, redelich ende moigelijk te wezen, certifi-
„ ceren U, myn Heeren, ende anderen voerscre-
„ ve ende enen ygeliken bifonderen, dyent aen-
„ dragen mach, mit dezen onsen brieve, dat men
„ tefer tyt alhyr binnen onfer Stadt voerscreve,
„ int gemeyn ende daghelycx voer een onfer Stadt
„ ponde gheeft ende ontfangt vier ftuvers, alzul-
„ ke ftuvers, daer men onder den gemeynen volke
„ dagelyck mede koipt ende vercoipt, ende ganc-
„ baer zyn. Ende want dit aldus, ende waer, is,
„ ende men fchuldich is ghetuych der waerheyt te
„ gheven, als men des verfocht wert, foe ift, dat
„ wy, daer op van den voerscreve *Jacob*, onsen
„ bor-

„ borger verfocht, des toerkonde onfer Stadt fig-
 „ net, twelck wy daghelycx gebruiken, aen defen
 „ brief hebben doen hangen. Gegeven int jaer
 „ ons Heeren duſent vier hondert vyf ende tſe-
 „ ventich op ten negen en twintichſten dach in
 „ Novembri.

1 4 7 6.

De Regeering der Stadt Utrecht is in den Jare
 1476. bekleed door de navolgende Perſoonen:

Schepenen.

Willem die Voffe, Borgermeyſter. In zyn plaetſe
 Jan Over die Vecht, ter tyt toe, dat hy weder op
 zyn ſtede komen ſal.

Adriaen van Lantscroen.

Henrick van Lewenberch.

Jan Over die Vecht.

Jan die Coning.

Jan van Veen.

Jacob Jacobsze.

Arnt van Hove.

Jonge Jacob van Amerongen.

Eerſt van Lichtenberch.

Peter Pot.

Ghysbert die Kraen.

Raden.

Jan Foyt.

Evert die Jonge.

Clais Jansze.

Ghysbert Henricxze.

Simon Claisze.
 Thonys van Amerongen.
 Henrick van der A.
 Ghysbert Ponciaenze.
 Henrick van Voerde.
 Herman Kroick.
 Joest Dyrxze.
 Jacob Henricxe.
 Godert Dedel.
 Peter Trynde.
 Matheus Block.
 Gheryt die Kraen.
 Jan Knoip.
 Arnt Ram.
 Gheryt van Ryn Gerytsze, **Borgermeyster.**
 Eerst van Amerongen.
 Peter Rwfch,
 Jan Korstgensze.
 Folken Jansze.
 Henrick van Alfen.

Oudermannen.

Frederick die Voicht, Overfte }
 Ouderman. } **Wantfnyders.**
 Ysbrant Woutersze. }
 Jonge Jan Knyf. } **Snyders.**
 Sweder van Zulen. }
 Jan Butendyck. } **Backers.**
 Henrick Spyker. }
 Beernt Hafert. } **Molenaers.**
 Peter Stael Evertsze. }
 Cornelis Aelbertsze. } **Linnewevers.**
 Peter Henricxe. }
 Willem Jansze. } **Brouwers.**
 Jacob Sem. }

Cornelis Aelbert Scadens zoen.	}	Viscopers.
Henrick Borre.		
Henrick van Abcoude.	}	Louwers.
Jan Smail.		
Henrick Jansze.	}	Wollewevers.
Gheldolf Gherytsze.		
Tyman Trynde.	}	Marsluden.
Martyn van Zulen.		
Macharys van Benthem.	}	Botterluden.
Herman van Zyll.		
Henrick van Loenen.	}	Cordewaniers.
Dyrck Dyrceze.		
Henrick Koertgen.	}	Oudecordewaniers.
Peter Maich.		
Jan Romer.	}	Corencopers.
Cornelis Foyck.		
Jacob van Gheer.	}	Oudewantfnyders.
Dyrck Gelysze.		
Korftgen Ghysbertsze.	}	Steenbickers.
Jan Wernarsze.		
Gheryt Uten Leen, Overfte Ouderman.	}	Grauwerkers.
Aelbert Benop.		
Elyas van Noerde.	}	Ryemfnyders.
Clais Folpartsze.		
Beernt Grauwert.	}	Bylhouwers.
Egbert Rutgersze.		
Jacob Willemsze.	}	Smeden.
Bartelmeus van Weede.		
Roeloff die Wit.	}	Zadelaers.
Emont Ghysbertsze.		

Biffchop *David* was thans zo verre meeſter in de Stadt Utrecht, dat hy de Regeering niet alleen naer zynen zin ſtelde, maar zelfs, dat hy verſcheide be-
kent-

kentmakingen op zynen naam van het Raadthuis liet doen, welke voortyts alleen door den Raadt geschieden, aan wien alleen toekwam de bezorging van Stadts rust en veiligheid. Tot bewys hier van strekt deze afkondiging, des Saturdaghs na Valentini, in het byzyn van Schepenen, Rade en Oudermannen gedaan.

Die Eerweerdige Vader in Goide, hoige ende moigende Forst, onze gnedige Heer, myn Heer van Utrecht, laet weten enen ygeliken, dat hi, mit goiden ripen raide dair op gehadt, geordiniert heeft, ende verbiet, dat, van dezer tyt voert, niemant, van wat condicien, macht of auctoriteit dat hy zy, Ridderfchap, ofte borger, binnen den lande ofte gestichte van Utrecht, off anders dair buten woenaftich, hem en onderwynde, by dage off by nachte, heymelick off openbaer, binnen zynre Gnaden Stat van Utrecht, te dragen enige hernasch, lange messen, rutingen, (1) zweerden, bogen, ofte ander weeren, die men lange weeren heet, opt verboeren van den hernasch, lange messen, rutingen, zweerden, bogen, ofte anderen weeren voirgenoecht, ende dair toe opt verboeren van thien ponden der Stat pay van Utrecht by dage, ende by nachte vantwintich ponden des selven payments. Ende op dat hem nyemant ontsuldigen en sell moigen dit gebot niet geweten te hebben, soe waerschuwet myn gnedige Heer allen den genen, die herberge houden, ofte vreemde lude in hoeren hufen ontfangen, dat zy hoer gasten byr off waerschuwen. Ende een ygelick huede hem voer misdoen, want myn gnedige Heer voirscreve dair van executie fall laten geschien op die gene, die broikaftich bevonden
sel-

(1) Hier door moet men geene rottingen verstaan, maar lange deegens. Ziet Kilianus.

sellen worden, sonder yemant dair inne te verschonen, noch te spaeren. Ende byr sullen wtgesondert wesen alle huisgesinde myns gnedigen Heeren voirscreve, ende zine Amptlude van justicie ende hoere dienres.

De Bisschop hadt in den Jare 1474. voor de laatste vier maanden, in plaatze der Vyven, altoos in voorige tyden door den Raadt aangesteld, benoemd vier Mannen, te weten *Hendrik van Gent, Willem die Vosse, Gerrit van Ryn*, Schout dezer Stadt, en *Eerst van Drakenborch*, en in het volgende Jaar *Gerrit van Ryn*, Schout, *Gerrit Utenleen, Jacob Jacobsze* en *Hendrik van Gent*, ter waarneming van de bediening, eertyts de Vyven aanbetrout, aan ieder van welke door de Stadt, ter beloning hunner moeite, toegeleit zyn hondert guldens, en voor de lantaeren, welke zy des nachts nodig hadden, tien ponden. In dit Jaar heeft de Bisschop eene andere schikking gemaakt, als blyken kan uit deze afkondiging, op Asschel-woensdagh van het Stadthuis gedaan.

Die eerweerdige in Goide Vader, hoge ende moigende Forst, onse gnedige Heer, myn Heer van Utrecht, laet weten enen ygeliken, dat hy, om ruste ende vrede in zynre Gnaden Stat van Utrecht tonderhouden, ende op dat die goide ende ontsuldige gbeeert, gevryet ende bescermpt, ende die misdadige ende die quade gecorrigiert moigen werden, mit ripen-raide dair op gehadt, ghedepuтиert ende geordiniert heeft vier goide manne, by namen Henrick van Apcoude, Clais Engbertsze, Henrick van Vianen, ende Jan die Witte, die Tynnegieter, die men noemen zel myns Heeren dienres, dien welken zine Gnaden bevolen hebbe ondersouk ende inquisicy te stellen van allen excessen, misdaden ende onbetameliken woirden ofte wercken, die in zynre Gnaden
Stat

Stat ende Stat vriheide van Utrecht geschiet zyn, ende noch geschien zullen, die trouwelick aen te brengen ende te kennen te geven zynre Gnaden Scout ende Scepenen van Utrecht, en sonderlinge by nacht die wege ende straten binnen der Stat ende Stat vriheyt voirscreve te visitieren, die misdadigen ende onsedigen, die zy op ter daet bevynden, aen te tasten, te corrigieren, ende in die gevangnisse op ter Vleishuis te brengen, ende te leveren: die goide, eerbare, ende die hoischelike wandelen, te bescudden ende te bescermen nae hoeren vermoigen: ende in oneerbare steden ende plaatsjen te gaen, ende die te visitieren; ende dair op by bevele van den Scout ende Scepenen voirgenoeemt zulke sorge te dragen, dat die quade wercken ende hantieren, die aldair geschien mochten, verhuet ende geschut werden, ondadige voervechters, dair zy die bevynden, te vangen, ende in die gevangnisse te brengen, als voirscreven is, ende dat te kennen geven den Scout ende Scepenen voirscreve. Waerom myn gnedige Heer den voirscreve vier personen, ende enen ygeliken van hem, verbiet, dat zy, boven dat voer verclaert staet, niemant aen en tasten, noch en vangen, noch en misdoen an live noch an goide, noch niet vorder en doen, noch hem en onderwynden, anders, dan by beveele van den Scout voirscreve off zinen Stedehouder, off Henricx van Gent, raide myns gnedichs Heren voirscreve, off enen van hem in absencien van den anderen.

Ende want myn gnedige Heer van Utrecht, om ruste ende vrede tonderhouden, ende zynre Gnaden Stat ende Stat vryheide, ende om die gemeyne volke, die voirscreve vier personen geordiniert, ende hem luden beveel gedaen heeft, als voirscreve staet, ende zyne Gnaden hem dair inne stiven ende sterken willen, soe verbiet myn gnedige Heer eernstelike enen ygeliken, oick wie by zy, opt verboeren van hoeren liven ende goiden, dat

zy den voirscreve vier personen, noch hoeren dienren ofte hulperen, ruerende van hoeren dienste ende bevele voirscreve niet en misdoen, noch en doen misdoen, in woirden noch in werken, heymelick noch openbaer, in eniger wys, gebiedende harde eernstelike den Scout ende Scepenen voirgenoompt, waert zake, dat hem luden, ofte enigen van hem, byr en boven misdaen worde, dat zy dat aenden misdadigen strengeliken richten, sonder yemant des te verdragen.

Oick gebiet myn gnedigen Heer enen ygeliken van zine ondersaten, waert zake, dat die voirgenoomde vier personen, ofte enich van hem allen, yemande eyscheden, ofte vermaende, hem luden hulpe ofte bystant te doen mitter hant om yemant te vangen, off anders hoer bevele te volbrengen, dat zy hem terstont helpe, ende bystant doen mitter hant na hoeren vermoigen, sonder weygeren. Want indien dair yemant gebreclich inne bevonden worde, soe beveelt myn gnedige Heer voirscreve den Scout ende Scepenen den ongehoirsamen ende onwilligen, na gelegentheit der zaken alsoe te corrigieren, dattet anderen exempel zy hem diergeliken te wachten ende te verbueden.

Dat de voorflagen door den Heer van *Wassenaar* ter nederlegging van het vershil over den Tol te Weesp gedaan, van welke ik op het voorige Jaar gemeld heb, niet aangenomen, of ten minsten, dat de byeenkomst, zoo die zyn voortgang gehadt heeft, vruchteloos geweest zy, blykt uit deze twee brieven, door den Raadt dezer Stadt aan den Bisshop geschreven:

„ Eerweerdige Vader in Gode, Hoichgebore
„ Forste, gnedige lieve Heer.

„ Wy ghebieden ons zeer dienstlike tot uwen
„ Gna-

„ Gnaden, den welken gelieven wil te weten, hoe
 „ dat wy wt scriften uwer Gnaden, ende onsen
 „ Procureur tot Mechelen in den Parlamente,
 „ ruerende dat stuck van den ongewoenliken tol-
 „ len tot Weefp, verstaen hebben onder anderen
 „ woerden, ende principaliken, dattet van noide
 „ zyn zoude, enige van deze zyde aldair te ordi-
 „ nieren, om enen Inventarium in der zake te ma-
 „ ken, ende die te Hove te doen stellen, te solli-
 „ citeren ende te vervolgen eynde ende expedicy
 „ dair van te moigen krygen. Bidden hyrom oit-
 „ moidelike uwen Forstelijke Gnaden, achtervol-
 „ gende uwe goedertierheyden, ende ernstige di-
 „ ligency, altoes by ons in dese ende andere za-
 „ ken bewezen, ende mitter daet gedaen, beve-
 „ linge te doen Meyster *Jan Carviy*, uwer Gnaden
 „ Raidt, die die gelegentheyt ende gestant van
 „ deze zake weet, aldaer tot Mechelen te trecken,
 „ om daer inne te doen ende te hantieren, zoeden
 „ zelve uwen Gnaden dat alre nutst ende oer-
 „ baerlycste duncken zal. Ende want tan *Tyl-*
 „ *mannus*, onse Secretarius, in der zelve zake
 „ mitten voerscreve Meyster *Jan Carviy* vervolcht
 „ ende gefollicitiert heeft, wil wy hem geerne me-
 „ de deputieren ende zeynden mit Meyster *Jan*
 „ voergenoemt, indien uwen Gnaden dat nutte
 „ ende oirbaer dunckt te wezen. Bidden oick me-
 „ de uwen Gnaden, als voirscreve staet, aen den
 „ yersten President van den Perlemente tot Meche-
 „ len, ende den gemeynen Heeren van den Per-
 „ lemente, te scriven om expedicy te moigen ver-
 „ werven; aengezien, gnedige Heer, dat uwer
 „ Gnaden onderzaten ende borgers dagelycx meer
 „ ende meer belast ende beswaert werden van den
 „ bewaerres der onbehoirliken tollens voerscreve.

„ Ende wes uwer Gnaden goeden raidt hyr inne
 „ gedragen zell, begeren wy oitmoidelich een
 „ goetlich bescreven antwoerde by dezen onsen
 „ Bode van uwen Forsteliken Gnaden, die, altois
 „ over ons gebiedende, onse Heer God behueden
 „ wil wailfarende, zelich ende gefont. Gescreven
 „ op ten XIIDen dach in Mayo anno LXXVI.

De tweede brief is van dezen inhoudt:

„ Wy begeeren uwen Forsteliken Gnaden oit-
 „ moedelike te weten, hoe dat ten zonderlingen
 „ vervolgen ende begheeren van *Willem die Vosse*,
 „ onsen Borgermeyster in der tyt, die eersame
 „ Meyster *Folpart van Amerongen*, Rait myns gne-
 „ dichts Heere Hertoige van Bourgondien, &c.
 „ in zynen Parlarmente tot Mechelen, den zelve
 „ onsen Borgermeyster gescreven gehadt heeft op
 „ ten dach van huden, alze dattet nu tyt is om die
 „ zake van der onbehoirliken toll tot Weesp ten
 „ eynde te folliciteeren, yemant aldair tot Meche-
 „ len te scicken voer den yersten rechedach naist-
 „ komende; want hy gheene beter tyt en weet,
 „ gelyck die zelve Meyster *Folpart* zoe hy verder
 „ scryft dat in zynen brieve, dien hy den voer-
 „ screven onsen Borgermeyster gezeynt heeft, om
 „ uwen Gnaden voert te hantreycken, ende wy
 „ den zelve uwen Gnaden by desen onsen Bode
 „ voert overzeynden, uwen Moigentheyden over-
 „ scryft ende te kennen gheeft. Bidden hyrom
 „ zeer dyenstelich uwen Forsteliken Gnaden deze
 „ zake ter herte te nemen, als uwe Gnaden altois
 „ gedaen hebben, en ons niet en twyvelt noch wel
 „ doen willen, ende Meyster *Jan van Carviy*, dien
 „ die gelegentheyte van dezer zaken wel kenliken

„ is,

„ is, indyent u alzoe gelieft, aldaer te feicken,
 „ ende bevelinge te doen die zake te follicitieren,
 „ ende voert te doen fcriven aen onfen lieven Heer
 „ den yerften Prefident zonderlingen, ende oick
 „ mede dat gemeyn Hof van den Parlamente voer-
 „ fcreve, om expedicy van dezer zake te moigen
 „ hebben, gelyck beth weten ende verftaen, dan
 „ wy gefcriven konnen uwe Forftelike Gnaden,
 „ die altois over ons gebiedende, &c. Gefcreve
 „ op ten xxvften dach in Decembri anno LXXVI.

Vorders vinde ik geene melding meer van dit geding, weshalven ik twyffel, of door het Parlement te Mechelen wel uitspraak gefchiet zy, of heeft konnen gedaan worden, wegens haar kort bestaan, dewyl dat hoge Gerechtshof, volgens het getuigenis van Gouthoeven (1), na den doot van Hertog *Karel*, in het begin van het volgende Jaar voorgevallen, vernieticht is.

Het was een voorrecht der Utrechtsche borge-
 ren en ingezetenen, dat hunne perfonen noch goe-
 deren tuffchen de Node en Bodegraven mochten
 aangeklaagt of bezet worden, dan alleen voor hun-
 nen dagelykfchen rechter, zoo als ik meer dan eens
 in het eerfte deel dezer Jaarboeken heb gemeld. Des
 niet tegenftaande, hebben niet alleen des Biffchops
 Maarfchalken, maar ook andere, vooral geduren-
 de de regeering van den tegenwoordigen Biffchop,
 in dit voorrecht getracht indracht te doen; doch
 telkens heeft de Raadt de zaak hunner borgeren en
 ingezetenen, daar over klachtig vallende, verdee-
 digt, en die geene, voor wien de aanklachte ge-
 fchiede, of rechtsvordering deede, kennis gege-
 ven

(1) Chron. bladz. 498.

ven van dit recht, met ernstige aanmaning om te willen afzien van de begonne rechtspleging. Tot een voorbeeld hier van kan onder veele andere, welke ik onnodig achte op te geeven, verstreken deze brief, welken de Regeerders dezer Stadt hebben geschreven aan *Willem van Valkendael*, Bailiuw van Woerden.

„ Eerbacre, bifondere, goede vrunt.

„ *Evert die Jonge*, onse borger, heeft ons te
 „ kennen gegeven, dat ghy zyn goet, leggende
 „ onder uwen bedrive aen den Indyck, aldaer voer
 „ die welgeboeren ende leenmannen besproiken,
 „ ende recht daer op gevordert zoudt hebben, om
 „ des wille, dat hy een deel van jaeren herwerts
 „ dat voerscreve goet tot zynen wille, ende tie-
 „ gens *Ghysberts*, zyns broeders, oick ons bor-
 „ gers, onwille, ende mit onrecht, gebruyckt ge-
 „ hadt zoude hebben. Want dan, geminde vrunt,
 „ die voerscreve onse borger ons bezegelde brieve
 „ van den gerechte van den Indyck voerscreve
 „ getoent heeft, daer mede hy bewyft ende ken-
 „ liken maict, dat hem dat zelve goet in den jaer
 „ XIIIIC. ende XLIX lefleden des Donredages na
 „ funte Bartelmeus dach Apostel, in den Gerech-
 „ te voerscreve, na den rechte ende gewoenten
 „ van den lande, overgegeven is geweest, ende
 „ dat oick zynt dyer tyt herwers tot heer toerws-
 „ telike ende vredelike gebruyct gehadt heeft, zoe
 „ wy verstaen, zonder ymants wederzeggen, daer
 „ hy by hoipt niemant onrecht gedaen te hebben,
 „ ende harde noide yemande onrecht doen of ver-
 „ corten zoude wetende. Ende wy dan sculdich
 „ zyn onzen borgeren voer te staen in hoeren rech-
 „ ten,

„ ten, ende voer onrecht te bescudden ende be-
 „ fchermen na onsen vermoigen; soe ist, dat wy
 „ vruntlich begeren aen uwen Eerbaerheyden,
 „ ons borgers voerscreve goet van den voerscreve
 „ aensprake tontslaen ende te vryen, zoe dat doch
 „ van rechts wegen, ende na vermogen onser
 „ rechten ende privilegien behoert te geschien;
 „ zonderlingen, dat men onsen borger live noch
 „ goede, nergent tusschen Noide ende Bodegra-
 „ ven, noch daer en binnen ommegaende, dan
 „ alhyr, bezetten, beclaigen, noch rechtvorde-
 „ ringe daer op doen en mach, van scaden of van
 „ sculden ruerende. Nietmyn heb gy op hem yet
 „ te zeggen, daer van zal u alhyr goet recht ghe-
 „ schien ende wedervaeren, gheestelyk ofte weer-
 „ lick, daer gy des begeerende zult werden. En-
 „ de waert zake, dat onse borger ofte zyn goet
 „ hyr en thenden vorder van u belast worde, dat
 „ wy doch niet en hopen, als dan zoude wy ge-
 „ noidicht werden zulke wegen ende manieren
 „ van rechten te zucken, daer mede hy, ende
 „ zyn goet, van onrecht beschutt ende beschermpt
 „ mochte werden. Soe vele dan, geminde vrunt,
 „ u in dit stuck gelieven zal te doen, ende te laten
 „ gheschien, begeren wy een goetlich bescreven
 „ antwoerde by dezen onsen Bode, ons eyntlich
 „ na te moigen rechten, van uwen Eerbaerhey-
 „ den, die, ons weder niet spaerende, God be-
 „ hueden wil zelich ende gefont. Gescreven op
 „ ten anderen dach in Julio anno LXXVI.

By dit voorrecht wierden de borgers en ingeze-
 tenen gehandhaaft, als zy tydig over de aanklach-
 te, tegens hen gedaan, klaagden aan den Raadt,
 doch niet zoo zy zich reets hadden ingelaten in een

geding voor eenen anderen Rechter, want in dat geval, wierden zy verstaan afgezien te hebben van dit recht, en moesten hunne zaak verblyven aan die Recht-bank, voor welke zy dingplichtig waren. Een bewys hier van levert deze brief uit, aan den Schout en Schepenen te Baarn (1) geschreven.

” Eerbaere, goede vrunden.

” Wy hebben u anderdages doen scriven ter be-
 ” gheerten ende ten vervolge van Joffer Nyes,
 ” Weduwe *Jan Zeebecx*, ons onderfaetster, dat
 ” ghy zulke besettinge, als *Jacob Wegensze* aen
 ” hoer mit uwen Gerechte gedaen had voer zeker
 ” schulden, als hy aen hoer meynde ten afteren te
 ” wezen, affstellen ende te niete doen zouden, na
 ” den vermoigen van onsen rechten ende previle-
 ” gien, gelyck onsen brief, u op die tyt ghezeynt,
 ” die u noch wel voerstaen mach, daerom wy ons
 ” vorder verhaill verdragen van dien, dat vorder
 ” innehout ende begrepen heeft. Want wy dan
 ” by uwen openen bezegelden brieve, ons ghepre-
 ” sentiert ende ghetoeent, wel onderwezen ende
 ” gheinformiert zyn, dat onse onderfaetster voer-
 ” genoemt zich in deze zake onder uwen Gerechte
 ” ende jurisdictie gestelt heeft gehad, ende mit-
 ” ten voergenoemden *Jacob Wegensze* voer u dinc-
 ” plichtich geworden is geweest voer der tyt, dat
 ” zy ons zulcx te kennen gegeven gehad heeft,
 ” soe ist dat wy dairom op dezer tyt te vreden zyn,
 ” dat

(1) *Baarn* of *Baaren*, thans een Dorp van het Neder-sticht, niet verre van de Stadt Amersfoort, heeft oudtyds gehad Stadts gerechticheit, als de Heer *Matthaeus* aantoonde lib. 111. de Nobilit. cap. 1. p. 320. & seqq.

" dat ghy op ten yerften rechedach na den heiligen
 " dertienden dach naiftkomende, partyen voer-
 " fcreve aen beyden zyden gehoert, den zelven in
 " dezer zake recht doen ende wedervaren laten na
 " behoeren, eernftelich aen u begerende onfe
 " voerfcreve onderfaetfter in hoeren rechten niet
 " te vercorten, of te gehengen vercort te werden;
 " mer hoer zulck cort onvertoigen recht te doen,
 " ende te wedervaeren laten, dat zy gheene rede-
 " nen en hebbe ons daer van te vervolgen, ende
 " wy oick niet gedrongen en werden hoir vorde-
 " ren voerftant daer inne te doen. God zy met u.
 " Gefchreven op ten xvden dach in Decembri an-
 " no LXXVI.

Jaa, dat verder ging, wanneer de Heer *Jan van Renesse*, zoon van den Ridder *Jan van Renesse*, te *Rekelinchuifen*, buiten het Sticht, onder het gebiedt van den Keurvorft van Keulen, in rechten was betrokken, heeft de Raadt dezer Stadt beweerd, dat die Rechtbank niet bevoegt was om over zyne zaak te oordeelen, dewyl hy een Utrechts borger was, die voor geenen anderen, dan voor zynen dagelykfchen Rechter, konde aangesproken worden. Al te opmerkelyk is deze brief, om dezelve hier niet op te geven. Het opschrift van dezelve is:

*Den Stede van Dorften ende van Rekelinchuysen,
 Stoelbereren van den fryen ende heymeliken Gerech-
 te in den vefte aan Relinchufen.*

" Eerbaere, voerfienige, bifondere goede vrunden.

" Wy gebieden ons tot u, zoe wy vruntlycste
 " moigen, zeer vruntlich dankende uwen Eerbaer-
 " hey-

" heyden der zonderlinger goeder vruntscap ende
 " vorderfcap ghy die dienre *Jans van Ryneffe*, Heer
 " *Jans* zoene, Ritters, ons borgers, gedaen hebt
 " in vorderinge zyner zaken, die hem *Fan van Eyl*
 " *Tylmansze* voer den vryen stoel in der Eyckrot,
 " in der veste van Rekelinchufen gelegen, onghe-
 " boerlich opgeleyt, ende hem aldair dairom ge-
 " ropen, ende doen laden gehadt heeft, dair van
 " wy wel geïnformiert ende onderwezen zyn,
 " merkende daer wt, ende geheel bevolende (1)
 " uwer Eerberheyden goede toeneygonge, ende
 " hertelyke vruntscap gy tot ons ende onsen bor-
 " geren dragende zyt, ende in dit stuck bewezen
 " hebt. Ende wt zonderlinger confidentie ende
 " gelove van dien, ende die voert tonderhouden,
 " zoe begheer wy zeer vruntlike te weten uwen
 " Eerberheyden, om die van dezer zake te infor-
 " mieren na geboeren, dattet waer is, ende wy u
 " van dien certificeren mit dezen onsen brieve,
 " alze dat wy van Roemscher Coningliker macht
 " (2) alzoë gepriviligiert ende begifticht zyn, dat
 " gheen Forste, Margreve, Hertoige, Greve
 " of Edele, of gheen gheestelich of weerlike per-
 " soen, enigen van onsen borgeren, of die binnen
 " onser Stadt muren woenaftich zyn, van zaken,
 " die den weerliken rechte aengaen, dan alleen die
 " Keyfer of die Coning, buten onser Stadt muren
 " ver-

(1) Dat is bevoelende, verstaende.

(2) Dit voorrecht hebben de Utrechtsche borgeren verkregen in den Jare 1252. door den Roomschen Koning Willem, en is uitgegeven door Buchel. ad Hedam. p. 210. Matthaeus lib. 11. de Nobilit. 32. & 1v. cap. 24. en in de vermeerderde Chronyk van Beka by Matth. tom. v. Analect. p. 145. en kan ook gelezen worden in het Utrechtsch Placaatb. 111. deel, bladz. 276.

” verboden, noch citieren en sel moigen ten rech-
” te, zoe verre zy overbodich ende bereyt zyn
” voer onsen gnedigen Heer van Utrecht, onsen
” Heer, of den rechter, den zynen Gnaden binnen
” der Stadt van Utrecht in der tyt gestelt, ende
” gheordiniert zullen hebben, rechts plegen, ende
” recht geven, ende nemen willen; verbiedende,
” vermits der zelve Coningliker macht, dat tie-
” gens deze voerscreve ghifte ons niemant en ver-
” mete hinderlich te wezen, noch moyenisse daer
” inne en doe, by verboernisse der Coningliker
” graciën ende gnaden, ende daer toe by verbuer-
” nisse van hondert marck goudts, tot behoef der
” Coningliker Camer, gelyck die Coningliker pre-
” vilegium ende gifte dat claerer ende breder inne-
” houden ende begrepen hebben. Ende want tan,
” lieve geminde vrunden, die voergenoemde *Jan*
” *van Rynes*, onse inwoenende borger, in zynen
” properen persoën voer ons gekomen is, hem
” presentierende ende overbodich wezende voer
” onsen gnedigen Heer van Utrecht, of voer den
” Rechter, dien zyne Gnaden alhyr binnen Utrecht
” ghestelt ende gheordiniert zullen hebben in der
” tyt, te rechte te staen, ende recht nemen ende
” geven wil den voergenoemden *Jan van Eyl*,
” den rechter, den cleger, ende allen den ghenen,
” die der clage mit rechte te doen moigen hebben,
” ende hy van ere ende rechts wegen sculdich is
” te doen, na gelegentheyt der zaken, daer van
” wy u oick certificieren mit dezen onsen brieve,
” gelyck wy mede van alle tgoent datter voer-
” screve *Hugen van Oesterwyck*, Frygreve in den
” veste van Rekelinchusen, als hy scrijft, tande-
” ren tyden mit onsen openen wthangende beze-
” gelden brieven, om allen besten wille, gecerti-
” ficert

” ficeert gehadt hebben. Ende die zake, daer van
” *Jan van Eyl* voergenoemt onsen voerscreven
” borger *Jan van Rynes* voer den voerscreven
” vryen Stoel heeft doen laiden ende beclaighen,
” erniffe ende besterniffe alhyr gelegen aentref-
” fende is, die welke, als ons dunct op correxy
” van uwen Eerbaerheyden, in den heymeliken
” vryen Gerechte in dusdaniger manieren niet en
” behoert ghetractiert ende berecht te wezen; mer
” zal ende behoert ghetractiert ende berecht te
” werden ten plaetze ende steden, daer die gele-
” gen zyn; soe ist, dat wy zeer vruntlich begeren
” aen uwen Eerbaerheyden, als Stoelheren van
” den voergenoemden vryen Gerechte, die zelve,
” als zonderlinge goede vrunden, aenroepende en-
” de vermanende, in behoudenisse ende bescher-
” minge onser Coningliker privilegien ende giften
” voergeruert, dattet u believeu wil uwe handen
” daer aen te houden, ende zulke voerzien ende
” provisie dair op te hebben, dat onse voergenoem-
” de borger *Jan van Rynes* mitten voerscreven
” heymeliken Gerechte niet vercort noch veron-
” recht en werde, ende wy in onsen Coningliken
” privilegien ende ghiften onghemoeyt bliven en-
” de beruften moigen, alst behoert. Dit doende,
” geminde vrunden, zuldy ons zonderlinge vrunt-
” scap ende danclike doen, wy willent oick tande-
” ren tyden, daer wy kunnen ende moigen, gheer-
” ne wederom verschulden tiegens uwen Eerber-
” heyden, mitten welken wy anders niet, dan
” onderlinge minne ende vruntscap te hebben,
” ende te onderhouden dencken, &c. Gescre-
” ven op den xxiiijsten dach in Augusto anno
” LXXVI.

Op den vierden October is de Heer *Jan van Zuylen van Natewisch* aangestelt tot Dykgraaf van den Lekkendyk Boven-dams. (1)

1 4 7 7.

In het Jaar 1477. zyn op den gewoonlyken dagh verkoren tot

Schepenen.

Henrick van Nyevelt.

Jan van Hamersteyn. (2)

Werner Braem.

Willem van Steenre.

Jan van Lantscroen, Borgermeyster.

Beernt Proys Aelbertsze.

Alfar Rwsch.

Jan van Amerongen Eerstze.

Henrich van Ghent.

Henric Knoip.

Dyrck Woutman.

Frederick van Voerde.

Raden.

Rolof van Nyevelt, Borgermeyster.

Jan Knyff.

Peter Scroytgen.

Ghysbert Thomas Rutgersze.

Ja-

(1) De brief van aanstelling door Bisschop *David* gegeven, is te lezen by Matth. de Jure Gladii, cap. xxxii, p. 527.

(2) Deze is des Woensdaghs na Victoris uit den Raadt gezet, vermits hy Havermeester van de Heeren van S. Jan was.

Jacob Gherytsze die Brouwer.

Jan Ghysbertsze.

Ysbrant Jansze.

Beernt van Everdingen.

Loef van Jutfaes.

Alfer van Rodenborch.

Dyrck Rwsch.

Gheryt Woutersze.

Matheus Koevoet.

Jan Spyerling.

Wilger Jacobsze.

Jacob van der Borch.

Hector Utenleen.

Ghysbert Hoet.

Jan van Masch.

Dyrck Zaffe.

Hendrick van Huesden.

Adriaen van Wezele.

Gheryt Zoudenbalch.

Ansem Zalm.

Oudermannen.

Henrick van Scarpenborch. } Wantfnyders.

Gheryt Petersze.

Adriaen van Abcoude. } Snyders.

Frederick van Nes.

Gheryt Voet. } Backers.

Peter wt den Boegart.

Henrick Stevensze. } Molenaers.

Jacob Stael.

Ghysbert Bartensze. } Linnewevers.

Rolof Ghysbertsze.

Willam van Lochorft, Overste Ouder- } Brouwers.

derman.

Clais de Rycke.

Arnt Henricxze, Vleyshouwer.	}	Viscopers.
Ghysbert Claisze.		
Simon Claisze, die Louwer.	}	Loutwers.
Jan die Wit Gheerlofsze.		
Clais Dyrxze van den Kyeboem.	}	Wollewevers.
Jan Egbertsze, die Verwer.		
Henrick van Vyanen.	}	Marsluden.
Jan Egbertsze.		
Jacob Jansze van Vinkeveen.	}	Botterluden.
Jan van Zyll.		
Ghysbert Rutgersze.	}	Cordewaniers.
Willem Henricxze.		
Jan van Lent.	}	Oudecordewaniers.
Henrick Jacobsze.		
Florys van Pallais.	}	Corencopers.
Gheryt Jan Dyrx zoons zoon.		
Werner Jansze.	}	Oudewantfnyders.
Evert Ghysbertsze.		
Jan van Lochorft.	}	Steenbickers.
Jacob Gelysze.		
Dyrek Borre van Amerongen,	O-}	Gruwerkers.
verfte Ouderman. (1)		
Wouter die Jonge.		
Dyrek van Montwyck.	}	Ryemfnyders.
Jan van Rodenborch.		
Jonge Jan Boemhouwer.	}	Bylhouters.
Jan Harbortsze.		
Jan die Witte, die Tyneghieter.	}	Smeden.
Jonge Peter Rwfch.		
Jacob die Beer.	}	Zadelaers.
Jan van Benthem.		

In

(1) In het volgende Jaar zyn tot Overfte Oudermans van den Ouden Raadt, in plaats van deze en van *Willem van Leeborst*, aangestelt *Floris van Pallaes* en *Gerrit Vost*.

In deze Regeerings bestelling, door den Bisschop gedaan, is in de Maand Juny van dit Jaar verandering gekomen, zoo als ik straks melden zal.

De overdracht van den Jare 1454. by welke de Oversten en Cameraars toegeleit was twee mark zilvers, om met dat geld hunne covelen te maken, is des Woendaghs na Lichtmisse vernieticht, en verstaan, dat op Stadts kosten aan hen jaarlyks zoude gegeven worden een tabbaard, om dien te dragen ter eere van de Stadt. Doch is wederom verandert in dit zelve Jaar des Saturdaghs na Martini Translatio, en verstaan dat ten koste van de Stadt de Oversten zullen hebben zilvere covels, om dezelve te dragen ter eere van de Stadt, en vooral in de vier voorname Hoogtyden en op allé plechtige dagen.

Door het overlyden van Hertog *Karel van Borge*, in het begin van dit Jaar voorgevallen, milte onze Utrechtsche Kerk-voogd *David* eenen sterken arm, en wierdt minder gevreesd dan voorheen. Hy gevoelde hier van ook straks de gevolgen met het verlies van zyn onmatig gezag in de Stadt Utrecht, 't welk hy dikwerf met verachting harer voorrechten hadde misbruikt. Veele der voornaamste borgegen begonden opentlyk te morren, en de klachten wegens zyne onrechtmatige heerschzucht wierden niet langer in den bangen boezem gesmoord, maar opentlyk geuit. De Regeerders, beducht voor oproer, vaardigden eenige uit de hunne af naar den Bisschop, te Wyk te Duurstede zich onthoudende, welke hem hunnen rechtmatigen vrees te kennen gaven, en eenige voorslagen deden ter behoudenis van de rust en vrede in de Stadt. De Bisschop nam aan binnen acht dagen te Utrecht te komen, om alsdan zyne mening te openbaren.

Kor-

Korte dagen na deze af-fpraak, vernam de Raadt dezer Stadt, dat de Biffchop zyne beloften niet houden zoude, waarom zy nader verzoek tot zyne overkomst deden by dezen brief.

” Eerweerdige Vader in Gode, gnedige lieve
” Heer.

” Alzoe wy en vrydage lef verleden by uwen
” Gnaden gheweest, ende den zelve te kennen
” gegeven gehadt hebben zeker punten, tot ruste
” ende vrede binnen uwer Gnaden Stat tonderhou-
” den dyenende; dair op uwe Gnaden ons duech-
” delike antwoerde gegeven hebben onder anderen,
” dat die zelve uwe Gnaden alhyr zelve in persoen
” komen wouden binnen acht dagen doe naiftko-
” mende, om alle ding ten beften te helpen vue-
” gen, tot rust ende vrede dyenende. Want wy
” dan, gnedige lieve Heer, nu verftaen, dat uwe
” Gnaden binnen der voerscreve tyt alhyr niet ko-
” men en fouden, des wy doch niet en hopen, en-
” de die zaken van onfen Raide ons nu aengedra-
” gen, ende vorder versproiken, ende onder den
” gemeynen volke alhyr ghespreyt worden; foe
” ift, dat wy zeer vruntlike ende dyenftich bidden
” uwen Forftelike Gnaden, dattet den zelve gelie-
” ven wil alhyr binnen uwer Gnaden Stadt Utrecht
” te komen, opt corfte dat gheschien zel moigen,
” om rust ende vrede alhyr binnen uwer Gnaden
” Stadt voerscreve te onderhouden, wanttet, gne-
” dige lieve Heer, wt goeder herte ende meyninge
” ons alzoe op deze tyt nutfte ende van noede we-
” zen dunct. Eerweerdige, gnedige, lieve Heer,
” wilt deze onse dyenftlike bede int duechdelyfte
” ontfangen, ende ons op deze tyt niet wey-
” ge-

" geren, twelck wy altois gheerne weder verscul-
 " den willen tiegens uwen Forsteliken Gnaden, die,
 " over ons gebiedende, onse Heer God behueden
 " wil zelich, lanclivich ende gesont. Gescreven
 " tUtrecht, onder tsignet der voerscreve uwer
 " Gnaden Stadt van Utrecht, des wy tescer tyt za-
 " mentlike gebruiken, op ten xviiiden dach in A-
 " prili anno LXXVII.

De Bisschop vertoefde te komen, het zy hy ver-
 trouwde, dat de Regeering, naar zynen zin gesteld,
 zyn gezag wel zoude handhaven, het zy hy vrees-
 de, van meer te zullen moeten toegeven, dan hem
 aangenaam zoude zyn: Weshalven de gemoede-
 ren meerder aan het giften kwamen, en veroorzaak-
 ten, dat den Raadt den drie en twintichsten April
 besloot de oude rechten en herkomens weder aan
 te nemen, met het aanstellen der Vyven, welke
 door den Bisschop waren afgeschafft, gevende macht
 aan de twee Borgermeesteren en de twee Overste
 Oudermannen, om die te benoemen, welke zulks
 ook aanstonts verricht hebben. Twee dagen daar
 naa wierd in plaatze van *Willem die Vosse* tot oud
 Schepenborgermeester aangesteld *Jan over die Vecht*,
 zynde de gemelde *Willem die Vosse*, nevens *Dirk*
van Wail, welke in het Jaar 1475. het Raadschap
 hadde bekleed, en andere, verzekert en gevangen
 genomen. Naar alle waarfchynelykheit zullen deze
 het meest in den haat van het volk zyn geweest,
 wegens hunne te groote aankleving aan des Bis-
 schops belangens. De Bisschop heeft aanstonts op
 het hooren van deze tyding aan den Raadt met
 eenen brief zyn ongenoegen hier over te kennen
 gegeven, begeerende dat dezelve zoude los gelaten
 en van de gevangenis bevryt worden. Waar op de
 de

de Raadt, ter goetmaking van haar gedrag, dit antwoord heeft toegezonden:

„ Eerweerdige Vader in Gode, hoichgeboere
„ Forst, gnedige lieve Heer.

„ Uwer Gnaden brief, ons laetstwerve gezeynt,
„ inhoudende woe uwe Gnaden verstaen hebben,
„ dat wy enige onser borgeren, die altyt van goe-
„ den, eerliken, ende geboirliken wezen ende le-
„ ven gheweest zyn, hem oick duegentlike heb-
„ bende in onsen ghemeynen oerber, cortelike
„ gevangen ende in zwaere ghevengnisse ghestelt
„ zouden hebben, niet vernemende die zelve uwe
„ Gnaden eenige zaken, overmits welken dat ghe-
„ schiet zy, begerende daerom aen ons onsen ge-
„ vangene borgeren quyt te schelden van der ghe-
„ vengnisse, ten minsten op borchtochten, loften,
„ ofte anders des gheboerlich, ende niet te gehen-
„ gen hem te mischien, om te bezien, of die ge-
„ breken, die op hem wezen moigen, mitten an-
„ deren yet gehandelt ende vervoeghet mochten
„ werden, mit meer andere woerden daer inne
„ begrepen, heb wy oitmoidelike ontfangen ende
„ duechdelike verstaen; ende begeeren den zelve
„ uwen Forstliken Gnaden oitmoidelike dair op te
„ weten, dat die zake op die tyt alzoeglegen
„ was, dat ons om vordere overlast, die hemluden
„ ghescepen was aen te komen, dochte die gevan-
„ genisse voer dat alre beste gedaen te wezen aen
„ hemluden: en is oick ghene strengicheyt, noch
„ quaetheyt ghekiert, ende dencken dat oick, by
„ der hulpe van Gode, alzoegelopen te stellen ende
„ te vueghen, dat zulcx niet gheschien en sal. En-
„ de hebben, om allen lasten te scutten, ende op
„ „ dat

„ dat die zake mitten anderen gehandelt ende ver-
 „ vueget moighe werde, mitten voirscreve gevan-
 „ genen, zonderlinge mit *Willem die Vos*, ende
 „ *Dyrck van Wail*, alzo vruytlike doen spreken,
 „ dat zyluden willichlike hem ene wylytys van heen
 „ absentieren, ende stellen willen te bliven tien mi-
 „ len van uwer Gnaden Stadt van Utrecht, op
 „ zekerloften ende oirveden. Hoichgeboere Forst,
 „ gnedige lieve Heer, wy bidden, zoe wy oit-
 „ moidelycste kunnen ende moigen, uwen Forste-
 „ like Gnaden, dese onse antwoerde int duechde-
 „ lycste af te nemen ende te kieren, ende uwe
 „ vaderlyke goedertierenheyt in deze zake te ge-
 „ bruken ende te hantieren, zoe wy des, ende al-
 „ les goets, volcomelike toebetrouwen uwen Gna-
 „ den, die altois over ons gebiedende, God al-
 „ machtich behueden wil lanclivich, zelich ende
 „ gefont. Gefcreven op ten lesten dach in April
 „ anno LXXVII.

Onder de gevangene was eene *Bartholdus then Haghen*, welke, vermits hy een Klerk en een Dienaar van het geestelyke Gerichtshof was, op begeerte van den Bisschop, overgelevert wierdt aan den Officiaal, met byvoeging van de betichtingeten zynen laste, om den zelven voor den Bisschop te brengen en te recht te stellen.

Te dezer tydt is, ter voorkoming van opschud-
 dingen en oproer, de wacht op alle de poorten en
 toorens, zoo als in gevaarlyke tyden voorheen ge-
 bruikelyk is geweest, wederom opgesteld, en zyn
 eenige mannen gehuurd, om des nachts binnen de
 Stadt en Stadts wallen om te gaan, ook is de Schou-
 ten in de Voorsteden aangezeit in de vryheit eene
 nachtwaak op te rechten.

Niet

Niet alleen de Stadt Utrecht, maar ook de Geestelykheit ende de Ridderfchap klaagden over verscheide inbreuken in hunne rechten, waarom zy besloten gezamentlyk dezelve aan den Bisschop voor te dragen, en herstelling te verzoeken. Van Stadts wegen zyn hier toe benoemt, uit den ouden Raadt, *Jacob Jacobsze* en *Jan die Coning*, en uit den nieuwen, *Beernt Proys Aelbertsze* en *Gheryt Zoudenbalch*. Op dat die afgevaerdigde goede kennis zouden hebben van het onrecht, in verscheide gevallen de borgers en ingezetenen dezer Stadt door de Raden en Amptluiden des Bisschops aangedaan en dienvolgende vergoeding zouden kunnen eischen, is des Saturdaghs na Sacramenti deze afleezing van het Raadthuis gedaan:

Die Raide out ende nywe laten weten allen onsen borgan ende onderfaten, die op dese tyt binnen lants zyn, die enige beclachten, of wes opzeggens hebben moigen op ons gnedichs Heren Raide van Utrecht, of op zynre Gnaden Officier ende Amptluden, tzy van gelde ofte van goide, die hem onbehoirlike, int vervolch van boeren saken ende rechten, ofte in wat manieren dattet anders toegekomen mach wesen, afgenomen zyn, dat zy dat te kennen geven Gerit Zoudenbalch ende Jacob Jacobsze, van onsen Raide out ende nywe dair toe gheschickt, binnen vier dagen naistcomende, ende die op dese tyt niet inlandich en zyn, binnen vier dagen, na dat zy binnen lants gekomen zyn. Die Stat van Utrecht, ende dat gemeyne lant willen hem bystant ende hulpe doen na den Lantrechte, gewoenten ende oude heerkomen, om weder te moigen krygen ende verhalen dat gene, dair zy toe gherechticht zyn, alst dat geboirlike wesen zall. Ende waer ymant die ten afteren ofte bescedicht waer, ende dat niet te kennen en gave, als

voirscreven staet, ende die Rait ter waerheyt bevonde, na der voirscreve tyt, dien en soude men niet voerstaen als voirscreven staet, ende dair toe zoude hem die Rait corrigieren nae hoir zelfs goetdunken. Ende byr van zelmen een cedell off wthangen voir der Scepenhuis, op dattet een ygelick weten mach, dient aendraicht ende noit is te weten.

Door het overlyden van *Henrick van Nyevelt* een Schepens plaats open gevallen zynde, heeft de Raadt niet afgewacht de benoeming des Bisschops van eenen anderen in zyne plaatse; maar, weder aannemende de oude gewoontens en herkomens, des Vrydaghs na Pinxsteren, aangesteld *Peter van Zulen* tot Schepen, en hem ten zelven dage in den eedt genomen.

Hier op is gevolgt een bevel aan de Oversten, om in het generaal Capittel te noemen twee leden van den Raadt tot het doen der Schouw van de Vecht en den Rhyn, om volgens de oude herkomens denzelven met de anderen twee Leden van Staat by te wonen; waar uit af te nemen is, dat zedert de regeering van Bisschop *David*, de Stadt van denzelven is uitgesloten geweest. Ook is ter zelve tydt verstaan, den Raadt van hoger beroep, genaamt de *Schive*, door den Bisschop ingesteld, te vernietigen.

Voorts is des Vrydaghs na der octave van Sacramentsdag verandering in de Regeering voorgevallen, welke ik best oordeele met de eige woorden van het Raadtsbesluit te melden, welke deeze zyn: *Hebben die Raide out ende nywe weder aengenomen hoere oude heerkomen van der kyefinge Scepen, Raide ende Oudermans, die na der ouder gewoenten niet gekoeren en zyn. Ende want Henric van Ghent, op deze*

deze tyt Scepenborgermeyster, gezet van myne Heer van Utrecht, des zelven myns Heeren Rait geweest heeft tot op enen dach voer Lichtmisse lestleden, ende dairom in den Raide niet zitten en mach na ouden gewoenten; ende oick Jan Knyff Raitborgermeyster, Willem van Lochorft, ende Dyrck Borre van Amerongen, Overste Oudermans, ghene Overste wezen en moigen op deze tyt, om des wille, dat zy in den jaer LXXV. lestleden Overste geweest hebben, daerom zyn zy afgeset. Ende de Brouwers hebben enen anderen Ouderman gecoren voer Willem van Lochorft, Tyman Dedel, ende die Grauwerkers hebben gekoeren voer Dyrck Borre van Amerongen, Jan van Groenevelt. Dit gedaen wezende, hebben die gemeyne Oudermans vorder ghekoeren voer enen Rait Jan Knyf, wt der Snyder gilde. Ende als die voerscreve twe Oudermans, ende Jan Knyf, Rait, hoere gewoentlike eede gedaen hadden, hebben die gemeyne Raide weder ghekoeren twaelf Scepenen, te weten thien van de Scepenen, die van mynen Heer van Utrecht gezet waeren, ende voer Henric van Ghent voerscreve, ende Henric Knoep, die een van den twaelven gezet was, hebben zy gekoeren Willem van Lochorft ende Dyrck Borre van Amerongen voerscreve. Welke twaelf Scepenen oick terstont hoeren eeden gedaen hebben in tiegenwoerdicheyt van den Raide op ten huse. Ende die Rait out ende nywe willen voert meer houden ende achtervolgen die kyefinge van den Oversten int achtede jaer, als dat transfix doer den Gildenbrief gesteken dat innebout ende begrepen heeft.

Van dit gebeurde is door den Raadt kennis gegeven aan den Bisschop, met verklaring zulks geschiet te zyn volgens de oude voorrechten en gewoontens, welke hy by zyne inhuldiging gezworen

hadt te zullen onderhouden en nakomen. (1) Om hem daar van te zekerder te overtuigen, wierdt hem toegezonden een affchrift van den brief, welke hy by zyne eerste inkomst in de Stadt bezegeld, en welkers inhoudt hy met gestaafden eede hadde bevesticht. Waar door hem niet onduidelyk wierdt verweeten zyne meenedigheid, of ten minsten zyne onoplettenheit en vergetelheit in het nakomen zynere gedaane beloften. En dewyl de aangestelde Schepenen, alvorens hun ampt te konnen bedienen, in handen van eenen gemachtigden des Bisschops op het Bisschops Hof den eedt moesten afleggen, en 'er thans geen Schout, die gewoon was uit naam des Kerkvoogds dien eedt af te nemen, zich in deze Stadt bevond, hield de Raadt ernstig by den Bisschop aan, te willen bezorgen, dat deze plegtigheid naar gewoonte wierdt verricht. Van dit alles blykt uit dezen brief door den Raadt aan den Bisschop geschreven :

„ Eerweerdige Vader in Gode, hoichgeboe-
 „ re Forst, gnedige lieve Heer.

„ Alzoe uwe Forstelike Gnade ons alle onse
 „ brieven, die tghemeyn rueren, privilegien,
 „ rechten, wilkoeren ende koeren, die wy heb-
 „ ben, of verkregen hebben, van Keyseren, van
 „ Roemsche Coningen, ende van Bisscoppen tU-
 „ recht, uwer Gnaden Voervaderen, zoe wy zi
 „ geweest hebben, ende alle onse oude heerkom-
 „ men, die wy by uwer Gnaden Voervaderen,
 „ ende by onser ouder tyden haer toe gebracht
 „ hebben, gheconfirmiert, vast ende stade geloift
 „ heb-

(1) Ziet het II. Deel dezer Jaarboeken, bladz. 326.

„ hebben te houden, zonder enige wederwoerde
„ ofte werken, mit goeden trouwe, gelyck dat
„ claerliken blyct, in uwer Gnaden bezegelden
„ brieve, ons daer van gegeven, na den innehou-
„ den der copie, in dezen onsen beslotene brief
„ gheleyt. Welke onse rechten ende oude heer-
„ komen, &c. ene wyletyts herwerts niet onder-
„ houden en zyn, noch hoeren voortgang gehadt
„ en hebben moigen, als kenliken ende openbaer
„ is; soe ist, gnedige lieve Heer, dat wy, om
„ aller besten wille, ende zonderlinge om rust ende
„ vrede alhyr onder den gemeynen volke te moi-
„ gen onderhouden, die voerscreve onse rechten,
„ oude heerkomen, &c. weder aengenomen ende
„ aengetaft hebben dyer weder te gebruiken, als
„ wy voer deser tydt geplogen hebben te doen,
„ ende, wt macht ende vermoigen van dien, on-
„ sen Rait, Scepenen ende Oversten gekoeren
„ ende gheordiniert. Ende want tan die zelve
„ Scepenen uwer Gnaden ghenen eedt gedaen en
„ hebben na behoeren, ende wy alhyr nyemant en
„ weten, dien zyluden van uwer Gnaden wegen
„ hoeren geboirlike eede doen moigen, daerom dat
„ Scepenen recht nederleyt, ende niet en mach
„ gehouden werden, waer by wy ende dat gemey-
„ ne volck, beyde gheestelich ende weerlich, al-
„ zoe wel die van buten als van binnen dezer uwer
„ Gnaden Stat, zeer behindert, beschedicht ende
„ veraftert zullen werden, indyen uwe Gnaden
„ zulcx niet en verhueden. Bidden hyrom, zoe
„ wy oitmoidelycste ende dyenstelycste kunnen
„ ende moigen, uwen Forsteliken Gnaden, datter
„ den zelven believen wil die voerscreve Scepenen
„ alhyr te doen eden, ende recht te laten ghe-
„ schien, na onsen rechten ende oude heerkomen
„ voer-

„ voerscreve; int welk ons, ende den gemeynen
 „ volke, zeer danclike, dyenstlike ende oerberli-
 „ ke doen zullen uwen Gnaden. Soe vele dan de-
 „ zèn onser oitmoedige ende dyenstliker bede ghe-
 „ schien zel moigen, begeeren wy een goetlich
 „ bescreven antwoerde, ons na te moigen rech-
 „ ten, by dezen onsen Bode, van den zelve uwen
 „ Forsteliken Gnaden, die, altois over ons gebie-
 „ dende, God almachtich behueden ende bewae-
 „ ren moet lanclivich, zelich ende gesont. Ge-
 „ screven op ten xiden dach in Junio anno LXXVII.

Twee dagen daar naa is ingekomen het antwoord van Bisschop *David* op dezen brief, doch niet voldoenende aan des Raadts begeerte, en zyn twee Leden uit den ouden en twee uit den nieuwen Raadt gelaft na te zien en op te zoeken de oude rechten aangaande het eeden der Schepenen, en heeft de Raadt, alvorens van dezelve gebruik te maken, noch eenen tweden brief aan den Bisschop geschreven, van dezen opmerkelyken inhoudt:

„ Eerweerdige, &c.

„ Alzoe wy uwer Forsteliker Gnaden anderda-
 „ ghes hebben doen scriven, hoe dat die zelve ons
 „ alle onse brieven, dye tghemeyn rueren, previ-
 „ legien, rechten, wilkoeren ende koeren, die
 „ wy hebben, of verkregen hebben, van Keyse-
 „ ren, van Roemsche Coningen ende van Bisscop-
 „ pen tUtrecht, uwer Gnaden Voervaderen, zoe
 „ wie zy gheweest hebben, ende alle onse oude
 „ heerkomen, die wy by uwer Gnader Voirvade-
 „ ren, ende by onser Ouder tyden heer toe gebracht
 „ hebben; geconfirmiert, vast ende stade geloift
 „ heb-

„ hebben te houden, zonder enige wederwoerde
„ of werken, mit goeden trouwen, gelyc dat
„ claeliken blyct in uwer Gnaden bezegelden brie-
„ ve, ons daer van gegeven, na den innehouden
„ van der copien, die wy op die tyt in onsen be-
„ slotene brieve overzeynden uwe Moigenthey-
„ den. Welke onse oude heerkomen, ende rech-
„ ten, &c. ene wylytys herwerts niet onderge-
„ houden noch achtervolcht en zyn, noch hoeren
„ voertgancg niet gehadt en hebben moigen, als
„ dat kenliken ende openbaer is. Soe wy dan,
„ gnedige lieve Heer, om alles besten wille, ende
„ zonderlinge om rust ende vrede alhyr onder den
„ gemeynen volke te onderhouden, die voerscreve
„ onse rechten ende oude heerkomen weder aen-
„ genomen ende aengetaft hadde, dyer te gebrui-
„ ken, als wy voer dyer tyt geploghen hadden te
„ doen, ende, wt craste van dien, onsen Rait,
„ Scepenen ende Oversten gekoeren ende gheor-
„ diniert. Ende want die zelve Scepenen uwer
„ Gnaden ghenen eedt gedaen en hadden, noch
„ oick tot hier toe niet gedaen en hebben, daer by
„ dat Scepenrecht alhyr op die tyt nederlach, en-
„ de noch nederleyt, in afterdeel ende scaden uwer
„ Gnaden ondersaten, gheestelich ende weerlich,
„ ende oick anderen, alzoewel die buten, als die
„ binnen uwer Gnaden Stadt woenaftich ende zich
„ onthoudende zyn; biddende daerom in den zel-
„ ven onsen brieve, zoe wy oitmoidelycste kon-
„ den ende mochten uwen Forsteliken Gnaden,
„ dattet denzelven believen wilde, die voerscreve
„ Scepenen alhyr te doen eeden ende recht te la-
„ ten gheschien, na onsen rechten ende ouden heer-
„ komen voerscreven, gelyck den voergenoemde
„ onsen brieve, daer toe wy ons referieren, van
„ dien

„ dien dat vorder innehout ende verclaert. Op
 „ welken onsen brief uwen Forstelijke Gnaden ge-
 „ lieft zich gheweerdicht hebben ons weder te
 „ doen scriven, dat onse Oversten ende Scepenen
 „ te voeren alhyr, niet in verminringe onser rech-
 „ ten, privilegien, ofte anders; mer by onsen
 „ gemeynen believen ende consent, gestelt wae-
 „ ren, &c. gelyck die voirscreve uwer Gnaden
 „ brief, dien wy goetlich ontfangen, ende in goe-
 „ de maten verstaen hebben, dat mit meer andere
 „ woerden innehout ende begrepen heeft. Waer
 „ op wy uwen Gnaden dyenstliken begeeren te
 „ weten, ende, int wailnemen van uwen Gnaden,
 „ ende zonder storing van dien, dat wy niet en we-
 „ ten, noch ons kenliken is, enigen consent ofte
 „ believinge na onsen rechten ende gewoenten
 „ daer toe gedaan te hebben; mer hebben dat moe-
 „ ten gehengen ende lyden, als uwe Gnaden beth
 „ weten, dan wy gescriven kunnen. Doch, gne-
 „ dige Heer, dat overgestelt, want wy niet en
 „ begeeren, dan alle tgoent te doen uwen Forste-
 „ liken Gnaden, dat goede onderfaten hoeren rech-
 „ ten Lantsheer schuldich zyn te doen, meer ende
 „ niet myn, ende oick onse rechten ende oude
 „ heerkomen, gelyck die ons van uwen Gnaden
 „ geconfirmiert zyn, als voerscreve staet, gheerne
 „ onderhouden ende achtervolgen zouden, om
 „ rust ende vrede onder den ghemeynen volke al-
 „ hyr te moigen staende houden; foe ist, dat wy
 „ noch anderwerve, zoe wy alre oitmoidelycste
 „ ende dyenstlycste kunnen ende moigen, bidden
 „ uwe Forstelijke Moigentheyden, dattet den zel-
 „ ven gheweerdigen ende believen wil die voer-
 „ screve Scepenen alhyr te doen eeden, ende recht
 „ te laten gheschien na onsen rechten ende oude
 „ heer-

„ heerkomen; want, gnedige lieve Heer, indien
 „ dat alzoë niet gheschien en soude moigen, des
 „ wy doch van uwen Goedertierenheyden ende
 „ Gnaden niet vermoiden, als dan zullen wy zonde-
 „ der twyvel gemoidicht ende bedwongen werden
 „ zulken rait ende voirsien dair op te hebben, by
 „ alzoë, dat die Scepenen gheedt, ende recht
 „ gehouden moigen werden, als dat na onsen rech-
 „ ten, privilegien ende oude heerkomen dan ge-
 „ boeren zal; twelck ons als dan niet verkieren,
 „ noch onvruntlich afnemen en willen, die voer-
 „ screve uwen Forsteliken Gnaden, die altois over
 „ ons gebiedende, ende, zoe vele wy defer onser
 „ oitmoidiger bede genieten zullen moigen, een
 „ goetlich bescreven antwoerde by dezen onzen
 „ Bode wederzeyndende, God almachtich behue-
 „ den ende bewaeren moit lanclivich, zelich ende
 „ gesont. Gescreven op ten xxiiisten dach in Ju-
 „ lio anno LXXVII.

In dezen brief geven zy klaar te kennen, noit toestemming te hebben gegeven tot het aanstellen van de Regeering door den Bisschop, maar zulks niet te hebben kunnen beletten, en diensvolgens te hebben moeten verdragen en gehengen.

Den tweeden dach daer aan volgende heeft de Raadt besloten gebruik te maken van het voorrecht door Bisschop *Jan van Virneborch* verleend, (1) en de Schepenen te doen eeden door den Schepenbor-

(1) Volgens dit voorrecht, gegeven des Saturdachs na S. Margrieten dach 1366. te lezen by *Matthaeus de Jure Gladii* xxix. p. 462. en in het Utrechtsch Placaatboek, III. Deel, bladz. 202. was een Schepenborgermeester gerechticht, om, als een Bisschop binnen eenen maand geen Schout aanstelde, het Schout-ampt te verwaren.

borgermeester *Jan van Lantscroon*; doch ik twyffel, of dit wel ter uitvoer is gebracht, om dat kort daar naa, te weten den dertigften July, het verdrag met den Biffchop gefloten, is goetgekeurt; op welken zelven dagh *Jan van Renesse*, Heer *Jans* zoon, door den Biffchop tot Schout zynde benoemd, naa dat hy alvorens in tegenwoordigheit van den gantschen Raadt zynen eedt hadde gedaen, de Schepenen, in het byzyn van de Prelaten der vyf Godshuizen, op het Biffchops Hof den eedt heeft afgenomen.

Des Maandaghs na Petri & Pauli heeft de Raadt by klok-luiding doen verbieden alle Utrechtſche borgers en inwooners te Wyk te komen op des Biffchops rechte dagh, onder bedreiging van zware ſtraf, en met toezegging, dat, indien iemand van hen door het niet verſchynen eenig nadeel wierdt toegebracht, of een vonnis tot zynen laſte en ſchade kreeg, de Stadt hun hoofd-heer wezen zoude. (1)

De ontzegging van de Stadt in den Jare 1473. gedaan aan *Peter van Zulen*, *Jacob Bor van Amerongen*, *Gheryt van Amſtel*, en *Beernt van Everdingen*, is des Saturdaghs na translationis Martini opgeheven, en hen vergund weder in de Stadt te komen, en zyn zy geſteld in dien zelven ſtaat, in welken zy waren voor dat zy verdreven waren.

De Overyſſelſche Steden, *Deventer*, *Campen* en *Swol*, nevens de Stadt *Groningen*, ſpaarden geene moeite noch koſten, om door hunne tuſſchen-ſpraak den Biffchop met de Staaten te vereenigen. Derzelve afgezondene hebben zich eenigen tydt in deze Stadt opgehouden ter onderzoek der bezwaaren en

re-

(1) Dit verbodt is naderhant dikwils, als de Stadt het eens was met den Biffchop, herhaald.

redenen van misnoegen, en is hen, gedurende hun verblyf alhier, de eerwyn geschonken, zo dat de eene dagh de Geestelykheit, en de andere dagh de Stadt hen dezelve vereerde.

De Regeerders der Stadt Utrecht, het zy dat zy vertrouwden op de goede mening der afgevaardigde van de vier voornoemde Steden, het zy dat zy enige kennis gekregen hadden van het geen de voorgemelde afgezondene den Bisschop tot verzoening met de Staten besloten hadden voor te stellen, hebben eenparig belieft des Saturdaghs na translationis Martini de raming by hen opgesteld, en hebben alle de gilden dezelve ook eendrachtig goetgekeurt; en ten bewys, dat het ernst was de geschonde voorrechten wederom in het vervolg te genieten, en den Bisschop te nootzaken hen die gerustelyk te laten gebruiken, hebben zy korte dagen daar naa, te weten des Donderdaghs na Margarete, *Geryt van Zoudenbalch* en *Jan de Coning* gezonden, om met de twee andere Leden van Staat, cene nauwe verbintenis aan te gaan, tegen allen en eenen iegelyk, die hen hinderlyk zoude mogen zyn.

De Bisschop, merkende het vaste voornemen der Staaten, en zich buiten staat ziende om met geweld hen te wederstaan, dewyl hy miste de hulp en onderstand van zynen Broeder Hertog *Karel den Stouten*, schikte zich naar de omstandigheit des tydts, in welke hy zich bevond, en sloot een verdrag met de Staaten; 't welk, schoon in ons Placaatboek gedrukt (1), ik geoordeelt hebbe hier in te voegen, zo als ik het op ons Stadhuis gevonden hebbe; te meer, om dat de daar op gevolgde verklaring des

Bis-

(1) Utrechts Placaatboek, II. Deel, bladz. 950.

Biffchops, ftrekkende tot nadere uitlegging, aldaar niet te vinden is. (1)

„ DAVID VAN BOURGONDIEN, bi der gnaden
 „ Goits Biffcop tUtrecht, allen den genen, die
 „ defen brief zellen zien of horen lezen, falut.
 „ Alzoe zekere twiften ende gefcillen cortelick op-
 „ geftaen ende verrefen fyn tuffchen ons op die
 „ ene, Prelaten, Dekenen ende Capittelen onfer
 „ vyf Goidshufen, onfe Ridderfchap, Stat ende
 „ Steden aen defe zyde der Yfelen ons Gefichts
 „ van Utrecht, ruerende die onderhoudeniffe, en-
 „ de volcominge der privilegien, rechten ende fta-
 „ tuten, gewoenten ende ouden heercomen onfs
 „ Gefichts voirfcreve, op die ander zyden; foe
 „ ift dat wy by middel ende tuffchenspreken der
 „ eerbaeren *Bruyn Arntzen*, ende *Johan Borre* van
 „ Deventer, *Lubbert Peterfe*, *Goefen Clinckenberch*,
 „ van Campen, *Evert Vreefe*, *Lubbert Thafen van*
 „ *Langenholt*, van Zwolle, *Jacob Groeves*, ende
 „ *Meifter Henrick Sloeter*, van Groningen, onfer
 „ Steden van Overyfelen voirgenoemt Raitsvrund-
 „ den, alfe gedeputeerden van onfen Steden voir-
 „ fcreven, die hem dairom tot meer tyden geerne
 „ gevoecht, onledich gemaiçt, hoeren groten coft
 „ ende arbeyt niet gefpaert en hebben, op allen
 „ gefceelen ende twiften, ende fonderlinge op ten
 „ punten hyr navolgende, mit onfen Prelaten, De-
 „ kenen, Capittelen, Ridderfchap, Stat ende Ste-
 „ den aan defe zyde der Yfelen voirgenoemt, en-
 „ de allen anderen, die zich dair inne gemenget,
 „ ende defs te fcaffen gehat moigen hebben, niet
 „ wt-

(1) *Matthaeus ad Chron. Egmond. p. 256.* heeft het uitge-
 geven.

„ wtgeſceiden, overgecomen ende gededingt zyn,
 „ in manieren hyr na beſcreven.

„ In den yerſten ſoe zullen wy een ygeliken van
 „ onſe onderſaten, hy zy geeſtelick ofte weerlick,
 „ te Lantrecht na den Lantbrieff ſtellen, dair hy
 „ van rechts wegen, privilegien, ofte gewoenten,
 „ te recht behoert, ende voert den Lantbrieff hou-
 „ den ende nagaan in alle punten ende articulen,
 „ ſoe wy die beloest ende geconfirmiert hebben:
 „ ende oick mede onſe Eccleſie, Ritterſcap, Stat
 „ ende Steden onſs gemeynen Geſichts voirge-
 „ noemt, in allen hoeren privilegien, rechten,
 „ gewoenten ende ouden heercomen, laten be-
 „ ruſten ende bliven. Ende off ymant vercort
 „ waer tot deſen dage toe, die fall dat moigen
 „ vervolgen, na wtwiſinge des Lantbrieffs, ofte
 „ gewoenten, ofte privilegien sLants, ſoe hem
 „ dat beſt genuegen ſell.

„ Item voert ſoe believe wy, dat men in toe-
 „ comenden tiden die Watergangen, te weten
 „ die Rinen ende Vechte, ſcouwen zell na or-
 „ dinancie ende raminge, leſt by onſen drien Sta-
 „ ten voirſcreven dair op gemaiet, ter tyt toe
 „ wy mit den zelve onſen drien Staten dair op
 „ zementlick een beter ordineren ende maken
 „ zellen.

„ Item voert ſoe believe wy, dat voertaen
 „ gheen Walfche tongen (1), in ſaikken onſen Lan-
 „ den, Steden, ofte ſingulaer perſonen ons Lants
 „ voirſcreve aengaende, raiden en ſellen, ende
 „ willen ons dair ſoe geboirlike inne hebben, dat
 „ onſen Staten ende gemenen onderſaten van on-
 „ ſen

(1) Door dezelve worden verſtaan zyne Borgonjer Raadts-
 heden.

„ sen lande voirgenoemt desfs te vreden moigelic
 „ wesen zellen.

„ Item voert foe gunnen wy ende believeu, dat
 „ onse Leenmannen ende Mansmannen, int ver-
 „ sueck van haeren leenen, heergewaden geven
 „ ende betalen zellen, gelyck men die by tyden
 „ Heren *Fredericx van Blanckenhem*, *Rudolfs van*
 „ *Diepholt*, Bisscoppen tUtrecht, onse voervade-
 „ ren saliger gedachten, te versuecken ende te
 „ verheergewaden plach, ende voert na der ouder
 „ gewoenten.

„ Item oick mede, alsoe wy in tyden verleden
 „ een recht gestalt hadden binnen onse Stat van
 „ Utrecht, geheten *die Schive*, foe hebben wy dat
 „ voirscreve recht van der *Schive* voir ons ende
 „ onse nacomelingen, geheell ende all ten ewigen
 „ dagen affgestelt.

„ Item foe is mede verdedingt, dat wy in toe-
 „ comenden tyden onsen Leenmannen, ofte Mans-
 „ mannen, niet belasten en zullen mit onbehoerli-
 „ ke diensten te doen, off te doen doen, buten
 „ die palen ons Gestichts voirscreve, in faken die
 „ onsen gemenen lande niet aengaen.

„ Oick mede, alsoe van ouden tyden die toll,
 „ die nu ter tyt in onse Stad tot Wyck geleit ifs,
 „ in onse Stad van Renen te liggen plach, foebe-
 „ lieven wy, ter eernsteliker begeerten van onse
 „ Staten van onsen landen, ende onsen Steden van
 „ Overyszal voirgenoemt, dat die voirscreve toll
 „ wederomme van Wyck tot Renen verleit fall
 „ werden, ende dair bliven, gelyck die van outs
 „ dair gelegen heeft.

„ Item voert foe verdragen, quytscelden ende
 „ vergeven wy volcomelike, heel ende all, onse
 „ Prelaten, Dekenen, ende Capittelen, Ritter-
 „ scap,

„ fcap, Stat ende Steden ons Gefichts voirge-
 „ noemt famentlick, ende een yetlick van hem
 „ bifonderen, ende allen anderen, die fich in de-
 „ fen twift ende gefcheele gemenget, ende des te
 „ fcaffen gehat moigen hebben, ofte yemant an-
 „ ders van hoeren wege ende in hoeren name, foe
 „ verre, ende in wat manieren hem die voirfcreve
 „ faken aengaen moigen, tot defen dage toe, alle
 „ tgene dat zy, of ymant van hem, ons, ofte den
 „ onfen, gedaen off gefchiet mach wesen, fonder
 „ dairom tot eniger tyt enige wrake te doen, of
 „ te laten doen, doer ymant anders, ofte yet
 „ dairomme die voirfcreve onfe Ecclefie, Ritter-
 „ fcap, Stat ende Steden, ende hoer medewerq-
 „ kers, tot eniger tyt te eyffchen off te moyen
 „ enichfints, mit recht oft anders; mer den fel-
 „ ven alle minne, vrintfchap, ende gunfte bewi-
 „ fen, ende van den onfen laten gefchien zullen,
 „ gelyck als een goet gnedich Heer finen onder-
 „ faten fculdich is the doen, in allen manieren,
 „ als off dese gefcheelen ende twift niet opgeftaen
 „ ende verrefen en waeren.

„ Ende hyr mede fellen an beiden zyden verlyc-
 „ ket wesen alle crot, letfel ende ongenuechte,
 „ die tuffchen partyen voirfcreven gefchiet mo-
 „ gen wesen tot defen dage toe, ende een ygelike
 „ van beiden zyden zall mogen comen, wesen en-
 „ de verkeeren in allen manieren, gelyck off dese
 „ gefcheele niet verrefen off opgeltaen waeren;
 „ behoudelike acht personen, die in een Plackaet
 „ cedula, dair oft by ons gemaiet, ende met on-
 „ fen zegell bezegelt, wtgezondert zyn, na inhout
 „ der cedula voirfcreve.

„ Ende want wy DAVID VAN BOURGONDIE, N.
 „ Biffcop tUtrecht voirfcreve, alle dese voirfcre-

„ ve punten mit ons selfs raide ende vrien wille,
 „ ende by raide onfer vrunde, aldus verdedincht
 „ ende gedaen hebben, soe hebben wy alle saiken
 „ voirscreve geloift, ende geloven by onfer For-
 „ steliker eeren ende trouwen, die vaste ende stede
 „ te houden, ende te doen onderhouden, op die
 „ peen in den Lantbrieff begrepen, voir ons, onse
 „ nacomelingen Bisscoppen tUtrecht, onsen on-
 „ derfaten, ende allen den genen, die onder ons
 „ Gesticht geseten ende gelegen zyn, alle arglist
 „ ende nywe vonden claerliken wtgesceiden; ge-
 „ bieden dairom allen onsen onderfaten, ende enen
 „ ygeliken bisonder, dat sy dese onse dedinge en-
 „ de overdracht onder malcanderen houden, vol-
 „ brengen ende navolgen in allen haeren punten
 „ ende articulen, als voirscreven is, want wy dat
 „ alsoe gedaen willen hebben. Dese tot oirkonde
 „ hebben wy DAVID Bisscop voirscreve desen on-
 „ sen brieff mit onsen zegel doen besegelen.

„ Ende want wy Ecclesie, Ritterfchap, Stat en-
 „ de Steden des Gestichts voirscreve, dit aldus
 „ vrientlike, omme ruste ende vrede in den lande
 „ te houden, overcomen zyn mit onsen gnedigen
 „ Heer voirscreven, soe hebben wy Ecclesie voir-
 „ screve onfer vyf Goidshusen zegele, ende wy
 „ Jan Borchgrave tot Montfoort, Heer tot Pur-
 „ mereynde, tot Linscoten ende tot Hekendorp,
 „ &c. Sweeder van Montfoort, Heer tot Doden-
 „ weerd, Jan van Rynesse van Rinouwen, Steven
 „ van Zulen van Nieuvelt, Ritters, Jan van Rinesse,
 „ Heer Fans soen van Rinesse van Rinouwen Rit-
 „ ters, ende Frederik uten Ham, Knapen, van we-
 „ gen der Ritterfchap voirscreven dair toe gebeden,
 „ onse segele: ende wy Stat van Utrecht onfer Stat
 „ zegell, ende wy Steden Amersfoort ende Renen
 „ onfer

„ onfer Steden zegelen mede aen defen brieff doen
 „ hangen. Welker brieve fesse zyn alleens luden-
 „ de van woirden te woirden. Ende waert oick
 „ dat dese brieve mit alle zegelen niet volbefegelt
 „ en waeren, ende defs enige ontbraken, defs niet
 „ tegenstaende folden zy nochtans van machten
 „ ende weerden wesen, off zy all befegelt waeren,
 „ zonder argelift. Gegeven int jair ons Heren
 „ dusent vier hondert zeven ende tseventich op
 „ ten achtentwintichften dach in Julio.

De Placaat-cedulle, van welke in dit verdrag
 melding gemaakt wordt, was van dezen inhoudt:

„ Wy DAVID VAN BOURGONDIEN, bi der gna-
 „ den Goits Biffcop tUtrecht, maken kont allen
 „ luden, dat wy geloift hebben ende geloven mit
 „ defen onsen brieve, onfer Ecclesie, Ritterfchap,
 „ onfer Stat van Utrecht, ende onsen Steden A-
 „ mersfoirt ende Renen, te doen gefchien ende
 „ vervolgen alle punten ende articulen naevolgen-
 „ de.

„ In den yerften zullen wy den Proift van Oude-
 „ munfter (1) wederomme mit brieve of instru-
 „ mente, foe dat beste dienen zall, ontslaen van
 „ zynre obligacien, die hy ons gedaen heeft, mit
 „ alle dat gene, dat dair aen cleeft.

„ Item voert, zullen wy quytselden die oerve-
 „ dige borgers van hoer vangeniffe op een ge-
 „ woentlike oervede.

„ Item voert sullen wy die sake der kinder van
 „ Nievelt eynden, als geboerlike wesen zall.

„ Item voert sullen wy den Priester wt Drenthe
 „ ont-

(1) Deze was *Willem van Montfoort*.

" ontslaen van der vangenisse, ende hem voert te
" recht stellen dairt behoert.

" Item voert van onsen hoffgueden zullen wy
" onse register toenen, als wy binnen Utrecht comen,
" ende voirt dan dair inne doen by onsen
" Staten, als recht ende geboerlike wezen zall.

" Item soe sullen die gelden, die noch nae staen
" onbetaelt van den Maerfcalk wtgezeit bliven
" staen, ter tyt toe die mit recht verwonnen sullen
" wesen.

" Item soe sullen wy doen betalen die vier en
" dertich Rynsche gulden van der scouwe, gelyck
" datter versproiken ifs.

" Item soe zellen die achte personen, te weten
" onse lieve getruwe Raide, meister *Ludolff van Veen*,
" Doemdecken, meister *Johan Militis*, Proift tot
" Arnhem, meister *Dirck Uterweer*, Dekent tot
" Oudemunster, meister *Melaefs van Lavennis*, meister
" *Johan Carvin* ten Doem, meister *Anthonis Potage*
" tOudemunster voirscreve onser Kercken Canonicken,
" *Grut van Ryn*, Scout onser Stat van Utrecht,
" ende meister *Henrick van Alcmair*, wt onser Stat
" van Utrecht bliven, om alles besten wille, ter tyt
" toe wy binnen Utrecht geweest zullen hebben tot
" twee off drie maell, ende hebben oversien die
" gelegentheit der saken: ende dunct onfs dan mit
" onsen drien Staten dat oerberlick ifs, dat zy te
" recht gestelt zullen werden, off incomen zullen,
" dat zal alsdan by ons, ende onsen drien Staten
" als voirscreven is, geschien. Alle dese punten
" sonder argelift. Dese tot oirkonde hebben wy
" onsen zegell beneden opt spacium sbriefs doen
" drucken. Gegeven op onsen Slotte tot Duerstede
" int jair ons Heren dusent vier hondert seven ende

" tse

” tseventich op ten acht en twintichsten dach in
” Julio.

Dus wierdt deze hoogmoedige en heerszuchtige Kerk-voogd genootzaakt de Staten genoeg te geven, en te erkennen de veelvuldige afwykinge van het geen hy by zyne inhuldiging en Stoels-bezitneeming by eede hadt beloofd na te komen.

Korte daagen na het voltrekken van het bovenstaande, heeft de Raadt dezer Stadt het belangen der inwooners van de Bilt, een Dorp een klein uurtje van Utrecht gelegen, voorgestaan, en getracht hen te herstellen in het genot hunner oude gewoontens en herkomens. Het was ten platten lande gebruikelijk, dat, wanneer een Maarschalk het dood-vonnis aan eenen misdadigen zoude doen uitvoeren, alvorens de klokken in zyn kwartier op de Dorpen wierden geluit, en door de Gerechten, onder zyn rechts-gebiedt behoorende, zeker getal van manschap ter plaatze van de Gerechts-oeffening wierdt gezonden. De ingezetenen van de Bilt waren van alle oude tyden af van dezen last bevryt geweest, waarschynelyk, om dat zy gerekend wierden uit te maken het begin van de Voorstadt van Utrecht, als Heda (1) uitdrukkelyk getuigt. In dit voorrecht, 't welk zy van alle oude tyden af hadden genoten, was door *Tyman Herbert*, Maarschalk van het Over-kwartier, zedert eenige jaren indracht gedaan: en dewyl nu de Bisschop by het onlangs gesloote verdrag beloofd en zich verbonden hadt, alle de oude gewoontens en her-

(1) In Vita Davidis Episc. p. 295. Dieshalven wierden zy aangemerkt, als andere Gerechten, in Stadts vryheit gelegen, welke den klokken-slag niet verplicht waren te volgen,

herkomen van het Sticht te zullen onderhouden, heeft deze Stadt eenen opmerkelyken brief aan den voorgenoemden Maarschalk geschreven; welke ik, om dat wy daar uit verftendicht worden van dit zonderling voorrecht der inwooners van dat Dorp, geoordeelt heb hier niet te moeten overflaan. Dezelve is van dezen inhoudt:

„ Eerfame, bifondere goede vrunt.

„ Die ghemeyne buere van de *Bilt* hebben ons
 „ te kennen gegeven, hoe dat zy luden, zoe lan-
 „ ge dat die contrarie daer van in menschen ghe-
 „ huechnisse niet en is, den Maarschalck van den
 „ Oversticht, als hy om enen misdadigen men-
 „ schen van den live ter doot te brengen, die cloc-
 „ ke na den gewoente van den lande dede slaen,
 „ niet gevolcht gehadt en hebben, noch oick niet
 „ sculdich en zyn te volgen. Niet min heefttet u
 „ belieft gehadt enen corten tyt van jaren herwerts
 „ hem luden te bedwingen ende te drucken, dat
 „ zy, niet tegenstaende die oude gewoente ende
 „ heerkomen voerscreve, den voerscreven clocken-
 „ flach, als hy geboert is, hebben moiten volgen.
 „ Ende hoewel onse lieve gnedige Heer van Utrecht
 „ ons, ende den drien Staten van den lande, nu
 „ onlanx leden geloift gehadt heeft, onse oude
 „ gewoenten ende heerkomen volcomelick te on-
 „ derhouden, als ghy zonder twyvel wel weet,
 „ foe heb gy nochtans, ter contrarie van dien, nu
 „ die clock doen slaen, ende hem luden alzo doen
 „ gebieden, dat zy u en donredaige naiftkomende,
 „ om enen misdadigen menschen van den live ter
 „ doot doen brengen, ter Horst, of anders, zou-
 „ den moiten volgen. tWelck, geminde vrunt,
 „ in-

„ indyent zoe is, in als tiegens die oude gewoen-
 „ ten ende heerkomen van den lande wezen zou-
 „ de, die wy dan na onsen vermoigen dencken
 „ tonderhouden ende tachtervolgen. Soe ist dan,
 „ dat wy zeer vruntlich begeeren aen uwen Eer-
 „ samheyden, die voerscreve buren van den voer-
 „ screve clockenlage ende geboden te vryen ende
 „ te quyten, ende hemluden in hoeren ouden ge-
 „ woenten ende heerkomen te laten bliven ende
 „ beruften, geboerlike minne ende vruntscap on-
 „ derhoudende. Soe vele dan dezer onser vrunt-
 „ liker begheerte gheschien zel moigen, begeeren
 „ wy een guetlich bescreven antwoirde by dezen
 „ onsen Bode, van uwen Eersamheyden, die on-
 „ se Heere God behueden wil zelich ende gesont.
 „ Gescreven op ten xiiden dach in Augusto anno
 „ LXXVII.

Den achtsten September is de Bisschop in de Stadt Utrecht gekomen, doch van zyne verrichtinge vinde ik niets aangetekend, alleen leeze ik in het Buurspraak-boek, dat de Raadt by klok-luiding van zyne overkomst heeft kennis gegeven aan het volk, en ernstig het zelve verboden eenige onzedigheit, gedurende zyn verblyf alhier te bedryven, of eenige vergadering of oploop te maken, ook geene onbetamelyke zamenspraken tot nadeel van iemand te voeren, onder bedreiging van zwaare straf.

Vermits al de turf, welke in deze Stadt wierd verbrand, uit de Veenen door de Vecht Stede- waarts moest gebracht worden, is 'er op Stadts koste een huisje, met harde daken gedekt, gemaakt aan de west-zyde van de Vecht, tegen over de Veen- gracht, buiten de Weerd-poort, ter verblyf van de Zys-meesters van den Turf, om in het zelve den

den Zys te ontfangen. Door de fchikking van deze plaats ter invordering van dit middel, wierdt aan de Veenluiden, den turf voerende, veel gemak toegebracht, en aan de Zys-meesteren goede gelegenheit verſchaft, om nauwe toezicht te hebben op de turf voerende ſchepen, ten einde dezelve in de Stadt niet zouden komen zonder opgaaf, en onderzoek van de inlading, en voldoening van de beſtafing op deze brandende ſtof geſteld.

Het was eene kwade gewoonte, dat niet alleen de toegang tot de gevangenen, welke op bevel van den Raadt waren opgeſloten, open was; maar dat zelfs aan veele, een geheel gezelfchap uitmakende, toegelaten wierdt in de gevangeniſſen met de verzeerde perſonen te eeten, te drinken, en hen te vervrolyken. Dit misbruik, naar alle waarſchynelykheit door de Stok-bewaarders, of Cipers, om hun voordeel uit die verteeringe te bejagen, ingevoerd, is door den Raadt des Vrydaghs na Marie geboorte afgeſchaft, en verſtaan, dat zulks nimmermeer zoude mogen geſchieden, ten zy de vier Overſtens in der tydt daar toe hunne toeftemming gaven.

Het Roomsche Opper-Kerkhoofd, *Paulus de tweede*, hadt in het Jaar 1470. het Jubel-jaar, 't welk eerst om de hondert en naderhant om de vyftig Jaren wierdt gevierd, van vyf en twintig tot vyf en twintig Jaren verkort, en reets een voorschrift opgeſteld, volgens welke het zelve in het Jaar 1475. zoude worden afgekondicht. Doch dien tydt niet beleeft hebbende, heeft zyn opvolger, *Sixtus de vierde*, het zelve ter uitvoer gebracht. Dezehadde om de Nederlanders, welke te Romem niet geweest waren, niet te verſteken van dezen zo genaamden zegen, afgezonden eenen Biſſchop als

Ge.

Gezant, met macht, om uit zynen naam, in alle de Landen onder het gebiedt van wylen *Karel den Stouten* staande, den Aflaat aan te bieden aan alle, welke volgens het voorschrift der Roomsche Kerk, dezelve zouden verdienen. De Raadt dezer Stadt heeft, op dat hunne borgeren en ingezetenen hier aan deel zouden hebben, den Roomschen Afgezant met dezen brief verzocht hier in de Stadt te komen.

” Reverendissimo in Christo Patri & Domi-
 ” no, Domino LUCE, Episcopo Siben-
 ” censi, sancte sedis Apostolice ad Duca-
 ” tum Bourgondie, ac alia, olim inclite
 ” memorie Carolo Duci Bourgondie sub-
 ” jecta dominia, Nuncio & Oratori,
 ” cum potestate Legati de latere, desti-
 ” nato, Domino nostro colendissimo.

” Reverendissime Pater & Domine, post pluri-
 ” mas recomandationes. Cum jam, ut accepimus,
 ” sanctissimus dominus noster Papa vestre reveren-
 ” dissime paternitati indulgentias anni Jubilaei olim
 ” in dominiis inclite memorie Caroli Ducis Bur-
 ” gundie publicatas, ad adjacentia loca prorogan-
 ” di, extendendi, ponendi & ordinandi, plenam
 ” concefferit facultatem, rogamus quam maxime
 ” & humillime V. R. Paternitas cum hujusmodi
 ” indulgentiis, quo in dominiis circumvicinis un-
 ” dique publicata sunt, civitatem nostram Trajec-
 ” tensem honorare hoc tempore velit, & dignetur.
 ” Nos enim tales nos iterum exhibebimus, ut gau-
 ” debit se nobis morem gefsisse V. R. Paternitas,
 ” quam feliciter valere plurimum optamus. Ex
 ” civitate Trajectensi sub signeto ejusdem, quo
 ” utimur, datum, die XIII Septembris anno LXXVII.

De

De Gezant van den Paus heeft dit verzoek be-
willigt, en is by klokluiding eene afkondiging van
het Raadthuis gedaan, by welke de gemeente ken-
nis gegeven is van den bepaalden tydt, in welke die
aflaat in deze Stadt zoude verdiend worden; en
ook vry geleide vergund aan alle, die van buiten
gedurende die gestelde dagen in deze Stadt zouden
komen om den zelve te winnen. Deze bekent-
making is des Maandaghs na Victoris op deze wy-
ze gedaan:

*Alsoe onse heilige Vader die Paeus van Rom en wt
zynre geheelre craft ende goedertierenheit gegont ende
bevolen heeft den eerweerdigen in Goide Vader ende
Heer, Heren LUCAS, bi der gracien van Goide Bis-
scop van Sibinicen en, ende Legaet des Stoels van Ro-
men, alsulke aflaat, als men in dat gulde jaer to Ro-
men te verdienen placht, te leggen, dair dat best dienen
zell, soe heeft die voirscreve Legaet, wt gracien ende
sonderlinge minne, die by tot onser Stat heeft, dat
selve aflaat albyr gezet ende geordiniert te verdienen in
den Doem albyr, op sulke ordinancien, als dair op ge-
maict is, tot sunte Thomas dach dair naistvolgende.
Dese geeft men geleyde allen den genen, die albyr, om
hoir aflaat te verdienen ende te winnen, komen sellen,
nu rechtevoert ingaende ende duerende totten heiligen
Kersdach naistkomende, ende dien dach all; wtgenomen
die ons gnedige Heer van Utrecht ofte onser Stat vian-
de, off ballinge, off voervluchtige zyn, off die van
koeren off van broiken wt onser Stat zyn.*

*Jan van Amerongen, welke met de Heeren van
Brederode door Bisschop David te Wyk gevangen
gezet, en naderhant ontslagen was, zo als ik op het
Jaar 1470. hebbe verhaald, is in dit Jaar wederom
in*

in zyne voorige weerdigheit, als Schout dezer Stadt, hersteld. Diesvolgende moet *Fan van Renesse*, welke in het laaftte van de Maandt Juli de Schepenen in den eedt hadde genomen, niet lang dit ampt bekleed hebben, dewyl des Maandaghs na Kruisverheffing de gemelde *Fan van Amerongen* in des Raadts dagelyks boek als Schout bekend staat. Deze heeft weinige dagen daar naar eenen mislag in het toe-eigenen van eene gestolene koey, zonder kennis van den Raadt, begaan, over welken den Raadt hem te recht gestelt heeft. Het geval is al te opmerkelyk, om het niet met de eige woorden der Raadtsbesluiten op te geven, dewyl het mede ten voorbeeld strekken kan, dat de Schout, alhoewel van den Bisschop aangesteld, Stadts rechten overtreede, door den Raadt is bekeurt en gestraft:

Des Saterdages na Mauricii.

Want JAN VAN AMERONGHEN een koe ghaelt heeft, die gestolen is geweest, buten weten ende consente van den Raide, wt zyns zelfs goetduncken, dairom hebben Scepenen, Raide ende Oudermans gesteten, dat hy terstont op die poerte gaen, ende dair op bliven zell totten dinxdage toe naestkomende, ende dan zelmen die broiken, die hy daer aen gebroict heeft, sliten.

Het vonnis des Dingsdaghs na Matthei geveld, staat aldus geboekt.

Want JAN VAN AMERONGEN by hem zelven, buten consent ofte bevelinge van den Raide, dyeflich goet binnen onser Stadt aenghevaert heeft, daerom zel hy komen voor den Raide bloots hoofts, ende bidden den Raide vergifnisse, ende wilkoeren aen handen des Raits, desghelycs noch tiegens der Stadt rechten, privilegien, gewoenten ende oude heerkomen, nimmermeer,

zoe langhe by leeft, niet te doen, noch doen doen by hem zelven, noch niemant anders, mit raide noch mit dade, heymelich noch openbaer, in enigher wyze. Oick zal by wilkoren aen handen des Rait, om dezer zake wille, ende dairom by nu gevangen heeft geweest, niemant, by zy wyze by zy, niet te misdoen, noch doen misdoen, in woerden noch in wercken, heymelich noch openbaer, in gheenrewys. Ende waer dat zake, dat by in enige punten voirscreve broikaftich bevonden woirde, dat God verhueden moit, dat woude die Rait corrigieren tot hoers zelfs goetduncken. Ende JAN heeft terstont gebeden ende gewilkoert als voerscreven staet.

De Broederschap van S. Sebastiaans of Kruis-Gasthuis (1) heeft te dezer tydt verkregen het recht om haare dooden te begraven in haare Capel en Kerkhof, onder zekere voorwaarden, vervat in dezen Brief:

„ In

(1) In het eerste Deel dezer Jaarboeken heb ik vergeten de bouwning van dit Gasthuis te melden, welke voorgevallen is in het Jaar 1408. als blykt uit een bordje in het Gasthuis in eenen hoek van de Kamer der Regenten hangende, op welke men leeft: *Int jair ons Heeren MCCCC ende VIII op sinte Foris dach leyt Meyster Dirc Ruysche, op die tyt Canonick tot sinte Johan, den eersten steen van deze Gasthuys, bit voer hem en alle de gheen die daer goet toe doen.* Dit moet verstaan worden van het Gasthuis, 't welk thans in wezen is. Want dat 'er te voren al een Gasthuis gestaan heeft, doch door *Pieter Ruysch* een nieuw is gebouwt, blykt my uit dezen brief in het Jaar 1412. door het Capittel van S. Jan uitgelevert:

„ Wy Deken ende Capittel der Kerken tsunte Johans
 „ tUtrecht maken kenlic allen luden, dat wy om beden wille
 „ meyster *Dirc Ruyschen* Priesters, ende onsen mede Canonicus,
 „ in enen erfpacht verleent hebben sinte Sebastiaens
 „ Broederschap buten Wittevrouwen poerte by Utrecht onse
 „ vive hofsteden, also alsoe die daer buten gheleghen syn aen
 „ die zuytzide van der Stat Steenwech, die meister *Dirc*
 „ voerseit van ons in erfpacht ontfanghen hadde, ende by
 „ onsen

„ In nomine Domini ; Amen. Noverint uni-
 „ versi presens publicum instrumentum lecturi vel
 „ legi

„ onsen oerlof ende consent der Broederschap voerscreven
 „ voert overghegeven heeft tot behoef ende een onderstant
 „ der armer menschen Gods daer op te ontfanghen, die daer
 „ benachten, duerende tot ewighen daghen. Van welke vyf
 „ Hoffteden voerscreven twe Hoffteden gheleghen syn op ten
 „ hocke van sinte Johans wech aen den Steenwech voerzeit,
 „ streckende allenges bescyden den Steenwech oestwaerts aen
 „ onse Hofftede, die *Hubert die Wyze* van ons in erf-pacht
 „ heeft, daer die Broederschap voerscreve een Capelle op be-
 „ gonnen hebben te tymmeren mit enen nyen Gasthuse totten
 „ armen behoef voerseit; daer die derde Hofftede van den
 „ vyve Hoffteden voerscreve zuytwaerts op naest gheleghen
 „ is aen den zelven sinte Johans wech, tusschen den twee
 „ Hoffteden voerscreve ende onser Hofftede, die Heer *Wil-*
 „ *lam Wynpenning* Priester van ons in erfpacht heeft, daer
 „ in dat oude Gasthuys op staet. Voert mit twee Hoffteden
 „ die daer oestweert after aen legghen ende strecken aen sinte
 „ Johans brede wech tusschen onser Hofftede, die *Ghysbert*
 „ *Spruyt* van ons in erfpacht heeft, aen die zuytzyde, ende
 „ onser Hofftede, die *Symon Mouwer* van ons in erfpacht
 „ heeft, aen die noertzyde; te gebruiken elx jaers om een
 „ half marck goets fyns zulvers, of die weerde daer voer in
 „ goeden payment in elker tyt der betalinghe, ende om vyf
 „ Capoen, te betalen alle jair ons of onsen Cameraer, vry
 „ ghelt sonder enigherhande ofscoringhe van onghelde, die
 „ een helfte van desen zulver mitten vyf capoen tot sinte
 „ Martyns misse in den winter nu naestcomende, ende die
 „ ander helfte tot sinte Peters misse in den lenten daer naest
 „ volghende, of binnen eenre maent na elken termyn voer-
 „ screve onbegrepen. mit dusdanighen voerwaerden, dat
 „ noch die Broederschap voerscreve, noch nacomelingen
 „ gheen wintmolen, noch olymolen, noch olybanken op
 „ gheen van desen voerscreve vyf Hoffteden voerscreve setten
 „ en zellen, noch stove, noch quade herberghe daer op hou-
 „ den en sellen. Ende ghevielt hier namaels, dat die Broe-
 „ derschap voerscreve, ofte hoer nacomelinghe desen erfpacht
 „ van desen voerseiden hoffteden of renten daer wt vercopen
 „ wouden, of vercoften, also menighewerve alze dat ghe-
 „ viel, zo sel men ons den voercoep daer of bieden ende ghe-
 „ ven voer alsulck ghelt, alse daert voer bedinghet waer tot
 „ werheit, ende daer sellen wy altoes achte daghe ons beraer
 „ of

„ legi auditori, quod anno a nativitate ejusdem
 „ Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo
 „ mo

” of hebben, ende niet langher: ende nemen wy den coep dan
 ” aen, zoe zellen wy voldoen van zulken ghelde, alse daer
 ” dien coep om verdinghet waer sonder arch, ende daer en
 ” boven zellen wy toe gheven een pont Utrechts payments
 ” voer wyncoep ende onlust.

” Voert synt voerwaerde, waert dat dese Broeders voer-
 ” screve, ofte hoer nacomelinghe, wyntmoelen, of oly-
 ” moelen, of olybancke op enich van desen vyf hofsteden
 ” voerscreve deden zetten, of stove of quade herberghe daer
 ” op hielden, of ons den voercoep tot allen tyden niet en bo-
 ” den ende ghaven, in allen manieren alse voerscreven is, zo
 ” vallen zy ende hoer nacomelinghen van desen erfpacht, en-
 ” de claerlike van allen recht ende toefegghen, dat wy hem
 ” verleent hadden aen dese vyf hofsteden voerscreve, ende
 ” so comen die alinghe aen ons ende aen onser Kerken voer-
 ” screve, mit allen datter op ghetimmert ende ghepoet staet,
 ” weder onsen vryen wille daer mede te doen, sonder yemants
 ” wedersegghen, mit gheesteliken recht of mit weerliken
 ” recht, of mit anders enighen saken, also ver alse wy op-
 ” nemen willen ende anders niet, behoudeliken nochtan alin-
 ” ghe onsen verseten pacht.

” Voert so gheven wy mit desen teghenwoerdighen brieve
 ” der voerseider Broederfchap onse consent, dat sy moghen
 ” doen wyen, behoudelike der Moederkercke hoers rechts,
 ” die twe hofsteden voerscreve, die ghelegghen syn op ten
 ” hoeke van sinte Johans wech voerscreve voer aen den Steen-
 ” wech, daer nu ter tyt die Cappelle mitten nyen Gasthuys
 ” op beghonnen is te tymmeren, ende gheen hofstede meer;
 ” mit voerwaerden, dat die drie ander hofstede voerscreve
 ” belast sellen bliven tot ewighen daghen voer den helen jaer-
 ” lixfchen pacht voerscreve: ende dat die Broeders voerscreve
 ” binnen desen eersten jaer also vele daer op tymmeren ende
 ” poten zellen, daer wy jaerlix onsen pacht zeker aen syn,
 ” ende dat altoes in goede rake te houden: ende wanneer men
 ” onsen pacht jaerlix tot goeder tyt niet en betaelt alinghe
 ” mitten vyf caponen voerscreve, so moghen wy dien vollen
 ” pacht wt die drien hofsteden voerscreve doen panden tot al-
 ” len tyden alst ons ghenoeghet, sonder yemant weder seg-
 ” ghien. In oerconde des briefs bezegghelt mit onsen Capit-
 ” tels zeghel. Gegheven int jaer ons Heren dusent vier hon-
 ” dert ende twalef des anderen daghes na sinte Laurens dach.

„ mo septimo, indictione decima, die vero lune
 „ tertia decima mensis Octobris, mane hora nona,
 „ Pon-

In een oud Copey-boek, waar in afgeschreven zyn alle de vergunningen en makingen aan dit Gasthuis zedert het Jaar 1408. tot 1480. ingesloten, verleend en aangekomen, vind ik eenen brief, zo in het Latyn als in het Nederduitsch geschreven, door de Cureiten van de Buur-kerk uitgelevert, behelzende een voorschrift, naar 't welk de Godsdienst in de Capel zonde worden geoeffent. Het Nederduitsche vertaalde uit het Latyn zal ik hier mede deelen:

„ Allen Kersten menschen die desen brief sellen sien, ende
 „ den Broederscap ende dienres ende Regierders des Gasthuis
 „ der heiliger sinte *Sebastiaen*, *Adriaen* en *Juliaan*, Martel-
 „ laren, buten der muren van Utrecht by den Steenwech
 „ ghelegen, ende voir ontfanginge ende noeturfte der armen
 „ Christi een deel gefundeert, getymmert ende begonnen.
 „ Wy PETER JANS ZOEN ende JOHAN WTEN ELS-
 „ WEERT, Canoniken ten Doem tUtrecht, ende Priesters,
 „ op dese tyt Cureyten der Prochi Kerke van de Buur-kerk
 „ tUtrecht, doen cont ende kenlic, dat wy salichlike mer-
 „ kende ende andenckende des Apostels woerde, als dat wy
 „ hier geen blivende stat en hebben, mer die toecomende
 „ stat zoeken, ende dat wy allegader staen sellen voer den
 „ rechterstoel Christi, ende ontfangen aldaer als wy in den
 „ lichaem ghedaen hebben, het sy goet of quaet; ende op
 „ dat wy die tyt mit werken van ontfermherticheden ende
 „ caritaten voer comen moghen, ende op dat wy soe zaeyen
 „ moegen in der eerden, dat wy dair voir verblidende me-
 „ nichvoudige vruchten vergaderen moegen in den hemel;
 „ want die Apostel seit, die spaerlike zaeyt, die sal spaerlic
 „ bouwen, ende wie zaeyt in der benedictien, die sal mayen
 „ dat ewige leven: ende want Christus spreekt int Euangelie,
 „ wie enich van den alderminsten van den mynen ontfangt
 „ in minen name, die ontfangt my selven, ende wat ghy
 „ doet den alreminsten van den mynen, dat hebdi my gedaen.
 „ Ende op een ander stede seyt Christus, ic was een gast en-
 „ de gy en hebt my niet ontfanghen: daerom seit die Apostel
 „ oic ghebedende, wilt ymmer niet vergeten herberge te
 „ houden, oec ist noet dat een Bisscop herberge hebben sal:
 „ ende anderwaer, weest hospitalich mit malcanderen son-
 „ der murmurieren; ende want Abraham ende Loth om hoer
 „ werken van herbergen, so hebben sy weerdich geweest die

„ Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Do-
 „ mini nostri Domini Sixti, divina providentia Pa-
 „ pe

„ Engelen te ontfangen. Dairom foe gheven wy voir ons
 „ ende onse nacomelingen, foe verre alst in ons is, ende wy
 „ mit recht moghen, u Broederfchap ende Regieres ende dien-
 „ res voifcreve, ende u nacomelingen, volcomen mach,
 „ dat ghy fulke Capelle of Hospitaal hebben moecht mit alle
 „ fulke rechten ende vriheiden, als andere Hospitalen ghe-
 „ legen binnen onfer Prochy van Buerkerk hebben, na der
 „ manieren ende formen hier na befcreven. Als dat ghy u
 „ Hospitaal ende Capel voifcreve voltymmeren ende vol-
 „ brenghen, ende daer in die Capel te ontfangen die offer-
 „ hande ende alle aelmiffen en opcominge ter armer behoef,
 „ die daer comen sellen, openbaer, mit een monftrancie
 „ fitten, die oflaten, die die Capelle of Hospitaal verleent
 „ zyn, of verleent mochten worden, kundigen, ende alle
 „ offerhande, aelmiffen ende opcominge, die in die Capel
 „ of Hospitaal comen, oeck uten vloeck nemen: ende drie
 „ outaren ghewyct, ende een clock in dier Capelle, ende
 „ daer miffe in laten doen, alst in ander Hospitalen plach
 „ ghesien, alleen lefende fonder fang, ofte noten; also,
 „ dat die miffe wt sellen wesen voir primityt of ternetyt,
 „ of eer die homiffe te Buerkerk begonnen fal werden, ende
 „ dat dat volc van der Homiffe te Buerkerk niet ghetogen fal
 „ worden; behoudelike die hoechtiden van finte Sebastiaen,
 „ finte Adriaen, finte Juliaen, ende dat heilige cruys, ende der
 „ kermiffe in der Capelle, op welke daghe fy wel miffen fingen
 „ moeten, alst in der ander Hospitalen gewoenlic is te ghe-
 „ fcien: ende dat ghy dat heilighe Sacrament ende oly der zye-
 „ len voir die zieken ende gaffen daer wefende houden, also
 „ verre als dat Sacrament niet openbaer mit eenre monftran-
 „ cie gheset en wert op dat outair, of ghetoent en werde
 „ anders, dan op den heilighen Sacraments dage, ende die
 „ ocfave dair van: ende dat ghy enen Priefter kiefen ende
 „ hebben moecht, die der zieken, in dat Hospitaal alleen
 „ wefende, biechten in verlichtinge der consciencie hoeren,
 „ ende hem van de ghebiechte fonden abfolveren, ende pe-
 „ nitencie voir die sonde fetten, dat Sacrament, alst noet
 „ is, of behoeflic, overmits ziecde des lichaems, alleen den
 „ zieken geven mach, ende dat ghy die heilichdomme, die
 „ daer fyn, thoenen moecht. Ende tot allen defen voirgenom-
 „ de punten gheven wy onfen vrien ende volcomen confent,
 „ ende onse vollen wille, behoudelike onfer Kerken voif-
 „ creve

„ pe quarti anno septimo in mei Notarii publici &
 „ testum subscriptorum, ad hoc vocatorum spe-
 „ cia-

„ scribe in alle andere dingen hoer recht. Voir welke din-
 „ gen voirscreve die Broederscap ende Regierders des Hospi-
 „ taels ende der Capelle alle jaer gheven, wtreiken ende be-
 „ talen sellen ons ende onsen nacomelighen Cureiten tot
 „ Buerkerk in der tyt twe oude Vrancrische scilde, of die
 „ weerde dair voir, gheliken die kerc van Utrecht voir sulke
 „ scilde alle jairs nemen sel, ende hebben hier namels, die
 „ een helfte tot Paeschen, ende die ander helfte sinte Vic-
 „ toers dach, of binnen viertien dagen na elken termyn voir-
 „ scribe: In kennisse ende ghetughe des waerheits alder din-
 „ gen voirscreve, soe hebben wy Cureiten der Prochy Kerke
 „ van Buerkerk voirscreve onse seghelen hier an ghehanghen.
 „ Ghegeven int jaer ons Heren dusent vier hondert ende twa-
 „ lef op sinte Cecilien dach Maechd ende Martelaers.

Deze infetting is door den Utrechtschen Bisschop goet-
 gekeurt op deze wyze:

„ FREDERICUS bi der gracien Goeds Bisschop tUtrecht,
 „ maken kenlic allen luden, dat wy alle die punten ende din-
 „ gen, begrepen ende bescreven in brieven der eerbare He-
 „ ren, Heer *Peter Fans zoen*, ende Heren *Fans wten Els-
 „ weert*, Canoniken der Kerken van Utrecht, ende nu in
 „ der tyt Cureiten der Prochikerke van de Buerkerk tUtrecht,
 „ daer onse tieghenwoerdige brief doer ghesteken is, ende
 „ stichtinge ende goedinge des Gasthuses ende der Capellen
 „ der heiligher Ridders ende Martelaren sinte Sebastiaens, A-
 „ driaensj ende Juliaens, ghelegen buten der Wittevrouwen
 „ poerte bi den Steenwech, hoere Broederscap, ende derselver
 „ Broederscappe oetmoidige ende lovelike ordinanci, infet-
 „ tinge ende solemniteiten aldaer ghemaket ende gehat, ge-
 „ lyck als in den voirgenoemde brieve begrepen staet, soe
 „ die redelike, oetmoedelike ende wel gheordiniert ende
 „ ghemaket zyn, believen in den naem ons Heren, ratifi-
 „ cieren, approbieren ende prisen, by wille ende consente
 „ des Domproeft tUtrecht, lant, erve ende alle andere goe-
 „ de, die tot der Capellen ende Gasthuse ghemaect, ghege-
 „ ven ende toegevoeget syn, ende hier namaels ghemaect,
 „ gegeven ende toegevoeget werden, voert aen gheestelic,
 „ ende onder bescerminge andere gheestelike goede te wesen
 „ ende te bliven ten ewighen daghen. Voert aen soe ghe-

„ cialiter & rogatorum, presentia, personaliter
 „ constituti domini ac honorabiles viri, Magister
 „ Lu-

„ ven wy alle den ghenen, die hoere sonden berouwen,
 „ leet syn, ende ghebiechtet hebben, die die stede voirscre-
 „ ve verzuecken, ende die totten werken des Gasthuses den
 „ armen ende den Pelgrums aldaer hoere behulpelike hant
 „ reyken, van der ontfermherticheit des almachtighen Go-
 „ des ende der heilighen sinter Peters ende sinter Pauwels,
 „ synre Apostelen, mit hulpe ende bede des heilighen sinter
 „ Martyns, onser Patroens, onser machten des betruwende,
 „ viertich daghe afaets van inghesetter penitencien. In oir-
 „ konde der waerheit onder onsen seghel ghegeven in den
 „ jaer ons Heren dusent vier hondert ende dertien op ten
 „ xiiii dach in Februariö.

De Capel nevens drie Outaaren in dezelve zyn kort daar
 naa gewyct, als blykt uit dezen brief:

„ MATHIAS, bi der graci Gods Bisscop van Buduanen,
 „ en Vicarius in gheesteliken saken des eerweerdighen in Go-
 „ de Heren *Fredericx*, bi der selver gracie Bisscop tot Utrecht,
 „ maken kont ende kenlic allen luden, dat wy in den jaer
 „ ons Heren dusent vier hondert ende dertien des achten-
 „ twintichsten dages in der maent van Maye, als des vyfften
 „ Sonnendages na Paesschen, als men singet voer den inganck
 „ der Missen in der Kerken den gheesteliken sanck, ghehei-
 „ ten in Latine Vocem *Jocunditatis*, bi der graci ende hulpe
 „ des Heilighen Gheestes, ende by toedoen ende consente
 „ des Curies van Buerkerke, geconsecriert ende ghewiet
 „ hebben die Capelle der heilighen sinter Sebastiaens, A-
 „ driaens ende Juliaens, ghelegen in der Prochi van Buer-
 „ kerk voirscreve, ende daer toe twe Altaeren, ghelegen in
 „ der Capelle voirscreve. Welke eerste Altaer in die eere
 „ des almachtigen Godes ende des heiligen cruces, ende dat
 „ ander Altaer in die eere der heilighen Joncfrouwen sinter
 „ Agneten ende sinter Ponciaens fondeert ende ghesticht syn,
 „ der welker Capellen kermisse wy setten mit desen brieve
 „ des Sonnendages als men singet in der heiliger Kerken den
 „ gheesteliken sanck gheheten in Latine Vocem *Jocunditatis*
 „ voirscreve, ende de kermisse of Altaerwynghe des eer-
 „ sten Sonnendages na der hoechtyt des heiligen *Crucis ex-*
 „ *altatio*: ende die kermisse of Outerwynghe des anderen,

„ als

„ *Ludolphus de Hoern*, utriusque Juris Doctor, &
 „ *Johannes Loys Scholafticus*, Canonici Ecclesie
 „ fan-

„ als finte Agneten ende finte Ponciaens Outaers, fetten wy
 „ te wesen des eerften Sonnendaghes na der octave der heil-
 „ liche Joncfrouwen finte Agnieten voifcreve, alle jaren
 „ ewelike duerende. Item noch fo hebben wy gheconfe-
 „ criert of ghewiet in den felven jare, ende op ten Sonnen-
 „ dach voifcreve, in der voirgeruërde Capelle een ander
 „ Outaer in die eere der ghebenedider Maghet Marien, der
 „ Moeder Godes, ende der heiligher Marien Magdalenen,
 „ ghelegghen in een Capelle der Capellen voifcreve, des wel-
 „ ken Outaers kermiffe wy fetten mit defen brieve, te we-
 „ fen des eerften Sonnendaghes na der hoechtyt finte Marien
 „ Magdalenen voifcreve alle jair in den name ons Heren
 „ ewelike duerende. Ende wi begheren, dat die Capelle
 „ der heiligher finte Sebastiaens, Adriaens ende Juliaens,
 „ ghelegen by der Stat van Utrecht van allen kerften men-
 „ fchen mit beteemder of bequamer eren verfocht ende ghe-
 „ eert werde: ende den genen, die hoer sonden berouwen,
 „ ende die biechten ende beteren, die totter Capellen ende
 „ Outaren voirgenoeemt, ende op hoere hoechtyden voif-
 „ creve, ende op alle andere hoechtyden hier na befcreven,
 „ als Kersavont, Jaersdach, dertiendach, goede Vridach,
 „ Paefchen, ons Heren Hemelvaerdach, Pinxteren, beloken
 „ Pinxteren, Sacramentsdach, op des heiligen Crucesdach
 „ Inventio & exaltacio, finte Michielsdach, op alle onfer
 „ liever Vrouwen hoichtyden, finte Jans dach gheheiten Na-
 „ tivitatis en decollacio, finte Peters ende finte Pauwels dach
 „ der heiligher Apoftelen, ende in allen anderen Apoftelen
 „ hoechtyden ende Evangeliften, op alre heilighen hoech-
 „ tyt ende op hoechtyt alre zielen, ende tot allen tyden,
 „ als in der Capellen ende op ten Outaren voifcreve ker-
 „ miffe is, ende op elke octave alre hoechtiden voifcreven,
 „ die octave hebben: Item op hoechtyden der heiligher finte
 „ Stevens, finte Laurens, finte Ponciaens, finte Pancreas,
 „ finte Joris, finte Bonifaes Martelaers, finte Martyn, finte
 „ Nycolaus, finte Clemens, finte Gregorius, finte Servaes,
 „ finte Odolphus, finte Silvester, finte Gelys, der heiligher
 „ Joncfrouwen Marie Magdalenen, finte Barbaren, finte
 „ Katherinen, finte Agathen, finte Agneten, finte Marga-
 „ rieten hoechtyden, ende alle Sonnendaghe mit horen yn-
 „ nighen ghebeden ghengghen, of die in der Miffen, Ser-
 „ mone, Metten, Vesper, oec in enigen anderen tyden,

„ sancti Salvatoris Trajectensis, ac Curati Eccle-
 „ sie Civilis Trajectensis, ex una: nec non discre-
 „ tus vir *Ghysbertus* filius *Thome*, Clericus Scabi-
 „ norum Trajectensium, nomine & auctoritate
 „ Procuratorum Fraternalitatis Domus Hospitalis
 „ sancti Sebastiani ad sanctam Crucem nuncupate,
 „ prope & extra portam albarum Dominarum civi-
 „ tatis predictae situate, partibus ex altera. Iidem
 „ Domini & Magistri *Ludolphus* & *Johannes* Cura-
 „ ti, ac *Ghysbertus Thome*, nomine dictorum pre-
 „ tactae Fraternalitatis Procuratorum, unanimiter
 „ consenserunt, annuerunt & condicionem inie-
 „ runt, prout & quemadmodum in quadam papiri
 „ cedula, michi eidem Notario infra-scripto ibidem
 „ per eos porrecta, & per me publice & alta voce
 „ perlecta, plenius continetur, cujus cedule tenor
 „ sequitur, & est talis:” *Wy LUDOLPHUS*
DE HOIRN, Doctor in beiden Rechten, ende
JOHANNES LOYS, Canonick der Kercken
oudemunster ende Cureiten der Kercken tot Buerkerck
Utrecht, doen kondt allen luyden, dat wy voir ons en-
de

„ of andere dienste ons Heren ware, of die des Avendes, als
 „ men daer dat clocktgen kleppet, op sinen knien vyf of
 „ drie Pater noster en Ave Maria lesen mit aenghedachte syns
 „ harten: ende die totter tymmeringe, lichte, ornamente
 „ der Capelle ende der Altaren voirscreve hoer oetmoedighe
 „ behulpelike hant reichten, of die in hore testamente, of
 „ der buten, gout, sylver, cedinge, boeken, kelicken,
 „ of enighe ander cleynout der Capellen ende Altaren voir-
 „ screve, om Godes wil gaven ende bespraken, of geven
 „ ende bespreken lieten, soe dicke, hoencer, ende tot wat
 „ tyden sy dat mit ynnicheden deden, dien geven wy bi der
 „ ontfarmherticheit Goeds, der heiligher sinte Martyns Pa-
 „ troen der Kercken van Utrecht, onser machten des betru-
 „ wende, viertich daghe afaets van penitencien, die hem in
 „ geset syn. In oirconde der waerheit beseghelt mit onsen
 „ seghel, ghegheven in den jare als voirscreve staet.

de onse nacomelingen Cureiten der Kercke van Buerkerk voirscreven, om nutschap ende profyt onser Curen voirscreve, geconsenteert, gegunt ende ghegeven hebben, consenteren, gunnen ende geven vermits deser cedulen, der Bruederscap van sinte Sebastiaens Gasthuys, gebeten then heiligen Cruys, buyten Wittevrouwen poert by Utrecht, dat zy hoir zieken ende oick hoir broedighe buysgesinnen, tzy Mannen ofte Vrouwen, die dair nu zyn, off naemaels comen zellen, als sy doot syn, graven mogen in hoir Capel, ofte op hoir Kerckhoff aldair, soe dick dat gebuert ende valt, sonder den Cureyten ofte Vicecureyten der Kercken voirscreve yet off the geven; behoudelick ons Cureyten ofte Vicecureyten half den offer, die dair off coempt, na der Curen recht. Voirt wairt saicke, datter tot enigen tyden enige van den Bruederen in der tyt des Gasthuys voirgenoomt aldair in der Capelle, off op hoiren Kerckhoff, hoir grafstede begheerden ende begraven worden, dair sullen wy Cureyten off Vicecureyten off hebben van elken Brueder voirscreve eenen Philippus Burgoensche Schilt, off payment synre weerde, in der tyt der betalinge, ende dat halve offer nae onser Cureyten recht. Behoudelick dat die Procuratoers van den voirscreve Bruederscap den voirgenoomden schilt den Cureyten ofte Vicecureyten wtreyken sullen van des doden Brueders wegen, eer men den doden Brueder begraven sel, ende die Procuratoers voirscreve sullen den schilt voirgenoomt weder van des doden Brueders erfnamen ontfangen. „ Super quibus omnibus premiffis & singulis prefatus Ghybertus Thome, nomine dictorum Procuratorum dicte Fraternitatis sibi a me Notario publico infrascripto unum vel plura, publicum seu publica, fieri petiit instrumentum vel instrumenta, nec non illud, vel illa, ab eisdem Dominis Magistris Ludolpho & Johanne Curatis ibidem presentibus

„ sigillorum suorum appensionibus petiit in fidem
 „ omnium & singulorum premissorum firmorem
 „ communiri. Et nos LUDOLPHUS DE HOIRN,
 „ JOHANNES LOYS Curati supra scripti ob preces
 „ pretaeti *Ghysberti Thome*, nomine dictorum Pro-
 „ curatorum porrectas, presenti publico instrumen-
 „ to sigilla nostra in fidem antedictam duximus, &
 „ quilibet nominatim duxit, appendenda. Acta
 „ fuerunt hec Trajecti in dicta Ecclesia sancti Sal-
 „ vatoris, sub anno, indictione, die, mense, hora
 „ & Pontificatu, quibus supra, presentibus ibidem
 „ venerabilibus viris Dominis *Theodorico Cant*, &
 „ *Gerardo Vonck*, Canonicis prefate Ecclesie sancti
 „ Salvatoris Trajectensis, testibus ad premissa vo-
 „ catis specialiter & rogatis.

„ WERNARDUS ROIDE, Notarius.

Ter beveiliging van de Stadt, en ter voorkoming van alle gevaarlyke zamenrottinge, heeft de Raadt des Woensdaghs naa Simonis & Jude vernieuwt het besluit in den Jare 1469. omtrent het waken genomen, en gewild dat de waak naar dat voorschrift, het welk ik in het voorige Deel dezer Jaarboeken (1) hebbe opgegeven, gehouden zoude worden.

Des Vrydaghs naa S. Katerine is een voorige overdracht, by welke verboden was honden in deze Stadt te houden, bevestigt, (2) 't welk ik hier melde, om de opmerkelyke uitzondering by dezelfde gedaan, te weten: *De Raat verbiet enen ygeliken, dat niemant binnen onser Stat na veertien dagen naest-*

(1) Bladz. 539.

(2) Ziet het II. Deel dezer Jaarboeken, bladz. 229.

naeftcomende enige honde en boude, by en boude fo menich vol loip zouts leggende in zinen hufe totter Stat behoiff, als by honde hout, by enen koer van vyff ponden tot elcker reyfe, fo dicke dat gefchiede. In het Jaar 1480. is het zelve verbodt herhaald, en alleen toegestaan die beesten te hebben aan die geene, die vier mudden wyt of rogge in hunne huizen hadden. Doch in het volgende Jaar als mede in het Jaar 1491. is befloten alle honden in de Stadt, uitgenomen de Jacht-honden, dood te slaan.

In het dagelykſch Raadtsboek leeze ik, dat den achtenden December de Vrouw van *Brederode* angezeit is zich uit de Stadt Utrecht te begeven voor den avond van den folgenden dagh, en uit dezelve zo lang te blyven, als het den Raadt zal goetdunken, ruerende van dat zy een opzet heeft doen maken om *Vyanen* te overvallen. Door deze Vrouwe moet verftaan worden *Jolenta*, Weduwe van *Reinout van Brederode*, wiens levens eind ik in het begin van dit Deel hebbe verhaald. *Reinout* hadde by deze zyne Echt-genoote verwekt twee Zoonen en vyf Dochteren, en haar tot Voogdeffe over deze onmundige Kinderen benoemt. Doch *Walraven van Ameroyen*, en *Reinier van Broekhuizen*, Zonen van *Gerrit*, Heer van *Weerdenburch*, van *Ameroyen* en *Broekhuizen*, en Vrouwe *Walrave van Brederode*, Zuster van *Reinout*, hebben haar deze voogdye betwift, en, de Stadt *Vianen* bemachtigt hebbende, genootzaakt zich met haar krooft op het Slot *Bateſtein* te begeven. Niet lang zyn zy meesters gebleven van de Stadt, dewyl *Walraven van Haafden* met eenige Manſchap de Weduwe is te hulpe gekomen, en de onwettige bezit-nemers *Vianen* heeft doen verlaten. Na het sneuvelen van Hertog *Karel den Stouten*, hadde de Weduwe zich begeven
naar

naar Gent met haare Kinderen, om dezelve aan te bieden in den dienst van de Landvrouw *Maria van Borgonje*, en hadde gedurende haar afzyn het bestier van de Stadt en het Land van Vianen opgedragen aan *Sweder van Vianen*. *Walraven* en *Reinier* vermeinende nu bekwame gelegenheit te hebben, om het geen hen te voren mislukt was ter uitvoer te brengen, krygen met hulp van eenige oproerige borgers, en de bastard Zoonen van *Brede-rode*, de Stadt Vianen weder in, en wordt *Reinier* door het volk tot Ruwaard aangesteld. De Weduwe van Gent weder gekomen zynde, nam haar verblyf te Schoonhoven. Terwyl door tusschenkomst van eenige machtige Heeren over het sluiten van een Verdrag wierdt gehandelt, liet zy zich door den Graaf van *Hoorn* en *Johan van Hemert* bepraaten, dat zy aan die Heeren haaren oudsten Zoon *Walraven* mede gaf, om zich te Vianen te vertoonen, onder plechtige toezegging en op haar Ridderlyk woord, van hem wederom te zullen brengen by zyne Moeder. *Reinier van Broekhuizen* was zeer verblyd dezen Jonkheer zo gemakkelyk in zyne macht te hebben gekregen, en belette den Graaf van *Hoorn* en *Johan van Hemert* hunne gedaane belofte en verbintenis te volbrengen, weigerende den zelve weder te laten vertrekken, en bracht, of liever dwong, den zelve zo verre, dat hy hem als Voogd erkende, en op zekere voorwaarden onder zyne beheering stelde. Korte dagen daar naa zond de Weduwe haare twee Dochteren, *Jodoca*, ook *Joeſte* genaamt, en *Johanna*, om te verneemen naar den welstand van haaren Zoon *Walraven*, welke beide mede te Vianen wierden opgehouden. De Moeder, bedroeft over het gemis haarer Kinderen, begaf zich naar Utrecht, om met haare Vrienden, welke

welke zy aldaar hadde, raadt te plegen. De gevangene Kinderen, in het vervolg wat meerder vryheit gekregen hebbende, dan in het begin, hadden, met hulpe van eenige, welke hen gunstig waren, een overleg gemaakt, om hare Moeder wederom in de bezitting van het Slot Batestein te doen komen, en daar van aan haar kennis doen geven; doch dewyl eene waakzame hond, welke op het Slot was, hen zeer in den weg was, en in de uitvoering van den bestemden aanslag zeer hinderlyk zoude zyn, hadden zy verzocht, dat haare Moeder hen wilde toezenden vergift, waar mede zy den hond zouden vergeven, het geen met eenen bygevoegden brief door de Moeder verricht wierdt. Op den beraamden tydt het volk van de Vrouw van *Brederode* Vianen naderende, waren die van binnen niet gereet, weshalven het zelve onverrichter zake weder moest aftrekken. De Heer van *Broekhuizen*, vernemende dat 'er iets tot zyn nadeel gebrouwen wierdt, ontbood eenige Ruiters in Vianen, en deed nauwkeurig onderzoek doen naar het geene hem eenig kwaad vermoeden veroorzaakte. Eerst verzette hy de wakers op het Slot, en daar naa deede hy de koffers der Jonkvrouwen opsluiten en doorzien, en vond in een der zelve den zo evengemelden brief van de Vrouw van *Brederode* met het vergift. Vast stellende dat dit vergift geschikt was om hem door het zelve het leven te beneemen, gaf hy aanstonts hier van kennis aan de Regeerders van Utrecht, en aan den Burchgraaf van Montfoort, met vertooning van den brief, voorgevende dat de Vrouw van *Brederode* op deze wyze hem hadde getracht van kant te helpen. De Raadt dezer Stadt dit aanbrenge geloof gevende, gelaste de Vrouw de Stadt te ruimen, welke aan dat gebod gehoorzamende, zich be-

begaf in het Klooster van Jerufalem, buiten de Stadt (1), doch niet lang daar naa kwam zy wederom binnen Utrecht.

Het gerucht was door de Stadt Utrecht verspreid, dat Jonkheer *Gerard*, Heer tot Kuylenborch, ten Weede en tot Lienden, zo niet medeplichtig, ten minsten een begunstiger was geweest, aan den toeleg om het Slot Batestein voor de Vrouw van *Brederode* te bemachtigen, en was gemelden Jonkheer bericht dat verscheide borgeren, jaa zelfs eenige leeden vanden Raadt, veele smadelijke woorden by die gelegenheit ten zynen en zyner Cuilenborgsche borgeren laste zich hadden laten ontvallen. Weshalven hy zich by eenen scherpen brief aan de Regeerders dezer Stadt over deze lasteringen heeft beklagt, welke hem tot antwoord dit navolgende hebben toegezonden:

„ Gheboertige, Vrome, Lieve Joncker en-
„ de guede Vrunt.

„ Uwer liefden brief, gescreven tot Culenborch
„ op ten Manendach na funte Thomas dach leest-
„ leden, inhoudende, dat ghy omtrent vyf weken
„ van huis gheweest hebt, ende als ghy thys ge-
„ komen zydt, u gefacht, ende oick van zommi-
„ gen uwen vrunden wt onser Stadt gescreven en-
„ de laten weten is, hoe dat enige wt onsen Rai-
„ de, ende vele van onsen borgeren spytelich op
„ u, ende uwen borgeren spreken zouden mit
„ dreychliken woerden, ende anders, &c. Ende
„ dat daerom, dat Heer *Jan van Vyanen* van Jaers-
„ velt,

(1) Ziet Jan van Leiden by Matth. tom. II. Analect. p. 419.
& seqq.

„ velt, *Sweder van Vianen* van Ryfenborch, mit
„ meer hoerer vrunden, by avont en ontyde ge-
„ weeft hebben by den huse tot Vyanen, geheten
„ Batesteyn: ende zoe u van ons luyden hyr toe
„ zeer vreemde heeft ende verdunct, zoe ghy,
„ noch uwe borgeren, mitter voerscreve zake u
„ mit allen niet en kroeden noch toe scaffen en heb-
„ ben, begheer ghy van ons u te scriven, of wy
„ op u, ende uwen borgeren, yet toe zecgen heb-
„ ben, daerom dat alzoe spytelich ende dreych-
„ like van den onsen op u, ende den uwen, ge-
„ sproiken zoude werden; ende off wy nyet lyden
„ en mochten dat ghy ons een goet nabuer ende
„ vrundt zydt, dat wy u dat opentlike scriven,
„ zoe moige gy u daer nae schicken, ende weten
„ te rechten, gelyck dat den zelve uwen brief
„ int lange innehout, ende verclaert, heb wy
„ goetlich ontfangen ende wel verstaen. Waer op
„ believe wil te weten, dat wy uwen voerscreve
„ brief ghisteren, namentlich op sunte Jans dach
„ Evangeliste na der heyligen Kordsdach, in onsen
„ Raide out ende nywe hebben doen openbaerlike
„ lezen, ende hoeren daerom ghy gescreven hebt.
„ Ende zoe ghy dan int yersten in den zelve uwen
„ brieve scrift, dat u gefacht is, ende oick van
„ sommigen uwen vrunden wt onser Stat gescre-
„ ven ende laten weten, als voerscreven staet,
„ vervreempt ons zulcx uwes vermetels scrivens
„ harde zeer, ende ons dunct oick, dattet onvoer-
„ zienlich ende ongeboerlich van u gescreven is;
„ want ghy die ghene, die u zodanige zake van
„ heen gescreven ende laten weten ghehadt heb-
„ ben, in uwen scrifte niet en benoempt, noch te
„ kennen en gheeft, als dat van rechts ende van
„ eren wegen behoeren zoude, ende begeeren dair-
„ om

„ om aen uwen liefden, ons mit dezen onsen Bode
 „ over te doen scriven, wie u van den onsen, of
 „ anders, zulke zaken gescreven ende te weten la-
 „ ten hebben; ende die geweten dencken wy ons
 „ daer zoe geboerliken inne te vuegen ende te be-
 „ wyzen, dat ghy ghene redenen hebben en felt
 „ moigen onser vorder daer van te beelagen; want
 „ wy van der voerscreve materien, voer deser tyt
 „ van uwen aenscriven, nye geweten, noch ge-
 „ hoert en hebben: ende en woude ghy oick ons
 „ dan zulke aenbrengers niet noemen, noch teken-
 „ nen geven, als dat doch van rechts ende eren
 „ wegen toebehoert te doen, zoezoudet dan schy-
 „ nen, oftet enen nyewe gevonde ende versierde
 „ zake waer, draigende meer tot erringe (1) ende
 „ onloft, dan tot vruntscap ende goede nabuerfcap.
 „ Wy en weten oick van der materien van Vya-
 „ nen, boven verclaert, niet te spreken, mer la-
 „ ten die staen ende bliven in hoeren wezen. Dat
 „ is van dyer. Soe ghy dan vorder scryft van ons
 „ begerende te scriven, of wy op u, ende uwen
 „ borgeren, yet te zeggen hebben, en weten wy
 „ op deze tyt anders niet mit u, ende uwen bor-
 „ geren, wtstaende te hebben, dan alle minne
 „ vruntscap ende goede nabuerfcap, die wy oick
 „ tot desen dage toe alzoë onderhouden ende ge-
 „ hantiert hebben, ende noch, zoe vele in ons is,
 „ gheerne onderhouden willen ende hantieren.
 „ Mer, lieve Joncker, int wailnemen van u, want
 „ ghy aldus treffliken ende duechliken aen ons be-
 „ gerende zydt dat wy u scriven willen, of wy niet
 „ lyden en moigen, dat ghy ons een goet nabuer
 „ ende vrunt zydt, u daer na te moigen schicken
 „ ende

(1) Dat is verwekking van gramscap, en vyandschap.

„ ende vuegen, &c. twelck ons zeer nywelike
 „ luyt ende vreemde heeft, ende oick niet en we-
 „ ten, wat uwe meyninge ende voernemen daer
 „ mede wezen wil; soe ist, dat wy goetlike ende
 „ met eernste aen u begerende zyn, dat ghy ons
 „ opentlike ende claer oic mit dezen onsen Bode
 „ overscryft, ende weten laet, of ghy, ende uwe
 „ borgeren, op ons, ende onsen borger yet te
 „ zecgen moicht hebben, ende of ghy oick niet
 „ lyden en zoudt moigen, dat wy uwe goede vrund-
 „ den ende nabueren zyn, dair na wy ons oick
 „ dencken te schicken ende te vueghen. Deze
 „ onse antwoerde wilt int beste ontfangen, ende
 „ keren na behoeren. God almachtich wil uwen
 „ liefden behueden in zelicheyden. Gescreven op
 „ ten xxviiiſten dach in Decembri, anno LXXVII.

Op het einde van dit Jaar, te weten op S. Jans
 dagh na Kersdagh, is 'er eene ordre beraamd om-
 trent het ampt der leege Knapen of Dienaars, wel-
 ke ik in het tweede Deel dezer Jaarboeken, bladz.
 71. beloofte heb hier te zullen mededeelen.

*Die Raide out ende nywe hebben overdragen, dat die
 Stadt weder ses leghe Dyenres (1) hebben ende houden
 zel, die hoer pensy hebben zellen van der Stadt na der
 ouder ghewoenten, ende die zellen dienen op ter ordinan-
 cien byr na bescreven:*

*In den yersten alle morgen, als die Scepenborger-
 meyſter in der tyt opſtaet, ende wt zyne huſe gaen wil,
 als dan zellen van dese ses Dyenres altyt twee wezen,
 die voerscreven onsen Borgermeyſter dyenen, verknappen
 ende waernemen zellen, van des morgens tot den mid-
 dage*

(1) In het Jaar 1466. was hun getal vermindert tot vier.

dage toe, dat die Borgermeyster gaet eten, ende als hy gegeten heeft voert ten avont toe. Mer des Sonnendages ende des Donredages des aftermiddages, zoe mach een van den twee Dyenres oerlof bidden aen den Borgermeyster, dat hy mach gaen beyden: ende gheeft hem dan die Borgermeyster oerlof, zoe wat hy dan wint van bieden, of anders, in zynen dyenst, dat zal die andere Dyenre, die dan by den Borgermeyster blyft, halve hebben. Ende dit zal aldus ommegeaen van weke te weke.

Item alle hoecbtyden ende goede daghen, als die nywe Oversten hoer kovelen draghen, zoe zellen die andere drie Oversten elck enen van den anderen vier Dyenres by hem hebben, die hem dyenen zellen alle die dage wt, ghelyck die twee den Scepenborgermeyster dyenen, ende voerscreven staet: ende als dan zel die sefte Dyenre ledich bliven, om den Vive te dyenen, ende andere boetscappen te doen.

Item zellen die ses Dyenres altoes, als men die sypen vercopen sel, des voermiddaghes op ten Raithuse, in tiegenwoerdicheit van den Raide, hoere kovelen op die kiste brengen ende leegen, ende bidden dan weder om hoere dyensten ende kovelen: ende zoe mach die nye Rait hem hoere dyenste ende kovelen weder geven, of zy willen, of enen anderen daer mede versien in des gheens stede, die hem onbequaem dochte wezen, of zyne dyenst in maniere voerscreve niet gedaen en had.

In dit Jaar heeft de Stadt, volgens haare oude gewoonten en rechten, Scheydel-penningen doen slaan. (1)

1478.

(1) Het Raadtsbesluit hier overgenomen, is door den Heer Matthacus lib. 11. de Nobilit. 12. te voorschyn gebracht.

1478.

In dit Jaar zyn op den gewoonen tydt verkoren
tot

Schepenen.

Evert van Voerde.
Jan Over die Vecht.
Goetfcalc van Brakel.
Frederick die Voicht.
Jan van Rynes van Baer, **Borgermeester.**
Henrick van Lewenberch.
Jan van Veen.
Henrick van Voerde.
Eerst van Lichtenberch.
Loef van Pallais.
Henrick van der A.
Gheryt van Ryn.

Raden.

Jan Tymansze.
Splinter Taets.
Henrick Willemsze.
Clais Jansze.
Willem Clueting.
Henrick Borre.
Thomas Arntsze.
Godert Petersze.
Jan die Coning, **Borgermeester.**
Clais van Valkendail.
Joest Dyrckze.
Dyrck Dyrcksze.
Jan Romer; voer hem Jan van Schadyck.
Peter Trynde.

Matheus Block.
 Gheryt die Kraen.
 Hughe Foyt.
 Arnt Ram.
 Harbern van Ryn.
 Ghysbert Saffe.
 Tyman Ysbrantsze.
 Jan Boll.
 Steven van Zulen.
 Jacob Jacobsze.

Oudermannen.

Jan Foyt. }
 Henrick Taets. } Wantfnyders.
 Sweder van Zulen, Overste Ouderman. }
 Adriaen van Venfpyck. } Snyders.
 Ghysbert Woutersze. }
 Henrick Spyker. } Backers.
 Beernt Hafert. }
 Peter Stael. } Molenaers.
 Cornelis Aelbertsze. }
 Jan Arntsze. } Linnewevers.
 Willem Jansze. }
 Jacob Sem. } Brouwers.
 Cornelis Aelbert Scadens zoen. }
 Thonys van Amerongen. } Viscopers.
 Jan Smail. }
 Hubert Jansze. } Louwers.
 Ghysbert Ponfiaensze. }
 Gheldolf Gerytsze. } Wollewevers.
 Arnt van Hove. }
 Loyck die Wail. } Marfluden.
 Reyer Willemsze. }
 Clais van Zyl. } Botterluden.

Jacob Henricxze.	}	Cordewaniers.
Henrick van Loenen.		
Peter Maich.	}	Oudecordewaniers.
Aelbert Lambertsze.		
Cornelis Foyck, Overste Ouder- derman.	}	Corencopers.
Dyrck Hubertsze die Oude.		
Dyrck Gelysze.	}	Oudewantsnyders.
Jan Petersze van Lederdam.		
Jan Wernartsze.	}	Steenbickers.
Heymerick van Over die Vecht.		
Peter Braem.	}	Grauwerkers.
Clais Jan Pouwels zoens zoen.		
Jan Ludolfsze.	}	Ryemsnyders.
Gheryt Jansze van Zelmonde.		
Arnt Willemsze van den Heyligen Egbert Rutgersze. Lande.	}	Bylhouwers.
Jan Korftgensze.		
Elyas van Ryet.	}	Smeden.
Rolof Goes.		
Jan Petersze.	}	Zadelaers.

Op den dertienden avond, en dieshalven voor de verzetting van de Regeering, is ter bewaring en beveiliging van de Stadt voor alle vyantlyke aanslagen van buiten, en opschuddingen van binnen, dit navolgende opentlyk afgekondicht:

Die Rade out ende nywe, mitten gemeynen Gilden, laten weten ende waerschuwen enen ygeliken, alse waer dat zake, dat van dezer tyt voert, by nachte ende ontyden, enich opstal, ofte gerufte, gevele binnen, ofte buten, onser Stat, dat God verhueden moet, dat als dan die Scepenborgermeister in der tyt die bancklocke zell doen slaen, dair van hy altois die sloetelen hebben zell:

ende waert zake, dattet opstal, ofte gerufte, geviels in enige anderen van den drien Kerfpelen, dair die Scepenborgermeester niet inne woenaftig en waer, soe hebben die Raide geordineert in elken vanden Kerfpelen enen man, hyr na benoempt, (1) die dan de clocken in den kerspel, daer dat geboeren mochte, zellen doen slaen, so lange thent men die banclocken slaet, ende niet langer. Ende die selve geordineerde zellen oick die slotelen van den Kerken hebben. Ende oftet hem also maichte, dat die Scepenborgermeester, noch die geschichte by die clocken niet gekomen en kunnen, zoe zyn geschicht goede mannen, hyr na benoempt, (2) die in den kerspell, dattet geschiede, een becken slaen; ende dan zellen die geordineerde, hyr na volgende, elck in zyn kerspel oick een becken slaen, ter tyt toe dat men die banclocke slaet, ende niet langer. Ende als men dan die banclocke slaet, zoe en selmen anders geen clocken, noch becken, slaen. Ende waert zake, dat ymant, by waer wie hy ware, anders dan die Gedeputierde nagenoemt, enige clocke, off becken, sloege, dat soude men dan terstont rechten mitten zweerde an hoeren liuen. Ende tot wat tyden die clocken, ofte becken, geslagen zullen worden in maniere voirscreve, zoe zullen alle die gene, die van den

(1) Te weten de Schepenborgermeester, welke de banklok zoude doen slaen, Gerrit Voet zoude het opzicht hebben op S. Nicolaas, Jan van Masch op S. Geertrude, en Jan van Lantskroon op S. Jacobs Kerk-klok.

(2) Deze waren Adriaen van Wesele, Henrik van Vianen, Gysbert Thomasze, Floris van Pallais, Gerit Soudenbalch, Jan Ponsiaensze, Simon Claisze, Zweder van Zulen, Henrik Pasteybakker, Gerit die Wilde, Steven van Zulen, Willem van Steenre, Jan die Coninck Goyertsze, Beernt Proys Aelbertsze, Cornelis Boyensze, Frederik van Voerd, Frederik van Nes, en Jan over die Vecht. Uit welke lyst blykt, dat geen gemeene, maar aanzienlyke luyden, welke voortyds leden van den Raadt geweest waren, tot dit werk geschickt waren.

den Raide out ofte nieuwe zyn, komen in hoeren hernasch op die Plaats by onsen Oversten out ende nywe: ende die van den Raide out ofte nywe niet en syn, sellen komen elck by zinen vierendeel by de Homans, dair toe geschiect, na der ouder gewoenten: te weten die int overste vierendeel wonen, sellen komen op die Smedebruch, ende int anderde vierendeel op die Rodenburchbrugh, ende int derde vierendeel op die Backerbrugh, ende int nederste vierendeel op sint Jacobs brugge, ende een ygelick sell komen op die brugge, dair by naiste woenaftig is.

De overdracht in het Jaar 1469. (1) nopens het wacht houden der Gilden, is veranderd, en verstaan, dat het oude gebruik, volgens welke zy elf waken uitmaakten, wederom stand zoude grypen, en geregeld in dezer voegen:

1. Wantfnyders en Snyders.
2. Backers, Moolenaers, Linnewevers.
3. Brouwers, Viskopers.
4. Louwers, Wollewevers.
5. Marssluden, Botterluden.
6. Cordewaniers oud en nieuwe.
7. Korenkopers.
8. Oudewantfnyders, Steenbikkers.
9. Grauwerkers, Ryemsnyders.
10. Bylhouters.
11. Smeden en Zadelaers.

De Raadt dezer Stadt heeft verboden op een dezer Stadts Singels kroegen te houden, of drank te vertappen, op de verbeurte van tien duizent steenen, alleen, volgens het oude gebruik, toelattende,

(1) Ziet het tweede Deel dezer Jaarboeken, blad. 539.

tende, dat buiten de poorten in de voor-steden openbaare en eerlyke herbergen zouden mogen zyn.

Ook is te dezer tydt de gewoone verbeurte van eenige duizent steenen, in eene geldboete geregeld, en verstaan dat voor ieder duizent steenen, in welkers voldoening iemand veroordeeld was, zoude betaalt worden vyf Stadts ponden. (1) En heeft de Raadt eene nieuwe overdracht gemaakt omtrent de Vecht-keuren en de Keurmeesteren, welke ik hier overslaa, om dat dezelve in het Utrechtsch Placaatboek te lezen is. (2)

Ook heeft de Raadt gemaakt deze keur op den Aflag van de Zee-visch.

In den yersten zelmen alle Zeevisch van Lichtmisse voert op die Fischbrugge brengen voer dat de clocke acht slaet des voermiddags, ende die visch, die dan op ter brugge niet en staet, dien en selmen niet ofslaen voer des aftermiddages te twee uren; ende wat visch yerst aen die merck koemt, die zelmen yerst opdragen ende yerst

(1) Meer dan eens hebbe ik in deze Jaarboeken aangeteekent, dat de breuken, en vooral de Vecht-keuren, wierden betaald met eenige duizende steenen, met welke de Stadt haare gebouwen en muuren opmaakte. Van alle oude tyden af, heeft de breukschuldige de keur gehadt, of hy in steenen, dan in geld, wilde voldoen. Hy wierdt wel verwezen tot het geven van eenige duizende steenen; doch konde zich door geld vrykopen van de cadelyke levering. Ik vinde hier van al een Raadtsbesluit, genomen in het Jaar 1390. des Woensdaghs na S. Jans dagh decollatio, in dezer voegen: *Overdroech de Raet van der Stat out ende nywe, zo wie dat ter Stat van dezer tyt voert broikig wart, ende die men op steen zet der Stat te gheven, ofte de steen verboert na der nywer manieren van den vechtkoeren, die zel voer elc Msteens de Stat gheven also veel ghelts, daer zi hoeren steen om verdinghen weder der Stat Tychelaers.* Waar uit men ook kan opmaken, dat de steenen waren tichel-stenen.

(2) III. Deel, bladz. 256.

yerst offlaen. Ende dit zel dueren van *Lichtmisse* totten yersten dach toe van *Meerte* daer naest volgende.

Item van den yersten dach van *Meerte* zelmen die *Zeevisch* op die *Vischbrucge* brengen des morgens voer dat die *clocke* seven slaen zel, ende die *Visch* die dan op ter *brucge* niet en staet dien en selmen niet vercopen voer des *aftermiddages* te twee uren. Ende dit zel dueren tot *sunte Gelys* dach toe: ende van *sunte Gelys* dach weder van achte uren totten yersten dach van *Meerte*, ende zoe voert van tyden te tyden, als voerscreven staet.

Item waert zake, dat byr enich ghebreck van vorste, ofte van ys inne waer, alzoe dat die voerscreve visch op die voerscreve uren niet gekomen en konde, dat zel dan staen tot verclaringhe ende goetduncken van den *Oversten* in der tyt.

Item en sel gheen *Weert* van den visch enighen vischcopen, of mynen tot eniger ander lude behoef, mer willen zy eenigen visch copen tot ander lude behoef, die zellen zy te voeren, the weten korven of bennen, teykenen ende wtsetten, ende die betalen, na dat die andere korven ofte bennen, die ofgeslagen werden, gelden zullen.

Item den visch, die des enen dages gecoft wert, die en zellen zy des anderen daghes niet weder ophoer stede zetten om te vercopen, ten zy dat die versche visch, die van dien dage gekoemen waer, yerst ofgeslagen zy.

Item moigen die *Cloesters* zelver meynen, of die *Vischcopers* van hoeren weghen; mer gheene *Weerden*.

Item die *Vynders*, die de *Overste Oudermans* in der tyt voertmeer zetten zellen, die en zellen mitter *Vischneringe* niet ommegeen.

Item waert zake, dat die *Weert* van der *Visch*, of die *Ofslager*, of die *Sysmeyster* in der tyt niet bereyt en waer, ofte hem te zuecken maicte totten voerscreve uren, ende terstont niet of en sloege, die verbuerde vyf pont totter *Stadt* behoef, zoe dicke by dat verboerde.

*Ende ymant anders, die in de voerscreve punten broik-
aftich bevonden worde, die zoude verboeren, zoe dicke
dat geschiede, tot elker reyse vyf pont, sonder yemant
des te verdragen.*

Ten zelve daghe, te weten des Saturdaghs voor
Lichtmisse, is, op het verzoek van den Borchgraaf
van Montfoort, aan de Vrouw van *Brederode* ver-
gund om weder binnen de Stadt te komen, onder
beding, van het verschil met den Heer van *Broek-
huizen* en de Stadt *Vianen*, te zullen verblyven aan
de uitspraak van hare Vrienden en Maagschap en
de Stadt *Utrecht*. Deze voorwaarden heeft zy na-
gekomen, en heeft de Heer van *Broekhuizen*, ne-
vens die van *Vianen*, ook bewilligt in het noemen
van zekere Zegs-luiden, die het geschil beslist
zouden. Waar van ik dezen brief heb gevonden:

” Wy REYER, Heer tot Broichusen, Ritter,
” Borgermeysters, Scepenen, Rade, gemeyn bur-
” gers, inghesetenen ende onderfaten der Stede
” ende Lande van VIANEN, ende van AMEYDEN,
” doen kondt allen luden. Alzoe zeker twyften
” ende gheschelen tusschen der edelre Vrouwen
” YOLENTE VAN LALAINGH, Weduwe tot Brede-
” rode, ende ons, gherezen ende opgestaen zyn,
” twelcke wy geheel, en alle zaken, woe die tot
” dezen daghe toe gheschiet moghen wezen, ver-
” bleven zyn, aen den edelen, eerbaeren ende wy-
” zen, onsen lieven Heeren Neven ende goeden
” Vrunden Heer *Jan*, Borchgrave van Montfoort,
” ende Heer van *Purmereynde*, &c. *Willem van*
” *Montfoerdt*, Proest van Oudemunster, Heren *Jan*
” *van Drakenborch*, Canonick ten Doem t*Utrecht*,
” *Jan van Rynes*, Here *Jans* zoen, *Eerst van Dra-*
” *kenborch*, *Jan van Lanscroen* ende *Jan die Coninck*,
” als

" als magen, vrunden, ende ghedeputierden van
 " der goeder Stat Utrecht; bekennen dairom voer
 " ons, ende onse erven, dat wy gheloest hebben,
 " ende gheloven mit dezen onsen brieve, soe wes
 " die voergenoemde maghen, vrunden ende depu-
 " tierden, eendrachteliken gesamender stemmen,
 " dair van wtsprekende zullen werden, dat wy
 " REYNER Heer tot Brouchusen, Burgermeyste-
 " ren, Scepenen, Rade, gemeyn burgers, inghe-
 " zetenen ende onderzaten der Stede ende Lande
 " voerscreve, volkomelic houden ende achtervol-
 " gen fullen, op die pene van twe dusent goude
 " Eduaersche Engelsche Nobelen, die men Realen
 " heyt, te verbueren tott gheenre behoiff, daer
 " die voergenoemde Arbiters ende Dedinxlwden
 " die in oire wtspraken keren ende express specifi-
 " ceren fullen onder oere segelen, sonder ons, off
 " by ymant van onser weggen dair yet teghen te
 " doen, off gedaen te werden mit enyghen rech-
 " ten, gheesteliken of weerliken, hoe ende in wat
 " manieren wy, off yemant van onser weggen dat
 " bedencken, off versien zouden moghen. Alle
 " dinck sonder argelift. In kennisse der waerheyt
 " heb ick REYNER voerscreve mynen zegell, ende
 " wy Borgermeysters, Scepenen ende Raide voer-
 " screve onser Stede segelen, voir ons, ons ghe-
 " meyn burgers, inghesetenen ende onderfaten
 " der Steden ende Landen voerscreven, aen dezen
 " brieff gehangen, in den Jaere ons Heren dusent
 " vier hondert acht ende tseventich op ten derden
 " dach in Meye.

Op die tydt is ook de Heer van *Broekhuizen*, ne-
 vens de Jonkheer van *Brederode* te Utrecht geweest,
 en heeft de Raadt dezer Stadt die Heeren, nevens
 ande-

anderen, op een avond-maaltydt onthaald, van welke ik in des Cameraars rekening dit aangetekend vinde:

Op S. *Foris* avont des avonts hadde die Raet ten eten in *Keyferryc* die *Here van Hoern*, den *Foncheer van Brederode*, den *Heer van Montfoirde*, *Heren Reyer van Broechusen*, mit meer ander goeder Mannen ende *Foncfrouwen*, ende na de maelyt danfeden sy in *Lichtenberch* mitten *Foncfrouwen*. Die maelyt an spysse, ende wyn, ende ypcras, cruyt ende was (1) in den danspuele te samen 43 Ryns gulden, vier en een halve stuver, maekt 216 ponden, elf stuyvers zes doytkens.

De uitspraak is hier op gevolgt den derden Juny binnen Montfoort, zynde tot het doen van dezelve wegens de Stadt Utrecht gelaft *Jan de Coning*, Raadt-borgermeester van den nieuwen, en *Jan van Lantscroon*, Schepen-borgermeester van den ouden Raadt. Deze uitspraak, myns wetens noch niet gedrukt, was van dezen inhoudt:

" Alsoe zekere twyften ende geschelen zynnt do-
 " de ons lieffs neven ende Heere *Reinolts*, Heer
 " tot *Brederode*, &c. saliger gedachten, tot op
 " den dach van huyden opgestaen, ende gheresen
 " zyn tusschen der edelre onfer liever *Nichte* ende
 " *Vrouwe Tolente van Lalaingh*, Wedue tot *Brede-*
 " *rode*, &c. aen deen; ende onsen lieven *Neve*,
 " ende goede Vrunden Heer *Reyer*, Heer tot
 " *Broichusen*, *Ritter*, &c. den *Bastarden* van
 " *Brederode*, *Borgermeysteren*, *Scepenen*, *Raide*,
 " *borgeren*, *ingesetenen*, ende gemeynen onder-
 " *sat*en

(1) Dat is wasch-kaerffen.

” faten der Steden ende Landen van *Vyanen* ende
” van der *Ameyden*, aen dander zyden. Welke
” twyften ende gheschelen wy JAN Borchgrave
” van Montfoerde, ende Heer van Purnmereynde,
” &c. WILLEM VAN MONTFOERDE, Proift tot
” Oudemunster, JAN VAN DRAKENBORCH, Cano-
” nick ten Doem tUtrecht, JAN VAN RYNESS,
” Here Johans foen, EERST VAN DRAKENBORCH,
” JAN DIE KOENYNCK, ende JAN VAN LANTS-
” CROEN, als maghen, vrunden ende ghedeputier-
” den van der gueder Stadt van Utrecht, wael
” doersien, ghemerct ende overlecht hebben te
” komen tot groten achterdeel ons liefs Neve ende
” Jonchere *Walravens*, Heere tot Brederode, synre
” Steden ende Landen van *Vyanen* ende van der
” *Ameyden* voergenoemt, dair wy ons, om son-
” derlinge liefsten ende vruntscappen willen, die
” wy tot onsen lieven Neve ende Jonckhere voer-
” genoemt, ende zynen Landen, dragen, zeer
” onledich inne gemaect hebben, die voerscreve
” twyften ende gheschelen neder te legghen ende
” te verlycken; soe dat wy maghen, vrunden en-
” de gedeputierden voergenoemt beide partijen al-
” soe bescheyden ende onderwezen hebben, dat
” zyt aen onsen handen, na lude hoers compro-
” mifs, gebleven ende gecompromittiert hebben,
” op die peen van twe dufent goude Engelschen
” Eduartsche Nobelen, die men Realen heyt, dat
” een derden deel aen des Greven hant van Hol-
” land, dat ander dardendeel aen handen des ghe-
” nen, die deze onse wtsprake volqweme ende ach-
” tervolchde, ende dat darde darden deel aen des
” ghenen hant, dair wy Arbiters ende Dedyncx-
” lude dat keren ende ordineren zullen, the ver-
” boeren, op vast, stede ende onverbreckelyck
” aen

" aen beiden zyden the houden, the volkomen,
 " ende achtervolgen, deze onse tiegenswoerdighe
 " wtsprake, mit al dat wy Arbiters ende Dedincx-
 " lude voergenoemt daer inne begrepen hebben,
 " ende tieghenwoerdelyck wtspreken, ighelyck
 " punt by der voerscreve penen.

" In den yersten seggen wy Arbiters ende De-
 " dingslude voergenoemt, onse lieve Nichte ende
 " Vrouwe van *Brederode*, mit hoeren toetstende-
 " ren, hulperen ende dyenren, ende Heer *Reyer*,
 " onse Neve ende vrunt, die Bastarde van *Brede-*
 " *rode*, mit allen hoeren toetstenderen, hulperen,
 " dieneren, ende vrunden, zy zyn wie zy zyn,
 " die zich mit hemluden, voer off nae, in dezer
 " onleden enychzyns ghemeyngt, off des mit rade
 " off dade toe scaffen moighen hebben gehadt, tot
 " ewigen dage toe gueder vrunden te zullen wezen.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingslude
 " voerscreve, dat ons lieve Nichte ende Vrouw
 " van *Brederode*, tusschen dit ende funte Severyns
 " dach, als men scriven zall anno MCCCC ende
 " tachtich, in den Steden, Landen, inne, noch
 " op, den Sloeten van Vyanen ende van der A-
 " meyden, nyet komen, keren, verkieren, noch
 " enich regiment in den zelve hebben, noch
 " houden, en zall, noch nyemant van hoeren
 " wegghen.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voerscreve, dat Heer *Reyners* Ruwaertscap bly-
 " ven zell van weerden, ghelyck by een deell onse
 " Neve ende Jonchere maghen, vrunden ende
 " onderfaten versproken, bezegelt ende belieft is:
 " ende en zal ons Neve ende Jonchere voerscreve
 " tusschen dit ende funte Severyns dach voerscre-
 " ve zich geens regiments in zynen voergenoemde
 " Ste-

” Steden ende Landen onderwynden, noch kroeden.

” Item zegghen wy Arbiters ende Dedingslude voerscreve, dat die remiffie, die ons lieve Neve ende Joncker voerscreve synen onderfaten, by raide ende deels zynre maghen ende vrunden gegeven heeft, van weerde wezen ende bliven zall, ende styven ende stercken die mit dezer onser wtsprake, gelyck ons lieve Neve ende Joncker voerscreve dat in persoen van ons begheert heeft. Ende voert, dat alle oploep, twyft ende gescheel, off ghebreken, die tot enigen zyde, zynt dode Heere *Reynolts*, Heer tot Brederode, ons liefs Neve ende Heere saliger gedachten voerscreve, bis tot desen daghe, om dezer zake wil gheschiet moigen wezen, hoe, ende in wat manieren, ende van wyen, dat die geschiet zyn, sullen tallen syden guetliken, grontlike vergeven, vergheten ende quytgheschouden wezen, zonder enighe wrake, of aensprake, nu, off hyr naemaels, dair omme te doen, off van yemande schicken gedaen te werden, twaer mit recht off anders, hoe men dat zoude moigen versieren of te bedincken.

” Item zegghen wy Arbiters ende Dedynxluden voerscreven, ende spreken wt, dat die Ruwaert by den vyff ghedeputierden vrunden, ende die vrunden by hem, al ons liefs Neve ende Jonckere zaken regieren ende hantieren zullen na der yersten overdrachten; doch zullen ende moigen wy Arbiters ende Dedingsluden voergenoemt die vyff ghedeputierden vrunden in onser wtspraken nu terstont, off tusschen die ende Severinum, als men scriven zall anno MCCCC tachtentich onbegrepen, veranderfaten, vermeerderen ofte

” ver-

” verminderen, hoe ons dat believen ende goet-
 ” duncken zall. Ende die voerscreve personen
 ” zullen alsdan al ons Neven ende Jonckere ren-
 ” then, gueden ende opkomen, ontfangen, ende
 ” des jaers eens op ghewoentliken tyden rekenyn-
 ” ghe doen voer den ghenen, die by ons Arbiters
 ” ende Dedingslude voerscreve jaerlyx daer toe
 ” ghedeputiert ende ghesciēt zullen werden, ende
 ” en zullen oick gheen gelden van ons Neve ende
 ” Jonckere goeden off opkomen wtgheven boven
 ” tgeen dat alhyr by ons Arbiters ende Dedings-
 ” lude voerscreve geordiniert wordt; ten wair on-
 ” se Neve ende Joncker bewyslyck van groten
 ” noiden, off tot zynen merckeliken vordel. En-
 ” de wairt oick zake, dat tenighen tyden bevon-
 ” den worden by vrunden ende maghen voirscre-
 ” ve, dat die Ghedeputierden vorder, dan hyr
 ” onder verclaert staet, wtgegeven hadden, dat
 ” onfs Neve ende Joncker voirscreve dat tallen
 ” tyden verhalen magh aen all der Ghedeputierder
 ” gueden, ruerende ende onruerende, wair die
 ” ghelegen zyn, ende des en zullen zy hem mit
 ” ghenen rechten tiegen onsen voergenoemden
 ” Neve ende Jonckere verweren.

” Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 ” voerscreve, dat die Ruwaert mit den vyf Ghe-
 ” deputierden, die nu ghekoren zyn, off by ons
 ” ghekoren off gheordiniert zullen werden, onse
 ” Neve ende Jonckere Landen, ende luden, van
 ” Vyaenen ende van der Ameyden regieren zullen
 ” tot nutscap ende profyt ons Neve ende Jonckere
 ” voerscreve, als een guet Ruwaert, ende goede
 ” onderfaten sculdich zyn te doen, na den reden
 ” in dezer wtsprake verclaert. Behoudeliken, dat
 ” die Ruwaert in der tyt zich geenre penningen
 ” kroec-

” kroeden, noch onderwynden, en fall tontfangen, noch op te boeren vorder, dan hem in der yerfter bevelynghen van den Ruwaertſcap toe ghedeputiert ende bezegelt zyn.

” Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden voergenoemt, dat onſe lieve Nichten ende Joncfrouwen *Joest* ende *Johanna van Brederode* by hoeren Vrouwen Moeder in den koſt wezen zullen, ende die voerſcreve Gedeputierde zullen hem beyden jaerlyx voir hoer coſten, clederen ende dienren, wtreyken twe hondert Rynſcher gulden current.

” Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden voerſcreven, dat men onſen Neven ende Jonckere van *Brederode* wtschicken zall, dairt ons Arbiters, ende den ghenen, die deze onſe wtsprake mede bezegelen zullen, goetduncken zall, om aldair te converſieren, ende hoer renthen te ſpaeren: ende daer toe zullen die voerſcreve Ghedeputierden hem beiden (1) jaerlycx voer koſten; clederen, ende dyenren tſamen wtreyken ſes hondert Beyerſe gulden.

” Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden voerſcreven, dat men onſer liever Nichte ende Vrouwe van *Brederode* voirgenoemt hoir duardie fall laten volghen mit hoere medegaven, nalude hoer zegell ende brieve, ende hoir oick van ſtonden aen overleveren hoir cleynoden, juwelen, clederen, ende all, dat hoir van rechts wegen toebehoert; ende wair dair yet verdorven, dat zall zy mit recht mogen verhalen dairt hoir beliven zall.

” Item

(1) Te weten *Walraoen* en *François*, de nagelate Zoonen van den overledene *Reinout van Brederode*.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voerscreven, dat die Gedeputierden onsen Nichte,
 " ende Joncfrouwen *Walraven van Brederode*,
 " ende hoere Zuster (1) te Berghen int Cloester
 " wezende, jaerlycx besorgen ende wtreyken zul-
 " len vyf ende tseventich Rynscher gulden current,
 " ende die in onser Nichte ende Vrouwe handen
 " van *Brederode* leveren, om hoeren Dochteren
 " voergenoemt die voirt te ministreren, alst hoir
 " goetduncken zall.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voerscreven, dat die Ghedeputierden onser Nichte
 " te ende Vrouwe van *Brederode* betalen zullen al-
 " zulcke penninghen, als zy voir hoeren Zoenen,
 " onse Neve ende Jonckere voergenoemt, na dat
 " zy van der Ruwaertscap is ghestalt geweest, te
 " Loenen, off anders wair, bewyslycken wtghe-
 " lacht mach hebben.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voerscreven, dat men die personen, die by on-
 " ser Nichte ende Vrouwe van *Brederode* voerge-
 " noemt in dit werck bescadicht zyn, restitutie
 " doen zall van hoeren bewyslycken schaden.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voerscreve, dat men onse Nichte ende Vrouwe
 " van *Brederode* voerscreve enen Inventarium ge-
 " ven zall.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voerscreve, dat die Ghedeputierden oick een In-
 " ventarium maken zullen van allen cleynoden,
 " huisraet ende anders, op ten huse ende floet van
 " *Vyanen* wesende, ende dat al in bewaringe hou-
 " den

(1) Deeze was genaamt *Jola*, volgens Voet Kort Verhaal
 der Doorluchtige Heeren van *Brederode*, bladz. 84.

" den tot profyt ons Neve ende Jonckere voer-
 " fcreve; behoudeliken off onse Neve ende guede
 " vrunt Here *Reynier* voerscreve in den bevelin-
 " ghen van den Ruwaertscap enigen huysraet ghe-
 " consentiert wair te besigen, dat hy den besigen
 " zall tot redeliker wys, alst behoert, ende teyn-
 " den zynre Ruwaertscap weder overleveren.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voerscreven, dat die Ruwaert bynnen den voer-
 " screve tyden mit zyne Ghedepulierden, noch
 " zy mit hem, gheen oirloge, dair onse Neve en-
 " de zyn landt by beschadicht mochten wezen,
 " aennemen, noch geen beden, schattinghen, off
 " ander ongelden, wtfstellen en zullen, noch lyf-
 " renten vercopen, anders dan by onse Neve en-
 " de Jonckere ende ons Arbiters ende Segsluden,
 " voirscreve.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voergenoemt, dat onse lieve Nichte ende Vrou-
 " we van *Brederode* rekeninge doen zall voer die
 " gheen, die wy Arbiters ende Dedingsluden voer-
 " screve dair toe ordinieren ende schicken zullen,
 " van den tyden, dat zy geregiert heeft. Ende
 " van ghelikens Heer *Reyner*, onse Neve ende
 " guede vrunt, van den tyden, dat onse Nichte
 " ende Vrouw van *Brederode* wt Vyanen geweest
 " is, ende Heer *Reyner* zich der voirscreve regi-
 " ments onderwonden heeft. Dat geschiet we-
 " zende, salmen allen dieneren hoir bewyslyck
 " loen opleggen, ende onse lieffs Neve ende Here
 " van *Brederoeds*, zaliger gedachten, schulden, die
 " kenlick by zynen leven gemaiet zyn, oick op-
 " leggen ende betalen.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voirscreven, dat men die ghevangen van ston-

" den aen wt laten, ende in onser Dedingsluden
 " handen leveren zal, mit alzulker haven ende guet,
 " als zy hadden doe zy gevangen worden, om
 " voirtaen onsen wille dair mede te doen.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voirscreven, dat men nyemant van beyden zy-
 " den, die zich in dit werck enichsyns ghemeeyngt
 " ende ghesteken mogen hebben, wt den zynen
 " houden, verdryven off keeren sal anders, dan
 " die in dezer wtsprake genoempt staen, mer enen
 " iegheliken rusteliken ende vredeliken in zynre
 " woenstadt, ende den zynen, laten komen ende
 " beruften, ende tlant ghebruken ghelikerwys,
 " ende in alre maten, off deze onvede niet ghe-
 " schiet en wair. Ende wair dat ymant van sin-
 " gulaer personen van eniger zyden hyr tieghen
 " deden, ende der penen nyet machtich en wair
 " the betalen, dat sal men richten aen hoir lyff en-
 " de goet, off wtlendich leggen ende houden mit
 " zulker neersticheit, dat kenlick is, dat men cor-
 " rigeren will. Ende indien die zyde, dair die
 " ghebreken inne weren, des alsoe, als voerscre-
 " ven is, nyet en dede, dat kenlick ende bewys-
 " lick wair, dat die zyde dan zelve in der voer-
 " screven penen vervallen zall wezen.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voirscreven, dat onse lieve Neve ende guede
 " vrunt, Heer *Reyner*, onse Neve ende Jonckere
 " voergenoemt enen behoerliken eedt doen zall,
 " zyn slot, landen ende luyden, duechdeliken en-
 " de eerliken te bewaeren ende te regieren zyn tyt
 " van den Ruwaertscap duerende, ende enen brieff
 " geven mit zynen ende der Steden van Vyanen
 " ende van der Ameyden zegelen bezegelt, dat
 " hy, teynden zynen jaren van den Ruwaertscap,
 " den

" den voirscreve onse Neve ende Jonckere voir-
 " genoemt, sloth ende stede van Vyanen mit vrunt-
 " scappen weder overleveren zall, ende hem ach-
 " ter den daghe gheens regiments meer onderwyn-
 " den by der voirscreve penen; ten waer by wille
 " ende bevele ons Neve ende Jonckere voirscre-
 " ve. Ende oick off Heer *Reyner*, onfs Neve en-
 " de guede vrunt, enige brieff wt onfs Neve ende
 " Jonckere briefhelic (1) aengetast, geruert, off
 " in zynre bewaringe genomen had, dat hy die bi-
 " de voirscreve penen, ende by zynen eede, on-
 " sen lieve Neve ende Jonckere voirscreve van
 " stonden aen weder over leveren zall.

" Item zegghen wy Arbiters ende Dedingsluden
 " voirscreven, dat alle dese voirscreve punten,
 " ende andere inryfende punten, die hyr van
 " geboert zyn, off noch geboeren moigen, ende
 " alhyr nyet wtghesproken en zyn, dair dese voir-
 " screve partien om in twyft vallen ende komen
 " mochten, altyt staen zullen op der voirscreve
 " penen tot onser verclaringen, ende dese onse
 " wtsprake nochtant altyt van weetde ende onge-
 " qwest te bliven, sonder argelift.

" In kennisse der waerheyt, dat wy Arbiters
 " ende Dedingsluden voirscreven alle deze voir-
 " screve punten zamentlick, ende ytlick bysonder,
 " vast, stede, onverbrecklick, op des voirscreve
 " penen, van beiden parthien ten ewyghen daghen
 " onderhouden ende achtervolcht willen hebben,
 " soe heb wy, om meerre vestenisse wil, gebeden
 " den edelen ende vermoghenden Heer *Wolfert*
 " *van Borselen*, Greve van Grampre ende van Bou-
 " chem, Heer van der Veer, &c. onselieve Ne-

P 3

" ve

(1) Dat is Brief-kamer.

" ve ende Heer, ter begheerten van ons Arbiters
 " ende Dedingsluden, ende onse Neve ende Jonc-
 " kere van *Brederode* voirgenoemt, want hyt ons
 " montliken gebeden heeft, dese onse tiegenwoer-
 " dige wtsprake mede te styven, stercken, ende
 " mit zynen zegell te willen confirmeren. tWelck
 " wy WOLFERT VAN BORSELEN, Greve van Gram-
 " pre, ende van Bouchem, Heer van der Veer,
 " &c. voirgenoemt, om bede wille onser Neve
 " van *Brederode*, ende van *Montfoerde*, ende gue-
 " den vrunden, geerne gedaen, ende onsen zegell
 " hier voer aen gehangen hebben. Ende wy Jo-
 " HAN Borchgreve van *Montfoerde*, ende Heer
 " tot Pufmerynde, &c. WILLEM VAN MONT-
 " FOERDE Proest tot Oudemunster, JAN VAN DRA-
 " KENBORCH Canonick then Doem tUtrecht, JAN
 " VAN RENESS, Here *Jans* soen, EERST VAN DRA-
 " KENBORCH, mit der Stadt Utrecht, in den naem
 " van hoeren Gedeputierden, als JAN DIE CONING
 " ende JAN VAN LANTSCROEN, als Arbiters ende
 " Dedingsluden voirgenoemt, oick onse segelen
 " samentlick ende elck bifonder, aen dezer onser
 " wtsprake gehangen hebben. Gegeven int jair
 " ons Heren dusent vier hondert acht ende tseven-
 " tich op ten vyfften dach in Junio.

De Heer van *Broekhuizen*, schoon verbonden op
 te volgen het zeggen van deze gekore Rechters,
 heeft geweigert zich naar deze uitspraak te schikken,
 en heeft de goederen van Jonker *Walraven van Bre-*
derode in bezit gehouden tot het Jaar 1480. (1)

Van den Heer *Jan*, Borchgraaf van *Montfoort*,
 op

(1) Ziet Jan van Leiden by Matth. tom. II. *Analect.* p. 418.
 & f. 99.

op wiens voorpraak de Vrouwe van *Brederode* toegestaan was weer in de Stadt te komen, wordt verhaald, dat hy na het overlyden van Hertog *Karel den Stouten*, naar Gent was vertrokken, nevens eenige Hollandfche Baander-heeren, welke van de nieuwe Land-vrouw Voorrechten voor Holland poogden te verwerven. Doch dat die Hollandfche Edellieden hem, schoon getrouwt met de Dochter van *Hendrik van Naaltwyk*, en bezittende verfcheide heerlyke goederen in Holland, voor geen en Hollandfchen Baanderheer hebben willen erkennen, en aannemen, en diensvolgende buiten hunne raatsneminge hebben gehouden: en dat hy in het vorige Jaar, te weten 1477. te Utrecht is gekomen, en van de borgers tot Hooftman en Capitein is aangenomen. (1) In het begin van dit Deel dezer Jaarboeken hebben wy gezien, dat hy eene nauwe vriendschap met de Heeren van Brederode onderhouden heeft, en gelukkig ontfnap is de wreede handen van Biffchop *David*. Niettegenftaande de Biffchop naar zynen zin de Regeering te Utrecht ftelde, zyn 'er echter noch veele aanzienlyke in deze Stadt geweest, welke met den Borchgraaf raadpleegden, en is hy zekerlyk een voornaam werktuig geweest, om de Utrechtsche aan te zetten tot tegenftand tegens de overmatige heerzucht van den Biffchop, en wel met die uitwerking, dat de Kerkvoogd genootzaakt is geworden het verdrag, hier voren gemeld, aan te gaan.

De flapheit in het bekeuren der genen, welke den anderen bevochten, verfchafte veel gelegenheit tot het vermenigvuldigen der vechteryen,
door

(1) Ziet Gouth. Chr. bladz. 507. en Buchel. ad Heliam,
p. 310.

door welke dikwerf een der vechtelingen van het leven wierdt berooft. Ter beteugeling van dit wangedrag, heeft de Raadt dezer Stadt des Woensdaghs na Paulus bekeering eene overdracht gemaakt op de Vechtkeuren en Keurmeesters der zelve, welke ik hier overflaa, om dat dezelve in ons Placaatboek te lezen is. (1) Alleenlyk merke ik op dezelve aan, dat ten opzicht van de plaats, op welke de schuldigen, de gestelde boeten niet konnende betalen, of genoegzame borgen voor dezelve stellen, openbaar zouden worden gegeeffelt, in deze Overdracht bepaalt voor het Schepen-huis op de Plaats, noch in dit Jaar den xv. Junius verandering is gemaakt, en verstaan, dat op de Nieuwe eene paal gezet, en de straf-oeffening zoude worden ter uitvoer gebracht.

Gysbert van Lochorst, (2) hadde van den Roomschen Paus zekere vergunning tegens *Dirk Uterweert*, Deken van Oudmunster, verworven, doch konde dezelve zonder bewilliging van den Bisschop niet ter uitvoer brengen. Waarom de Regeerders dezer Stadt op het verzoek van zynen Vader *Willem*, aan Bisschop *David*, ter verkryging van deszelfs toestemming, dezen brief hebben geschreven:

„ Eerweerdige, &c.

„ *Willem van Lochorst*, onse borger heeft ons te
 „ kennen gegeven, hoe dat onse heylige Vader
 „ die Pawes van Romem, zynen zoen, genoempt
 „ *Ghys-*

(1) Utrechtch Placaatb. III. Deel, bladz. 256.

(2) Dezes broeder *Herman* is naderhant Deken van Oudmunster geworden; ziet Drakenb. Aanhangzel op de Kerkel. Oudh. bladz. 124.

„ Ghysbert van Lochorst zekeren bullen ofte gra-
 „ cien, tiegensdragende meyster Dyrck Wterweer,
 „ Deken der Kerken van Oudemunster alhyr, ge-
 „ gont ende gegeven heeft, die hy dan na beloip
 „ van den rechte gheerne geboerlike ter executien
 „ stellen zouden, twelck doch, zoe wy verstaen,
 „ om zeker statuten willen, by uwen Gnaden voer
 „ tbeste gheordiniert, buten consent ofte placet
 „ van uwen Moigentheyden, ofte derzelve Offi-
 „ cials, niet gheschien en zoude moigen. Ende
 „ want dan die voerscreve onse borger oirloff, of-
 „ te placet, van den voerscreve uwer Gnaden Of-
 „ ficiael van Utrecht verfocht ende begheert, en-
 „ de die Officiael hem zulcx gheweygert gehadt
 „ heeft, als hy zeyt, ende wy den voerscreve on-
 „ sen borger in zynen rechten gheerne beholpen
 „ ende ghevordert zaghen; zoe ist, dat wy oet-
 „ moidelick ende dienstlich bidden uwen Forsteliken
 „ Gnaden, den voergenoemden Officiael zul-
 „ ke bevelinge te doen, dat hy consent, ofte pla-
 „ cet, geve van wegen uwe Gnaden, om die
 „ voerscreve bullen na den rechten ter executien
 „ te moigen stellen, zoe des geboerlich zyn zall.
 „ Ende zoe vele dezer onser oitmoideliker ende
 „ dyensteliker bede gheschien zel moigen, begeren
 „ wy een goetlich bescreven antwoerde by dezen
 „ onsen Bode van den zelve uwen Forsteliken
 „ Gnaden, die over ons gebiedende in des wy ver-
 „ moigen, God almachtich behueden ende bewae-
 „ ren wil lanclivich, zelich ende gesont. Gescre-
 „ ven op ten **xxiiijsten** dach in **Februario** anno
 „ **LXXVIII**,

Daaghs daar aan heeft de Raadt wederom ge-
schreven aan den Bisschop, den zelve verzoe-

kende, te willen bezorgen, dat de Officiaal, of wel de Geloofs-onderzoeker, zekeren Priester over wangedrag te recht stelde:

„ Eerwaardige, &c.

„ Wy gebieden ons zeer dyenstelijk tot uwen
 „ Forsteliken Gnaden, den welken gelieven wil te
 „ weten, hoe dat onlanxleden tot onser kennisse
 „ gekomen is, ende wy oick eens deels daer van
 „ wt doen gaen, ende in der waerheyt bevonden
 „ hebben, dat een Priester, genoemt Meyster
 „ *Herman van Dortmunden*, ende plach een Jaco-
 „ byn, ofte een broeder van der Prediker oerden
 „ te wezen, die zich alhyr meysteren in de Medi-
 „ cine, ende anders, onderwonden gehadt heeft,
 „ ende noch dagelycx zich zulcx onderwynt, een
 „ werck gehantiert ende geraiden heeft enen vrou-
 „ wen persoen, onse ondersaetster wezende, te doen,
 „ twelc die zelve onse ondersaetster overbodich is te
 „ bewaerheyden mit hoeren live tiegens den zel-
 „ ven Meyster *Herman*, dat tiegens God, die na-
 „ tuer, ende dat heylige Kersten gelove ons dra-
 „ gen dunct, ende wy ons ontsien ende schamen
 „ uwen Gnaden over te scriven; verduchtende,
 „ indien zulcx geboirlike niet gecorrigiert en wer-
 „ de, meer quaets, dat heylige Kersten gelove
 „ aendragende, daer wt verrisen zoude moige,
 „ ende die toorn Gods op ons allen verweft ende
 „ vallen mochte. Om dat dan te verhucden, soe
 „ ist dat wy oitmoidelich ende dyenstelijk bidden
 „ die zelve uwen Gnaden, die zelve aenropende,
 „ Meyster *Jan van Oudaen*, als enen onderzoeker
 „ heretice pravitatis, of der zelve uwer Gnaden
 „ Officiael, of anders, zoe dat best dienen zal,
 „ scar-

„ fcarpelike te bevelen ende te gebieden, den voer-
 „ fcreven Meyster *Herman* in haften te nemen, en-
 „ de zynre zeker te wezen. Wy willen als dan
 „ terftont onse onderfaetster oick in haften nemen,
 „ ende hoir zeker wezen om in dezer zake voirt te
 „ procederen ende voert te varen, als dat uwen
 „ Gnaden van rechts wegen goetduncken zyn zal
 „ gedaen te wezen; wanttet zelve werck alzo
 „ verre in sprake gekomen is onder den ouden en-
 „ de liefden, ende anders, dattet ongecorrigeert
 „ niet en doich bliven te laten leggen. Gnedige
 „ lieve Heer, wy bidden uwe Gnaden, deze onse
 „ goede meyninge ende waerschuwinge van ons
 „ in den besten tontfangen, en wes denzelven hier
 „ van believe zal gedaen te werden, ons by de-
 „ zen onsen Bode weder over te doen scriven, ons
 „ daer na te moigen regulieren, daer inne, ende
 „ anders, des wy vermoigen, ons altyt bereyt
 „ ende goetwillich zullen vynden uwe Forstelike
 „ Gnaden, die onse Heer God bewaeren willanc-
 „ livich, zelich ende gefont. Gescreven op ten
 „ xxiiiusten dach in Februario anno LXXVIII.

Mogelyk zal de misdaadt, zo lelyk in dezen brief
 voorgesteld, bestaan hebben in het afgaan van zom-
 mige gevoelens of gebruiken van de Roomfche
 Kerk. Want het is bekend uit de Kerkelyke Ge-
 fchiedeniffen, dat lang voor den leeftydt van *Luther*,
Calvin en andere Hervormers, veele Nederlanders,
 gehoorzaamd hebbende aan het opontbodt, om ten
 ftrydt te trekken tegens de Huffiten in Bohemen,
 wederkerende de kennis hunner Leer in haar Va-
 derlandt medegebracht, en aan zommige hunner
 landsgenoten medegedeeld hebben; zo dat zy uit-
 getrokken zynde om te helpen vervolgen en uit te

roeyen de belyders van den zuiveren Godsdienst, wederkwamen overtuicht van die waarheden, welkers voorstanders zy hadden bestreden. Ook verwekte het ongebonde leven der Geestelyken in veele eenen afkeer van hunne Leer: Om dit tegen te gaan, en deszelfs voortgang te beletten, waren 'er g'loofs onderzoekers aangesteld, welke nauwkeurig acht moesten nemen op alle, welke onder vermoeden lagen anders, dan de Roomsche Kerk, te gevoelen, en bezorgen, dat dezelve als ketters te recht gesteld en gestraft wierden.

Bisschop *David* heeft te dezer tydt aan die van Amersfoort toegestaan eene Jaarlyksche Markt van Offen en ander Hoorn-vee te houden, en, na dat de Amersfoordenaars belooft en zich verbonden hadden deze gunstgeving nooit te zullen misbruiken tot nadeel van de Stadt Utrecht, heeft de Utrechtsche Raadt haare toestemming daar toe gegeven. Zeer opmerkenswaardig is deze brief, welke de Regeerders van Amersfoort over het houden van deze Markt hebben uitgeleverd:

„ Wy Borgermeisters, Scepen, ende Raide
 „ out ende nywe, ende die gemeente der Stat van
 „ AMERSFOERT, doen kont allen den genen die
 „ desen onsen openen brieff zellen zien off horen
 „ lesen. Alfoe onse gnedige Heer van Utrecht
 „ ons, tot onser oitmoidiger begeerten ende ver-
 „ sueck, belieft ende gegunt heeft, jaarlix een
 „ vrie jairmarct van offen ende van anderen horen
 „ vie, ende van geen peerden, out noch jonck,
 „ binnen onser Stat gehouden ende geplogen te
 „ werden; want dan die voirscreve onse jairmarct,
 „ so dat bi der Stat van Utrecht, ende onse Stat,
 „ minlick ende vruntlick overcomen, ende des
 „ „ also

„ also overdragen zyn , die voirgenoemde onse
 „ jairmarct beginnen ende ingaen zal altyt des Ma-
 „ nendage na den Sonnendage , als men fingt in
 „ der heiliger Kercken mit beginfell der misse Le-
 „ tare Jerufalem , ende waren ende duren zall tot
 „ op ten Sonnendag , als men fingt in der felver
 „ heiliger Kercken int beginfell van der misfen Ju-
 „ dica dair naiftvolgende , ende niet langer . Ende
 „ dat om deswillen , want na denfelven Sonnen-
 „ dage Judica oick jairlicx een vrie jairmarct ge-
 „ houden wert binnen der Stat van Utrecht voir-
 „ genoemt van peerden ende andere goiden , wel-
 „ ke jairmarct in den toecomenden tyden wel be-
 „ hindert ende verachttert werden mochte , indien
 „ die selve onse jairmarct op horen voirgenoem-
 „ den geordinierden tyt niet vast onverbrecklick
 „ gehouden en worde , twelck wy ymmers zeer
 „ noide gefchien laten ende gehengen fouden . Om
 „ dat dan nutlick te verhueden ende te keren , foe
 „ ift , dat wy voir ons ende onse nacomelingen ,
 „ van den felven onfer Stat wegen , geloift heb-
 „ ben , ende geloven , mit defen onfen brieve ,
 „ den voergenoemden onfen jairmarct van offen
 „ ende ander horen vye , ende van genen peer-
 „ den , jonck noch oudt , jairlicx binnen onse Stat ,
 „ ende Stat vriheit , binnen der voirfcreven tyt ,
 „ ende niet langer , the laten gheschien . Ende
 „ wairt faick , wy , off onse nacomelingen , die
 „ voirgenoemde jairmarct tot eniger tyt verftel-
 „ den , ende niet en hielden , als voirfcreven staet ,
 „ ende gehengden dat yemant , oick wie hy wair ,
 „ in die selve onse jairmarct peerden , jonck off
 „ out , cofte , vercofte , ofte om enigerley vey
 „ ofte goidt verbutede ofte verpangelde , in eni-
 „ gerwys , sonder dat onse merkelige correxie aen
 „ den

„ den coper, vercoper of pangelair, ten exempell
 „ van enen anderen om dat te verhueden, ghe-
 „ schiede, als dan bekennen wy voir onfs ende
 „ onse nacomelingen, dat fulke privilegien, als
 „ onse gnedige Heer van Utrecht ons, ende onser
 „ Stat, van der voirnoemde onse jairmarct gege-
 „ ven ende gegunt heeft, verzuymt, verboert,
 „ doit ende te niet the wesen, ende dat wy, ofte
 „ onse nacomelingen, dair en tenden dier privile-
 „ gien in enigerwys gebruiken off genieten en ful-
 „ len. Ende gheloven oick mede de Stat van
 „ Utrecht voirgenoemt, dat wy, ofte onse naco-
 „ melingen, nu, noch na desen tyt, tot genen
 „ dagen, ander privilegien van der voirscreve
 „ marct van Roemschen Keyseren, ofte Konin-
 „ gen, noch van den Bisscop van Utrecht in der
 „ tyt, impetrieren noch werven en zullen; mer
 „ dese voirscreve marct houden, ende doen hou-
 „ den, zullen als voirscreven ifs. Ende wairt sa-
 „ ke, wy, ofte onse nacomelinghe, dair en bo-
 „ ven yet impetrierden, ofte verworven, als van
 „ den voirgenoemden jairmarct tiegens dese onse
 „ lofte, zo loven ende kennen wy voir onfs, ende
 „ onse nacomelingen, zulcx van geenre weerden,
 „ mer off, doit ende te niet the wesen, sonder ar-
 „ gelift.

„ Ende want wy dese voirgenoemde punten al
 „ vast, stede, onverbreclick houden ende gehou-
 „ den willen hebben, so hebben wy des toirkonde
 „ onser Stat zegell an desen brieff doen hangen.
 „ Gegeven int jair ons Heren dusent vier hondert
 „ acht en tseventich, op ten twintichsten dach in
 „ Februario.

Hertog *Maximiliaan van Oostenryk* en zyne Ge-
 ma-

malinne Vrouwe *Maria van Borgonje*, hebben alle de Voorrechten, welke door de voorige Graven en Gravinnen van Holland aan de Ridders van den Duitsche ordre verleend waren, bevestigd. (1)

De gemelde Hertog met zyne Gemalinne in Holland gekomen zynde, om bezit van de Regeering te nemen, heeft de Utrechtsche Regeering goetgevonden eenige uit den hunne te schicken naar Holland, om aan dezelve eene gelukkige regeering toe te wenschen, en hunne vriendschap en gunst te verzoeken; ook om met de Raaden van den Hertog te spreken over het verbeteren van de Munten. (2) Deze bezending is verricht door *Jan de Coning*, *Florens van Pallaes*, *Jacob Jacobsze*, *Werner Braem*, *Sweder de Voicht* en *Tylmannus Ufser*, Stadts Geheim-schryver, in den Haag, in welke plaats zy zes dagen zyn verbleven, doch ik vinde niet dat zy verslag van hunne verrichtinge hebben gedaan; maar wel dat de Heer *Jan*, Borchgraaf van Montfoort, op zich genomen heeft by het Hof haar voorspraak te zyn, en Stadts welzyn en voordeel, zo veel hem doenlyk zoude zyn, te bezorgen. Uit verscheide brieven, welke te dezer tydt door den Raadt dezer Stadt aan hem geschreven zyn, by welke zy hem verwittigen, dat hy nu met zyne Vrouw en Kinderen wederom veilig en geruust in de Stadt kon komen, moet ik besluiten, dat

(1) De brief is te vinden by *Matthacus*, tom. x. Analect.

P. XLV.

(2) Veele vreemde Munt-penningen, welke hunne gehalte niet hadden, wierden onder 't gemeen gezien. Ook waren 'er valsche Munters, en zyn 'er in dit Jaar binnen deze Stadt zeven Manspersonen, welke Leg-penningen hadden gemaakt, gegeezelt en met de stempel van de penning in hunne wang en gebrantmerkt, en voor eeuwig gebannen.

dat hy zich eenigen tydt buiten de Stadt heeft be-
geven, uit vreeze, van door kwaadwillige, en,
naar alle waarschynelykheit, yverige aanhangers
van den Bisschop, mishandelt te zullen worden.
Ook schynt het my toe dat hy het Hof niet zeer
gunstig voor onze Stadt gevonden heeft, dewylhy
deszelfs Regeerders sterk aanmaant, om goede toe-
zicht te hebben op de verzekering en bewaaring
van de Stadt, en het zelve ook zyne Huisvrouw
aanbeveeld met betrekking op Montfoort. Het
welk van die uitwerking geweest is, dat ieder lidt
van den ouden en van den nieuwen Raadt gelaft is,
zich van eenen knip-bus in zyn huis te voorzien, ten
zynen koste. Welke knip-bussen van Deventer
ontboden en overgekomen zyn. Ook zyn door de
Stadt acht en twintig haak-bussen ingekocht, om
in tydt van noodt van dezelve gebruik te maken ter
bescherming van de Stadt. Het komt my ook waar-
schynelyk voor uit de veelvuldige reizen, welke de
Overstens dezer Stadt in dit Jaar naar Montfoort
gedaan hebben, om met den Borchgraaf raadt te
plegen, dat de Borchgraaf zich uit Utrecht zal ge-
houden hebben.

De Regeerders van Utrecht hebben te dezer
tydt deze verklaring gegeven van de waarde eniger
gelden, in deze Stadt gangbaar, gemeenlyk paye-
ment genoemd.

„ Wy Borgermeystern, Scepenen ende Raiden
„ der Stat van Utrecht doen kont allen den genen,
„ die desen onsen openen Plakaetbrieff zellen zien,
„ of hoeren lesen, ende zonderlingen den eersa-
„ men, wyfen, Borgermeesteren, Scepenen en-
„ de Raiden der Stat van Groningen, onsen bifon-
„ deren goeden vrunden; dat op ten dach van
„ hu-

„ huden voer ons in hoeren eygenen properen
 „ perfoenen gekomen zyn *Jan Schot*, ende *Loeff*
 „ *Royersze*, onse inwonende borgers, ons openen-
 „ de ende te kennen gevende, hoe dattet hemlu-
 „ den, ende anderen onsen borgers, van noide
 „ zyn zoude, om die marct van uwer Stat voirs-
 „ creve te versuecken, die valuatie ende weerde
 „ van den paymente, zoe zy op deze tyt binnen
 „ onser Stat gangastich zyn, ende onder den ge-
 „ meynen volke gelden, daer van certificacy en-
 „ de bewys te hebben. Ende wy Borgermeyf-
 „ ren, Scepenen ende Raiden voirscreve, aen-
 „ siende ende merckende der begheerten van on-
 „ sen borgeren voirscreve rechtveerdelich ende
 „ behoorlich zynde, zoe hebben wy terstont mit
 „ onsen gezwoeren Wiffelaers gesproken van den
 „ valuacie van den paymente voirscreve, die ons
 „ daer op ter antwoerde gegeven hebben, als dat
 „ zy op ten dach van huden nemen, geven ende
 „ ontfangen die paymente in manieren als hyr na
 „ bescreven staen, ende oick onder den gemeynen
 „ volke alhyr op ten dach van huden gelden ende
 „ gangbaer zyn: te weten,

„ Een Zonnen Nobel LXXVI stuvers.

„ Item een Henricus Nobel LXVI ft.

„ Item een Vleemsche Nobel LXIII ft.

„ Item een Lewe XL ft.

„ Item een Rider XXXIII ft.

„ Item saluten nye Cronen Ducaten XXXIII ft.

„ Item die ander Cronen XXXII ft.

„ Item den Borgoenschen Gulden XXVII ft.

„ Item den Wilhelmus Schilt XXVII ft.

„ Item den Rins Gulden XXVI ft.

„ Item den Davids Schilt XXI ft.

„ Item den Pickers Schilt XVIII ft.

III. DEEL.

Q

„ Item

„ Item den Beyers Gulden xvi ft.
 „ Item den Postulaet Gulden xv ft.
 „ Item den Arnoldus Gulden xiii ft.
 „ Ende want dit aldus, gelyck voerscreven staet,
 „ voir ons geschiet ende wair is, daer van wy uwe
 „ Eersamheyden, ende voert enen ygeliken, dient
 „ aendragen mach, certificeren mit dezen onsen
 „ brieve, soe heb wy ter begheerte onser borgers
 „ voirscreve des toirkonde onser Stat signet,
 „ twelck wy dagelicx gebruiken, hyr binnen be-
 „ neden op doen drucken. Gegeven int jair ons
 „ Heren MCCCCLXXVIII. op ten xxvii sten
 „ dach in Marcio.

De Stadthouder en Raden van Holland hebben
 aan de Regeering van Utrecht eenen brief geschre-
 ven, inhoudende voornamentlyk klachten van *Daniel van Loenrestoot*, Heer van *Papencop*, over in-
 dracht in zyne Heerlykheit, wegens de weigering
 van eene rechtvorderingte tegens eenen burger van
 deze Stadt voor zyn Gerecht gedaan, op welken
 brief dit nadrukkelek antwoordt is gegeven:

„ Edele, vermoigende, vrome, lieve Heeren.

„ Wy hebben uwer liefden brief mit eenre sup-
 „ plicacien daer inne geleyt, ruerende van *Daniel*
 „ van *Loenrestoot*, goetlich ontfanghen, gevisiteert,
 „ ende wel verstaen, ons voerder verhals daer van
 „ verdragende, zoe wy houden die materie in
 „ uwen memorien wel te wezen. Ende begeeren
 „ uwen liefden vruntlich daer op te weten, dat wy
 „ nae der visitacy ende openbaringe van de voer-
 „ screve supplicacien, die selve supplicacy heb-
 „ ben doen presentieren den Eersamen, Heeren
 „ Vice-

„ Vicedeken ende Capittel der Kerken van Oude-
 „ munster tUtrecht; die welke, na dat fylude die
 „ supplicacy oick daer gesien ende wel gevisitiert
 „ hadden, ons gethoent ende laten lezen hebben,
 „ onder anderen brieven tot dezer zake dienende,
 „ enen openen bezegelden brief, bezegelt, alst
 „ scheen, mit zegele omhangende des voerscreve
 „ *Daniels van Loenresloet*, van der datum in den
 „ jare ons Heeren dusent vier hondert LXVII leffle-
 „ den op ten XXIII dach in Aprili; dair inne hi
 „ voir hem, ende zyne erfnamen, in pacht ont-
 „ fangen heeft van den Deken ende Capittel van
 „ der voirscreve Kerken van Oudemunster die voir-
 „ screve heerlicheyt van Papencoip, der voirscre-
 „ ve Kerken mit vollen rechte toebehoerende, als
 „ hy zelve lyet ende bekent, voir ene zeker jaer-
 „ lixe pensien, tot zekerem terminen, opt versu-
 „ men van alle rechts ende toezeggens, dat hy
 „ aen der zelve heerlicheyt hebben mochte, te
 „ betalen, gelyck dat, mit meer anderen condi-
 „ cien ende voerwerden, die voirscreve opene
 „ brief vorder innehout ende begrepen heeft, daer
 „ toe wy ons gedragen ende referieren van dien.
 „ Waer by, moigende Heeren, claerliken blyct
 „ zyn vryheit ende recht van der voirscreve heer-
 „ licheit van Papenkoip, die oick gelegen is tus-
 „ schen der Noide ende Bodegraven. Ende zoe
 „ dan die voerscreve *Daniel* in zynre vermetelike
 „ supplicacien voert scryft ende te kennen geeft,
 „ dat zekere tyt geleden enige inwoenres der lan-
 „ den van Hollant recht gesproiken hebben binnen
 „ der voerscreve Heerlicheit op die goeden, toe-
 „ behoerende een geheeten *Jan Gheryt Folkensze*,
 „ poerter der Stede Oudewater, en is ons, ge-
 „ minde Heeren, van zulker zake, als hy die te

" kennen gheeft ende overschrift, niet kenliken,
 " noch wy en weten dair niet van te spreken; mer
 " tis waer, dat een genoempt *Jan Vriesensze*,
 " woenaftich op die Ruge weyde, in den Gestich-
 " te van Utrecht gelegen, eens ons borgers, ge-
 " noempt *Jan Gheryt Folkensze*, na die tyt, dat
 " die zelve *Jan Gheryt* onze borgher gheworden
 " was, des zelve *Jan Gheryts* goet, in den voer-
 " screve Gherechte van Papenkoip gelegen, voir
 " zeker scade, dien die voerscreve *Jan Vriesensze*
 " zeyde, by toedoen van onsen voergenoemden
 " borger, geleden te hebben, heeft mitten Schout
 " ende Bueren in Papenkoip doen bezetten, ende
 " recht daer op gevordert. tWelck die voerscreve
 " onze borger vernomen ende tot zynre kennisse
 " gekomen wezende, heeft hy ons dat te kennen
 " gegeven, begerende, nae onsen rechten ende
 " privilegien, van ons beschut ende beschermpt
 " te wezen. Ende want men dan, vermoigende
 " Heeren, na onsen rechten ende privilegien, die
 " wy van der Greeflicheit van Hollant daer op
 " hebben, als zommigen van uwen Edelen Vermo-
 " gentheyden wel kenliken is, ende dyer wy zoe
 " lange tyt herwärts, dat die contrary in menschen
 " gehuechnisse niet en is, rustelike ende vredelike
 " gebruickt gehadt hebben, ende noch gebruiken,
 " onser borger live, noch goede, tusschen der Noi-
 " de ende Bodegraven niet beclagen, noch beset-
 " ten, en zell van scaden noch van sculden; zoe
 " heb wy ter goeder tyt den Schout ende Bueren
 " in Papenkoip voergenoemt mit onsen brieven dair
 " daer van geadvertiert, ende doen scriven, be-
 " gerende, dat zy, na vermoigen des voergeruer-
 " de onser rechten ende privilegien, zulke beset-
 " tinge ende rechtsvorderinge, als op ons voer-
 " " scre-

" screeves borgers goeden, in manieren voerscreve,
 " gedaen ende gevordert mochten wezen, afftel-
 " len ende leggen laten wouden, als zy doch scul-
 " dich gheweest hadden te doen van rechts wegen,
 " hemluden, ende den voerscreve *Jan Vriesensze*
 " mede, presentierende, hadde die zelve *Jan Vrie-*
 " *sensze* op onsen borger voergenoemt yet te zec-
 " gen, daer van zoude men hem alhyr binnen on-
 " ser Stadt goet recht, ofte bescheyt, voer onsen
 " Raide doen ende wedervaren laten, daer hy des
 " begeeren woude. Ende, dit aldus staende, is
 " die voerscreve *Jan Vriesensze* daer na in den jair
 " LXXVI leffleden op ten anderen dach in Marcio,
 " mit zynen vryen moetwillen voer onsen Raide,
 " ofte Oversten in der tyt, na onsen rechten ende
 " gewoenten, in zynen eygene properen persoen,
 " gekomen, ende heeft aldaer zulke rechtvorde-
 " ringe, als hy op ons voerscreve borgers goede,
 " in den gerechte van Papenkoip gelegen, voir dier
 " tyt begonnen ende gevordert hebben mochte in
 " eeniger wys, afgeftelt ende nedergeleyt, ende
 " terstont mede gemachticht, ende machtich ge-
 " maect, enen, genoempt *Jan van Dam*, van zynre
 " wegen, ende in den naem van hem, den voer-
 " genoemde *Jan Gerytse*, onsen borger, alhyr voer
 " alzulke gebreken, als hy op hem hebben mochte,
 " ende daer voir hy des zelve ons borgers
 " goede in Papenkoip bezet, ende recht daer op
 " ghevordert had, mitten rechten te bespreken,
 " ende zyn recht te vorderen ende te vervolgen in
 " der bester formen, van twelck wy oick mit onsen
 " opene ende besloten brieven gheadvertiert ende
 " ghewaerschuwet hebben tot meer tyden die voer-
 " screve Schout ende Bueren. Ende, dit all niet
 " tiegenstaende, heeft hem die voerscreve *Jan*
 " *Vrie-*

" *Vriefensze* zulke rechtvorderinge als hy alhyr af-
 " gestelt ende nedergeleyt had, ende voerscreven
 " staet, daer na weder ghepynt aen te nemen,
 " ende voert te vervolgen: ende die voerscreve
 " Schout ende Buer hebben daer rechtvorderinge
 " opgedaen alzulke, als die is, in vercortinge en-
 " de verbrekinge onser rechten ende previllegien
 " voergeruert, dat wy zeer node ghehengen ende
 " laten gheschien zouden; mer dencken dat, in
 " behoudenisse van onsen rechten ende previle-
 " gien voerscreve, dyer wy binnen hoeren bepa-
 " lingen gebruiken dagelycx, ende gebruiet heb-
 " ben, als voerscreven staet, te wederstaen ende
 " te vervolgen mit allen manieren ende wegen
 " van rechte, zoe des geboerlike zyn zall, hoi-
 " pende oick zonder twivel, UE Edele Mogent-
 " heyden ons hier inne, ende in diergeliken, niet
 " hinderlich, mer behulpelich ende vorderlich we-
 " zen zullen.

" Wy hebben oick vorder verstaen, dat die Maer-
 " schalck van den Nedergestichte van Utrecht ge-
 " vangen zoude hebben in den Gesticht van Utrecht
 " enen, genoempt *Jan Fansze*, voer alzulke toe-
 " sprake, als hy op hem hebben mach, die oick,
 " als uwe Liefden wel weten, onder onser bewyn-
 " de niet en is; doch heb wy, ter liefden ende
 " weerdicheit van u, hem die voerscreve suppli-
 " cacy oick laten zien ende hoeren lezen, hoewel
 " hy in geliker formen oick brieven ende supplica-
 " cy ontfangen hadde van uwen Liefden, als hy
 " ons toende. Hy heeft ons oick daer op ter ant-
 " woerde gegeven, dat hy zich in dezer zake zoe
 " geboerlich hebben ende wezen wil, dat men gene
 " redenen hebben en zel moigen zynre in dit stuck
 " te beclaigen.

" Al-

" Aldus, vermoigende lieve Heeren, is deze
 " zake in der waerheit hier gecomen ende gehan-
 " tiert. Bidden hyr omme, zoe wy vruntlicste
 " konnen ende moegen, uwe Liefden, den voer-
 " screven *Daniel van Loenrefloet*, ende die Schout
 " ende Bueren van Papenkoip alzo te berichten
 " ende te onderwyfen, dat zy ons in onsen rech-
 " ten ende privilegien voerscreve beruften ende
 " bliven laten, alst van rechts wegen behoert.
 " Want indien dat zulcx ons alzo niet gebueren
 " en mochte, des wy doch niet en hopen, als dan
 " zouden wy vorder gedrongen werden, in behou-
 " denisse ende bescherminge van onsen rechten en-
 " de privilegien voerscreve, zulck voersien ende
 " vervolch daer op te doen, gelyck dat dan ge-
 " boerliken zyn zoude. Om dat dan te verhueden,
 " ende ons in onsen rechten ende privilegien voer-
 " screve te laten beruften, zoe willen zich in de-
 " sen zoe duechdelich bewyzen uwen Liefden, als
 " wy ganslich betrouwen, ende oick tanderen ty-
 " den in geliken, ofte meerdere, zaken van ons
 " gheerne gedaen zouden willen hebben uwen Ede-
 " len Vroemheyden, die, ons niet spaerende,
 " God almachtich bewaeren wil zelich ende ge-
 " font. Gescreven op ten x dach in Aprili anno
 " LXXVIII.

Alhoewel de Biffchop by het verdrag, onlangs
 met de Staten van het Sticht aangegaan, zich ver-
 bonden hadde, te zullen nakomen het geen hy by
 eede ten tyde zyner inhuldiging beloofd hadde, en
 niets te zullen verrichten 't welk ftrydig zoude zyn
 tegen des Lants voorrechten, zo kwamen 'er ech-
 ter veele klachten over het niet volvoeren van zyne
 verplighting. Weshalven de Staaten raadzaam

oordeelden den Biffchop zelfs daar over te onderhouden, en hebben tot dat einde eenige uit den hunnen even voor Paafchen naar Wyk gezonden, welke de bezwaarniffen fchriftelyk hem hebben overhandigt. Doch de Biffchop, onder voorwenzel van den aanftaanden hoogtydt, heeft zich verfoont op dezelve te kunnen antwoorden, en toegezeit na de feeftdagen met hen te zullen handelen, Deze bepaalde tydt verftreken zynde, heeft de Raadt der Stadt Utrecht by eenen brief hem zulks erinnert, en verzocht eenen dagh te beramen, op welken zy, nevens de andere, hunne gemachtigde zouden afzenden naar Wyk, en heeft de Biffchop den dagh gefteft op Dingsdagh den vierden May. De Utrechtsche hebben hier van kennis gegeven aan die van Amersfoort en Rheenen, hen aanmanende eenige uit hunne Regeering op den benoemden dagh naar Wyk te fchikken, om voor te dragen het geene ter verkorting en nadeel hunner borgeeren en inwooneren rechten gepleegt was. Wegens de Geestelyken zyn naar den Biffchop afgevaerdigt *Evert Zoudenbalch*, Prooft te Maftricht, en *Jan van Drakenborch*, Canonik in den Dom; wegens de Ridderschap, *Jan van Renes van Wulven*, en *Eerft van Drakenborch*, en wegens de Stadt Utrecht *Jan de Conink* en *Floris van Pallaes*. Welke eigentlyk den eifch der Staten geweest is, wordt niet klaar uitgedrukt, wordende in het algemeen maar gemeld, *om mit mynen gnedigen Heer van Utrecht van zekere punten, van zynre Gnaden Raiden ruerende, ende oick van andere puuten, den gemeynen lande aengaende, te fpreken en te tractieren*. Mogelyk zullen de klachten gevallen zyn over het aanhouden in zynen dienft van de Borgonjer Raadtsheden, van welke hy byl het verdrag aangenomen hadt zich te zul-

zullen ontdoen, (1) of wel over de Maarfchalken, welke, zynde de eerfte Amptenaren des Biffchops, door hem als Raden wierden gebezigt, en die hun gezag dikwils misbruikten. De Biffchop heeft hen wel ter gehoor toegelaten, doch niets ftelligs geantwoord, maar met goede woorden gepaayt. Want dat de Biffchop niet voldaan heeft aan der Staten verzoek, moet ik befluiten uit dezen brief, door den Raadt van Utrecht, zes dagen na de gehoude byeenkomst te Wyk, gefchreven aan die van *A-mersfoort* en *Rhenen*.

” Eerfame, bifondere goede Vrunden.

” Alzoe onfe, uwe, ende meer andere Gedepu-
 ” tierden by onfen gnedigen Heer van Utrecht
 ” onlanxleden geweest, ende die materi van zynre
 ” Gnaden Raiden getraçtiert ende verfprouken ge-
 ” hadt hebben, ghelyck uwe Gedeputierde vorder
 ” relacy int lange gedaen moigen hebben uwen
 ” Eerfamheyden, foe is ons oick van den onfen
 ” volcome relacy daer van gedaen. Ende wy zyn
 ” mit onfen Raide out ende nywe, ende mitten an-
 ” deren vrunden, overghekomen ende gefloten,
 ” dat wy die voerfcreve Raiden mit rechte, daer
 ” zy na den innenhouden van den Lantbrieve te
 ” rechte behoren, befpreken ende vervolgen wil-
 ” len, zoe des om deze zake ten eynde te brengen
 ” geboerlich zyn zall, ende dencken onfe gebreke
 ” ende gheschele tiegens hemluden in fcrifte te stel-
 ” len,

(1) Dat de Biffchop in dit ftuk zyn woord niet volkomen nagekomen, en zo niet alle, ten minften zommige dier vreemde Raadtlieden in zynen dienst gehouden heeft, zal blyken uit het geen van *Dirk Utenweert* en andere verhaald zal worden.

" len, ende te ordinieren, zoe dat nutste wezen,
 " ende in den rechte best dyenen zall. Begeren
 " hyrom vruntlike aen uwen Eersamheyden, dyer-
 " gelyke mitten yersten oick voer te nemen, ende
 " te doen; want tyerste onze gebreken ende ghe-
 " schelen ontworpen ende geconcipteert wezen
 " zullen, willen wy alsdan dat over doen scriven,
 " ende te kennen geven uwen Eersamheyden, om
 " uwe Gedeputerden, geheel in dezer zake ghe-
 " informiert, alhyr op enen benoempden dach by
 " ons te vuegen ende te schicken, op dat wy tsa-
 " men overeyndragen ende concordieren zullen
 " moigen, deze zake eyndrachteliken ende vrunt-
 " like mit recht te vorderen ende te vervolgen,
 " zoe dat eerbaerlycste wezen, ende beste dyenen
 " zal, tot ruste ende vrede van den gemeynen lan-
 " de. Ende vermochten wy vorder enige zaken
 " daer inne, willen ons niet spaeren uwe Eersam-
 " heyden, die God almachtich behueden ende be-
 " waeren will zelich ende gefont. Gescreven op
 " ten xden dach in Meye anno LXXVIII.

Insgelyks is dit op te maken uit de geschillen, welke dagelyks grooter geworden, en tot eenen openbaren opstandt uitgeborsten zyn, zo als in het vervolg blyken zal.

Het eenigste, 't welk ik vinde door den Biffchop ten verzoeke der Utrechtsche Regeering gedaan te zyn, is het uitgeven van een beveel-schrift, by welke alle die geene, welke het Mergengeld in den Jare 1471. tot het graven en verdiepen van de Rivier de Vecht ingewilligt, (waar van ik hier boven bladz. 55. verslag heb gedaan) noch niet hadden voldaan, gelast worden, binnen zekeren bepaalden tydt, onder de gewoone verbeurte van dubbeld geld,

geld, en vier schatten panden, hunnen schuld in handen der gemachtigden der Stadt Utrecht te betalen. Om dit werk te bevorderen, en wel ter uitvoer te brengen, had de Raadt dezer Stadt den Bisschop voorgeslagen, de Schouten ten platten Lande te beveelen op te geven de Mergentalen onder hunne Gerechten leggende, en de namen der geene, welke, ten tyde der uitzetting en op dezen tydt, eigenaars en huurders derzelve geweest zyn en thans waren, en voorts de Gemachtigde van de Stadt Utrecht behulpzaam te zyn in het inmanen en invorderen van de onbetaalde Mergen-gelden. Dit bevel, of, zo als het genoemd wierdt, *Mandement* des Bisschops, is door eenen Pander, in alle de Dorpen en Gerechten, welkers inwooneren verzuimt hadden hun aandeel aan de Stadt Utrecht op te brengen, by het luiden der klokken openbaar afgekondigt.

Met de klachten, welke 'er veeltidts voorvielen over het gedrag der Maarfchalken, ging het zo gemakkelyk niet, dewyl dezelve in het te recht stellen van borgeren en ingezetenen, hunnen ouden gang gingen. Waarschynelyk zal de Bisschop, wiens groote toeleg was Stadts rechten te verkorten, en haare macht, zo veel doenlyk was, te fnuiken, om ze te gemakkelyker onder zyne onbepaalde heerszucht te doen buigen, hen, zo niet opentlyk, ten minsten bedektelyk, hier in gestyft hebben. Doch Stadts Regeerders, nu door het verdrag, 't welk de Kerkvoogd met de Staten hadt aangegaan, deszelfs roofzieke handen ontworsteld, verzettede zich manmoedig tegens alle indracht in haare voorrechten, welke hy en zyne Amptenaren poogden te doen. Ten voorbeeld hier van kan verstreken des Raadts overdracht den twintigsten

April

April genomen (1), by welke verstaan is, by *Frederik Utenham*, Maarschalk van het Neder-slicht, aan te dringen, dat hy den gevangen *Gysbert Ghe-ryt Lambertsze*, inwooner dezer Stadt, overlevere in Stadts handen, zullende hy, voor zynen gewoonen Rechter te recht gesteld, en, indien schuldig bevonden wierd, naar verdiensten gestraft worden: Van welk Raads-besluit twee dagen daar naa hem by enen brief kennis gegeven is, met verzoek van ten eersten binnen de Stadt Utrecht te komen, om met hem over dit geval te spreken. Het is waar-schynelyk, dat de Maarschalk noch eenigen tydt ge-aarzeld zal hebben, eer hy aan Stadts begeerte vol-daan heeft, doch dat hy echter Stadts wil heeft opgevolgt blykt my uit des Raads dagelyks boek, waar in aangetekend staat het Raads-besluit ge-nomen den negen en twintigsten December dezes Jaars, by welke de overgeleverde, en in Stadts gevangenis gezette *Gysbert Lambertsze*, na het stel-len van goede borgen, om zich te zullen houden aan het vonnis, 't welk de Raadt tusschen hem en den Maarschalk, zoude uitspreken, uit de hech-tenis ontslagen en op vrye voeten gesteld is.

Noch is 'er in dit Jaar een ander verschil tus-schen de Stadt en den voornoemden Maarschalk ontstaan, over het stooren van *Jan van Hamerstein*, borger dezer Stadt, in het bezit van zyn Thiende, gelegen onder Oostveen, over 't welk de Raadt aan den Bisschop dezen brief heeft geschreven:

” Eerweerdige, &c.

” Wy gebieden ons dyensteliken tot uwen Gna-
den,

(1) By *Matthaeus lib. 11. de Nobilit. cap. 18.* kan deze Overdracht gelezen worden.

” den, den welken gelieven wille te weten, dat in
 ” jaer verleden, als LXXVI *Jan van Hamersteyn*,
 ” onse borger, voir onsen Raide in der tyt wezen-
 ” de, heeft doen bieden, *Frederick wt den Ham*,
 ” ende hem aldaer comparerende besproiken ende
 ” beclaicht van zekeren ghewelden, die dezelve
 ” *Frederick* hem in gebrukinge eenre thyenden,
 ” hem toebehoerende, gelegen in den Oestveen,
 ” gheheten *Gheryts thiende van Veen*, gedaen zou-
 ” de hebben. Ende die zelve parthyen alzoe dingg-
 ” plichtich gheworden zynde, heeft die voerge-
 ” ruerde *Jan van Hamersteyn*, onse borger, om te
 ” bewysen ende te bewaerheyden, dat hy bezitter
 ” ende gebruiker van den voerscreve thienden was,
 ” den zelve onsen Raide gepresentiert ende ghe-
 ” toent uwer Gnaden opene bezegelde brieve, ge-
 ” geve in 't jair ons Heren dufent vier hondert vyf
 ” ende tseventich op ten xxiii dach in Junio, van
 ” mandamente, ofte bevele, gedaen *Gheryt Mu-
 ” lart*, op die tyt uwer Gnaden Amptman ende
 ” Maerscalc wezende, dat hy den voergenoemden
 ” *Jan van Hamersteyn*, onsen borger, indyen dat
 ” het hem blyctte alzoete wezen, als dat zelve Man-
 ” dament innehielt ende begrepen hadde, mainti-
 ” neren ende bewaren zoude van uwer Gnaden
 ” wegen, in zyn besit ende possessie der voerscre-
 ” ve zynre thyenden. Ende die zelve *Gheryt Mu-
 ” lart* Maerscalc heeft dat zelve Mandament in den
 ” zelve jair LXXV op ten vierden dach in Julio mit
 ” behoirliker obediencien ende onderdanicheyt
 ” ontfangen, doersien, ende wel verstaen: ende
 ” om dat ter behoirliker executy te stellen, *Jan
 ” van Hamersteyn*, onzen borger voergeruert, prin-
 ” cipaliken daer inne benoempt, daer op ten vol-
 ” len gehoert; die hem, alst blyct gethoent ende
 ” laten

" laten zien heeft zyne Leenbrieve, daer dat zel-
 " ve Mandament van sprack, ende vorder getughe
 " voer hem beleyt ende ghebrocht, hem tot zynen
 " bezitte dyenende. Al twelck de voergenoemde
 " *Gheryt Mulart* Maerscalck wel ende rypelick ghe-
 " visitiert, doergezien ende verstaen, heeft dat
 " voerscreve uwer Gnaden Mandament ter heelre
 " ende volre executien gestelt ende laten doen,
 " gelyck dat voerscreve Mandament, ende die
 " transfixbrief des voerscreve Maerscalcx daer
 " doer gesteken, ons nu oick ghepresentiert ende
 " gethoent, zulcx vorder ende clarer innehou-
 " den, ende begrepen hebben, daer toe wy ons
 " houden ende referieren van dyen. Aenfiende
 " dan, gnedige lieve Heer, ende merkende al dat-
 " ter voergescreven staet, ende oick mede by rai-
 " de ende goetduncken der Juristen, beyde ghee-
 " stelike ende weerlike, hebben die voerscreve
 " onse Raide mit rype beraide ende goeder voer-
 " sienicheyt, na onsen rechten ende ouden heer-
 " komen, overdragen ende gefloten, als die copie,
 " hyr inne besloten, wtwyft ende verclaert. (1)
 " Soe

(1) Deze copie hebbe ik by dezen brief niet gevonden,
 maar wel in des Raadts dagelyks boek de Overdracht, den
 een en twintigsten January dezes Jaars genomen, welkers in-
 houdt deze is:

*Sleten Scapene, Raide ende Oudermans, tusschen Jan van
 Hamersteyn tereenre, ende Frederick wt den Ham, ter ander
 zyde, ruerende van dat Frederick voerscreve den voerscreve
 Janne geweld gedaen zoude hebben in ghebrekinge eenre thien-
 den, alsze dat Frederick ende Jan voerscreve alle alzulke gel-
 den, als elck van hem beyden van den voerscreve thienden opge-
 boert ende ontfangen moigen hebben, tusschen dit ende Pai-
 schen naistkomende brengen ende overleveren zellen in handen
 Werner Braems, ende Beernt Proys Aelbertsze, van den Rai-
 de daer toe gheordiniert: ende Frederick voerscreve, of ymant
 anders, die enich zegen ofte recht daer toe meyn te hebben,
 zel-*

" Soe ist, gnedige lieve Heer, dat onse voerge-
 " noemde borger *Jan van Hamersteyn* ons nu we-
 " der geclaicht ende te kennen gegeven heeft, al-
 " ze dat, niet tegenstaende uwer Gnaden Manda-
 " ment voergenoemt hem gegont ende gegeven,
 " ende dat hy oick mit rechte wt zynen voerscre-
 " ve bezitte noch niet gewonnen en is, ende hem
 " altois gepresentiert heeft, ende noch presentiert,
 " enen ygeliken daer van te recht te staen, daer
 " dat van rechts wegen behoert, die voergenoem-
 " de *Frederick wt den Ham*, nu op deze tyt uwer
 " Gnaden Amptman ende Maeriscalck, nu zoude
 " hebben doen verbieden, dat niemant den voer-
 " scribe

zellen tusschen die ende sint *Jans* misse te midfomer oick naist-
 komende mit recht spreken voer den Leenheer van den zelven
 thienden, of anders daer zy mit rechte winnen wairen, ende
 dan dat recht vervolgen ende eynden na behoeren. Ende waert
 zake, dat *Frederick*, of ymant anders voerscreve binnen der
 voerscreve tyt hoer recht niet en begonden, ende dat vervolch-
 den na behoeren, alsdan zal *Jan van Hamersteyn* voerscreve,
 of zyne erfnamen, gebrack zyns, die voerscreve gelden, dan
 in handen der voerscreve Gedeputierden wezende, vry ende com-
 merlois na hem nemen, ende die in hoeren oerberkieren; en-
 de die Raat wil dan den zelven *Jan*, of zyne erfnamen, int
 bezit van de voerscreve thienden ende ghebrukinge der vruchten
 daer van komende, houden ende beschermen, ter tyt toe *Frede-
 rick*, of ymant anders voerscreve, hem dat mit recht wtge-
 wonnen zellen hebben.

Deze Overdracht is des Maandaghs na S. Jacob bevestigt,
 en is vervolgens des Maandaghs na Maria Hemelvaard den
 gemelden Maarfschalk aangezeit, dat hy *Jan van Hamersteyn*
 gerustelyk zoude laten gebruiken zyne thiende, en zo hy hem
 hier hinder in toebrecht, dat de Raadt op Stadts kosten de scha-
 de, welke *Hamersteyn* door de stoorring zoude lyden, zoude
 verhalen aan zyn persoon en goederen. Voorzichtig heeft de
 Raadt niet gecoordeelt over het recht van eigendom dezer
 thiende; maar zulks overgelaten ter beslissing van den Leen-
 heer; om reden te zien in het II. Deel dezer Jaarboeken, bladz.
 450. en dus alleen maar hunnen borger willen beschermen tegen
 geweld, hem in het gebruik zynere thiende aangedaan.

” screve thienden copen noch gebruiken en zoude
” anders, dan van enen genoemt *Arnt Pyeck*, en-
” de dat hy den zelve *Arnt Pyeck* in den bezitte
” van den voerscreve thienden, ende goeden on-
” der zynen ampte gelegen, houden ende starcken
” woude. Twelck, zoe wy verstaen, die zelve
” Maeriscalck zeyt hem by uwer Gnaden beslotene
” brieve bevolen zyn zoude alzo te doen, ende
” te laten gheschien, des wy doch niet en hopen.
” Want dan, hoichgeboere Forst, gnedige lieve
” Heer, alle punten voerscreve alzo in der waer-
” heyt gheschien zyn, ende wy daer van uwer
” Gnade bezegelde brieve ghezien, ghehoert ende
” wel verstaen hebben, als voerscreven staet, en-
” de zeer noide lyden ende gehengen zouden, dat
” onse voerscreve borger in zynen bezitte ende
” rechte ghemoyet ende behindert werden zoude,
” ter tyt toe, ende alzo lange hy mitten rechte
” daer wt ghewonnen waer, hopende oick zulcx
” van uwer Forsteliker meyninge geheel te wezen;
” zoe ist, dat wy oitmoideliken ende dyensfelike
” bidden uwe Gnaden, den voergenoemden *Fre-*
” *derick wt den Ham* Maeriscalck zulck beveel te
” doen, ende anders te stellen ende te ordineren,
” dat, achtervolgende tvoerscreve Mandament,
” onse voerscreve borger *Jan van Hamersteyn* in
” zynen bezitte van den voerscreve thienden, en-
” de goeden, gehouden ende gestarct werden, en-
” de dier rusteliken ende vredeliken gebruiken moi-
” gen, ter tyt toe, ende alzo lange, dat hy mit
” rechte daer wt gewonnen zell wezen; dat ym-
” mer van rechts wegen alzo behoert te gheschien.
” Soe vele dan, gnedige lieve Heer, dezer onser
” bede gheschien zell moigen, daer van begeren
” wy een goetlich bescreven antwoerde by dezen
” onsen

„ onsen Bode van uwen Forsteliken Gnaden, die,
 „ over ons gebiedende, God almachtich behueden
 „ ende bewaeren wil wailfaerende, zelich ende
 „ gefont. Gescreven op ten xxvsten dach in Ju-
 „ lio anno LXXVIII.

Dezelve Maarschalk heeft zich ook te onrecht
 beklagt aan den Bisschop over zeker rechtsgeding,
 begonnen voor den Raadt dezer Stadt, zo dat de
 Bisschop daar over geschreven heeft, als blykt uit
 dit antwoord, hem toegezonden:

„ Eerweerdige, &c.

„ Uwen Gnaden brieff, inhoudende van *Pouwels*
 „ ende *Ghysbert Gelys* zoens gebroeders, die *Fre-*
 „ *derick wt den Ham* alhyr voer onsen Raide te
 „ rechte getoigen zoude hebben van zaken, die
 „ onder ons, ofte onser bedrive niet en zyn, heb
 „ wy dyenstelike ontfangen, ende in goeder mate
 „ verstaen; begerende oitmoidelike uwen Gnaden
 „ daer op te weten, dat *Frederick wt den Ham* voer-
 „ screve, die voerscreve *Pouwels* ende *Ghysbert* al-
 „ hyr in uwer Gnaden Stadt, die ene Stadt van
 „ recht is, voer zekere zaken mitten zelve onsen
 „ Raide, na onsen rechten ende ouden heerkomen,
 „ heeft doen tueven ende arrestieren, ende alzo
 „ te rechte getoigen, ende hem aldaer besproiken,
 „ daer op zy lude hoer antwoerde gegeven hebben:
 „ ende aenspraken ende antwoerde byder parthyen
 „ gehoert ende wel verstaen, heeft die voerscreve
 „ onse Rait, achtervolgende onse rechten ende oude
 „ heerkomen, hoer Raitsvrunden daer toe gede-
 „ putiert ende geordiniert die zake te vollen wt
 „ te gaen, ende ons dan weder aen te brengen.
 „ Ende, dat gedaen, gnedige Heer, willen wy
 „ III. DEEL. R „ ons

„ ons dan daer inne zoe vuegen ende hebben, als
 „ des van rechts wegen geboirlike zyn zal. Wy
 „ en dencken oick in gheenre wys uwer Gnaden
 „ broiken te minren noch te verduyfteren; mer
 „ willen die vorderen ende voertbrengen na allen
 „ onsen vermoigen totten vordele ende profyte
 „ uwer Forsteliker Gnaden, die, over ons gebie-
 „ dende, &c. Gescreven op ten vyften dach in
 „ Augusto anno LXXVIII.

Wy zullen op het volgende Jaar zien dezes Maar-
 schalks aanhoudend wangedrag, en op het Jaar
 1482. de straf-oeffening hem overgekomen.

Niet alleen met dezen, maar ook met den Maar-
 schalk van het Over-sticht, *Melis wt den Enghe*,
 heeft de Raadt dezer Stadt verschilgehadt, als ge-
 zien kan worden uit dezen brief aan hem geschreven.

„ Eerfame, bifondere goede vrunt.

„ *Gheryt Willem Doysze*, onse borger, heeft ons
 „ te kennen gegeven, dat een van uwen dyenres,
 „ ghenoomt *Tbys*, van uwen wegen, ende wt
 „ bevele van u, zoe hy zeyde, onlancx leden ge-
 „ komen is in zyn huys, gelegen in Scalwuyck,
 „ daer hy op die tyt was, ende heeft aldaer hem
 „ willen aentaften, ende vangen, voer sculden,
 „ die hy u van zekeren broiken sculdich zyn zou-
 „ de; ende als hem die zelve onse borger, om zyn
 „ lyf te berghen, op zyne camer in den zelven zy-
 „ nen huse ontgaen ende ontweken is gheweest,
 „ heeft uwe voergenoemde dyenre dat huys willen
 „ aensteken ende bernen, ende onsen borger vele
 „ dreychliker ende onduechdeliker woerde gege-
 „ ven ende gesproken, by alzoë, dat hy in zyn
 „ huys,

„ huys, ende op zyn goet aldaer gelegen, van
 „ anxt ende vreze zyns lyfs niet komen en derf.
 „ Twelck, geminde vrunt, indient zoe is; zich
 „ niet en geboert, ende ons oick boven recht ende
 „ reden wezen dunct; want men na onsen rechten
 „ ende privilegien onser borger live noch goede
 „ nerghent tusschen Noide ende Bodegraven, noch
 „ daer en binnen omgaende, dan alhier bezetten,
 „ beclagen, noch rechtvorderinge daer op doen
 „ en mach van scaden off van sculden ruerende;
 „ begeeren hyrom vruntlich aen uwen Eersamhey-
 „ den, zulke dreychlike ende onbehoerlike hante-
 „ ringe af te stellen, ende den voerscreven *Thys*,
 „ uwen dyenre, daer van alzoe te corrigeren en-
 „ de te straffen, als dat van rechts wegen behoert,
 „ ende alzoe voert te stellen ende te vuegen, dat
 „ zulcx van uwen dyenren aen den voernoemden,
 „ ende ander onsen borger ende onderzaten, tan-
 „ deren tyden niet ghekiert en werde; ende die
 „ zelve *Gheryt*, onse borger, die weghe vry ende
 „ veylich, ende zyn goet rustelike ende vredelike
 „ gebruiken moige, als dat van rechts wegen ge-
 „ boert te gheschien, op dat ons van ghene noide
 „ en zy zulck voersien daer op te hebben, als der
 „ dan in beschermenisse ende onderhoudinge onser
 „ rechten ende privilegien geboirlike zyn zoude.
 „ Doch, op dat ghy ghene redenen en sult moigen
 „ hebben, dusdanige hantieringe af te stellen, en-
 „ de correxy over den voergenoemde uwen dyenre
 „ hyr van te doen, ende te laten gheschien, heb
 „ ghy op den voergenoemden onsen borger yet te
 „ zeggen, daer van wil wy u alhyr goet recht,
 „ gheestelich of weerlich, ofte bescheyt voer on-
 „ sen Raide doen ende wedervaeren laten, daer
 „ ghy des begherende werden zult. Soe vele dan,

„ eerbare goede vrunt, by u in dit ftuck gedaen
 „ zel werden, daer van begeren wy een goetlich
 „ befcreven antwoerde, ons eyntlike na temoigen
 „ rechten, by dezen onfen Bode van den zelven
 „ uwen Eerfamheyden, die, ons weder niet spaer-
 „ rende, God almachtich behueden ende bewaren
 „ wil zelich ende gefont. Gefcreven op ten xxvii
 „ fte dach in Julio anno LXXVIII.

Deze Maarschalk hadde kort hier naa eenige Huisluiden voor het Gerecht van Schalkwyk gedachvaard, eiffchende de overgifte van het Koorn, den gemelden *Geryt Willem Doysze* toebehorende, of het geld voor 't welk zy het Koorn van hem gekocht hadden, om aan dezelve te verhalen de boeten, welke hy van den voornoemde *Geryt* vorderde. De Raadt dezer Stadt heeft dieshalven andermaal aan hem, en ook aan het Gerecht van Schalkwyk gefchreven, en hen ernftig aangemaant deze rechtvordering af te ftellen, onder bedreiging van alle fchade, welke haar borger door het vervolg van dat rechtsgeding zoude lyden, op hen te zullen vervolgen.

Uit deze ftaltjes blykt, dat de Stadt redenen gehadt heeft om by den Biffchop over het gedrag der Maarschalken te klagen; als mede, dat zy onverzettelyk haare borgeren en inwooneren tegens de geweldenaryen van die voorname Amptenaren des Biffchops heeft voorgestaan en befchermt.

De verdeeldheden in Gelderlandt wegens het voeren der voogdye over *Karel* en *Philippe*, de twee onmundige Kinderen van Hertog *Adolph*, in het voorgaande jaar gefneuveld, veroorzaakten billyke bekommeringen aan het Sticht, voor al na dat *Willem van Egmont* zich meester gemaakt hadde

van

van Arnhem, en zich verzette tegen *Catharina*, de Sufter van den overleden Hertog *Adolph*, welke door de Staten tot Landtvoogdes was benoemt, beweerende dat hem de voogdye moefte gelaten worden. Het volk van dezen Heer van *Egmont* maakten het platte Landt, vooral in de Veluwe, zeer onveilig, en ontzagen zich niet te roven en te ftropen tot in het Sticht.

De vyf Godshuizen binnen Utrecht en de Raadt der Stadt, voorziende veel onheil hier uit te zullen spruiten voor haar, en voor al voor Amersfoort en Rhenen, geven hier van met eenen brief kennis aan de Steden Deventer, Campen, Swol en Groningen, en flaan voor eene zamenkomst te houden te Harderwyk, om met den anderen middelen te beraamen ter voorkoming van fchade by gelegenheit der Geldersche onlusten, en te handelen over andere gewichtige zaken tot welzyn en ruft van het geheele Sticht dienende. Deze byeenkomst is te Harderwyk gehouden Dingsdags naa Sacraments-dagh, en zyn van wegen de Geestelykheit aldaar verschenen de Deken van S. Jan, Heer *Jan van Drakenborch*, *Jacob van Driebergen*, *Wynant van Doornic*, en Meester *Claas van Noorde*, en wegens de Stadt Utrecht *Jan de Coninc*, *Geryt Zoudenbalch*, en de Geheim-schryver *Tylmannus van Ulfer*. Ik vinde wel, dat deze afgezondene drie dagen te Harderwyk hebben vertoeft, doch het verflag van het geen 'er besloten is, staat niet aangeteikent. Insgelyks kryge ik bericht uit des Cameraars rekening over dit Jaar, dat kort hier naa, te weten des Dingsdags na Viti, eenige wegens de Geestelyken en van de Stadt Utrecht zyn gereift naar de Grebbe, en aldaar op Spyskerscamp eenen dachvaardt hebben bygewoont,

doch van hunne verrichtingen is my niets gebleken.

De overdracht in het Jaar 1469, genomen, by welke bepaald waren de daghgeden der geene, welke van Stadts wegen uitreisden, is te dezer tydt verandert, en verstaan, dat alle, welke ter uitvoer van de bevelen des Raadts afgezonden wierden, *erbaerlyk hunnen kost en teering zullen doen ter eere van de Stadt*, en by hunne wederkomst hunne gedaane uitgaaf schriftelyk aan den Raadt bekent maken, om door den Cameraar te worden betaald, en dan zouden zy hebben elk eene take wys, als van oudts gewoonlyk was geweest.

Des Woensdaghs na S. Marcus dagh heeft de Raadt bevolen de Kool-maat te bedienen op deze wys:

In den yersten, zellen vier ghezwoere Coelmeters wezen altois, ende niet meer: ende ymant anders die hem onderwonde, of dede, of den Koelmeteren thoer verstaken ofte verduysterden, die zoude verhoeren thien pont, zoe dicke dat gheschiede, half ter Stadt behoiff, ende half ter Meteren behoiff.

Item zoe en zellen die Meters ghene colen veylen, zy en zyn eerst gheprueft, by enen koer van thien ponden tot onser Stadt behoiff.

Item zoe zellen deze Meters, na ouden gewoenten, elck mit hoeren Vennoit meten twee ende twee tzamen, ende elck twee, dyet hoer boerte is, zellen hoer scip wachten, ende daer en sellen zy gheen vordel inne doen, om enighe scepe dat ene voer dat ander inne te komen: ende alst binnen der mile is, zoe zel elck zyn scip wachten, ende desgelycx zel elck zyn stertken wachten. Ende een stertken is vyf hoet smedecolen ende vyftich tonnen houtkolen, ende wes daer boven is, dat is voer een scip gherekent.

Item zoe zellen die Meters hebben van een hoet sme-
de-

dekolen te meten een out botgen, ende van elke hondert tonnen houtkolen zeven oude botdraggers, ende des dages ene mailtyt: ende van elken veylen zellen zy hebben enen ouden boddrager, ende van elcx gelt te gaderen enen ouden boddrager. (1)

De Raden van Holland hadden aan de Staten van het Sticht eenen opmerkelyken brief geschreven, welkers inhoudt aanstonts den Bisschop is bekend gemaakt, als mede aan de Overyffelsche Steden: en is 'er, volgens het voorschrift van de zoene met Holland in het Jaar 1430. gemaakt, ter opgeving van de gebreken en schaden de inwooneren van het Sticht aangedaan, ter vergoeding van het gelede nadeel, en ter vereffening van wederzyts geschillen, eene zamenkomst op de Putkuip beraamd, en zyn niet alleen de drie Overyffelsche Steden, maar ook de Stadt Groningen verzocht haare gevolmachtigden naar deze Stadt te zenden, om, voor het houden van die byeenkomst met malkanderen te beraaden over het geen op die zamenkomst, tot welwezen van het Sticht, en tot herstel der gebreken, zoude dienen te worden voorgesteld en verhandeld. Beide deze brieven, zo om dat eenig gewag maken van het geen te Harderwyk was afgesproken, als mede om dat zy een bewys uitleveren van de eensgezintheit der Geestelyken met de Steden, om met gemeen overleg des Landts welvaren te bevorderen, achte ik niet ondienstig hier mede te deelen. De eerste is geschreven door de
Re-

(1) Hier uit blykt, dat de veiling der koolen, met Schepen aangebracht, door de Meters verricht, en de beloofde koop penningen door hen ingezameld wierden, voor welke moeite hen dit loon toegeleit wierdt.

Regeerders van Utrecht aan de Stadt *Deventer*, zynde 'er een van gelyken inhoudt ook afgezonden aan *Campen* en *Swol*; de tweede is gefchreven door de Prelaten, Dekenen en Capittelen der vyf Godtshuizen, en de Stadt Utrecht, aan de drie voorge-noemde Overyffelsche Steden, en ook aan *Gronin-gen*.

” Eerfame, bifondere goede Vrunden.

” Die vermoigende vrome Heeren van den Rai-
 ” de mynre gnedigen Heeren ende Vrouwen van
 ” Oeftenryck, van Bourgondien, &c. gefelt ter
 ” zaken van Hollant, Zeelant, &c. hebben aen
 ” die drie Staten des Gefichtts van Utrecht hoere
 ” beflotenen brieve ghezeynt, inhoudende van
 ” woerde te woerde, na luyden der Copie hier in-
 ” ne geleyt. (1) Ende want tan die zake daer
 ” inne int lange ende brede verclaert, onfe gnedi-
 ” ge Heer van Utrecht, ende zynre Gnaden ge-
 ” meynen lande alhyr aendragende is, foe fcriven
 ” die zelve drie Staten nu daer van onfen gnedigen
 ” Heer van Utrecht, als ghy wel verftaen zullen
 ” wt der copien, die wy u in dezen onfen brieve
 ” oick befloten mede overzeynden. Ende, als wy
 ” ons duncken laten, zelmen enen dachvaert op
 ” die Putkupe, na den tenoer ende vermoigen der
 ” laetfter zoene, van der zake, in den voerfcreve
 ” brieve begrepen, ende oick van zekere anderen
 ” gebreken, houden willen, achtervolgende die
 ” zelve zoene. Want tan, geminde vrunden,
 ” onfe Gedeputierde Raitsvrunden anderdages by
 ” den uwen op ter laetfter dachvaert, binnen Har-
 ” der-

(1) Dit affchrift heb ik niet gevonden. Jammer is het, dat de brieven aan de Stadt Utrecht te dezer tydt niet bewaart zyn.

" derwyck gehouden geweest, onder anderen pun-
 " ten ons weder overgebracht ende te kennen ge-
 " geven hebben van uwer wegen in enen memo-
 " rial, van den ongelden, die nu nywes in Hollant
 " op die Stichtsche goide ende koipmanfchap ghe-
 " lecht zyn, om die ofgedaen te moigen werden,
 " &c. soe gheven wy deze zake in den besten te
 " kennen uwer Eerfamheyden, om, indyent nut
 " ende oirber zyn zal, mit onsen gnedigen Heer
 " van Utrecht, op deze tyt aldaer in den lande
 " wezende, daer van te spreken, ende te tractie-
 " ren. Ende zoe vele wy ter liefden ende profyte
 " van uwen Eerfamheyden in dezer, of enige an-
 " dere, zaken gedaen zullen kunnen, wilt ons dat
 " overfcriven ende te weten laten by dezen onsen
 " Bode, of anders, daer toe zellen ons altyt goet-
 " willich ende bereyt vynden uwe Eerfamheyden,
 " die God almachtich behueden ende bewaren wil
 " zelich ende gefont. Wy fcriven oick in geliker
 " formen den Steden Campen ende Swolle. Ge-
 " fcreven op ten leften dach in Meye anno LXXVIII.

" Eerfame, bifondere, goede Vrunden.

" Alsoe uwer Eerfamheyden gedeputierde Raits-
 " vrunden, by den onsen leffleden binnen der Stadt
 " van Harderwyck ter dachvaert gheschickt ende
 " ghevuecht gheweest hebben, daer ter zelve tyt
 " zekere punten, tot ruste ende vrede des ghe-
 " meynen lants, ende onderlinge minne ende vrunt-
 " fchap tonderhouden, dyenende, versproiken, en-
 " de in den beste gheraympt, ende elken in fcrif-
 " ten overgelevert worden, doch op een goet be-
 " rait ende goetduncken aen beyden zyden; ende
 " als ons gnedige Heer van Utrecht, die doe al-

" daer in zynre Gnaden lande aen ghene zyde der
 " Yfelen reyfende was, alhyr in der zelve zynre
 " Gnaden lande weder gekomen zyn zoude, ene
 " andere dachvaert binnen Utrecht te houden on-
 " derlinge, om alsdan van den zelve punten ende
 " anders, wes dan van noide zyn mochte, breyder
 " ende verder te spreken ende te hantieren, als des
 " geboirlic zyn zoude. Soe ist, geminde vrunden,
 " dat wy, achtervolgende datter voerscreve staet,
 " vruntlike begerende zyn aen uwen Eerfamhey-
 " den, uwe Gedeputierden Raitsvrunden, van den
 " punten voirgeruert, ende anders ten vollen ghe-
 " informiert, alhyr binnen Utrecht te stellen, ende
 " te vuegen, op ten neyften Sonnendach na sunte
 " Johans dach nativitatis naistkomende; nament-
 " lick op ten xxviiiſten dach van deze teegenwoer-
 " diger maent des avonts in die herberge te wezen,
 " ende des anderen daghes voermiddages te ver-
 " gaderen. Wy willen oick alsdan mitten zelve
 " uwen Gedeputierden Raitsvrunden zoe vruntli-
 " ke ende goetlike doen spreken ende tractieren,
 " ende mit uwen Eerfamheyden raiden, daden en-
 " de voertgaen, zoe dat tot ruste ende vrede des
 " ghemeynen lants, onderlinge minne ende vrunt-
 " fcap te onderhouden, best wezen ende dienen zall.
 " Onse gnedige Heer van Utrecht heeft ene ge-
 " meyne dachvaert tusschen den Hollanderen ter
 " eenre, ende zynre Gnaden onderzaten ter ander
 " zyden, van zekeren gebreken der neyſten Dinx-
 " dages na sunte Martyns dach translationis naist-
 " komende te houden, na den inhouden der zoene
 " op die Putkupe, doen scriven, dat wy in den bes-
 " ten te kennen geven uwen Eerfamheyden, zich
 " oick dair na te moigen weten te rechten, of ghy
 " pick alsdan wes te doen of te verspreken moch-
 " ten

" ten hebben. Vermochten wy oick vorder enige
 " zaken te wille ende te lieven uwen Eerfamhey-
 " den, daer inne zullen ons altyt goetwillich en
 " bereyt vinden, &c. Gefcreven onder zegele
 " des Doemdekens van wegens der gemeynre Ec-
 " clesien, ende signet der Stadt van Utrecht op
 " ten XIX dach in Junio anno LXXVIII.

Insgelyks heeft de Raadt dezer Stadt geschre-
 ven aan *Amersfoort* en *Rhenen*, op dat zy haare ge-
 breken tegens de Hollanders zouden voortbren-
 gen.

Alle de voorgemelde Steden, uitgenomen *Gro-
 ningen*, hebben eenige hunner Raadtsvrunden naar
 Utrecht gezonden, welke op Stadts kosten in het
 Keyferryk ter maaltydt zyn onthaald, wordende
 in des Cameraars rekening, zo wegens gezode pas-
 teyen, gebraden, gebakken, wyn, kruit, toort-
 fen, was-kaerffen en hoff-kaerffen, als van de spys
 te bereiden en vordere onkosten, voor dezelve in
 uitgaaf gebracht een en dertig Rhynsche guldens,
 acht stuivers en zes duiten.

Ik twyffel, of de dachvaardt wel op den bestem-
 den tydt gehouden is, dewyl ik'er niets van gemeld
 vinde; maar wel, dat wederzeits afgezondene des
 Vrydaghs naa S. Martyns dagh translatio, en
 noch eens des Dingsdaghs na S. Laurens op de Put-
 kuip zyn geweest, en dat de Utrechtsche veele
 klachten hebben ingebracht tegens het onbehoor-
 lyk afvorderen der tolln van de goederen, hunne
 borgeren toebehorende. Mogelyk zal het uitstel
 van deze byeenkomst veroorzaakt zyn geweest door
 het schryven van Hertog *Maximiliaan van Oosten-
 rryk* aan de Stadt Utrecht, haar beschuldigende van
 wangedrag, van welken blaam zy zich heeft ge-
 tracht

tracht te versoonen by den Hertog met dezen brief:

„ Hoichgeboere, doerluchtige, vermoigende
„ Forste, gnedige lieve Heer.

„ Wy gebieden ons oitmoidelike ende dyenstlike
„ tot uwen Forsteliken Gnaden, den welken ge-
„ lieven wil te weten, dat wy derzelve uwer
„ Gnaden beslotene brieve, inhoudende na lude
„ der copien hyr inne geleyt, oitmoidelike ende
„ vruntlike ontfangen, gevistiert, ende wel ver-
„ staen hebben: ende en hebben zulcx, als in den
„ zelve uwer Moigentheyden brieven begrepen
„ ende verclaert staet, ende uwen Gnaden alzo
„ aengebrought is geweest, niet gedaen, noch ge-
„ docht te doen, ende harde noide doen, of van
„ den onsen geschien laten zouden: ende en weten
„ oick niet anders dan alle minne, vruntscap, en-
„ de goede nabuerscap mit uwen Gnaden, ende
„ der zelve onderzaten, wtsaende te hebben,
„ die wy oick alzo na onsen cleynen vermoigen
„ tachtervolgen ende tonderhouden dencken. Bid-
„ dende hyrom oitmoidelike ende dyenstlike u-
„ wen Forstelike Gnaden, deze onse antwoerde
„ int goetlycste tontfangen, ende ons die ten bes-
„ ten te kieren. Ende zoe vele wy, gnedige Heer,
„ in dit stuck, ende anders, onser excusatien en-
„ de onschout, die alzo in der waerheyt is, ghe-
„ nieten zullen moigen, begeren wy een goetlich
„ goedertieren bescreven antwoerde by dezen on-
„ sen Bode van den zelve uwen Gnaden, twelck
„ wy altois, als goede nabueren, gheerne ver-
„ sculden willen, zoe vele in ons is, tiegen uwen
„ Forsteliken Gnaden, die God almachtig behue-
„ den

„ den ende bewaren wil wailfaerende, zelich ende
 „ gefont. Gefcreven op ten xvden dach in Julio
 „ anno LXXVIII.

Ook hebben de Regeerders dezer Stadt, omden Hertog te beter van hunne onschult te overtuigen, verzocht de voorspraak van Meeſter *Nicolaas de Ruiter*, (1) eerſten Geheim-ſchryver van den Vorſt *Maximiliaan*, en tot dat einde aan hem dezen brief afgezonden:

„ Eerfame, voerſichtige, biſondere, goede
 „ Vrunt.

„ Wy gebieden ons zeer vruntlike tot uwen
 „ Eerſamheyden, begerende den zelven vruntlike
 „ te weten, dat onſe gnedige Heer van Oeſten-
 „ ryck ons anderdages heeft doen ſcriven, gelyck
 „ uwe Liefden zien moigen in der copie hyr inne
 „ beſloten gheleydt; daer op wy zynen Forſteli-
 „ ken Gnaden nu weder hebben doen ſcriven na
 „ innehout der copien, oick in den zelven onſen
 „ brieve beſloten. Ende want dan, geminde vrunt,
 „ die zake, in den voerſcreve brieve geruert, on-
 „ ſen gnedigen Heer voerſcreve onwaerachtelike
 „ aengebracht ende te kennen gegeven zyn, ge-
 „ lyck wy dat den zelven zynen Gnaden claer over
 „ doen ſcriven, ende wy oick zeer gheerne heb-
 „ ben zoude, dat zyne Gnaden onſe onſchout we-
 „ der doichdelike verſtaen ende ontfangen woude;
 „ want wy anders niet en begeeren mit zynen
 „ „ Gna-

(1) Dezes Mans levens-gevallen heeft de Heer Mieris aan-
 getekent in de Hiſtorie der Nederlaſche Vorſten, VI. Boek,
 bladz. 424.

„ Gnaden, ende der zelve onderzaten, dan alle
 „ minne, vruntſcap en goede nabuerſcap te heb-
 „ ben ende tonderhouden, twelck men altois in
 „ der waerheyt alzo bevynden zal; ſo is onſe
 „ vruntlike begeeren aen uwen Eerſamheyden, ter
 „ liefden ende vruntſcap van ons, ons voer onſen
 „ gnedigen Heer van Oeſtenryck, ende anders
 „ daert geboert, te onſchuldigen, ende alzo te
 „ helpen ſtellen ende ordinieren, daer dat behoe-
 „ ren zall, dat onſe briefſ gepreſentiert, ende onſe
 „ onſcout int duechdelycſte ontfangen moigen
 „ worden, ende onſe gnedige Heer voerſcreve
 „ hem veroitmoidigen wille ons by dezen onſen
 „ Bode zynre Gnaden goede meyninge daer van
 „ weder over te doen ſcriven: biddende mede die
 „ zelve uwe Eerſamheyden ons tanderen tyden in
 „ gelyken, of anderen zaken, daer van wy inne,
 „ buten onſen ſculden, tiegens onſen gnedigen
 „ Heer voerſcreven beſculdicht ofte bedragen
 „ mochten werden, te verantwoerden ende te
 „ onſculdigen. Wy willen zulcx wederom ver-
 „ dienen alſt behoert. Wilt ons doch by dezen
 „ zelve onſen Bode uwe goede advis overſcri-
 „ ven, ende ons wederom niet ſpaeren in enige
 „ zaken, die wy vermoigen te lieve uwen Eerſam-
 „ heyden, die God almachtich behueden ende be-
 „ waeren wil zelich ende gefont. Geſcreven op
 „ ten xv den dach in Julio anno LXXVIII.

In deze twee brieven ſtaat niet uitgedrukt de
 daadt door welke de Utrechtsche zich tegens den
 Hertog zouden hebben vergrepen. Was de brief
 van den Hertog zo wel, als des Raadts antwoordt,
 bewaard, wy zouden daar beter bericht van kon-
 nen geven. Alleenlyk kan men hier uit opmaken,
 dat

dat de Vorst ongenoegen tegens hen had opgevat, en dat diesvolgende de Utrechtsche niet wel ten Hoof stonden. Naar alle waarfchynelykheit zullen de Cabeljauws-gezinden, vrienden des Biffchops, en vyanden van de Stadt, zo om dat zy voortyds de Heeren van *Brederoode*, en thans de Burchgraaf van Montfoort, hoofden der Hoekschen, voor hunne Raadtslieden en beschermers hadden aangenomen, en te dezer tydt genoegzaam niets wezentlyks zonder overleg met den laatsten uitvoerden, de Regeerders dezer Stadt by den Vorst verdacht gemaakt, en, ter bereiking van dat kwaade oogmerk, met laster en leugen beticht hebben: En zal de Biffchop mede niet stil gezeten, maar ook zynen rol hier onder gespeelt hebben; welke niet met zynen vryen wil, maar genoegzaam gedwongen, het verdrag met de Staten hadde aangegaan, en dieshalven niet wel konde vergeeten, dat hy, in zyne heerzuchtige voornemens gestuit, zich op nieuws hadde moeten verbinden, om naar het voorschrift van 's Landts wetten en voorrechten zyne regeering te schikken en te bepaalen, zoals uit het gedrag des Biffchops in het vervolg blyken zal. Dat Hertog *Maximiliaan* op de ontschuldiging der Utrechtsche geantwoord heeft, schryft de Raadt dezer Stadt in enen brief aan den Biffchop, welke ik zo even mededeelen zal, doch deszelfs inhoudt word verzwegen.

Niet tegenstaande alle deze stribbelingen en moeyelykheden, bloeide thans deze Stadt door eenen goeden Koophandel, en vergaten deszelfs Regeerders niet denzelven hoe langer hoe meerder te begunstigen, en op eenen goeden voet te brengen, als mede te bezorgen, dat vreemde Koophlieden hunne waren alhier ter markt brachten. Ten
be-

bewys hier van kan verstreken het aanstellen van twee Makelaars op het Zout, en het bevel-schrift, naar't welk zy hun ampt waarnemen, en de Zout-neering alhier geoeffent moefte worden.

Des Raadts Willekeur, genomen des Maandaghs na des heiligen Sacramentsdagh, vinde ik aldus geboekt.

In den yersten zellen wezen twee gezwoere Make-lers van den Zoute van der Stat wegen, ende niet meer; ende waer ymant die hem van der Makelaerdie van den Zout anders onderwonde, die zoude verboeren, zoe dicke ende menichwerve dat geschiede, thien pont.

Item en zellen die ghene, die Zout plegen te verco-pen, gheen Zout copen tusschen hier en der Goude, noch tusschen hyr ende Schoenhoven, noch binnen onser Stadt ofte Statvryheyde, dan tusschen de Gaartbrugge, Borch-brucge ende Vischbrugge, dan by den gezwoeren Ma-kelaers; ende ymant, die dat verbrake, die zoude ene maent lang in den roeden toorn leggen, ende daer na tyerste men die clocke lude, bloots hoofts onder die clocke komen, ende brengen thien pont ter beteringe, ende bid-den den Raide vergifnisse zoe dicke dat gheschiede.

Item en sellen die Zoutmeesters gheen Zout meten, dat gecoft zel werden, als voerscreven staet, zy en sel-len weten van den gezwoeren Makelaers, wat dat Zout gegonden heeft, by den koer voerscreven.

Item waer enich persoon, die enige voerwerde maichte mit enigen Koipman anders, dan voirscreven is, buten den ghezwoeren Makelaeren, off enigen van hem, die zel ene maent in den toorn leggen, ende thien pont ter clocke brengen, gelyck voerscreven staet.

*Item alle Coiplude, zyn zy van binnen of van buten der Stadt, die Zout in scep en te brengen plegen, die zellen eenreley Zout, te weten Bayszout, Zelzout, of
ander*

ander Zout, elcx alleen in ene scepe, brengen, by enen koer van twaelf ponden: ende hoer Zout zel onder ende boven even goet wezen, by den zelven koer: ende dit zel geproift zyn van den gezwoeren Makelaren, eer zy dat Zout opslaen, ofte vercopen, zellen; mer die Makelaeren zellen die Coiplude daer voir waernen, eer zy hoer Zout vercopen willen.

Item zoe wie Zout wt scepen vercoipt, ende die mate yerste heeft, die zel die mate houden, ten waer dat een ander den loip Zouts enen cromstert myn geven woude, even goet by den gezwoeren Makelaers, (1) die zel dan die mate over hebben; mer waert dat die ghene, die de mate yerst gebadt had, zyn Zout gelyck den anderen affloge ende geven woude by den gezwoeren Makelaers voerscreve, zoe zoude by die mate behouden. Ende ymant die byr tiegens dede, zoude verboerent hien pont, zoe dicke dat gheschiede.

Item en zellen die gezwoere Makelaers gheen Zout coipen, noch daer aen winnen, noch verliezen, by hoeren eede.

Item zellen die voerscreve Makelaers, boven hoeren broiken voerscreve, voer hoeren loen hebben elcx van elken scip Zouts, dat binnen onser Stadt ofte Stadt vryheyde gebrocht, ende vercoft, zal werden in manieren voerscreve, een out botgen, ende ene scup vol Zouts, daer die gezwoere Meters dat zoude mede meten.

Item en sel niemant enich Zout mit scepen binnen onser Stadt ofte Stadt vryheyden copen, by enen koer van tien pont buten den gezwoere Makelaers voerscreve.

Item alle broiken, die verschynen zellen als voirscreven is, zellen gaen die ene helfte totter Stadt behoef, ende die ander helfte totter Makelaers behoef, ende die sel

(1) Dat is te zeggen, indien de Makelaars verklaarden dat het Zout even goet was.

fel men inmanen gelyck men onser Stadt goeden behoert in te manen.

Item en selmen binner onser Stadt, ofte Stadt vryheyde, geen Zout mit scepen vercopen, die gezwoere Makelaers, of ten minsten een van hem beyden, of die ghene, die van hoere wegen dat ampt ofte dyenst bewaeren zell, en zyn dair by; ende die ghene, die dair dan by zyn, zellen hoeren cost vry hebben, tzy dattet coip werde ofte niet; ende dezen voerscreven loen ende cost zel die vercoper allene gelden ende betalen.

In het Klooster, of Gasthuis van S. Katryne, binnen deze Stadt, wierden arme, elendige, met kwaalen en ziekten besmette menschen, opgepast, gedient en geholpen, waerom de Stadt voortydts eene zonderlinge oplettenheit op deszelfs bestier gehadt heeft. (1) Wanneer en van wien het zelve gesicht is, wordt niet gemeld, doch in Kerkelyke plechtigheden en tucht, heeft het de Johanniter Heeren tot Jerusaleem, naderhand de ordre der Ridde-

(1) Zo dat oudtydts altydt twee Schepenen aanbevolen was op deszelfs beheering goede acht te nemen, als blykt uit deze oude overdracht des Raadts, genomen des Vrydaghs na S. Peters dagh in het Jaar 1388. *Vant die Raet van der Stat out ende nywe ter waerheyt by horen Rade, die zi daer toe ghezet hadden, dat men jaerlix te zetten plach twe Scepenen, die daer toe te zien plaghen, dat dat Hospitael van zinte Katrinen wel verwaert, ende geregiert wert, maer bi des Bisschops tiden van Zuden, ze letet de Raet van der Stat, dattet die zelve Bisscop van Zuden dede verwaren, datter doe gheen ghebrec in en viel, des daer na zynre doet, ende nu in der tyt veel ghebrecen ghevallen zyn, ende vallen, daer omme is de Raet out ende nywe overdragen, dat men voertaen alle jare twee manne van den Rade bevelinghe daer of doen zal, of enygh ghebret daerlinne viele, dat men dien aenspreken mach. Ende altoes zel daer een aen bliven twe jaren lang. Deze Bisschop van Zuden wordt in de Jaren 1316. tot 1333. als Balyer vermeld.*

deren van Malta (1) genoemd, voor hare Overheit erkend; zo echter dat de Balyer door de Commandeurs en Conventualen wierdt verkoren, en door den Grootmeester bevestigd. Alhoewel deze Broeders naar de voorschriften van die ordre, ten oorlog moesten optrekken tegens de vyanden van het Christendom, en alle van Adelyke geboorte moesten zyn, zo waren echter deze twee vereischd lang in onbruik geraakt, lydende de Kloosterlingen, naar het geloof van die tyden, een stil en geestelyk leven, en waren zedert langen tydt veele van burgerlyke en van gemeene afkomst voortgesproten, in hunne zamenwooning toegelaten. Te dezer tydt waren 'er tusschen de Broederen oneenigheden ontstaan, over het aanstellen van eenen mede-helper, (Coadjutor) welke zo hoog zyn gerezen, dat de Bisschop, de vyf Godtshuizen, en de Raadt dezer Stadt zich met dezelve hebben bemoeit; en heeft de laatste daar over eenen brief geschreven aan den Duitsch Meester, welken ik oordeele hier niet te moeten overslaan, om dat wy uit denzelven meerder bericht van de gesteltheit van dit Klooster ontfangen, als de Heer Matthaeus (2) ons mede-deeld:

Het opschrift van dezen brief is: *Domino Johanni de Olb, Magistro Alimanie, ordinis Sancti Johannis in Jerusalem.*

„ Reverendissime Pater & Domine,

„ Post plurimas recommandationes. Cum nu-
 „ per, ut intelleximus, in quadam assamblia, sive
 „ con-

(1) Van welke breder onderricht geeft Matthaeus tom. x. Anal. p. 453. & seqq.

(2) In zyn Boek, genaamt Fata & Fundat. Eccles. lib. I. 10.

„ congregatione per Priores & Conventuales do-
„ mus vestre & Camere Trajectensis super non-
„ nullis defectibus & inquietacionibus, in eadem
„ domo regiminis tui subortis & existentibus, ha-
„ bita & celebrata, venerabilis & religiosus Pater
„ & Dominus *Engbertus de Foreest*, Commendator
„ five Balivus domus antedictæ, senio confractus,
„ volens, ut dicitur, indemnitati & periculis fu-
„ turis, eidem domo imminentibus, occurrere,
„ ac pacem & tranquillitatem sibi & fratribus suis,
„ quantum in eo fuit, propinare, tres personas
„ religiosas Conventuales nominasset, ex quibus
„ per dictos Priores & Conventuales unus in Coad-
„ jutorem suum super regimen Domus & Conven-
„ tus ejusdem eligi & ordinari deberet, cum pro-
„ testatione, quod si idem, sic electus & ordina-
„ tus, ipsum superviveret, Commendator five Ba-
„ livus Domus & Conventus predictorum maneret,
„ confirmationemque a V. P. juxta ritum vestri or-
„ dinis impetrare deberet. Dicti tunc Priores &
„ Conventuales sic congregati, post plurimos tra-
„ ctatus & dissensiones, virum & religiosum Do-
„ minum *Johannem Continotum*, Priorem antiquum
„ & honestum, in Coadjutorem dicti Domini Com-
„ mendatoris concorditer elegerunt, & ad preces
„ suas venerabilem & religiosum Dominum *Thi-
„ meum de Everdingen*, Commendatorem Domus
„ V. R. P. in Arnhem sibi associarunt. Et cum
„ iidem, sic electus & associatus, regimini dicte
„ domus, de consilio & assensu Commendatoris
„ principalis, praefuissent, prout in presenciarum
„ presunt, antedictus Dominus *Johannes Contino-
„ tus*, provecete existens etatis, timens, ut dici-
„ tur, propter ipsius senectutem & virium natura-
„ lium suarum defectum, dictam Domum, five
„ Con-

„ Conventum, in suo regimine detrimentum &
 „ ruinam pati posse, omne jus, sibi vigore electio-
 „ nis & ordinationis antedictæ quomolibet compe-
 „ tens, coram Notario publico & testibus in per-
 „ sonam prelibati Domini *Thimei* transtulit & re-
 „ nunciavit, prout hec, & alia, in quodam in-
 „ strumento publico latius continentur & conscrip-
 „ ta sunt. Et quia P. R. Domus vestra antedicta
 „ principalior existit religiosorum ceterorum in
 „ nostra civitate existentium, que pristinis tempo-
 „ ribus per generosos & militares reclusos regi &
 „ possideri consuevit; quod tamen ad tempus su-
 „ spensum sive abolitum est, quare nescimus, nunc
 „ per plebejos simplices & mechanicos, quorum
 „ parentes & amici plus obsunt, quam ordini ve-
 „ stro profunt, regitur in presenciarum in dede-
 „ cus & vilipendium totius vestri ordinis; ex quo-
 „ rum regimine, nisi per P. V. R. desuper provi-
 „ deatur, ipsum Domum in pristinum statum re-
 „ stituendo, timemus majora pericula & dissensio-
 „ nes in ipsa vestra Domo provenire posse, que
 „ revera corde dolenti videre debemus; maxime
 „ cum ex antiqua consuetudine provisionem & ad-
 „ jutentiam ad Hospitale ejusdem Domus vestre
 „ tenemur habere, quam continuare, & sic liben-
 „ ter omnia in honorem vestri ordinis disposita ha-
 „ bebimus, quantum possumus, & in nobis est.
 „ Precamur igitur humiliter vestram R. P. quan-
 „ tum dicto Domino *Thimeo de Everdingen*, viro
 „ experto & probo, bene digno de vestra Domo
 „ & Camera Trajectensi, providere, ipsumque in
 „ Commendatorem Domus & Camere ejusdem,
 „ post mortem prefati Domini *Engberti*, facere &
 „ constituere, ipsamque Domum ad pristinum sta-
 „ tum pro generosis, militaribus & aliis honestis

„ reducere & reponere velit & dignetur. Quod
 „ si ad preces nostras hys diebus factum fuerit,
 „ obligamus & restringimus nos opere & auxilio
 „ dicte Domui, totique vestro Ordini, in omnibus
 „ pro viribus nostris assistere, succurrere, & sub-
 „ venire velle, ubi, & quando, opus fuerit, no-
 „ stris etiam expensis & oneribus; absque enim
 „ defensione & assistentia nostra, Domus & Con-
 „ ventus predicti se graviter illibati & illesi susten-
 „ tare possunt. Quantum autem preces nostre
 „ apud V. P. R. exaudite sint, & quid operari de-
 „ beant, petimus nobis per presentium exhibitio-
 „ rem rescribi per V. P. R. quam Altissimus con-
 „ servare dignetur incolumem tempora per longio-
 „ ra. Ex civitate Trajectensi nostro sub signeto,
 „ quo utimur. die XVIII mensis Julii anno LXXVIII.

„ Humiles & devoti Burgimagistri, Scabini,
 „ & totus Consulatus Civitatis Trajectensis.

Vermits de Regeering van Utrecht thans niets
 wezentlyks verrichte zonder kennis vanden Burch-
 graaf van Montfoort, en ook met hem over deze
 zaak reets hadde gesproken, heeft ze hem verzocht
 te willen overkomen, om haar vorder met zynen
 raadt by te staan, en tot dat einde hem dezen brief
 toegezonden:

„ Edele, vrome, bifondere, lieve Heer.

„ Onze gnedige Heer van Utrecht heeft, wt
 „ vervolge van enigen wt sunte Katrinen Cloe-
 „ ster alhyr, zoe wy verstaen, aen die ghe-
 „ meyne Ecclesien van Utrecht doen scriven,
 „ ruerende van die onlede ende moyenisse in den
 „ zelve Cloester voorgevallen, ende daer zyne
 „ Rai-

" Raiden, namentlick den Proeft van Maistrich,
 " ende Heer *Jan van Drakenborch*, ghevoicht
 " ende gheordiniert by die Gedeputierden der
 " vyf Goidtshufen, om te onderzoeken ende te
 " vernemen theerkomen, ende die ghehele ge-
 " legentheyte van der zelve zaken. Ende heb-
 " ben die zelve Gedeputierden opgenomen ende
 " gheraympt en Dinxdage naistkomende des mor-
 " gens tot achte ure in den voerscreven Cloester,
 " om mitten Commenduer, ende anders, te spre-
 " ken ende te doen, gelyck voerscreven staet,
 " daer by wy alsdan oick gheropen ende gheeyfcht
 " zyn te komen. Mer, lieve Heer, want wy in
 " dezer zake niet gedaen en hebben, noch verder
 " te doen en dencken dan by uwen Liefden; soe
 " ist, dat wy zeer vruntlike bidden die zelve uwe
 " Liefden, en Manendage naistkomende des avonts
 " alhyr te willen komen, om des Dinxdages voer-
 " screven te doen als voerscreven staet. Des ons
 " niet weygerende, want wy ons gantzlich daer
 " toe verlaten, ten waer of ons anders by desen
 " onsen Bode deden scriven uwe Edele Vroemhey-
 " den, die, ons in des wy vermoigen weder niet
 " sparende, God almachtich behueden ende be-
 " waeren wil lanclivich, zelich ende gesont. Ge-
 " screven op ten xviii den dach in Julio anno
 " LXXVIII.

Veele onkosten heeft de Stadt in dit Jaar moe-
 ten doen tot het verdiepen van de Haven, en het
 maken van een nieuwe Spoye en Sluis-deuren aan
 de Vaart: en dewyl dit werk niet konde verricht
 worden zonder het leggen van dammen, en het
 droog-maken van de plaats geschikt tot de nieuwe
 spoye of kolk, door het uithoozen van het water,

het welk van beneden door het openen van de Zyl tot aan de Vaart sterk liep, en ook dit werck niet stil konde staan, maar dagh en nacht, om de menigvuldige water-uitborrelende wellen, bearbeit moest worden, heeft de Raadt dezer Stadt den Bisschop verzocht de Zyl, te voren op haare begeerte geopent, te sluiten, en te vergunnen, dat op de Zondagen en andere heilige dagen daar aan mochte worden gearbeit, als blykt uit deze twee brieven:

” Eerweerdige Vader, &c.

” Wy dancken uwen Forsteliken Gnaden zeer
 ” dyensteliken, van dattet den zelven belieft ge-
 ” hadt heeft tot onser bede die Zyl wt den Ryn te
 ” openen, om alhyr versch water te moigen ko-
 ” men. Ende zoe dan, gnedige Heer, op deze
 ” tyt vast vele waters van beneden op, ende an-
 ” ders, dagelycx koempt, daer by wy in onzen
 ” werke aen die Vaert belet ende behindert zou-
 ” den werden, bidden wy oitmoidelike uwen For-
 ” steliken Gnaden, den voerscreven Zyl terstont
 ” weder te doen stoppen ende toe sluten, daer aen,
 ” Gnedige Heer ons tefer tyt zonderlinge dancli-
 ” ker profyt ende oirber doen zullen uwe Gnaden,
 ” die, altois in des wy vermoigen weder over ons
 ” gebiedende, God almechtich behueden wil wail-
 ” faerende, zelich ende gesont. Gescreven op ten
 ” yersten dach in Augusto anno LXXVIII.

” Eerweerdige, &c.

” Alzoe uwe Gnaden wel verstaen hebben, dat
 ” wy van noits wegen, ende om gemeynen orber
 ” ende

" ende profyt van den lande, op deze tyt ene ny-
 " we fluze ofte spoye, op die Vaert zullen moiten
 " maken ende tymmeren, daer men van waters
 " noit alle dagen ende nachten aen werken ende
 " arbeyden zel moiten; foe ist, gnedige Heer, dat
 " wy oitmoidelike bidden uwe Forsteliken Gnaden,
 " om gemeynen oerber van den lande, ende op
 " dattet zelve werck ten minsten costen te beth
 " volmaict moige werden, wt zonderlinger gracie
 " ende goedertierenheyt, te believen ende consen-
 " tieren, dat wy daer inne moigen doen werken
 " ende arbeyden op Sonnendage, ende andere hey-
 " lige dage, zoe lange des van noide wezen zal,
 " ons daer van uwe goedertieren ende graciose ant-
 " woerde by dezen onzen Bode wederzeyndende.
 " Ghisteren, gnedige Heer, heb wy van onsen
 " gnedigen Heer van Oestenryke zynre Gnaden
 " antwoerde op onsen brief by onsen Bode ontfan-
 " gen, daer van wy copy hyr inne besloten over-
 " zeynden uwen Forsteliken Gnaden, die, altois
 " over ons gebiedende, onse Heer God behueden
 " ende bewaeren wil wailfaerende, zelich ende
 " gefont. Gescreven op ten yersten dach in Au-
 " gusto anno LXXVIII.

Uit des Cameraars rekening blykt my, dat de
 onkosten tot het voltooyen van dit werk, zo aan
 hout, steen, kalk en andere gereetschappen, als
 aan het loon der Timmerlieden, Metzelaars, en
 allerley Arbeits-volk gegeven, te zamen belopen
 hebben zeven en twintig duizent zeven hondert
 acht en tachtig Stadts ponden en acht stuivers. Ik
 vinde niet dat 'er penningen ter betaling van deze
 schuld zyn opgenomen, maar wel dat voor een
 gedeelte de gelden ingekomen van verkochte Stadts

Ampten daar toe zyn besteedt. By voorbeeld, aan *Gysbert Thomasze*, Schepen-klerk, is vergunt zyn ampt mede te lyven op zynen Zoon *Jacob*, maar twaalf jaren out zynde, mits aan de Stadt gevende twee hondert en vyftig Rhynsche Guldens, te gebruiken tot het voorgemelde werk aan de Vaart.

Omtrent dezen tydt heeft de Regeering ten verzoeke van *Gheryt van Rhyn* deze verklaring gegeven van dezer Stadts gewoonte, omtrent het verleenen van geleyde.

” Wy Borgermeysteren, Scepenen ende Raide
 ” der Stadt van Utrecht maken kont ende kenli-
 ” ken allen den ghenen, die dezen onsen openen
 ” brieff zellen zien, of hoeren lezen, of daer hy
 ” gepresentiert ofte getoent zal werden, mit ken-
 ” nissen der waerheyt der dingen, hyr onder ver-
 ” claert. Wanttet goetliken, eerliken ende oick
 ” behoirliken is ghetuich der waerheyt te gheven,
 ” zonderlingen als men des verzocht wert, op dat
 ” die waerheyt onder een deefel van bevensiche-
 ” den (1) niet verduyftert ofte ondergehouden en
 ” werde; mer openbaer hoeren rechten geboerli-
 ” ken voertgaen hebben ende behouden moige,
 ” ende die onsculdige hoeren onschout, ende rechts
 ” genieten ende gebruiken, ende die misdadige van
 ” hoeren mysdaet, ende quaden werken ende han-
 ” tieringe gestraft ende gecorrigiert werden moi-
 ” gen na behoeren. Soe ist, dat wy, van wegen
 ” den cerbaeren *Gheryt van Ryn* daer toe na den
 ” rechte ende gewoenten van onser Stadt versocht,
 ” enen ygeliken certificeren mitten zelve onsen
 ” brieve, dattet een out recht ende heerkomen
 ” van

(1) Dat is bevensigheden, of veinzerie.

” van deze onfer Stadt alzoelange, dat die con-
” trary in menfchen ghehuechniffe op dezetyt niet
” en is, geweest heeft, ende noch dagelycks is,
” ende fcarpeliken alfoe gehouden wert ende ge-
” bruiet, foe wanneer ymant, hy zy wie hy zy,
” omme alhyr binnen onfe Stadt te moigen komen,
” verkieren ende wezen na den rechten ende ge-
” woenten van der zelve onfer Stadt, mit onfer
” clocken, off andersfyns, geleyde verkondicht
” ende gegeven wordt, dat hy des zelve geleyds
” bynnen onfer Stadt ende Stat vryheyde van allen
” zaken gebruiken ende genieten zel moigen vafte
” ende geftedich, wtgenomen van fcade off van
” fculden, die hy onfen borgeren, ofte onderfa-
” ten, gedaen, ofte fculdich zyn mochte, daer
” van hy zal moiten te rechte ftaen, daer des na
” onfer Stadt rechten ende gewoenten geboerliken
” is. Behoudeliken oick mede, dat binnen den
” vryen marcten van der zelve onfer Stadt, na
” der ludingen onfer voerfcreve clocken, bynnen
” die zelve onfe Stadt een ygelyck daer komen,
” wezen ende verkieren mach, oick van fca-
” den ende van fculden onfen borgeren ende onderfa-
” ten aengaende; ghefondert die ons gnedichs He-
” ren van Utrecht, ofte onfer Stadt voerfcreve
” vyande, off ballinge, off voervluchtige zyn,
” off die van koren of van broken wt der zelve
” onfer Stadt zyn.

” Ende want dit aldus in der waerheyte is, daer
” van enen ygelyken, gelyck voerfcreven ftaet,
” certificierende mit dezen onfen brieve, foe heb
” wy des toerkonde onfer Stadt fignet, twelck wy
” dagelycx gebruiken, aen dezen brief gehangen.
” Gegeven int jaer ons Heren MCCCCLXXVIII.
” op ten vyften dach in Augufte,

Op

Op het voorige jaar hebbe ik verhaald, dat dezès Stadts Regeerders de inwooneren van de Bildt hadden voorgestaan, en getracht te doen genieten hunne oude gewoonten en heerkomen. *Melis wt den Eng*, opvolger in het Maarschalk-ampt aan *Tyman Herbert*, vervolgde het begonne rechts-geding tegens hem, zo dat de gemelde Regeerders goetvonden hem te verwittigen van het geen in den voorleden Jaar hier omtrent was voorgevallen, en te verzoeken van deze rechtsvordering af te zien, met dezen brief:

” Eerfame, bifondere goede Vrunt.

” Die gemeyne Buer van der Bilt hebben ons
 ” gheclaicht ende te kennen gegeven, dat ghy
 ” hemluden zoudt hebben doen panden, ende voer
 ” mynen gnadigen Heer van Utrecht doen bieden,
 ” om des willen, dat zy in den jaer verleden, doe
 ” *Tyman Herbort*, uwe Voervaerde, die clocke
 ” hadde doen slaen, om over een misdadigen men-
 ” fchen justicy te laten gheschien, den zelven
 ” clockenflach niet ghevolcht en hadden. Ende op
 ” dat uwe Eerfamheyden weten moigen waerom
 ” die Buer dert clockenflach niet ghevolcht gehadt
 ” en hebben, zoe wil den zelven gelieven te we-
 ” ten, dat die voerscreve gemeynen Buer op die
 ” tyt ons oick acnbrochten ende te kennen gaven,
 ” hoe dat zy, zoe lange dat die contrarye daer van
 ” in menschen ghehuechnisse niet en was, den
 ” Maerscalck van den Overflichte in der tyt, als
 ” hy, om enen misdadigen menschen van den live
 ” ter doet te brengen, die clocke dede slaen, niet
 ” gevolgt gehadt en hadden, noch oick niet scul-
 ” dich en waeren te volgen; doch haddet den voer-
 ” scre-

” fcreven *Tyman Harbort*, op die tyt *Maerſcalck*,
” belieft die clock te doen ſlaen om *juſticy* te laten
” geſchien, als voerſcreve ſtaet, daer mede hy
” hemluden meynde te bedwingen den clocken-
” ſlach te volgen, *contrary* hoeren ouden gewoen-
” ten ende heerkomen. Ende zoe dan onze gne-
” dige Heer van *Utrecht* den *Staten* van den ge-
” meynen lande geloift heeft, als gy wel weet,
” onſe, ende hoer, oude gewoenten ende heerkom-
” men volcomelick te onderhouden, hebben die
” voerſcreve gemeyn Buer ons aengeroepen ende
” gebeden hemluden voer te ſtaen, ende beholp-
” lich in hoeren ouden rechten ende heerkomen te
” wezen. Zoe heb wy, ter begheerten van hem,
” aen den voerſcreven *Tyman* den *Maerſcalck* ge-
” ſcreven, vruntlich begerende die voerſcreve
” Buer van den clockenſlage ende gebode te vryen
” ende te quyten, ende hemluden in hoeren ouden
” gewoenten ende heerkomen te laten bliven ende
” beruſten. Daer op ons *Tyman* voergenoemt ter
” zelve tyt ter antwoerde geſcreven gehadt heeft
” onder anderen, dat hy die zake, ons te lieve,
” gheerne wtfellen woude, thent die incoempfte
” ons gnedichs Heer van *Utrecht* alhyr. Aldus,
” geminde vrunt, zyn die Buer voerſcreve daer
” op thuyſ gebleven, ende den clockenſlach niet
” gevolcht. Dachte ons dan ongeboirlike wezen,
” die ſcamele lude ende Buer daer en thenden te
” belaften; begeeren hyrom zeer vruntliken van
” uwen *Eerſamheyden*, die voerſcreve Buer in dit
” ſtuck onbelast te willen laten bliven, of, ons te
” lieve, die zake op te ſtellen ende te veſten, ter
” tyt toe ghy alhyr gheweest, ende mit onſen
” *Overſten* daer van ten volle ghesproken gehadt
” zult hebben, daer aen ghy ons danclike doen
” zelt,

” zelt, &c. Gefcreven op ten yerften dach in
 ” Septembri anno LXXVIII.

Het werk van de uur-klok des Buur-kerks out en verfloten, en daarom in het Jaar 1473. ter vermyding van kosten, dewyl dezelve konde gemist worden, ter neder geleit, is in dit Jaar hersteld, en zo gemaakt, dat door het behooryk slaan, deuren des daaghs en des nachts aan de inwooneren wierden aangekondicht.

Ten verzoeke van *Jacob over die Vecht*, borger dezer Stadt, heeft de Regeering deze verklaring, nopens het erf-recht in Leen-goederen, zo in deze Stadt, als in het Sticht, gebruikelyk; als mede van de vriendschap en vrede, welke ze met den Koning van Vrankryk en zyne onderdaanen bestendig onderhield, uitgeleverd:

” *Universis & singulis utriusque sexus homini-*
 ” *bus, Christi fidelibus tam presentibus quam fu-*
 ” *turis, ad quos presentes nostre litere pervenerint,*
 ” *Burgimagistri, Scabini & Consules civitatis Tra-*
 ” *jectensis, salutem in Domino obedientiamque &*
 ” *fervitium debitum. Cum dilectus noster conci-*
 ” *vis *Jacobus over die Vecht*, certis ex causis ratio-*
 ” *nabilibus, ipsum ad hoc moventibus, nobis ex-*
 ” *positis, a nobis humiliter postulavit, quatenus*
 ” *de consuetudine tam civitatis, quam patrie Tra-*
 ” *jectensis, super successione hereditaria bonorum*
 ” *feodaliū testimonium dare, literasque sibi defu-*
 ” *per testimoniales concedere dignaremur. Nos*
 ” *igitur, attendentes postulationi & requisitioni*
 ” *hujusmodi, fore justas & rationi consonas, quod-*
 ” *que etiam justum & pium est veritati testimo-*
 ” *nium perhibere, vobis omnibus & singulis supra-*
 ” *dictis*

” dictis notum facimus ac firmiter attestamur,
” quod de communi usu, consuetudine & obser-
” vantia, tam in civitate quam patria Trajectensi,
” per tantum tempus, & a tanto tempore, quod
” ejus initium, sive contrarium, in memoria ho-
” minum non existat, citra & ultra semper obser-
” vatum fuit pro jure, & adhuc hodierna die fir-
” miter observatur, quod bona omnia feodalia im-
” mediate post mortem Vasalli, possessoris bono-
” rum hujusmodi, ad seniores proximiores here-
” dem masculinum, etiam masculo & femina in
” equali gradu & etate existentibus, veniant &
” devolvantur, illeque in bonis feodalibus hujus-
” modi integraliter succedat, absque aliqua qua-
” cumque refusione alicujus quote, reliquis eque
” propinquis heredibus facienda. Certificamus in-
” super vos omnes & singulos supradictos, quod
” nos, neque civitas nostra Trajectensis antedicta,
” cum serenissimo ac invictissimo Christianoque Do-
” mino, Domino Rege Franciae, &c. aut subdi-
” tis suis, nullam penitus habemus, ac habere existi-
” mamus, hostilitatem sive inamicitiam, sed om-
” nem amicitiam & pacis federa servamus; quod-
” que ad civitatem nostram Trajectensem omnibus
” Christi fidelibus antedictis liber pateat accessus &
” securus, inimicis tamen reverendi in Christo Pa-
” tris Domini nostri Episcopi Trajectensis, ac no-
” stris publice diffidatis, bannitisque, & profugis
” ab eadem civitate nostra Trajectensi duntaxat
” seclusis & exceptis. In quorum testimonium
” sigillum nostre antedictae civitatis presentibus ap-
” pendi fecimus. Datum in eadem nostra civi-
” tate Trajectensi sub anno a nativitate Domini
” MCCCCLXXVIII die quarta mensis Novem-
” bris.

Het

Het komt my waarfchynelyk voor uit het tweede lidt dezès waarheits getuigenis, als mede om dat dezelve in de Latynfche Taal is opgefteld, dat *Jacob over de Vecht* dezelve zal gevraagd hebben, om 'er buiten 's Lands, en wel bepaaldelyk in Vrankryk, gebruik van te maken.

In het najaar is de oneenigheid tuffchen den Bifchop en de Stadt Utrecht grootelyks vermeerderd, over het gedrag van eenen Priefter, welke eene Capelle hadde opgericht, buiten de Weerd-poort, ten nadeele van de Bezorgers der Kerke van St. Jacob binnen deze Stadt. Deze gefchiedenis, welke groote gevolgen gehad heeft, van geene Schryvers met eenige omftandigheden, dan alleen van *Henricus Thaborita* (1) gemeld, kan ik niet zekerder verhaalen, dan met de eige woorden van den Raadt dezer Stadt, vervat in een antwoord op eenen brief, gefchreven door Bifchop *David van Borgonje*, in dezer voegen:

” Eerweerdige Vader, &c.

” Uwer Gnaden brieff gefcreven op ten vyfften
 ” dach van defer tiegenwoerdiger maent Decem-
 ” bris, innehoudende ende verclarende, hoe dat
 ” uwe Gnaden enen tyt lang geleden zeker man-
 ” date hadde doen geven na allen gerechten ghe-
 ” boerlike, wt vervolge van Heer *Dyrcx van Hues-*
 ” *den* Priefters, die van wegen der Cureyten uwer
 ” Gnaden Kerken van funte Jacob alhyr voer der
 ” zelve uwer Gnaden Officiail van Utrecht int
 ” recht

(1) Wiens woorden *Matthaeus* te voorfchyn brengt, lib. II. Fat. & Fund. Ecclesiar. c. 9. en *Hueffen Kerkel. Hiftor.* II. Deel, bladz. 157.

" recht getoigen, ende van daer voer uwe Gnaden
 " mit appellacien gekomen zyn zoude, ruerende
 " van ene Capelle staende in den Weerde buten
 " Utrecht: ende dat wy daerom tiegens alle rede-
 " nen ende rechten, ende zonderlinghe tiegens die
 " rechten van uwer Gnaden lande, die wy oick
 " beloift hebben, Heer *Dyrck* voerscreve ende *Jan*
 " *van Mekeren*; *Willem Busers* knecht, van heer
 " gebannen zouden hebben, aen ons scrivende en-
 " de verzuekende, wy dien ban, Heer *Dyrck* en-
 " de *Busers* knecht voerscreven gedaen, afstellen,
 " om alle onledé ende onghenoichten, die des ghe-
 " boeren mochten, vorder te vermyden, &c. zoe
 " dat den voerscreve uwer Gnaden brieff, dien wy
 " goitlyke ontfangen, ende in goeder maeten ver-
 " staen hebben, vorder innehout ende begrepen
 " heeft. Waer op wy oitmoidelike uwen Forste-
 " liken Gnaden begeren te weten, dat wy den
 " zelve brieff op ten dach van huden in onsen
 " Raide out ende nywe na behoeren gepresentiert
 " ende gebrocht, ende aldaer wel doerzien ende
 " ghevistiert gehadt hebben. Ende op dat wy dan,
 " gnedige Heer, uwe Forstelike Gnaden die gele-
 " gentheyt der zaken int rechte waer mede weten
 " ende verstaen moigen, zoe gheven wy den zel-
 " ven te kennen, dat de voerscreve Heer *Dyrck*
 " over een deel jaeren harwerts, tiegens ende con-
 " trary onse ouden rechten ende wilkoeren, (1)
 " die wy oick tiegens hem ende anderen zynen toe-
 " stenderen, daer inne broikaftich, mit rechten te
 " vervolgen dencken, als dat geboeren zall, (2)
 " een

(1) Ziet het eerste Deel dezer Jaarboeken, bladz. 324.

(2) Aan eenige Leden van den Raadt was reets het onder-
 boek hier van aanbevolen, zynde den xiiii. November dit be-

' een deel erven in de Weerde gecoft, off te co-
 " pen gepractifiert gehad heeft, om die voerscre-
 " ve Capelle daer op te doen tymmeren, buten
 " wille ende consent der ghene, die dat mede be-
 " hoert gehad hadden te weten ende te consente-
 " ren. Ende die alzoë getymmert wezende, heeft
 " hy een deel van den bueren in den Weerde daer
 " toe gheinformiert ende verweest, om mit hem
 " aen te vallen, ende zyn voergenoemde werck,
 " oick tiegens ende contrary der Kerspelkerken
 " van sunte Jacobs voerscreve, ende buten wille,
 " weten ende consent der Cureyten van der voer-
 " screve Kerken, ende anderen van uwer Gnaden
 " Kerken van Utrecht, daer toe gherechticht, nae
 " zynen voernemen ende moitwille te vorderen en-
 " de te volbrengen: ende heeft daer mede schelin-
 " ge, ende twydracht, tusschen den Cureyten,
 " ende gemeynen onderfaten des voerscreve Kers-
 " pele van sunte Jacobs Kerken, alzoë wel byn-
 " nen Utrecht, als buten in den Weerde voerscre-
 " ve gemaiçt ende ghespreyt. Ende hoe wel tot
 " meer tyden duechdeliken ende vruntlike ver-
 " volcht is geweest, zulken werk ende hantieringe
 " af te stellen ende te leggen laten, om rust ende
 " vrede onder den onderzaten ende Kerspelluden
 " voerscreve te moigen wezen ende bliven; soen
 " heeft hy nochtant dat niet willen doen; mer
 " altois by raide eniger, die wel beth wisten ende
 " weten, zoë ons niet en twyvelt, als een rumoyer-
 " maker

sluit genomen: *Jan over die Vecht, Hendrik van der A, Hen-
 drik van Scerpenborch en Theus Koevoet zyn geschikt in der
 zake van der nywer Capellen in den Weerde, en van den ghe-
 nen, die die hebben doen tymmeren, ende van die ghenen, die
 de erven totter Capelle gecoft ende vercoft hebben tegen der Stat
 recht.*

" maker ende verwecker des onvrede vermeteli-
 " ken in dit ſtuck voertgevaeren, recht off hy, en-
 " de die ghene, die hem tot heer toe geraiden heb-
 " ben, ende by aventueren voert raden zellen, lie-
 " ver verdriet, onvrede ende opftell tuſſchen uwen
 " Gnaden ende ons, ende voert den ghenen, die
 " dair mit rechte mede inne te zeggen hebben als
 " onderſaten, gehadt had, dan vrede ende een-
 " drachticheyt. Ende heeft ten laetſten zelve tot
 " zommigen van den voerſcreve bueren in den
 " Weerde, die hy meynde, ofte wyſte, van zynre
 " opynien in dezer zake te wezen, mit enen Nota-
 " rio ende tiegen des morgens vroich, eer die ge-
 " meyn buer dat wyſten, gegaen, ende hemluden
 " ſubtylike met liſtige woerden daer toe gebracht,
 " dat zyluden te vrede geweest zyn, ende belieft
 " gehadt hebben, dat by hem in dezer zaken ge-
 " daen is gheweest; ende heeft zich zelve met
 " Ghysbert zynen broeder doen machtigen deze za-
 " ke te vervolgen, nae innehout eens instruments
 " daer van wezende. Dit aldus gedaen, heeft die
 " zelve Heer *Dyrck* een ſupplicacy gemaiſt of doen
 " maken, ende die mitter Gaſthuys (1) ofte Broe-
 " derſcaps, aen de voerſcreve Capelle van outs
 " we-

(1) Genaamt S. Maartens Gaſthuis, in 't welk reets eene Ka-
 pel was, ſtaande onder de Paſtooren van S. Jacob. Biſſchop
David hadt al in het Jaar 1466. vergunt, dat in deze Kapel
 op een gewydt Draag-outaar Miſſe gelezen zoude worden,
 zo dat eigentlyk geene nieuwe Kapel geſticht wierdt, maar
 de toeleg was deze Kapel te vergrooten en 'er eene Kerk van
 te maken, onder voorwendzel, dat het de inwooneren van
 de Weerd by winter-tydt en kwaad weer te laſtig viel in de
 Stadt te gaan, om in S. Jacobs Kerk de Sacramenten te ont-
 fangen, want in eene Kapel, eigentlyk maar eene bid-plaats
 zynde, wierden dezelve niet bediend. Ziet van Ryn Aante-
 keningen op Heuſſens Utrechtsch Biſdom, II. Deel, bladz. 159.

” wezende, zegelc bezegelt, buiten wille, weten
 ” ende consent van den genen, die dat van rechts
 ” ende gewoenten wegghen mede behoeren te we-
 ” ten ende te believen. Twelck verhoerende en-
 ” de vernemende die Kerkmeysters ende gemeyne
 ” buer der Kerken van funte Jacob voerscreve,
 ” om te verhueden scade ende hinder der zelve
 ” Kerken, hebben enige van de bueren in den
 ” Weerde voerscreve, te weten *Evert Scade* ende
 ” *Zegher Claisze*, des voerscreve Here *Dyrck* me-
 ” deplegers, ende toetenders, voir onsen Raide,
 ” na onsen rechten ende ouden heerkomen, doen
 ” bieden, hem aenscggende ende besprekende, dat
 ” zylude buten wille, weten ende consent der ge-
 ” meynre buer, die voerscreve supplicacy bezegelt
 ” gehadt zouden hebben, daer mede die zelve Ker-
 ” ke zeer beschedicht ende behindert zyn zoude.
 ” Daer op die voerscreve *Evert* ende *Zegher* ghe-
 ” rechtelike, in tieghenswoerdicheyt van den voer-
 ” screven onsen Raide, ter antwoerde gegeven
 ” hebben, dat zy des niet gedaen en hebben, mer
 ” dattet die voerscreve Heer *Dyrck* by hem zelve
 ” gedaen, ende die voerscreve supplicacy bezegelt
 ” gehadt had buten hemluden, en dat zy oick daer
 ” van niet en wisten. (1) Welke supplicacy in
 ” manieren voerscreve bezegelt, heeft die zelve
 ” Heer

(1) Deze verschoning heeft de Raadt niet voor goet ange-
 nomen, want in des Raadts dagelyks boek vind ik den 1. De-
 cember dezes Jaars overdragen te zyn: *Dat men Evert Scade*
terfont op die poerte brengen zel, ende daer zel hy op bliuen
ter tyt toe, dat hy die copie van enen brieve, dien hy mede
bezegelt heeft, ruerende van der Capelle in den Weerde, over
doen leuereu ende doen brengen zal in handen der geschikten
van den Raide, ende daeren thenden nochtant niet van der
poerte gaen, hy en heb des Raits slinge voldaan, die hem
overgesteten zel werden om zyne ongehoerzambeyt.

" Heer *Dyrck* gepresentiert ende overgegeven u-
 " wen Forsteliken Gnaden, vervolgende die zelve
 " zoe lange, dat die voerscreve Capelle, zonder
 " weten ende consent der gheenre, die dat van
 " rechts wegen schuldich geweest hadden mede te
 " weten ende te believen, ende buten gewoenlike
 " tyden, ende boven goede oude gewoenten ende
 " heerkomen, van uwer Gnaden Suffragaenen, wt
 " zonderlingen ende scarpes bevele van uwer
 " Gnaden Vicarius, meyster *Dyrck wt den Weer*,
 " (1) geconfacriert ende gewyct is gheweest, (2)
 " dat ymmers, gnedige Heer, alzo niet en be-
 " hoerde; mer had wel gheboerliker ende manyer-
 " liker moigen toegaen ende geschien, als uwe
 " Gnaden dat zelve vele beth dan wy weten ende
 " eerkennen konnen. Van welke geveerde ende
 " hantieringe, gnedige lieve Heer, vele onlusten,
 " twisten ende vechtliken gescepen waren te ko-
 " men, en had wy by der hulpe van Gode daer
 " gheen voerzien op gehad. Ende als dese voer-
 " screve Capelle aldus geconfacriert ende gewyct
 " is geweest, zyn die Pastoeren, ofte Cureyten,
 " der Kerken van sunte Jacob voerscreve op sunte
 " Martyns dach lestleden des morgens toe op die
 " behoerliker ure gekomen voer die Capelle voer-
 " screve, meynende daer inne te gaen, ende Misse
 " te singen, als hem van rechts wegen toebehoer-
 " de; mer Heer *Dyrck* voerscreve mit zynen broe-
 " der,

(1) Anders genaamt *Utenweert*, Deken van Oudmunster, en Vicaris Generaal van den Bisschop. Ziet het Aanghangzel op de Kerkelyke Oulheden, bladz. 123.

(2) Thaborita verhaald, dat deze Wy-bisschop op het bevel van Bisschop *David*, heimelyk in den nacht, deze Kapel gewyct heeft, en dat deze *Dirk van Huesden* een Jongman was en een groot vriend van den Bisschop.

” der, ende andere zyne medeplegeren ende toe-
 ” ftenderen in der zelven Capellen wezende, en
 ” wouden die Paftoeren, ofte Cureyten voerscre-
 ” ve, daer niet in laten. Doch, als Heer *Dyrck*
 ” voerscreve mitten rechten daer toe gebrocht is
 ” geworden, heeft hy die Capelle ontfloten, ende
 ” die Paftoeren, ofte Cureyten, hebben aldaer die
 ” Miffe gefongen, ende den gheboirliken dyenft
 ” gedaen. Ende nae dat die Paftoeren ende Cu-
 ” reyten die Miffe gefongen, ende den dyenft ge-
 ” daen hadden, heeft die zelve Heer *Dyrck*, tiegens
 ” wille ende danck der Paftoeren ofte Cureyten,
 ” oick aldaer Miffe gefongen, ende gedaen dat hem
 ” liefde, daer oick rumoyer onder den volcke
 ” van gereyfen, ende vechtlike ghefchiet zyn, en-
 ” de ghezien waeren meer te vallen, en waer dat
 ” nyet verhuet geweest. Ende nae allen dattet
 ” voerscreven is, wy anders niet wetende, ende
 ” hopende die zake mit goetlicheyte ende vruntfchap
 ” gebleven ende verenicht werden zouden, heeft
 ” die zelve Heer *Dyrck*, achtervolgende zyne ver-
 ” metelheyt, ende by raide der gheenre, die voer
 ” beroert ftaen, zeker citacie ende inhibitie tiegens
 ” die Paftoeren ofte Cureyten voerscreve, ende
 ” Kerckmeyfteren der voerscreve Kerken, ende
 ” voert tiegens alle die ghene, die zich in deze
 ” zake mengen, van uwen Gnaden verworven ende
 ” verkregen, daer mede onfe voergenoemde onder-
 ” faten, ende ander voerscreve buten dezer uwer
 ” Gnaden Stadt van Utrecht, bynnen die Stadt
 ” van Wyck, zonder enige appellacien daer inne
 ” beruert ofte benoemt, ghecitiert ende geropen
 ” werden. Twelck, gnedige lieve Heer, int wel-
 ” nemen v. n uwen Gnaden, directelike tiegens en-
 ” de contrary is, ende draecht, onfen ouden rech-
 ” ten

" ten ende wilkoeren, over hondert, ende meer ja-
 " ren mit rypen beraide, om twydracht, lasten en-
 " de bloetstortingte te vermyden, ende te verhue-
 " den, duëchdelike ende wel gheordiniert ende ge-
 " maict, dyer wy, alzoewel ten verzueken ende
 " begheerten van gheesteliken personen, als onse
 " borgeren ende weerlike onderzaten, gebruyct
 " gehadt, ende daer van in enen rustelike bezete
 " geweest hebben, alzoelange tyt van jaeren har-
 " werts, dat die contrary daer van in menschen
 " gehuechnisse niet en is, ende noch dagelycx ru-
 " stelike ende vredelike ghebruken, inhoudende in
 " effect, waer yemant gheestelich ofte weerlich,
 " die enige citacien, monitorien, excommunica-
 " tien, ofte anderzins enige processen, impetriere
 " tiegens onsen borgeren ende onderzaten, ende
 " die alhyr brochte, die zoude thien jaer wt der
 " Stadt wezen, zonder van beroip van pleyte. (1)
 " Ende zoe dan Heer *Dyrck* voerscreve die citacie
 " ende inhibicie voergeroert, wt raide als boven,
 " gheimpetriert ende verworven heeft, na inne-
 " houden ende luden uwer Gnaden brieff voerge-
 " ruert, ende *Jan van Mekerem* die alhyr geexecu-
 " tiert heeft, daer groet rumoyer ende meniger-
 " hande sprake tot onruste ende onvrede ende ver-
 " weckinge des gemeynen volcx, tiegens uwen
 " Gnaden dyenende, verresen ende opgesteven
 " waeren, soe heeft ons die noit daer toe gedron-
 " gen, dat wy, in beschermenisse ende onderhou-
 " dinghe onser rechten ende wilkoeren voerscreve
 " die zelve hebben moiten ter executie stellen tie-
 " gens die ghene, die ons die gheerne ghebroken
 " zouden hebben, ende noch gheerne breken zou-
 " den.

(1) Ziet het II. Deel dezer Jaarboeken, bladz. 48.

den. Mer en hebben tiegens den voerscreven
 Heer *Dyrck* mitter clocken nae onsen rechten en-
 de gewoenten ghene executie gedaen, dan heb-
 ben hem goetlike doen bidden zich van hem (1)
 te stellen om alles besten willen, op dat ons gheen
 noit en waer zulcx tiegens hem mit rechte te ver-
 volghen, daer zich dan des gheboerlike geweest
 zoude hebben.

Aldus, gnedige lieve Heer, hopen wy zulcx
 tiegens recht ende redenen, noch tiegens den
 rechte van den lande, niet gedaen te hebben;
 mer hebben dat gheboerlike, ende wt craften on-
 ser rechten ende oude wilkoeren voerscreve ge-
 daen ende laten geschien, om rust ende vrede
 onderlinge te moigen onderhouden.

Ende want tan uwe Forsteliken Gnaden ons
 onse rechten, privilegien, wilkoeren, koeren
 ende ouden heerkomen geloift hebben te onder-
 houden, ende oick hopen, gnedige Heer, ym-
 mer niet van mynre condicien, dan uwer Gnaden
 onderfaten slants van Drenthe, die, zoe wy ver-
 staen, geliken rechten ende wilkoeren, als voer-
 geruert zyn, hebben ende onderhouden, te we-
 zen;

(1) Dat is van hier, te weten uit deze Stadt te gaan. Dies-
 halven kan men geen geloof geven aan *Thaborita*, schryven-
 de dat de Regenten, door gramschap ontstoken, hem met
 de klok uit de Stadt gezet, balling verklaard, en verboden
 hebben op doodstraf ooit weder binnen Utrecht te komen.
 Deze *Henrik Thaborita* is van geboorte een Vries geweest,
 en Augustiner Monnik by Sneek, en heeft geschreven zo de
 Kerkelyke als Wereldsche Geschiedenissen van de Geboorte
 van Christus af tot het Jaar 1501. Van hem konnen nagezien
 worden *Possevinus Appar. Sac. t. 1. p. 733.* *Valer. Andr. Bibl.*
Belg. Sweert. Athen. Belg. Voff. III. de Histor. Latinis. 10.
 en *Fabricius in Bibliotheca Mediae & infimae Latinitatis,*
tom. III. p. 684.

" zen; foe ist, dat wy oitmoideliken ende dyenst-
 " liken bidden uwen Forstelike Moigentheyden,
 " deze onse antwoerde ons int goetlicste te kieren
 " ende te verstaen, ende dyer in den besten te vreden
 " te wezen; want wy mit den zelven uwen
 " Gnaden niet en weten dan minne ende vruntscap,
 " ende den zelven al te doen, dat wy schuldich zyn
 " van te doen, mit live ende mit goede, twelck
 " uwen Gnaden alzo in der waerheyt bevynden
 " zullen int eynde. Doch, gnedige Heer, ver-
 " staen wy dat uwe Gnaden onser niet te vreden
 " wezen en zouden en blyken laten, alsze dat den
 " lesten tractaet tusschen uwen Gnaden ende der
 " zelve drien Staten gemact ende gesloten by ons
 " niet gehouden en zoude werden, des wy doch
 " niet en hopen, hyrom, gnedige Heer, zyn wy
 " in enigen punten van den zelven tractaet in ge-
 " breke, des wy doch niet en weten, uwe Gnaden
 " willen ons dat over doen scriven, of anders te
 " kennen geven, wy dencken ons daer zoe geboer-
 " like inne te vuegen ende te hebben, dat onser
 " moigelike te vreden wezen zullen uwen Gnaden.
 " Mer, gnedige Heer, int wailnemen van uwen
 " Gnaden, ende by correxy van den zelven, ons
 " dunct dat dit zelve tractaet na uwer Gnaden Ker-
 " ken van Utrecht, onsen ouden gewoenten ende
 " heerkomen, niet achtervolcht, noch ondergehouden,
 " en wert, zonderlinge mitten Synode ende
 " die wyginge, die na ouden gewoenten ende heer-
 " komen alhyr behoeren gehouden te werden, dat
 " oick den gemeyner volke zeer verdriet, van den
 " zelven uwen Forsteliken Gnaden.

" Aldus, gnedige lieve Heer, waert zake, dat
 " uwen Gnaden van dezen, off anderen enigen za-
 " ken, onser noch niet te vreden en waer, wilt ons

" dat by dezen onsen Bode int claer, ende ronde
 " weder over doen scriven, off andersint te weten
 " laten, wy willen ons altois daer zoe geboerlike inne
 " hebben, als goede ondersaten hoeren Heren schul-
 " dich ende behoeren te doen. Twelck in der
 " waerheyt alzoc bevynden zullen uwen Forsteli-
 " ken Gnaden, die, over ons gebiedende, onse
 " Heere God behueden wil zelich ende gefont.
 " Gescreven op ten xxften dach in Decembri anno
 " LXXVIII.

Het volgende Jaar zal ons leeren, dat de redenen in dezen brief bygebracht, weinig ingang by den Bisschop hebben gevonden.

1 4 7 9.

In het Jaar 1479. zyn op den gewoonlyken tydt verkoren tot

Schepenen.

Gheryt Zoudenbalch, Borgermeyster, in zyn stede
 Floris van Pallaes, tot zyn wederkomst. (1)

Jan van Hamersteyn.

Willem van Lochorst.

Werner Braem.

Florys van Pallais.

Henrick van Ghent.

Rolof van Nyevelt.

Dyrck Bor van Amerongen.

Pe-

(2) In des Raadts boek vind ik aangetekent des Vrydaghs naa Galli: *Die Raide out ende nywe hebben beliest Gheryt Zoudenbalch onsen Schepenborgermeyster in zyne stede te zeten Florys van Pallais, als hy buten onse Stadt wezen zal tot zyn wederkomst.*

Peter van Zulen van Colenberch.
 Beernt van Gruenevelt.
 Jan van Lichtenberch.
 Egbert van Groenenberch.

Raden.

Henrick van Scarpenborch.
 Loeff Berchmaker.
 Jan van Lantscroen.
 Gheryt Voet.
 Clais die Ryck.
 Jan Ghysbertsze.
 Simon Claisze.
 Beernt van Everdingen.
 Arnt van der Maern.
 Jan Reyersze.
 Dyrck Rwfch.
 Jacob Sloyer.
 Jan Woutman.
 Matheus Koevoet.
 Dyrck Block.
 Jacob van der Borch.
 Clais Dyrck Tymans zoens zoen.
 Ghysbert Hoet.
 Volken Jansze.
 Dyrck Zas.
 Lambert Bol.
 Jan Ponciaensze.
 Willem van Steenre, Borgermeyster.
 Ghysbert van Cleyenberch.

Oudermannen.

Ysbrant Woutersze. }
 Claes Lambertsze. } Wantfnyders.

Frederick van Nes.	}	Snyders.
Gheryt van Aemstel.		
Jan Butendyck.	}	Backers.
Jan Claisze.		
Jacob Stael.	}	Molenaers.
Rycout Lubbertsze.		
Rolof Ghysbertsze.	}	Linnewevers.
Jacob Reyersze.		
Hubert Conraitsze.	}	Brouwers.
Symon Dyrcxze.		
Ghysbert Claisze.	}	Viscopers.
Ghysbert Henricxze.		
Ysbrant Jansze.	}	Louwers.
Jonge Jan Smail.		
Jan Egbertsze.	}	Wollewevers.
Florys Ghysbertsze.		
Henrick van Vyanen.	}	Marsluden.
Arnt Rwfch.		
Herman Kroick.	}	Botterluden.
Herman van Zyll.		
Willem Henricxze.	}	Cordewaniers.
Wouter van Bueren.		
Dyrcck Dyrcxze.	}	Oudecordewaniers.
Henrick Jacobsze.		
Ansem Zalm.	}	Corencopers.
Jan Crom.		
Wilger Jacobsze.	}	Oudewantsnyders.
Jacob Jacobsze van Gheer.		
Dyrcck Heer.	}	Steenbickers.
Claes van Wyck.		
Henrick van Alfen.	}	Grauwerkers.
Wouter de Jonge.		
Jan van Rodenberch.	}	Ryemsnyders.
Adriaen Ghysbertsze van der Heyde.		

Jan Boemhouwer, Overste Ouderman.	} Bylhou- wers.
Jan van Mafch, Overste Ouderman.	
Jan de Wit.	} Smeden.
Jan van der Bilt.	
Adam van Wezele.	} Zadelacrs.
Jan van Benthem.	

Door de aanhoudende verdeeltheden in Gelderlandt, wierd veel hinder aan de Stichtſche, vooral aan die geene, welkers goederen op des Stichts eindpaalen by het Hertogdom gelegen waren, aangedaan; ook wierden zomtydts de reifigers bekommerd, en van het geene zy by hen hadden ontzet. Het plegen van deze roveryen heeft aan de Regeerders dezer Stadt gelegenheit gegeven, om hunne borgeren en inwooneren voor dezelve te waarſchuwē, en in het begin van dit Jaar, des Saturdaghs na den dertienden dagh, aan alle de Gilden te verwittigen, dat niemand zoude trekken of reizen naar Gelderland dan op zyn zelfs geleyde, en dus toezien en zorgen dat zyn perſoon of goederen geen nadeel zoude lyden, dewyl ze dezelve, ongelyk worden de aangedaan, niet beſchermen, noch, gelyk ze anders gewoon en verplicht waren, vergoeding voor hen zouden eifchen; en op dien zelven tydt hebben *die Raide out ende nywe gegont ende geconſentiert Zweder van Montfoort ende Jan van Lantſcroen, dat zy van des Raits wegen bezetten zellen moigen die Gelrefche mit hoer live ende goede, voir hoere beclachte, die zy voer onſen Raide gedaen hebben, te weten Heer Zweder van Montfoerde op Heer Jan van Hemerden Ritter, ende Jan van Lantſcroen op Godert van Scarpenzeel; behoudeliken dat zy niemant bezetten zellen anders, dan elck wt den vierendel, daer hoere gebreken inne gelegen zyn.* Uit welke woorden ik op-
make,

make, dat *Sweder van Montfoort* en *Jan van Lantscroon* schade zullen geleden hebben in hunne goederen, onder het bestier van die voornoemde Heeren gelegen, en dat hen dieshalven vergund wordt te bezetten de personen en goederen van die Geldersche, welke onder de beheering van die Amptmannen gezeten waren, om op dezelve het toegebracht nadeel te verhalen.

Op den xiv January heeft de Raadt dezer Stadt wederom geschreven aan den Maarschalk *wt den Eng*, en hem verzocht te Utrecht te komen, om in het vriendelyke met hem te spreken over de Biltenaars, welke hy niet affiet moeyelyk te vallen omtrent het volgen van den klokkenslag, waar van ik te vooren melding heb gemaakt, op deze wyze:

” Eerfame, bifondere, goede Vruunt.

„ Wy verstaen, dat ghy die clocke int lant
 „ zoudt hebben doen slaen, ende die ghemeyn
 „ buer aen die Bilt den clockeslach volgen zouden
 „ moiten, die wy tefer tyt om zonderlinge zaken
 „ des liever verdragen hadden, begeeren hyrom
 „ zeer vruntlike aen uwen Eerfamheyden die
 „ voerscreve buer ons te lieve op deze tyt thuyt te
 „ laten, ende alhyr mitten yersten by ons te ko-
 „ men. Wy hopen zonder twivel alzoef vruntlike
 „ mit u van der zelve buer wegen te spreken, dat
 „ hoer wel te vreden wezen zullen uwen Eerfam-
 „ heyden, die ons des op deze tyt niet weygeren-
 „ de, ende een goet bescreven antwoerde by de-
 „ zen onsen Bode wederzeyndende, God behueden
 „ wil zelich ende gesont, ons wederom niet spae-
 „ rende. Gescreven op ten xiiii den dach in Ja-
 „ nuario LXXIX.

Doch

Doch verre van te voldoen aan des Raadts verlangens, heeft hy zyne rechts-vordering tegensdezelve voortgezet, als mede niet willen afzien van andere onordentelykheden, tegen Utrechtsche borgeren bedreven, zonder eenige acht te geven op de reets gedaane aanmaningen, zo dat de Raadt genootzaakt is geweest hem dezen tweden nadrukelyken brief toe te zenden:

„ Eersame, goede Vruunt.

„ Alzoe wy tanderen tyden aen u geschreven
 „ gehadt hebben van enigen onser borger, die ghy
 „ tiegens onse rechten ende privilegien gevangen,
 „ ende zyn goet afgenomen, ende andere onrecht-
 „ te moeyenisse gedaen ofte laten doen, gehadt
 „ hebt, goetlike begerende, dat ghy hem voer af-
 „ genome gelde wederkierden ende hantreykede,
 „ ende anders onrechter moeyenisse verdroghte,
 „ ons in onsen rechten ende privilegien niet quet-
 „ sende: Ende oick onlancx leden vruntlike be-
 „ geert hebben, in onderhoudinge onser ende des
 „ gemeynen lants rechten ende ouden heerkomen,
 „ dat ghy die ghemeyne Buer van der Bilt van zul-
 „ ken clockenslach, als gy op die tyt om justicie
 „ te doen, gedaen hadt, thuis laten woudt, ge-
 „ lyck onse brieve, u daer van gezeynt, daer toe
 „ wy ons gedragen ende referieren van dien, dat
 „ vorder innehouden ende begrepen hebben.
 „ Twelck doch in als u alzoe niet en heeft belieft
 „ te willen doen in afterdeel ende groeten prejudi-
 „ cium onser rechten, ende privilegien, ende ou-
 „ den heerkomen van den lande, die ons myn gne-
 „ dige Heer van Utrecht geloeft heeft te onder-
 „ houden, als ghy wel weet. Mer ghy hebt, in
 „ ver-

„ verfinadenisse van dien, den Schout aen die Bilt
„ voer hem zelve, ende die ghemeyne Buer al-
„ dair doen panden, om des willen, dat zy uwen
„ voerscreven clockenslach niet en volchden, en-
„ de voer mynen gnedigen Heer van Utrecht doen
„ bieden, zoe wy verstaen. Want wy dan onse
„ rechten, ende privilegien, ende oude heerko-
„ men des gemeynen lants onderhouden, ende doen
„ onderhouden willen na onser macht ende moi-
„ ghe; soe ist, dat wy nu aen u scryven, eernste-
„ like begerende ende verzoekende, dat ghy al-
„ hyr mitten yersten koempt, ende onsen borge-
„ ren van hoeren afgenomen gelden, ende scaden
„ daer by geleden, behoerlike restitucie ende ver-
„ storinge doet; ende die voerscreven Schout en-
„ de gemeyn Buer van der pandinge ende gebode
„ costelois ontslaet ende quytshelt, als dat na den
„ ouden heerkomen van den lande geboert te ghe-
„ schien, ende ghy zelve wel weet. Ende als
„ ghy dan alhyr gekomen zyn zult, heb ghy dan
„ op onsen borgeren, ende anderen voerscreve,
„ yet te zecgen, daer inne wil wy u alhyr goet
„ recht ofte bescheyt, voer onsen Raide doen en-
„ de wedervaeren laten, daer ghy des begeeren-
„ de zult werden, zeker wezende, indien ghy in
„ gebreke vielen in dezen, dat wy dat alsdan
„ tiegens u dencken te vervolgen ende te verha-
„ len, als onsen goeden rait dan daer op geboer-
„ like gedragen zal, in tyden ende wylen daer
„ toe dyenende, begeerende hyr van uwe goet-
„ like bescreven antwoerde by dezen onsen Bo-
„ de, ons eyntlike na moigen weten te rechten.
„ God wil u behueden zelich ende gefont. Ge-
„ screven op ten sevenden dach in Februario anno
„ LXXIX.

In dit Jaar hebben ook de Buuren van Vechten, zynde een gehucht een klein uurtje van de Stadt Utrecht gelegen, zich beklagt, dat hen tegen hunne oude heerkomen zedert eenigen tydt door den Maarschalk gevergt was den klokkenflag te volgen, het welk gelegenheit gegeven heeft tot dit Raadtsbesluit des Manendages na *Invocavit*: *Scepen, Raide ende Oudermans*, hebben ter waerheyt ondervonden, dat die Bueren van Vechten van ouder gewoente den clockslach, als die Maerschalck de clocke plach te slaen om te rechten, nyet gevolcht en hebben langer, dan zynt die tyt barwerts, dat Gheryt Mullart Maerschalck is geweest, ende daer inne zelmen mitten Maerschalck spreken, dat hy die zelve Bueren by hoere oude gewoente late.

Op Vastelavont in deze Stadt een Steekspel zulende gehouden worden, heeft de Raadt op Vrouwe Lichtmisse dit besluit genomen: *Scepene, Raide ende Oudermans* hebben belieft, dat onser Stadt *Came-raer* geven zel den goeden mannen, die een Steekspel hebben zullen albyr in den Vastelavont ses dantze toertzen, vier hof keerfen, drie pont was aen cleyne keerfen, ende achte pont kruyts.

De verdeeldheden in Holland tusschen de Hoeksche en Cabeljauwsche gingen te dezer tydt wederom sterk in swang, van welke, als tot onze Stichtsche geschiedenissen niet behoorende, ik geene melding doen zal, dan alleen voor zo verre onze Utrechtsche met dezelve gemoeit zyn geweest. Dieshalven kan ik niet voorby gaan eenig verslag te doen van het geen te Hoorn voorgevallen is. *Marten Velaar*, Schout van Hoorn, van de Cabeljauwsche zyde, was van zyn ampt ontzet, en had-

de met veele zyner aanhangeren de Stadt verlaten. (1) Om wederom met de zyne in de Stadt te komen, zag hy uit naar eenen welke machtig was hem hulp en onderftand te doen, en treed in onderhandeling met den jongen *Jan van Egmond*, aan wien hy, onder toezegging en verband van hem weder in Hoorn te brengen, overdoed en verkoopt zyn Schout ampt. Deze Jonker *Jan van Egmond*, om bezit te konnen nemen van deze waardigheid, maakt een overleg om de Stadt by verraffing in te nemen. Ter bereiking van dit oogmerk verzameld hy eenig volk, en doet het zelve in Schepen naar Hoorn zeilen, maar door onweer verhindert de Stadt te naderen, wordt de aanflag kort hier naar te land hervat. Doch die van binnen waren wel op hunne hoede, zo dat deze, zo wel als de voorige, toeleg mislukte. Een gedeelte van het volk, ter inneeming van Hoorn door den Heer van *Egmond* uit de Stadt Buuren (2) afgezonden, was gewapend met een overdekt Schip de Vecht afgezakt, en, na de mislukte tocht wederom in de Stadt Utrecht geharnast gekomen zynde, aangehouden en in de gevangenis gebracht, om dat men niet wift wat zy voor hadden, en de Stadt zonder verzocht, veel min verkregen, vry geley ingetrokken waren. Die van Hoorn, hier van tyding krygende, zonden aanftonts, als Gouthoeven getuigt, eenen Borgermeester

(1) In de Chronyke van Vlaanderen, II. Deel, 28 Capitt. bladz. 599. word verhaald, dat hy zyne ryke en machtige Vrienden hadt aangezet, om de Stadt te verlaten, op dat de borgerye door armoede zoude genootzaakt worden hen weder in te roepen, en het bestier van de Stadt wederom in handen te krygen, doch dit is hem mislukt.

(2) Gouthoeven, bladz. 515. fchryft dat zy te Cuylenborck en Yfelstein thuis hoorden.

meester naar Utrecht, om uit de gevangene bericht te krygen van den voorgenomen en kwalyk afgelopen aanslag. De Stadhouder en Raden van Holland schreven eenen brief aan de Stadt Utrecht, verzoekende dat de gevangenen mochten worden ondervraagt naar de oorzaak van dezen optocht, en van wien zy hier toe bevel hadden ontfangen, en naar het geen vorder tot deze onderneming betrekking hadt. Jonker *Fan van Egmond* deede zyn beklag by den Bisschop, als mede by de Regeerders dezer Stadt, over deze aanhouding. En de Bisschop, aan wien reets kennis gegeven was van dit voorval, door den Heer *van Egmont*, verzocht de ontslaging te willen uitwerken, hadde insgelyks aan den Raadt dezer Stadt geschreven, ter begunstiging van de begeerte des Heeren *van Egmont*. Alhoewel deze brieven, zo door den Stadhouder en Raden van Holland, als door den Bisschop en Jonkheer *Fan van Egmond*, niet bewaard zyn, zo kan men echter uit de antwoorden, door den Raadt dezer Stadt, welke ik op ons Stadthuis gevonden heb, zo aan den Bisschop, als aan den Heer *van Egmond* toegezonden, de gebeurtenis van dit geval opmaken; en zal ik dieshalven dezelve hier mededeelen. Aan den Bisschop is op deze wyze geantwoord:

„ Eerweerdige, &c.

„ Uwer Gnaden brief, inhoudende, dat die
 „ Droste ende Ritmeyster tot Buren den zelve
 „ uwen Gnaden hebben doen scriven, woe enen
 „ tyt geleden die edele Heer *Johan Joncheer van*
 „ *Egmont*, hebbende beveil van mynen gnedigen
 „ Heer van Oesterryck eniger zyner Gnaden za-

„ ken te vorderen, zoude hebben doen komen ze-
„ ker gezelschap van Bueren tot zeker stede, daer
„ hy die begheerde; ende die zelve gezellen we-
„ derom komende, zoude wy die alhyr gevangen
„ ende in stocken gheleecht hebben, mit meer
„ woerden daer inne begrepen, heb wy goetlike
„ ontfangen ende verstaen. Soe en weten wy niet,
„ gnedige Heer, dat wy alhyr enige van Bueren
„ van den voergeruerde gezellen gevangen heb-
„ ben; mer is waer, dat anderdages een deel ge-
„ wapender luden in enen verdeckten scepe die
„ Vecht wtgevaren zyn, van den welken in hoe-
„ ren wederkome thiene alhyr geharnast ende ge-
„ wapent inquamen, die wy getueft ende opge-
„ houden hebben, als wy dat int lange onlanxle-
„ den over deden scriven uwen Gnaden; soe ist,
„ gnedige Heer, dat ons corts daer na zeker be-
„ flotene brieve van den Stedehouder ende Raiden
„ van Hollant gezeynt ende ghepresentiert zyn
„ gheweest, inhoudende ende verclarende, hoe
„ dat zy in der waerheyt verstaen hadden, dat wy
„ alhyr gevangen zouden hebben zeker getale van
„ ghezellen, die in meyninge zouden geweest heb-
„ ben, om te komen by nachte, of by ontyden,
„ mit crachte van volke van wapenen, om in te
„ nemen die Stede van Hoorne, zonder dat zy lu-
„ de dat rechte verstant of fundament daer of
„ hadden hoe dattet toegegaen zoude hebben, of
„ wie die geleytsman daer of was, of van waer
„ dat zy waeren, ons biddende, ende van wegen
„ myns gnedichs Heeren ende Vrouwen van
„ Oestenryck ende van Bourgondien, &c. bege-
„ rende ende verzoekende, dat wy die zelve ge-
„ vangen examineren ende onderzoeken wou-
„ den, waerom dat zy die voerscreve Stede in
„ wou-

„ wouden nemen? ende wie zy aldaer gefonden
 „ hadde mit cracht van volcke by ontyde? ende
 „ tot wiens verfouck, ofte begeren, dat zy dat
 „ gedaen zouden hebben? ende van waer dat zy
 „ waeren? ende hemluden over doen fcriven ende
 „ fignificeeren tgoent dat wy by hoere confeffie
 „ ende beleyinge waerachtich bevyn den zouden,
 „ op dat zy, als overfte rechters van dien landen,
 „ ende tot confirmacie van der voerfcreve Stede
 „ van Hoorn, alzulke provifie daer inne doen
 „ mochte, in den name van mynen gnedigen Heer
 „ ende Vrouwe voerfcreve, op dat die zelve Ste-
 „ de van Hoorn, indyent meer geboerde, daer by
 „ niet verdurflich befchedicht noch ontvreempt en
 „ worde. Achtervolgende dan, gnedige Heer,
 „ die voerfcreve bede, begheerte ende verzoe-
 „ kinge, heb wy mitten voerfcreve gezellen ge-
 „ boerlike doen fpreken, ende hem doen exami-
 „ neren ende onderzoeken van der materien voer-
 „ geruert, ende tgoent ondervonden ende beleyt
 „ is geweest op die tyt weder over doen fcriven
 „ den Stedehouder ende Raiden voergeruert: en-
 „ de dencken ons oick in dezer zake voert zoe ge-
 „ boerlike te hebben, dat die voergeruerde Rit-
 „ meyfter, noch niemant anders, redenen hebben
 „ en fullen ons mit rechte in dit ftuck te beclagen.
 „ Biddende oitmoidelike uwe Forfteliken Gnaden
 „ deze onfe antwoerde int beste te kieren, over
 „ ons altois gebiedende in des wy vermoigen te
 „ live ende te dancke den zelve uwen Gnaden,
 „ die God almachtich behueden ende bewaeren,
 „ wil lanclivich, zelich ende gefont. Gefcreven
 „ op den xxvi ften dach in Februario anno LXXIX.
 „ Het antwoord aan Jonkheer *Jan van Egmond* is
 van dezen inhoudt:

” Ghebcertige, vrome, lieve, Heer, bifon-
 ” dere goede Vront.

” Wy hebben uwer liefden brief, inhoudende,
 ” dat die zelve kortzleden zich gefchiëft hadden om
 ” binnen Hoorne in Westvrieslant te reyfen, ende
 ” aldaer die poffeffie te nemen van den Schoutam-
 ” bochte, dat mynen gnedigen Heer van Oefften-
 ” ryck uwen Liefden gegont ende verfcreven zou-
 ” de hebben; ende dat die zelve uwe Liefden, om
 ” hoers zelfs perfoen te befchermen, ofte van noi-
 ” de geboert hadde, zich ftarck gemaiëft, ende deels
 ” vrunden mede te reyfen gebeden zouden hebben;
 ” van den welken zommige wt den hoip alhyr om
 ” hoeren penningen te vertieren gekomen zyn, die
 ” wy terftont aengegrepen ende gevangen hebben
 ” zouden, ende wouden die, ter gonften ende lief-
 ” den van die rebelle van Hoorn rechten, (1) &c.
 ” goetlike ontfangen, ende in goeder maten ver-
 ” ftaen, ons vorder verhails verdragende van dien;
 ” want wy niet en twivelen tinhouden van den zel-
 ” ven in uwen verfchen memorien noch wel wezen
 ” mach. Waer op wy vruntliken begeren te we-
 ” ten uwen Liefden, dat onlanxleden een deel
 ” gewapents volcx in enen verdeckten fcepe die
 ” Vecht wtgevaren zyn, waar zy wouden, ende
 ” wat zy te zinne hadden te doen, en wiften wy
 ” op die tyt niet, ende int wederkomen van hem-
 ” luden die Vecht op in den zelve verdeckten fce-
 ” pe, zyn alhyr in hoeren harnafch gewapent een
 ” deel

(1) Mogelyk zal de afgezonde Hoornfche Borgermeeftcr by die van Utrecht tot die ftraf-oeffening hebben aangehouden, ten minften zal zyn overkomt gelegenheit tot het verfpreden van dit gerucht gegeven hebben.

" deel van den zelven gezelschap gekomen, die
 " wy, om wetentheyte te verkrygen van hoeren
 " reyse ende voernemen, getueft ende opgehou-
 " den hebben. Soe hebben wy corts daer nae van
 " den Stadthouder ende Raiden van den Hove van
 " Hollant zeker hoer beslotene brieven ontfangen,
 " inhoudende ende verclarende, hoe dat zy inder
 " waerheyt verstaen hadden, dat wy alhyr gevan-
 " gen zouden hebben zeker getal van gezellen, die
 " in meyninge geweest zouden hebben om te ko-
 " men by nacht of by ontyden, om in te nemen
 " die Stede van Hoorn, zonder dat zylude dat
 " rechte verstant ofte fundament dair of hadden,
 " hoe dattet toegegaen zoude hebben, of wye die
 " geleytsman dair of was, of van waer dat zy wa-
 " ren, ons biddende, ende van wegens myns gne-
 " dichs Heeren en Vrouwen van Oeftenryck, &c.
 Begerende en zo vervolgens als in den voorgaande
 brief aan den Bisschop, zynde alleenlyk het slot een
 weinig anders opgesteld, bestaande uit deze woor-
 den: " Wy en weten oick mitten zelven uwen
 " Liefden anders niet dan minne ende vruntscap,
 " die wy zoe vele in ons is, zeer gheerne achter-
 " volgen ende onderhouden willen mit uwen Lief-
 " den, die, ons in des wy vermoigen niet spaer-
 " rende, God almachtich behueden wil zelich en-
 " de gesont. Gescreven op ten yersten dach in
 " Meerte anno LXXIX.

Wat vorder deze gevangens is overgekomen heb
 ik uit de dagelyksche Raadts of Buurspraak-boeken
 niet konnen naspeuren, dewyl in dezelve niets daar
 van aangetekent staat; maar uit eenen brief den
 eersten July dezès Jaars door den Raadt dezer Stadt
 geschreven aan *Harbern van Oy*, Droffaart en Rit-
 meester

meeſter tot Bueren, en *Jan van Arkel*, Baſtart &c. welke op ons Stadhuys bewaard is, konnen wy zien wat hen wedervaaren is, waarom ik dezelve hier zal byvoegen:

” Eerfame, biſondere, goede Vrunden.

” Enige van onſen borgeren hebben ons te ken-
 ” nen gegeven, dat een, genoempt *Clais Goederts-*
 ” *ze*, hoere erven ende goeden, in den landen van
 ” Bueren gelegen, beſproken, ende rechtsvorde-
 ” ringe totter eygenſcap toe daer op voer uwen
 ” Eerſamheyden gedaen zoude hebben, om des
 ” willen, dat hy tanderen tyden voer zynen broe-
 ” der, *Dyrck Knoick* in der wanderinge geheten,
 ” alhyr op die tyt gevangen, vervolcht ende coſt
 ” gedaen gehadt heeft, zynen broeder voerſcreve
 ” van der gevangeniffe voerſcreve te quyten ende
 ” te vryen. Soe, goede vrunden, mach u wel ver-
 ” ſtaen, dat in tyden verleden die zelve *Dyrck*
 ” *Knoick* mit meer anderen, die alhyr binnen onſen
 ” Stadt, buten weten ofte conſent van onſen Rai-
 ” de, gewapent mit harnaſch, tiegens onſe oude
 ” heerkomen ende goede gewoenten, wt hoers
 ” zelfs wille ende auctoriteet, gekomen waeren,
 ” gevangen zyn geweest, ende ene wyle tyts daer-
 ” om in der gevangniſſe gelegen hebben: ende
 ” want tan ten laetſten die zelve *Dyrck* mit zyne
 ” medeplegeren, doen zy van hoeren gevangnis-
 ” ſen ontlagen ende ontlafte worden, in zegelen
 ” ende brieven oervede gedaen, ende lyflich ten
 ” heyligen mit opgerichten vingeren gezwoeren
 ” heeft mit zynen vryen moitwille, dat hy, zyn
 ” leven lang geduerende, ons, noch onſen Rai-
 ” den, dyenren, borgeren noch onderzaten, noch
 ” den

" den ghenen, die zynre gevangnisse deelachtich
 " zyn moigen, niet misdoen, noch doen misdoen,
 " en sel by hem zelve, noch yemant anders van
 " zynre wegen, in woerden noch in werken, hey-
 " melich noch openbaer, in gheenre wys: ende
 " waert zake, dat hy hyr inne, of in anderen pun-
 " ten, in der zelve oervede oick begrepen, broik-
 " aftich bevonden worde, zich zelve alsdan be-
 " kent eerlois, trouwelois, ende meynedich, en-
 " de van allen goeden rechten tot onser behoef ver-
 " vallen te wezen, ende zyn lyf verboert te heb-
 " ben; biddende voert in den zelve zynen brieve
 " alle Forsten, Hertoigen, Greven, Banreheeren,
 " Ritteren, Knechten, Amptluden, Steden ende
 " allen Gerechten, daer hy alsdan bevonden zel-
 " werden, dat aen hem, en aen zyn lyf, te rech-
 " ten, ende te doen rechten: ende daer en tiegens
 " en sel, noch en wil, hy zich niet weeren mit
 " ghenen rechten gheestelich noch weerlich, noch
 " mit ghenen exceptien, oude ofte nywe vonden,
 " hoe men die noemen ofte versieren mochte in
 " enigherwys; gelyck deze voerscreve ende ande-
 " re punten die voergeruerde zyne oervede brief-
 " claeliken innehout ende begrepen heeft: Ende
 " die voerscreve *Clais* zyn broeder onser borger
 " goede om deze zake wille belast ende besproiken
 " gehadt heeft, zoe ist, eersame, bifondere goede
 " Vrunden, dat wy dit in als in den besten te ken-
 " nen geven, ende daer van advertieren uwe Eer-
 " samheyden, vruntlike begerende den voerscre-
 " ven *Clais* ende *Dyrck* zynen broeder alzo te be-
 " richten, ofte anderfins u te vervuegen, dat on-
 " ser borger goede costelois gevryet ende ontsla-
 " gen moigen werden; want indien des niet en
 " gheschiede, zoe zouden wy zulcx tiegens hem-
 " luden

" luden dan vervolgen moiten, zoe des van rechts
 " wegen, ende na innehouden van de voerscreve
 " oervede, geboerlike zyn zoude. Ende zoe vele
 " dezer onfer vruntliker begheerte gheschien zal
 " moigen, daet van begeren wy een goetlich be-
 " screven antwoerde by dezen onsen Bode van
 " uwen Eersamheyden, die ons weder niet spaer-
 " rende, God behueden wil zelich ende gefont.
 " Gescreven op ten yersten dach in Julio anno
 " LXXIX.

Uit dezen brief, welke ons uitlevert eenen vol-
 leedigen inhoudt van een oorvedes brief, van welke
 ik in het eerste deel dezer Jaarboeken, bladz. 86.
 een ontwerp en voorschrift heb opgegeven, blykt,
 dat de gevangens naa gedane oorvede ontslagen
 zyn.

Frederik wt den Ham, Maarschalk van het Ne-
 der-sticht, stoorde zich weinig aan de herhaalde
 aanmaningen, hem door de Regeerders dezer Stadt
 zo dikwerf gedaan, maar voer voort dezelve op
 allerley wyzen te kwellen, waar door de gemelde
 Regeerders genootzaakt wierden sterker middelen
 te gebruiken, om hem het schenden van Stadts
 voorrechten te beletten. Hy hadde eenige men-
 schen, naar de Stadt Utrecht rydende om de open-
 baare Marktdagh by te woonen, omtrent Jutfaas
 doen gevangen nemen, tegens de rechten en oude
 heerkomens, volgens welke aan een ieder de vrye
 aan, en wederkomst, naar, en van de Stadt, ten
 tyden van het houden van eenen vryen Markt, was
 toegelaten: ook hadde hy de Oversten onweerdig
 behandelt en bejegent. Waarom de Raadt hem
 gelast heeft op de poort, dat is in de gevangenis,
 te gaan, en daar zo lang te verblyven, tot dat over
 zyn

zyn veelvuldig wangedrag zoude zyn geoordeeld. Het gevolg hier van zal ik met de eige woorden van het Raadts-besluit, genomen den vyfden April, uit het dagelyks Raadts-boek opgeven:

Want FRÉDERICK WT DEN HAM, Maerfchalk van den Nederstichtede, na dat onse vrye jaermarct inne geluyt was, enige personen, tot onser vrye jaermarct rydende, of van daer sceydende, omtrent Jutfaes gevangen hebben, ende op den Ham (1) gebracht, ende FREDERICK die aldaer gezekert heeft: ende oick onsen Oversten in der tyt harde onweerdige woerden gegeven gehadt heeft: daerom hebben die Raide out ende nywe gesloten, alse dat FREDERICK bloots hoofts voer den Raide komen zel, ende bidden den Raide vergifnisse: ende hy zel voer al den revers brief van zyn Maerfscalcamp voerscreve bezegelen, zoe hy daer op aengenomen ende ontfangen is voer den drien Staten in den generael Capittel. Voirt zel hy wilkoren, loven, zekeren ende zweren in brieven, dat hy desgelycx noch tegen der Stadt rechten, privilegien, gewoenten ende oude heerkomen, ende zonderling tiegens den Lantbrief (2) immermeer zo lange hy leeft, niet te doen, noch doen doen, by hem zelve, noch niemant anders, mit raide noch mit dade, heymelik noch openbaer, in gheenrewys. Oick zel hy wilkoren, loven ende zweren, als voerscreven staet, om dezer zake willen, daerom hy nu gevangen heeft geweest, niemant, by zy wie by zy, niet te misdoen in woerden noch in werken, heymelik noch openbaer, by hem zelven, noch by niemant anders in enigerwys. Ende waert zake, dat hy in eni-

ge

(1) Dit oud Adelyk Huis en Slot is thans noch in wezen, gelegen omtrent anderhalf uur van Utrecht, by het Dorp Vleuten.

(2) Ziet Matth. lib. 11. de Nobilit. cap. 47. en ook cap. 18.

ge punten voirschreve broikastich bevonden word, dat God verhueden moit, alsdan zal hy tot vermaninge van den nyen Raide in der tyt terstont komen binnen onse Stadt, ende daer niet wtscheyde, hy en hebbe den Raide yerst gebetert in alzo veel deels, als der Stadt aengaen mach tottes Raits goetduncken. (1) Ende FREDERICK heeft beloofst wt de Stadt niet te scheyden, ter tyt hy de voerscreve brieve bezegelt zal hebben, ende hy heeft ghewilkoert, geloift, gezekert ende gezworen als voirscreve staet.

Op het Jaar 1482. zullen wy zien, wat hem, zyne beloften niet nakomende, wedervaaren is.

Te dezer tydt zyn door eenen uitspraak de verschillen tusschen *Evert van Zoudenbalch*, Ambachtsheer van de Weerd, en de Bueren ter nedergeleit. (2)

In de Maanden April en May zyn 'er verscheide dachvaarden gehouden met den Bisschop en de Staten, zo te Seyst, te Heze, als te Wyck, over verscheide zaken het welvaren van het gemeene Land rakende, zonder dat dezelve in het byzonder uitgedrukt worden. Naar alle waarschynelykheit zal 'er gehandeld wezen over de middelen om de stroperyen der Geldersche te beletten, en zullen 'er ook door de Staten klachten zyn ingebracht tegens den Bisschop en zyne Amptenaren, over het niet nakomen in veele opzichten van het verdrag in den Jare 1477. aangegaan; doch voor al heeft het geding tusschen den Bisschop en de Stadt Utrecht,

over

(1) Van dit laatste is hy ontheft den xxv Augustus dezes Jaars.

(2) Ziet de Uitspraak by Matth. Fundat. Eccles. p. 328. welke op de voorige bladzyde opgeeft eenen brief van verhuizing der Tollen en het Brug geld in de Weert.

over het uitzetten van den Priester *Dirk van Huesden*, een groot voorwerp van beraading uitgemaakt, zo als ik zo even zalmelden. Ik hebbe gevonden verscheide brieven door de Regeerders der Stadt Utrecht, met kennis van die van *Amersfoort* (1) aan de drie Overyffelsche Steden afgezonden, ernstig verzoekende dat zy spoedig eenige hunner Raadsvrienden te Utrecht willen zenden, om als goede Stichts-luiden den anderen met raad en daad by te staan. In deze brieven dringen de Utrechtsche sterk aan, om zeker verband voor nu en voor altoos af te stellen, zonder te noemen welk verband het geweest zy. Of de Bisschop zich wat te ver ingelaten en verbonden heeft om de Heeren van *Egmond* in Gelderland by te staan, en gewild heeft dat de Staten dit zouden goetkeuren, is my onbekent. Het is zeker dat hy die Heeren, zo veel in zyn vermogen was, geerne begunsticht had. Die van *Campen* schynen niet zeer bereit zich getoont te hebben, om aan de begeerte van de Stadt Utrecht te voldoen, onvergenoegt zynde over de behandelingen den Domdeken *Ludolph van Veen*, hunnen geboren borger, aangedaan, die onder de acht personen was, welke voor eenen tydt uit Utrecht moesten blyven, en nader te recht gestelt worden, als hier boven bladz. 184. te leezen is. En dewyl Deventer en Swol de zaak der Camperfsche zich aantrokken, hebben de Utrechtsche nodig geoordeelt hunne onschuld aan te toonen by dezen brief, dienende tot wederfchryvens op het antwoord van die van *Campen*.

” Eer-

(1) Met Amersfoort was te dezer tydt de Stadt Utrecht nauw verbonden, welke volgens het schryven van Heda in het voorgige Jaar alle des Bisschops aanhangeren de Stadt hadde doen ruimen.

” Eerfame, bifondere, goede Vrunden.

” Wy hebben uwen brieff ons ter antwoerde ge-
 ” fcreven, ruerende van enen verbande, goetlike
 ” ontfangen, ende in goeder maten verftaen, ons
 ” vorder verhails verdragende, niet twyvelende
 ” die materie van dien in uwen goeden memorien
 ” noch wel te wezen. Soe, goede vrunden, heb
 ” wy uwen Eerfamheyden die zake in den beften
 ” te kennen gegeven, want die den zelve, ende
 ” den gemeynen lande, gelyck ons, aengaet.
 ” Dunct u dan, goede vrunden, dattet nut ende
 ” oerber weer daer op mit ons te vervolgen, daer
 ” des geboerlike zyn zoude, ende daer voert inne
 ” te raiden ende te verzien, zoe dat tot rust ende
 ” vrede, ende gheheelre vruntfchap ende enicheyt
 ” beft dyenen zoude, wy zyn bereyt ende presen-
 ” tieren ons daer toe. Waert oick zake, dat uwe
 ” Eerfamheyden mit ons dit ftuck niet vervolgen
 ” en wouden, zoe dencken wy nochtant die zake
 ” int goetlycste ende vruntlycste te tractieren, als,
 ” ende daer, des geboerlike zyn zal. Ende zoe
 ” uwe Eerfamheyden ons vorder fcriven, dat ghy
 ” tanderen tyden uwe gedeputierden Raitsvrunden
 ” alhyr tot ons overghezeynt hebben, om die fche-
 ” linge tuffchen onfen gnedigen Heer ende ons ver-
 ” refen, als ghy fcryft, te verlykenen, bevyn den
 ” ghy in der waerheyt uwe geboere medeborger
 ” daer inne niet gevordert is, die nochtant altyt
 ” overbodich is geweest, als hy noch is, zich met
 ” rechte te verantwoerden van tghene hem opge-
 ” leyt wert, daer op die Steden Deventer en Swol-
 ” le mit hoeren, ende ghy mit uwen Deputaten,
 ” begheert hebben uwen medeborger voerscreven
 ” ter antwoerde ende tot rechte gefelt mochte
 ” wer-

" werden, des hem ende u tezer tyt niet en heeft
" moigen geschien van onser zyde, gelyck dat den
" zelven uwen brieff vorder ende breder innehout
" ende begrepen heeft. Soe ist, eersame, bison-
" dere, goede vrunden, dat ons zulcx uwes aen-
" scrivens buten onsen sculden zeer vervreempt,
" ende niet zonder redenen; want wy niet en we-
" ten, dat enich van uwen borgeren van ons on-
" gevordert of behindert zyn mach, ende harde
" noide gehengen zouden in onsen bedrive enigen
" van uwen borgeren te veronrechten. Had ghy
" oick in uwen brieve ymande benoempt, villich-
" te wy zouden daer vorder op antwoerden na ghe-
" legentheyt der materien; dan wy vermoiden, of
" ghy in uwen verdeckten aenscriven yet meynen
" mocht Meyster LUDOLF VAN DEN VENE, die
" een gheestelich persoen ende Priester is, ende,
" als ghy wail weet, onder onsen jurisdictien ende
" bewynde niet en is, van wien wy tanderen ty-
" den wel sprake ende woerde gehoert hebben.
" Mer, geminde vrunden, ghy weet wel, tgoent
" hem opgeleyt wert, is gheschiet van den drien
" Staten van den lande, ende niet van ons alleen:
" ende dat die zake tiegens hem niet vervolcht en
" is tot hyer toe, wert gelaten om alles besten wil-
" le, zoe die zyne ere aendraicht zoe wy verstaen.
" Wy verstaen oick vorder, dat in verledene ty-
" den, als hy van enigen, die mit hem te doen
" hadden, voer den Heeren van den Capittel van
" den Doem tUtrecht mitten rechte besproiken is
" geweest van den zelven Heeren van den Capit-
" tel, ghedecliniert gehadt heeft, ende die Staten
" van den lande dencken hoeren zaken mitten rech-
" te te vervolgen in tyden en wylen des geboerli-
" ken zyn zal. Hoe dat eynden will en wete wy
" niet.

" niet. Ons staet oick wel voer, dat laestwerve
 " als uwe ende der ander uwen Steden voerge-
 " noemde Gedeputierde alhyr by ons waeren, en-
 " de woerde van dezer materie hadden, wy hem
 " presentierden op onsen cost Generael Capittel te
 " doen leggen, om hoeren zaken te openen ende
 " te kennen te geven, ons presentierende, wes
 " wy ter liefden van uwen Eersamheyden in dit
 " ende andere stucken doen mochten, dat wy daer
 " bereyt toe waeren, ende noch zyn op onsen cost,
 " twelck zy lude niet aen nemen en wouden, mer
 " zyn van heen ghescheyden, hoere zake onghes-
 " oent blivende.

" Aldus, geminde vrunden, moich gy wel mer-
 " ken; dat wy in dit stuck onsculdich zyn, indien
 " uwen Eersamheyden theerkomen, tmiddel ende
 " teynde van dezer zake te vollen ende gheheel
 " overgebracht, ende relatie daer van gedaen is
 " geweest, als uwe Gedeputierden dat zelve ge-
 " zien, gehoert ende gehantiert hebben; want wy
 " altoes bereyt geweest hebben, ende noch zyn,
 " uwen borgeren alle vorderfchap ende vruntfchap
 " te doen tot hoeren rechten, die in onsen vermo-
 " gen zyn: begeerende hyrom vruntlike van den
 " zelve uwen Eersamheyden, deze onse antwoer-
 " de int duechdelycste van ons af te nemen, ach-
 " tervolgende ende onderhoudende nochtant onze
 " onderlinge ende behoerlike vruntfchap, daer inne
 " wy in ghenen gebreke vallen en willen.

" Soe vele dan noch in dit stuck gheschien zel-
 " moigen, daer van begeren wy een goetlich be-
 " screven antwoerde by dezen onsen Bode van den
 " zelve uwen Eersamheyden, die ons weder niet
 " spaerende, onse Heer God behueden wil zelich
 " ende gesont. Gescreven op den x den dach in

" Majo

” Majo anno LXXIX. Wy ſcriven oick in gelyken
 ” ende vorden den anderen tween Steden *Deventer*
 ” en *Swolle*.

Die van *Campen* ſchynen het gewaand ongelyk
 haren borger aangedaan zo hoog opgenomen te
 hebben, dat zy geweigert hebben te voldoen aan
 het verzoek; maar *Deventer* en *Swol* hebben eenige
 Raadts-vrunden naar *Utrecht* gezonden, van
 welkers aankomſt kennis gegeven is aan de *Amers-*
foortſche, met verzoek van hunne gevolmachtigde
 herwaarts te ſchikken, in dezer voegen:

” Eerfame, biſondere, goede Vrunden.

” De Gedeputierde Raitsvrunden der Steden
 ” *Deventer* ende *Swolle* zyn gisteren avont alhyr
 ” gekomen tot onſer begheerten, ruerende van den
 ” verbande, &c. gelyck wy dat anderdages te
 ” kennen gegeven ende geſcreven gehad hebben
 ” uwen Eerſamheyden. Soe wy dan, geminde
 ” vrunden, morgen ten negen uren in den Doem
 ” t*Utrecht* van der voerſcreve ende andere zaken,
 ” tot ruſt ende vrede des gemeynen lants dyenen-
 ” de, met de voerſcreve Gedeputierden te ſpre-
 ” ken ende te tractieren dencken, twelck wy oick
 ” buten uwen Eerſamheyden niet doen, noch daer
 ” inne voertgaen en willen, is onſe vruntlike be-
 ” geeren aen den zelve uwen Eerſamheyden,
 ” uwen gedeputierden Raitsvrunden morgen ten
 ” negen uren alhyr by onſen ende ander vrunden
 ” in den Doem te ſchicken ende te vuegen, om in
 ” de voerſcreve zake te helpen raiden, ende te
 ” tractieren, ende dye te vuegen, zoe dat nutſte
 ” wezen, ende tot ruſte ende vrede des gemeynen
 III. DEEL. X ” lants

” lants beste dienen zal, &c. Gefcreven op ten
 ” XXIII ften dach in Majo anno LXXIX.

Deze afgeveerdigde der twee voornoemde Overyffelfche Steden zyn ook ter gehoor geweest by den Biffchop, met wien zy afgesproken hebben, dat eenige leden van de Staten in het begin van de Maand Juny te Wyk zouden komen, op welken dagh de Biffchop en de Staten ieder zouden opgeven hunne befwaarniffen over het geen van weeryden tegens den inhoudt van het laaftte verdrag zoude misdaan zyn, om, was het mogelyk, die gebreken te heelen. De Utrechtsche hebben hunne in fchrift gestelde grieven voor den bestemden dagh aan die van *Amersfoort*, met welke zy thans nauw verknocht waren, vertoont, om'er by, of af, te doen het geen zy oordeelden te behoren, en hen tot dat einde dezen brief toegezonden:

„ Eerfame, bifondere, goede Vrunden.

” Alzoe anderdages, by tuffchen fpreken der
 ” Gedeputierden van Deventer ende van Zwolle,
 ” versproiken ende gefloten wert tuffchen onfen
 ” gnedigen Heer van Utrecht ter eenre, ende
 ” zynre Gnaden Staten van den Landen ter ander
 ” zyden, alze dat onfe gnedige Heer zynre Gnaden
 ” gebreke, die hy op ten Staten, ende die zelve
 ” Staten hoere gebreken, die zy op zyne Gnaden
 ” den te zecgen moigen hebben, contrary den laeften
 ” traetaet, en Manendage naiftkomende binnen
 ” Wyck, die een den anderen, over ende weder,
 ” overleveren zullen; foe heb wy een deel
 ” gebreken, die ons duncken tiegens den voercreve
 ” traetaet lopen, doen colligieren ende be-
 ” fcri-

" fcriven, die wy hyr inne befloten overfeynden
 " uwen Eerfamheyden, tot dien eynde, of den
 " zelveu yet liefde daer wat by te doen zetten
 " of die te corrigeren, zoe dat nutfte wezen ende
 " beft dienen zal: Begerende vruntlike aen uwen
 " Eerfamheyden ons by dezen onfen Bode uwe
 " goetduncken ende believeu daer van weder te
 " doen overfcriven. Ende vermoigen wy yet vor-
 " der daer inne, willen wy ongefpact zyn van
 " uwen Eerfamheyden, die God behueden wil ze-
 " lich ende gefont. Gefcreven op ten vyften dach
 " in Junio anno LXXIX.

Alhoewel in deze brieven melding gemaakt wordt
 van verfcheide befwaarniffen, zo van den Biffchop
 tegens de Staten, als van de Staten tegens den Bis-
 fchop, den gemeinen lande rakende, zo was echter
 het voornaamfte ftuk het verfchil tuffchen den
 Kerkvoogdt en de Stadt Utrecht, over het ont-
 zeggen van de Stadt aan den Priester *Dirk van Huo-*
den, en eenen *Jan van Mekerem*, van welke ik op
 het einde van het voorige Jaar verflag heb gedaan.
 Deze hadden hunne klachten aan den Biffchop ge-
 daan, en van den zelveu verkregen zekere ver-
 maan-brieven, beveelen en verklaringen, (*moni-*
tien, *mandaten* en *deklaratiem* naar den rechts-ftyl ge-
 naamt) tegens de Regeerders der Stadt, welke, on-
 der aanbieding van wel te recht te willen ftaan voor
 den Officiaal, of eenigen anderen Rechter, door
 den Biffchop binnen de Stadt Utrecht te fteflen, en
 met verhoog, dat volgens de voorrechten van de
 Stadt, geen borger of onderdaen, veel min de Re-
 geerders, buiten de Stadt in rechten mochten be-
 trokken worden, verzocht hadden vernietiging van
 het geen de Biffchop reets ten hunnen nadeel had-

de uitgegeven. Doch de Biffchop zulks weigerende, hadden zy zich beroepen op den hogen Rechtbank te Keulen, of op den Afgezant van den Paus in Neder-Duitschlandt, of op den Paus, of op het Roomfche Hof. Biffchop *David* zeer oplopende van aart, en verftoort, dat zy niet gehoorzaamden aan zynen wil, weigerde het hoger beroep toe te ftaan, en heeft op den eifch van *Willem Bufer*, Landrechts-vorderaar (Procureur Fiscaal) de Overften, Schepenen, Raden en Oudermannen van de twee vorige Jaaren in den Ban gedaan, en die geenen, welke in dit Jaar deze Eer-ampten bekleeden, nevens de gantsche Stadt Utrecht, onder een Interdict gebracht. De Raadt dezer Stadt dit onrecht niet konnende verdragen, heeft befloten dit geding tot het uiterfte toe te vervolgen, en getracht de Geestelykheit, de Ridderfchap en de Overyffelsche Steden te overreden, dat deze zaak raakte de voorrechten en privilegien van hunne Stadt, en dat, indien men den Biffchop daar mede liet geworden, zy binnen korten het zelve te wachten hadden; en dat het dus hun belang was, om de Stadt *Utrecht* te helpen tegens de openbaare fchennis van hare rechten; en dat alle de Leden van Staat den anderen altydt moefften byftaan tegens alle indrachten, welke de Biffchop tegens zynen eedt aan het Sticht gedaan, en het verband onlangs aangegaan, wilde te werk fteflen.

Ik heb lang in twyffel geftaan, of ik dit geding met byvoeging van de ftukken en bewyzen, daar toe behorende, voor zo verre ik die gevonden heb, hier zoude opgeeven, uit vreeze van aan zommige lezers, voor al aan die geene, welke de Latynfche Taal niet machtig zyn, te zullen verveelen. Maar dewyl by geene Schryvers een goet bericht

van

van het zelve wordt gevonden, en ik geerne myn verhaal met echte bewyzen bevestige: als mede om dat my in onze Utrechtsche Geschiedenissen geen voorbeeld voorgekomen is, 't welk een hoger beroep zo omstandig uitlevert, en de Lezer uit dit geval een recht besef zal kunnen krygen, hoe de beroepen van des Bisschops vonnissen tot een hoger Rechtbank zyn verricht, heb ik geoordeelt verplicht te zyn, alles het geen ik betrekkelyk tot dit geding uit oude boeken en schriften, op ons Stadhuis berustende, verzameld heb, hier te moeten mededeelen.

De Raadt dezer Stadt besloten hebbende deze zaak te vervolgen, heeft goetgevonden het beroep tegens de uitgegeve vermaan-brieven, beveelen, &c. te doen op het Hof van den Aards-bisschop van Keulen, en de Oversten out en nieuwe gemagticht aan te nemen tot Raadts-mannen en Pleitbezorgers die geene, welke zy oordeelen zouden de bekwaamste te zullen zyn. De namen der geene, welke benoemd zyn ter bevordering van dit hoger beroep, staan uitgedrukt in dit navolgend kennis-schrift.

„ Nos Proconsules, Scabini, Consules & Com-
 „ munes Oudermanni Consilii antiqui & novi civi-
 „ tatis Trajectensis, universis & singulis presen-
 „ tes nostras literas seu presens publicum instru-
 „ mentum, inspecturis, facimus manifestum, quod
 „ nos in domo nostra Consilii, ad infra scripta fa-
 „ ciendum specialiter congregati, omnibus melio-
 „ ribus modo, via, jure, stilo, causa & forma,
 „ quibus melius & efficacius potuimus & debu-
 „ mus, ac possumus & debemus; citra tamen quo-
 „ rumcumque nostrorum Syndicorum revocatio-

„ nem, fecimus, constituimus, creavimus ac so-
 „ lempniter ordinavimus, ac tenore presentium
 „ facimus, constituimus, ac creamus nostros, &
 „ dicte civitatis nostre, Syndicos & Procuratores,
 „ actores, factores, negotiorumque nostrorum
 „ gestores, ac nuncios speciales & generales; ita
 „ tamen quod specialitas generalitati non deroget,
 „ nec e contra, videlicet honorabiles & discretos
 „ viros Dominos & Magistros *Johannem Strick* in
 „ majori, *Bernardum Roede* in Sancti Salvatoris,
 „ *Jacobum Amilii de Amstelredam* in Sancti Petri,
 „ *Petrum Hermanni de Oudewater*, *Wilhelmum de*
 „ *Winsen* in Sancti Johannis, *Martinum de Alen-*
 „ *dorp* in Sancte Marie, Ecclesiis Trajectensibus
 „ perpetuos Vicarios: *Aelbertum Schuerzack* Nota-
 „ rium, & Nuntium juratum Ecclesie beate Ma-
 „ rie predicte, *Thimannum de Molendino*, *Jacobum*
 „ *Schout* Presbiteros, *Florentium Tzwynen*, *Zege-*
 „ *rum de Haerlem*, *Johannem Rover*, *Bernardum de*
 „ *Monasterio*, *Thimannum de Loenen*, *Fredericum*
 „ *Keyser*, *Johannem Zygeri*, *Reynerum Spal*, *Hen-*
 „ *ricum Katgen*, *Johannem Scheel de Arnhem*, *Jo-*
 „ *bannem Reyneri de Wamel*, *Ghysbertum de Meer-*
 „ *loe*, *Wilhelmum Buer*, *Elyam de Covelscoten*, *Ni-*
 „ *catum Andree de Domborgen*, *Alardum Wuwe*, *Ni-*
 „ *colaum Nicolai de Medenblyck*, & *Johannem de*
 „ *Scheydemaker*, Clericos civitatis & dyocesis Tra-
 „ jectensis: nec non *Johannem Goch* juniorem, *Jo-*
 „ *bannem de nova Ecclesia*, *Bernardum de Orzoy*,
 „ *Martinum BAEK*, *Adolphum Zegener*, *Johannem*
 „ *Smedeking de Rekelinchusen*, *Thimannum van der*
 „ *Horst*, & *Adam de Aquisgrano*, in venerabili Cu-
 „ ria Colonienfi causarum Procuratores, absentes
 „ tanquam presentes, & quemlibet eorum in soli-
 „ dum. Ita tamen, quod non sit melior conditio
 „ pri-

„ primitus occupantis, neque deterior subsequen-
 „ tis; sed quod unus eorum incepit, alter eorun-
 „ dem id persequi valeat mediare & finire cum ef-
 „ fectu, ad, nostrorum, & communium nostro-
 „ rum civium, nominibus & pro nobis, quamcum-
 „ que, seu quascumque, appellationem, seu ap-
 „ pellationes a nonnullis sententiis declaratoriis,
 „ monitionibus, requisitionibus, preter & contra
 „ juris dispositionem per reverendum in Christo Pa-
 „ trem & Dominum, Dominum *David* Episcopum
 „ Trajectensem, in nos, ut dicitur, latis, aliis-
 „ que penis & gravaminibus nobis comminatis &
 „ illatis interponendum, illasque quibuscumque,
 „ quorum interest aut intererit, & ubi notum fuerit,
 „ insinuandum & intimandum, causasque earum,
 „ nec non quascunque causas nobis per prefatum
 „ Dominum *David* Episcopum, ejusque civitatis
 „ Trajectensis Procuratorem Fiscalem, seu quos-
 „ cunque alios contra eosdem, ac per nos illis mo-
 „ tas & movendas, cum omnibus & singulis suis
 „ emergentibus, incidentibus, dependentibus &
 „ connexis, coram quibuscumque iudicibus ordi-
 „ nariis, extraordinariis, datis seu dandis, aut
 „ impetratis seu impetrandis, quacumque aucto-
 „ ritate fungentibus seu functuris, prosequendum
 „ & pertractandum: nec non pro nobis & dictis
 „ civibus nostris comparendum & agendum, nos-
 „ que & jura nostra defendendum, proponendum,
 „ supplicandum, protestandum, allegandum, ju-
 „ dicialis auxilium implorandum, in loca, Notarios
 „ & Judices conveniendum & concordandum, sus-
 „ pectos & suspecta recusandum, causamque sus-
 „ picionis hujusmodi proponendum & probandum,
 „ ac literas quascunque, gravem vel justiciam in
 „ se continentes, impetrandum & obtinendum,

„ impetratisque & obtentis ex adverso contradi-
 „ cendum, libellum seu libellos & quascumque pe-
 „ titiones summarias verbo vel in scriptis dandum
 „ & recipiendum, darique & recipi litem, seu li-
 „ tes contestandum & contestari, de calumpnia
 „ vitanda & veritate dicenda, cum omnibus &
 „ singulis capitulis in & sub calumpnie juramento
 „ contentis, jurandum & deliberandum, jurari-
 „ que & deliberari ponendum & articulandum, po-
 „ nique & articulari videndum & audiendum, con-
 „ tra libellum ac positiones & articulos partis ad-
 „ verse, verbo vel in scriptis, dicendum & exci-
 „ piendum, ac replicandum, duplicandum, tri-
 „ plicandum, & sic deinceps multiplicandum; nec
 „ non libello ac positionibus & articulis responderi,
 „ ac illos ad probandum admitti, & remissionem
 „ ad partes dicendum, petendum & obtinendum:
 „ testes, literas, instrumenta, & quecumque alia
 „ probationum genera in modum probationis pro-
 „ ducendum, productisque ex adverso contradi-
 „ cendum, in testes & eorum dicta dicendum &
 „ excipiendum, crimina & defectus objiciendum
 „ & probandum, declarandum, & declarari con-
 „ cludendum & renunciandum, concludique &
 „ renunciari, & ad alios quoscunque terminos, de
 „ stilo vel consuetudine servari solitos, procedere,
 „ & procedi videndum & audiendum; sententiam
 „ seu sententias, tam interlocutorias quam diffini-
 „ tivas, ferri petendum & obtinendum; ab ea,
 „ seu eis, seu alio quocumque gravamine illato vel
 „ inferendo provocandum & appellandum, appel-
 „ lationem, seu appellationes hujusmodi, prose-
 „ quendum, intimandum, insinuandum & notifi-
 „ candum; apostolos, expensa, dampna & inte-
 „ resse taxari petendum & recipiendum, & super
 „ „ ipsis

„ ipsis expensis jurandum, si necesse fuerit; abso-
 „ lutionem simpliciter, vel ad cauthelam, ac re-
 „ stitutionem in integrum, & quecumque alia ju-
 „ ris beneficia, impetrandum & obtinendum, im-
 „ petratisque & obtentis ex adverso contradicen-
 „ dum; citatorias & alias quascumque literas &
 „ earum executionem, impugnandum; cautionem
 „ de stando juri & parendo mandatis Ecclesie, &
 „ alias quascumque cautiones, interponendum, &
 „ interpositas relevandum; unum quoque, vel plu-
 „ res, Syndicum & Procuratorem, aut Syndicos &
 „ Procuratores, loco eorum substituendum, eum-
 „ que vel eos revocandum, & onus Syndicatus &
 „ Procurationis hujusmodi in se reassumendum to-
 „ ties quoties opus fuerit, ac eis, vel eorum alteri
 „ videbitur expedire; & generaliter omnia alia &
 „ singula faciendum, dicendum, exercendum, ge-
 „ rendum & procurandum, que in premissis & ci-
 „ tra ea necessaria fuerint, seu etiam quomolibet
 „ opportuna, & que nos faceremus, seu facere
 „ possimus, si premissis omnibus & singulis pre-
 „ sentes & personaliter interessemus, etiam si talia
 „ forent, que mandatum exigent magis specia-
 „ le, quam presentibus est expressum.

„ Promissimus insuper & tenore presentium pro-
 „ mittimus, vice & nomine omnium & singulo-
 „ rum, quorum interest, intererit, aut interesse
 „ poterit quomolibet in futurum, nos ratum &
 „ gratum perpetuo habituros totum id, & quid-
 „ quid per dictos nostros Syndicos & Procurato-
 „ res, aut eorum quemlibet, ac ab eis, vel ab
 „ eorum altero, substitutum, aut alterum ipsorum
 „ actum, factum, dictum, gestum, procuratum-
 „ ve fuerit in premissis, aut aliquo premissorum,
 „ relevantes exnunc eosdem ab omni onere satis-

„ dandi, iudicioque fisti, & iudicatum solvi, cum
 „ omnibus & singulis suis clausulis necessariis &
 „ oportunis, sub hypotheca & obligatione omnium
 „ bonorum nostrorum, presentium ac futurorum,
 „ ac qualibet alia juris & facti renunciatione ad
 „ hec necessaria, pariter & cauthela.

„ In quorum omnium & singulorum fidem, &
 „ testimonium premissorum, presentes literas, seu
 „ presens publicum instrumentum exinde fieri, &
 „ per discretum virum *Tylmannum de Uslaria*, Cle-
 „ ricum, Notariumque publicum subscribi & pu-
 „ blicari mandavimus, sigillique civitatis nostre
 „ antedictæ appensione iussimus & fecimus com-
 „ muniri.

„ Datum & actum Trajecti in domo nostra Con-
 „ sulatus antedictæ, sub anno a nativitate Domini
 „ millesimo quadringentesimo septuagesimo nono,
 „ indictione duodecima, die vero tertia decima
 „ mensis Maji, hora octava ante meridiem vel
 „ quasi, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris
 „ & Domini nostri *Sixti*, divina providentia Pape
 „ quarti, anno octavo, presentibus ibidem discre-
 „ tis viris *Antonio Petri* & *Arnoldo de Werve*, ci-
 „ vibus Trajectensibus, testibus ad premissa voca-
 „ tis specialiter & rogatis.

Op deze algemeene lastgeving, alles vervatten-
 de het geen in het vervolgen van een geding te
 stude kan komen, is gevolgt eene zonderlinge, op
 denzelfen tydt, strekkende om den Bisschop aan te
 melden het hoger beroep, in dezer voegen :

„ Universis & singulis presentes nostras literas,
 „ seu hoc presens publicum instrumentum visuris
 „ seu legi auditoris, nos Proconsules, Scabini,
 „ Con-

" Consules & communes Oudermanni, antiqui &
 " novi Consilii civitatis Trajectensis, facimus ma-
 " nifestum, quod nos in domo nostra Consilii, ad
 " infra-scripta specialiter congregati, omnibus me-
 " lioribus modo, via, jure, stilo, forma, quibus
 " melius & efficacius potuimus & debuimus, ac
 " possumus & debemus, fecimus, constituimus,
 " creavimus & solempniter ordinavimus, ac faci-
 " mus, constituimus, creamus & solempniter or-
 " dinamus, citra tamen quorumcumque aliorum
 " per nos constitutorum Syndicorum & Procurato-
 " rum revocationem, nostrum & dicte civitatis
 " nostre Syndicum & Procuratorem, actorem, fa-
 " ctorem, negotiorumque nostrorum infra-scripto-
 " rum gestorem, ac nuncium specialem & genera-
 " lem; ita tamen quod specialitas generalitati non
 " deroget, nec econtra, videlicet providum virum
 " *Nicolaum Andree Domborgen*, Clericum Trajecten-
 " sis Dyocesis, absentem tanquam presentem, ad,
 " nostrorum, & communium nostrorum civium &
 " incolarum, nominibus & pro nobis, quamcum-
 " que seu quascumque appellationem seu appella-
 " tionem, a nonnullis sententiis declaratoriis, mo-
 " nitionibus & requisitionibus, per reverendum in
 " Christo Patrem & Dominum, Dominum *David*,
 " Episcopum Trajectensem, contra nos, ut dicitur,
 " latis, aliisque penis seu gravaminibus nobis com-
 " minatis & illatis, aut inferendis, interpositas &
 " interponendas, prefato domino Episcopo, aliis-
 " que quibuscumque, quorum interest, seu interesse
 " poterit quomolibet in futurum, insinuandum, in-
 " timandum, notificandum, ac ad quorum & cujus-
 " libet eorum veram notitiam deducendum, Apo-
 " stolosque petendum & recipiendum toties, quo-
 " ties ubi, & quando, necessarium fuerit & oppor-
 " tu.

” tunum; unum quoque, vel plures, Syndicum &
 ” Procuratores, loco sui substituendum, ac eum vel
 ” eos revocandum, & onus Syndicatus & Procura-
 ” tionis hujusmodi in se reassumendum toties, quo-
 ” ties opus fuerit, ac ei visum fuerit expedire; &
 ” generaliter omnia & singula faciendum, dicen-
 ” dum, gerendum, exercendum & procurandum,
 ” que in premissis & citra ea necessaria fuerint, seu
 ” etiam quomolibet oportuna, & que nos facere-
 ” mus seu facere possemus, si premissis presentes
 ” & personaliter interessemus, etiamsi talia forent,
 ” que mandatum exigent magis speciale, quam
 ” presentibus est expressum. Promissimus insuper,
 ” & tenore presentium promittimus, vice & no-
 ” mine omnium & singulorum, quorum interest,
 ” seu interesse poterit quomolibet in futurum, nos
 ” ratum & gratum perpetuo habituros totum id,
 ” & quidquid per dictum nostrum Syndicum & Pro-
 ” curatorem, ac ab eo substituendum seu substi-
 ” tuendos, seu alterum ipsorum, actum, factum,
 ” dictum, gestum procuratumve fuerit, seu aliquo
 ” ipsorum, relevantes ex tunc eisdem ab omni
 ” onere satisfaciendi, iudicioque facti & iudicatum
 ” solvi, in omnibus & singulis suis clausulis neces-
 ” sariis & oportunis, sub ypotheca & obligatione
 ” omnium bonorum nostrorum, presentium & fu-
 ” turorum.

” In quorum omnium & singulorum fidem & te-
 ” stimonium premissorum, presentes literas, seu
 ” presens publicum instrumentum, exinde fieri,
 ” & per discretum virum *Tylmannum de Uslaria*,
 ” Clericum, Notarium publicum, subscribi &
 ” publicari, sigillique civitatis nostre antedictæ
 ” iussimus & fecimus appensione communiri. Da-
 ” tum & actum Trajecti in domo nostra Consula-
 ” tus

” tus antediſta, ſub anno a nativitate domini mil-
 ” leſimo quadringentefimo ſeptuageſimo nono; in-
 ” dictione duodecima, die vero tertia decima men-
 ” ſis Maji, hora octava ante meridiem vel quaſi,
 ” &c.

Tot Pleit-bezorger in het Hof van Keulen, heeft de Stadt, op aanraden van die van Amersfoort en andere, verkoren Meeſter *Fan van Goch*, wien zy met dezen brief tot dezen dienſt verzocht hebben:

” Eerbaere, lieve, geminde Vrunt.

” Onſe gnedige Heer van Utrecht heeft ons tie-
 ” gens onſen rechten ende privilegien bezwaert
 ” mit zommigen mandaten ende declaratien, daer
 ” van wy na den rechten, om onſen rechten te be-
 ” ſchermen, totten Hove van Colne geappelliert
 ” hebben. Soe wy dan, geminde vrunt, die appel-
 ” lacie aldaer in den zelve Hove te vervolgen
 ” denken, ende uwe Eerbaerheyden ons harde zeer
 ” van der Stadt van Amersfoort, ende anderen, ge-
 ” recommandiert ende geprefen werde, is onſe
 ” vruntlike begeeren, dat ghy onſe zake aennee-
 ” men, ende eerbaerlike ende trouwlike bewaeren
 ” ende vervolgen willen, wy willen u alzoeloenen,
 ” dat ghy onſer wel te vreden ende content zyn
 ” zullen: ende indyent u believeen zal deze zake
 ” aen te nemen als voerſcreven is, alſdan wil wy
 ” terſtont aen u ſchicken ende vuegen mit infor-
 ” macien ende gelde, zoe dat behoeren zal. Be-
 ” geeren hyrom des een goetlich beſcreven ant-
 ” woirde by dezen onſen Bode van den zelve
 ” uwen Eerbaerheyden, die onſe Heer God behue-
 ” den wil zelich ende gefont. Gefcreven op ten
 ” xvii den dach in Meye anno LXXIX.

De

De gevolmachte *Claas Andriesze van Domborch* heeft den Biffchop het hoger beroep van zyne vermaan-brieven en beveelen, ten behoeven van den uitgezeten Prieftter tegens de Stadt verleend, bekend gemaakt; welke niet alleen geweigert heeft het zelve aan te nemen, onder voorgeven dat de Utrechtsche geene wettige redenen van bezwaar hadden; maar zelfs het ban-vonnis tegens de Regeerders van het vorige Jaar uitgesproken; weshalven dezelve *Domborch*, uit naam van zyne lastgevers van deze weigering, als mede van het ban-vonnis, zich insgelyks op eenen hoger Rechter heeft beroepen met dit schrift, lezens waerdig, om dat in het zelve de redenen van bezwaar klaar uitgedrukt worden.

” In nomine Dei, Amen. Anno a nativitate
 ” ejusdem Domini millesimo quadringentesimo sep-
 ” tuagesimo nono, indiétione duodecima, die vero
 ” Mercurii vicesima sexta mensis Maji, hora duo-
 ” decima meridiei vel quasi, Pontificatus sanctissimi
 ” mi in Christo Patris & Domini nostri, Domini
 ” Sixti, divina providentia Pape quarti, anno
 ” octavo, in mei Notarii publici, ac testium in-
 ” fracriptorum, specialiter vocatorum & rogato-
 ” rum, presentia personaliter constitutus providus
 ” vir *Nicolaus Andree de Domborch*, Clericus Tra-
 ” jectensis Dyocesis, Syndicus & Procurator, Sin-
 ” dicario & Procuratorio nominibus, Burgimagi-
 ” strorum, Consulium & Proconsulium, nec non to-
 ” tius Consulatus tam novi & antiqui, ac omnium
 ” & singulorum in infra-scripta appellatione expref-
 ” forum & contentorum principalium, prout de sue
 ” procurationis & sindicatus mandatis mihi Nota-
 ” rio referenti publice constabat, atque constat,
 ” do-

” documentum habens, & in suis manibus tenens
 ” quandam papiri cedula, appellationem, provo-
 ” cationem, apostolorumque petitionem, & alia,
 ” in se continentem, quam ibidem in medium ex-
 ” hibuit & produxit, eamque mihi *Tylmanno*, No-
 ” tario infra scripto legendam tradidit atque dedit,
 ” cujus tenor sequitur & est talis:

” Animo & intentione appellandi, provocandi,
 ” apostolosque debite petendi & recipiendi, nec
 ” non causam, seu causas, tam appellationis ultime
 ” interposite, quam presentis & infra scripte, pro-
 ” sequendi, & ad effectum debitum deducendi.
 ” Procurator & Syndicus, procuratorio & sindicia-
 ” rio nominibus, magnificorum & honestorum Bur-
 ” gimagistrorum, Scabinorum, Consulium, & com-
 ” munitium Oudermannorum Consilii antiqui & novi
 ” Civitatis Trajectensis, & presertim *Johannis de*
 ” *Rynes de Baer*, *Johannis de Coning*, *Johannis de*
 ” *Lantscroen*, *Rodolphi de Nyevelt*, Burgimastro-
 ” rum; *Cornelii Foyck*, *Zwederi de Zulen*, *Florentii*
 ” *de Pallais* & *Gerardi Voet*, superiorum Ouderman-
 ” norum, omniumque & singulorum de novo & an-
 ” tiquo Consilio civitatis Trajectensis predictae, di-
 ” cit & proponit: quod, quamvis cives & inhabi-
 ” tatores dicte civitatis, & signanter Burgimagi-
 ” stri, Scabini, Consules & Proconsules, aliique
 ” superius designati, fuerint & sint tam auctoritate
 ” Romanorum Regali, quam Episcopali Trajecten-
 ” si, & maxime ex confirmatione reverendissimi
 ” Domini *Davidis*, Episcopi Trajectensis moderni,
 ” privilegiati, ut nullus civium seu inhabitatorum
 ” hujusmodi extra locum dicte civitatis per ipsum
 ” Dominum Episcopum, seu ejus nomine & aucto-
 ” ritate, super quacumque re, dummodo in civitate
 ” Trajectensi coram Officiali Trajectensi, seu judi-

" ce per ipsum Dominum Episcopum deputato,
 " juri stare & parere voluerit, trahi, citari, seu in
 " jus vocari, debuerit aut potuerit, ipsique Burgi-
 " magistri, Scabini, Consules & Proconsules, &
 " alii superius nominatim designati, semper se ob-
 " tulerint, prout se offerunt, in causis ecclesiasti-
 " cam jurisdictionem concernentibus, coram dicto
 " Officiali, seu alio iudice non suspecto, in civitate
 " Trajectensi per prefatum Dominum Episcopum
 " Trajectensem deputato aut deputando, se juri
 " stare velle & parere: Quamvis etiam idem Do-
 " minus Episcopus hujusmodi privilegium & liber-
 " tates in favorem dicte civitatis, suorumque ci-
 " vium & inhabitatorum, de anno Domini millesi-
 " mo quadringentifimo quinquagesimo sexto prox-
 " ime preterito, die vero Veneris proxime post
 " festum sancti Petri ad vincula ejusdem anni, pro-
 " prio suo sigillo confirmaverit & approbaverit,
 " prout in literis suis desuper confectis, atque si-
 " gillo suo sigillatis, quas etiam, & in eis contenta
 " Procurator & Syndicus antedictus, quibus supra
 " nominibus, hic pro verificatione presentis, &
 " pridie interposite in hac causa appellationis, hic
 " repetit, atque pro repetitis & pro insertis haberi
 " vult, plenius continetur: & preterea prenomi-
 " natos magnificos & spectabiles Burgimagistros,
 " Proconsules, Scabinos, Consules, & communes
 " Oudermannos consilii antiqui & novi civitatis
 " Trajectensis antedicte, ipse Dominus Episcopus
 " ex causis legitimis & jure fundatissimis novissime
 " appellantes, super hujusmodi sua legitima, &
 " jure fundata, appellatione, reponere in pristi-
 " num statum debuisset, ipsosque appellantes in
 " suis libertatibus & privilegiis per eundem illis
 " concessis, approbatis & confirmatis, manute-
 " nere

” nere & defendere, neque eosdem, non vocatos,
 ” non citatos faltem legitime, neque convictos seu
 ” confessos, ymo occasionis eorum, super quibus
 ” intentio ejusdem Domini Episcopi Trajectensis
 ” versari seu fundari pretenditur, penitus & om-
 ” nino ignaros, debuerit seu debuisset condempna-
 ” re, aut eorum appellationem legitimam, ex cau-
 ” sis fundatissimis in jure corroboratam, rejicere
 ” seu refutare; nihilominus tamen idem Dominus
 ” reverendissimus Episcopus, non consilio, ut spe-
 ” ratur, proprio, sed calliditate & suasu quorum-
 ” dam pacis emulorum, & quorum, ut creditur,
 ” persuasionibus seducitur, decem diebus nondum
 ” elapsis, Procuratori & Sindico prefatorum Bur-
 ” gimagistrorum, Proconsulum, Scabinorum, Con-
 ” sulum & communium Oudermannorum, tunc
 ” pridem appellanti, & super hujusmodi sua appel-
 ” latione apostolos petenti, de apostolis responde-
 ” bat, & asseribat, se Burgimagistros, Scabinos,
 ” Consules & Proconsules, & signanter *Johannem*
 ” *de Rynes de Baer*, *Johannem de Coning*, *Johannem*
 ” *de Lantscroen*, *Rodolphum de Nyevelt*, Burgima-
 ” gistros; *Cornelium Foyck*, *Zwederum de Zulen*,
 ” *Florentium de Pallais*, & *Gerardum Voet*, superio-
 ” res Oudermannos, omnesque & singulos de novo
 ” & veteri Consilio dicte civitatis Trajectensis an-
 ” ni septuagesimi octavi proxime preteriti minime
 ” gravasse, & preterea eorum appellationem mi-
 ” nime admittebat, prout nec admisit; quin ymo
 ” eosdem in quodam pretenso monitorio contra
 ” eosdem sub nomine ipsius Domini Episcopi, ut
 ” dicitur, emissio, & cujus notitiam numquam ha-
 ” buerunt, cujusque etiam pretenso monitorii exe-
 ” cutio ad eorum notitiam numquam devenerit, ut
 ” asseruit, nominatos, sententiam excommunica-
 ” tionis

tionis dictavit incurrisse & incidisse, eosdemque
ut excommunicatos vitari denunciavit, & denuntiari mandavit, aliasque fecit, prout in quadum papyri cedula, quam ibidem publice legi fecit, quam etiam, & in ea contenta, Procurator & Syndicus quibus supra nominibus, hic repetit & pro infertis haberi vult, in quantum tamen pro verificatione presentis appellationis faciant, & non alias, plenius continetur, nulliter licet & de facto vel saltem inique, nullitate omnium per eundem reverendissimum Dominum *David* Episcopum Trajectensem in hac causa contra prenominos appellantes, & superius designanter nominatos, actitatorum & ipsius reverentia semper salvis. Idcirco Procurator & Syndicus supra dictus, quibus supra nominibus, sentiens se & dictos Dominos suos per premissa multipliciter gravatos, ac timens in posterum plus posse gravari, a premissorum apostolorum responsione, prentensa excommunicationis contra eosdem superius singulariter nominatos, singularesque personas dicte civitatis, promulgatione, seu continuationis declaratione, atque ut iidem supra nominati tanquam excommunicati vitentur denuntiatione, aliisque prentensis mandatis, in eadem cedula comminatis & expressis, nec non quibuscunque prentensis monitionibus & citationibus, contra superius nominatos per ipsum Dominum Episcopum emissis & decretis, omnibusque & singulis gravaminibus exinde quomolibet colligilibus, illatis seu inferendis, aut inferri comminatis, & ab ipso Domino Episcopo, ejusque tribunali, non recedendo a priori appellatione, sed illam per istam, & hanc per illam, conservando, pro se & dictis Dominis suis, sibi que adherentibus

bus & adhesuris, ad reverendissimum Dominum Archiepiscopum Coloniensem, ejusque Curiam & Officiale Generalem; aut reverendissimum Dominum Legatum Apostolicum per sedem Apostolicam in Alemannia deputatum; aut sanctissimum Dominum nostrum *Sixtum* Papam modernum, ejusque sanctam sedem Apostolicam, in hijs scriptis provocat & appellat, apostolosque primo, secundo, tertio, ac instantanter, instantius & instantissime sibi dari petit & requirit, submitbens & protestans, ut fuit, & est, moris atque stili.

Qua quidem appellationis papiri cedula per me Notarium referentem ibidem publice alta & intelligibili voce perlecta, idem *Nicolaus* Syndicus & Procurator, ac sindiciario & procuratorio nominibus, quibus supra, appellavit, provocavit, apostolosque primo, secundo, tertio, ac instantanter, instantius & instantissime sibi dari atque concedi petiit & postulavit, si quis ibi esset, qui illos sibi dare posset aut valeret, aliasque dixit & fecit prout & quemadmodum in dicta appellationis papiri cedula plenius continetur & habetur. Cui quidem *Nicolao* appellanti, provocanti & apostolos petenti, nemo quidquam respondit. Super quibus omnibus & singulis premillis prefatus *Nicolaus* Syndicus & Procurator sibi a me Notario publico infrascripto unum, vel plura, publicum seu publica, sibi fieri petiit & confici instrumentum & instrumenta. Acta sunt hec Trajecti in Ecclesia Civili parochiali Trajectensi, sub anno, indictione, mense, die, hora & Pontificatu, quibus supra, presentibus ibidem honorabilibus & discretis viris Domino *Hermannō Gerardi* Presbytero, Vicario perpetuo in eadem ecclesia,

” *Martino van der Borch*, cive Trajectensi, & *Jo-*
 ” *hanne de Bredae*, Clerico Leodicensis dyocesis,
 ” testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.
 ” Et ego TYLMANNUS MONFFELEN DE USLA-
 ” RIA, Clericus Moguntinensis dyocesis, sacra Im-
 ” periali auctoritate Notarius publicus, quia pre-
 ” missis omnibus & singulis, dum sic, ut premitti-
 ” tur, agerentur, & fierent, una cum prenomi-
 ” natis testibus presens interfui, eaque sic fieri vidi
 ” & audivi, idcirco presens publicum instrumen-
 ” tum, manu alterius fideliter scriptum, exinde
 ” confeci, subscripsi, publicavi, & in hanc for-
 ” mam publicam redeggi, signoque & nomine meis
 ” solitis & consuetis signavi, in fidem & testimo-
 ” nium omnium & singulorum premissorum roga-
 ” tus & requisitus.

Het voornaamste beswaar der Utrechtsche was,
 dat de uitgezette Priester de rechtsvordering tegens
 de Regeerders hadt begonnen voor den Bisschop,
 te Wyk zyn verblyf en rechtdagh houdende, en
 dat de Bisschop, in plaats van hem van de hand te
 wyzen en te verzenden naar zynen Officiaal, of
 eenen anderen Rechter door hem te noemen, welke
 binnen de Stadt Utrecht zynen rechtbank spannen
 moest, vonnis hadt geveld. Dit streed ten eene-
 maal tegens de voorrechten hen voortydts verleend,
 en welkers onderhouding Bisschop *David* zelfs be-
 looft hadt; volgens welke geen Utrechts borger of
 ingezeten buiten de Stadt Utrecht mocht of konde
 te recht gesteld worden. Om hier van een over-
 tuigend bewys overal, alwaar het van dienst zou-
 de kunnen zyn, en voor al aan het Keulsche Ge-
 rechtshof, te vertoonen, hebben de Regeerders
 dezer Stadt een uittrekzel doen maken van dat
 voor-

voorrecht, zo als het oudstydts door den Roomfchen Koning *Willem* was verleend, en door verfcheide Biffchoppen bevestight, en tot dat einde dit gefchrift, een *Vidimus* genaamt, uitgelevert:

” Wy Borgermeyfteren, Scepenen ende Raiden
 ” der Stadt van Utrecht, maken kondt ende ken-
 ” liken allen den ghenen, die dezen onfen opene
 ” brieff zellen zien of hoeren lezen, ende daer die
 ” geprefentiert ende ghetoeht zel werden, dat wy
 ” op ten dach van huden, na goeden onderzoiken
 ” in onfen archiven, ende ouden authentiken re-
 ” gifteren ende boiken, gevonden hebben zekere
 ” brieven van privilegien onfer Stadt, van Roem-
 ” fche Coningen ende Biffchoppen tUtrecht gege-
 ” ven, ende van den zelven ende anderen hoeren
 ” navolgeren Biffchoppen tUtrecht, eensdeels hyr
 ” onder befcreven ende verclaert, ende zonderlin-
 ” gen van den eerweerdigen Vader in Gode hoich-
 ” geboere Forft ende Heer, Heren *David van*
 ” *Bourgondien*, nu Biffcop tUtrecht, onfe gnedige
 ” lieve Heer, mit zynre Gnaden bezegelden brie-
 ” ven geconfirmiert, ende vast ende ftade geloift
 ” te houden, zonder enige wederwoerde ofte wer-
 ” ken, fprekende van woerde te woerden aldus:

WILHELMUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, universis sacri Romani Imperii fidelibus, presens privilegium inspecturis, gratiam suam & omne bonum. Quotiens regalis excellencia majestatis in subditos & fideles suos manus sue liberalitatis extendit, & eos tanquam bene meritos condigne retributionis muneribus recompensat, totiens eos in constantia fidei pure corroborat, & tam ipsorum, quam aliorum fidelium ad ejus obsequia fortius obligat voluntates. Hinc est, quod

nos fidem puram & dilectionem sinceram, quam dilecti fideles nostri cives Trajectenses erga nostram Celsitudinem habuerunt hactenus, & adhuc ferventi animo habere noscuntur, diligentius intuentes, ac volentes ipsos speciali prerogativa gaudere & gratia liberali, eis universis & singulis presentibus duximus perpetuo concedendum, ut nullus Princeps, Marchio, Dux, Comes vel nobilis, ecclesiastica vel secularis persona, aliquem ipsorum civium, vel in ipsa civitate manentium, extra muros civitatis ejusdem, nisi Imperator vel Rex, super his que ad iudicium seculare spectant duntaxat, possit ad iudicium evocare, citare, seu etiam coram aliquo convenire, cum parati existant coram Episcopo Trajectensi, eorum Domino, vel iudice, qui pro tempore fuit deputatus ab ipso, in civitate Trajectensi predicta exhibere cuique justitie complementum. Unde presenti edicto districtus inhibemus, ne quis ipsos contra hanc concessionem nostram impedire audeat, seu etiam molestare. Quod qui facere presumpserit, disgratiam Celsitudinis nostre se noverit incursum, & in reatus sui penam centum marcas auri fisco nostro componat, Testes sunt hij venerabiles Sambiensis Episcopus, Arnoldus Dominus de Weesmael, Henricus de Voorn, Nycholaus dictus Persyn, Theodericus de Gouda, Philippus de Wassenauer, Wilhelmus de Brederode, & Hugo de Cralinghen milites, & Theodericus de Teylinge. Datum Trajecti xiiii Kal. Julii indictione decima, anno Domini MCCLII. (1)

” Hyr

(1) Dit is het bekende en dikwils aangehaalde privilegie de non evocando, het welk Buchel eerst gemeen gemaakt heeft ad Hedam p. 210. en in ons Utrechts Placaatboek gedrukt staat, III. Deel, bladz. 276. Ziet ook Matth. lib. 11. de Nobilit. 32. & IV. cap. 24.

" Hyr na volcht die confirmacy Biffcop Ghyen
" onfer privilegien met zulker privilegien, als hy
" der zelve onfer Stadt gegeven heeft:

Wy GHYE, bi der gnaden Goedts Biffcop tUtrecht maken kont ende kenlic allen den ghenen, die dezen brief sellen zien of hoeren lezen, dat wi omme goeden willen die wi hebben tot onfer Stat van Utrecht, die in payze ende in vrede te zetten, ende om den dienst die zy ons gedaen hebben, ende noch, of God wil, trouweliken doen zullen, hebben wi ghegheven ende gheven die stucken, die hier na bescreven staen ewelike te dueren.

Int eerst, dat wi onze Stat van Utrecht houden zellen alzulke brieve, als zi hebben van Keyseren of van Roemsche Coninghen, ende ten voirsten dien brief die zi hebben van onsen Oem den Coninc Willam, ende betoghen moghen zonder enich wedersegghen.

Voert zo waer, &c. (1)

" Hyr na volcht Biffcop Ghyen brief, daer in hy
" bekent dat hy des voerscreve Coning Willems
" brief voerscreve gezien heeft.

GUYDO, Dei gratia Episcopus Trajectensis universis presentia visuris vel audituris, salutem in Domino Salvatore. Noverint, quod nos anno Domini MCCC quinto die Dominica ante festum beate fraterne Virginis literas excellentissimi Principis Domini Wilhelmi Romanorum Regis, non cancellatas, non abollitas, nec in aliqua sui parte viciatas, suo vero sigillo sigillatas, vidimus & legimus in hec verba: Wilhelmus Dei gratia Romanorum, &c.

Hoc

(1) Het overige van dien brief, andere voorrechten behelzende, kan gelezen worden by Buchel. ad Hedam. p. 236.

Hoc quidem exemplum sive transcriptum ad preces civium nostrorum Trajectensium nos Guido Episcopus Trajectensis predictus exemplavimus, & sigilli nostri munimine roborari fecimus, anno & die superius annotatis.

” Item dit is Bisscop *Jans* privilegium onser Stad
” gegeven.

*Wy JOHAN, bi der ghenaden Goeds Bisscop
iUtrecht maken cont allen luden, dat wi gheloeft heb-
ben ende gheloven mit goeden trouwen, mit desen tie-
ghenwordighen brieve der Stat van Utrecht, dat wi,
noch nyemant van onser wegghen, die borgheren van
Utrecht, noch die ghenen, die binnen horen Stat woen-
aftich zyn, ende weerlike persoen zyn, ende in der Stat
bescerm zyn, van enighen ghebreke, dat wi ander Stat,
of aen horen borgheren hebben mochten, mit ghenen
gheestelike rechte daghen noch aenspreken en zullen bu-
ten der Stat van Utrecht, zonder archeyt, also verre
alse si voer onsen Officiael te rechten staen willen, ten
quame mit enen beroepe toe. In orconde des briefs be-
seghelt mit onsen zeghel. Ghegeven int jaer ons He-
ren dusent dre hondert twe ende tseftich, des Donreda-
ghes na sinte Lucyen dach. (1)*

” Hyr na volcht Bisscop *Zweders* confirmacy van
” onser Stadt privilegien ende rechten aldus:

Wy ZWEDER by der genaden Goeds Elect &c. (2)

” Dit

(1) Dit privilegie van Bisschop *Jan van Arkel* heeft *Matthaeus* lib. 11. de Nob. cap. 14. het eerst te voorschyn gebracht.

(2) Dezen brief hebbe ik in het eerste Deel dezer Jaarboeken, bladz. 311. reets opgegeven, waarom ik dezelve hier niet geheel laat volgen.

” Dit nabescreven is confirmatio onfer Stadt
 ” rechten, privilegien, &c. gegeven van Biffcop
 ” *Rodolp.*

Allen den ghenen, die dezen brief zellen zien, &c. (1)

” En hy volcht nu die confirmacio ons gnedichs
 ” Heeren van Utrecht, Heren *David* voergeruert,
 ” als hy onfer Stadt gegeven heeft in zynre yerfte
 ” ontfangeniffe.

*Allen den ghenen die dezen brief zellen zien off horen
 lezen, doen wy DAVID VAN BURGONDIEN,
 by der genaden Goids Biffcop tUtrecht, te weten ende
 maken kont, dat wy onfen lieven borgers, ende der
 Stadt van Utrecht, alle hoir brieven die tgemeen roe-
 ren, privilegien, rechten, vryheden, wilcoren ende
 koren, die zy hebben, off vercregen hebben van Keyfe-
 ren, van Roemfchen Coningen, ende van Biffcoppen
 tUtrecht onfen voirvaderen, fo wie zy geweest hebben,
 ende alle hoir oude heercomen, die zy by onfen voirva-
 deren, ende by hoerre oude tyden hair gebracht hebben
 tot defen dage toe, confirmeren, vast ende ftade geloven
 te houden sonder enige wederwoirde ofte wercken, mit
 goeden truwen. In oerconde des briefs bezegelt mit on-
 fen segell. Gegeven int jair ons Heren duſent vier hon-
 dert zes en vyftich, des Vrydachs na ſinte Peters dach
 ad vincula, (2)*

” Ende want dit tegenwoerdige transfumpt, of-
 ” te vidimus, in allen zynen punten ende woerden
 ” over

(1) Deze brief is inſgelyks in het eerſte Deel dezer Jaarboe-
 ken, bladz. 444. te leezen.

(2) Matthaeus heeft dezen brief uitgegeven, lib. 11. de No-
 hilit. cap. 45.

" over al concordiert ende overeendraicht mitten
 " principalen brieven ende registeren ende boeken
 " voerscreven, daer van wy enen ygeliken, daer
 " dit zelve transfumpt ofte vidimus getoent zel
 " werden, certificeren mit dezen onsen openen
 " brieve; soe heb wy des toerkonde onser Stadt
 " signet, twelck wy dagelycx gebruiken, aen de-
 " zen brieff doen hangen. Gegeven int jaer ons
 " Heren dufent vier hondert negen ende tfeven-
 " tich op ten lesten dach in Mayo.

Zy hebben ook naar Keulen gezonden Meester
Gysbert van Meerloo, Pleitbezorger te Utrecht, om
 den Geding-bezorger *Jan van Goch* te onderrichten
 van alles het geen ter bevordering van het dingtaal
 zoude dienstig zyn: en kort daar na de Regeer-
 ders der Stadt Keulen voor de verleende vrye ge-
 leyds-brieven voor hunne borgers en onderdanen
 bedankt, en teffens hunne zaak aanbevolen met
 dezen brief:

" Eersame, voersichtige, wyze, lieve Hee-
 " ren, bifondere goede vrunden.

" Wy gebieden ons zeer vruntlike tot uwen Eer-
 " samheyden, den welken gelieven wille te we-
 " ten, dat wy der zelve uwer Eersamheyden ghe-
 " leytsbrieve voer onsen borgeren ende onderfaten
 " ontfangen, ende in goeder mate verstaen heb-
 " ben, ende willen oic zulcx tanderen tyden gheer-
 " ne verschulden nae onsen vermoigen. Oick,
 " eersame lieve Heeren, heb wy zeker zaken al-
 " daer te vervolgen, ons, ende onsen gemeyne
 " borger, treflike aengaende, als die eerbaer Mey-
 " ster *Adolph Zegener*, of ander bringer des briefs,
 " van

" van onfer wegen openen ende te kennen geven-
 " de werden zullen uwe eerbare Wysheyden, die
 " wy dan bidden zeer vruntlike hem int gheen zy
 " te kennen geven ende openen, te geloven, ge-
 " lyck ons zelve, ende hem daer inne zoe radich
 " ende dadich te wezen, als wy doch gantzlich be-
 " trouwen, ende oick tanderen tyden in gelyken
 " of meerderen zaken van onsgheerne gedaen zou-
 " den willen hebben uwe eerbare Voerfichtichey-
 " den, die God almachtich behueden ende bewae-
 " ren wil zelych ende gefont. Gefcreven op ten
 " vyften dach in Junio anno LXXIX.

De Biffchop eenen rechts-dagh uitgefchreven
 hebbende te Wyk, heeft de Raadt dezer Stadt doen
 afkondigen een verbodt aan alle haare borgeren en
 onderdanen van op den zelve niet te verfchynen,
 en daar van kennis gegeven aan de Ridderen en
 Knapen van het Sticht, met verzoek, zorge te
 willen dragen, dat de Utrechtsche borgers niet
 wierden befchadicht, als mede, dat op den zelve
 niet wierden toegelaten die geenen, welke de Bis-
 fchop by de laafte overeenkomst beloofd hadt niet
 meer als Raatsmannen te zullen gebruiken, als
 blykt uit dezen merkwaardigen brief aan de Ede-
 len, te Wyk zynde, gefchreven:

" Eerbare, vrome, bifondere, goede vrienden.

" Wy verftaen, dat onse gnedige Heer van
 " Utrecht morgen binnen der Stadt van Wyck by
 " Duerftede recht zoude willen houden na der ge-
 " woenten van den lande. Soe wy dan, om ze-
 " kere treflike noitzaken ons mit redenen daer toe
 " porrende, op ten dach van huden mit onfer cloc-
 " ken een gebot gedaen hebben onfen borgeren en-
 " de

" de onderzaten op ten zelven rechedach niet te
 " komen, hem certificeerende, of zy daer en bo-
 " ven vercort, ende vellich (1) van hoeren rech-
 " ten gewezen worden, wy zellen daer van hoer-
 " lude hoeftheer wezen. Twelck wy in den beften
 " te kennen geven uwen Vroemheyden, vruntlike
 " begerende, verfuekende ende vermanende, on-
 " fen gnedigen Heer in dit ftuck by ulieden alleen,
 " buten den ghenen in den laetften tractaet, ofte
 " plackaet, in het jaer LXXVII leftleden gemaiet
 " ende bezegelt, genoempt, alzoete raiden ende
 " te onderwyzen, ende u zelve daer inne te heb-
 " ben ende te vuegen, dat onfe borger ende on-
 " derzaten boven recht ende redenen onbelaft en-
 " de onbefchedicht bliven moigen, ende wy oick
 " ghene redenen en hebben zulcx na den Lant-
 " rechte tiegens uwen Vroemheyden, ende anders,
 " te vervolgen na behoeren. Behoudelike, dat
 " wy begeeren ende bereyt zyn onfen gnedigen
 " Heer te doen al tgoent goede onderfaten hoeren
 " Lantheer fculdich zyn van doen, gelyck wy dat
 " altois gefcreven ende doen zeggen hebben zynen
 " Vorfteliken Gnaden, indien ons wederom we-
 " dervaeren ende ghefchien mach na den innhou-
 " den ende vermoigen des tractaets voerscreve.
 " Eerfame, vrome, bifondere, goede vrunden,
 " doende in dezen zoe ghy meynt nutfte ende oer-
 " baerlycste te wezen, ende tot eren ons gnedichs
 " Here van Utrecht, ruft ende vrede zynre Gna-
 " den mitten gemeynen lande, beft dyenen zal.
 " God almachtich wil uwe eerfame Vroemheyden
 " behueden zelich ende gefont. Gefcreven op ten
 " XIII den dach in Junio anno LXXIX.

De

(1) Dat is vervallen.

De Utrechtsche hadden van des Bisschops vermaan-brieven, beveelen, &c. ten hunnen lasten uitgelevert, zich tydig beroepen op eenen hogeren Rechter; doch, zo als ik reets verhaald hebbe, hadde de Bisschop niet alleen geweigert dit beroep te erkennen, maar zelfs over de Regeerders van de twee vorige jaren de Kerkelyke-bestrafing uitgesproken. Hier by hadde het den Bisschop niet gelaten, maar hadt de Oversten en de vordere leden van den Raadt van dit tegenwoordig Jaar 1479. welke het beroep van het vonnis tegens die Regeerders geveldt, aankleefden, en nevens dezelve gezamentlyk tot eenen hogeren Recht-stoel zich beriepen, verklaart, zonder dat zy voor zynen Rechtbank gedaagt, veel min gehoord of overwonnen waren, mede vervallen te zyn in den ban, en de Stadt Utrecht gesteld onder het geestelyk Interdict, en dit vonnis uitgesproken te Wyk, insgelyks tegens des Stadts voorrechten, dewyl zy buiten de Stadt Utrecht niet mochten in rechten betrokken, veel min veroordeeld worden; waarom zy genootzaakt zyn geweest hier van ook beroep te doen, op deze wyze:

„ In nomine Dei Amen. Anno a nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, indictione duodecima, die vero Martis vicesima secunda mensis Junii, hora tertiarum vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini, Domini *Sixti*, divina providentia Pape quarti, anno octavo, in mei Notarii publici testiumque infracriptorum, ad hec specialiter vocatorum & rogatorum, presentia personaliter constitutus providus vir *Nicolaus de Domborch*, Clericus Trajectensis dyocesis, Syn-

„ dicus

„ dicus & Procurator, Syndiciario & Procurato-
 „ rio nominibus, magnificorum Burgimagistrorum,
 „ Oudermannorum, Scabinorum, Consulum &
 „ Proconsulum civitatis Trajectensis, seniorum &
 „ modernorum, vulgariter oude ende nywe Raide,
 „ & signanter *Johannis de Lantscroen*, *Rodolfi de*
 „ *Nyevelt*, Burgimagistrorum, *Florentii de Pallais*,
 „ *Gerardi Voet*, superiorum Oudermannorum; nec
 „ non *Johannis de Rynes de Baer*, *Johannis die Co-*
 „ *ning*, Burgimagistrorum, atque *Zwederi de Zulen*
 „ & *Cornelii Foyck*, superiorum Oudermannorum,
 „ annorum duorum proxime preteritorum, totius-
 „ que Consulatus antiqui & novi eorundem anno-
 „ rum; nec noc *Gerardi Zoudenbalcb*, *Wilhelmi de*
 „ *Steenre*, Burgimagistrorum, *Johannis de Masch*
 „ & *Johannis Boembouwer*, superiorum Ouderman-
 „ norum, atque omnium Scabinorum ac Consulum
 „ & Proconsulum civitatis Trajectensis antedictæ
 „ anni presentis & currentis, prout de suorum pro-
 „ curationis & sindicatus mandatis mihi Notario
 „ publice referenti legitimis constabat, atque con-
 „ stat, documentis, habens & tenens in suis ma-
 „ nibus quandam papiri cedulam, notam, seu for-
 „ mam, appellationis, provocationis, apostolo-
 „ rumque petitionis, & alia in se continentem,
 „ quam eodem animo, ut asseruit, appellandi,
 „ provocandi, apostolosque petendi & recipiendi,
 „ in medium exhibuit & produxit, eumque mihi
 „ *Tylmanno* Notario infrascripto perlegendam tra-
 „ didit atque dedit, tenorem, qui sequitur, con-
 „ tinentem.

„ Quamvis tam nomine & ex parte honestorum,
 „ & magnificorum Burgimagistrorum, Ouderman-
 „ norum, Scabinorum, Consulum & Proconsulum
 „ inclite civitatis Trajectensis, seniorum & moder-

„ norum, vulgariter oude ende nywe Raide, &
 „ signanter *Johannis de Lantscroen*, *Rodolphi de Nye-*
 „ *velt*, Burgimagistrorum, *Florentii de Pallais*, *Ge-*
 „ *rardi Voet*, superiorum Oudermannorum; nec non
 „ *Johannis de Rynes de Baer*, *Johannis die Coning*,
 „ Burgimagistrorum, atque *Zwederi de Zulen*, *Corn-*
 „ *nelii Foyck*, superiorum Oudermannorum anno-
 „ rum duorum proxime preteritorum, totiusque
 „ Consulatus antiqui & novi dicte civitatis, prima
 „ vice a quibusdam pretenfis mandatis, monitioni-
 „ bus & penarum seu reverfarum comminationi-
 „ bus, contra eosdem per reverendissimum Domi-
 „ num *David*, Episcopum Trajectensem, ad in-
 „ stantiam, ut pretenditur, Procuratoris seu Fis-
 „ calis asserti, (1) occasione quorundam *Theodorici*
 „ *de Huesden* & *Johannis de Mekerem*, taliter qua-
 „ liter, ymmo nulliter & de facto, vel saltem ini-
 „ que, ut dicitur, emissis, & ad ipsorum appel-
 „ lantium noticiam nunc deductis; quam nomine
 „ & pro parte, magnificorum & honestorum *Ge-*
 „ *rardi Zoudenbalch*, *Wilhelmi de Steenre*, Burgima-
 „ gistrorum, *Johannis Boembouwer* & *Johannis de*
 „ *Masch*, superiorum Oudermannorum, atque
 „ omnium Scabinorum & Consulium & Proconsu-
 „ lum pro anno Domini presenti, videlicet mille-
 „ simo quadringentesimo septuagesimo nono, elec-
 „ torum & deputatorum, tanquam dictis appellan-
 „ tibus superius designatis, adherentium, ab eis-
 „ dem pretenfis mandatis, monitionibus & pena-
 „ rum seu censurarum comminationibus memora-
 „ tis, aliisque gravaminibus exinde quomolibet
 „ colligilibus, per ipsum Dominum Episcopum
 „ con-

(1) Deze Fiscaal van den Bisschop was genaamt *Willem Buser*.

” contra prenomatos appellantes & adherentes,
” feu illis in hoc casu illatis aut inferendis, & ab
” ipso Domino Episcopo, & ipsius pretenso & as-
” ferto iudicio & tribunali, fuerit & sit, ad reve-
” rendissimum Dominum Archiepiscopum Colo-
” niensem, ejusque Curiam & Officiale, infra
” tempus debitum, ac alias, rite & legitime ap-
” pellatum, apostolique rite petiti & obtenti, ap-
” pellatioque & appellationes desuper interposite
” fuerint & sint eidem Domino Episcopo, prout
” convenientius & tutius fieri potuit, intimate &
” sufficienter insinuate; ipseque Dominus Episco-
” pus, & suus Procurator Fiscalis, fuerint & sint,
” in vim appellationis seu appellationum hujusmodi
” per venerabilem Dominum Officiale Colonien-
” sem, & de ejus mandato, & per nonnullas literas
” citatorias sigillo Officialatus Curie Coloniensis
” super contentis in appellatione & appellationi-
” bus hujusmodi, & gravaminibus ibidem expres-
” satis, ad respondendum dictis appellantis &
” adherentibus, coram eodem Domino Officiali
” Coloniensi in terminis ibidem statutis, citati &
” ad causam evocati fuerint & sint, in vim citatio-
” nis hujusmodi inter dictos appellantes & adhe-
” rentes ex una, & prefatum reverendissimum Do-
” minum Episcopum, & ipsius Procuratorem Fis-
” calem, ad causam hujusmodi de & super dictis
” gravaminibus in hujusmodi appellationibus ex-
” pressatis, & eorum occasione, ex altera partibus,
” ut premittitur, citatos, & pro modo appellan-
” tes, ad omnium terminorum solitorum in causis
” appellationum, a gravaminibus interpositarum,
” fervari solitorum observationem, rite & legitime
” coram prefato Domino Officiali Coloniense pro-
” cessum, causaque appellationis & appellationum
” hu-

„ juxta tenorem pretenſarum literarum ſuarum de-
„ ſuper emiſſarum, excommunicationis ſententiam
„ incurriſſe, ſeu incidiffe declaravit & denunciavit,
„ & ab omnibus Chriſti fidelibus vitari precepit &
„ mandavit, eodemque ut excommunicatos de-
„ claratos denunciari atque teneri voluit, atque
„ mandavit. Nec idem Dominus Trajectenſis
„ Episcopus, premiſſis contentus aut fatiatus; ſed
„ mala peſſimis accumulando, per alias pretenſas
„ certi tenoris literas, civitatem Trajectenſem ec-
„ cleſiaſtico ſuppoſitam interdicto declaravit, alias-
„ que fecit, denunciavit & fieri mandavit, prout
„ in pretenſis literis declaratoriis pretenſorum ex-
„ communicationis ſue & interdicti premiſſorum,
„ ſigillo ipſius Domini Episcopi ſigillatis, quas, &
„ in eis contenta, Procurator, nomine appellan-
„ tium & adherentium omnium ſuperius designa-
„ torum, hic repetit, & pro repetitis haberi vult,
„ atque inferis, in quantum tamen pro verifica-
„ tione preſentis appellationis, & pro dictis ap-
„ pellantibus & adherentibus, & contra Dominum
„ Episcopum Trajectenſem ſepe dictum, ejuſque
„ Procuratorem Fiſcalem, & quocumque alios,
„ pro ipſo Domino Episcopo & ſuo Procuratore
„ Fiſcali intervenientes ſeu interventuros, faciant,
„ & non aliter, plenius continetur, nulliter licet
„ & de facto, vel ſaltem inique, nullitate omnium
„ per eundem Dominum Episcopum in hac cauſa,
„ & cauſis hujusmodi actitatorum, & ejuſ reve-
„ rentia ſemper ſalvis. Idcirco Procurator & Sin-
„ dicus antedictus, quibus ſupra nominibus, ſen-
„ tiens ſe & dictos Dominos ſuos, tam appellantes
„ quam adherentes, ſupra designatos, multipliciter
„ gravatos, ac timens in poſterum plus pregravari
„ poſſe, a premiſſis pretenſis monitionibus, re-
„ „ qui-

„ quifitionibus & citationibus per dictum Domi-
 „ num Epifcopum in pretenfis literis fuis fupra re-
 „ petitis mentionatis, & nondum ad notitiam ipfo-
 „ rum Dominorum appellantium & adherentium
 „ deductis, feu eis juxta formam juris infinuatis,
 „ aut contra eosdem executis; nec non illarum
 „ pretenfis infinuacione & executione, pretense-
 „ que fue excommunicationis contra dictos *Gerar-*
 „ *dum Zoudenbalch, Wilhelmum de Steenre, Johan-*
 „ *nem Boembouwer & Johannem de Masch*, nec non
 „ Scabinos, Confules & Oudermannos de anno
 „ prefenti, & fupra proxime mentionato affump-
 „ tos & deputatos, ut pretenditur, late declaratio-
 „ ne & denuntiatione; nec non pretenfi interdicti
 „ contra *Johannem de Rynes de Baer, Johannem*
 „ *Coning, Johannem de Lantscroen, Rodolfum de*
 „ *Nyevelt, Burgimagiftros, Florentium de Pallais,*
 „ *Gerardum Voet, Zwederum de Zulen & Cornelium*
 „ *Foyck*, superiores Oudermannos, omnesque alios
 „ & fingulos Confules & Confiliarios novi & vete-
 „ ris Confilii ejusdem civitatis Trajectenfis in an-
 „ num proximum preterito, videlicet millesimo
 „ quadringentesimo feptuagesimo octavo, affump-
 „ tos & electos, & primo loco pro fe & fibi ad-
 „ herentibus appellantes, & in odium eorum in
 „ civitatem Trajectenfem pofiti & fulminati feu
 „ lati, fuppoftitione ejusdem pretenfi interdicti fine
 „ assertis promulgatione & declaratione, & ipfius
 „ denuntiatione, omnibusque & fingulis gravami-
 „ nibus exinde quomolibet colligilibus illatis feu
 „ inferendis, & a dicto Domino Epifcopo, & ejus
 „ asserto judicio feu tribunali, non recedentes a
 „ quacumque appellatione, prius per dictos primo
 „ loco appellantes interpofta in hac caufa, & per
 „ dictos adherentes appellationi hujusmodi adhe-

„ rendo approbata & ratificata; sed illam per istam,
 „ & hanc per illam quantumcunque appellationem
 „ hujusmodi confirmando, ad reverendissimum in
 „ Christo Patrem & Dominum, Dominum Archie-
 „ piscopum Coloniensem, ejusque Curiam & Offi-
 „ cialem Generalem, aut reverendissimum Domi-
 „ num Legatum Apostolicum per Alemanniam de-
 „ putatum, aut sanctissimum in Christo Patrem &
 „ Dominum nostrum Dominum *Sixtum*, divina
 „ providentia Papam quartum & modernum, ejus-
 „ que sanctam sedem Apostolicam, in his scriptis
 „ provocat & appellat, apostolosque primo, se-
 „ cundo, tertio, ac instanter, instantius & instan-
 „ tissime sibi dari petit, & requirit si quis sit, qui
 „ sibi eos dare possit, submittens se & omnes Do-
 „ minos suos, tam primo loco appellantes & ipsis
 „ adherentes predictos, quam eosdem pro modo
 „ appellantes, sibi que adherentes & adhesuros,
 „ eorumque bona presentia & futura, mobilia &
 „ immobilia, ubilibet constituta protectione & tui-
 „ tioni dominorum predictorum, & cujuslibet eo-
 „ rum; atque protestans de reali & effectuali insi-
 „ nuatione, nec non prosecutione appellationis
 „ presentis, & aliarum prius interpositarum appel-
 „ lationum, loco & tempore oportunis, ac alias
 „ faciens, prout fuit & ejus, moris, juris atque stili.
 „ Qua quidem appellationis papiri cedula per
 „ me Notarium referentem ibidem publice alta &
 „ intelligibili voce perlecta & recitata, idem *Ni-*
 „ *colaus* Syndicus & Procurator, ac syndiciario &
 „ Procuratorio nominibus quibus supra, appellavit,
 „ provocavit, &c.
 „ Acta fuerunt hec Trajecti in Ecclesia paro-
 „ chiali Civili Trajectensi, sub anno, indictione,
 „ mense, hora & pontificatu quibus supra, presen-
 „ tibus

„ tibus ibidem honorabilibus & discretis viris, Do-
 „ mino *Hermanno Laurentii*, Presbytero perpetuo
 „ beneficiato in eadem Ecclesia, & *Lubberto van*
 „ *der Helle* cive Trajectensi, testibus ad premissa
 „ vocatis specialiter & rogatis.
 „ Et ego *Tilmannus Monffelen de Uslaria*, &c.

Alvorens dit beroep wierdt werktellig gemaakt waren door de Regeerders der Stadt Keulen geleitsbrieven vergund aan de Utrechtsche borgers en onderfaten, en hadt de Raadt dezer Stadt iemant derwaarts gezonden, om aan haar wegens het geding met den Bisschop goet onderricht te doen, zo als blykt uit dezen brief:

„ Eerfame, voersichtige, wyze, lieve Hee-
 „ ren, bifondere goede vrunden.

„ Wy gebieden ons zeer vruntlike tot uwen Eer-
 „ famheyden, den welken gelieven willen te we-
 „ ten, dat wy der zelve uwer Eerfamheyden ghe-
 „ leytsbrieve voer onsen borgeren ende onderfaten
 „ ontfangen, ende in goeder mate verstaen heb-
 „ ben, ende willen oic zulcx tanderen tyden gheer-
 „ ne verschulden na onsen vermoigen. Oick, eer-
 „ fame lieve Heeren, heb wy zeker zaken aldaer
 „ te vervolgen, ons, ende onsen gemeynen bor-
 „ ger, treflike aengaende, als die Meyster *Adolph*
 „ *Zegener*, of ander, brenger des briefs van onser
 „ wegen openen ende te kennen gevende werden
 „ zullen uwe eerfame Wysheyden, die wy dan bid-
 „ den zeer vruntlike hem int ghoen zy te kennen
 „ geven ende openen, te geloven gelyck ons zel-
 „ ve, ende hem daer inne zoe radich ende dadich
 „ te wezen, als wy doch gantzlich betrouwen, en-

„ de oick tanderen tyden in gelyken ofte meerde-
 „ ren zaken van ons gheerne gedaen zouden willen
 „ hebben uwe eersame Voersichticheyden, die
 „ God almachtich bewaeren wil zelich ende ge-
 „ font. Gescreven op ten vyften dach in Junio
 „ anno LXXIX.

Het Gerichtshof van Keulen hadde haare zit-
 plaats te Buderik, leggende onder het gebied van
Jan Hertog van Cleef en Grave van der Mark, en
 hebben de Utrechtsche aan den Officiaal en de vor-
 dere leden van die Rechtbank, ter aanbeveeling
 van haare zaak, en ter verzoek van schielyke af-
 doening, geschreven, en kort daar naa het zelve
 gedaan aan den voornoemden Hertog *Jan*, als
 mede aan den Deken van Xanten, met verzoek van
 de zaak te willen begunstigen, en de Rechters aan
 te manen tot spoedige afhandeling.

De eerste brief is van dezen inhoudt:

„ Eerweerdige, eersame, voerzichtige, wy-
 „ ze, bifondere, lieve Heeren.

„ Wy gebieden ons zeer vruntlike tot uwen
 „ liefden, den welken wy vruntlike begeren te we-
 „ ten, dat, ende alzoë onze gnedige Heer van
 „ Utrecht, wt quaden informacie eniger, liever
 „ ziende twist onvrede ende verdriet, dan vrede
 „ minne ende vruntscap tusschen zynen Gnaden
 „ ende zynre Gnaden Stadt ende onderzaten van
 „ Utrecht, ons boven recht ende redenen tiegens
 „ onse rechten ende privilegien, ende dat meer is,
 „ zonder ons daer op gheroepen, vermaent, ge-
 „ citiert, ofte verwonnen te wezen, moitwillent-
 „ like te banne gedaen, ende doen verkundigen
 „ heeft, als men zeyt, daer van wy doch te goe-
 „ der

" der tyt tot uwen Eerweerdicheyden, om in on-
 " sen recht beschut, bescheermpt, ende onderhou-
 " den te moigen wezen ende bliven, geappelliert
 " hebben, hangende alzoe die zake van der appel-
 " lacion noch ongeeynt voer den zelven uwen Eer-
 " famen liefden. Soe wy dan, lieve Heeren, on-
 " sen gnedigen Heer van Utrecht in zynre juris-
 " dictien ny hinder, letsel, noch achterdeel gedaen
 " en hebben, ende harde noide doen zouden, mer
 " hebben die altois gheerdt ende ghevordert na
 " onsen vermoigen, ende daer en boven aldus ge-
 " vexiert ende gemoyet werden boven recht ende
 " reden, als uwe Eerfame wysheyden beth dan wy
 " verstaen kunnen, ende den zelven genoich ghe-
 " bleken ende getoent is; soe ist, dat wy zeer
 " vruntlike begeren aen den selven uwen Eerweerdicheyden, Eerfamheyden, voersichticheyden
 " ende wysheyden, ons in onsen rechten te be-
 " scudden, ende te beschermen, ende goede corte
 " expedicy van justicien te doen ende wedervae-
 " ren laten. Vermochten wy oick wederom u,
 " of enich van u allen enige zaken te lieve, daer
 " inne zullen ons altois goetwillich ende bereyt
 " vynden die voerscreve uwe Eerfame wysheyden,
 " die God almechtich behueden wil wailfaerende,
 " zelich ende gesont. Gescreven op ten festen
 " dach in Julio anno LXXIX.

Aan den Hertog van Cleef is deze brief afge-
zonden:

" Hoichgeboere, duerluchtige, moigende
 " Forste, gnedige lieve Heer.

" Wy gebieden ons zeer vruntlike tot uwen
 " Forstliken Gnaden, den welken wy oitmoideli-

” ken begeren te weten, hoe dat by toedoen ende
” raide eniger by onsen gnadigen Heer van Utrecht
” wezende, ende, alst blyct, liever onminne, on-
” rust ende onvrede tusschen zynen Gnaden ende
” ons zyende ende hem daer toe verweckende,
” den zelve onsen gnedigen Heer zoe verre mit
” flinken onderwyfen ende informacien, tiegens
” onsen rechten ende privilegien dragende, ge-
” bracht ende geraden hebben, dat zyne Gnade
” hoeren ongenaide aen ons gekiert ende op ons
” geleyt gehadt hebben, ende noch dagelycx aen,
” ende op ons, kieren ende leggen, ende zonder-
” lingen tiegens onse privilegien en rechten voer-
” screve, mit enen processe in den gheesteliken
” rechte, hangende voer den Officiael des Hoefs
” van Coelne, op deze tyt in uwer Gnaden Stadt
” Buderick residerende. Ende want wy dan, gne-
” dige Heer, mit onsen gnedigen Heer van Utrecht
” anders niet en begeren dan minne ende vrunt-
” scap, ende zynen Gnaden mit live ende goede
” te doen alle tgoent wy kunnen ende moigen, en-
” de goede onderfaten hoeren lantsheer schuldich
” zyn van doen, als men dat int eynde in der waer-
” heyt bevynden zal, behoudeliken onser rechten
” ende privilegien, die zynre Gnaden voervade-
” ren, ende die zelve zyne Gnaden tanderen ty-
” den by raide ende tiegenwoirdicheyden van
” uwen Gnaden ons geloift hebben tonderhouden;
” soe ist, Gnedige lieve Heer, dat wy, achter-
” volgende die oude gonst, ende zonderlinge vrunt-
” scap, die altois tusschen uwer Gnaden ouderen,
” ende der zelve uwer Gnaden geweest hebben
” ende noch zyn, ende wy oick na onsen vermoig-
” en na te gaen ende te houden dencken, ende
” dagelycx mit uwer Gnaden onderfaten (daer toe
” wy

" wy ons gedragen) nagaen ende houden, bidden
 " oitmoedelike ende dyenstelike uwe Forstelike
 " Gnaden, aen den Officiael ende Hof van Coelne
 " binnen Buderyck residerende, te scriven ende
 " te begeren, ons in onsen rechte beholplike te
 " wezen, ende daer van corte expedicy van justicie
 " te doen ende te wedervaeren laten, zoe des
 " van rechts wegen geboerlike zyn zall, ons daer
 " van behoirlike brieve in der bester formen als wy
 " op uwen Gnaden betrouwen, by dezen onzen
 " Bode overzeyndende, om die voert te bestellen
 " ende te ordineren aen den voerscreven Officiael
 " ende Hove, zoe dat best dienen zall. Hoich-
 " geboere, duerluchtige Forst, gnedige lieve Heer,
 " vermochten wy oick wederom enige zaken, daer
 " inne en willen ons niet sparen die zelve uwe For-
 " steliken Gnaden, die God almachtich behueden
 " ende bewaeren wil zelich ende gesont. Gescre-
 " ven op ten xxiiiſten dach in Julio anno LXXIX.

Aan den Deken van Xanten (1) heeft de Raadt
dezer Stadt dezen brief geschreven:

" Eerfame, bifondere, lieve Heer.

" Uwe Eerfamheyden moigen wel weten ende
 " verſtaen hebben, dat wy zeker proceſſen tiegens
 " onsen gnedigen Heer van Utrecht in den Hove
 " van Coelne, op deze tyt binnen Buderick we-
 " zende, ongheeyndt hangende hebben, ende zoe
 " wy dan mit den zelve onsen gnedigen Heer niet
 " en begeren dan minne ende vruntſcap, ende zy-
 " nen

(1) Deze is genaamt geweest *Arnoldus Heynricus*. Ziet
Dumbar, t. 1. Analect.

" nen Gnaden te doen alle tgoent goede onderza-
 " ten hoeren rechten lantsheer sculdich zyn van
 " doen, behoudens onsen rechten ende previle-
 " gien, die ons zyne Gnaden geloift hebben te
 " houden: ende die zelve proces ons, tiegens ende
 " contrary onsen rechten ende privilegien, van
 " onsen gnedigen Heer voerscreve, wt raide ende
 " instigatien eniger, die liever onvrede raiden en-
 " de onminne maken zouden tusschen onsen gnedi-
 " gen Heer ende ons, opgeleyt ende aengedron-
 " gen wert, ende wy ons oick zonderlinger goede
 " vruntscap tot u verzien ende verlaten, is onse
 " vruntlike begeren aen uwen Eersamheyden, den
 " Officiael, des Hoefs van Coelne voerscreve, zoe
 " vele des geboerliken is, te onderwyfen mit scrifte
 " ofte anders, dat hy ons tot onsen rechten be-
 " holplike zyn, ende corte expedicy van justicien
 " doen ende wedervaren laten willen na vermoen-
 " gen des rechts: ende vermochten wy yet vor-
 " der, daer inne en willen ons niet sparen uwe
 " Eersamheyden, die God almechtich behueden
 " wil zelich ende gesont. Gescreven op ten xxiiii
 " sten dach in Julio anno LXXIX.

Ook heeft de Raadt dezer Stadt op den zelven
 dagh noch eenen brief afgeveerdicht, aan Meester
Jan van Dingenden, Leeraar in de geestelyke Rech-
 ten, den zelven hunne zaak en de spoedige afdoe-
 ning derzelve aanbevelende, in deze bewoordingen:

" Eersame, voersichtige, wyse, lieve Heer,
 " bifonder goede Vrunt.

" Wy dancken u vruntlike uwer goeder gonste
 " ende vruntscap. Ende zoe dan die zake zeer
 " lan-

" lange gehangen heeft, ende noch ongeeyndt is,
 " ende wy van den geleerden int gemeyne, ende
 " zommigen zeer trefliken uwen goeden vrunden,
 " verstaen, dat die eerbaer Official van Coelne
 " ons die absolucie niet weygeren en mach van
 " rechts wegen; mer, sculdich geweest had, die
 " ons over langen tyden te geven, verdunct ons
 " zulcx vertreck, aengezien, dat wy ter eren van
 " den Hove, ende zonderlingen ter liefden van u,
 " aldaer die zake gheerne laten ende vervolgen
 " zoude. Is hyrom onse vruntlike begeren aen
 " uwen Eersamheyden, alzoete helpen stellen en-
 " de vuegen, dat wy die absolucie mitter revoca-
 " cie van den Interdict mitten yersten verwerven
 " ende verkrygen, ende vort expedite justicie ghe-
 " schien ende wedervairen moigen; anders zullen
 " wy genoidicht werden te appellieren, ende onse
 " zake te vervolgen mit rechte, daer des geboir-
 " like zyn zal, des wy voirwaer liever voor by
 " gaen zouden. Doende dan, eersame lieve Heer,
 " als wy betrouwen, wy zullen wederom doen,
 " als wy tanderen tyden gescreven, ende doen
 " zeggen hebben uwen Eersamheyden, die ons
 " vorder niet spaerende onse Heer God behueden
 " wil zelich ende gesont. Gescreven op ten xxiii
 " sten dach in Julio anno LXXIX.

De Regeerders dezer Stadt hebben na veele aan-
 gewende moeite de Utrechtsche Geestelykheit, te
 weten de vyf Gods-huizen, in hun belang over-
 gehaald, in zo verre, dat zy niet alleen weigerden
 aan het uitgesproke vonnis te gheoorzamen, en
 dieshalven niet staakten de oeffening van den open-
 baren Godsdienst, maar zelfs verklaarden het ge-
 dane hoger beroep van de Stadt aan te kleven, en

is hen, ter beneeming van alle bekommering en gegronde vrees, van hier door afbreuk te zullen lyden in de bezitting hunner bedieningen, goederen en inkomsten, dezen schadeloos-brief uitgelevert:

„ Wy Borgermeystere, Scepenen, Raiden ende
 „ de gemeyne Oudermans van den ouden Raide
 „ ende van den nywe der Stadt van Utrecht doen
 „ kondt allen luden, die dezen brief zellen zien,
 „ of hoeren lezen, dat wy geloift hebben ende ge-
 „ loven mit dezen onzen brieve, den eersamen
 „ Heeren Prelaten ende Capittelen van den Doem,
 „ Oudemunster, sunte Peter, sunte Jans ende sun-
 „ te Marien tUtrecht, ende singulaere personen
 „ van hem ende van den Kerken voerscreve, soe
 „ wien dattet aendraicht, of aendragen mach,
 „ nu, of in toekomenden tyden, waert zake, dat
 „ hoer Kerken goeden, ofte singulare personen
 „ der Kerken, ofte der singulare personen goeden,
 „ enigen last, hinder, scade, ofte ongeval aen-
 „ quaem, ofte costen deden, het waer van wien
 „ dat het waer, hy waer gheestelich ofte weerlich,
 „ mit rechte, mit vengnisse, mit veede, mit roef,
 „ mit brant, of anders, om des willen, dat zy tot
 „ onser neerstige vervolge ende versueke, in der
 „ zake, die onse gnedige Heer van Utrecht, of
 „ zynen Fiscael, tiegens ons hem vermeten te heb-
 „ ben, ende dagelycx vervolgen, toekomende van
 „ zekere banninge ende wtludinge mit onser Stadt
 „ clocken, die men zeyt wy gedaen zouden heb-
 „ ben van Heren *Dyrck van Huesden* ende *Jan van*
 „ *Mekeren*, ons, ende onser appellatien in der zel-
 „ ver zake, gunstelige bystant ende adhesie gedaen
 „ hebben, dat wy hemluden ende singulare perso-
 „ nen van den voerscreve Kerken ende hoer goe-
 „ den

„ den daer af op onsen cost ontheffen, voerstaen
 „ ende daer af doen, den schade verrichten, ende
 „ die costen wedergeven zellen tot allen tyden,
 „ als wy des verzocht zellen werden. Welke
 „ costen ende scaden wy hemluden, ende enen
 „ ygeliken van hem toe geloven zellen te groten
 „ ende te cleynen mit hoeren simplen woerden
 „ zonder eeden, zonder ons des te weren mit eni-
 „ gen rechten gheestelick ofte weerlick, renun-
 „ cierende ende vertyende van allen exceptien en-
 „ de nywen vonden, die men hyr tiegens bedenc-
 „ ken ofte versieren mach, ende mits den welken
 „ wy ons beschermen, ofte tiegens dat boven ge-
 „ ruert staet, doen zouden moigen.

„ Voert zoe geloven wy den Heeren voerscre-
 „ ve deze voerscreve zake ende appellatie voer
 „ ons, ende den ghenen, die ons geadhereert ende
 „ bystandt gedaen hebben ende doen, ende allen
 „ anderen, die dat aencleven mach, te vervolgen
 „ op onsen cost, daer dat van noide en geboirlike
 „ wezen zal, alle argelift ende nywe vonden wt-
 „ gescheyden.

„ In oerkonde des briefs bezegelt mit onser Stadt
 „ zegele. Gegeven int jaer ons Heren dusent vier
 „ hondert negen ende tseventich op ten derden
 „ dach in Augusto.

Het ontbrak de Utrechtsche aan genen iever,
 noch zy spaarden geene kosten, om dit beroep,
 strekkende ter bekoming van ontslag van den Ban,
 en intrekking van het Interdict, te vervolgen; maar
 zy ondervonden met eenen loozen en machtigen
 tegendinger te doen te hebben, welke geen en min-
 deren vlyt aanwende, om zyn geveld vonnis stand
 te doen grypen, en tot zyn voordeel hadt, dat het
 hoger

hoger beroep geschiede aan eene geestelyke Vierschaar, wiens tydelyk belang medebracht alle wederstreving tegens het geestelyk gebiedt tegen te gaan. Geen wonder derhalven, dat het handhaven van de macht der Kerkelyken over de wereldsche by dezelve svaarder woeg, dan alle de aangehaalde en bygebrachte vryheden en voorrechten, welkers bewaaring de Utrechtsche zo sterk voorstonden en beschermden, en welkers schennis en verbreking door den Bisschop, tegens zyne gedane beloften en gestaafden eedt, zy vermeinden duideelyk aangetoont te hebben.

Hier voren heb ik verhaalt, dat door tusschenspreken der Steden *Deventer* en *Swol*, de Staten met den Bisschop over een gekomen waren hunne gemachtigde in het begin van de Maand Juny te Wyk te zenden, om met den anderen te spreken over de wederzytsche beswaarnissen. Deze byeenkomst vruchteloos afgelopen zynde, hebben de afgezonde Raads-vrunden der gemelde Steden de zaak niet laten vaaren, maar verder aangehouden, en uitgewerkt, dat de Staten en de Bisschop de wederzytsche grieven den anderen schriftelyk zouden toezenden, en op dezelve antwoorden. De Stadt *Utrecht* heeft hier in, even als te voren, niets gedaan, dan met mede kennis van die van *Amersfoort*, aan welke zy dezen brief heeft geschreven:

" Eerfame, bifondere goede Vrunden.

" Alzoe anderdages by tusschen spreken ende
 " middele der Steden *Deventer* ende *Swolle*, om
 " ruste ende vrede in den lande te onderhouden,
 " zoe verre tusschen onsen gnedigen Heer van
 " Utrecht

" Utrecht ter eenre, ende zynre Gnaden Staten
 " van den lande ter andere zyde versproken ende
 " gesloten is geweest, dat zyne Gnaden ende die
 " Staten op enen dach doe benoempt, hoere ge-
 " breken aen beyden zyden in scriften bezegelt
 " over ende weder over doen geven ende overle-
 " veren zouden, twelc, geminde vrunden, by goet-
 " duncken ende raide van uwen Eerfamheyden op
 " die tyt gheschiet is. Soe dan, eersame goede
 " vrunden, vorder by den voerscreve Steden ver-
 " sproiken ende vercalt is geweest, dat parthyen
 " voergeruert elck op des anderen beclachten en-
 " de gebreken op enen anderen dach hoere ant-
 " woerde weder overgeven ende doen zouden,
 " heb wy op die gebreken ons gnedige Heere voer-
 " screve, die wy op die tyt terstont overzeynde-
 " de, ende nu weder mitter antwoerde daer op
 " gheraympt hyr inne besloten overzeynden uwen
 " Eerfamheyden, tot dien eynde, dat die zelve die
 " voerscreve gebreke ende raminge van der ant-
 " woerde visitieren ende wel doersien sellen moi-
 " gen, ende ons daer van by dezen onsen Bode
 " uwe goede avifament ende goeden raidt weder
 " overzeynden; want wy daerinne niet voertgaen,
 " noch ghene antwoerde te gheven en dencken
 " buten rade ende goetduncken van den zelve
 " uwen Eerfamheyden, die ons vorder niet spaer-
 " rende God behueden wil zelich ende gefont.
 " Geschreven op ten xxvi dach in Julio anno
 " LXXIX.

Gelyke brief van den zelve inhoudt, is ook aan die van *Rhenen* gezonden.

Zo de Bisschop als de Utrechtsche hebben hunne beswaarnissen den anderen toegezonden, en hebben de laatste het antwoord van den Bisschop op

op de opgegeve grieven afgewacht , alvorens zy op de zyne hunne aanmerkingen hebben afgezonden, en tot dat einde aan den zelve[n] dezen brief geschreven :

” Eerweerdige Vader in Gode, hoichgebore
” Forst, gnedige lieve Heer.

” Alzoe anderdages, overmits tusschenspreken
” der gedeputierden Raitsvrunden van den tweent
” Steden van Overysele, alze *Deventer* ende *Swolle*,
” alzulke articulen ende ghebreken als uwe Gnaden
” ter eenre, ende wy mit anderen van den Staten
” van uwer Gnaden lande ter ander zyde op
” malcanderen hadden ende noch hebben, tiegens
” ende contrary den tractaet in den jaer LXXVII
” lefleden gemaiet, uwen Gnaden ons, ende wy
” wederom uwen Gnaden in scrift besloten over-
” gezeynt ghehadt hebben, om een ygelich die te
” visiteren, te doerzien ende dan zyne antwoerde
” weder daerop te geven. Soe, gnedige Heer, en
” is die antwoerde van dezer zyde tot hier toe niet
” afterwert gestelt, noch vertoigen mit enigen
” moitwille of opzette tiegens uwen Gnaden; mer
” is bliven staen ende verwacht ter eren ende weerdicheyt
” van uwen Forsteliken Gnaden, die wy daer op verbeyt
” hebben, ende noch verbeyden; tot wat tyden die bereyt
” geweest hadden the antwoerden, wy zouden mede bereyt
” geweest hebben. Bidden hyrom oitmoidelike uwe Forstelike
” Gnaden, ons des niet te verkieren, wantet zonder opset
” ende archgheschiet is, ende zyn altois bereyt, als uwen
” Gnaden believen zall antwoerde op onse gebreken
” overgegeven in scrifte besloten over te leveren, terstont
” onse antwoerde

” de

" de daer by in scrifte besloten weder over te doen
 " gheven. Bidden hyrom oitmoidelike uwe For-
 " stelike Gnaden als boven ons by dezen onsen Bo-
 " de, dach ende tyt scriftelike te laten weten, als
 " uwe Gnaden antwoerde geveh willen in manie-
 " ren voerscreve. Wy willen ter zelve tyt onse
 " antwoerde oick alzoetertont doen presentieren
 " ende overgeven den zelyen uwen Forsteliken
 " Gnaden, die over ons gebiedende God almeech-
 " tich behueden wil in enen langen zeligen leven.
 " Gescreven op ten yersten dach in Augusto anno
 " LXXIX.

De Utrechtsche geen en voordeeligen uitspraak
 by de voorige Rechters verkregen hebbende, heb-
 ben haare zaak gebragt voor den Roomschen Stoel,
 en op eenen en den zelyen dagh, te weten den
 vierden Augustus, uitgelevert deze drie volmach-
 ten ter bevordering van hun geding voor het Room-
 sche Hof.

" Procuratorium in Romana Curia ad impe-
 " trandum quascumque literas Apostolicas.

" Universis & singulis presentes literas, sive pre-
 " sens publicum instrumentum visuris, nos JOHAN-
 " NES DE RYNES DE BAER, JOHANNES DE CONING,
 " JOHANNES DE LANTSCROEN, RODOLFUS DE NYE-
 " VELT, Burgimagistri, ZWEDERUS DE ZULÉN,
 " CORNELIUS FOYCK, FLORENTIUS DE PALLAIS &
 " GERARDUS VOET, superiores Oudermanni, ac
 " Scabini, Consules & communes Oudermanni
 " civitatis Trajectensis, consilii antiqui & novi
 " anno septuagesimo octavo proxime preterito de-
 " putati & electi: nec non GERARDUS ZOUEN-
 " BALCH, WILHELMUS DE STEENRE, Burgima-
 " gistri,

„ gistri, JOHANNES BOOMHOUWER & JOHANNES DE
 „ MASCH, superiores Oudermanni, ceterique Sca-
 „ bini, Consules & communes Oudermanni consilii
 „ dicte civitatis Trajectensis anno septuagesimo
 „ nono presenti & currenti electi & deputati, fa-
 „ cimus manifestum, quod nos in domo nostra Con-
 „ sulatus ad infra-scripta faciendum specialiter con-
 „ gregati, omnibus melioribus modo, via, jure,
 „ stilo, causa & forma, quibus melius & efficacius
 „ potuimus & debuimus, ac possumus & debemus,
 „ citra tamen quorumcumque nostrorum Procura-
 „ torum & Syndicorum nostrorum, hactenus per
 „ nos quomolibet constitutorum, revocationem,
 „ fecimus, constituimus, creavimus ac solempniter
 „ ordinavimus, ac facimus, constituimus, creamus
 „ & solempniter ordinamus nostros, & dicte civi-
 „ tatis nostre Procuratores & Syndicos, actores,
 „ factores, negotiorumque nostrorum infra-scripto-
 „ rum gestores, ac nuncios speciales & generales,
 „ ita tamen quod specialitas generalitati non dero-
 „ get, nec e contra, videlicet venerabiles & provi-
 „ dos viros, Dominos & magistros *Coronatum de*
 „ *Planta*, utriusque juris doctorem, *Livinum de*
 „ *Busco*, *Johannem Bottelier*, *Johannem Nillis*, &
 „ *Ottonem Speck*, in Romana Curia causarum Pro-
 „ curatores, absentes tanquam presentes, & quem-
 „ libet eorum in solidum; ita tamen, quod non sit
 „ melior conditio primitus occupantis, neque dete-
 „ rior subsequens; sed quod unus eorum incepit,
 „ id alter eorundem prosequi valeat, mediare &
 „ finire cum effectu ad nostrorum, & communium
 „ nostrorum, nominibus, & pro nobis, quasunque
 „ literas Apostolicas, gravem vel justiciam in se
 „ continentes, cujuscunque tenoris existant, in
 „ Romana curia, aut extra eam; impetrandum &

" obtinendum, impetratisque & obtentis contra
 " nos per quascumque personas ecclesiasticas vel
 " seculares convenientim & divisim in Audientia
 " literarum contradictarum Domini nostri Pape, &
 " extra eam, contradicendum: nec non literis hu-
 " jusmodi pro nobis impetratis, aut impetrandis,
 " contradicentibus in eadem Audientia, aut alibi,
 " opponendum & respondendum: nec non ad om-
 " nes & singulos actus & terminos de stilo vel con-
 " suetudine dicte Romane Curie in talibus fieri &
 " observari solitos, procedendum, & procedi vi-
 " dendum: unum quoque & plures Procuratorem
 " & Syndicum, sive Procuratores & Syndicos, loco
 " eorum substituendum, eumque, vel eos, revo-
 " candum, & onus procurationis & sindicatus hu-
 " jusmodi in se reassumendum totiens, quotiens
 " opus fuerit, ac eis, vel eorum alteri, visum fue-
 " rit expedire: & generaliter omnia & singula fa-
 " ciendum, dicendum, gerendum, exercendum &
 " procurandum, que in premissis, & circa ea, ne-
 " cessaria fuerint, seu etiam quomolibet oportuna
 " & que nos faceremus & facere possemus, si pre-
 " missis omnibus & singulis presentes & personali-
 " ter interessemus, etiamsi talia forent, que manda-
 " tum exigent magis speciale, quam presentibus
 " est expressum.

" Promissimus insuper, & tenore presentium pro-
 " mittimus, vice & nomine omnium quorum in-
 " terest, intererit, aut interesse poterit quomolibet
 " in futurum, nos ratum & gratum perpetuo habi-
 " turos totum id & quidquid per dictos nostros Pro-
 " curatores & Syndicos, aut eorum quemlibet, ac
 " ab eis vel eorum altero, substitutos, aut alterum
 " ipsorum, actum, factum, dictum, procuratumve
 " fuerit in premissis, aut aliquo premissorum, rele-

” vantes eosdem exnunc ab omni onere satisfaciendi,
 ” iudicioque facti & iudicatum solvi, cum omnibus
 ” & singulis suis clausulis necessariis & oportunis,
 ” sub ypotheca & obligatione omnium bonorum
 ” nostrorum presentium & futurorum, ac qualibet
 ” alia juris & facti renuntiatione ad hec necessaria
 ” pariter & cautela.

” In quorum omnium & singulorum fidem &
 ” testimonium premissorum, presentes nostras litem
 ” ras, seu presens publicum instrumentum exinde
 ” fieri, & per Notarium publicum infra scriptum
 ” subscribi & publicari mandavimus, sigillique ci-
 ” vitatis nostre antedictae appensione iussimus & fe-
 ” cimus communiti. Datum & actum Trajecti in
 ” domo nostra Consulatatus antedicta, sub anno a
 ” nativitate Domini millesimo quadringentesimo
 ” septuagesimo nono, indictione duodecima, die
 ” vero Mercurii quarta mensis Augusti hora prima-
 ” rum vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo
 ” Patris & Domini nostri Domini *Sixti*, divina pro-
 ” videntia Pape quarti, anno octavo, presentibus
 ” ibidem discretis viris *Johanne Taets*, & *Alberto*
 ” *Voghel* laycis Trajectensibus, testibus ad premissa
 ” vocatis specialiter & rogatis.

” Procuratorium ad agendum & defendendum
 ” in Romana Curia.

” Universis & singulis presentes visuris, seu
 ” legi auditoris, nos *JOHANNES DE RYNES*,
 ” &c. facimus manifestum atque ad universorum
 ” notitiam deducimus, & deduci volumus per
 ” presentes, quod nos in domo nostra Consulatatus
 ” ad infra scripta faciendum specialiter congregati,
 ” gati,

" gati, &c. (1) videlicet venerabiles viros *Antho-*
 " *nium de Eugubio, Johannem Gerona, Nicolaum de*
 " *Parma, Johannem Savagoti, Petrum de Eugubio,*
 " *Tylmannum Brandis, Henricum Bockenouwe, Ger-*
 " *winum Mitiben,* in Romana Curia caufarum Pro-
 " curatores: nec non *Johannem Heesboom,* Prepo-
 " situm ecclesiæ sancti Petri Trajectensis, & *Do-*
 " *minicum de Lovatis, & Gregorium de Valletariis,*
 " sanctissimi Domini Pape nostri Cubicularios &
 " Canonicos Trajectenses, *Vincentium de Eyll,* Pre-
 " positum Alderzalensem Trajectensis dyocesis, ab-
 " sentes tanquam presentes, & quemlibet eorum in
 " solidum; ita tamen quod non sit melior conditio
 " primitus occupantis, nec deterior subsequens;
 " sed quod unus eorum inceperit, alter eorundem
 " id prosequi valeat mediare & finire, ad, nostro-
 " rum constituentium nominibus & pro nobis, no-
 " strisque adherentibus & adhesionibus, in omnibus &
 " singulis causa & causis, tam ecclesiasticis quam
 " prophanis, quacumque occasione nobis consti-
 " tuentibus a quibuscunque personis, ac illis per
 " nos in Romana Curia motis, seu movendis, (si,
 " & in quantum, eedem cause, & earum quolibet,
 " ad eandem Curiam sint legitime devolute & ibi-
 " dem pertractande, & non alias, aliter, nec alio
 " modo) coram quibuscunque iudicibus sive Com-
 " missariis, etiam sancte Romane ecclesie Cardina-
 " libus, & sacri palatii Apostolici caufarum Audi-
 " toribus, iudicibus sive Commissariis, etiam qua-
 " cumque auctoritate fungentibus, ecclesiasticis
 " seu secularibus, datis vel dandis, impetratis seu
 " impetrandis, & coram quolibet in dicta Romana
 " Cu-

(1) Hier volgen dezelve woorden, welke in de voorgaande volmacht gevonden worden.

” Curia comparandum & agendum, nosque & no-
 ” stra jura in omnibus & per omnia defendendum,
 ” libellum & libellos, & quascumque petitiones
 ” summarias dandum & recipiendum, darique &
 ” recipi, litem seu lites contestandum & contestari;
 ” de calumpnia vitanda & veritate dicenda, cum
 ” omnibus & singulis suis clausulis & capitulis, in
 ” & sub calumpnie juramento contentis, jurandum
 ” & deliberandum, jurarique & deliberari, ponen-
 ” dum & articulandum, ponique & articulari vi-
 ” dendum & audiendum; nec non libello, & posi-
 ” tionibus & articulis responderi, ac illos ad pro-
 ” bandum admitti, & remissionem ad partem de-
 ” cerni petendum & obtinendum: testes, literas,
 ” scripturas, instrumenta & quecumque alia pro-
 ” bationum in modum probationis producendum,
 ” productisque ex adverso contradicendum: in
 ” testes & eorum dicta, ac contra libellum & posi-
 ” tiones & articulos partis adverse dicendum, ex-
 ” cipiendum, replicandum, duplicandum, tripli-
 ” candum, & sic deinceps multiplicandum: crimi-
 ” na & defectus opponendum, objiciendum & pro-
 ” bandum, declarandum & declarari, concluden-
 ” dum & renuntiandum, concludique & renun-
 ” tiari, & ad alios quoscumque terminos, de stilo
 ” vel consuetudine servari solitos procedendum, &
 ” procedi videndum & audiendum: sententiam seu
 ” sententias, tam interlocutorias quam diffinitivas
 ” ferri petendum & audiendum, & ab ea, seu eis,
 ” & quocumque alio gravamine illato, seu inferen-
 ” do, provocandum & appellandum, appellatio-
 ” nem seu appellationes hujusmodi prosequendum,
 ” intimandum, insinuandum & notificandum:
 ” apostolos, dampna, expensas & interesse peten-
 ” dum & recipiendum, & super ipsis expensis, si
 ” ne-

" necesse fuerit, jurandum, ac iudicis officium im-
 " plorandum: absolutionem simpliciter vel ad cau-
 " thelam & restitutionem in integrum, & quecum-
 " que alia juris beneficia, impetrandum & obti-
 " nendum, impetratis & obtentis ex aduerso con-
 " tradicendum: citatorias & alias quascumque li-
 " teras & earum executionem impugnandum: cau-
 " tionem de stando juri, & parendo mandatis Ec-
 " clesie, & alias cautiones quascumque interpo-
 " nendum, & interpositas relevandum: unum quo-
 " que vel plures Syndicum vel Procuratorem, aut
 " Syndicos & Procuratores, loco eorum substitu-
 " endum, eumque, vel eos, revocandum, & onus
 " Procuracionis sive Syndicatus hujusmodi in se re-
 " assumendum totiens, quotiens opus fuerit, ac
 " eis vel eorum alteri placuerit, & visum fuerit
 " expedire: & generaliter omnia alia & singula fa-
 " ciendum, dicendum, gerendum, exercendum &
 " procurandum, que in premissis & circa ea neces-
 " saria fuerint, sive etiam quomolibet oportuna,
 " & que nos faceremus, seu facere possemus, si
 " omnibus & singulis presentes interessemus, &c.

" Procuratorium Generale ad agendum in Ro-
 " mana Curia.

" Universis & singulis, &c. Ad nostrorum consti-
 " tuentium nominibus & pro nobis causam, seu cau-
 " sas appellationis, seu appellationum quarumcum-
 " que dudum pro parte nostra in quadam causa ver-
 " tente inter nos ex una, & reverendum in Christo
 " Patrem & Dominum, Dominum *David* Episcopum
 " Trajectensem, & seu quendam *Wilhelmum Buser*,
 " dicti Domini Episcopi Trajectensis assertum Pro-
 " curatorem Fiscalem, de & super nonnullis pretensis
 " excessibus per nos, ut ex aduerso pretenditur, factis

" & commissis, & illorum etiam partibus ex altera
 " qualitercumque factarum & interpositarum, cum
 " omnibus & singulis suis emergentibus, dependen-
 " tibus & connexis, coram quibuscumque sancte
 " Romane ecclesie Cardinalibus, aut sacri Palatii
 " Apostolici causarum Auditoribus & Judicibus sive
 " Commissariis, extraordinariis, ordinariis, dele-
 " gatis, subdelegatis, delegandis, subdelegandis,
 " ecclesiasticis sive secularibus, datis seu dandis,
 " subrogatis vel subrogandis, deputatis vel depu-
 " tatis, & eorum quolibet, in Romana Curia pro-
 " sequendum & pertractandum: nec non coram
 " eisdem comparandum & agendum, nosque &
 " jus nostrum in omnibus, &c.

Alvorens dit hooger beroep werkstellig wierdt
 gemaakt, heeft de Geestelykheit hunne zorg en
 vleit aangewend, om, was het mogelyk, het ge-
 ding te vereffenen, en is de Raadt dezer Stadt niet
 onwillig geweest, om onder redelyke voorwaarden
 met den Bisschop te verzoenen; doch de Bisschop
 eiffchen gedaan hebbende, welke het verschil eigent-
 lyk niet raakten, heeft de Regeering geoordeelt
 voor als noch niet verplicht te zyn zich daar op te
 uitten, maar te moeten aanhouden op antwoord we-
 gens hunne aanbieding den Bisschop gedaan; en,
 om den Kerkvoogd van deze hunne mening kennis
 te geven, heeft zy dezen volgenden last-brief ge-
 geven aan *Nicolaas van Domborch*, hebbende tot
 opschrift:

" *Procuratorium ad insinuandum Domino Trajectensi*
 " *cedulam oblationum civitatis Trajectensis &c.*

" Universis & singulis &c. facimus manifestum,
 " quod nos &c. unanimiter & concorditer feci-
 " mus,

mus, constituimus, creavimus & ordinavimus,
 ac tenore presentium facimus, constituimus,
 creamus & solempniter ordinamus nostrum &
 dicte civitatis nostre Procuratorem, & Syndicum,
 actorem, factorem & negotiorumque nostrorum
 infracriptorum gestorem, ac nuntium specialem
 & generalem; ita tamen quod specialitas genera-
 litati non deroget, nec e contra, videlicet pro-
 vidum virum *Nicolaum de Domborch*, Clericum
 Trajectensis dyocesis, solum & in solidum, ab-
 sentem tanquam presentem, ad, ipsorum consti-
 tuentium nominibus & pro eis, quandam papiri
 cedula, certas oblationes, petitiones, prote-
 stationes, insinuationes, ac nonnulla alia in se
 continentem, incipientem in ejus themate:
*Innoteat vestre reverendissime Paternitati, quod ad no-
 stram notitiam pervenerit, quanta caritate & benigni-
 tate quinque ecclesiarum vestre civitatis Trajectensis de-
 putati, & ex prestantioribus personis assumpti, suas
 operam & sollicitudinem impenderint hijs diebus, ut
 inter eandem vestram Paternitatem, & nos humiles &
 semper devotos subditos, presentis, ac, prob dolor! im-
 minentis dissidii materia per honesta & quedam media
 tolleretur, &c. „ Et in suo fine concludentem: ”
 Et quia materia presentis dissidii non excedit limites &
 terminos primi vestri originalis monitorii, ideo non cre-
 demus nos super quibuscunque aliis quarumvis etiam
 questionum materiis extra prefatos limites & terminos,
 nobis per vestram Paternitatem propositos, ad presens
 respondere vel tractare debere fore obligatos; nec etiam
 speramus presentem nostram oblationem (1) propterea
 posse*

(1) In welke stukken deze aanbieding bestaan heeft, is my onbekent, dewyl ik dit schrift, welkers begin en einde alleen hier uitgedrukt staat, te vergeefs gezocht en op ons Stadthuis niet gevonden heb.

posse seu debere de jure quovismodo retardari. " Atque
 " omnia & singula in eadem cedula contenta reve-
 " rendissimo in Christo Patri & Domino Domino
 " *David* Episcopo Trajectensi, nomine & ex parte
 " dictorum constituentium, debite intimandum, in-
 " sinuandum & notificandum; sibi que etiam, no-
 " mine dictorum constituentium, de & super eadem
 " supradicta cedula, ac omnibus in ea contentis,
 " a prelibato Domino Episcopo responderi peten-
 " dum & obtinendum: unum quoque vel plures
 " Procuratorem vel Syndicum, aut Procuratores &
 " Syndicos, loco sui substituendum, eumque vel
 " eos revocandum, & onus procurationis sive Sin-
 " dicatus hujusmodi in se reassumendum totiens
 " quotiens opus fuerit, & sibi placuerit, & visum
 " fuerit expedire: & generaliter omnia alia & sin-
 " gula faciendum, dicendum, gerendum, exercen-
 " dum & procurandum, que in premissis necessa-
 " ria fuerint, seu etiam quomolibet oportuna, &c.
 " Datum & actum Trajecti sub anno a nativitate
 " Domini septuagesimo nono, die quarta mensis
 " Augusti, &c. presentibus ibidem discretis viris
 " *Johanne de Blohoven, Anthonio filio Petri, & Her-*
 " *manno Thoen*, civibus Trajectensibus, testibus
 " ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Uit deze tusschen-komst der Geestelykheit moet
 ik besluiten, dat de afgevaardigde der twee Over-
 yffelsche Steden geslaacht hebben in hunne onder-
 neeminge om den Kerkvoogd met de Staaten te ver-
 eenigen, en dat Bisschop *David* eenig genoeg
 gegeven heeft aan de Staten, welkers grootste be-
 zwaar was over het misbruik der Hof-goederen, of
 zo genaamde Tafel-goederen, welkers inkomen
 geschikt waren voor het onderhoudt van den Kerk-
 voogt,

voogd, en welke hy niet mocht vervreemden of bezwaaren, dan met kennis van de Staten. Dit maak ik op uit een Raadts-besluit des Maandaghs naa Petri ad vincula genomen, by't welk *Jacob Jacobsse* en *Beernt Proeys Aelbertse* uit den Rade out en nieuw geschikt zyn, om met de afgezonderde uit de Geestelykheit en Ridderfchap te reizen naar Wyk, ten einde met den Biffchop in het vriendelyke te spreken, en overeen te komen over de *Hofgoederen*. Het komt my voor, dat dit verschil vereffent is, om dat in het vervolg van dit jaar geen melding meer gedaan word van der Staaten onmin met den Biffchop, maar alleen maar van het geding met de Stadt Utrecht, als mede de Stadt Amersfoort. En heeft van dezen tydt af de Geestelykheit, fchoon ze het gedaane verbodt des Biffchops niet gehoorzaamde, en de Stad Utrecht in het hoger beroep aankleefde, zich bemoeit om den Biffchop met de Stadt te bevredigen. Door haar tuffchenfpreken is eene daghvaard te Coten, zynde een Dorp omtrent een uur van Wyk gelegen, beraamd des Dingsdaghs na assumptionis Mariae, zynde uit den nieuwen *Gheryt Zoudenbalch* en *Jan Boomhouwer*, en uit den ouden Raadt *Jan van Renes van Baer* en *Zweder van Zulen* benoemt, om die by te wonen. De Raadt dezer Stadt heeft brieven gefchreven, zo aan de Heeren van de Ridderfchap, als aan de Steden *Amersfoort*, *Rhenen* en *Wyk*, en haar verzocht eenige uit de hunnen op dien daghvaard te zenden. De brief, welkers opschrift was aan *Geryt van der A*, *Anthony van Amstel* ende van *Mynen*, ende voert anderen van der *Ritterfchap*, luid aldus:

- „ Eerfame, bifondere, goede Vrunden.
 „ Alzoe en Dinxdage naiftkomende tot Coten
 „ tuf

„ tuffchen mynen gnedigen Heer van Utrecht ter
 „ eenre, ende ons ter ander zyden in presentien
 „ ende bywezen der Gedeputierden van der Ec-
 „ clefien ende der Steden, ende van der Ritterscap
 „ des Geflichts van Utrecht aen deze zyde der
 „ Yfelen, ene dachvaert gehouden zel werden te
 „ pryne tyt, ruerende van zulken twift ende ge-
 „ fchele, als tuffchen zyne Gnaden ende ons, her-
 „ komende van onfen rechten ende privilegien
 „ verrezen ende opgeftaen zyn. Soe ift, dat wy
 „ vruntlike begeren aen uwen Eerbaerheyden ons
 „ te lieve ter voerfcreve plaetze ende tyt te ko-
 „ men, ende die zake ten beften te helpen te ftie-
 „ ren, zoe dat nutfte wezen, ende tot ruste ende
 „ vrede best dyenen zall, ons wederom niet spaer-
 „ rende. God zy met u. Gefcreven op ten xv den
 „ dach in Augulto anno LXXIX.

Aan de Stadt *Amerfoort* is deze brief afgezonden;

„ Eerfame, bifondere, goede Vrunden.

„ Die eerbaer Heeren Deken der Kerke van
 „ funte Maryen, ende Meyfter *Reyner van Ethen*,
 „ Canonick tot Oudemunfter alhyr, hebben ons
 „ volcomene relafie gedaen van tgoent anderdages
 „ by hemluden, ende uwer Eerfamheyden Gede-
 „ putierden, mit onfen gnedigen Heer van Utrecht
 „ vercalt ende versproiken is gheweest, ruerende
 „ die ghebreken ende ghefchelen tuffchen zynre
 „ Gnaden ter eenre, ende ons ter anderen zyde
 „ verrezen ende opgeftaen, aengaende onfen rech-
 „ ten ende privilegien. Ende zoe dan, geminde
 „ vrunden, voer tbeste gheraympt is ene dachvaert
 „ daer op gehouden te werden, die men dan in
 „ pre

" presentien ende bywezen der Ghedeputierden
 " van der Ecclesien, der Ridderfchap, ende der
 " Steden des Gheftichts van Utrecht aen deze zy-
 " de der Yfelen, en Dinxdage naiftkomende te
 " prime tyt tot Coten houden zall, daer van wy te
 " vreden zyn, foe is onfe vruntlike begeeren aen
 " uwen Eerfamheyden, uwe treflike gedeputierde
 " Raitsvrunden ter voerscreve plaetzen ende uren
 " oic te fchicken ende te ordineren, om in dezer
 " zake the helpen raiden ende verfien, zoedat tot
 " onderhoudinge onfer rechten ende privilegien
 " nutfte wezen, ende tot ruste ende vrede best die-
 " nen zal. Doende dan, eersame goede vrunden,
 " in dien ftuck, als wy betrouwen, ende oick tan-
 " deren tyden in gelyken ofte meerderen zaken van
 " ons gheerne gedaen zouden willen hebben uwe
 " Eerfamheyden, die onfe Heer God behueden
 " wil zelich ende gefont. Gefcreven op ten xv den
 " dach in Augufto anno LXXIX.

Met een weinig andere bewoording, doch in
 den zelve zin, is gefchreven aan de Steden *Rhe-*
nen en *Wyck*.

Alhoewel op dezen daghvaard de zaken fche-
 nen ter bevrediging gevordert te zyn, zo heeft
 echter het gevolg geleerd, dat het den Biffchop,
 moedig op het vonnis in het Hof van Keulen ten
 zynen voordeele uitgesproken, geene rechte ernst
 geweest is, om de Stadt Utrecht de bezitting hun-
 ner rechten geruft te laten genieten. Dit blykt uit
 deze twee brieven, na den gehouden daghvaard,
 door den Raadt dezer Stadt aan die van *Amersfoort*
 gefchreven:

" Eer

" Eerfame, bifondere, goede vrunden.

" Alzoe en Dinxdage leffleden to Coten op ter
 " dachvaert by den Gedeputierden van den drien
 " Staten int fluten overgekomen ende gheraympt
 " is geweest, dat myn gnedige Heer ter eenre,
 " ende wy ter ander zyden, elcx twee goede man-
 " nen fchicken ende ordineren zouden, die zulke
 " gebreken, als tuffchen zynre Gnaden ende ons,
 " ruerende van enen proces op deze tyt wezende,
 " tuffchen die tyt ende Sonmendage leffleden eyn-
 " den ende nederleggen zouden. Soe wy dan, ge-
 " minde vrunden, achtervolgende die voerscreve
 " rayminge onse gedeputierden binnen Wyck by
 " myns gnedigen Heeren van Utrecht gedeputier-
 " den gefchickt gehadt, ende die aldaer om die
 " zake te eynden twee dagen gehouden hebben,
 " en konnen wy nochtant tot gheenre geboerliker
 " wtdracht nochte eynde gekomen. Ende want
 " wy dan in dezer zake niet en dencken te doen,
 " dan by raide ende goetduncken der dryer Staten
 " voerscreve, is onse vruntlike begeren aen uwen
 " Eerfamheyden, uwe gedeputierde Raitsvrunden
 " morgen te prime tyt alhyr by ons te zeynden,
 " om in dese zake te helpen raiden ende verfien,
 " zoe dat in onderhoudinge onfer rechten ende
 " previlegien nutfte wezen, ende tot ruste ende
 " vrede beft dienen zal. Eerfame, goede vrunden,
 " doende in dezen, als wy betrouwen, ende oick
 " tanderen tyden in gelyken ofte meerderen zaken
 " van ons geerne gedaen zouden willen hebben die
 " zelve uwe Eerfamheyden, die onse Heer God
 " behueden wil zelich ende gefont. Gefcreven op
 " ten xxiiii ften dach in Augusto anno LXXIX.

" Eer.

” Eerfame, bifondere, goede vrienden.

” Niet tegenftaende dat myn gnedige Heer van
 ” Utrecht in tiegenwoerdicheyt uwer, ende der
 ” Staten van den Lande Gedeputierden op ter laet-
 ” fter dachvaert tot Coten gehouden, ons heeft
 ” doen zeggen, dat zyne Gnaden ons onfe previ-
 ” legien ende rechten dachten te houden, ende die
 ” niet te verminren, mer te vermeren; zoe heb-
 ” ben zyne Gnaden van defer verledenre nacht ze-
 ” ker brieven tot Zeyft voer die Kerken weder tie-
 ” gens ons doen opflaen, zoe wy verftaen; mer
 ” tinhouden van den brieven en is noch tot onfer
 ” kenniffe niet gekomen. Twelck wy clagen, en-
 ” de in den beften te kennen geven uwen Eerfam-
 ” heyden zulcx te moigen in gehuechniffe te heb-
 ” ben, daer des gheboerlike zyn zall, ons wederom
 ” niet fpaerende in des wy vermoigen te lieve den
 ” zelve uwen Eerfamheyden, die onfe Heer God
 ” behueden wil zelich ende gefont. Gefcreven op
 ” ten XXIII ften dach in Augufto anno LXXIX.

Door dit gedrag des Biffchops, in eenen tydt in
 welke 'er gewerkt wierdt om partyen te vereeni-
 gen, wierden de gemoederen der Utrechtsche zeer
 verbitterd, weshalven de Raadt oud en nieuw,
 met gemeene morgenspraak van alle de Gilden den
 volgenden dagh, zynde den xxv Auguftus, over-
 droegen, (1) dat zy wilde blyven by haare rechten,
 privilegien, wilkeuren, keuren en oude heerkom-
 men, zonder te gedogen, dat door iemand eenige
 indracht in dezelve gedaan wierdt; en dat zy de
 zaak

(1) Matthaeus lib. II. de Nobil. cap. XVI. brengt dit Raads-
 besluit ten onrecht op het Jaar 1478.

zaak tegens den Biffchop in een Capittel Generaal zouden vervolgen, en in de zelve hunne grieven tegens den Kerkvoogd brengen, en recht van de Staaten, ter beteugeling van zynen hoogmoed verzoeken: insgelyks befloten zy, alle de Utrechtsche borgeren, bekwaam om in Stadts regeering te zittē, welke Raden van den Biffchop, of in eenige bediening of eedt waren, te beveelen den dienft en gedaanen eedt op te fchryven, en neer te leggen: Van het eerfte hebben zy aan die van Amersfoort met dezen brief kennis gegeven:

” Eerfame, bifondere, goede vrunden.

” Alzoe wy van kenliken noitzaken, ende om
 ” die onderhoudinge van onfen rechten, previle-
 ” gien ende oude heerkomen, op en Saterdach
 ” naiftkomende Generail Capittel van den Staten
 ” van den lande, tiegens onfen gnedigen Heer van
 ” Utrecht hebben doen leggen, (1) daer wy dan
 ” onfe zake openen ende te kennen geven dencken,
 ” is onfe vruntlike begeren aen uwen Eerfamhey-
 ” den, der zelve gedeputierde Raitsvrunden ten
 ” voerscreve dage te ordineren ende te fchicken,
 ” ende in der zake zoe te helpen raiden ende ordi-
 ” neren, als dat in befchermeniffe ende onderhou-
 ” dinge der voerschreve onfen rechten, previle-
 ” gien, ende ouden heerkomen nutfte wezen, ende
 ” tot ruste ende vrede best dienen zal, ende oick
 ” tanderen tyden in gelyken ofte anderen zaken
 ” van

(1) Deze brief levert een klaar bewys uit van het recht, dat ieder der drie Leden van de Staten hadt, om den Biffchop, te buiten gaande het voorschrift van regeering, by zyne inhuldiging bezworen, ter verantwoording te doen dagvaarden voor de Staaten.

” van ons gheerne gedaen zouden willen hebben
 ” die zelve uwe Eerfamheyden, die onse Heer
 ” Godt behueden wil zelich ende gefont. Gefcreven
 ” op ten fevenden dach in Septembri anno LXXIX.

Van het tweede hebben zy dit bericht gegeven
 aan Biffchop *David*:

” Eerweerdige Vader in Gode, hoichgeboere
 ” Forft, gnedige Heer.

” Alzoe by onfen Raide out ende nywe mit ge-
 ” meyne morgenspraike van allen Gilden, om ze-
 ” ker redelike zake hemluden daer toe beroerende,
 ” eendrachtelike overgekomen ende overdragen is,
 ” dat op deze tyt niemant bequaem wezende in on-
 ” fen Raide te zitten, uwer Gnaden Raide ofte
 ” dyenre zyn zullen: ende want tan *Jan van Ry-*
 ” *nes*, Heeren *Jansze van Rynes* Ritters, ende
 ” *Eerst van Drakenborch*, onse borgers, uwer Gna-
 ” den Raiden waeren, zoe hebben zylude wt be-
 ” velen van onfen Raide out ende nywe, ende der
 ” gemeynre gilden, hoeren Raitscap, in tiegen-
 ” woerdicheyt van den zelve onfen Raide out en-
 ” de nywe, nedergeleyt ende wedergezeyt. Ende
 ” zoe dan tanderen tyden onse getrouwe dyenre
 ” *Tylmannus van Ufler*, *Ghysbert Thomasze*, *Dyrck*
 ” *Wail*, ende *Herman Evertze* uwen Gnaden oick
 ” eede hebben moeten doen, hebben die zelve onse
 ” dyenres, ende een ygelich van hem bifondere
 ” oick, wt gebode ende bevele van onfen Raide
 ” out ende nywe, ende der gemeynre gilden voer-
 ” fcreve, hoer eede, in presentien van den zelve
 ” onfen Raide out ende nywe, opgezeyt ende ne-
 ” dergeleyt na behoeren. Twelck, gnedige Heer,
 ” wy in den besten verkundigen, ende te kernen
 III. DEEL. B b ” ge-

- ” geven uwen Forfteliken Gnaden, die, ons niet
 ” fpaerende, onfe Heer God behueden wil zelich
 ” ende gefont. Gefcreven op ten VII den dach in
 ” Septembri anno LXXIX.

Het fchynt, dat de Utrechtsche Regeerders dit werk niet hebben voortgezet, immers ik vind 'er geen gevolg van. Waarfchynelyk is het, dat de Biffchop hen met beloften gepayt, en eenige hoop gegeven heeft ter genoegdoening, en dat doortuffchenkomft der andere Leden van de Staaten de afgebroke handel hervat is. Ik vind in ons Raadsboek des Sondaghs na Lamberti aangetekent, dat *de Overften out ende nywe macht gegeven is te fchicken by mynen Heer van Utrecht, ruerende van de gebreken tuffchen zyne Gnaden ende ons wezende, om die gebreken geheel te vereenigen, ende enen gemeynen vrede te maken.* En is ook in de volgende Maand Oëtöber eene daghyaard beraamd te Amersfoort, van welke ik ftraks melding zal maken.

Wy hebben hier boven gezien, dat de Raadt dezer Stadt verzocht had de Ridderfchap en de Steden van het Neder-flicht, eenige uit den hunnen naar Utrecht te laten komen, om hem met goeden raad te dienen, en behulpzaam te zyn ter wederkryging der gefchonde rechten. Deze hadden hunne gevolmachtigde naar Utrecht gezonden, om te overleggen de middelen ter bevreediging met den Biffchop; doch de Regeerders der Stadt *Wyk* waren achtergebleven; weshalven hen noch nader is gefchreven:

- ” Eerbaer, bifondere, goede vrunden.
 ” Alzoe wy tanderen tyden hebben doen fcriven
 ” acn

" aen uwe Eerbaerheyden, vruntlike begerende
 " uwe gedeputierde Raitsvrunden alhyr by onsen
 " Oversten out ende nywe op enen benoempden
 " dach ende ure te schicken ende te ordinieren,
 " om zekere treflike zaken, die wy op die tyt niet
 " gescriven en konden, te openen ende te kennen
 " te geven, daer wy ter zelve tyt oick die Rid-
 " derfchap ende andere Steden des Gestichts van
 " Utrecht aen dezer zyde der Yfelen hadden doen
 " scriven ende begeren te komen, die gemeynli-
 " ken tot onser begheerten alhyr gekomen zyn,
 " ende die Steden hoire geschichte gezeyndt gehadt
 " hebben, daer van wy hemluden vruntlike danc-
 " ken. Soe hebben die voerscreve onse Overste
 " out ende nywe van onser wegen, ende in de
 " naem van ons, aldaer opgedaen ende te kennen
 " gegeven, dat zeker twiffen ende geschelen tus-
 " schen onsen gnedigen Heer van Utrecht ter een-
 " re, ende ons ter anderen zyden, wt verweeten
 " van enigen benyders der vreden, opgestaen en-
 " de verrefen zyn, dragende tot afterdeel ende
 " quetsinge onser rechten, privilegien, wilkoeren,
 " koeren ende oude heerkomen, die ons doch zyne
 " Gnaden in zegelen ende brieve geloift hebben te
 " onderhouden; by alzo dat wy, in onderhoudin-
 " ge ende beschermenisse onser rechten ende pre-
 " vilegien voerscreve zulcx tiegens den zelve on-
 " sen gnedigen Heer mitten rechte van den lande
 " van noitswegen vervolgen zullen moiten, hoewel
 " wy des liever voerby gaen zouden, begerende
 " van den voerscreve Ridderfchap ende Gedeputier-
 " den ons in dit stuck ten besten helpen raiden,
 " ende beholp ende bystant te doen tot onsen rech-
 " ten, gelyck zy wouden wy by hemluden tande-
 " ren tyden doen zouden. Welke Ridderfchapen-
 " de

" de Gedeputierden ons zulke duechdelike ant-
 " woerde daer op gegeven hebben, dat wy hoer-
 " luden des te vreden zyn. Ende want dan, eer-
 " baere geminde vrunden, uwe Eerbaerheyden ter
 " voerscreve tyt alhyr niet geschickt gehadt en heb-
 " ben, des ons oick vervreempt, ende niet zonder
 " redenen, zoe geven wy dit in den besten teken-
 " nen uwen Eerbaerheyden, aen den zelven bege-
 " rende, als wy aen die Ridderfchap ende Gedeputi-
 " tierden voerscreve begheert gehadt hebben. Wy
 " weten oick wel, dat die verweckers ende beny-
 " ders der vreden voerscreve, binnen uwer Stat
 " woenastich, die ghene zyn, die onsen gnedigen
 " Heer aldus tiegens ons, onsen rechten ende pre-
 " vilegien raiden, ende hem daer tiegens stellen,
 " als ghy oick wel verstaen kondt, beduchten daer
 " af tusschen u ende ons, ende den gemeynen lan-
 " de meer verdriets te komen, dat God verhueden
 " moit. Soe vele dan deser onfer begheerten ghe-
 " schien zel moigen, daer van begeren wy eengoet-
 " lich bescreven antwoerde by dezen onsen Bode
 " van uwen Eerbaerheyden, die onse Heer Godt
 " behueden wil zelich ende gesont. Gescreven op
 " ten anderen dach in Octobri anno LXXIX.

In het affloopen van deze maand heeft de Raadt
 dezer Stadt sterck aangedrongen, op de gedane be-
 lofte van hun bystand te zullen doen, en hen de-
 zen merkwaardigen brief toegezonden:

" Eerbaere, goede vrunden.

" Uwe liefden hebben tot anderen tyden ons
 " toeghezecht ende beloift onsen rechten, previle-
 " gien, gewoenten, wilkoeren, koeren ende oude
 " heer.

" heerkomen te willen helpen starcken ende te voer-
" staen tiegens die gene, die ons zulke bearbeyden
" te krencken ende te breken, gelyck ghy des,
" ende wy oick die een den anderen schuldich zyn
" te doen. Ende alzoey wy dan lestdages aen uwen
" liefden hadden doen scriven, om the weten, wes
" wy uwer beloften ende toezeeghen zouden moi-
" gen genieten tiegens den ghenen, die ons onse
" rechten, privilegien, wilkoeren, koeren ende
" oude heerkomen breken ende helpen krencken,
" zoe en heb wy daer gheen antwoerde van ghe-
" kregen na tinhouden van onser begheerten ende
" scriften, twelck ons zeer verdunct: ende oick
" dat ghy binnen uwer Stadt zulke luden hebben
" ende onthouden, die onse rechten, privilegien
" ende oude heerkomen voerscreve breken, ende
" onsen gnedigen Heer raiden, dat zy gebroiken
" werden, als uwe liefden dat zoe wel kondich is,
" gelyck ons. Waerom wy noch zeer ernstelike
" begeren aen uwen liefden, zy hem zulker lude
" ontslaen, ende ons in onsen rechten ende previ-
" legien voerscreve bystant doen willen, als ghy
" sculdich zyt te doen, ofte anders het zel schyn-
" nen, dat uwe liefden ons in onsen rechten ende
" privilegien voerscreve mede vercorten, ende den
" inbrekers der zelve toestant doen zouden wil-
" len, dat ymmers alzoey niet en behoert, ende wy
" u zulcx niet toe en betrouwen. Ende wes hyr
" inne van u gheschien zal, daer van begeren wy
" uwe goetlike bescreven antwoerde by desen on-
" sen Bode, ons na te moigen rechten, van uwen
" Eersamheyden, die onse Heer God behueden wil
" zelich ende gesont. Gescreven op ten xxvii sten
" dach in Octobri anno LXXIX.

De Amersfoordsche droegen zich loffelyker, en begrepen zeer wel, dat, indien het den Biffchop gelukte de Utrechtsche van hunne voorrechten te berooven, zy niet lang de bezitting hunner rechten zouden genieten, en dat het gemeen belang der Steden vorderde, de zaak der Utrechtsche niet te laten vaaren. Weshalven zy nader by den Biffchop aangehouden, en geene moeite gefpaart hebben, om hem tot het aangaan van een minnelyk verdrag over te haalen, en, alhoewel de byeenkomst te Cotten vruchteloos was afgeloopen, by den Kerkvoogd uitgewerkt, dat hy toestemde in het hervatten van den handel, en in het houden van eenen naderen daghvaard te Amersfoort. De Utrechtsche hebben zich gewillig verklaard om ter bestemde plaats eenige uit den hunnen te zenden. Doch vermits Biffchop *David* op nieuws de Geestelykheit binnen de Stadt Utrecht hadde doen aanzeggen te gehoorzamen het gedaane verbodt, en na verloop van zes dagen, op verbeurte van haare Kerkelyke bedieningen, te staaken alle openbaare Godsdienst-oeffeningen, waar door de Utrechtsche van alle geestelyk voedzel, als des onwaerdig, zouden zyn berooft, heeft de Raadt dezer Stadt die van *Amersfoort* verzocht, alvorens den daghvaard te houden, den Biffchop te overreden tot opschorting van dit verbodt, zo als blykt uit dezen brief:

” Eerfame, bifondere, goede vrienden,

” Wy dancken uwen Eerfamheyden der goeder
 ” neerfticheyt ende diligencie ghy gedaen hebt,
 ” om die twifte ende gheschele tuffchen onsen gne-
 ” digen Heer van Utrecht ter eenre, ende ons ter
 ” ander zyde op deze tyt wezende. Soe dan uwe
 ” Eer-

" Eerfamheyden conclusive, zoe wy verstaen, ons
 " nu in uwen brieve, dien wy goetlike ontfangen
 " ende vruntlike verstaen hebben, scriven, dat on-
 " se gnedige Heer nae duechdelike ende goetliken
 " onderwyze uwer Eerfamheyden Raitsvrunden,
 " ten eynde te vreden was, twee gevoldmach-
 " ticht aldaer binnen uwer Stadt te schicken ende
 " te ordineren, ende wy oick twee te schicken en-
 " de te ordineren die zake weder aen te vatten,
 " zoe die by Meyster *Robrecht*, Deken tinte Ma-
 " rien tUtrecht, ende Meyster *Cornelys* vercalt en-
 " de daer by gelaten was. Soe, goede vrunden,
 " heeft onse gnedige Heer voerscreve zynt dier
 " tyt zyne processen gemaiet, ende die Ecclesy
 " ende Gheestelicheyt van Utrecht doen monie-
 " ren, dat zy binnen zes dagen, daer noch twee
 " dagen onverloopen van zyn, ende morgen als en
 " Vrydage die leste dach van is, den Interdict ge-
 " hoersam wezen zouden, by een peen van priva-
 " cien van hoeren beneficien ende anders, zoe die
 " pretense processen innehouden. Zoude wy dan
 " mit zynen Gnadé daghe houden, ende hy zyne
 " processen ende voergenome wegen evenwel hou-
 " den, ende ingaen zoude, dunct ons, op correxy
 " van u, ongeboerlich zyn. Begeren hyrom vrunt-
 " like aen uwen Eerfamheyden terstont zyne Gna-
 " den te doen onderwyfen, die voerscreve moni-
 " cien, ende voert andere processen, yerst op te
 " stellen ende te versten, wy willen alsdan onse Ge-
 " deputierden gheerne aldaer binnen uwer Stadt
 " vuegen ende ordineren, ende ons zoe geboerlike
 " hebben, dat uwe Eerfamheyden bevoelen zullen,
 " wy anders mit onsen gnedigen Heer niet en be-
 " geren dan minne, ende vruntscap, ende gehelen
 " vrede te onderhouden. Soe vele dan hyr inne

" voert beste gedaen zal werden, daer van begeren
 " wy een goetlich bescreven antwoerde by dezen
 " onsen Bode van uwen Eersamheyden, die onse
 " Heer God behueden wil zelich ende gesont. Ge-
 " screven op ten iiden dach in Octobri anno LXXIX.

Dat de Bisschop dit billyk voorstel toegestemt,
 en de uitvoering van het gemelde verbodt uitgesteld
 heeft, leert my deze nadere brief van den Raadt
 dezer Stad aan *Amersfoort* geschreven:

" Eersame, bisondere goede Vrunden.

" Wy hebben den brief van mynen gnedigen
 " Heer van Utrecht, uwen Eersamheyden gescre-
 " ven, ruerende van den dachvaert, &c. ons over-
 " gefeynt, goetlike ontfangen, gevisitiert ende wel
 " verstaen, ende zeynden den zelven brief hyr in-
 " ne besloten weder over uwen Eersamheyden, en-
 " de willen en Manendage naistkomende te voer-
 " middage te ix uren onse gedeputierde aldaer bin-
 " nen uwe Stadt schicken, ende ordineren te doen
 " ende te laten geschien, zoe dat anderdages by
 " uwen Gedeputierden mit mynen gnedigen Heer
 " van Utrecht voerscreve vercalt ende versproiken
 " is geweest. Begeren hyrom vruntlike aen uwen
 " Eersamheyden voer die zelve onse Gedeputier-
 " den tot xxv personen toe, of daer onder, een
 " vry, vast, zeker geleyde ende veylicheyt in der
 " bester formen ende manieren van mynen gnedi-
 " gen Heer voerscreve eenen tyt lang, als uwe
 " Eersamheyden goet duncken zall te verwerven,
 " ende ons dat voert over te zeynden, daer na wy
 " ons vuegen moigen. Begeren zynen Gnaden
 " oick van ons enige veylicheyt voer ymant, wy
 " wil-

” willen hem die gheerne geven tyerste wy des
 ” verfocht zellen wezen. Eerfame, bifondere goe-
 ” de vrunden, vermochten wy wederom enige za-
 ” ke, daer inne en willen ons niet fpaeren uwe Eer-
 ” famheyden, die God almachtich behueden wil
 ” zelich ende gefont. Gefcreven op ten ix den
 ” dach in Octobri anno LXXIX.

Dat dit vry geley toegestaan, en insgelyks door
 den Raadt dezer Stadt aan de Biffchoppelyke Af-
 gezanten mede tot vyf en twintig perfoonen, of
 daar onder, diergelyke veiligheid is vergunt, vind
 ik aangetekent in het Buurspraak-boek des *Maan-
 daghs na Victoris*.

In deze byeenkomst is de zaak niet geëindigt, of
 afgedaan, maar afgefproken, dat de Biffchop een
 verblyf (compromis) zoude doen opstellen en over-
 geven, by welke de uitspraak der gefchillen aan
 zekere kundige Mannen zoude worden overgelaten.
 Doch dewyl de Kerkvoogd, eer de Utrechtsche
 genoegzame tydt gelaten was, om dat opstel na te
 zien, en zich over des zelfs inhoudt met die van
 Amersfoort en andere te beraaden, het gedane ver-
 bodt aan de Geestelykheit wilde werkftellig maken,
 hebben de Utrechtsche zich over dezen handel be-
 klaagt, en nochmaals de Amersfoortsche verzocht,
 by den Biffchop nader uitstel te verwerven, met
 dezen brief:

” Eerfame, bifondere, goede vrunden.

” Wy verstaen wt myns gnedichs Heeren brief
 ” mitten compromis nu ons overgezant, dat myn
 ” gnedige Heer gheene vordere wtfellinge zyns
 ” procefs tiegens der Ecclesien gedaen en heeft,

" twelck ons zeer verwondert, gemerct dat by
 " uwen liefden leſt verſproiken was, dat wy zulck
 " compromis, als myn gnedige Heer zoude laten
 " ontwerpen, by uwer liefden viſitieren, ende na
 " goetduncken van uwen liefden, ende den ghe-
 " nen die dat aencleefde, dan nagaen, ende daer
 " inne doen zouden, als geboerlike zouden wezen.
 " Ende wanttan mede deze zaken den drien Staten
 " aengaen, zoe dat wy onberaiden van den zelve
 " daer alleen niet en konnen inne voertvaeren, foe
 " hebben wy geraympt en Sonnendage naiftko-
 " mende te prime tyt, onſe Gedeputierden, die
 " leſt by uwen liefden waeren tot Amersfoert, al-
 " daer te ſchicken, om dat voerſcreve ontwerp
 " van den compromis mit uwen liefden oever te
 " zien, ende te viſitieren, ende als dan onſe goet-
 " duncken u te kennen te geven, om dat dan voert
 " den Raitsvrunden myns gnedichs Heere by uwen
 " liefden overgebracht te moigen werden in den
 " beſten. Tot welken daghe wy begeren, dat ghy
 " die voerſcreven Raitsvrunden myns gnedichs
 " Heeren verſcryven, ende die voerſcreve opſet-
 " tinge aen onſen gnedigen Heer enen tyt lang ver-
 " werven willen, om daer binnen in deze zake te
 " doen by den ghenen, die dat aengaet als geboer-
 " like wezen zall. Onſe Heer God wil uwen lief-
 " den behueden zelich ende geſont. Geſcreven op
 " ten xv den dach in Octobri anno LXXIX.

Deze nadere byeenkomt te Amersfoort heeft
 geen voortgang gehadt, maar is te Utrecht eene
 vergadering gehouden, welke de Ridderſchap en
 andere Leden van het Neder-ſticht hebben by ge-
 woond, in welke de Raadt dezer Stadt eenige voor-
 ſtellingen gedaan heeft, rakende het proces met den

Bis-

Biffchop, omtrent welke de Ridderfchap hunne gedachten en mening geopenbaart heeft; doch die van Amersfoort zich op dezelve noch niet geuit hebbende, heeft de Raadt met dezen brief aangehouden, ten einde zy hun gevoelen verklaaren zouden:

” Eerfame, bifondere, goede vrunden.

” Alzoe anderdages uwe gedeputierde Raits-
 ” vrunden alhyr by den Ridderfchap ende anderen
 ” des Geflichts van Utrecht aen deze zyde der
 ” Yfele geweest, ende topdoen ende begeren van
 ” ons, ende die antwoerde van den Ridderfchap
 ” daer op gegeven, ghehoert ende wel verftaen
 ” gehad hebben, ende wy ten laetften die eerbaer
 ” *Willem van Steenre* en *Jan die Coning*, onfe Bor-
 ” germeyftren, aldaer aen uwen Eerfamheyden ge-
 ” fciët hadden van der zelve begheerten een ant-
 ” woerde te moigen ontfangen, dien uwe Eerfam-
 ” heyden doe deden zeggen, alze dat ghy en Ma-
 ” nendage, als ghyfteren, den Raidt out ende ny-
 ” we by een doen laden, ende van der materien
 ” voerscreve fpreken ende sluten, ende ons dan een
 ” goetlich antwoerde laten weten zouden. Soe,
 ” eerfame, goede vrunden, fcriven wy nu tiegen-
 ” woerdelich aen uwe Eerfamheyden, vruntlike
 ” begerende u in deze zake alzoe goetlike te bewy-
 ” zen, als wy doch gantzlike betrouwen, ende oick
 ” tanderen tyden in gelyke ofte andere zaken van
 ” ons gheerne gedaen zouden willen hebben uwen
 ” Eerfamheyden, die, ons by dezen onzen Bode
 ” een goetlich bescreven antwoerde weder zeyn-
 ” dende, God behueden wil zelich ende gefont. Ge-
 ” fcreven op ten xxvi ften in Octobri anno LXXIX.

Ge

Geduurende dezen handel met Biffchop *David*, welke telkens wel hoop gaf van de zaak te zullen infchikken, maar als het op het fluiten aanging, onder verfcheide voorwendzels te rugge week, kwam 'er tyding uit Rome, dat Paus *Sixtus de vierde* hadde laft gegeven aan *Thomas Bafinus*, (1) Aarts-biffchop van Cefarea, *Hendrik van Swartzenburch*, Biffchop te Munfter, en *Nicolaas van Adrichem*, (2) Abt van Egmont, als de drie nabuurigfte Prelaten, om het geding van den Biffchop met de Stadt, en de Geestelykheit te onderzoeken, en de twiften, op goetkeuring van het Paufllyke Hof, ter neder te leggen. De eerfte verfchoonde zich, om dat te Utrecht woonende wegens eenzydigheit konde verdacht gehouden worden. De tweede wierdt belet de begeerte van het Roomfche Opperhoofd op te volgen, door het voeren van eenen oorlog met de Gelderfchen; weshalven de derde alleen overig bleef, welke op fterk aanhouden van de Utrechtsche, zich liet bewegen om de zaak by de hand te vatten. En op dat hy, noch zyn kloofter, door het uitvoeren van dezen laft, eenig na-deel of fchade zoude lyden, heeft de Raadt dezer Stadt des Saterdages na Katrine dit befluit genomen: *Die Raide out ende nywe hebben geloift den Abt ende*

(1) Deze, een geboore Fransman, eertydts groote gunfteling van *Karel den zevenden*, Koning van Vrankryk, doch naderhant door zynen opvolger *Lodewyk* van alle zyne eeraampten afgezet, en zelfs gebannen, hadt de Stadt Utrecht tot zyne woonplaats verkoren, in welke Stadt hy overleden is in het Jaar 1491. Ziet breder van hem by Heda, in *Davide Epifcopo*, p. 304. en de Aantekeninge van Buchel, als mede *Matthaeus Praefat.* tom. II. *Analect.* vet. aevi.

(2) Deze is geweest de drie en dertigfte Abt van het vermaarde Kloofter te Egmont. Ziet *Matth. Annal. Egmond.* p. 119. & feqq. en *Goudfche Cronyk*, bladz. 146.

ende Convente van Egmont scadeloes te houden van t'gunst hem, ende zynen Convente, ende singulaeren personen ende hoeren goeden, aenkomen moigen, om des wille, dat den Abt voerscreve, ter beghierte van ons, die commissie van den Pauwes van Romem, in der zaken tusschen onsen gnedigen Heer van Utrecht ende ons, hem gezeyndt ende gepresentiert, aengenomen heeft.

Déze Egmonder Abt is, na verkrege vry geley voor hem en zyn gevolg tot vyf en twintig personen toe, te Utrecht gekomen, en heeft den Bischof, naa dat de Utrechtsche een gunstig antwoord op een rechts-verzoek van den Paus verkregen aan hem vertoond hadden, voor hem doen daghvaarden, zo als blykt uit dezen brief, door den Raadt dezer Stadt aan die van Amersfoort geschreven:

” Eerfame, bifondere, goede vrunden.

” Alzoe uwe Eersamheyden tanderen tyden wel
 ” verhoert ende verstaen moigen hebben, dat wy
 ” van zulken pretensen processen, als onse gnedige
 ” Heer van Utrecht, ende die Official s Hoofs
 ” van Colen tiegens onsen Raide out ende nywe,
 ” ende ander ons adhererende, gegeven ende ghe-
 ” vordert hebben, altois aen onsen heyligen Vader
 ” den Pawes van Romem geappelliert gehadt heb-
 ” ben, na den beloip van den rechte. Soe, ge-
 ” minde vrunden, heb wy nu van den zelve on-
 ” sen heyligen Vader den Pawes een rescript na
 ” formen van rechten geimpetriert ende verwor-
 ” ven, ende dat den Abt van Egmont, enen van
 ” den rechteren ons gegont ende gegeven, doen
 ” thoenen ende presentieren, die, deze zake aen-
 ” nemende ene citatie ende inhibitionem tiegens
 ” my-

” mynen gnedigen Heer voerscreve ghedecerniert
 ” ende gegeven heeft, die welke ghisteren in presen-
 ” cien ende tiegenwoordicheyt van mynen voerge-
 ” noemden gnedigen Heer, ende zommiger andere
 ” daer inne benoempt, gheexequiert is, ende denc-
 ” ken die oick voert te doen exequeren tiegens die
 ” ghene daer mede inne benoempt. Twelck, eer-
 ” fame goede vrunden, wy in den besten te ken-
 ” nen geven uwen Eersamheyden, aen den zelve
 ” vruntlike begerende, of u anders wes voerqua-
 ” me, deze onse zake tot onsen rechten ten besten
 ” te kieren, zoe wy die mit rechte vervolgen wil-
 ” len, als wy best konnen ende moigen. Ende of
 ” wy enige zaken vermoigen, daer inne en willen
 ” ons niet spaeren uwe Eersamheyden, die onse
 ” Heer God behueden wille zelich ende gefont.
 ” Gescreven op ten xxix sten dach in Novembri
 ” anno LXXIX.

De Utrechtsche hadden veel vertrouwen op den
 Egmonder Abt, niet alleen wegens zyne kundig-
 heit in de Kerkelyke en Weereltlyke rechten, maar
 ook om dat zy wisten dat hy geen vriend van Bis-
 schop *David* was. Hem was te veel ongelijk aan-
 gedaan van *David*s Broeder *Jan*, bastard van *Phi-*
lips van Bourgonje, welke hem wettig verkoren
 eenigen tydt uit het bezit zyners Abdye geweerd,
 en getracht had van die aanzienelyke waardigheid te
 berooven, (1) dan dat ze van hem verwachten kon-
 den te zullen begunstigen de onrechtmatige behan-
 delingen van Bisschop *David*. En vermoedende,
 dat de Bisschop aan het Hof van den Aarts-hertog
Maxi-

(1) Ziet *Matthaeus Annal. Egmond.* p. cxix. & seqq.

Maximiliaan zoude trachten uit te werken den Abt van Egmond te verhinderen uitspraak te doen, en daar toe te brengen, dat hy de zaak slepende houden of van de hand wyzen zoude, hebben zy nodig geoordeelt den Geheim-schryver van gemelden Aarts-hertog, genaamt *Claas de Ruiter*, in hun belang te krygen, en zynen bystand te verzoeken, op dat de Abt niet belet wierdt den last, door den Paus hem opgeleit, uit te voeren, ten dien einde aan hem dezen brief afzendende:

” Eerfame, lieve, geminde vrunt:

” Alzoe ghy wel verstaen hebt, dat wy tiegens
 ” onsen gnedigen Heer van Utrecht een proces in
 ” den rechte hangende hebben, ende van zulken
 ” bezwaringen, van zynen Gnaden ons boven recht
 ” ende reden gedaen, tot onsen heyligen Vader
 ” den Paus van Romem ter goeder tyt geappel-
 ” liert, ende een rescript na den beloip van den
 ” rechte gheworven ende verkregen hebben, daer
 ” inne onder anderen die Abt van Egmont ons in
 ” dezer zake een rechter gezet ende gestelt is; die
 ” dan wt bevele van onsen heyligen Vader den
 ” Paus voerscreve die zake aengenomen, ende
 ” citationem ende inhibitionem tiegens onsen gne-
 ” digen Heer voerscreve, ende andere in den voer-
 ” screve rescript benoempt, gedecerniert ende ge-
 ” geven ghadt heeft, daer mede onse gnedige
 ” Heer, ende andere daer toe behoerende geciteert
 ” zyn ten rechte te komen na behoeren. Ende zoe
 ” wy dan, eerfame goede vrunt, beduchtende zyn,
 ” deze zake voer den voerscreve Abt van Egmont
 ” hangende, dat enige van onsen adversantem voer-
 ” screve binnen middelen tyden aen mynen gnedi-
 ” gen

” gen Heer van Oeftenryck &c. of andersins in
 ” den Hove aldaer vervolgen, of doen vervolgen
 ” mochten, om den voerscreven Abt mit enigen
 ” manieren te doen informieren, vermanen, of
 ” anders, deze zake te laten leggen of te remitte-
 ” ren, dat ons in onsen rechten tot groeten after-
 ” deel, scaden ende costen komen zoude, ende wy
 ” doch niet en begeren, dan onsen gnedigen Heer
 ” van Utrecht te doen al dat goede onderlaten hoe-
 ” ren lantsheer sculdich zyn te doen, behoudens
 ” ons onser rechten, privilegien ende oude heer-
 ” komen, die zyne Gnaden ons doch mit zegelen
 ” ende brieven geloift gehadt hebben te onderhou-
 ” den. Soe ist, dat wy zeer vruntlike begeren aen
 ” uwen Eersamheyden, deze, ende andere onse
 ” zaken, die tot uwe kennisse komen, ten besten
 ” helpen vuegen, daer des behoerlike zyn zall, by
 ” alzo, dat die Abt voerscreve deze zake hoeren,
 ” ende parthyen recht doen moige, des na beloipe
 ” van den rechte geboerlike zynde: ende van an-
 ” deren zaken, daer wy van enigen onfs hatende,
 ” tiegens onsen gnedigen Heer van Oeftenryck,
 ” &c. inne bedragen mochten werden, te verant-
 ” woerden, ende ons, zoe vele des moigelijk is,
 ” daer van adverterende ende waerschuwende, op
 ” dat wy ons daer op verantwoerden moigen na be-
 ” hoeren. Wy willen zulcx altois gheerne weder-
 ” om versculden tiegens uwe Eersamheyden, die
 ” onse Heer God behueden wille zelich ende ge-
 ” font. Gescreven op ten vyften dach in Decem-
 ” bri anno LXXIX.

Bisschop *David* zat mede niet stil, maar hadt we-
 ten uit te werken te Romem, dat de Utrechtsche
 niet alleen waren gedaghvaard voor de *Auditores*
Rc.

Rotæ, (1) maar zelfs den Egmonder Abt verboden zich met deze zaak te bemoejen, in welke daghvaarding geene de minste melding was gemaakt van de bevel-geving des Paus aan den gemelden Abt. Welke rechtsvordering, begonnen naa dat de opperste Kerk-voogd zyne begeerte al hadt verklaard, de Utrechtsche, als strydig tegeris alle rechten, op deze wyze plechtig hebben tegen-
gesproken:

„ In nomine Dei amen. Anno a nativitate ejus-
 „ dem millesimo quadringentesimo septuagesimo
 „ nono, indiçtione duodecima, die vero mensis
 „ Decembris duodecima, hora primarum vel qua-
 „ si, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris &
 „ Domini nostri Domini *Sixti*, divina providentia
 „ Pape quarti anno nono, in mei Notarii publici
 „ & testium infracriptorum, ad hoc specialiter
 „ vocatorum & rogatorum, presentia, personali-
 „ ter constitutus providus vir Magister *Johannes*
 „ *Zygeri*, in venerabili Curia Trajectensi causarum,
 „ ac spectabilium & magnificorum Burgimagistro-
 „ rum, Scabinorum, Oudermannorum, Consulium,
 „ Proconsulium, atque Superiorum & Rectorum
 „ tam veteris quam novi Consilii inclite civitatis
 „ Trajectensis, Procurator & Syndicus, de cujus
 „ Procuracionis & Sindicatus mandatis mihi No-
 „ tario publico referenti legitimis constabat, at-
 „ que constat, documentis, habens, & in suis
 „ manibus tenens quamdam papiri cedula, no-
 „ tam seu formam appellationis, provocationis,
 „ apostolorumque petitionis, & nonnulla alia in se
 „ con-

(1) Van dit Gerichts-hof door Paus Johannes de XXII. in-
 gestelt, ziet Hofmanni *Lexicon in Rota Porphyretica*.

„ continentem; quam ibidem, ut apparuit, animo
 „ & intentione appellandi, provocandi, aposto-
 „ losque petendi & recipiendi, in medium exhi-
 „ buit & produxit, eamque mihi Tylmanno Nota-
 „ rio publico infra scripto ad perlegendum tradidit
 „ atque dedit, tenorem, qui sequitur, continen-
 „ tem.

Licet magnifici & spectabiles Burgimagistri, Scabini, Oudermanni, Consules, Proconsules, atque Superiores & Rectores, tam veteris quam novi Consilii inclite civitatis Trajectensis, eorumque liis consortes & adherentes, videlicet Prelati, Capitula, Canonici & beneficiati quinque Ecclesiarum, totusque Clerus Trajectensis, tanquam appellantes in actis cause desuper habitis designati, in causa appellationis & appellationum tam ab Officiali Coloniensi, veluti iudice appellationis, ad eum a reverendo Patre Episcopo Trajectensi, & multiplicibus gravaminibus per eundem Episcopum dictis appellantis illatis, quam ab eodem Episcopo de & super quadam relegatione seu exbannitione, in actis bujusmodi latius designata, & ejus occasione ad sedem Apostolicam & Dominum nostrum Sixtum quartum, contra Procuratorem Fiscalem dicti Domini Episcopi, interposite & interpositarum, ipsi Domini appellantes in impetrando rescriptum Apostolicum super appellatione & appellationibus bujusmodi, nec non etiam in citando, longe ante prevenerint prefatum Procuratorem Fiscalem, & prefatum Dominum Episcopum, causamque & causas appellationis & appellationum bujusmodi reverendo Patri & Domino Domino Nicolao de Adrichem, Abbati Egmondensi, una cum nonnullis aliis, suis in ea parte collegis, cum illa clausula, quantum vos, vel duo, aut unus vestrum &c. a dicto Domino nostro
 Papa

Papa committi procuraverint & obtinuerint, citationemque & inhibitionem contra tam Procuratorem Fiscalem dicti Domini Episcopi, quam ipsum Dominum Episcopum, quantum sua putaret interesse, decerni, & contra eundem, nec non contra Procuratorem suum Fiscalem. exequi, & executioni debite demandari fecerint: & preterea prefato Domino Episcopo pretextu cujusdem pretense commissionis subreptivae & obreptivae, ut & de predicto rescripto Apostolico nullam mentionem facientis, reverendo Domino Johanni Francisco de Paninis, sacri Apostolici causarum Auditori, ut pretenditur, presentate, de jure non licuerit, licet subreptionem predictam damnare non potuerit, aliquam citationem cum inhibitione contra prenomatos appellantes, specificae in actis cause supradictis designatos, impetrare, seu verius extorquere, pretensasque citationem & inhibitionem pretextu ejusdem pretense commissionis, a prefato Domino Episcopo, tanquam parte principali, & qui se judicem in omnibus actis in hac causa, & inter dictas partes prius habitis, nominavit, & in eisdem actis se judicem reputavit & tenuit, ab ipso Domino Johanne Francisco Auditore extortas & impetratas contra dictos appellantes & litis consortes, in eisdem actis latius specificatos & nominatos, exequi, aut executioni demandare aut procurare; cum veritas fuerit & sit, quod ipse Dominus Episcopus tam in impetrando causam & causas appellationis & appellationum premissarum, contra eundem & ab eodem, nec non Officiali Coloniensi in causa & causis bujusmodi ad sedem Apostolicam & prefatum Dominum nostrum Papam interpositarum, quam in executione, citatione & inhibitione in personam ejusdem Domini Episcopi facta fuerit & sit, prout est preventus, & sic de jure exe-

cutionem pretensarum citationis & inhibitionis sub nomine dicti Domini Johannis Francisci, pretextu dicte pretense sue commissionis de facto concessarum, facere, aut pretensas citationem & inhibitionem veluti preventus, ut premittitur, minime debuerit contra dictos appellantes seu litis consortes exequi, seu executioni demandari procurare. Nihilominus tamen idem Dominus Episcopus, qui se prius veluti judicem in hac causa & inter dictos appellantes & litis consortes ex una, & Procuratorem suum Fiscalem, occasione premissorum, tenuit & reputavit, pro modo tanquam pars principalis, licet preventus fuerit & sit ex causis supra designatis, pretensas citationem & inhibitionem a dicto Domino Auditore, licet prevento, extortas, contra tam dictos appellantes & litis consortes, in actis cause sufficienter nominatos & specificatos, quam contra prefatum Dominum Abbatem judicem & Commissarium, a dicto Domino Papa & ejus Apostolica sede in causa & causis appellationis & appellationum hujusmodi, & inter dictas partes auctoritate Apostolica specialiter deputatum, ut ad dictorum appellantium & litis consortium, decem diebus nondum elapsis, venerit notitiam, exequi, seu executioni demandari fecit & procuravit, dictos appellantes & litis consortes citando, eisque & Domino Abbati, judici Apostolico, memoratis inhibendo, ac citari & inhiberi procurando, aliasque faciendo & comminando, prout in pretensis literis citatoriis & inhibitoriis sub nomine dicti Domini Johannis Francisci, in causa & causis hujusmodi taliter qualiter emissis & decretis, quas & in eis contenta Procurator & Syndicus, procuratorio & syndiciario nominibus tam Burgimagistrorum, Scabinorum, Oudermannorum, Consulium, Proconsulium, & Superiorum Rectorum tam litis-

consortium & adberentium predictorum, totiusque Cleri Trajectensis, hic repetit, & pro repetitis atque insertis haberi vult, in quantum tamen pro verificatione presentis appellationis faciant, & non alias, plenius continetur, nulliter licet & de facto, vel saltem inique, nullitate omnium per presatum Dominum Johannem Episcopum de Panimis Auditorem, & in hac causa assertum judicem & Commissarium, per eundem Dominum Episcopum impetratum seu nominatum, in hac causa actuatorum, ac eorundem & cujuslibet eorum reverentiis semper salvo. Idcirco Procurator & Syndicus antedictus Procuratorio & Syndicario nominibus quibus supra, sentiens se & dictos Dominos suos, & eorum quemlibet, in premisis gravatos ac timens in posterum exinde plus posse pregravari, a premisis pretensis citatione & inhibitione sub nomine presati dicti Domini Johannis Francisci Auditoris, tanquam asserti Commissarii per dictum Dominum Episcopum nominati, & ad ipsius Domini Episcopi instantiam, ut contenditur, emissis, concessis & decretis, illarumque concessione, decreto & executione, omnibusque & singulis mandatis, penarum comminationibus in eisdem contentis, nec inde gravaminibus exinde quomolibet colligilibus, illatis seu inferendis, aut inferri comminatis, & ab ipso Domino Johanne Francisco, ejusdemque auditorio & asserto tribunali & judicio, tam contra presatum Dominum Episcopum quam quoscumque alios, sua convenientim vel divisim interesse putantes, ad sanctissimum in Christo Patrem & Dominum nostrum Dominum Sixtum, divina providentia Papam quartum & modernum, ejusque sanctam sedem Apostolicam, in his scriptis provocat & appellat, apostolosque primo, secundo, tertio, ac instanter, instantius & instantissime sibi dari

petit & requirit, si quis sit, qui eos sibi dare possit, debeat & velit, submitbens se & dictos Dominos suos, tam convenientim quam divisim, eorundemque & cujuslibet eorum bona ecclesiastica & mundana, presentia & futura, ubilibet consistentia, protectioni, tuitioni & defensioni dicti Domini nostri Pape, & sue Apostolice sedis, atque protestans de absentia dicti Domini Johannis Francisci Auditoris, atque presentis appellationis, & in ea contentorum, insinuatione, nec non reali & actuali prosecutione ejusdem, loco & tempore congruis & oportunis, aliasque faciens, prout fuit & est juris, moris atque filii.

„ Qua quidem papiri cedula per me Notarium
 „ infra scriptum alta & intelligibili voce perlecta &
 „ recitata, idem Magister *Johannes Zygeri* Procurator & Syndicus, ac Procuratorio ac Sindiciario
 „ nominibus quibus supra, appellavit, provocavit,
 „ apostolosque primo, secundo, tertio, ac instanter,
 „ instantius & instantissime sibi dari atque concedi
 „ petiit & postulavit, si quis ibidem esset, qui sibi
 „ illos dare possit aut vellet, aliasque dixit, fecit
 „ & protestatus fuit, prout & quemadmodum in
 „ suprascripta appellationis papiri cedula plenius
 „ habetur & continetur. Cui quidem Magistro *Johanni* Procuratori & Sindico sic appellanti &
 „ apostolos petenti nemo quidquam respondit. De
 „ & super quibus omnibus & singulis idem Magister *Johannes* Procurator & Syndicus sibi a me
 „ Notario publico infra scripto unum vel plura,
 „ publicum seu publica fieri petiit confici instrumentum & instrumenta.

„ Acta fuerunt hec Trajecti in domo habitatio-
 „ nis venerabilis viri Magistri *Ludolphi de Hoorn*,
 „ utriusque Juris Doctoris, Canonici ecclesiæ fan-

„ Et

„ *ſci Salvatoris Trajectenſis, ſita infra circuitatem*
 „ *ejuſdem eccleſie in aula eſtivali ipſius domus, ſub*
 „ *anno, indiſtione, menſe, die, hora, & Pontifi-*
 „ *catis, quibus ſupra, preſentibus ibidem diſcretis*
 „ *viris Wilhelmo . . . Clerico Trajectenſis dyoce-*
 „ *ſis, & Alberto de Reno, cive Trajectenſi, teſtibus*
 „ *ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.*

By den Raadt dezer Stadt heeft zich de Geestelykheit gevoegd, en met een diergelyk geſchrift tot den Paus en den Roomschen Stoel haar beroep gedaan; welkers begin en ſlot, vermits het dezelve reedenen en middelen vervat, ik hier alleen maar zal opgeven:

„ In nomine Domini Amen. Anno a nativitate
 „ ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo
 „ nono, indiſtione duodecima, die vero Lune
 „ tertiadecima menſis Decembris, hora primarum
 „ vel quaſi, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Pa-
 „ tris & Domini noſtri *Sixti* divina providentia Pape
 „ quarti, in mei Notarii publici, teſtiumque infra-
 „ ſcriptorum & rogatorum preſentia perſonaliter
 „ conſtitutus providus vir Magiſter *Ghyſbertus de*
 „ *Merloe*, in venerabili Curia Trajectenſi cauſarum
 „ Scriba ac Procurator, & Syndicus venerabilium
 „ Dominorum Prelatorum, Capitulorum, Canonicorum
 „ & Beneficiatorum quinque Eccleſiarum, totiusque
 „ Cleri Trajectenſis, de cujus procuracionis & Syndicatus
 „ mandatis apud acta cauſe inferius designate legitimis
 „ conſtabat, atque conſtat documentis, habens & in manibus
 „ ſuis tenens quandam papiri cedulam, &c.
 „ Acta ſunt hec Trajecti in cimiterio Eccleſie
 „ ſancti Salvatoris Trajectenſis ante januam orientem

„ talem ejusdem Ecclesie, sub anno, indiotione,
 „ mense, die, hora, & Pontificatu, quibus supra,
 „ presentibus ibidem discretis viris *Johanne Spick*
 „ Clerico, & *Wenero Weneri* Layco Trajectensi,
 „ testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Niet tegenstaande al het woelen des Bisschops, heeft echter de Egmonder Klooster-voogd zynen gang gegaan, en een zeker vonnis gewezen, van welke de Raadt dezer Stadt gewag maakt in dezen brief, aan die van Amersfoort geschreven:

„ Eerfame, bifondere, goede vrienden.

„ Alzoe uwe Eerfamheyden wel gehoert moigen
 „ hebben, dat wy van zulken vermetelen proces,
 „ als onse gnedige Heer van Utrecht tiegens ons
 „ ende des Geestelicheyt van Utrecht gedaen ende
 „ gemaect gehadt heeft, aen onsen heyligen Vader
 „ den Paus van Romen geappelliert, ende daer op
 „ een rescrypt na den beloip van den rechten ver-
 „ worven ende verkregen hebben; soe heeft die
 „ Abt van Egmont, van den drien rechteren ons
 „ geset, die zake aangenomen, ende na dat voer
 „ hem geboerliken, ende na vermoigen van den
 „ rechte in der zelve zake geprocedeert ende ver-
 „ volcht is geweest, voer recht gewezen, als die
 „ copy hyr aen gebonden, die wy mede zeynden
 „ uwen Eerfamheyden, claeliken innhout ende
 „ begrepen heeft. Twelck wy wt goeder mey-
 „ ninge te kennen geven den zelve uwen Eerfam-
 „ heyden, vruntlike begerende, dat int goetlycste
 „ van ons te verstaen, ende deze onse zake ten
 „ besten te kieren ten steden ende plaetzen des ge-
 „ boerlike zynde. Ende ons wederom niet spae-
 „ rende

„rende in des wy vermoigen te lieve ende te danc-
 „ke uwer Eerfamheyden, die onse Heer God be-
 „hueden wil zelich ende gefont. Gescreven op
 „ten xxv ften dach in Decembri anno LXXIX.

Het gewysde zelfs heb ik niet gevonden, doch het geen wy op het volgende Jaar zullen by brengen zal ons toonen, dat deze uitspraak maar vooraf geweest (provisioeneel) is geweest, en dat de Abt de Utrechtsche van den ban heeft ontslagen, en van zyne bevinding omtrent de zaak zelfs in het breede bericht heeft gezonden aan den Paus, overlatende de besliffing van het voornaame geschil aan het Hof van Romem.

Achter den anderen verhaald hebbende het geen in dit Jaar, rakende het voorgemelde geschil, tuschen den Bisschop en de Utrechtsche voorgevalen is, moet ik, eer ik van dit Jaar tot het volgende overgaa, noch eenige zaken aanroeren, welke insgelyks in dit Jaar gebeurt zyn.

In de Maand May heeft de Raadt goetgedacht te doen onderzoeken of de nieuwe Min niet zoude konnen worden geleit in dezer Stadts nieuwe Gracht, waar door die Gracht van goet water voorzien, en de doorspoeling bevordert zoude worden: als mede verstaan de borchwal te graven en de singelmuur te schoeijen, en om het geld, tot dit werk nodig, te vinden, eene belasting op het bier gestelt. Ik vinde op den xxii May deze twee besluiten hier omtrent genomen: *Dyrck Borre van Amerongen ende Jan Crom wt den nywen Raide, Jan van Veen ende Jan Luytgerse wt den ouden Raide zyn geschikt, of men die nywe Minne zoude moigen lyden in die nywe Graft.*

Die Raide out ende nywe hebben overdragen by ge-

meynre morgenspraike van allen gilden, dat men den borchwal greven, ende die singhelmuer schoeden zell, ende men zel zetten op elck vat dicke byers van binnen of van buten, dat men openbaerlike binnen onse Stadt, ende Stadt vryheyde tappen zel, van tonnengelde thien witgen: ende met dien gelde daer van komende zelmen dat voerscreve werck maken; ende dit zel dueren vier jaer lanck naistcomende, ende dit gelt zelmen zonderlingen vercopen, (1) ende zel bieten grevegelt: ende die Raet oude ende nywe zellen elken gilden enen brief geven in der bester formen, dattet thenden den vier jaeren voerscreve off wezen zell: ende die oude Raet heeft den nywen Raide in der tyt macht ende moige gegeven den besten orber te doen in deze zake.

Ik heb op het voorige Jaar verhaald het ongenoe- gen des Raadts tegens den Maarfchalk uit den Eng, aan welken, in gebreeke blyvende om des Raadts begeerte te voldoen, noch nader deze brief is geschreven:

” Eerfame, bifondere, goede vrunt.

” Wy werden hoe langer zoe meer van wegen
 ” *Jacob Gherytze* ons borgers voer onsen Raide ver-
 ” volcht, om hem te helpen tot zyn recht van zul-
 ” ken gebreken, als hy op u te zeggen heeft, zoe
 ” wy dat oick anderdages uwen Eerfamheyden
 ” hebben doen scriven. Want wy dan deze zake
 ” niet langer staende houden noch vertrecken en
 ” moigen, laten wy uwe Eerfamheyden weten,
 ” vermanende ende verzuekende en Vrydage naist-
 ” komende te negen uren alhyr voer onsen Raide
 ” tie-

(1) Dat is te zeggen, deze belasting zal worden verpacht.

" tiegens den voergenoemde *Jacob Gherytze* onsen
 " borger zelve in persoen ter antwoerde te komen,
 " op dat onse Rait, parthyen aen beyden zyden
 " gehoert, daer inne voertvaeren, ende die zake
 " eynden moigen, zoe des van rechts wegen ge-
 " boerlike zyn zall. Certificerende mit dezen on-
 " sen brieve uwe Eersamheyden, indien die in dit
 " stuck verzuimich ende verbreclich bevonden wor-
 " den, dat alsdan onse Rait, ten vervolge van den
 " voergeruerde onsen borger, in dezer zake voert-
 " vaeren ende die eynden zal na onsen rechten en-
 " de oude heerkomen, niet tiegenstaende enige
 " absentien ofte contumacien van uwen Eersam-
 " heyden, die ons niet spaerende God behueden
 " wil zelich ende gesont. Gescreven op ten xv den
 " dach in Junio anno LXXIX.

Dat de Regeerders dezer Stadt zeer oplettende
 zyn geweest, niet alleen in het voorstaan hunner
 borgeren, maar zelfs in het beschermen der inge-
 zetenen in Stadts vryheit woonende, leert ons de-
 ze brief, ter zelve tydt aan *Frederik uten Ham*,
 Maarschalk van het Nedersticht afgezonden:

" Eersame, bifondere, goede vrunt.

" *Zegher Dyrckze*, woenastich op ten Oert, on-
 " se onderzaet, heeft ons te kennen gegeven, dat
 " ghy hem op ons gnedichs Heeren laetsten recht-
 " dach vellich (1) zouden hebben laten wyfen; des
 " ons vervreempt, indyent zoe is, zoe wy omze-
 " ker

(1) Dat is, als contumax, of gerechts-verachter veroor-
 deelt. Op andere plaatzen heb ik het woord geschreven ge-
 vonden *bellig*, dat is rebellig, ongehoorzaam.

" ker zaken willen ons mit redenen daer toe por-
 " rende, mit onser clocken verboden hebben on-
 " sen borgeren ende onderfaten op ten voerscre-
 " ven rechedach niet te komen: ende of zy daer
 " en boven vellich gewezen worden, wy zouden
 " daer van hoeren hoeftheer wezen, gelyck wy
 " dat oick op die zelve tyt Ridderen ende Knapen,
 " aldaer op ten rechedach wezende, deden scriven
 " ende verkundigen. Begeren hyrom vruntlike
 " aen uwe Eerfamheyden, zulke rechtsvorderinge,
 " als ghy op ten voerscreve rechedach tiegens den
 " voergeruerde *Zeger*, onse onderzaet gedaen en-
 " de gevordert moicht hebben, op deze tyt af te
 " stellen, ende leggen laten, alst behoert; op dat
 " ons gheen noit en zy, achtervolgende onse voer-
 " screve verbot vorder daer op te versien. Soe
 " vele dan hyr inne geschien zal moigen, daer van
 " begeren wy een guetlich bescreven antwoerde
 " van uwen Eerfamheyden, die God almachtich
 " behueden wil zelich ende gesont. Gescreven op
 " ten xvi den dach in Junio anno LXXIX.

De Raadt dezer Stadt heeft te dezer tydt aan
 den Bisschop geschreven ten behoeven van eenen
 borger, welke in het bezit zyner thienden indracht
 leedt, en door den gewoonen rechter rechtswei-
 gering gedaan wierdt, op deze wyze:

" Eerwaardige Vader in Gode, hoichgeboere
 " Forste, gnedige Heer.

" *Willem van der Weyde* onse borger, heeft ons
 " geclaicht ende te kennen gegeven, dat hy enen
 " thiende, hem van zyne ouderen aengeerft ende
 " aenbestorven, alst claerliken blyct by zekere be-
 " zegelde brieven, ons nu ende oick uwer Gnaden
 " Rai-

" Raiden, daer toe geordineert ende gheschiect, tan-
 " deren tyden getoent, aen den ouden Ryn leegen-
 " de hebben zoude, die *Gheryt van Ryn* hem tonbru-
 " ke maect ende onthout boven recht ende reden,
 " als hy zeyt. Ende die zelve onse borger, meynen-
 " de zyne thienden mit rechte te bescudden ende
 " te beschermen, daer op na den rechte van den
 " lande voer die Schout ende Bueren aen den ou-
 " den Rhyn voerscreve vervolgende, en hebben
 " hem die Schout ende Buer gheen recht dorren
 " noch willen doen, zeggende hem luden zulcx van
 " uwen Gnaden verboden te wezen, om des wil-
 " len, dat *Gheryt van Ryn* voerscreve zeyt, die
 " zelve thienden een heerlich leengoet te wezen.
 " Twelck, gnedige Heer, indyent zoe is, ons on-
 " behoerlich ende tiegens recht, dat uwen Gnaden
 " schuldich zyn enen ygeliken te openen, ende te
 " wedervaeren laten, zyn dunct. Is hyrom onse
 " dyenstelike bede aen uwen Gnaden, den voerge-
 " ruerden *Gheryt van Ryn* alzoete onderwysen, dat
 " hy onse borger zyne voergeruerde thyenden
 " rustelike ende vredelike gebruiken laten, of den
 " voerscreven Schout ende Bueren aen den ouden
 " Ryn te bevelen ende te gebieden hem recht te
 " doen ende wedervaeren te laten, zoe des na den
 " rechte van den lande geboerlike zyn zal. Ende
 " zoe vele hyr inne gheschien zel moigen, begeren
 " wy een goetlich bescreven antwoerde by dezen
 " onsen Bode van uwen Forsteliken Gnaden, die
 " over ons gebiedende God almachtich behueden
 " wil zelich ende gesont. Gescreven op ten xxii
 " sten dach in Junio anno LXXIX.

De Heeren van het Capittel van den Dom heb-
 ben te dezer tydt de Kerk merkelyk verbestert, en

tot dat werk nodig hebbende eenige Bentemer en andere steenen, hebben de Regeerders dezer Stadt aan de Geldersche van het Quartier van de Veluwe verzocht vry geleyde voor den Schipper, zo te water als te land, welke die steenen over de Zuiderzee voeren zoude, en ten dien einde geschreven aan den Heer *Dirk van der Horst*, Maarschalk en Landt-droft van de Veluwe, en den Heer *Wynant van Arnhem*, Ridder, Heer tot Leembeek, Drossaart te Hattem, als mede aan de Steden Harderwyk, Elborch en Nyekerken. Van welke brieven, alle van eenen inhoudt zynde, ik alleen de eerste aan den Landt-droft van de Veluwe geschreven zal mededeelen:

” Eerfame, vrome, lieve Heer, bifonder
” goede vrunt.

” Alzoe die eerbaere Heeren van den Doem
” tUtrecht, ter eren Godts ende funte Martyns,
” hoere Kerken dagelycx tymmeren ende verbete-
” ren, ende om die te volmaken nu eens deels of
” hebben moiten breken, ende niet zonder Bente-
” mer ende andere steen weder doen maken ende
” voltymmeren en fullen moigen. Om welke ste-
” nen, ende andere gereetscap daer toe dyenende,
” alhyr te brengen, zyluden enen zonderlinge
” dyenre ende Scipper genoempt *Reyner Lap* van
” Weesp tot hier toe gehadt, ende noch hebben
” Soe dan, eerfame, vrome, lieve Heer, wy zul-
” ken eerliken werk gheerne ghevordert zien zou-
” den, alst behoert, ende die voergeruerde *Reyer*
” *Lap* een Hollander is, die dan na gelegentheyt
” der tyt den stroem van der Zuder zee, ende an-
” ders die weghe te water ende te lande hyr toe
” niet

" niet wel gebruiken en mach buten uwen consent
 " ende believe; soe ist, dat wy zeer vruntlike be-
 " geren aen uwen Liefden, ter eren Godts ende
 " des heyligen sunte Martyns, ende ons te lieve,
 " hem mit zynen scepe ende stenen, den voerscre-
 " ve Heren toebehoerende, te willen gonnen en-
 " de believeen een geleyde daer op te geven, zoe
 " dat behoeren zal, ende anders die wege te water
 " ende te lande vry ende veylich te moigen gebru-
 " ken int inkomen ende weder wt te reysen, zoe
 " dicke ende menichwerve hem des in dit stuck van
 " noide wezen zell, ons daer van by dezen onsen
 " Bode een goetlich bescreven antwoerde weder
 " zeyndende. Eerfame, vrome, lieve Heer, doen-
 " de in dit stuck, als wy vertrouwen, ons weder-
 " om niet spaerende in des wy vermoigen te lieve
 " uwen Eerfamheyden, die God behueden wil ze-
 " lich ende gesont. Gescreven op ten anderen dach
 " in Julio anno LXXIX.

Insgelyks heeft de Raadt dezer Stadt geschreven
 aan den Heer *Adam van Linteloe* Ritmeyster, en
 Borgermeesteren, Scepenen en Raden te Wage-
 ningen, verzoekende vrydom van tollen voor een
 schip van Arnhem afkomende, geladen met leyen
 ter dekking van de Kerk van Abraham Dole.

" Eerfame, bifondere, goede vrunden.

" Die eerbaer Priorinne, ende gemeyn Convent
 " van den elf dusent meechden, ghenaeamt Braem-
 " dolen, (1) binnen onser Stadt hebben hoer Ker-
 " ken doen tymmeren, die zy dat mit leyen gheer-

(1) Van dit Klooster ziet Matth. 1. Fundat. Eccles. 21.

" ne zouden doen decken: ende om die leyen te
 " copen, dencken zylude yemant van hoeren Con-
 " vente, ofte anders, den Ryn op te zeynden,
 " ende die alhyr te brengen. Soe dan, geminde
 " vrunden, die zelve Priorinne ende gemeyn Con-
 " vent onse onderfaten, van goeden eerliken ghee-
 " steliken leven zyn, hoere oerden ende regulen
 " strengelike ende duechdelike onderhoudende,
 " ende wy hemluden daerom gheerne beholpen
 " ende gevordert zien zouden, is onse vruntlike
 " begeren aen uwen Eersamheyden, zulken scip
 " mitten scipluden, ende ander gereytschap totten
 " scepe dyenende ende behoerende, alze zy den
 " Ryn van Arnhem nederwaerts geladen brengen-
 " de zellen werden, mit omtrent anderhalf hondert
 " ryft leyen ende twee hondert boerden (1) onbe-
 " last ende vry te laten varen zonder molestacy
 " van tollen, ofte anders hemluden daer in te doen,
 " ofte te laten gheschien. Dit doende, eersame
 " bifondere goede vrunden, zullen ons uwe Eer-
 " samheyden zonderlinge danclich ende lieve doen
 " op deze tyt, wy willen oick zulcx tanderen ty-
 " den gheerne wederom verschulden tiegens die
 " zelve uwe Eersamheyden, die onse Heer God
 " behueden wil zelich ende gefont. Gescreven op
 " ten vierden dach in Julio anno LXXIX.

Ook hebben de Regeerders dezer Stadt, op het
 aangeven van het Capittel van S. Marie, welkers
 thienden in Gelderlant ten onrechte bezwaard wier-
 den, geschreven dezen brief aan de Heeren *Jan*
Heer tot Hemert, en *Bertram van Olborgen*, Rid-
 deren, Ridmeesteren te Bommel:

" Eer-

(1) *Boerden* of *Borden* zyn pakken, in welke het vorders gereetschap, tot dit werk nodig, zal gestopt zyn.

” Eerfame, vrome, lieve Heeren, bifondere
 ” goede vrunden.

” Die eerbaer Heeren Deken ende Capittel der
 ” Kerken tzunte Marien tUtrecht, hebben ons te
 ” kennen gegeven, dat uwe liefden tiegens ende
 ” contrary die oude gewoenten ende heerkomen
 ” van den lande, van hoeren thienden tot Vaude-
 ” rick, ende tot anderen plaetzen ghelegen, zeker
 ” ongelden van verding, of anders, ontfangen heb-
 ” ben, ende voert ontfangen willen, niet tiegen-
 ” staende dat zylude, gelyck andere Godshuyfen,
 ” pontfcattinge gheerne betailt hebben. Twelck,
 ” indyent zoe is, ons onbehoerlike zyn dunct, zon-
 ” derlinge aan gheefteliken perfonen, die van alle
 ” ongelden gepriviligeert ende exempt zyn. Be-
 ” geren hyrom vruntlike aen uwen liefde, die
 ” voerscreve Heren ende thienden van zulker on-
 ” geboerliker manieren van verdingen, of anders,
 ” te ontlasten, ende ongemoyt te laten bliven, en-
 ” de hemluden zoe beholplike ende vorderlike in
 ” gebrukinge der voerscreve hoeren thienden te
 ” wezen, als wy betrouwen, ende oick tanderen
 ” tyden in ghelyken ofte meerderen zaken van ons
 ” gheerne wederom gedaen zouden willen hebben
 ” uwen liefden, die onse Heer God behueden wille
 ” zelich ende gefont. Gefcreven op ten xxv ften
 ” dach in Julio anno LXXIX.

In Holland wierden te dezer tydt jammerlyke
 roveryen en verwoestingen aangerecht, zo door
 de Geldersche, als door de binnelandsche en land-
 verdervende oneenigheden der Hoeksche en Cabel-
 jauwsche. De eerste de Stadt Leerdam vermeestert
 hebbende, deden gestadige invallen in Holland,
 III. DEEL. D d veele

veele ingezetenen verdryvende, en hun goed en have wegflepemde. De tweede hadden zich na de dood van den Hertog *Karel* wel vereenigt om de *Wlamingers* uit de regeering van Holland te weeren, en van haare Land-vrouw *Maria* het zo zeer befaamde groote privilegie (1) verkregen; doch kort daar naa was de oude haat en vyandschap weder geweldig aan het woeden geraakt. Veele uit het Sticht waren, onder het geleide van den Borchgraaf van Montfoort, met *Wolfert van Borsselen*, Stadthouder van Hollandt, getrokken naar den Haag, en hadden de Cabeljauwsche uit die plaats verjaagt. Ook hadden de Hoeksche de Stadt Oudewater ingenomen, en gebruikten veelzints den raad en bystand van den Heer *Jan*, Borchgraaf van Montfoort. Dit verveelde zeer den Utrechtschen Bisschop, vriend der Cabeljauwsche, en bitteren vyand van den Heer van Montfoort; weshalven hy, onder voorwendzel, dat het Sticht veel nadeel en rampen te verwachten hadt, indien zy zich inwikkelden in deze verschillen, alle de ingezetenen verboden hadt om naar Holland te trekken, en zich met deze inlandsche verdeeltheden te bemoeijen, en de Regeerders der Stadt Utrecht verzocht diergelyk verbodt te doen aan hunne borgeren en onderzaten. Dit verzoek, ten klaarste bewyzende, dat de Bisschop over de borgeren en ingezetenen dezer Stadt niets te zeggen hadt, is met dezen brief beantwoort:

” Eerweerdige Vader in Gode, hoichgeboere
 ” Forst, gnedige lieve Heer.

” Wy hebben uwer Gnaden brief, ons anderda-
 ” ges

(1) Ziet Gouthoeven Chron. bladz. 507.

" ges gezeyndt, inhoudende van den parthyen in
 " Hollant tiegens malcanderen opreyzende, ende
 " dat in behulp der parthyen uwer Gnaden onder-
 " zaten gebeden zouden werden mede te reyzen,
 " ende te doen dat aldaer doenlike zyn zoude, en-
 " de dat uwe Gnade beduchtende waeren, dat eni-
 " ge der zelve onderfaten zich daer inne vuegen
 " mochte, daer by tgemeyne lant in den parthyen
 " ende vorderen lasten komen mochte; waerom
 " uwe Forstelijke Gnaden in den lande hebben doen
 " verbieden niemant aldaer te reysen, ende zich
 " des te onderwynden, begerende van ons in ge-
 " lyken over onsen borgeren ende onderfaten te
 " doen ende te laten gheschien, mit meer woerden
 " daer inne begrepen, heb wy dyenstelijke ontfan-
 " gen ende wel verstaen. Soe, gnedige lieve Heer,
 " heb wy den zelve brief by onsen Raide gebracht,
 " ende aldaer doen lezen ende visiteren, ende wil-
 " len ons daer zoe geboerlike inne vuegen, dat on-
 " ser mogelike in dit stuk te vreden zullen zyn uwen
 " Gnaden; want wy harde noide enige zaken ver-
 " nemen ofte hantieren zouden, daer den gemey-
 " nen lande onvrede ofte verdriet van zoude moi-
 " gen komen, kent God almachtich, die uwe
 " Gnaden behueden ende bewaeren wille lanclivich,
 " zelich ende gesont, altois over ons gebiedende.
 " Gescreven op ten xvi den dach in Julio anno
 " LXXIX.

De Utrechtsche waren al te zeer verbonden aan
 den Heer van Montfoort, (1) om zich hier op stel-
 liger

(1) Hy was nevens den Heer van Brederode een der Hoof-
 den van de Hoeksche geweest, en hadt de Stadt Utrecht veel
 dienst en bystandt gedaan tegens de mishandelingen van Bis-

liger te verklaren, en hebben daarom den Kerkvoogd met dit algemeen antwoord afgezet. Klaarder hebben zy zich geuit aan den gemelden Borchgraaf, welke hen verzocht hadt te willen zorge dragen, dat geene ruiteren van boven de Hollandsche Steden te hulp kwamen, zo als blykt uit dit hun antwoord:

” Edele, vrome, bifondere lieve Heer.

” Wy hebben uwer Liefden brief, inhoudende
 ” onder anderen, dat wy te water ende te lande
 ” alzoef beschicken willen, dat ghene Ruter van
 ” boven den Hollandse Steden (1) te hulpe en
 ” komen, goetlike ontfangen, ende wel verstaen,
 ” ende willen, lieve Heer, ons daer zoe inne heb-
 ” ben, als des na onsen vermoigen geboirlike zyn
 ” zal. Wy en hebben oick voer deser tyt daer van
 ” niet gehoert, mer vernemen wy van dat stuck
 ” ofte anders, dat denken wy alsdan zonder ver-
 ” treck

schop *David*. Dit heeft de Raadt, welke thans niets ver-
 richte zonder zyne kennis en raadt, erkent in een besluit dit
 Jaar des Maandaghs na Assumptionis Mariae genomen, 't welk
 ik aldus geboekt vind: *Die Raide out ende nywe, hebben den
 Borchgreve van Montfoort om zyns verdienst wille, dien hy
 onse Stadt ende den lande gedaen heeft, gegont ende beliest,
 dat hy ghenen zys geven en zel van zynen byer ende wyn, die
 hy zelve inleyt ende ingeleyt heeft; zynst dyer tyt, dat hy yerst
 ingquam om onse privilegien ende rechten te helpen voerder te
 verwerpen, ende hy en zel oick van deze tyt voert gheen zys
 gheven; als hy binnen is mit zynen huysgesinde van wyn ende
 byer die hy zelve inleyt.* Deze Borchgraaf is noch in dit Jaar
 door Hertog *Maximiliaan* gebannen uit alle de landen on-
 der zyn gebied leggende, met verbeurte zynere goederen, zo
 als Orlers in zyne Beschryving van Leyden, II. Deel, vyfde
 Hoofstuck, verhaald.

(1) Te weten Delft, Haarlem, Leyden en Amsterdam,
 welke door de Cabeljauwfsche beheert wierden.

” treck te verkundigen, ende te doen scriven uwen
” Liefden.

” Van onsen gnedigen Heer van Utrecht en we-
” ten wy niet zonderlix te scriven, dan wy hopen
” des besten, dat die wel totten goeden eynde ge-
” bracht zel werden, daer en zel oick niet zonder-
” lincx inne geschien buten weten, wille ende con-
” sent van uwen Liefden; ende off aldaer yet ny-
” wes ende treflycx gebuerde, dat willen ons doch
” terstont te weten laten ende doen scriven die
” zelve uwe Liefden, die ons niet spaerende God
” almachtich behueden wil zelich ende gesont.
” Gescreven op ten xix dach in Julio anno LXXIX.

” Item wy verstaen, dat binnen s Hertogen-
” bosch oick vergaderinge van volke wezen zou-
” de, waerom en weten wy niet, uwe Liefden
” moigen daer oick na doen vernemen, tsy aen den
” Greve van Nassouwen, off anders daert dienen
” zel. Men zeyt oick, dat binnen Woerden een
” deel gezellen tot xxv toe mit roede hoeken ge-
” komen zyn.

Ik heb hier voren bladz. 123. opgegeven eene
waarheids verklaring door de Regeerders dezer Stadt
uitgelevert, over het niet vorderen van het recht
op de goederen der afgestorvenen, welke door
vreemde aangeest wierden. Niet tegenstaande dat
getuich-schrift, hebben echter die van Rotterdam
in dit Jaar van enen der ingezetenen dezer Stadt
afgeeischt het tiende deel der goederen hem aan-
bestorven. Weshalven de Raadt genootzaakt is
geweest eene nadere verklaring te doen, luidende
aldus:

” Wy Borgermeystere, Scepenen ende Raide
Dd 3 ” der

" der Stat van Utrecht maken kont allen luden,
 " ende zonderlinge den eerbaer Schout, Burger-
 " meyfteren, Scepenen ende Raiden der Stede van
 " Rotterdam, onsen lieven geminden vrunden,
 " dat op ten dach van huden voer ons gekome is
 " *Clais Dyrckze* onse onderzaet, ons te kennen ge-
 " vende, dat hem overmits dode van *Clais Symons-*
 " *ze* die Backer, binnen uwer Stede gestorven,
 " zeker ernnisse ende besternisse aengeerft ende
 " aenbestorven zyn zouden, ende hy aldaer ko-
 " mende, ende zulke zyne ernnisse ende besternisse
 " op te boeren ende te ontfangen meynende,
 " hem van uwen Eersamheyden geopposeert ende
 " gezeyt, recht ende usantie van uwer Stede te
 " wezen, soe wanneer ymant van uwen poerteren,
 " ofte inwoeneren storve, ende die erfnamen van
 " dien, buten der zelve uwer Stede gezeten en-
 " de woenastich, die ernnisse bueren, ende van
 " daen vueren of draegen zouden willen, dat als-
 " dan die thiende penninge van der alinger ernnisse
 " den Heer, ofte der Stede vervallen zyn ende toe-
 " behoeren zoude, zoe verre zulcx of dyergeliken
 " ter stede ende plaetze, daer die erfnaemen woen-
 " astich waeren te doen ende te laten gheschien
 " recht ende costumelich waer, ons aenroipende
 " ende verfoekende, daerom dezer onser Stadt
 " rechten ende gewoenten van dien te kennen te
 " geven uwen Eerbaerheyden, ende die zelve daer
 " van te certificieren na behoeren. Waerom wy,
 " aenziende die aenroippinge ende verfoeking van
 " den voerscreve *Clais Dyrckze* onsen onderfaet
 " rechtveerdich ende geboerlich wezende, certifi-
 " cieren uwe Eerbaerheyden voer die rechte waer-
 " heyt mit dezen onsen open Plackaetbrieve, alze
 " zoe wanneer yemant van onsen borgeren ofte
 " on-

" onderzaten, of ymant anders wie hy waer, alhyr
 " binnen onfer Stadt ofte Stadsvryheyde van de-
 " zen eertrycke verscheyden is, ende enige erfna-
 " men, oick van wat steden ofte plaetzen die zyn,
 " ofte komen, indien zy rechte erfnamen zyn, en-
 " de hoer erfnisse eyschen ende ontfangen willen,
 " dat zyluden hoer erfnisse ende besterfnisse vryli-
 " ken aenveerden, eyschen, ontfangen, vueren
 " ofte draigen moigen, ende dyer gebruiken tot
 " hoeren schoensten, daer hem dat belieft, zonder
 " den Heer of onse Stadt daer yet van te geven,
 " ofte doen hebben in eniger wys. Begeren hyrom
 " vruntlike aen uwen Eerbaerheyden onsen voer-
 " genoemden onderzaet zyne erfnisse ende besterfnisse
 " te laten volgen, ende hem daer inne tot
 " zynen rechte zoe beholplich ende vorderlich te
 " wezen, als wy betrouwen, ende oick tanderen
 " tyden in gelyken ofte meerderen zaken van ons
 " gheerne gedaen zouden willen hebben uwe Eer-
 " baerheyden. Des toerkonde hebben wy onfer
 " Stadt signet, twelck wy dagelycx gebruiken,
 " hyr binnen beneden op doen drucken. Gegeven
 " int jaar ons Heeren dusent vier hondert negen
 " ende tseventich op ten derthienden dach in Au-
 " gusto.

De Maarfchalk *Melis uten Enge*, van wien ik
 meermaalen gewag gemaakt heb, hadt zekeren
 Stichts-man, genaamt *Hillebrand van Rossen*, doen
 stellen in hechtenis, en hem, niet tegenstaande zyn
 verzoek van ontslag onder aanbieding van te stellen
 behoorlyke borchtocht om ten allen tyden te ver-
 schynen op den gewoonlyken rechedagh, niet wil-
 len ontslaan, en in de gevangenis genootzaakt aen
 te gaan zeker verdrag. Deze Stichtsche ingezeten

uit de boejen verlost, heeft over die mishandeling zyn beklag gedaan aan de Staten, welke tegens hem, tot vyfmalen gedaghvaart en niet verschenen zynde, dit navolgende vonnis hebben uitgesproken:

” Wy Ecclesie, Ritterscap, Stadt ende Steden
 ” des Gestichts van Utrecht beneden der Yselen,
 ” die drie Staten des Gestichts ende Lands voerscreve representierende ende makende, doen
 ” kondt allen luden, dat voer ons in den generail
 ” Capittel gecomen is *Hillebrant van Rossem*, in-
 ” woenre des lants van Utrecht, ende heeft ons
 ” clageliken te kennen gegeven, woe dat *Melys*
 ” *uten Enge*, Mairscalck des Overflichts, hem in
 ” boyen ende venckenisse doen staen, ende dair in
 ” gevenclike gehouden heeft, zonder hem te wil-
 ” len laten verborgen ten landrechte te staen, ende
 ” rechts te verwachten, plegen ende ontfangen
 ” van alle tgoent *Melys* voerscreve, als Mairchalck
 ” ons genedichs Heer van Utrecht, hem opseggen
 ” zouden moigen; mer heeft *Hillebrant* voirscreve
 ” tot eenre dedinge aen te gaen gedruet, dair hy
 ” noch in der venckenisse was, mit vele ander re-
 ” den ende beclachten aldaer mede in der generail
 ” Capittel overgegeven scryfteliken ende gelesen,
 ” als die scryften daer van dat vorder inhoudende
 ” zyn, soe dat *Hillebrant* voirscreve in dit stuck
 ” dat Lantrecht niet te baten en heeft moigen ko-
 ” men, begeerende van ons, dat wy hem na ge-
 ” woenten ende privilegien slants rechts daer van
 ” wouden laten wedervaeren. Waer op wy na
 ” geboerlicheyt eerst drie, ende dair na dat vierde,
 ” ende dat vyffte generail Capittelen over recht,
 ” om ymmer den voirscreven Mairscalck te vol-
 ” doen, gehouden, ende den Mairscalck voirge-
 ” noemt

" noemt om hem te verantwoerden toe geroepen
 " hebben; tot den welcken, off tot enigen van alle
 " die voirscreve Capittelen *Melys*, die Mairscalck
 " voirscreve, niet gecomen en is, ende hebben
 " dairom in dat vyfste ende leste Capittel voirge-
 " noemt, eendrachteliken overdragen ende gelle-
 " ten, overdragen ende slyten voer recht, den
 " voirscreven Mairshalck vellich te wezen om
 " versmadenisse srechts vervolgens ende zaken
 " voirgeruert, ende dat hy *Hillebrant* voirscreve
 " ende zyn borgen, die hy geset heeft, vry, los
 " ende quyt van alle loffenissen ende venckenisse
 " ontslagen, ende zyn wtgeleyde gelden wederge-
 " ven zell, ende wysen hem ende zyn borgen nu
 " terstont vry ende los te wezen: ende na wtwy-
 " singe des Lantsbrief zall *Hillebrant* voirscreve te
 " recht staen ende rechts plegen buten die vencke-
 " nisse voirgenoemt van alle tghoent hem die Mair-
 " scalck voirscreve, indien die Mairscalck dat te
 " doen believen zal, opzeggen ende aentheyen
 " mach ter steden ende plaetzen, dair die zelve
 " *Hillebrant* na ouden gewoenten, heercomen en-
 " de rechten slants van Utrecht voirscreve van
 " rechts wegen te recht hoirt te staen. Ende voirt
 " oft gebuerde, dat dese onse sententie ofte slytin-
 " ge niet gehoude, voldaan ofte naegegaen en
 " worde, als voirscreve staet, zoe zellen wy in
 " den voirscreve zaken voirtvaeren ende proce-
 " dieren, ende enen ygeliken recht doen, diet van
 " ons begerende is, na wtwysinge des Lantbriefs
 " voirscreve, als wy van rechts ende gewoenten
 " wegen sculdich zyn te doen.

" Ende want deze sententie ende slytinge by
 " onsen weten ende toedoen eendrachteliken aldus
 " geschiet is, ende als boven geruert staet, soe

hebben wy des te oirkonde dezen open Plackaet-
 brieff beneden opt spatium doen besegelen mit
 opgedruften zegele Here *Johans Proys*, Doem-
 deken van wegen der Ecclesie, ende des edele
 ende vrome Here *Johans Borchgreve* van Mont-
 foirt, Heer van Purmereynde ende van der Lin-
 schoten &c. Ritters, van wegen der Ritterfchap,
 ende van wegen der Steden mit zegele des Stads
 van Utrecht. Gegeven tUtrecht in den grote
 Capittelhuse der Kercke then Doem tUtrecht,
 int jaer ons Here dusent vier hondert negen en-
 de tseventich op ten veertienden dach in de
 maent van Augusto.

Dat deze slytinge ter kennis van den gemelden
 Maarfchalk is gekomen blykt uit het gene hier on-
 der geschreven stont:

Executum est presens retrospectum manda-
 tum per me *Gerardum Grollis*, publicum Imperiali
 auctoritate Notarium, in forma prout jacet, il-
 lud de verbo ad verbum alta & intelligibili voce
 legendo, in propriam personam *Melys uten Enga*
 Marschalli apprehensi in domo sua, cui etiam
 recipienti tradidi veram collationatam copiam
 ejusdem mandati in signum vere & realis execu-
 tionis hujusmodi, anno a nativitate Domini
 mcccc octuagesimo mensis Januarii die vicesima
 quinta hora prima vel quasi post meridiem, pre-
 sentibus discretis & honestis viris *Theodorico de*
Broichusen & *Petro* famulo proprio dicti Mar-
 scalci, testibus ad premissa vocatis specialiter &
 rogatis. Quod protestor per hec proprie manus
 mee scripta.

Ik zal op het volgende Jaar van des Maarfchalks
 on-

onwilligheid om aan dit vonnis te voldoen, nader gewag maken.

Onder de voorrechten der Stadt Utrecht was geen der minsten dat de rivier de Vecht van en tot de Stadt Utrecht vry en veilig mocht bevaaren worden. Wy hebben in het begin van dit Deelder Jaarboeken gezien, hoe yverig de Regeerders zich hebben verzet tegens het opstellen van eenen tol te Weesp op de schepen de Vecht op en afvarende tot en van de Stadt Utrecht. Te dezer tydt hadden die van Vreeland een Vriesch schip, 't welk onder andere goederen eene klok, eenen borger te Utrecht toebehorende, medevoerde, aangehaald. De Schipper had hier over zich beklaacht aan den Raadt dezer Stadt, welke aan die van Vreeland dezen brief heeft afgezonden:

" Eerbaere, goede vrunden.

" *Gheryt Gerytsze* een Schipper van Bodelsweert
 " heeft ons te kennen gegeven, dat ghy zyn scip
 " met zynen goede ende mit eenre clocken *Steven*
 " *Butendyck* onsen borger toebehoerende, aentlant
 " gedwongen hebt te komen, ende tscip alzo aent
 " lant komende heeftet uwen Schout zelve getoift
 " ende gebondet, zonder dat die zelve Scipper ende
 " onsen borger u, of den ghenen, die dat scip mitten
 " clocken heeft doen tueven, yet sculdich wezen
 " mach, zoe wy verstaen. Twelck ist alzo, tie-
 " gens onsen rechten ende privilegien draicht, in-
 " houdende in enen punt, dat elck koipman die
 " Vecht op ende nedervaeren mach tot onser Stadt,
 " ende weder van daer, zonder hem enige moye-
 " nisse ofte onrecht te laten gheschien: ende oick
 " dat elck koipman vaaren ende kieren mach tot
 " onser Stadt vryliken mit zynen goede, behou-
 " dens

" dens zyns goets. Soe wy dan die zelve onse rech-
 " ten ende privilegien van u ongebroiken willen
 " hebben, is ons goetlike begeren, van u eernste-
 " like versuokende, dat ghy den voerscreven Scip-
 " per mit zynen scepe ende goede mitter clocken,
 " ende andere goede daer in wezende, van den
 " tuevinge ende onrechter moyenisse costeloy's ont-
 " slaet ende quyttschelt, ende oick zulcx tanderen
 " tyden aen die koiplude alhyr tot onser Stadt ry-
 " sende, ofte van heen komende, niet en kiert,
 " noch en laet gheschien; want indien des niet en
 " gheschiede, zoude wy in onderhoudinge ende be-
 " schermenisse onser rechten ende privilegien ge-
 " drongen werden dat tiegens u te vervolgen ende
 " te verhalen, als des dan geboirlike zyn zoude:
 " ende begeren hyr van een bescreven antwoerde
 " by den bringer van dezen brieve, daer nae wy
 " ons moigen weten te rechten. God zy met u.
 " Gescreven op ten xv den dach in Octobri anno
 " LXXIX.

De Schout dezer Stadt *Jan van Amerongen* ver-
 zuimde dikwerf te recht te komen, door welk wan-
 gedrag verscheide zaken niet konden worden afge-
 daan. De Raadt om dit gebrek te heelen, heeft
 eene oude overdracht vernieuwt, en des Woens-
 daghs naa Martini dit besluit genomen:

*Overdroegen Scepen, Raide ende Oudermans, dat
 zy hoer overdrachten, gemaiçt in den jare XIII^c. ende
 thien nae sinte Peters ende sinte Pouwels dage, inhou-
 dende, als die Schout des morgens te negen uren, ende
 avonts te drie uren, niet ten rechte en quaem, dat als-
 dan die outste Scepen, die dan ter bancke te rechte
 quaem, Schout wezen zal, ende daer van hebben dub-
 balde*

belde hogen, in horen volcomenre machten houden ende hebben willen. Ende waert zake, dat enich van den Scepenen, die alzo ten rechte quaemen, ende die die outste dan waeren, ende recht bielden, enige last, verdriet, hinder, ofte scade van yemant, by waer wie by waer, lede, ofte daerom cost doen mosten, daer van zal de Stadt hoer hoeftheer wezen, ende zyluyden daer inne voerstaen, ende daer van ontheffen ende ontlasten op ter Stadt cost.

Dit Raadts-besluit is noch in dit zelve Jaar, des Maandaghs na Elifabeth, en op S. Nicolaas dagh nader bevesticht. Insgelyks heeft de Raadt goetgevonden des Woensdaghs na S. Andries, den Geheimschryver van het Gerecht dit navolgende te beveelen:

Scepen, Raide ende Oudermans hebben overdragen ende bevolen Ghysbert Thomasse der Scepen Clerck, dat hy Jan van Amerongen, als Schout van onser Stadt in den Stadt brieven scriven zal als gewoenlike is: ende waert zake dat Ghysbert voerscreve hyr van enige moyenisse ofte verdriet kreghe, ofte scade daer by lede, daer van zal die Stadt zyn hoeftheer wezen, ende hem die moyenisse of doen: ende hy zal van den Scepenbrieve Statbrieve maken.

Vyf dagen daar naa, te weten op S. Nicolaas dagh, verklaard zich de Raadt nader:

Die Raide out ende nywe hebben overdragen ende bevelen Ghysbert Thomasse der Scepen Clerck, dat hy van de lyfrenthebrieven, die by den Scepenborgermeyer in der tyt van de wtheemsche luden, na innehout der tafelen in onser Scepenbanck in den Gerechte verlyft werden ofte verlyft zyn, zynt dier tyt herwerts, dat Jan van Amerongen die Schout an der Scepenbancken rechte niet gekomen noch geweest en heeft, Statbrieven maken zel, ende Jan van Amerongen voerscreve

screeve alze een Schout in den zelve brieven scriven zel als gewoenlike is. Ende waert zake, dat Gheryt voerscreeve byr van enige moyenisse ofte verdriet kreghe, ofte scade daer by lede, daer van zal die Stadt zyn hoeft-beer wezen, ende hem die moyenisse ofdoen, ende den scade verstoren.

De Raadt hadt in dit Jaar veel geld moeten uitgeven om te vervolgen het geding tegens den Bisschop, en om de nodige penningen te vinden eenige lyfrenten verkocht. De Schout, welkers naam gewoonlyk in die lyfrente-brieven gestelt wierdt, was eenigen tydt niet verschenen in der Schepenen bank, naar alle waarschynelykheit op ordre of ten minste met overleg van den Kerk-voogdt, om de Regeerders in verlegenheit te brengen, en was het mogelyk deze opneming der penningen te beletten, of vruchteloos te maken. Om welken loozen toelag van den Bisschop te verydelen, de Raadt deze voorziening heeft gebruikt.

In het voorige Deel dezer Utrechtsche Jaarboeken (1) heb ik verhaald dat in het begin van het Jaar 1465. verstaan was, dat de Oversten acht jaren moesten wachten eer zy wederom tot Borgermeesteren of Overste Oudermannen mochten verkoren worden. Deze overdracht is des Saturdaghs naa Katrine verandert, en heeft de Raadt besloten in het vervolg te blyven by den Gilden-brief.

1 4 8 0.

In het Jaar 1480. zyn tot Stadts Regeerders verkoren:

Sche-

(1) Bladz. 462.

Schepenen.

Eerft van Drakenborch, Borgermeester, by zyn afwezen *Jan die Coninck* in zyn stede.

Jan Knyff.

Evert van Voerde.

Godscalck van Brakel.

Jan die Coning.

Jan van Rynesse van Baer.

Henrick van der A.

Henrick van Voerde.

Eerft van Lichtenberch.

Vrederick van Voerde.

Dyrck van Zulen.

Godscalck van Winfen.

Raiden.

Jan Foyt.

Zweder van Zulen.

Henrick Willemsze.

Ghysbert Henricxze.

Henrick Jacobze.

Henrick Borre.

Thomas Arntsze.

Ghysbert Ponsiaenze.

Jacob van Over die Vecht.

Jonge Herman Kroick.

Joest Dyrxze.

Dyrck Dyrxze.

Jan van Schadyck.

Jan die Haze.

Dyrck Eelgysze.

Jacob van der Laer.

Jonge Werner Braem.

Ghe-

Gheryt Mont.

Bartelmeus van Wede.

Jan Boll.

Harbern van Ryn.

Ghysbert Zas.

Beernt Proys Aelbertsze die oude, Borgermeyster.

Dyrcck Willem Huberts zoens zoen.

Oudermannen.

Jan Over die Vecht, Overste Ouder-
derman. } Wantfnyders.

Gheryt van Groenenberch.

Jacob Jacobze.

Adriaen van Abcoude. } Snyders.

Willem Zael.

Peter wten Boegart. } Backers.

Beernt Hafert.

Peter Stail. } Molenaers.

Cornelis Aelbertsze.

Ghysbert Bartoutze. } Linnewevers.

Jacob Zem.

Willem Clueting. } Brouwers.

Arnt Henricxze.

Anthony van Amerongen. } Viscopers.

Clais Engbertsze.

Jan Smail. } Louwers.

Willem Steen.

Gheldolf Gherytsze. } Wollewevers.

Steven van Zulen, Overste Ouderman.

Henrick Roeck. } Marsluden.

Jacob Jansze.

Clais van Zyl. } Botterluden.

Jacob Henricxze.

Henrick van Loenen. } Cordewaniers.

Hen-

Henrick Slewē.	}	Oudecordewaniers.
Herman Beerntsze.		
Cornelis Foyck.	}	Corencopers.
Gheryt Jan Dyrckx zoens zoen.		
Bartelmeus van Eck.	}	Oudewantfnyders.
Jacob Jan Wegensze.		
Gheryt die Kraen.	}	Steenbickers.
Clais Simonsze.		
Clais Pouwelsze.	}	Grauwerkers.
Hughe Foyt.		
Ghysbert Brantsze.	}	Ryemfnyders.
Adriaen van der A.		
Rycout Gherytsze.	}	Bylhouters.
Dyrck Dyrckze van den Anster.		
Arnt die Bruyn.	}	Smeden.
Tyman Ysbrantsze.		
Arnt van Benthem.	}	Zadelaers.
Emont Ghysbertsze.		

Ik heb op het voorige Jaar medegedeelt twee brieven door de Regeerders dezer Stadt aan die van Wyk te Duurstede geschreven, zich beklagende, dat zy, tegens hunne belofte van hen te zullen helpen sterken in het behoudt hunner rechten, voortyds gedaan, niet zo wel als de andere Steden, hunne gevolmachtigde hadden geschikt te Utrecht, om gezamentlyk te overleggen en te beraamen bekwame middelen, door welke de Bisschop zoude kunnen worden overreed en genootzaakt, af te staan van de krenking der voorrechten van de Stadt Utrecht: als mede om hen aan te porren tot het uit de Stadt zetten van die geene, welke met hunne kwaade raadgevingen den Bisschop verharden. De Wykenars, onder voorwendzel van niet te kennen die geene, welke den Kerk-voogd verkeer-

de gevoelens inboefemden, hadden aan dit verzoek niet voldaan, waarom noch nader aan hen op deze wyze is gefchreven :

” Eerbaere, goede vrunden.

” Alzoe wy tot meer tyden aen uwen Eerbaer-
 ” heyden gefcreven ende begheert gehadt hebben,
 ” ons eyntlike te fcriven, of anders te laten weten,
 ” of ghy, achtervolgende tgoent ons by uwen ge-
 ” deputierden in dat cleyn Capittelhuis in den
 ” Doem alhyr, in prefentien ende bywezen van
 ” den gedeputierden van der Eccleſien, Ridderſcap
 ” ende andere Steden des Gefichts van Utrecht,
 ” toegezeyt ende geloift is geweest, ons in onfen
 ” rechten, privilegien, wilkoeren, koeren ende
 ” oude heerkomen zouden willen helpen ftiven en-
 ” de ſtarcken tiegens die ghene, die zich bearbeyt
 ” hebben, ende noch dagelycx bearbeyden, ons
 ” daer inne te krencken, ende die te breken. En-
 ” de oick mede, dat ghy die ghene, die onſe rech-
 ” ten, privilegien &c. voerſcreve breken, ende
 ” onfen gnedigen Heer van Utrecht dair toe rai-
 ” den ende informieren, dat zy ons gebroiken wor-
 ” den, als ghy zelve wel weet, zich binnen uwer
 ” Stadt onthoudende, wt der zelve uwer Stadt
 ” ende bedrive ſtelleden ende zetteden; van twelck
 ” wy noch tot heer toe ghene beſcheydelike wt-
 ” dragende antwoerde van u ontfangen noch ver-
 ” ſtaen en hebben, des ons zeer vervreempt, ende
 ” niet zonder reden. Soe iſt, dat wy noch eens
 ” voer all vruntlike begeren aen uwen Eerbaerhey-
 ” den, ons by dezen onfen Bode int claer ende
 ” ronde over te doen fcriven, waer toe wy ons
 ” verlaten zullen moigen, om ons byſtant te doen
 ” in

” in onsen rechten ende privilegien voerscreve:
” Ende oick mede wes u believen zal te doen mit-
” ten ghenen binnen uwer Stadt wezende, die ons
” krencken ende quetzen in onsen rechten ende
” privilegien voerscreve. Ende zoe ghy dan op
” dat stuck u voertyts ontschuldicht gehad hebt,
” zeggende ende overscrivende, dat wy int gemeyn
” daer van gescreven hadden, niemant noemende,
” alzoe dat ghy qualike wt onsen scriften te recht
” quaemt, of hy voer u behoerde zouden moigen
” vervolgen &c. hoewel, goede vrunden, zulcx
” u belieft gehad heeft te scriven, ons en twivelt
” nochtant niet, ghy en wetet wel beth; doch op
” dat ghy ymmers ghene onschout voer u nemen
” en dorven, zoe gheven wy u te kennen, dat wy
” onse ballingen ende voervluchtigen, zich binnen
” uwer Stadt onthoudende, die ghy wel kent, daer
” mede meynen. Want waeren die wt uwer Stadt
” gestelt ende geset, ons en twivelt niet, onse
” gnedige Heer van Utrecht, zoude ons dan een
” goet gnedich Heer wezen, begerende daerom
” noch als voergescreven staet ende begheert is.
” Ende indien dan, eerbare goede vrunden, u be-
” liefde anders te doen, dan wy begheert hebben
” ende noch begeren, ende oick in gelyken ofte
” meerderen zaken by u gheerne doen zouden wil-
” len, als dan zoudt blyken, dat ghy ons in onse
” rechten ende privilegien voerscreve mede zou-
” den willen krencken, ende den brekers ende
” krenckers der zelven toestant ende beholp doen,
” waer by wy dan oick gedrongen zouden werden
” vorder daer op te versien na den rechte van den
” lande, zoe dat na gelegentheyt der zaken ge-
” boerlike zyn zoude, twelc wy liever voer by
” gaen, kent God almachtich, die uwe Eerbaer-
” hey-

” heyden behueden wille zelich ende gefont, ons
 ” een goetlich bescreven antwoerde weder zeyn-
 ” dende. Gescreven op ten vierden dach in Ja-
 ” nuario anno LXXX.

Voor de bestelling van de Regeering heeft de Raadt den Burchgraaf verzocht over te komen met dezen brief:

” Edele, vrome Heer, bifondere goede vrunt.

” Alzoe onser Vrouwen avont te Lichtmisse
 ” vaste nakende is, ende *Jan van Rynes* noch niet
 ” geheel genezen en is, blivende alzoe in zynen
 ” huse ende cameren, dunct ons van noide zyn,
 ” vorderen raidt daer op te hebben; bidden hyrom
 ” vruntlike uwe liefden alhyr by ons ende den
 ” vrunden te komen mitten yersten dat gheschien
 ” zal moigen, om alle zaken tiegens die voerscreve
 ” tyt helpen te stellen ende vuegen, zoe dat nutste
 ” wezen ende tot onderlinge vruntscap, rust ende
 ” vrede best dienen zel. Die Stadt van Amers-
 ” foert heeft ons tot Heze ter dachvaert doen scri-
 ” ven, daer wy onse vrunden, alze *Gheryt Zouden-*
 ” *balch* ende *Jan die Coning*, geordineert hebben
 ” op dezen voermiddag te wezen, die zake waer-
 ” om en weten wy niet; die geweten wil wy zy
 ” oick voert verkundigen ende te weten laten uwen
 ” liefden, die ons in des wy vermoigen niet spae-
 ” rende, onse Heer behueden wil zelich ende ge-
 ” font. Gescreven op ten seften dach in Januario
 ” anno LXXX.

En vyf dagen daar naa noch nader aangedron-
 gen op zyne overkomst, op deze wyze:

” Edele,

” Edele, vrome, bifondere, lieve Heer.

” Men zeyt alhyr, dat die hoichgeboere, duer-
 ” luchtige, moigende Forft, die Hertoige van
 ” Oefferryck, &c. in Hollant komende werden,
 ” ende alrejde binnen s Hertoigenbofche zyn zou-
 ” de, meynende alzoe te Gorinchem, ende voert
 ” in den lande van Geke mit volke van wapenen te
 ” reyfen, (1) ende wat hyr van is weten wy in der
 ” waerheyt noch niet. Twelck wy in den beften
 ” te kennen geven uwen liefden, vruntlike bege-
 ” rende, of die zelve yet nyewes wiften, ons ende
 ” die vrunden aengaende, dat ons by dezen onfen
 ” Bode ofte anders te fcriven, of te wittigen, en-
 ” de alhyr mitten yerften dat gefchien mach te ko-
 ” men, ende allen zaken ten beften helpen ftellen
 ” tiegens funte Pauwels dach ende onfer Vrouwen
 ” avont te Lichtmiffe, die vafte nakende zyn, ons
 ” niet fpaerende in des wy vermoigen te dancke
 ” ende te wille uwen liefde, die onfe Heer God
 ” behueden wil zelich ende gefont. Gefcreven op
 ” ten xi den dach in Januario anno LXXX.

Even voor de verandering van de Regeering is
 ’er verftaan wederom drie Cameraars te verkiezen,
 naar het voorfchrift van den Gilden-brief.

Biffchop *David* kreunde zich niet aan het geen
 de Egmonder Abt verricht hadt, en weigerde den
 ban en het verbodt op te heffen; weshalven de
 Utrechtsche genootzaakt waren hunne vrienden,
 wel-

(1) Volgens het verhaal van Gouthoeven, bladz. 519. is
 Hertog Maximiliaan omtrent Maria Lichtmiffe in Holland en
 te Gornichem gekomen, deels om de oneenigheden tuffchen
 de Hoeksche en Cabeljauwsche te stillen, deels om de ftrop-
 syen der Geldersche te beletten.

welke zy te Romen hadden, te verzoeken hunne zaak vorder te willen begunstigen. Met dat oogmerk is deze brief, welkers opschrift was, *Herman (1) ende Ghysbert van Lochorst gebroeders, int Hof van Romen residerende, ende enen ygeliken bisonderen, geschreven:*

” Eerbaere, lieve, geminde vrunden.

” Wy hebben wel verstaen, dat ghy u duechdelike en wel bewezen gehadt hebben in onser zake tiegens onsen gnedigen Heer van Utrecht, daer van wy u vruntlike dancken, begerende goetlike aen u onse zake tot onsen rechten ten besten helpen stiven mit onsen gedeputierden vrunden aldaer wezende, ende die zelve zake te promovieren ende te recommandieren, daer des geboerlike ende van noide zyn zal, ende ghy beth weten, dan wy gescriven kunnen, ons wederom niet spaerende in des wy vermoigen. God almachtich wil u behueden ende bewaeren zelich ende gesont. Gescreven op ten XII den dach in Januario anno LXXX.

Veele erven waren voortydts door de Stadt aan ingezetenen gegeven om te bebouwen, welkers bezitters des jaars eenige looden zilvers ten erf-pacht moesten opbrengen. Ik vind te dezer tydt de waerde van een loot zilver by een besluit des Raadts genomen op den dagh van Paulus bekeering bepaald op eenen gouden Beyerschen gulden, (2) met

(1) Van dezen *Herman van Lochorst* heb ik voortyds in myne *Analecta de Hadriano VI.* pag. 255. iets aangetekent.

(2) In de rekening des Cameraars van het volgende Jaar 1481. word een loot zilver geschat op achtien cromstarten, makende acht cromstarten een Stadts pont uit.

met byvoeging, waer yemant die meynde byr mede be-
last te wezen, die mach die erven laten leggen voer pacht
totter Stadt behoiff.

De Regeerders dezer Stadt, moetende het ge-
ding tegens den Biffchop vervolgen, en voorzien-
de dat de gefchillen met den Kerk-voogd niet zou-
den verminderen, insgelyks bezeffende, dat zy niet
veel goets van den Aarts-hertog *Maximiliaan* te
wachten hadden, hebben nodig geoordeelt eenen
wyzen en verftandigen Man tot Advocaat van hun-
ne Stadt te verkiezen, met wien zy zich dagelyks
over alle voorvallende zaken konden beraden. Tot
dat gewichtig ampt hebben zy des daags naa *Paulus*
bekeering benoemt Meeſter *Roquyn van Poel-
geeft*, wien zy tot eene jaarlykfche wedde toegeleit
hebben twaalf Rhynfche guldens, en zys vryheit
van twaalf vaten biers, en eenen tabbert.

Den vyfden Februarius heeft Biffchop *David*, in
plaatze van *Pieter Mileth*, tot Aarts-diaken aange-
ftelt *Steven* Hertog van Beyeren, welke zo te Keu-
len als hier Kanonik was. (1)

Het Geyn, eertydts Stadts gerechtigheden ge-
hadt hebbende, was door de voorige oorlogen met
Holland, en in het byzonder met die van Yffelſtein,
zeer vervallen, en genoegzaam ontbloomt van in-
wooners, en die zich daar noch ophielden, wa-
ren zo verarmt, dat ze buiten ſtaat waren om
eenen Parochie-Prieſter te onderhouden, en de ver-
valle Kerk te vermaken. Weshalven ter onder-
houding van den openbaaren Godsdienſt, het Capit-
tel van S. Marie te Utrecht toegeſtaan heeft, dat
de Abt van het Kloofter van Nazareth in Geyn

E c 4

de

(1) De brief van aanſtelling kan gezien worden by *Matth.*
Manud. ad Jus Can. p. LXIX.

de plaats van eenen Parochie-priester zoude waarnemen, en het Klooster de kosten nodig ter herstelling van de Kerk uitschieten, onder voorwaarden, dat indien de ingezetenen onder die Kerk hoorende wederom in staat mochten geraken, om eenen eigen Priester te onderhouden, zy dan aan het Klooster de verschote penningen tot opbouw van de Kerk zouden weder geven. (1)

De Schout *Jan van Amerongen* niet willende naar gewoonte de verkoore Schepenen in den eedt nemen, heeft de Raadt gebruik gemaakt van het voorrecht door Bisschop *Jan van Vernenborch* verleend, van 't welk ik hier boven bladz. 175 melding gemaakt heb, en bevolen den Schepen-borgermeelter *Evert van Drakenborch* de Schepenen den eed af te nemen, met toezegging van hem schadeloos te zullen houden, indien hy hier van eenige schade, hinder of moeyenisse in het vervolg moest lyden.

Tot stuiting en voorkoming van eenen onverwachten overval, is des Woensdaghs na Oculi ter klokke afgekondicht:

Wairt zake, dat by nacht ende ontiden enich opstal of gerufte gevele binnen of buten onse Stat, dat Godt verbueden moet, als dan zel die Scepenborgermeyster in der tyt die banclock doen slaen, daer van by altoes de sloetelen hebben zell. Ende waert zake dattet opstal of gerufte geviel in een van de andere Kerspelen, daer die Scepenborgermeyster niet inne en woenden, soe hebben die Raide gheordiniert in elken van den anderen een man byr na benoempt, die dan die clocke in den kerspel daer

(1) De brief van het Capittel van S. Marie kan gelezen worden by Matth. de Jure Gladii, p. 304. voegende hy 'er by, dat de brief noch niet was uitgegeven, vergeten hebbende, dat hy dezelve in zyn boek de Nobilitate, p. 836. driejaren te voren uitgekomen, reets hadt medegeedeelt.

daer dat gevielt, zel doen slaen zoe lange thent men die banclocke slaet, ende niet langer: ende die zelve gheordinierde zellen oick die sloetelen van den Kerken hebben. Ende oft hem alzoe maiſte, dat die Scepenborgermeyster noch gedeputierden bi den clocken niet gekomen en konden, zoe zyn geschicht goede mannen nabescreve, die in dier kerspell, dattet geschiede, een becken slaen zellen, ende dan zellen die gheordinierde byr na volgende elck in zyn kerspel oick den becken slaen ter tyt toe, dat men die banclocke slaet ende niet langer. Ende als men die banclocke slaet, zoe en zelmen anders gheen clocke noch becken slaen. Ende waert zake, dat yemant, wye by waer, anders dan de gedeputierde voer ende na genoemt, enige clocke ofte becken sloege, dat zoudemen terstont mitten sweerde aen hoeren liuen rechten: ende tot wat tyden die clocken ofte becken geslagen zullen werden in maniere voerscreve, zoe zal een ygelyck komen in zyn vierendeel, als gewoenlyk is.

Tot klokkeslagers waren benoemd van de banklok de Schepenborgermeester, van S. Nicolaas Gheryt Voet, van S. Geertrui Jan van Masch, en van S. Jacob Jan van Lantscroon; en dan acht en dertig bekkerslagers, welkers namen in het Buurspraak-boek uitgedrukt staan. Deze voorzorg zal zekerlyk gesproken zyn uiteene bekommering voor het krygs-volk, 't welk de Aarts-hertog Maximiliaan geschikt hadt om eenen inval in Gelderland te doen. Hier aan schryve ik toe de afkondiging des Maandaghs na Palmes gedaan, volgens welke ieder burger en ingezeten onder de zeffig en boven de twintig jaren oudt, aangezeit is, zich ter uittocht gereedt te maken, en als de klok slaet gewapent op de Neude te komen, en den Overste te volgen.

In den zo even eersten opgegeven brief aan den Borchgraaf van Montfoort hadt de Raadt onder

anderen bekend gemaakt, dat zy op het verzoek van die van Amersfoort *Gheryt Zoudenbalch* en *Jan die Coning* hadden afgezonden ter dagvaard te Heze, zonder te weten de reden, tot welke die byeenkomst zoude dienen. Uit eenen naderen brief aan hen geschreven schynt my te blyken, dat de Amersfoorders hadden gehandelt met den Bisschop over het treffen van een vergelyk met deze Stadt, en van het geen door hen verricht was, kennis gegeven aan de bovengemelde afgezondenen. De Utrechtsche zeer verlangende om dezen twist neder te leggen, hebben hunne dankbaarheid aan de Amersfoorders voor de aangewende moeite betuicht, en verzocht dat zy die geene, welke met den Bisschop ter bevordering van dat groote werk hadden gesproken, naar Utrecht wilden afvaerdigen, om nader zich te kunnen beraden. De brief is van dezen inhoudt:

„ Eersame, bifondere goede Vrunden.

” Alzoe uwe Eersamheyden vaste cost ende arbeyt gedaen hebben tusschen onsen gnedigen
 ” Heer van Utrecht ter eenre, ende ons ter ander
 ” zyden, zulke gheschelen ende twisten tusschen
 ” zynen Gnaden ende ons op deze tyt wezende,
 ” te verlyken ende neder te leggen, daer van doch
 ” tot heer toe niet gekomen en is. Soe wy dan,
 ” eersame goede vrunden, altois bereyt geweest
 ” hebben, ende noch zyn, zynen Gnaden te doen
 ” al dat goede onderzaten hoeren lantsheer sculdich zyn van doen, behouden den lantbrief, ende ons onser rechten ende privilegien, die zyne
 ” Gnaden beloift hebben te onderhouden zonder
 ” verbreken, begeeren wy zeer vruntlike aen uwen
 ” Eer-

" Eerfamheyden, die drie perfonen, die van uwer
 " Eerfamheyden wegen over deze zake gegaen,
 " ende daer inne gefproiken hebben mit onfen voer-
 " fcreven gnedigen Heer, ende onfen Gedeputier-
 " den, en vrydage naiftkomende te prime tyt al-
 " hyr in den Doem by ons te fchicken ende te vue-
 " gen, om te beziën ende te ondertaften wes goets
 " in deze zake noch te vynden zullen moigen we-
 " zen, daer toe men ons geboirlich ende goetwil-
 " lich vinden zel. Ende zoe vele dan dezer onfer
 " vruntliker begheerte gefchien mach, daer van
 " willen ons een goetlich befcreven antwoerde by
 " dezen onfen Bode wederzeynden uwe Eerfam-
 " heyden, die ons weder niet fparende, God be-
 " hueden wille zelich ende gefont. Gefcreven op
 " ten XIII den dach in Martio anno LXXX.

Insgelyks hebben op dezen zelven dagh de Re-
 geerders, welke niets wezentlyks befloten zonder
 ingenomen raadt van den Borchgraaf van Mont-
 foort, zyn Hoog-Ed. verzocht deze byeenkomst
 by te woonen, en ten dien einde aan hem dezen
 brief afgezonden.

" Edele, vrome, lieve Heer, bifondere goe-
 " de vrunt.

" Wy gebieden ons tot uwen liefden, foe wy
 " hartelyfte moigen, begerende den zelven vrunt-
 " like te weten, dat wy alhyr zonderlinge niet en
 " weten noch en vernemen dan goet, na den be-
 " loip van der tyt. Dan, lieve Heer, zoe wy uwen
 " liefden tanderen tyden gefcreven, ende anders
 " gewitticht gehadt hebben van der Stadt van A-
 " mersfoert, die vafte coft ende arbeyt gedaen heb-
 " ben

” ben om die twisten ende gheschelen, tusschen on-
” sen gnedigen Heer van Utrecht ende ons wezen-
” de, te verlyken, zoe hebben zy corts aen enigen
” onser Raitsvrunden gescreven, als uwe liefden
” zien moigen in der copie in dezen onsen brieve
” besloten geleyt. Mer, lieve Heer, om alles besten
” wille, heb wy nu weder aen die Stadt van Amers-
” foert gescreven, vruntlike begerende, dat zy en
” vrydage naistcomende die drie personen van hoe-
” ren Raitsvrunden, die mit onsen Raitsvrunden
” van dezer materie gesproken ende getractiert
” gehadt hebben, alhyr in den Doem te prime tyt
” by ons schicken ende vuegen willen, om te be-
” zien ende te ondertaften wes goets in dezer zake
” noch gevonden mochte werden. Ende want wy
” dan, lieve Heer, uwe liefde daer gheerne by
” hebben zouden, buyten die welke wy doch niet
” te sluten noch te concluderen en dencken, soe
” ist, dat wy vruntlike bidden uwe liefden, zoe
” verre dat doenlike zyn zal, op ten voerscreven
” tyt alhyr by ons te komen, om in deze en ande-
” ren zaken te helpen raiden ende ordineren, zoe
” dat nutste wezen, ende tot rust ende vrede best
” dienen zal. Ende oftet ymmers alzoe gelegen
” waer, dat uwe liefden ter voerscreve tyt alhyr
” niet gekomen en konde, ons dan by dezen onsen
” Bode over te doen scriven, of andersyns te we-
” ten laten uwe goede advis van desen, ende voer-
” der of daer yet zeegbaers zy, ons daer nae in
” den besten te moigen stellen. Edele, vrome,
” bifondere lieve Heer, vermochten wy yet, daer
” inne willen wy ongespaert zyn van uwen lief-
” den, die onse Heer God behueden wille zelich
” ende gesont. Gescreven op ten XIII den dach
” in Martio anno LXXX.

De Paus van Romen heeft aan de Utrechtsche eenen brief geschreven, hen bevelende *Dirk van Huesden* en *Jan van Mekerem* weder te doen genieten het vrye gebruik der Stadt Utrecht, met aanmaning om zich met den Bisschop te bevredigen. De Utrechtsche om hunne bereitwilligheid te toonen aan het goetvinden van het Opperhoofd der Kerke, hebben eenige gevolaucht, om den Bisschop hier van kennis te geven, en om werksellig te maken het geen ter bevordering van de verzoening dienen konde, en is door hen des Maandaghs na Paeschen tertia Aprilis dit besluit genomen:

Die Raide out ende nywe hebben gemachticht, niet wederroipende hoere voergemachtichden, Meyster Jan van Oudaen, Doctoer in der heyliger Kercken, Meyster Robrecht de Lam, Doctoer in beyden Rechten, Deken ter Kerke van Sunte Marien, Meyster Ludolf van Hoorn te Oudemunster, ende Meyster Elyas van Noerde, tsunte Marien Kerke Canonicen, Meyster Jan Zegerszoen, Ghysbert van Meerloe, Clais van Domborch, ende andere, die men noch noemen zell in der zake dyenende onse gnedigen Heer van Utrecht te insinueren onse Breve Apostolicum, ende dat daer aen cleven zell, ende tot ruste ende vrede dyenen zell in dezzer zake in der bester formen. Hyr waeren by geroipen als tuge Meyster Amelius Dyrckzoen, Her Dyrck van Gheyn, ende Her Herman Gherytzoen, Priesters Vicarii in der Buerkerken.

Om den Bisschop te verwittigen de dadelyke voldoening aan het geen de Paus geeischt hadt, heeft de Raadt op den zelve dagh eene volmacht uitgelevert:

” Univerfis & singulis presentes nostras literas;
” five

" five prefens publicum instrumentum visuris, seu
 " legi audituris, nos *Ernestus de Drakenborch*, *Bernardus Proys* Burgimagistri, *Johannes de Over die*
 " *Vecht*, *Stephanus de Zulen*, superiores Oudermanni
 " presentis & currentis: nec non *Gerardus Zouden-*
 " *balch*, *Wilhelmus de Steenre* Burgimagistri, *Jo-*
 " *hannes Boembouwer* & *Johannes de Damasco* supe-
 " riores Oudermanni proxime preteriti annorum,
 " ceterique Scabini, Consules, Communes Ouder-
 " manni consilii antiqui & novi civitatis Trajecten-
 " sis, ac Consilium antiquum & novum ejusdem
 " civitatis Trajectensis facientes & reputantes, ad
 " univerforum notitiam deducimus, & deduci vo-
 " lumus per presentes, quod nos in domo nostra
 " Consulatus ad infra scripta peragendum, ut moris
 " est, specialiter congregati, omnibus melioribus
 " modo, via, jure, stilo, causa & forma, quibus
 " melius & efficacius potuimus ac debuimus, ac
 " possumus & debemus, citra tamen quorumcum-
 " que Procuratorum & Sindicorum nostrorum hac-
 " tenus per nos quomolibet constitutorum revoca-
 " tionem, unanimiter & concorditer fecimus, con-
 " stituimus, creavimus & ordinavimus, ac tenore
 " presentium facimus, constituimus, creamus ac
 " solemniter ordinamus nostros, & dicte civitatis
 " nostre Procuratores & Sindicos, auctores, facto-
 " res, negotiorumque nostrorum infra scriptorum
 " gestores ac nuncios speciales & generales, ita
 " tamen quod specialitas generalitati non deroget,
 " nec e contra, videlicet providos & discretos vi-
 " ros magistrum *Ghysbertum de Merloe* in Curia Tra-
 " jectensi causarum Notarium juratum, & *Nicolaum*
 " *de Domborch*, Clericos Trajectensis dyocesis, ab-
 " sentes tanquam presentes, & quemlibet eorum
 " in solidum; ita tamen quod non sit melior con-
 " ditio

" ditio primitus occupantis, neque deterior subse-
 " quentis; sed quod unus eorum inceperit, alter
 " eorundem id prosequi valeat mediare & finire
 " cum effectu, ad nostrorum constituentium no-
 " minibus, & pro nobis certificandum, & certum
 " reddendum & faciendum reverendum in Christo
 " Patrem & Dominum nostrum Dominum *David*
 " Episcopum Trajectensem, nos constituentes om-
 " nibus & singulis in quodam Brevi Apostolico no-
 " bis per Sanctissimum in Christo Patrem & Domi-
 " num nostrum Dominum *Sixtum*, divina providen-
 " tia Papam quartum, missio & directo, contentis,
 " ut filios obedientie ejusdem sedis paruisse, & sem-
 " per parere velle juxta nostrum posse & nosse:
 " nec non quod quidam dominus *Theodoricus de*
 " *Huesden* Presbyter, & *Johannes de Mekerem*, in
 " eodem Brevi Apostolico nominati, a nobis, ut
 " pretenditur, (1) relegati, fuerint & sint per nos,
 " in quantum in nobis est obtemperantes mandatis
 " Apostolicis, restituti & redintegrati civitati Tra-
 " jectensi antedictæ, prefato Domino Trajectensi
 " insinuandum & intimandum: nosque ad pacem
 " & concordiam ac tranquillitatem cum eodem am-
 " plectandas paratos & pronos existere offeren-
 " dum, ac aliis omnibus & singulis, nobis per di-
 " ctum Breve mandatis, integre parere & obedire
 " velle,

(1) Want de Utrechtsche Regeerders hebben ontken, dat
Dirk van Huesden uit de Stadt gebannen was. In het Raads-
 boek vind ik op dezen zelven dagh, te weren den derden
 April, dit aangetekent: *Die Raide out ende nywe hebben be-
 lieft ende geconsentiert zoe verre die van noide is, dat Dyrck
 van Huesden Priester wel binnen onse Stadt komen ende we-
 gen mach, protestierende, dat zy overmits deze believinghe en-
 de consent niet tiegens die vryheit der heyliger Kercke en den-
 ken te doen; ende oick certificierende, dat den zelven Heer
 Dyrck die Stadt niet verboden en is geweest.*

” velle, falvis nihilominus noſtris appellationibus,
” proteſtationibus, abſolutionibus, ac aliis actis &
” actitatis in preſenti cauſa, ſeu illius occasione,
” ubilibet ſeu quomolibet habitis & factis, a quibus,
” vel eorum aliquo, non intendimus reſilire per
” preſentem vel actum in futurum faciendum; ſed
” illis ſemper inheremus, de quo proteſtamur nos
” conſtituentes antediſti: unum quoque vel plures
” Procuratorem & Syndicum, ſeu Procuratores &
” Syndicos, loco ſui ſubſtituendum, eumque vel
” eos revocandum, & onus procurationis & ſindi-
” catus hujusmodi in ſe reſſumendum totiens quo-
” tiens eis, vel eorum alteri placuerit & viſum fue-
” rit expedire: & generaliter omnia & ſingula fa-
” ciendum, dicendum, gerendum, exercendum
” & procurandum que in premiſſis & circa ea ne-
” ceſſaria fuerint ſeu etiam quomolibet oportuna,
” & que nos conſtituentes faceremus, ſeu facere
” poſſemus, ſi premiſſis omnibus & ſingulis preſen-
” tes & perſonaliter intereſſemus, etiam ſi talia
” eſſent, que mandatum exigent magis ſpeciale,
” quam preſentibus eſt expreſſum. Promiſimus
” inſuper, & tenore preſentium promittimus, vice
” & nomine omnium & ſingulorum, quorum inte-
” reſt, intererit, aut intereſſe poterit quomolibet
” in futurum, nos gratum, ratum atque firmum
” perpetuo habituros totum id & quidquid per di-
” ctos noſtros Procuratores & Syndicos, aut eorum
” alterum, actum, factum, dictum, geſtum pro-
” curatumve fuerit in premiſſis, aut aliquo premis-
” ſorum, relevantes exnunc eodem ab omni one-
” re fatiſdandi, iudicioque ſiſti & iudicatum ſolvi,
” cum omnibus & ſingulis ſuis clauſulis neceſſariis
” & oportunis, ſub ypotheca & obligatione om-
” nium bonorum noſtrorum preſentium & futuro-
” rum,

" rum, ac sub omni juris & facti renuntiatione ad
 " hec necessaria pariter & cauthela. In quorum
 " omnium & singulorum fidem & testimonium præ-
 " missorum presentes literas, sive presens publicum
 " instrumentum exinde fieri, & per Notarium pu-
 " blicum infra scriptum subscribi & publicari man-
 " davimus, sigillique civitatis nostre antedictæ jus-
 " simus & fecimus appensione communiri. Datum
 " & actum Trajecti in domo nostro Consulatus an-
 " te dicta, sub anno a nativitate Domini millesimo
 " quadringentesimo octuagesimo, indictione tertia
 " decima, die vero Lune tertia mensis Aprilis,
 " Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Do-
 " mini nostri, Domini *Sixti*, divina providentia
 " Pape quarti, anno nono, presentibus ibidem dis-
 " cretis viris Dominis *Thimanno de Gbeyn & Amilio*
 " *filio Theodorici Tylemanni*, Presbyteris, in Ecclesia
 " Civili perpetuis Vicariis, testibus ad premissa
 " vocatis specialiter & rogatis.

De overkomst van den Aarts-hertog *Maximi-
 liaan*, wiens voornemen was eenen inval in Gelder-
 land te doen, veroorzaakte geen en ongegronden
 vrees van overlast aan de inwooners van dat ge-
 deelte van het Neder-sticht, 't welk aan Gelder-
 land grenst, en vooral aan die van Rhenen. Wes-
 halven de Regeerders van deze Stadt hen hulpe,
 indien des nodig zoude zyn, hebben toegezeit, en
 des Dingsdaghs na beloken Paesschen den xi April,
 dit besluit genomen:

*Die Raide out ende nywe hebben overdragen, dat
 men die van Renen, ende voert anderen in den Gestichte
 van Utrecht gezeten, bystant doen zall in volke daer
 te zeynden, of andersjyns, als des van noide wezen
 zall, off zy last kregen van enige ruteren, ofte yemant*

anders wie hy waer, die hemluden overvallen ofte last zouden willen doen: ende hebben den Oversten macht ende moige gegeven den orber hyr inne te doen, als dat nutste wezen zall.

Ik vind ook in de rekening van den Cameraar over dit Jaar, dat wegens deze Stadt twee vaaten kruit met zes haak-bussen naar Rhenen gezonden, en noch in het zelve Jaar weder herwaarts gebracht zyn. De Hollanders hadden wel verscheide Dorpen in Gelderland geplondert en verbrant, en de Stadt Wageningen ingenomen, maar geene schade aan het Sticht gedaan.

De Raadt heeft de vier Overstems verzocht te benoemen eenige bekwame en ervaren lieden, 't zy geestelyke of weereltlyke zonder onderscheit, insgelyks of zy leden van den Raadt waren, of niet, om met den Bisschop over het nederleggen der geschillen te handelen. Welke Overstems eenen keur gedaan hebbende, is op naam van den gantschen Raadt deze volmacht uitgegeven, welkers woorden, voor zo verre zy overeen komen met de zo even opgegevene, ik alhier zal overflaan.

” Univerfis &c. Videlicet venerabiles, egregios
 ” & religiosos viros Magistros *Johannem de Hou-*
 ” *daen*, ordinis Predicatorum, sacre Theologie
 ” Professorem, *Petrum Buys*, ordinis Canonicorum
 ” regularium Doctorem, & *Ryquinum Poelwyck*,
 ” Licentiatum in Decretis, ac *Johannem de Veno*
 ” armigerum, concivem nostrum, convenientim,
 ” absentes tanquam presentes, ad, nostrorum con-
 ” stituentium & nobis adherentium nominibus,
 ” cum reverendo Patre & Domino, Domino *Da-*
 ” *vid* Episcopo Trajectensi, seu ejus Procuratore
 ” Fiscali, vel aliis suis Procuratoribus legitimis,
 ” ad

" ad infraſcripta mandato ſufficienti ſuffultis, de &
 " ſuper quibusdam litibus, controverſiis aliisque
 " queſtionum materiis, occasione cujuſdam pre-
 " tenſe exulationis ſive bannitionis de perſonis quo-
 " rundam Domini *Theodorici de Huesden* Presbyteri,
 " & *Johannis de Mekerem* concivis noſtri, per nos,
 " ut pretenditur, exulatorum, inter nos ex una,
 " & prefatum Dominum noſtrum Trajectenſem,
 " ſeu ipſius Procuratorem Fiſcalem ſubortis, &
 " ſuper quibus in Romana Curia lis vertitur, cum
 " omnibus & ſingulis ſuis emergentibus, inciden-
 " tibus, dependentibus & connexis, bonam pacem
 " & concordiam, ut lites & rixe, ac expenſa &
 " labores, aliaque incommoda vitentur, humiliter
 " & amicabiliter conveniendum, concordandum
 " & pacificandum, plenamque pacem cum Pater-
 " nitate ſua ineundum, amplectandum & obſervan-
 " dum, ac in eventum & quantum opus fuerit,
 " arbitros & amicabiles compoſitores eligendum,
 " & in eodem de alto & baſſo, ac de jure & facto
 " compromittendum, & compromiſſum faciendum:
 " nec non laudum ſeu ſententiam arbitralem in pre-
 " ſenti cauſa per arbitros hujusmodi promulgan-
 " dum; & quecumque conventa, tractata, & pre-
 " miſſorum occasione concordata obſervandum,
 " corporalique juramento ac etiam ſcriptis respon-
 " ſurum, & aliis pecuniarum poenis firmandum,
 " vallandum & corroborandum: ceteraque omnia
 " & ſingula faciendum, dicendum, exercendum &
 " procurandum &c. Datum & actum Trajecti &c.
 " die vero Lune XXIII menſis Aprilis, preſentibus
 " ibidem diſcretis viris *Antonio filio Petri*, & *Jo-*
 " *hanne de Blochoven*, hoſtariis noſtris, teſtibus ad
 " premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Insgelyks zyn door den Raadt ten zelve daghe de vier Overstens gemachticht, om van den Cameraar zo veel geld te eiffchen als zy nodig zouden oordeelen te moeten worden besteed, buiten verplichting om aan iemand te openbaren, waar toe die penningen gebezicht zouden worden. Dit doet my giffen, dat men door dat veel vermogend middel, eenige baatzuchtige en geldgierige Raadsmanen van den Bisschop zal getracht hebben in dezer Stadts belang over te haalen.

Noch is 'er te dezer tydt gehandelt over het verffenen der geschillen, welke tusschen de Staten en den Bisschop in zwang gingen, klagende de eerste, dat het verdrag in het Jaar 1477. gemaakt, door den Kerk-voogd niet onderhouden wierdt, en heeft de Stadt zich verklaart stiptelyk het zelve te zullen onderhouden.

Het schynt dat de Bisschop zich niet zo handelbaar betoont heeft dan de Utrechtsche, en dat de verscheide byeenkomsten van de wederzyts afgevaerdigden eenigen tydt vruchteloos zyn afgelopen, want ik vind in het Raads-boek, op S. Peters dagh prima Augusti dit aange'tekent:

Overdroegen die Raide out ende nywe, dat men after deze tyt voert geen dachvaerden meer houden en zel mir mynen Heer van Utrecht, ten zy dat byt proces of doe. Ende hebben daerom die zelve Raide out ende nywe macht ende moige gegeven onsen Oversten out ende nywe den oerber te doen int vervolch van den zelve proces int hof van Romen, ende de Cameraers zellen hem die ghelden leveren daer toe dyenende.

Zo dat de Raadt besloten heeft niet langer te draalen; maar het geding te Romen, welkers voortgang gedurende dezen handel schynt stil gestaan te hebben, te vervolgen.

Mogelyk zal dit befluit den Biffchop aangezet hebben om zich nader te verklaren, en zyne eifchen over te geven. Immers ik vind gewag gemaakt van eenige der zelve, welke de Raadt ingewilligt heeft, in het Raadsbefluit, genomen des Manendages na Bartolomei xxviii Augufti:

Die Raide out ende nywe hebben ter eren ons gnedichs Heere van Utrecht belieft ende geconsentiert, dat die achte personen in enen plackaet bezegelt mit ons gnedichs Heere zegele voerfcreve benoempt, ende noch ses personen, als Jan die Coning die Goutsmit, mit zyne vennoiten, ende twee of drie vrouwen personen, weder binnen onse Stadt zullen moighen komen op zulke ordinnancie ende manieren, als men daer op ramen ende maken zel by den ghenen, die daer by hoeren, daer een ygelick mede te vreden wezen zall, mit voerwerden, waert zake, dat die zake van den proces tuffchen onsen gnedigen Heer van Utrecht ende onfer Stadt mit onse adherenten in den Hove van Romen hangende, niet of gedaen ende gededingt en worde, dat als dan deze behevinge ende consent van gheenre weerde, ende niet, wezen en zel.

De Regeerders hebben, ten blyke van hunne toegevenheit aan den Biffchop, ten zelveu daghe hem eenige aanbiedinge laten doen, en voornamentlyk de verftoring van de kosten in het pleit gemaakt, en ten dien einde uitgelevert deze volmacht:

„ Univerfis &c. nos Ernestus de Drakenborch &c.
 „ providos & discretos viros Magistrum Gbysbertum de Meerlo in Curia Trajectensi caufarum Notarium juratum, & Nicolaum de Domborch, Clericum Trajectensis dyocesis &c. ad, noftrorum
 „ constituentium, nobisque adherentium, nomini-
 „ bus, & pro nobis & illis, ad finem, ut omnis

„ concordia & pax subsequatur inter reverendissi-
 „ mum Dominum nostrum Dominum Trajecten-
 „ sem Episcopum ex una, & nos ac suam civitatem
 „ Trajectensem, partibus ex altera, nos Domino
 „ nostro Trajectensi predicto ad omnem humani-
 „ tatem, mansuetudinem, subjectionem & obe-
 „ dientiam offerendum; ac veniam & concordiam
 „ cum eodem, si necesse fuerit ad cauthelam, nec
 „ non juris rigorem, cui dictus Dominus noster
 „ innititur, molliri ac temperari: ac oblationes de
 „ refundendo expensas in hujusmodi causa oblatas
 „ acceptari petendum, illasque de novo facien-
 „ dum: nec non quoscumque processus contra nos,
 „ & nobis adherentes habitos seu factos tolli & re-
 „ vocari: absolutionemque ad cauthelam, quantum
 „ indigeamus, impendi: ac consensum ipsius Do-
 „ mini nostri de revocatione & absolutione, pre-
 „ dictis per sanctissimum Dominum nostrum Pa-
 „ pam, seu quemcumque alium ad id deputatum,
 „ sive deputandum, faciendis & impendendis, qua-
 „ tenus opus existat, etiam petendum & obtinen-
 „ dum: appellationibusque, sententiis, processibus,
 „ & quibuscumque aliis pro nobis in hujus-
 „ modi, causa & processu factis, habitis & obten-
 „ tis, nomine nostrorum constituentium, dummo-
 „ do premissa a prefato Domino nostro Trajecten-
 „ si, sic, ut premittitur, obtineri queant, & non
 „ alias, renuntiandum: protestationesque quas-
 „ cumque in premissis necessarias, & de non resi-
 „ liendo ab eisdem sententiis, appellationibus &
 „ processibus in casu non subsecute concordie,
 „ quod Deus avertat, faciendum & procurandum:
 „ & in eventum nos constituentes gratie & deter-
 „ minationi sanctissimi Domini nostri Pape super
 „ premissis oblationibus submittendum: & genera-
 „ „ liter

„ liter omnia & fingula faciendum, dicendum,
 „ gerendum, exercendum & procurandum, &c.
 „ Datum & factum Trajecti in domo noſtra Con-
 „ ſulatus ſub anno a nativitate Domini milleſimo
 „ quadringentefimo octuageſimo, indictione tertia
 „ decima, die vero Lune xxviii menſis Auguſti &c.

Het Roomſche Opper-hoofd heeft den Biſſchop aangemaant tot den vrede, en voorgelagen eene opſchorſing van het geding voor eenige weeken, om dien tuſſchen-tydt te beſteden tot eenen vriendelyken handel, zo dat geduurende dezelve de ban en het verbodt van openbare geeſtelyke Godsdienſtige oeffeningen zouden zyn opgeheven; doch indien on- verhoopt geen verdrag tot wederzyts genoegen getroffen wierdt, dat dan ieder zyne ſtukken en bewyzen zoude overzenden naar Romen, om aldaar beſliſt te worden. De Stadt Utrecht heeft daar in bewillicht, blykende uit dezen brief:

„ Univerſis & ſingulis preſentes noſtras literas
 „ ſive preſens publicum inſtrumentum viſuris, ſeu
 „ legi audituris, Nos *Erneſtus de Drakenborch* &c.
 „ ad univerſorum notitiam deducimus, & deduci
 „ volumus, & notum facimus per preſentes, quod
 „ nos in domo noſtra Conſulatus ad inſcripſa
 „ peragendum, ut moris eſt & conſuetudinis, ſpe-
 „ cialiter congregati, attendentes, quantum reve-
 „ rendiſſimus in Chriſto pater & dominus noſter,
 „ Dominus *David de Bourgonia* Epicoſopus Trajec-
 „ tenſis, nos, ac Clerum ipſum Trajectenſem no-
 „ bis adherentem, vigore cujuſdam Brevis Apoſto-
 „ lici, ſue Paternitati per preſatum ſanctiſſimum
 „ noſtrum Papam directi, a quibuſvis ſententiis,
 „ quibus per ſuam Paternitatem innodati exſtitera-
 „ mus,

„ mus, ut interim cum majori animi sinceritate
„ diffensiones inter Paternitatem suam ex una, &
„ nos, ac Clerum Trajectensem nobis adherentem
„ predictum, ex altera parte existentes, tractari
„ & componi possent, ad cauthelam absolvit, at-
„ que interdictum & alias censuras relaxavit, us-
„ que ad quintum diem mensis Octobris proxime
„ futuri; ita ut post illam quintam diem ad statim
„ absolutio & relaxatio hujusmodi consumpte es-
„ sent & terminarentur, atque quod extunc in
„ causa diffensionum hujusmodi inter nos, nobis-
„ que adherentes predictos, ac suam Paternitatem
„ ipsiusque Procuratorem Fiscalem, iterum proce-
„ dendum est, & tempus tunc requireret & postu-
„ laret in hac causa defensiones hinc inde ad Ro-
„ manam Curiam mitti: Nos ac nobis adherentes
„ antedicti, hanc causam per viam amicabilis com-
„ positionis, cui in dies intendimus, juxta tenorem
„ dicti Brevis Apostolici terminari cupientes, tem-
„ pus prosecutionis hujusmodi cause a dicta die
„ quinta mensis Octobris ad octo dies de post im-
„ mediate sequentes, quantum in nobis est, atque
„ presens negotium nos & nobis adherentes con-
„ cernit, sub spe pacis & concordie, prorogavi-
„ mus & suspendimus, ac prorogamus & suspen-
„ dimus per presentes; hac tamen adjecta condi-
„ tione, quod si infra illud tempus concordia hu-
„ jusmodi, quod Deus avertat, non subsequatur,
„ extunc prefatum tempus prosecutionis hujusmo-
„ di cause curret prima die post ultimam diem
„ suspensionis, scilicet post illos octo dies quintam
„ diem mensis Octobris prefati, sic ut premissum
„ est, sequentes, ac singula inter nos & nobis ad-
„ herentes prelibatos, ac prefatum Dominum no-
„ strum reverendissimum Episcopum Trajectensem
„ ipsi-

„ ipsiusque Procuratorem Fiscalem, censebuntur
 „ & erunt in illo statu, in quo fuerant & essent,
 „ si suspensio hujusmodi facta non fuisset. Et si
 „ quidquam interim per nos aut Procuratores no-
 „ stros hinc inde, seu eorum aliquem, in Curia
 „ Romana aut extra eam, qualitercumque actum
 „ seu factum foret in hac causa, illud totum pro
 „ infecto habebitur, atque nullius roboris erit vel
 „ momenti, prout nos exnunc pro infectis habe-
 „ mus & pro cassatis. In quorum omnium & sin-
 „ gulorum fidem & testimonium premissorum pre-
 „ sentes nostras literas exinde fieri & per Nota-
 „ rium publicum infra scriptum subscribi & publi-
 „ cari mandavimus, sigillique civitatis nostre Tra-
 „ jectensis antedictae appensione jussimus & feci-
 „ mus communiri. Datum & actum Trajecti in
 „ domo nostra Consulatus antedictae, sub anno a
 „ nativitate Domini millesimo quadringentesimo
 „ octuagesimo indictione tertia decima, die vero
 „ Mercurii penultima Augusti, hora tertiarum vel
 „ quasi, Pontificatus &c. presentibus ibidem dis-
 „ cretis viris *Jacobo de Amerongen*, cive Trajecten-
 „ si, & *Johanne Gruter de Venrande* Leodicensis
 „ dyocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter
 „ & rogatis. (1)

Op dien zelven dagh zyn vier leden van den
 nieuwen Raadt, te weten *Eerst van Drakenborch*,
Jan over die Vecht, *Jan de Coning*, en *Zweder van*
Zulen, en vier uit den ouden Raadt, te weten *Ghe-*
ryt Zoudenbalch, *Jan van Masch*, *Rolof van Nyevelt*,
 en *Florys van Pallais* benoemt, om met de afge-
 vaerdigdens van den Bisschop in het Klooster van
 Oost-

(1) Deze gestelde tydt is naderhand noch tweemaal verlengt.

Ooftbroek den handel te hervatten. Van des Bifchops wegen zyn aldaar verſchonen Meefter *Ludolph van der Veen*, Meefter *Dyrck wt den Weer*, *Roloff van Bevervoirde* Hoofmeyster en *Philips de Clerck*, welke door de Regeerders dezer Stadt vry geleide is toegestaan, en vermits in het voorige Jaar (1) geld was gezet op het lyf van *Philips de Clerck*, is de uitvoer van dat vonnis uitgeſtelt, en hem vergunt gedurende dien bepaalden tydt alhier te komen.

Zo uit des Raadts beſluiten, als uit een plechtige verklaring der genen welke in de Jaaren 1477. en 1478. in der Overſten ſtoel gezeten hebben, blykt het my, dat de grootſte bezwaarniffen door den

(1) Te weten Dingsdaghs na Letare, en ſtaat aldus aange- teken in het Buurtpraak-boek: *Alzoe onſe gnedige Heer van Utrecht, ende die Rade out ende nywe, in tyden verleden hebben laten weten ende waerſchuwven enen ygeliken mitter clocken, waert zake dat ymant, hy waer wie hy waer, die enige zake hantiërden ofte wiſten, onſen gnedigen Heer, onſer Stadt, onſen borgeren ende onderſaten, geeſtelich ende weerlich, tieghendragende aen hoeren liven ofte goeden, in der tyt niet te kennen en gave, ende ment ter waerheit bevonden, dat woudemen aen den broekigen corrigeren na gelegenheit der zaken. Ende want Filippot die Clerck Rentmeyster contrary deze voirscreve waerſchuwving zonderlinge zaken, daer binnen onſer Stadt ende in den gemeynen lande groete twiſt ende opſtal van gecomen zouden hebben, geweten ende gehantiert heeft, zoe dat in der waerheit by zyns zelfs hantſcrift ende anders bevonden is, ende des onſen Overſten niet te kennen gegeven heeft, daerom zelmen dit aen den zelven Filippot rechten, gelyck men aen een ondadige dat pleecht te rechten. Ende indien ymant hem gevangen leverde, die zel hebben zes hondert Poſtulaet gulden, ende indien hy zich verweerde, ende doot bleef, drie hondert gulden. Ende indien yemant der ballingen hem gevangen leverde, zel vry mogen inkomen, ende hebben drie hondert gulden. Naderhant te weten des Maandaghs na Palme xvi April 1481. is dit vonnis opgeheven, en hy weder geſtelt in zynen voorigen ſtaat.*

den Biffchop geoppert, zullen hebben beftaan in eenige bewoordingen van het verband van het Jaar 1477. welker nakoming hy voorgaf te ftryden tegens zynen eedt en eer, en ten tweede in het bannen van *Jan van Mekerem*, zynde een geestelyk perfoon, en diensvolgens niet onderhevig aan het rechtsgebiedt van de Stadt. Ter wegneming van de eerfte, heeft de Raadt verzocht den Biffchop op te geven die ftukken, welke hy, behoudens zyn eer en eedt voorgaf niet te kunnen nakomen, onder aanbieding van hem, zo veel hun doenlyk was, genoeg te zullen geven. Ter oploffing van de tweede, hebben de Overftens van de bovengemelde Jaren plechtelyk onder eeden verklaart, niet geweten te hebben dat *Jan van Mekerem*, ten tyde hy gebannen wierdt, eene geestelyke was. Al te opmerkelyk is deze verklaring, om dezelve hier over te ftaan:

„ In nomine Domini Amen. Anno a nativitate
 „ ejusdem millesimo quadingentesimo octuagesimo,
 „ indictione tertia decima, die vero Martis
 „ decima mensis Octobris, hora primarum vel
 „ quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris
 „ & Domini nostri Domini Sixti, divina providentia
 „ Pape quarti, anno decimo, in mei Notarii
 „ publici, testiumque infracriptorum, ad hec specialiter
 „ vocatorum & rogatorum, presentia personaliter
 „ constituti spectabiles & magnifici viri
 „ *Johannes de Lantscroen*, *Rodolphus de Nyevelt* Burgimagistri,
 „ *Florentius de Pallais* & *Gerardus Voet*
 „ superiores Oudermanni pro septuagesimo septimo;
 „ nec non *Johannes de Rynes de Baer*, *Johannes de Coning*,
 „ Burgimagistri, ac *Zwederus de Zulen* & *Cornelius Foyck*
 „ superiores Oudermanni civitatis Trajectensis pro septuagesimo octavo an-
 „ nis

" nis proxime preteritis deputati & ordinati, ani-
 " mo & intentione, ut asseruerunt, purgandi se
 " juxta canonicas sanctiones contra invadentes
 " Clericos, sed ut Laycos incedentes, & pro lay-
 " cis reputatos, editas & promulgatas; super eo
 " quod quendam *Johannem de Mekerem* assertum Cle-
 " ricum a civitate Trajectensi relegasse dicantur,
 " illisque satisfaciendo, omnibus melioribus modo,
 " via, jure, stilo, causa & forma, quibus melius
 " & efficacius potuerunt & debuerunt, ac possunt
 " & debent, cum ad presens nequeant ad Roma-
 " nam Curiam ad infra scripta faciendum personali-
 " ter accedere ob maxima viarum discrimina & pe-
 " ricula, nec non alia ardua negotia reipublice ci-
 " vilitatis Trajectensis quibus legitime retrahuntur
 " & occupantur, ut asseruerunt, impediti, tactis
 " primitus per eos, & eorum quemlibet, scriptu-
 " ris sacrosanctis, ad sancta Dei Evangelia jura-
 " runt, & quilibet eorum juravit, se, & eorum
 " quemlibet, ignorasse eo tempore, quo prefatum
 " *Johannem de Mekerem*, ut laycum incedentem,
 " & pro layco reputatum, ob certos excessus, quos
 " contra statutum civitatis Trajectensis, etiam per
 " reverendissimum Dominum, Dominum *David de*
 " *Borgondia*, Episcopum Trajectensem modernum,
 " & suos predecessores, civitati memorate confir-
 " matum ac observatum, promissum & juratum,
 " ut asseruerunt, commiserat & perpetraverat,
 " juxta formam dicti statuti exularunt seu exban-
 " niverunt, eundem *Johannem de Mekerem* fuisse
 " Clericum, & adhuc se ignorare ipsum Clericum
 " existere; cum, ut premittitur, idem *Johannes*,
 " ut notorium est, in civitate Trajectensi, & in
 " vicinio, in dies ut laycus incedit, operaque lay-
 " calia exercet, offerentes hujusmodi juramentum
 " to-

" totiens, quotiens opus fuerit, & ad hoc legitime
 " requireretur, se canonice coram quocumque su-
 " periore prestituros: & nihilominus prefati Bur-
 " gimagistri & superiores Oudermanni civitatis
 " Trajectensis prefate ex superabundanti, ut eorum
 " pateat innocentia, & ad premissis canonicis san-
 " ctionibus, quantum in eis est, satisfaciendum,
 " omnibus melioribus modis, via, jure, stilo, cau-
 " sa & forma prescriptis, fecerunt, constituerunt
 " creaverunt, ac solempniter ordinaverunt, ac
 " quilibet ipsorum fecit, constituit, creavit, &
 " solempniter ordinavit, suos veros, certos, legi-
 " timos & indubitatos procuratores, actores, facto-
 " res, negotiorumque suorum infrascriptorum ge-
 " stores, ac nuntios speciales & generales; ita tam
 " quod specialitas generalitati non deroget, nec e
 " contra, videlicet venerabiles & egregios viros
 " Dominos & Magistros *Johannem Nys* Prepositum
 " sancti Johannis, & *Hermannum Tulleman* Cano-
 " nicum & *Thesaurarium* majoris Ecclesiarum Tra-
 " jectensium, ac *Anthonium de Eugubio* in Romana
 " Curia causarum Procuratorem, absentes tanquam
 " presentes, & quemlibet eorum in solidum, ita
 " quod non sit melior conditio primitus occupan-
 " tis, neque deterior subsequens, sed quod unus
 " eorum inceperit, id alter eorundem prosequi va-
 " leat mediare & finire cum effectu; ad coram quo-
 " cumque judice competente, sive iudicibus com-
 " petentibus, sive Commissariis, auctoritate Apo-
 " stolica deputato seu deputandis, nomine dicto-
 " rum constituentium, & cujuslibet ipsorum, com-
 " parendum & se presentandum, ac pro eisdem,
 " ac eorum nomine, omnia & singula premissa ju-
 " randum, & solempne juramentum in animis eo-
 " rundem constituentium, & eorum cujuslibet, ta-
 " ctis

" Etis similiter per eosdem procuratores, & eorum
 " quemlibet, scripturis sacrosanctis ad sancta Dei
 " Euangelia, ac quod per ignorantiam, & non in
 " contemptum ecclesiastice libertatis, prefatam ex-
 " bannitionem seu exulationem, sed ob excessus
 " premissos, sic ut premittitur & non alias, fece-
 " runt, prestandum & faciendum, juramento quo-
 " que id idem totiens, quotiens opus fuerit, affir-
 " mandum; unum quoque vel plures Procuratorem
 " vel Procuratores, loco ipsorum & cujuslibet eo-
 " rum substituendum &c. Acta fuerunt hec Tra-
 " jecti in domo Consulatus civitatis Trajectensis
 " predictæ sub anno, indictione, mense, die, hora
 " & Pontificatu suprascriptis, presentibus ibidem
 " honestis viris *Egberto filio Rutgeri & Johanne de*
 " *Wit*, civibus Trajectensibus, testibus fide dignis,
 " ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Op het volgende Jaar zal ik de verzoening verhaalen.

In het voorgaande Jaar hebben wy gezien de halfterrigheit van den Maarschalk *Melis uten Enge*, als mede het vonnis tegens hem geveld, en behoorlyk tot zyne kennis gebracht. De Staaten, dewyl hy in dit gedrag volharde, hebben goetgedacht deze zaak te moeten vervolgen, en aan den Bisschop over dezelve te schryven, en te verzoeken, dat hem niet toegelaten worde, gedurende zyne ongehoorzaamheit, zyn ampt waar te nemen, by welke gelegenheit zy over eenige misbruiken omtrent de Maarschalken tegens het voorschrift van den Land-brief geklaagt hebben. De brief, welken ik hier van gevonden heb, is van dezen inhoudt:

" Eer.

” Eerweerdige Vader in Gode, hoichgeboere
 ” Forst, gnedige lieve Heer.

” Alzoe in tyden voirleden, te weten in den jair
 ” LXXIX op ten vierthyenden dach in Augusto een
 ” slytinge ende sententie by ons eendrachtelike na
 ” gewoente ende rechten van den lande tiegens
 ” *Melys uten Enge*, uwer Gnaden Mairschalck, en-
 ” de voir *Hillebrant van Rossum*, gegeven ende ge-
 ” daen is geweest, daer inne die voirscreve *Melys*,
 ” om verlimadenisse srechts ende andere zaken in
 ” der voirscreve sententie geruert, vellich, ende
 ” dat hy *Hillebrant* voirscreve ende zyne borgen
 ” vry, quyt, ende los van allen loffenissen ende
 ” venckenisse ontflaen, ende zyn wtgelegde gel-
 ” den weder geven zoude, gewesen wert ende ge-
 ” condempneert in manieren, als wy dat uwe For-
 ” stelike Genaden, ende den voirscreven *Melys*
 ” scryfteliken hebben laten weten, requirerende
 ” de voirgenoemde *Melys* onse voirscreve slytinge
 ” te voldoen ende nae te gaen, twelck hy dair op
 ” menichwerf van ons verfocht, tot noch toe niet
 ” en heeft willen doen. Ende alsoe ons *Hillebrant*
 ” vorder verfocht ende te kennen gegeven heeft,
 ” om executie van der voirscreve sententie te heb-
 ” ben na den Lantrechte ende Lantbrief, gemerct
 ” dat zyn guet noch boven dese slytinge, boven
 ” lantrecht ende onverwonnen, besperret ende be-
 ” commert wort. Om dan nae te gaen ende te
 ” onderhouden onse privilegien, rechten ende ge-
 ” woenten, ende enen yetliken recht van den lan-
 ” de te laten wedervaeren, soe laten wy, gnedige
 ” lieve Heer, uwe Forstelike Genade zeer dyenste-
 ” like te weten, oitmoideliken versueckende ende
 ” requirerende, dat zie den voirscreven Mair-
 ” schalck

" schalck tiegens ymant gheen recht doen ofte la-
 " ten doen, noch den zelven gheen oirdell laten
 " wyfen zullen ter tyt toe, hie onse voirscrevefen-
 " tentie voldaan ende volbracht heeft, nae inhoud
 " des Lantbriefs. Ende voirt alsoe uwe Genaden
 " na den Lantbrief die Sloten des Gestichts nyet
 " geboerliken beset en hebben, want die Lantbrief
 " innehoudende is, dat die Biffchoppen van Utrecht
 " nymant Borchfate zetten en zellen in enich van
 " der kercke sloten off ambocht, off hem die be-
 " velen, hy en zy een welgeboere man, endewel
 " geguet in den Gesticht, ende geboeren wt den
 " Gesticht, alzoë dat men hem des geloven mach;
 " ende dat die Borchfate ende Ambochtsluden die
 " zy zetten zullen in der kercke sloten ende am-
 " bochten, yerst zullen loven zekeren ende zwee-
 " ren in den Capittel voir die Ecclesie, Ridderen,
 " Knapen, Stadt ende Steden des Gestichts van
 " Utrecht, tot behoef des gemene Gestichts van
 " Utrecht, ende dair op hoir openen brieve geven
 " die voirscreve flote ende ambochte niet te be-
 " zwaeren, noch belasten meer dan voir een jair
 " benoemder pensien, die redelick is &c. Twelck
 " altemeell, hoe wael dattet menichwerf verfocht
 " is geweest, niet geschiet was. Wairom, gne-
 " dige lieve Heer, uwe Gnaden oick gheen recht
 " en zellen houden, noch behoeren moigelick te
 " houden na den Lantbrief, ter tyt toe deze voir-
 " screve gebreken afgedaen zellen wezen, na in-
 " hout des voirscreve Lantbriefs, by uwe Gnaden
 " geconfirmiert ende besegelt. Twelck wy in den
 " besten te weten laten, ende versueken oitmoide-
 " liken aen die zelve uwe Forstelike Gnaden, die
 " God behueden wil zelich ende gesont. Gescre-
 " ven tUtrecht onder zegellen *Everts Zoudenbalchs*
 " Vice-

” Vicedoemdekens, van wegen der Ecclesie, en-
 ” de des edelen ende vrome Heere *Johans* Borch-
 ” greve van Montfoirt, Heer van Purmerynde
 ” ende van Linschoten &c. Ritters, van wegen
 ” der Ritterfchap, ende van wegen der Steden mit
 ” zegel des Stadts van Utrecht, op ten xxviii ften
 ” dach in Oëtobri anno mccccclxxx.

” Uwer Gnaden oitmoedige Prelaten, De-
 ” kenen ende Capittelen der vyf Goids-
 ” hufen, Ritterfchap, Stadt ende Steden
 ” des Gefichts van Utrecht.

Eene dergelyke brief in dezelve bewoording, het
 voorgevallene met *Melis uten Enge*, en de klach-
 ten over des Biffchops gedrag met betrekking tot
 de Maarfchalken, inhoudende, is 'er gefchreven aan
 de Ridderen en Knapen, welke te Wyk op den
 rechte dach des Biffchops verſchenen waaren. En
 op den volgenden rechte dag is hen een Placaat-brief
 toegezonden, aldus luidende:

” Wy Ecclesie, Ritterfchap, Stadt ende Steden
 ” des Gefichts van Utrecht beneden der Yſelen,
 ” die drie Staten des Gefichts ende lants van
 ” Utrecht representierende ende makende, doen
 ” kondt allen Ritteren, Knapen ende Mairfcalcken,
 ” Amptluden ende anderen Steden des Gefichts
 ” van Utrecht, die binnen Wyck en Manendage
 ” naiftkomende ten rechte dage ons gnedichs Heere
 ” van Utrecht komen ende vergadert zellen we-
 ” zen: alsoe uwe Liefden wail indachtig zyn, en-
 ” de wail weten tgeftalt der zaken tuffchen *Hille-*
 ” *brant van Roſſum*, ende *Melys uten Enge*, ons
 ” gnedichs Heere Mairſchalck, ende der ſlytinge
 III. DEEL. G g ” ghy

" ghy mit ons dair op, ende van, gedaen ende ge-
 " geven hebben: ende voirt dat onse gnedige Heer
 " van Utrecht die sloten des Gestichts niet beset
 " en heeft na inholt des Lantbriefs, gelyck wy des
 " zyne Gnaden ende uwe liefden op den lesten
 " Rechtdach in den besten lieten weten; soe wair-
 " nen wy u noch, begheerende zeer vruntlicken,
 " ghy dat zoe vervuegen, ende u dair innen zoe
 " hebben willen, dat onse Lantrecht ende Lantbrief
 " onderhouden moigen werden, ende die gemeene
 " onderfaten des lants in haeren gueden ende rech-
 " ten nyet vercort en werden. Ende indien des
 " nyet en geboirde, ende ghy onse wairinge weer-
 " hoirich waeren, kunnen ghy wel mercken, dat
 " men dair op vervolch doen ende voirzien inne
 " hebben zel. Des to oirkonde hebben wy dezen
 " opene Placcaetbrief beneden opt spacium doen
 " besegelen mit opgedruete zegelen Here *Everts*
 " *Zoudenbalchs* Vicedoemdekens, van wegen der
 " Ecclesie, ende des edele ende vrome Heer *Jo-*
 " *hans* Borchgreve van Montfoirt, Heer van Pur-
 " mereinde ende van der Linschote &c. van we-
 " gen der Ritterfchap, ende van wegen der Steden
 " mit zegel des Stads van Utrecht. Gegeven
 " tUtrecht int jair ons Heere dusent vier hondert
 " ende tachtich op sinte Lebuinus dach.

Schoon ik niet gevonden heb, het geen hier op
 gevolgt is, zo komt het my evenwel zeer waar-
 schynelyk voor, dat de voornoemde Maarschalk,
 volhard hebbende in zyne ongehoorzaamheit, van
 zyn ampt zal zyn ontzet. Immers dit is zeker, dat
 ik in het volgende Jaar eenen anderen Maarschalk
 aangestelt vind, zo als ik op dat Jaar melden zal.

Op het einde van het Jaar, te weten den der-
 tig-

tigften December vind ik dit Raadtsbeſluit genomen:

Die Raide out ende nywe hebben onſen Overſten out ende nywe bevolen te bidden mynen Heer van Montfoerde, dat hy ter liefde des Raits out ende nywe op deze tyt noch in toekomende tyden niet tho Wyck en reyſe, dan by beliefniffe van den Raide out ende nywe, ende dat om zekere zaken willen, den zelven Raide out ende nywe daer toe porrende. Ende waert zake dat myn Heer van Montfoerde hyr enige moyeniffe ofte verdriet van kreghe van ymant, die zel hem die Raide out ende nywe helpen wtdragen; twelck onſe Overſte out ende nywe terſtont mynen Heer van Montfoirt gebeden hebben the doen, die dat alzo gheerne doen woude.

Ik weet geen byzonder geval waar aan ik dit beſluit kan toefchryven. Uit de toezegging van den Borch-graaf te zullen afhouden alle moeyenis en verdriet, welke hem wegens zyne niet verſchyning te Wyck zoude mogen worden aangedaan, ſchynt af te moeten worden genomen, dat hy te Wyck by den Biſſchop zal zyn ontboden. Mogelyk zal dit verzoek des Raadts zynen oorspronk hebben uit een herdenken van het geen den Heer van Brederode voortyts te beurt gevallen was, en uit een vrees dat den Borch-graaf diergelyk lot zoude konnen ondergaan. Niet ten onrecht waaren de Utrechtsche bekommert, dewyl Biſſchop *David* den Borch-graaf al lang een vyandig hart hadt toegedragen, en getracht hem in zyn macht te krygen, en naar alle waarſchynelykheit zo eene gunſtige gelegenheit ter uitvoering van zyn boos voornemen, zich niet zoude laten onſlippen. Zy hadden het tot noch toe tegens den Kerk voogd uitgehouden en manmoedig Stadts voorrechten verdedicht, en voorzagen eene gantsche omkeering van zaken, zo

zy den bystand van dezen wyzen en trouwen Raad-
gever zouden moeten missen.

1 4 8 1.

Tot de Regeering van deze Stadt zyn in dit Jaar
verkoren:

Schepenen.

Jan van Lantscroen, Borgermeester.

Willem van Lochorft.

Werner Braem.

Willem van Steenre.

Frederick die Voicht.

Henrick van Ghent.

Gheryt Zoudenbalch.

Loef van Jutfaes.

Arnt Rwsch.

Jan van Veen.

Egbert van Groenenberch.

Henrick van Alendorp.

Raden.

Roelof van Nyevelt, Borgermeester; voer hem
Claes Lambertsze. (1)

Splinter Taets.

Gheryt Voet, stierf voer Jacobi; ende voer hem is
vercoren Claes Lambertsze, int Hemelryck.

Clais die Ryke; voer hem Jacob Gerytsze.

Jan

(1) Deze, als mede de volgende, welke in een anders plaats
vermeld staan, zyn des Dingsdaghs naa Assumptionis Marie,
naa den oploop des Dingsdaghs naa S. Sixti voorgevallen,
verkoren.

Jan van Raiphorst; voer hem Jan Gysbertsze opt
Wed.

Ysbrant Jansze.

Beernt van Everdingen, Borgermeester.

Godert van Voerde; voer hem Henrick van Vyanen.

Alfar van Rodenborch.

Jacob Sloyer.

Ghysbert die Kraen.

Florys van Pallais; voer hem Dyrck Claesze.

Jan Crom.

Wilger Jacobsze; voer hem Jan Petersze.

Dirck Heer die Glasemaker; voer hem Jacob Hen-
ricxze van Nyevelt bastert.

Gheryt van Eemskerke; voer hem Beernt van Gru-
nevelt.

Ghysbert Hoet.

Egbert Rutgersze, is Cameraer gekoren in die ste-
de van Zweder die Voicht, ende Ewout Rut-
gersze is een Rait verkoren voer Egbert Rut-
gersze.

Folken Jansze; voer hem Herman Petersze.

Ghysbert die Gruter.

Jan Ponciaensze.

Jan Butendyck; voer hem Loef Berchmaker. (1)

Jan van Valckendael.

Oudermannen.

Dyrck Woutman.

Jan van Dyepenbroick. } Wantshyders.

Fre-

(1) Aan den rant staat aangetekent: *Des Sonnendages op In-
vocavit xxiiii dage in Februario 1482. Adriaen van Ryn is ge-
koren een out Rait van der straten, in die stede Jan Buten-
dyck, zoe hy wi den Raede geleyt is: ende Adriaen is geset een
Rait Borgermeyster in die stede van Rolof van Nyevelt.*

- Frederick van Nes, voer hem }
 Geryt van Amstell. } Snyders.
 Adriaen Sloyer.
 Henrick Spyker. }
 Peter Strooytgen. } Backers.
 Jacob Stael.
 Jan Edinoxzoen die Jonge. } Molenaers.
 Wouter Arentsze. }
 Rolof Ghysbertsze. } Linnewevers,
 Jacob van Amerongen, Overste Ouder- }
 man, voer hem Goert Stick. }
 Symon Dyrxze, voer hem Steven van } Brouwers,
 Helsdingen. }
 Ghysbert Claesze, Goyert Henricxze }
 is een Stedehouder voer Ghys- } Viscopers.
 bert Claesze. }
 Gheryt Doys.
 Jan die Wit Gheerlofsze. }
 Arnt Taets. } Louwers.
 Godert Petersze. }
 Willem Willemsze. } Wollewevers.
 Arnt van Hove, voer hem Marten }
 van Zulen. } Marsluden,
 Peter Dyr Tylmans zoens zoen. }
 Herman Kroick.
 Herman van Zyll, Overste Ouder- } Botterluden,
 man. }
 Hughe Jansze. }
 Wouter Gherytsze. } Cordewaniers.
 Peter Maich. }
 Jan Berentsze. } Oudecordewaniers,
 Ansem Zalm, voer hem Geryt Victoersze. } Coren-
 Matheus Koevoet, Overste Ouderman. } copers.
 Jacob Jacobsze van Gheer. }
 Henrick Petersze die Leghe. } Oudewantsnyders,
 Hey-

Heymerick over die Vecht.	} Steenbickers.
Martyn Jacobsze van der Borch.	
Dyrck Bor van Amerongen.	} Grauwerkers.
Jacob Jansze die Broower.	
Dyrck van Montwyck, voer hem	} Ryemfnyders.
Jan van Roidenborch.	
Adriaen van Gheer.	
Jan Boemhouwer, voer hem Jan	} Bylhouwers.
van Loenen.	
Dyrck Zasse, voer hem Rycout	
Evertsze.	
Alart Dyrckze.	} Smeden.
Jacob Jacob Willems zoens zoen.	
Adriaen van Wezele.	} Zadelaers.
Dyrck Scade Gherytsze.	

De handel ter bevrediging met den Biffchop in den voorgenoemden bepaalden tydt tot geen gewent einde gebracht zynde, hadden zo de Biffchop als de Stadt aan het Hof van Rom en overgezonden een fchriftelyk verhaal van het geen in dien tuffchen-tydt voorgevallen was, behelzende de eiffchen en de aanbiedinge wederzydts gedaan. Het gevolg hier van is geweest, dat in het begin van dit Jaar, een voorfchrift van den Paus, volgens 't welk binnen zes weken partyen zich zouden moeten verdragen, vergezelt met drie brieven door den Paus gefchreven, in deze Stadt zyn gebracht, een aan den Biffchop, de tweede aan de Geestelykheit, en de derde aan de Regeerders dezer Stadt. De Biffchop vleide zich van de Utrechtsche te zullen wreeken, door hulp van den Aarts-hertog *Maximiliaan*, welke verstoort was op de Utrechtsche, en ftelde daarom zo lang uit als het hem mogelyk was, de overeenkomst by het Roomsche Hof voorgestelt,

werkstellig te maken. De Stadt nevens de Geestelykheit hebben aanstonts hunne bereitwilligheid getoont om aan des Roomsche Oppervoogds goetvinden zich te onderwerpen, en den zeventienden Maart plechtiglyk betuicht dezelve te zullen nakomen. Om daar van wezentlyke blyken te geven, heeft de Raadt des Saturdags na Letare dit besluit genomen:

Die Raide out ende nywe hebben aengenomen ende willen aftervolgen die concordie van den Cardinalen wt beveel van onsen heiligen Vader den Paws van Romen, ende dat collegie Cardinalen gemaiet, tusschen onsen gnedigen Heer van Utrecht ter eene, der Ecclesien ende onser Stadt van Utrecht ter anderen zyden, ende hebben daerom, zo veel in hem is, die ghene, die in den jare LXXVII lefleden in enen plackaetbrieve by den Staten van den lande wt der Stadt verdedingt waeren, ende die anderen, dien die Stadt na der Stat rechten ende gewoenten verboden is geweest, om deze zake willen, weder vry in die voerscreve Stadt ontfangen ende gherestitueert, na innehout der concordie voerscreve.

Voert hebben die zelve Raide out ende nywe den vieren ter zaken gheschiet, alse Heer Jan Borchgrave van Montfoerde, (1) Heer Evert Zoudenbalch, Proijt van Mastricht, Canonick ten Doem tUtrecht, Jan van Rynes Heer Jans zoen van Rynes, Ridders, ende Jan van Lantscroen Scepenborgermeyster in der tyt, volcomen macht ende moige gegeven alle punten ende articulen in de voerscreve concordie begrepen te tractieren ende

(1) Den 16. April is by den Raadt verstaan, indien de Borchgraaf van Montfoort en Jan van Lantscroon niet kwamen ter dachvaard, welke met den Bisschop over deze zaak gehouden zoude worden, dat in hunne plaats de Heeren Willem van Montfoort, Prooft te Oudemunster, en Evert van Drakenborch dezelve zouden bywoonen.

ende te voleynden, gelovende die zelve Raide out ende nywe alle tgoent by den voerscreve geschieden byr inne gedaen zel werden, vast, stede ende onverbreeclike te houden ende te voldoen: gelovende voert ende van weerden houdende, alle dat by den Oversten out ende nywe by den Staten van den Lande in deze zake gheschiet is, in zynre machten te blijven, ende protestierende mede deze voerscreve punten te doen ende verkundigen mynen gnedigen Heer voerscreve, ende hebben daer toe gemachticht Meyster Ghysbert van Meerloe, Otte Dyrckse, ende Mathys van Brouwershaven, ende anderen die men noch noemen zel, ofte van noide is, ende enen ygeliken bysondere absentes tanquam presentes cum potestate substituendi in meliori forma. Oick hebben die Raide out ende nywe volcomen macht ende moige ghegeven den Oversten out ende nywe den oerber te doen in dezer zake, zoe dat nutste wezen ende best dyenen zal tot volcomingen der voerscreve concordien, presentibus Antonio Peters ende Johanne Gruter laycis testibus vocatis specialiter & rogatis.

De Regeerders dezer Stadt waren het niet alleen met de Geestelykheit eens om het verdrag te Romen gemaakt te achtervolgen, maar hadden hier van kennis gegeven aan de andere Leden van het Neder-slicht, welke het goetgekeurt hadden, waar op gevolgt is, dat des Maandaghs na Paasschen, onder het luiden van de klok openbaar deze afkondiging is gedaan.

Alsoe ene concordie ende ordinancie gemaiect is by onsen heyligen Vader den Pawes van Romen, ende zyn Collegio Cardinalium wt zynre bevelen, daer onder andere punten is inne versproken, dat die Ecclesie ende die Stadt van Utrecht vry innemen, ontfangen ende restitueren zouden in die zelve Stadt van Utrecht zulke

personen, als in den tractaet in den jair van zeven en zeventich leſtverleden gemaiet, benoempt ſtaen, ende voert andere personen, die om deſer ſaken willen wt der Stadt van Utrecht, na gewoenten ende ſtatuten der ſelver Stadt, geſteten ende verdreven zyn. Ende zoe dan deze voerſcreve concordie by ons mitten anderen Staten van den lande belieft ende aengenomen is, ſoe iſt, dat die Raſt out ende nywe die voirſcreve concordie nagaende, ſoe veel in hem is, die voergenoemde personen in den voerſcreven tractaet benoempt, te weten Meijſter Ludolf van der Veen Doemdeken, Meijſter Dyrck van Weer Deken tOudemunſter, Meijſter Nyclaes van Luvenes, Meijſter Jan Carvyn ten Doem, Meijſter Anthonys Potager tOudemunſter, voerſcreve Kerken Canonicken, Geryt van Ryn, ende Meijſter Henrick van Alcaer, ende voert andere personen, dien die Stadt na der Stadt rechten ende gewoenten verboden is geweest om dezer zeker zake willen, weder vry in de voerſcreve Stadt ontfangen ende reſtitueren, na innehouſt der concordie voirgeruert. Ende byr zel wtgeſondert wezen Willem die Vos.

Doch dit alles was noch niet voldoende, om den Biſſchop te vrede te ſtellen, zyne ledige beurs moeſt met eenig geld voorzien worden. Hier in heeft de Stadt ook bewillicht, zo als blykt by een beſluit, genomen des Maandaghs na beloken Paeschen:

Die Raide out ende nywe hebben macht ende moige gegeven den Overſten out ende nywe den oirber te doen om te werven twee duſent Rynſche gulden, die men mynen gnedigen Heer van Utrecht huden op dezen dach overleveren zel moiten, daer van vyftbien hondert Rynſch gulden ruerende zyn van dat proces tuſſchen mynen gnedigen Heer van Utrecht, mitten welcke ons de abſolutie ter zchwer tyt gegeven werden, ende dat voirſcreve proces

ces af ende te niete wezen zoude; ende die andere vyf hondert zouden bliuen staen in ofcortinge van den sevendehalf duzende Rynsche gulden, die men mynen gnedigen Heer voirscreve, om dat hy ruste ende vrede in den lande gehouden heeft, oick geven soude.

Door deze rust en vrede wilde de Bisschop verstaan hebben, dat hy geduurende de twiffen, geene macht van wapenen hadt gebruikt, om zyne onderdanen, welke hy als wederspannigen aanmerkte, te dwingen tot opvolging van zyne begeertens. Een fraay voorwendzel voor eenen Vorst, welke van het begin zyneregeering alles in het werk gesteld hadt, om 's Lands wetten, welker onderhouding hy bezworen hadt, te schenden, en eene onbepaalde heerschappye te voeren, en wiens gedurige toeleg is geweest, om de Voorrechten der Stadt Utrecht te verbreken, en wien het alleen maar ontbroken heeft aan de macht, om zyne onrechtmatige voornemens uit te voeren.

Op deze wys alle voorwendzels van vertraging aan den Bisschop benomen zynde, wierdt hy eindelyk genootzaakt niet alleen de Utrechtsche van den ban te ontheffen, maar insgelyks zich met de Staten, welke de Stadt Utrecht bygestaan hadden in het verdedigen hunner rechten, en insgelyks veeltydts klachtig waren gevallen over het niet nakomen van den Landt-brief, te verzoenen. Dewyl het laatste drie dagen eerder voorgevallen is dan het eerste, zal ik eerst den Zoen-brief, en dan dien van de ontheffing opgeven, zo als ik dezelve op ons Stadthuis gevonden heb.

” DAVID VAN BOURGONIEN, bi der genaden Goits Bisscop tUtrecht, allen den ghenen, die dezen brief zullen zien of hoeren lezen, sal luyt.

” luyt. Alsoe in den jair van seven ende tseventich
” lest verleden, zekere twyften ende schelingen
” verrezen ende opgecomen zyn, tusschen ons,
” en de Prelaten, Dekenen ende Capittelen onser
” vyf Goidshuse, onse Ritterscap, Stadt ende Ste-
” den ons Gestichts van Utrecht aen deze zyde
” der Yselen, roerende van onderhoudinge der pri-
” vilegien, rechten, statuten, gewoenten ende
” oude heercomen ons Gestichts voirscreve, by
” welke twyfte ende schelinge voirscreve alsoe in
” onsen lande voirscreve staende, zyn zeker ende
” veele gebreke by enigen onsen ondersaten ghee-
” steliken ende weerliken in onsen lande ende Ste-
” den binnen desen tyden geschiet. Ende omme
” dan alzulke gebreken voert te verhoeden, ende
” alle twyft ende schelinge neder te leggen, zyn
” die Prelaten, Dekens ende Capittelen onser vyf
” Goidshusen, onse Ritterscap, onse Stadt ende
” Steden voirscreve van ons ernstelike begerende
” geweest, wy geheel ende all vergeven, verlaten
” ende quytshelden wouden alle dat ghene ons van
” der tyt tot nu toe mysdaen mach wesen in eniger
” wys. Wy dan willende vorder gebreke ende
” dwalinge verhoeden, ende ruste ende vrede in
” onsen lande, als wy by der hulpe van Gode tot
” desen dage toe gedaen hebben, nae onsen ver-
” moigen onderhouden, hebben allen Prelaten,
” Dekens ende Capittelen onser vyf Goidshuse,
” ende die gemeyne Gheestelicheyt, Ritterscap,
” Stadt ende Steden ons Gestichts voirscreve fa-
” mentlike ende elcken bifonderen, ende voert al-
” len anderen, die zich van syns zelfs, ofte van
” hoire wegen, ofte in hoeren name in dezen twiste
” ende geschele gemenget, ofte der in eniger ma-
” nieren te doene gehadt mochte hebben tot dezen
” dage

" dage toe, vergeven, verlaten ende quytgeschol-
 " den, vergeven, verlaten ende quytshelden mit
 " desen onsen brieve alle dat ghene, dat zy, ofte
 " ymant van hem, ons, ofte den onsen, misdaer
 " moigen hebben, ofte ons, als voirscreven, van
 " hoiren wegen mischiet mach wesen; behoutlike
 " singulaer personen voer tghene hem roerende is
 " mit rechte te moigen vervolgen, sonder dairom-
 " me enige wrake te sullen doen, of te laten doen
 " doir ymant anders, ofte die Prelaten, Dekens
 " ende Capittelen, Ritterscap, Stadt ende Steden
 " voirscreve ende hoere medewerckeren daerom-
 " me tot enigen tyden yet te eysschen mit recht
 " ofte anders, binnen den tyt als voirscreve ge-
 " schiet; mer wy zullen den zelve alle minne,
 " vruntscap ende gonste bewyfen, ende van den
 " onsen laten geschien, als een guet, gnedich
 " Heer synen ondersaten sculdich is te doen. En-
 " de sullen onse Prelaten, Dekens ende Capittelen,
 " onse Ritterscap, Stadt ende Steden, ende Leen-
 " mannen ende Mansmannen ons Gestichts voir-
 " screve, houden ende laten bliven rustelike in al-
 " len hoeren privilegien, rechten, gewoenten en-
 " de oude heercomen, als sy geweest syn by onsen
 " voervaderen tyden Biscoppen tUtrecht. Ende
 " hier mede fall alle onledē aen beyden syden af
 " ende te niere wesen in allen manieren, of dese
 " scelinge niet opgeresen en waeren, sonder enich
 " crot, hinder, letsel, ofte moyenisse, of wrake
 " hier omme te doen, of te doen doen, in eniger
 " wys aen onsen husgesyn, alle onse dyenres,
 " gheestelick ofte weerlick, ende allen den ghe-
 " nen, die zich in desen zaken van onser wegen
 " gemenget hebben, of te doen moigen gehadt
 " hebben; behoutlick singulaer personen voer tge-
 " ne

ne hem roerende is mit rechte te moigen vervol-
 gen. Ende onse Ecclesie, Ritterfchap, Stadt en-
 de Steden voirscreven fullen sich in allen zaken
 tiegens ons, ende den onsen bewysen als guede
 onderfaten sculdich zyn te doen. Ende alle die
 ghene, die om deser scelinge wille wt onse Stadt
 van Utrecht voirscreve gebannen, verdreven, wt-
 geweken, of wt zyn hieten gaen, zoe wel ghee-
 stelick als weerlick, fullen daer weder in moigen
 comen, wesen ende verkieren, alse te voeren. En-
 de voert een ygelick fall moigen comen, wesen
 ende verkieren in all onse Lande, Stadt ende Ste-
 den voirscreve, gelyck of dese scelinge niet ver-
 resen en waer. Alle dese punten sonder argelift.
 Des tot oirkonde hebben wy DAVID Bisfop voir-
 screve desen onsen brief mit onsen zegel doen be-
 zegelen: ende want wy Ecclesie, Ridderfchap,
 Stadt ende Steden des Gestichts voirscreve alle
 punten voirschreve ons aendragende, mede be-
 lieft ende beloift hebben, soe hebben wy Ecclesie,
 Prelaten, Dekenen, ende Capittelen der vyf
 Goidshusen, als ten Doem, Oudemunster, tfun-
 te Peter, tfunte Johan, ende tfunte Marien Ker-
 ken tUtrecht onser vyf Goidshuse zegele: ende
 wy JOHAN Borchgreve van Montfoirde, Heer
 tot Purmereynde, Lynschoten ende Hekendorp
 &c. SWEDER VAN MONTFOERDE, Heer tot Do-
 rienweerde, JOHAN VAN RYNESSE van Rynou-
 wen, STEVEN VAN ZULEN van Nyevelt, Rid-
 ders, JOHAN VAN RYNESSE Here Johans zoet
 van Rynesse van Rynouwen, Ridders, ende
 FREDERIC UTEN HAMME Knapen, van wegen
 der Ridderfchap voirscreve dair toe gebeden, on-
 se zegele: ende wy Stadt van UTRECHT onser
 Stadt zegel, ende Steden van AMERSFOERT en-
 de

" de van RENEN onfer Steden zegelen mede aen
 " defen brief doen hangen. Welker brieve fesse
 " zyn alleens ludende van woerde te woerde. En-
 " de wairt oick dat deze brieve mit allen zegelen
 " niet bezegelt en waren, ende enigen ontbraken,
 " des niet tegenstaende zouden zy nochtans van
 " machten ende weerden wesen, of zy al besegelt
 " waeren, sonder argelift. Gegeven int jair ons
 " Heeren dufent vier hondert een ende tachten-
 " tich, op ten negenden dach in Meye.

Drie dagen daar naa is de ban, als mede het ver-
 bodt van openbare Godsdienst-oeffeninge opgehe-
 ven, zo als blykt uit dit schrift van Biffchop *David*,
 in 't welk het voorgemeld voorschrift en de drie
 brieven van het Roomfche Opperhoofd aan den
 Biffchop, de Geestelykheit en aan de Stadt afge-
 zonden, uitgedrukt ftaan:

" DAVID DE BURGUNDIA, Dei & Apofto-
 " lice fedis gratia Epifcopus Trajectenfis, univer-
 " fis & fingulis Abbatibus, Prioribus, Prepositis,
 " Decanis, Ecclefiarum parochialium Curatis, Vice-
 " curatis, Capellanis, Clericis, Notariis publicis,
 " ceterisque Chrifti fidelibus per noftras Civitatem
 " & Diocefim Trajectenfem, ac alias ubilibet con-
 " ftitutis, & veftrum cuilibet in folidum, ad quem,
 " vel quos presentes litere pervenerint, falutem
 " in Domino fempiternam. Noveritis, quod du-
 " dum fanctiffimus in Chrifto Pater & Dominus,
 " Dominus *Sixtus*, divina providentia Papa quar-
 " tus, volens diffenfiones, inter nos ac Clerum &
 " Rectores civesque noftræ Civitatis Trajectenfis
 " quomolibet exiftentes, per viam concordie termi-
 " nari, quandam concordie formam & ordinatio-
 " nem

” nem per reverendissimos Patres & Dominos Do-
 ” minos *Oliverium* Albaniensem, & *Babstiam* Tus-
 ” culanum Episcopos, sacrosancte Ecclesie Roma-
 ” ne Cardinales, quibus has dissensiones commise-
 ” rat tractandas & componendas, de sue Sanctita-
 ” tis, nec non aliorum reverendissimorum domino-
 ” rum dicte sedis Apostolice Cardinalium consensu
 ” unanimi facte, ordinate, statute, ac inviolabili-
 ” ter & inconcusse observande, una cum nonnul-
 ” lis suis literis ac Brevibus Apostolicis pro adim-
 ” pletionem hujusmodi concordie, tam nobis quam
 ” dictis Clero & Populo nostro, transmisit hujus-
 ” modi sub tenore: *Ut super differentiis & discordiis*
inter reverendum Patrem Dominum David Episcopum
Trajectensem ex una, ac Prelatos, Decanos, & Ca-
pitula, ceterosque Curatos, Vicarios, Beneficiatos, &
Religiosos, ac totum Clerum, nec non spectabiles &
magnificos viros Burgimagistros, Oudermannos, Sca-
binos, Consules & Proconsules novos & veteres, cete-
rosque cives Civitatis Trajectensis, eorumque adheren-
tes & litis consortes ex altera partibus vertentibus, pax
& concordia sincerius tractari possit, prefatus Dominus
Episcopus sub spe pacis & concordie hujusmodi, nec non
realis & effectualis adimpletionis omnium contentorum
& narratorum, in quibusdam oblacionum tam per Cle-
rum quam cives predictos, pro pace & concordia hujus-
modi consequenda factarum & Episcopo insinuarum,
publicis instrumentis coram nobis exhibitis Prelatos,
Decanos, Canonicos, Vicarios, & totum Clerum, nec
non Burgimagistros, Oudermannos & alios cives supra-
dictos, eorumque adherentes & litis consortes, quos cen-
suris ecclesiasticis innodavit, cum renicidentia ad sex
bebdomas a die presentationis literarum nostrarum
hujusmodi computandas ad cauthelam absolvet, & per
idem tempus interdictum ecclesiasticum per ipsum in ea-
dem

dem civitate positum ad semestre relaxabit. Quo factò prefati Prelati, Decani & Canonici & Burgimagistri, ceterique Consules & cives supradicti infra eundem terminum sex ebdomadarum personas in quodam tractatu dudum de anno domini millesimo quadragesimo septuagesimo septimo inter ipsum Dominum Episcopum ex una, & tres Status patrie sue Trajectensis ex altera partibus factò, nominatas, nec non alias personas, juxta statuta & consuetudines dicte civitatis ab eadem delegatas & proscripitas, libere recipient ad eandem & restituent. Preterea ut expensarum per ipsum Dominum Episcopum legitime factarum taxatio, ac prefati tractatus reformatio, omniaque alia & singula in prefatis oblationum instrumentis contenta facilius & commodius Clerum & Cives realiter & cum effectu impleantur & perficiantur, plenaque pax & concordia inter dictas partes firmetur, ordinamus, quod utraque pars quatuor Commissarios, viros prudentes, paci & concordie deditos, eligat, qui infra dictum terminum expensas prefatas taxabunt, ac prefatum tractatum in his, in quibus honori Episcopi, aut juri seu honestati contrariari videbitur, in melius reformabunt & mutabunt: nec non omnia & singula, que ad universalem pacem & concordiam inter easdem partes componendam spectare videbuntur, tractabunt. Quibus omnibus & singulis, in premissis oblationum instrumentis contentis, per Clerum & Cives predictos realiter & cum effectu adimpletis, ac pace & concordia inter partes ipsas infra hujusmodi terminum conclusa & firmata, prefatus Episcopus ipsos Prelatos, Decanos, Canonicos, totumque Clerum, nec non Burgimagistros, Oudermannos, Scabinos, Consules & Proconsules, ceterosque Cives supradictos, eorumque adherentes & lites consortes denuo ad cauthelam vel simpliciter, prout eis expedientius videbitur, illico absque aliqua dilatione absolvere, inter-

dictumque relaxare, nec non omnes processus contra eos, aut eorum aliquem quomolibet habitos & factos, penitus tollere & cessare, ac omnino tam Clerum quam Cives supradictos paterne complecti & ad gratiam suam recipere & in illos eos conservare debite. Rursum tum accepimus quendam civem Trajectensem nomine Wilhel mum Vos, civitatem Trajectensem intrare non posse ob speciales causas, quas ipsa Civitas, seu certe singulares persone ejusdem civitatis contra ipsum habere pretendunt, neque eum secundum consuetudines & statuta civitatis ejusdem ab eadem relegatum fore, ac sic sub oblatione facta hujusmodi non esse comprehensum, ordinamus per Commissarios supradictos pro premissis articulis discutiendis deputandos, etiam hanc causam tractari debere, & per eosdem uti paci & concordie hujusmodi magis videbitur convenire, ordinabitur, ne hac occasione publicam pacem impediri seu retardari contingat.

Venerabili Fratri Episcopo Trajectensi SIXTUS Papa quartus. Venerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum nuper inter Te ac Clerum & Populum civitatis Trajectensis dissensiones quasdam subortas fuisse dolenter intellexissemus, literis nostris tuam Fraternalitatem hortati fuimus, ut pacem & concordiam cum Clero & Populo Trajectensi inire studeres, que ut sincerioribus animis tractari posset, mandavimus, ut quos de Clero ac Populo censuris ecclesiasticis innodasti, ad cauthelam absolveres ad semestre, quo interim in partibus illis de firmanda pace ageretur; quod si infra id tempus concordia firmata non foret, tum aliquem Procuratorem, pleno mandato suffultum, apud venerabiles Fratres nostros Oliverium Albanensem & Baptistam Tusculanum Episcopos, sancte Romane Ecclesie Cardinales, quibus has dissensiones tractandas commisimus, mitteres, ut eorum opera ac sollicitudine

con-

concordia, si id fieri posset, aut justitia, his finis imponeretur. Et cum, uti accepimus, post absolutionem juxta formam literarum nostrarum tam Clero quam Populo per te impensam, de pace inter Te ac eosdem componenda in illis partibus frequenter actum foret, nec tamen concordia infra idem semestre firmata esset, Tu Oratores tuos apud prefatos Cardinales transmisti. Qui cum ex tuis atque Trajectensibus Oratoribus latius has dissensiones intellexissent, nobisque plenam relationem fecissent, volumus & censuimus has dissensiones amicitia tractari & componi, atque inceptam inter Te & ipsos concordiam perfici. Mandamus igitur Fraternitati tue, ut formam modumque concordie, quem de nostro, nec non aliorum venerabilium Fratrum nostrorum sancte Romane Ecclesie Cardinalium unanimi consensu iidem Cardinales Commissarii in hac causa statuerunt, adimplere studeas, ut pax, firmaque concordia, quam hoc potissimum tempore inter omnes Christi fideles vigere cupimus, inter Te ac tuos subditos statuatur. Datum Rome apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die ultima Decembris MCCCCLXXX Pontificatus nostri anno decimo. L. Grifus.

SIXTUS Papa quartus, dilecti filii, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum nuper inter venerabilem fratrem Episcopum Trajectinum ac Civitatem nonnullas dissensiones fuisse subortas dolenter intellexissemus, literis nostris eos hortati fuimus, ut bonam pacem & concordiam inirent, que ut etiam sincerioribus animis tractari posset eidem Episcopo mandavimus, ut quos tam de vobis, quam etiam Populo, censuris ecclesiasticis innoverat, ad cauthelam absolveret ad semestre, quo interea de pace tractanda in partibus ageretur, & si forsan concordia ipsa infra id semestre firmata non foret, Procuratores, pleno mandato suffultos, apud venerabi-

les Fratres nostros Oliverium Albanensem & Baptistam Tusculanum Episcopos, quibus has dissensiones tractandas commisimus, mitteretis, ut eorum opera aut concordia, si id fieri poterit, aut justitia, his finis imponeretur. Et cum, uti accepimus, post absolutiorem juxta formam literarum nostrarum Vobis & Populo per eundem Episcopum impensam, frequenter de pace inter Episcopum & Civitatem componenda actum foret, nec tamen ulla pax firmata esset, Vos una cum Civitate Oratores vestros apud Cardinales prenomatos, quibus hec causa per nos commissa extitit, transmisistis. Qui quidem Cardinales cum tam eos quam Episcopi Oratores latius audivissent, nobisque plenam desuper relationem in Consistorio secreto fecissent, voluimus ac censuimus omnino has dissensiones amicitia tractari ac componi, ac inceptam concordiam per Vos & eos perfici. Quare & Vobis mandamus, ut formam modumque concordie, quem de nostra, nec non aliorum venerabilium fratrum nostrarum sancte Romane Ecclesie Cardinalium unanimi consensu iidem Cardinales Commissarii in hac causa statuerunt, adimplere una cum ipsis, quantum in vobis fuerit, studeatis, quemadmodum etiam & ipsis latius per nostrum significamus Breve, ut pax firmaque concordia, quam hoc potissimum tempore inter omnes Christi fideles vigere cupimus, inter Episcopum vestrum & Vos statuatur, sicut summopere desideramus. Datum Rome apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die undecima Januarii MCCCCLXXXI. Pontificatus nostri anno decimo. L. Grifus.

„ Hujus autem Brevis Apostolici prescripti fu-
 „ perscriptio talis fuit. Dilectis filiis Prepositis, De-
 canis & Capitulis quinque Ecclesiarum Trajectensium.
 Dilectis Filiis Burgimagistris, Consulibus & Pro-
 consulibus civitatis Trajectensis, SIXTUS Pape quar-
 tus.

tus. Dilecti filii salutem & Apostolicam benedictionem. Cum nuper inter venerabilem Fratrem Episcopum Trajectinum ac Vos dissensiones quasdam subortas fuisse dolenter intellexissemus, literis nostris Vos hortati fuimus, ut bonam pacem & concordiam cum Episcopo inire studeretis. Que ut sincerioribus animis tractari posset, eidem Episcopo mandavimus, ut quos de Clero & Populo censuris ecclesiasticis innodaverat, ad cauthelam absolveret ad semestre, quo interim in partibus de pace firmanda ageretur, & si forsitan concordia ipsa infra id semestre firmata non foret, Procuratorem pleno mandato suffultum apud venerabiles Fratres nostros Oliverium Albanensem & Baptistam Tusculanum Episcopos, sancte Romane Ecclesie Cardinales, quibus has dissensiones tractandas commisimus, mitteretis, ut eorum opera aut concordia, si id fieri poterit, aut justitia, his finis imponeretur. Et cum, uti accepimus, post absolutionem juxta formam literarum nostrarum Vobis per eundem Episcopum impensam, frequenter de pace inter Episcopum & Vos componenda actum foret, nec tamen ulla pax firmata esset, Vos Procuratores vestros apud Cardinales prenominos, quibus hec causa per nos commissa extitit, transmisisistis. Qui cum tam Episcopi quam vestros Oratores latius audivissent, nobisque plenam relationem fecissent, voluimus & censuimus has dissensiones amicitia tractari ac componi, & inceptam per vos concordiam perfici, vobis iterum mandantes, ut formam modumque concordie, quem de nostro nec non aliorum venerabilium Fratrum nostrorum sancte Romane Ecclesie Cardinalium unanimi consensu iidem Cardinales Commissarii nostri in hac causa statuerunt, adimplere studeatis, ut pax, firmaque concordia, quam hoc potissimum tempore inter omnes Christi fideles esse cupimus, inter Episcopum vestrum & vos statuatur. Datum Rome apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris,

die ultima Decembris MCCCCLXXX. Pontificatus nostri anno decimo. L. Grifus.

” Post quarum quidem concordie ac literarum
 ” Apostolicarum predictarum Vobis, & Clero ac
 ” Populo nostris predictis, per Vos hinc inde, ut
 ” premittitur, factas presentationem & receptionem,
 ” omnibusque & singulis in illis contentis
 ” tam per Nos, quam Clerum & Populum nostros
 ” predictos in suis capitulis & membris per omnia
 ” respective & cum effectu adimpletis atque paritis,
 ” Nos volentes prefatam ordinationem, & in
 ” ea contenta, quantum nos concernant, plenarie
 ” & debite demandare executioni, ut tenemur, illos
 ” de Clero nostro, scilicet delectos nobis in
 ” Christo venerabiles & circumspectos viros Dominos
 ” *Everardum Zoudenbalch, Johannem de Drakenborch,*
 ” *Johannem Foyt, Jacobum Isbrandi, Johannem de Renefs,*
 ” *Wilhelmum de Weerdenborch; Lofferdum Ruysch,*
 ” *Anthonium Pot, Albertum Houvont, Henricum Maddert,*
 ” *Canonicos Majoris, Nicolaum Louwer, Cornelium de Brouwershaven,*
 ” *in eadem Ecclesia Vicarios, Wilhelmum de Montfoirt*
 ” *Prepositum, Reynerum de Eten, Ludolphum de Hoorn,*
 ” *Johannem Lenss, Gbysbertum Venroede, Adrianum de Weerdenborch,*
 ” *Ottonem de Voetselaer, Canonicos sancti Salvatoris,*
 ” *& Livinum de Blafenborch in eadem Ecclesia Vicarium,*
 ” *Hermannum de Reno Decanum sancti Petri, Wynandum de Dornick*
 ” *& Theodoricum Haer, ejusdem Ecclesie sancti Petri*
 ” *Canonicos, Johannem Nys Prepositum sancti Johannis,*
 ” *Jacobum de Driebergen, Adam de Zulen, Canonicos sancti Johannis.*
 ” *Petrum Ramp, Nicolaum Pott, & Hubertum de Bocchout*
 ” *Canonicos beate Marie, Ecclesiarum nostrarum Traje-*
 ” *cten-*

" ctenfium, *Conradum Staell, Fredericum uten Ham,*
 " Curatos Ecclefie fancti Jacobi, ac quendam do-
 " minum *Henricum* Pastorem de Loenen, dicte Ec-
 " clefie Vicecuriatum, quendam *Rodolphum* Cura-
 " tum fancti Gheertrudis, *Ottonem Tengnagell* Cu-
 " ratum fancti Nicolai, ceterosque de Clero civi-
 " tatis noſtre Trajectenſis, eorumque in hac cauſa
 " complices, & litis conſortes; nec non *Johannem*
 " *de Renefſe de Baer, Johannem Coning, Johannem*
 " *de Landſcroen, Rodolphum de Nyevelt* Burgimagi-
 " ſtros, *Florentium de Pallaes, Gerardum Voet, Cor-*
 " *nelium Foyck, & Zwederum de Zulen* superiores
 " Oudermannos, omnesque alios & ſingulos de
 " novo & veteri Conſilio civitatis noſtre Trajecten-
 " ſis in anno ſeptuageſimo octavo ultime preterito
 " aſſumptos & electos, eorumque litis conſortes
 " & adherentes, quos dudum eccleſiaſticis cenſuris
 " innodavimus, ſive innodatos declaravimus, de
 " quibus in prefatis concordia ac literis Apoſtolicis
 " mentio in genere facta exiſtit, a quibuſcumque
 " excommunicationis ſententiis per nos, vel aucto-
 " ritate noſtra ordinaria a jure, vel ſtatutis ſyno-
 " dalibus vel Provincialibus in eos latis, ſeu per eos
 " quomolibet, & ex quacumque cauſa, ortum ta-
 " men & originem ex premiſſis diſſenſionibus tra-
 " hente, in proceſſibus deſuper habitis latius ex-
 " preſſis, incurſis, ſecundum ordinationem litera-
 " rum Apoſtolicarum predictarum nominatim, in
 " genere, & in ſpecie, & eorum quomolibet, ad
 " cauſelam aſſolvimus, ſicque aſſolutos pronun-
 " ciamus, interdictum quoque eccleſiaſticum per
 " nos, aut alios, in eadem noſtra civitate Traje-
 " ctenſi ob cauſas diſſenſionis hujusmodi quomoli-
 " bet poſitum, relaxamus; nec non omnes proces-
 " ſus & ſententias contra eos, & eorum quemlibet,

" quomolibet habitos & factos, penitus tollimus
 " & cassamus, ac omnes, tam Clerum quam Cives
 " nostros, supradictos, paterne amplectimur, &
 " ad gratiam recipimus. Quare vobis omnibus &
 " singulis supradictis in virtute sancte obedientie,
 " & sub penis suspensionis & excommunicationis
 " districtè precipiendo mandamus, quatenus eos-
 " dem Clerum & Populum nostros supra designa-
 " tos, tam in genere quam in specie, ac alios no-
 " minatim, prout supra nominantur, & per nos
 " sic, ut premittitur; absolutos, singulis diebus
 " dominicis, & festivis in vestris Ecclesiis, Mo-
 " nasteriis & Capellis, dum ibidem populi magni-
 " tudo ad divina audiendum convenerit, seu alias
 " fuerit congregata, & alias ubi, quum, & quo-
 " tiens expediens fuerit, nuncietis & faciatis ab
 " aliis, quantum in vobis fuerit, sic absoluta pu-
 " blicè indicari; absolutionem vero omnium & sin-
 " gulorum qui dictam nostram excommunicationis
 " sententiam, atque alias penas supradictas incur-
 " rerint, seu incurrerit quoquomodo, nobis vel
 " Superiori nostro tantummodo resignamus. Datum
 " & actum in castro nostro de Duersteden nostre
 " dioecesis sub sigillo nostro presentibus appenso,
 " anno Domini millesimo quadingentesimo octua-
 " gesimo primo, die duodecima mensis Maji.

Onderteykent

DONKER.

Op deze wys is dit moeilijck geding uit de we-
 reld geraakt, en zyn de Utrechtsche van den ban-
 blixem ontheven. Het Roomsche Hof konde niet
 wel een beter middel uitvinden om een einde aan
 deze netelige zaak te maken; want, volgens hare
 gron-

gronden, streed het met de achtbaarheid van een geestelyk Opziender hem ten eenemaal in het ongelyk te stellen, en aan den anderen kant waren de bewyzen van den onrechtmatigen handel, door den Bisschop gehouden, al te klaar, om zyn gedrag te kunnen billiken. Diesvolgens moest deze middelweg ingeflagen worden, langs welke de Bisschop niet alleen schadeloos gesteld, maar zelfs noch met eenig geld wierdt verrykt, en aan eenige zynere aanhangeren de vryheit verleend om weder in de Stadt te komen: en de Utrechtsche behielden hunne rechten en vryheden, de stichting van de Capel in de Weerdt bleef gestaakt, en de onderhouding hunner voorrechten, als mede die der andere leden van de Staten, wierden door den Kerkvoogd nader bevestigd. Alhoewel de Utrechtsche weinig staat konden maken op het woord en de schriftelyke verbintenis van Bisschop *David*, welke zo menigmaal zynen eedt, by de inhuldiging gedaan, eerloos geschonden hadt, en wiens voornamen toeleg was om eene onbepaalde heerschappye te voeren, zo waren zy echter zeer bereid om deze schikking van het Roomsche Hof op te volgen, dewyl zy bemerkten dat de lasteringen, met welke ze by den Aarts-Hertog *Maximiliaan* waren beklad, geloof vonden, zich verbeeldende, verzoend zynde met den Bisschop, lichtelyk het vergramd gemoed van *Maximiliaan* tot bedaaren te zullen brengen. Dit zelve jaar zal ons noch bewyzen opleveren, dat het Bisschop *David* nooit ernst geweest is de Utrechtsche geruust volgens hunne wetten te laten leven, en dat hy maar gewacht heeft naar eene gunstige gelegenheit, om zyn boos voornemen ter uitvoer te brengen.

Het schynt dat de Kerkvoogd ook genoeg ge-

geven heeft aan de Staten van het Neder-Sticht, welke over het gedrag van den Heer *Melis uten Enge*, Maarschalk van het Over-Sticht zeer onvol-
daan waren, zo als ik op het voorgige Jaar heb aan-
getekend. Immers ik vind dat na de bevrediging
eenen anderen Maarschalk aangestelt is, zo als blykt
uit dezen brief:

„ Allen den ghenen, die dezen brief zullen zien
„ of hoeren, doe ick verstaen DANIELL VAN
„ BOUCHOUT, alsoe myn gnedige Heer, die
„ eerweerdige Vader in Gode, Heer *David van*
„ *Bourgonien*, Bisscop tUtrecht mit synen zegel
„ ende brieven dat Maerschalkamt van synre
„ Gnaden Oversticht van Utrecht eerberlic te be-
„ waeren, ende van synre Gnaden wegen te be-
„ dienen my bevolen, ende in den generael Capit-
„ tell der drier Staten des Gestichts van Utrecht
„ gepresentiert heeft, in allen voirwairden ende
„ manieren, als synre Gnaden commissie ende be-
„ veel brieve my daer van gegeven, ende in den
„ voirscreve generael Capitell oentlick gelesen,
„ dat inhouden ende begrepen hebben, sprekende
„ van woirde te woirde aldus:

*DAVID VAN BOURGONIEN by der
gnaden Goids Bisscop tUtrecht, allen den ghenen die
desen onsen brief fullen sien of hoeren lesen saluyt. Want
wy betruwende syn totten doechden, reckelicheyt, ende
vlyte, by ons ondervonden aen onsen getruwen dienre
ende Rait Daniel van Bouchout, hebben wy den sel-
ven mit gueden voersinne ende ryphen rade onser vrunde
gegont ende bevolen, gonnen ende bevelen mit desen on-
sen brieve onse Maerschalkamt van onsen Overstichte
ons lants van Utrecht mit allen zynen toebehoeren, ver-
vallen*

vallen ende opcomingen, dat aengaet ende begint tot Gheyne aen den Gherechte Ludolfs over die Vechte, ende daer en binnen opwart, alsoe alst boven onser Stadt van Utrecht gelegen is, van onser wegen ende in onsen name truwelike te beryden, te regieren ende te verwaeren, als een guet Maerschalk sculdich is te doen, ende ons jairlycx dair af guede bescheyden, rekeninge ende bewysinge te doen, als wy hem dat vermanen of doen vermanen, ende wat dair off coemt, tsy van broiken, die verschenen syn, ofte die noch verschynen sullen werden, derwyle hy onse Maerschalk is, des sullen wy hebben commerory die tweedeel, ende Daniell voirscreve sal hebben ende behouden, omme onse Maerschalk-ampt voirscreve te beryden ende te verwaeren, dat derdendeel, dat hi jairlycx in syne rekeninge ons corten ende inhouden sell, duerende tot onsen wederseggen sonder argelist. In oirkonde sbriefs mit onser hant geteykent, ende besegelt mit onsen segell. Gegeven op onsen Slotte tot Duerstede int jair ons Here dusent vier hondert een ende tachtentich opten vierden dach in Julio.

„ Ende want dan die voirgenoemde drie Staten
 „ des Gestichts van Utrecht als die Ecclesie, Rid-
 „ derscap ende Stadt van Utrecht, wt crachte der
 „ voirscreve commissie ende beveelbrieve my tot
 „ desen voirscreve Maerschalkampt, na inhouden
 „ ende wtwysinge van den Lantbrieff, ende nae goe-
 „ der alder gewoenten des Gestichts van Utrecht,
 „ dat te bedienen ende te bewaeren toegelaten,
 „ ende duechdelich admittiert hebben, soe ist, dat
 „ ick wederomme den drien Staten des Gestichts
 „ voirscreve mit desen mynen brieve geloift heb-
 „ be, ende gelove voir my, ende myne erfnamen
 „ ende nacomelingen in gueder truwen ende eeren,
 „ dat ick dat voirscreve Maerschalkampt, soe lan-
 „ ge

„ ge myn commiffie ende beveel voirgenoemt dair
 „ van dueren fall, eerberlick ende truwelick regie-
 „ ren, bedienen ende bewaeren, ende enen yge-
 „ liken lantrecht doen fall, als in den voirscreve
 „ Geficht van Utrecht gelegen is: ende dat ick
 „ dat voirscreve Maerschalkamt van dat Over-
 „ flicht, dat my bevolen is, niet bezwaeren noch
 „ belasten en fall meer dan voir een jair benocm-
 „ der pensien, die redelich is: ende voirt dair inne
 „ te doen, als een guet Maerschalck sculdich is
 „ te doen, in alre maten ende manieren als die
 „ Lantbrief des Gefichts van Utrecht inhoudt en-
 „ de begrepen heeft, alsoe ick dat in den generael
 „ Capittel geloift, gefekert ende gefwoeren heb-
 „ be voir den drien Staten des Gefichts voirscre-
 „ ve, in kennisse der waerheyt. Ende want ick
 „ DANIELL voirscreve zelve gheen zegell en heb-
 „ be, soe heb ick gebeden den cerbaeren Here
 „ *Adolff van Rutenberch*, Proest der Kercke van
 „ funte Marien tUtrecht desen brief over my mit
 „ zynen zegell te willen bezegelen. Ende ick *Adolff*
 „ Proest voirscreve hebbe ter ernstelike beghier-
 „ ten *Daniels van Bouchouts* voirscreve desen brief
 „ mit myne zegell over hem bezegelt. Gegeven
 „ int jair ocs Heren dusent vier hondert een ende
 „ tachtentich op ten achtiensten dach in der maent
 „ van Julio.

Alvoorens ik verhaale de onlusten tusschen de
 Hollanders en de Stadt Utrecht verrezen, en het
 gevolg van dezelve, benevens het oproer in deze
 Stadt door de aanhangeren van Bisschop *David* ver-
 wekt, en de daar op gevolgde oorlog met den Bis-
 schop, zal ik opgeven een bevel des Raadts, vol-
 gens 't welk de Vleishouwers, zo in het slachten,
 als

als in het verkopen van het vleesch zich moesten schikken, afgekondicht des Saturdags na Letare, den zevenden April.

In den eersten zoe en zel gheen Vleysbouwer hoeren vyen slaen, ten zel yerst gebonden wezen aen den boem, ende geschouwt ende gheteykent van een van den Bezienres, daer toe gedeputiert van den Oudermans van der Oudermannen wegen, eer byt van den boem halen zall: ende die Bezienres zullen woenen de ene omtrent der Nueden, ende die ander omtrent den Vleysbuse in die Nyestraet, ende dat en sellen ghene Vleysbouwers wezen; ende die Bezienre zel hebben van elken hoornvie, dat hy teykent vier doytgen, ende die zellen die Bezienres tsamen deylen half ende half, ende dat zel die Stadt betalen, ende alle maent zellen zy ene cedulaer of brengen op ten Raithuse, ende zoe zel hem die Cameraer dat gelt daer of geven, ende daer mede zellen die ponde of wezen, die de Stadt den Bezienres jaerlycx te gheven pleecht.

Item waer yemant die byr bruekich inne bevonden worde, zoe dicke dat gheschiede, zell verboeren die ghene die in gebreken van dezen vyele, van elke hoornvye vyer pont halff totter Stadt behoef, ende een vierendeel tot behoef der ghenen dyet den Besienre aenbrengh, ende dat ander vierendeel tot behoef der Bezienres, ende die Bezienres en sellen niet zeggen wyet hem aengebrocht heeft, mer zellent wtgaen, ende geloft wezen by hoeren eeden.

Item yemant die byr en boven enich hoornvye sloeghe, die niet behoerlich en waer te slaen, ende niet aen den boem geweest, ende getykent en waer, als voerscreven is, ende men dat ter waerheit bevonde, die zoude verboeren den voergenoemden koer, ende nochtant staen tot correxie des Raits.

In

In den yersten zoe en zel gheen *Vleyshouwer* meer *Vennoiten* in den *Vleysbuse* moigen hebben, dan enen tot hem, of drie tot hem, ende zy en zellen niet meer dan eenreley runt vleysch van enen beeste op hoeren banken teffens veyl hebben, by verboeren vant vleys totter Stadt behoiff, ende noch vier pont, die eene helfte van den ponden totter Stadt behoiff, ende tander vierendel totter *Vynders*, ende tander vierendel totter aanbengers behoiff; mer zy zellen van sinte *Victoers* dage tot *Korsavont* toe wel buken moigen, ende runder in den *Vleysbuse* hangen, ende die vercopen by den belen runderen, halve ofte vierendelen.

Item zoe en zellen de *Vleyshouwers* mit hoeren vleysche van *Paesschen* tot den yersten dach van *Junio* toe niet meer mail houden dan vier, ende van den yersten dach van *Junio* tot sinte *Lamberts* dach toe niet meer mail houden dan drie, ende van sinte *Lamberts* daghe tot sinte *Gallen* dach toe wederom vier mail, ende van sinte *Gallen* dage tot *Vastelavont* toe ses mail, byt verboeren van den vleysch ende vier pont als voerscreven staet.

Item wes vleys die *Vleyshouwers* boven hoer malen als voerscreve staen, niet en vercopen, dat zellen zy zouden, ende niet vercopen dan op hoeren banken byt verboeren van vier pont, gelyk voerscreven staet.

Item voert zoe en sellen die *Vleyshouwers* ghene koye slaen van sinte *Martyns* dage in den *Winter* tot *Vastelavont* toe, dan gelden koyen opt verboeren van den vleysch totter Stadt behoiff, ende op vier pont tot behoif der Stadt ende des *Vynders* ende aanbengers als voerscreve staet, zoe dicke dat gheschiede.

Item voert zoe en sellen die *Vleyshouwers* ghene oyen slaey van sinte *Andries* dage tot *Vastelavont* toe, opt verboeren van den vleysch ende vier pont in manieren als voerscreven staet.

Item voert zoe en sellen die *Vleyshouwers* ghene zogen

gen noch gaerdachtige verken in den *Vleysbuse* vercopen opt verboeren van den vleysch ende vier pont, als voerscreve staet.

Item voert zoe en sellen die *Vleysbouwers* gheenrebande vleysch slaen, dat zy int *Vleysbuys* vercopen willen, dan in hoeren gewoenliken *slachbuse*, byt verboeren van den vleysch ende vier pont, als voerscreven staet.

Item voert zoe en zel gheen *Vleysbouwer* den *Vleys*-*s*ys copen, noch vennoit daer aen wezen, noch daer aen winnen noch verliesen, noch oick bewaren gheensins, tot *correxy* des *Raits*.

Item zoe en selmen ghene scapen, noch gheenerleye beesten opblasen, opt verboeren van elken beest, ende twee pont tot behoef als voerscreven staet.

Item waert zake, dat ymant van den *Vleysbouwers* den *Bezienres*, *Vynders* ofte aenbrengers, om dat zy hem byr in bekoerden, of in die brueken inne te winnen misdeden mit woerden of mit werken, die zouden verboeren den koer van thien ponden tot behoef als voerscreven staet, ende zoude nochtant beteringe doen tot des *Raits* goetduncken den ghenen, dien hy alzo misdaen had.

Item die twee *Oudermans*, die totten *Boem* geschickt zellen werden, zellen hoeren eed doen, elck tzyn, daer hy toe geschickt zel werden, des nagaen zell elcx in manieren als voerscreven staet.

Item voert dat die gezwoeren *Vynders* ofte *Bezienres*, als zy deze zake bevynden, ofte tot hoeren condon komen by aenbrengen van ymant, dat zy dan terstont des zelveu dage brengen zellen tot kennisse van den *Oversten* in der tyt, omme daer inne voert te vaeren mit *correxien*, alzo dat behoeren zell: ende of zy daer inne gebreclich waeren, ende men dat ter waerheyt bevonde, dat zy daer inne *gesimuleert* hadden, zellen zy daer aen verboeren den koer, dien die gene diet gedaen had

ver-

verboert zoude hebben, totter Stadt behoiff, ende daer toe hoeren officie, ende ghene officie daer nae in der Stadt binnen drie jaeren moigen voeren noch hebben.

Ende waert dat die Vleysbouwers deze ordinancie niet en hielden, als voerscreven staet, zoe wil die Raide den vreemden gonnen hoer vleysch albyr binnen onser Stadt te slaen, ende te vercopen na goetduncken des Rait, gelyck die Rait dan overcomen zel.

De Cabeljauwsgezinden hadden in het Jaar 1479. de Hoeksche uit de Stadt Leyden verdreven (1). Deze hadden hunne klachten aan het Hof van Holland gebracht, 't welk aan dezelve hadt toegestaan wederom in de Stadt te komen, en bezit hunner goederen te nemen: Doch de Cabeljauwsche, deze uitspraak niet achtende, hadden de Hoeksche belet van dezelve gebruik te maken. Weshalven eenige der zelve, welke te Utrecht hunne schuilplaats genomen hadden, eenen overleg maaken, om door list, met hulp van eenige Utrechtsche, de Stadt in te krygen. Om dit voornemen wel uit te voeren, trekken zy in het begin van dit Jaar op Ponciaans avont, het water door een strenge vorst verstyft zynde, uit Utrecht, en, met zich nemende eenige ladderen en ander oorlogstuig, welke in sleeden over het ys vervoerd wierden, zyn zy des morgens om zes uren voor Leyden gekomen, en onder het vallen van de sneeuw hunne aannadering onbekent blyvende, en de wachters wegens de felle koude zich van den wal begeven hebbende, hebben zy de muuren beklommen en de Stadt bemachtigt. Gouthoeven (2) en andere (3) verhalen,

(1) Ziet Gouth. Chron. bladz. 517.

(2) Bladz. 521.

(3) Alkemade Jonker Franssen Oorlog, bladz. 32.

len, dat de uitgetoge manschap bestaan heeft in een hondert vyf en dertig mannen. Twee andere Schryvers, welke te dezer tydt hun verblyf en woonplaats te Utrecht hadden, en dieshalven meerder geloof verdienen, te weten *Amelgardus* (1) en *Thomas Bafinus* (2) verzekeren ons, dat hun getal grooter geweest is, en dat de Regeerders dezer Stadt, op het verzoek van de verdreve Hoeksche, hen twee hondert borgeren tot bystand hebben gegeven, onder het geleide van *Reinier van Broekhuizen*, een Gelders Edelman, wiens Vrouw was *Johanna*, Dochter van *Reinier van Brederode*, (3) een dapper Krygsman, welke onder Hertog *Karel* in de belegering van Nuis gedient heeft, (4) en *Hendrik van Nyevelt*, wiens Moeder was eene Zuster van den Borchgraaf van Montfoort. *Amelgardus* getuicht vorder, dat de Regeerders dezer Stadt deze hulpe hebben verleend zonder kennis van de Geestelykheit, en *Bafinus* voegt 'er by, dat niet alleen de Geestelykheit, maar zelfs de Gildens 'er niets van geweten hebben. In de Raadsbesluiten van dit Jaar vind ik 'er niets van aangetekent. Het is waarfchynelyk dat alleen de Overste, en eenige der voornaamste Leden van den Raadt bewillicht zullen hebben in dezen uittocht, zonder dat deze zaak ter overleg van den gantschen Raadt en der Gildens is gebracht, op dat dit voornemen bedekt blijven, en dienvolgens beter gelukken zoude.

Ne-

(1) In de *Uittrekzels uit het Leven van Lodewyk den elfden*, uitgegeven door de geleerde Benedictiner Monniken *Martene en Durand*, in *Collectione Veterum Scriptorum & Monumentorum*, tom. IV. p. 793.

(2) By *Matthaeus*, t. II. *Analect.* p. 147.

(3) Ziet *Matth.* d. I.

(4) Ziet de *Chron. van Vlaand.* II. Deel, 24 Cap. bladz. 456.

Negen dagen na dit voorval kwam de Borchgraaf van Montfoort met veertig Mannen te Leyden, welke eene goede schikking in de regeering maakte. De Steden, in welke de Cabeljauwſche het beſtier hadden, als Haarlem, Delft en Amſterdam vaerdigden eenigen uit den hunnen naar het Hof van den Aarts-hertog, welke niet alleen klaagden over dit innemen van Leyden, en het gedrag der Hoekſche zeer leelyk afſchilderden; maar zelfs den lichtgelovigen Vorſt verzekerden, dat de Gelderſche voornemens waren gantſch Holland te vermeesteren, en het dienvolgens nodig was zonder eenig tydts verzuim hunnen voortgang te ſtuiten. *Maximiliaan*, zonder eenig onderzoek naar de waarheit van dit voorgeven, beveelt den Heer *de Lalain*, Stadthouder van Holland, welke te dier tydte aan zyn Hof zich ophield, ylings naar Hollandt te trekken, en Leyden te herwinnen, hem eenig Krygsvolk onder het beſtier van *Jan van Ranſt*, Markgrave van Antwerpen, nazendende. De Hoekſche zonden aanſtonts aan den Stadthouder, zo als hy in den Haag aangekomen was, hunne Gezanten, ter verdediging van hun gedrag; doch die Landvoogd weigerde hen gehoor te verleenen, ten zy ze alvorens aan hem de Heeren *Reinier van Broekhuizen* en *Hendrik van Nyvelt*, en de Manſchap, welke met hen in Leyden gekomen was, gevangen hadden overgelevert.

De Cabeljauwſche hadden het gevaar, in 't welk Holland zich te dezer tydte bevont, zo waarſchynlyk aan *Maximiliaan* voorgeſtelt, dat hy beſloot zelfs naar Holland te komen om de Hoekſche, en hunne byſtanderen te beteugelen. De Hoekſche hadden eenige uit den hunnen afgevaardigt, om den Landheer, welke den achtſten April te Rotterdam

dam aan lande, te begroeten, en hunne onschult te letuigen; doch de Cabeljauwsche hadden zyn gemoed zo verbittert, dat hen alle nadering tot den Vorst geweigert wierdt, ten zy ze alvorens hadden voldaan aan het geen de Heer *de Lalain* hen hadde voorgehouden; zo dat ze belet wierden ter gehoor van den gestoorden Vorst te komen, en dienvolgens verfteken van de gelegenheit, om hun gehouden gedrag te verdedigen, en de lasteringen, met welke zy bekladt wierden, te wederleggen.

De Regeerders van Utrecht onderricht worden de, dat het innemen van Leyden zo euvel opgenomen wierdt, en te recht beducht zynde voor de kwade gevolgen, hebben den tienden February niet alleen doen afkondigen dat alle de goederen, welke in Leyden genomen en herwaards gebracht waren, zouden worden overgelevert aan *Geryt Zoudenbalch* en *Beernt van Everdingen*, door den Raadt daar toe benoemt, met verbodt van eenige goederen in het vervolg uit Leiden in deze Stadt te vervoeren, maar ook gelaft alle hunne borgeren en onderzaten herwaards te keeren, op verbeurte van tien ponden, en eenen Deurwaarder naar Leiden gezonden, om hen kennis te geven van dit Raadtsbesluit. Zommige gehoorzaamden aan dit bevel, doch niet alle, waarom de Raadt hen nader het zelve liet aankondigen, met byvoeging, dat die geene, welke binnen acht dagen niet weder kwamen, voor altydt de Stadt verboden wierdt.

In het Jaar 1463. hadt de Stadt zich nauw verbonden met die van Amersfoort ter verdediging van wederzydtsche Voorrechten (1). Deze overdracht

(1) Ziet het II. Deel dezer Jaarboeken, bladz. 442.

dracht is nader bevestigd, en des Maandaghs na Mathie opentlyk afgelezen, dat dezelve zal worden achtervolgt en nagekomen.

Reinier van Broekhuizen ontzet van alle hoop om Leyden te behouden, verliet in eenen donkeren nacht met zyn volk de Stadt, en trok in alle mogelyke stilte naar Woerden, en van daar naar Montfoort. *Maximiliaan*, hier van kennis krygende, volgt zelfs in aller yl hem naa, en voor Montfoort komende, vraagt de opening der poorten, en de overgaaf van den Heer van *Broekhuizen* met zyn volk; doch die binnen waaren, weigerende te voldoen aan dezen eifch, verdedigden zich wakker, fchoten onder het volk van den Aarts-hertog, en hadden door de kloot van een slang-ftuk den Vorft by na getroffen; zo dat hy genootzaakt wierdt af te zakken naar Holland, zyne gramschap betonende in het verwoeften en verbranden van eenige Dorpen en Huizen in het Landt van Montfoort leggende.

De Aarts-hertog *Maximiliaan* in den Haag gekomen zynde, deede den Heer *Jan Borchgraaf* van Montfoort, *Reyer van Broekhuizen*, *Hendrik van Nyevelt* en meer andere, bannen uit alle zyne landen en heerlykheden, met verbeurte van alle hunne goederen, welke zy onder zyne beheering bezaten. Door welk vonnis de Borchgraaf van Montfoort verloor zyne heerlykheit van Purmerent, welke gegeven wierdt aan *Balthasar* Heer van *Wolkenstein*, van wien *Jan van Egmont* dezelve naderhand gekocht heeft. De Utrechtsche wierden in dit vonnis mede niet vergeten, vermits hen verboden wierdt in Holland te komen, (1) en alle de renten, welke zy in Holland bezaten, aangeslagen wierden tot

(1) Ziet Chron. van Vlaender. cap. LXVII. bladz. 224.

tot betaling van het Krygs-volk van *Maximiliaan*.

De Regeerders van Utrecht hebben verscheide malen *Geryt Zoudenbalch*, *Beernt Proeys*, *Jacob van Amerongen* en *Jan van Renesse van Baer*, nevens hunnen Geheim-schryver *Tilmannus van Ufser*, naar het Hof van *Maximiliaan* afgezonden, om verzachting van dit vonnis te verkrygen, welke eerst in den Haag, vervolgens te Dort, naderhant in 's Hertogenbosch, (in welke Stadt die Vorst in de maand van May het feest van het Gulde Vliesch heeft gevierd,) en eindelyk te Nimwegen hem hebben aangefproken, en getracht zyn vergramd gemoed te stillen. Het verslag van de verrichtingen dezer afgezondenen staat in de Raads-boeken niet vermeld; maar dat *Maximiliaan* geeischt heeft dat de Hollandsche ballingen, welke zich in Utrecht ophielden, de Stadt zoude worden ontzeit, volgens het voorschrift van de zoene in den Jare 1429. met *Philips van Borgonje* als Graaf van Holland gemaakt, en dat de Utrechtsche daar aan hebben voldaan, blykt, uit het geene ik aangetekend vind in het Buurspraak-boek, des Maandaghs na Ascensionis iv. July, en des Vrydags en Saturdags na Martini Translatio den vii July;

Alsoe op ten twaelfden dach in Januario in den jaer ons Heren MCCCCXXIX lestleden ene zoene ende minlicke tractaet (1) tusschen der Greeflicheyt van Hollant ter eenre, ende den Gestichte van Utrecht ter ander zyde gemaiet ende gesloten is geweest, inhoudende onder andere punten: Gevielt dat enige personen, ballingen of voirvluchtige worden wt den lande van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant, ende binnen den Gestichte quamen, zoe en zellen die binnen des voerscreve
Ge-

(1) Ziet het II. Deel dezer Jaarboeken, blad. 401.

Gefichts palen, binnen Steden, noch daer buten aen deze zyde der Yselen niet bliven noch woenen moigen na der tyt, dattet den Steden mit brieven gewitticht worde, gelyck die zelve zoene dat vorder ende breder innehout ende begrepen heeft. Ende want tan van wegen ons gnedichs Heeren ende Vrouwen van Oystenryck, van Bourgonien &c. als Greven ende Grevinnen van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant &c. ons te kennen gegeven is, ende genoempt zyn sekere personen, die ballingen gemaiçt zyn wt den voirscreve landen, die wy dan na innehout der zelver zoenen niet schuldich en zyn alhyr binnen onse Stadt te laten bliven; soe ist, dat wy becluden onser Stadt verbieden, ende ene mile van der zelver Stadt te bliven op hoir liven, ende zy zellen van dezen dage by sonnenschynt wt der Stadt gaen.

De personen, aan welke deze aanzegging geschiedt is, worden achter deze Raads-besluiten genoemt, makende uit een getal van cxxxvii. En vermits de Raadt onderricht wierdt, dat eenige van die ballingen zich noch in de Stadt onthielden, heeft ze kort daar naa, te weten den twintigsten July doen afkondigen, dat alle de borgers en ingezetenen, welke bevonden wierden eenige dier Hollandsche ballingen te huisvestigen, vyf jaren uit de Stadt en een myl van dezelve zouden blyven. Zy hebben ook getracht de voorspraak van den Bisschop by den Aarts-hertog te verkrygen, en tot dat einde den xviii July nevens *Ludolf van den Veen*, Dom-deken, en *Dirk Utenweert*, Deken van Oudmunster, *Werner Braam* uit den nieuwen, en *Jan de Koning* uit den ouden Raadt, gezonden naar Wyk, om den Kerkvoogd te verzoeken te willen uitwerken by *Maximiliaan*, dat hunne borgers weder onbekommerd in Holland mochten komen. Zeker naamloos Schryver van het geene
in

in dit en de twee volgende jaaren, zo in Holland als te Utrecht is voorgevallen (1) verhaald, dat de voorgenomde Dekenen van den Dom en Oudmunster daags na S. Sixtus in den vollen Raadt verflag gedaan hebben van haare verrichtingen by den Bisschop, en dat de Raadt eenpaarig (2) besloten heeft de Stalbroeders (3) uit de Stadt te doen gaan, dat de Borchgraaf van Montfoort dit euvel opgenomen, en dat dit bevel oorzaak gegeven heeft tot een groot oproer. In het dagelyks Raadsboek des Dingsdages na Sixti septima Augusti lees ik: *Die Raide out ende nywe hebben overdragen, dat alle Stalbroeder ofte Rutergezellen (4), ofte Quartiermeysters, die in zoudyen gelegen moigen hebben, tiendragende mynen gnedigen Heer van Oesterryck, wt onser Stadt wezen ende bliven zullen, ende ene mile van der Stadt op hoere liven, ende zy zullen by zonnenschyn wt der Stadt gaen. Oick en zellen van dezertyt voert albyr ghene Stalbroeders, Rutergezellen ofte*
Quar-

(1) Deze Schryver is uitgegeven door Matthaeus, t. 1. Anal.

(2) Ik twyffel zeer aan de waarheit van dit voorgeven, om dat onder die geene, welke zich na het genome Raadsbesluit by den Borchgraaf hebben begeven, verscheide Leden van den Raadt worden genoemd by den zelven Schryver, bladz. 14. onder welke hy ook telt *Jacob* en *Jan van Amerongen*, welke de hoofden geweest zyn van die geene, welke tegens den Borchgraaf den oploop hebben verwekt.

(3) Ziet het geen ik van deze heb aangetekend het tweede Deel dezer Jaarboeken, bladz. 316.

(4) Deze waren geene eigentlyke Ruiters, welke te paard dienden, maar schuim van Volk uit alle Natien, welke om geld eenen ygelyken dienden, welke hen wilde gebruiken, en buiten vasten dienst zynde zich overal begaven, alwaar eenig voordeel en roof te halen was, en dikwils de wegen ten platten lande onveilig maakten, Amelgard. apud Martene t. 14. Coll. Vet. Scriptor. p. 827. Zy worden genoemd Dieven en Roovers, in het Chron. Corn. Zantfliet, apud Martene, t. v. p. 289. Ziet ook Matth. t. 11. Analect. p. 250.

Quartiermeesters komen, nocte aengenomen moigen werden buten consent van den Raide out ende nywe. Ende als die Rait dat overdragen hadde, ende van den buse gaende was, is een oploep gevallen, daer Gheryt wt den Eem ende Jan Peterze inne doot bleven, ende veele borgers omme op ten zelven dach, ende oick daer na, by hem zelven wt der Stadt geruynt.

Overdroegen die Raide out ende nywe op ten zelven dach des avonts to ses uren, ende verclaerde hoir voir overdrachte, alse dat gheen Stalbroeders, Rutergezellen ofte Quartiermeesters van dezer tyt voert albyr komen noch aengenomen moighen worden, dan by consent van den Oversten out ende nywe, gelyck dat huden overdraghen was te voormiddag niet te geschien, dan by consente van den Raide out ende nywe.

Uit welke overdracht men besluiten moet, dat de Bisschop geweigert heeft zyn voorspraak by den Aarts-hertog te doen, ten zy alvorens dat vreemd Krygsvolk de Stadt geruimd hadt. *Thomas Bafinus* (1) getuigt, dat op dezen zelven dag de Borchgraaf van Montfoort gelaft was zich uit de Stadt te begeven; doch ik vind 'er niets van aangetekend in de Raadts-boeken. Bisschop *David*, die een schrander man was, heeft zekerlyk toegeleit, om den Borchgraaf zyn gezag te verkleenen. De Borchgraaf hadt zich altoos getoont te zyn een getrouw vriend van de Heeren van Brederode, een yverigen begunstiger van de Hoekschen, en een ernstige voorstander der Utrechtschen, tegens de onrechtmatige heerszucht van Bisschop *David*, gelyk ik in het voorige dezer Jaarboeken heb gemeldt. Hy moet maar weinig tydts te vooren in deze Stadt gekomen zyn, zo het waar is, het geen eenige Schry-

(1) By Matth. t. II. Anal. p. 154.

Schryvers (1) getuigen, te weten, dat hy hadt helpen verdedigen Venloo door *Maximiliaan* belegert, en dat hy uit die Stadt, na dat ze met den Hertog in onderhandeling was gekomen, met eenige Hoeksche was gevluht. In Utrecht hadt hy na het verminderen van het gezag des Bisschops, zedert den doot van Hertog *Karel den Stouten*, het bestier gekregen, hebbende de bewaring van Stadts sleutelen en eene lyf-wacht van dertig Stalbroeders tot zyne beveiliging. Dies was het voor den Bisschop een gepast middel om den Borchgraaf machteloos te maken, uit te werken by den Raadt, dat al het vreemd Krygs-volk, waar onder ook gerekent wierdt de zo even genoemde lyf-wacht, de Stadt moest ruimen. Goudhoeven (2) verzekert ons, dat de Kerkvoogd met eenige zynere vrienden in Utrecht overleid en beraamd hadt dit oproer te verwekken, en afgesproken zelfs binnen de Stadt te komen, om dezelve te overweldigen. De tydts gelegenheit was thans zeer gunstig voor den Bisschop om dit voornemen in het werk te stellen; want, schoon *Maximiliaan* tot noch toe zyne vriendschap niet opgezeit en geen oorlog hadt aangekondigt, zo bleef echter, niet tegenstaande de Hoeksche ballingen waren verdreven, het beslag op de personen, goederen en renten der Utrechtsche in Holland noch stand grypen, waar door de gegoedste en de Kooplieden groote schade leden, vermits zy jaarlyks daar door misten zes en vyftig duizent guldens aan renten, (eene aanzienlyke somme in dien tydt) welke zy gewoon waren uit Holland te trekken,

(1) De oude Vlaamsche Chron. bladz. 221. en de andere Vlaamsche Chron. II. Deel, cap. 28. bladz. 604.

(2) In zyne Chron. bladz. 525.

ken, en verftoken waren van allen koophandel. Dieshalven was het verlangen der meeste borgeren zeer groot, om de vriendschap van Hertog *Maximiliaan* te winnen, welke ook uitgewerkt hebben het nemen van het bovengemeld Raadts-besluit, vooral door het sterk aanhouden van den Oversten Ouderman *Jacob van Amerongen*. De Borchgraaf vernomen hebbende de overdracht van den Raadt, deede by zich komen *Hendrik van Nyevelt*, zyns Sufters Zoon, en zyne Vrienden, en vooral die borgeren welke de uittocht naar Leyden hadden bygewoond, met welke hy op de Plaats voor het Raadthuis zich versterkte: Zo als de Raadt scheide, voor dat de Borchgraaf de Plaats hadt bezet, wachte eenig volk den Oversten Ouderman *Jacob van Amerongen* op, hem waarschouwende zich te wachten, dewyl zyne vyanden voorgenomen hadden hem te vermoorden, en voerden hem door de Buur-kerk, onder een gestadig geschreeuw, *wie rust en vrede hebben wil die come by Jacob van Amerongen met zyn barnasch*, naar de Smee-brug, en schikte met *Fan van Amerongen*, Broeder van *Jacob*, eenige uit den hunnen naar de Tollesteegpoort, welke zy opfloegen, en zonden eenen Boode naar den Bisschop, op dat hy zyne komst zoude verhaasten. *Fan van Amerongen*, eenige borgeren met *Willem van Lochorst*, ter bescherming van die Poort latende, trok wederom naar de Smee-brug, en van daar naar de Rodenborger-brug, op welke de tegenstanders van den Borchgraaf hunne vergadering maakten. De Prooft van Oudmunster, nevens *Fan de Koning*, Schepen van den ouden, en *Gerrit Soudenbalch*, Schepen van den nieuwen Raadt, gingen tusschen beiden, trachtende partyen te verzoenen, de gemeente met den Borchgraaf

graaf te bevredigen, en den verderen oloop te stuiten. De gemeente weigerde van den anderen te scheiden, ten zy de Borchgraaf zyne wapenen afleide, en zich onderwierp aan de overdracht des Raadts, verklaarende anders met hem te willen vechten. De Borchgraaf dit voorstel verstaan hebbende, oordeelde geenen tydt te moeten verzuimen, maar besloot zyne tegenstanders, eer de Bisschop met zyn volk hen te hulpe kwam, aanstonts met de wapenen tegen te gaan. Volgens vooroverdrachten van den Raadt, van welke ik in deze Jaarboeken meermaal melding heb gedaan, waren de borgeren en ingezetenen verplicht, als Stadts bannier op de Plaats opgericht was, en de klok luidde, gewapent by het bannier te komen. De Borchgraaf, by zich hebbende den Schepenborgermeester *Jan van Lantscroon* en andere Vrienden, had het bannier geplaat op de Plaats en de banklok doen luiden, en was dienvolgens in staat gestelt om zyne vyanden aan te tasten. Hy verdeelde zyn volk in tweeën, en trok zelfs met het ontwonde Stadts bannier van de Plaats door de Gaard, en *Hendrik van Nyevelt* met het ander gedeelte door de Lyn-merckt tot aan de Gaard-brugge, en twee stellen om haak-buffen op te leggen, met zich genomen hebbende, schoten zy met dezelve en met knip-buffen naar het volk op de Rodenborger-brug vergadert, 't welk, na dat 'er eenige gedood en gekwetst waren, de brug verliet. Veele liepen de Tollesteeg-poort uit, deels naar Vianen en deels naar Wyk. De laatste ontmoeteden den Bisschop te Kotten, voornemens zynde naar Utrecht te trekken, doch de Kerkvoogd van dezelve het geen 'er in de Stadt voorgevallen was, onderricht zynde, keerde met de gevluchte borgers naar Wyk. De Borchgraaf

graaf dede aanstonts de Tollesteeg-poort verzecken en toefluiten, om des Bisschops inkomst te beletten, en bleef meester van de Stadt. Dit alles moet verricht zyn voor zes uren, want op dat uur vind ik in het Buurspraak boeck dat dit navolgende ter klokke is afgekondigt:

Die Raide out ende nywe laten weten ende gebieden allen den ghenen, die desen dach ghewapender hant hem tiegens onser Stadt bannyr gestelt ende gevochten hebben, ende die ghene, die onser Stadt Tollensteger poirte opgeslagen ofte opgezaget hebben, dat zy by zonnenschyn van desen dage op die poerte gaen, ende dair op bliuen totter Raits goetduncken: ende waert zake, dat yemant hier inne overborich ende gebreclich bevonden worde, dat zoudemen rechten mitten zweerde aen hoeren liuen: ende die hemluden buysde ofte hoefden, die zoude men oick rechten mitten zweerde aen hoeren liuen. Dit gebodt wierdt den volgenden dach herhaald, met byvoeging: Ende byr syn wtgesondert alle die ghene, die van onsen Raide out ofte nywe zyn, ende noch binnen onser Stadt zyn, ende die zullen in hoire busen gaen, ende dair inne bliuen op zulke loften, als zy dair op doen zullen, ende als zy binnen hoeren busen zyn, zoe zellen zy dat terstont doen te kennen geven onsen Raiden dair toe gheordiniert, die hem die loften of nemen zellen. Voert laten die Raide out ende nywe weten ende waerschuwven allen den ghenen, die ghisteren wt onser Stadt geweken ende voiroeluchtich geworden zyn, dat zy tusschen dit ende onser Vrouwendach Assumptionis naistkomende, ende dien dach al, komen binnen den Cloester tot Vredendail, om aldair oirvede ende loffenisse te doen, zoe die gheordineert zell worden. En zyn ook ter zelve tydt Zweder van Zulen en Tyman Ysbrandse uit den ouden, Splinter Taets en Berent van Everdingen uit den nieuwen Raadt bevolen

te

te gaan by die ghene, welke op de poorte gegaan waren, om te verneemen naar die geene, welke op de Rodenburger-brug geweest waren, en om de oorvede te ontfangen van de gevluchten, *Jan de Coning, Eerst van Lichtenberch, Willem Steenre en Arnt Ruysch.* Goudhoeven (1) verhaald, dat de Borchgraaf uit deze gevangens alle de heimelyke aanslagen en voornemens van den Bisschop vernomen heeft. Den negenden Augustus wierdt eene *Tymen Ghysbertsze*, welke geweldelyk de poort hadt helpen openen en aan twee slaan, ter doot veroordeeld, en staan in het Buurspraak-boek verscheide vonnissen aangetekent, volgens welke veele voor verscheide jaaren gebannen zyn, en aan anderen hunne misdaad is vergeven; ook is 'er naderhant eenige toegestaan wederom naa gedaane oorvede in de Stadt te komen. Onder de aanzienlyke Edelheden en voornaame borgers, welke zo op den dagh van de beroerte, als korte daghen daar naa, uit de Stadt zyn geweken, worden genoemt, de oude *Jan van Renes*, Heer *Jans* zoon, *Jan van Renes*, Ridder, *Jan van Renes van Baer*, *Jan van Renes van Wulffelen*, *Eerst van Drakenborch*, *Roelof van Nyevelt*, *Floris van Pallaes*, *Jan van Veen*, *Jacob van Over de Vecht*, *Willem van Steenrode*, *Henrick van Gent*, *Dirck Bor van Amerongen*, *Jan*, *Tonis van Amerongen* gebroeders, *Godscalck*, *Willem van Winsen* gebroeders, *Gherit van Ryn Gheritzen*, *Beernt Proeys Aelberts* zoon, *Vrederick van Voerd*, *Henrik van Voerd*, *Loef van Jutfaes*, *Jan van Raepborst*, *Eerst van Lichtenberch*, *Alfer*, *Jacob Ruys*, gebroeders, *Gysbert van Nyenrode*, *Dirck van Zulen Zweers* zoen, *Ecter uten Leen*, *Ecter Knoep*, *Henrik*

en

(1) Chron. blad. 525.

en *Hendrik van Lewenberch*, gebroeders, *Coert, Roelof die Gruter* gebroeders, *Beernt, Jan Brou* gebroeders, *Henrik, Claes Roek* gebroeders, *Steven van Sevender, Henrik van Alendorp, Jan van der Borch* en zyn zoon, *Peter Pot, Pauwels van Malssen* en zyn zoon, *Lambert Foeyt, Dirk, Willem van der Kerck* gebroeders, *Jacob Sem, Volcken Jansse, Gerit Jansse, Ansem Sallem, Evert van Scaeyck, Willem van Scaeyck, Jan Dedel, Timan Del, Willam de Vos de jonge, Aelbert Sas, Henrik van Apcoude, Ghysbert van der Haer, Maes Willemse, Aernt de Grave, Aelbert die Vos* Jans zoon, *Loyck, Braem de Wael* gebroeders, *Aernt van Maern, Elias van Oerd, Baltasar Nywael, Brovis Geritsze, Joost Dirckze Uten Weerde, Lubbert Snoeck, Adam van Hove, Merten Jacobs zoon, Wouter de Jonge, Hermen Symons zoon, Herman de Gruter, Gysbert van Langerack*, en *Jan Knyf* gebroeders. (1) En vermits hier onder eenige Leden van den ouden en nieuwen Raadt waren, zo wierden des Donderdags na Maria Hemelvaarts-dagh andere in hunne plaats gestelt, zo als ik in het begin van dit Jaar op de lyst van de Regeering aangetekent heb.

De naamlooze Schryver door *Matthaeus* uitgegeven (2) verhaald, dat de Bisschop des Saturdaghs naa den oploop gereift is naar de Veluwe, en aldaar den Aarts-hertog, zich met de jacht verlustende, gesproken en geklaagt heeft over het verdryven zyner vrienden uit Utrecht, en dat hy te Wyk wedergekeert zynde beschreven hadt de Geestelykheit, de Ridderfchap, Amersfoort, Rhenen en de gevluchte uit Utrecht, hen afvragende, of zy hem,

(1) Chron. by Matth. t. II. Analect. p. XII.

(2) Tom. II. Anal. p. v.

hem, of den Borchgraaf wilden aanhangen? en dat zy alle, uitgenomen die van Amersfoort, trouw en bystand aan hem hadden toegezeit. Het komt my niet waarschyneelyk voor, dat Bisschop *David* ter zo even genoemden tydt *Maximiliaan* in de Veluwe heeft aangetroffen, dewyl de Schryvers (1) getuigen, dat hy naa het overheeren van Gelderland, naar Antwerpen en voorts naar Brussel is vertrokken, in welke Stadt zyne Gemalinne, grof zwanger zynde, zich ophield. Ten zy het waar is, het geen andere schryven, (2) dat hy zynen aftocht over Utrecht, door Holland, naar Brussel genomen heeft. En dan zal men door *Utrecht* niet de Stadt, want hy in dezelve niet geweest is, maar Stichts grondgebied moeten verstaan. Goudhoeven (3) getuigt, dat hy uit Gelderland te Wyk by den Bisschop is geweest, en van daar naar Brussel gereist is.

De Bisschop heeft aanstonts eenig krygs-volk aangenomen, en vier Overstens aangesteld, te weten *Speys*, welke in dienst was van den Aarts-hertog, *Dirk van Neel*, *Kuper* en *Jan van den Bos*, welke vyf hondert gewapende Mannen onder hen hadden. Hy beval de klok te slaan ten platten lande, waar door veel Land-volk gewapend, met hunne wagens en peerden te Wyk kwamen. Ook ontbood hy de Ridders, van welke alleen maar gekomen zyn *Jan van Bouchout* en zyn Zoon, *Jan van Renes van Baar*, *Jan van Zuilen* en *Melis uten Enge* met zyn Zoon, zynde met hun medegebrachte man-

(1) Pontus Heuter. lib. 1. Rer. Austr. cap. x. en Haraeust. 1. Annal. Brabant. p. 457.

(2) Als Slichtenhorst; X. Boek der Geldersche Geschied. bladz. 285. en Mieris Histor. der Nederl. Vorst. I. deel derde boek, bladz. 159.

(3) Chron. bladz. 525.

manschap vyftig sterk, waar uit blykt, dat niet alle, maar alleen een kleyn gedeelte van de Ridderschap hem aankleefde. (1) Insgelyks kwam by hem *Frederik van Egmont*, Heer van Yffelstein, met twee hondert mannen, welke de Utrechtsche den oorlog hadt aangezeit.

De Bisschop trok des Saturdaghs naa Maria Hemelvaard, met al dit volk, uitmakende een getal van twee duizent mannen uit Wyk naar Seyft, en den volgenden dagh tot het Vrouwen-klooster, en zond eenen Pander naar Utrecht, opeiffichende de Stadt, met toezegging, indien zy goede onderdanen wilden zyn, dat hy hen een goed Heer zoude zyn: Doch deze brief bleef onbeantwoord. De Borchgraaf en zyne vrienden zaten mede niet stil, maar namen verscheide Stalbroeders en Ruiters aan ter hunner verdediging, en bezorgden, dat alle inwooneren van de Stadt gereed waaren ter bescherming van de Stadt, doende tot dat einde des Woensdaghs na Maria Hemelvaartsdagh dit navolgende ter klokke afkondigen:

Alsoe men binnen veertien dagen lestleden, om lasten willen onser Stadt aengekomen, God betert, die banclocke by nacht ende dage heeft moiten slaen, om die lasten te wederstaen, ende want men dan gheerne verhoeden ende voer by gaen soude die banclocke tot allen tyden van lasten te doen slaen, soe heeft die Rait gbeordiniert zekere personen in alle buerten binnen onser Stadt, die alle die ghene, die in den buerte woenaftich zyn,

(1) Dat zy alle niet voldaan hebben aan hunne belofte, gedaan op de beschryving der Staaten te Wyk, van hem getrouwen bystandig te zullen zyn, blykt uit het gedrag van *Dirk van Zuilen* en *Gysbert* zyn broeder, Heer van Hermelen, volgens het verbaal van den Schryver by Matth. t. 11. Anal. p. 164

zyn, des dages aenspreken ende des nachts opwecken zullen: ende als zy dan alsoe aengesproken of opgeweest zyn, zoe zellen zy terstont mitten zelven geschikten in hoeren harnasch ende mit hoeren weren gaen elck in zyn vierendeel by hoeren Hoemans, als van outs gewoenliken is. Hyrom gebiet die Rait enen ygeliken, dat zy terstont, als zy aengesproken ende geweest zullen wезen, hem reyde maken, ende gaen elcx als voirscreven is, by enen koer van vyf en twintich ponden: ende die Weckers zullen die overhorige overleveren by tverboeren van vyftich ponden, ende die ghene, die van den Raide out ofte nywe zyn, zullen komen op ter plaetse by den Oversten.

De Bisschop merkende dat de Utrechtsche wel op hunne hoede waren, en dat hy met zyn byhebbend volk niet konde de Stadt inkrygen, is Donderdaghs daar aan volgende weder naar Wyk gekeert.

De drie Steden van het Oversticht wenden alle moeite aan, om de Stadt met den Bisschop te verzoenen; doch vruchteloos.

Bisschop *David* met geweld de Stadt niet konnende vermeersteren, trachte haar door gebrek van levens-middelen tot de overgaaf te dwingen, en deede ter bereiking van dat oogmerk op alle de Dorpen by het slaan op de klokken afkondigen, dat niemand der landlieden eenig levens onderhoudt zoude brengen binnen de Stadt, op verbeurte van lyf en goed.

De Yffelsteinsche, terwyl de Bisschop in het Vrouwen-klooster lag, deden de eerste schade, afbrandende eenige kameren buiten de Katryne poort, en eenig vee uit Galencop mede nemende. Den volgenden dagh trok eenig volk uit Utrecht naar

Yffelstein, en verbranden verscheide huizen voor die Stadt. Deze uittochten zyn naderhand dikwils herhaalt, waar door veele verwoestingen ten platten lande zyn veroorzaakt.

Eenige Edellieden, welke den Bisschop aankleefden, waaren geweeken op hunne Slooten en Buitenhuzen. De Utrechtsche begreepen niet ten onrecht, dat door dezelve in het vervolg veel nadeel aan hen zoude worden toegebracht. Om dit in tydts te voorkomen, zyn zy met eenig volk naar dezelve getrokken, om die te vermeesteren. De eerste uittocht was naar het Huis ten Ham, (1) van daar naar het Huis te Hermelen, en voorts naar Nyenrode, welke zy innamen. De twee eersten gaven zich terstont over, doch het laatste wierdt op Maria geboorte-dag door geweld van wapenen veroverd. Het volk, 't welk het zelve verdedigt hadt, wierdt gevangen naar Utrecht gebracht, en het huis na eene voorgaande plundering, verbrand.

Tot hier toe hadden de Utrechtsche alleen maar te doen gehad met Bisschop *David* en den Heer van Yffelstein, doch in het vervolg kregen zy meerder werk, en eenen machtigeren vyand; want in eene algemeene beschryving van alle de Steden van Holland in 's Hage, wierdt 'er, in het byzyn van *Maxi-*
mi-

(1) Van het zelve was *Frederik Uten Ham* bezitter, welkers geweldenaryn en onrechtmatige bedryven ik gemeld heb in het tweede Deel dezer Jaarboeken, en van wien ik in het vervolg noch meerder zal aantekenen. Tot de verovering van dit Huis hadt de Stadt een zonderling gegrond recht, vermits een der Voor-vaderen van dezen *Frederik* zich, en zyne erfgenamen in het Jaar 1347. hadt verbonden, noit iets met zyn Huis te doen tegens de Stadt. Ziet het eerste Deel dezer Jaarboeken, bladz. 82.

miliaan, (1) besloten de Stadt Utrecht met alle haare hulperen te ontzeggen. Men verhaald (2) dat de Aarts-hertog in dit ontzeggen heeft bewilligd door het sterk aanhouden van de Hollanders, welke zeer geneigd waren tot den oorlog, en hem wys maakten, dat zy binnen een maand de Stadt en het Neder-sticht onder hunne macht zouden brengen.

De Utrechtsche en Amersfoordenaars namen eenig krygs-volk aan, en wierden *Vincent van Swanenburg* tot Ritmeester of Opper-bevelhebber over de Ruitery binnen de Stadt Utrecht, *Willem van Wachtendonk* te Amersfoort, en *Jan van Middachten* te Montfoort, aangesteld. De Stadt Utrecht heeft op haare eige kolten veel volk, zo te paerd als te voet, in haaren dienst genomen, en behalven de zo even genoemde *Vincent van Swanenburg* en *Jan van Middachten* in haare foldye gehadt *Beernt Scheel*, *Vrederik van Senden*, *Eerst van Boolzweert*,
Hen-

(1) Om deze Staats-vergadering by te wonen, was *Maximiliaan* uit Brabant den tienden September te Rotterdam aangeland, en den volgenden dagh in den Haag gekomen, volgens het getuigenis van Alkemade Jonker Frans Oorlog, bladz. 41. en Goudhoeven, bladz. 525. welke 'er byvoegt zulks geschiet te zyn na de genezing van zyn Vrouw. Ik heb hier boven aangeteekent, dat hy na het veroveren van Gelderland naar Brabant is vertrokken, om te zyn by de verlossing van zyne zwangere Gemalinne. De Chronyk-schryvers van Vlaanderen verzekeren ons, dat Vrouw *Maria* den tienden September is bevallen van eenen Zoon, *François* genaamt. Indien *Maximiliaan* zo lang te Brussel vertoeft heeft, kan hy niet wel op die dagen te Rotterdam en in den Haag geweest zyn; ten zy men door de genezing verstaat haare bevalling, en dat die den tienden September in den vroegen morgenstond voorgevallen is, en de Vorst aanstonts zich op reys begeven heeft. Dat echter de Oorlogs-verklaaring in deze Maand geschied zy, is zeker, en is ook *Maximiliaan* in het einde van deze Maand wederom naar Brabant gekeert.

(2) Goudhoeven Chron. bladz. 526.

Hendrik Merwyck, Hermel Dobbe, Herman van Dongelen en Steffen Molenair, met eenige paerden: en met knechten of voetvolk Zweer van Montfoort, Henrik Gysbertsze, Jan Dapper, Jan de Wit en Rodenborch, Dirk Hubertsze, Gysbert Gelisze, Cruys van Limborch, Evert Grys, Gysbert van der Aa, Luytgen Ankun, Jan Nuwe zoon, Jorden van Heykeren, Hendrik Veylman, Jan van Voerst, Peter van Nuys, Jan de Rynke, Claes van Dorsten, Henrik Pauwelsze, Claes van Overweefel, Hendrik Vlam, Loef Berchmaker, Jan van Alfen, Hendrik de Man, Jan van Wyel, Jan Vogel, Jan Buegel, Hans Vrymoete, Aernt van Raesvelt, Herman van Zanten, Claes van Hessel, Hans Zwane, Lauwen Dyrksze, Aryen Zee-lander, en Thonis Jansze van Dordrecht; als my gebleken is uit de rekening van den Thefaurier dezér Stadt over dit Jaar.

Ik vind ook te dezér tydt aangesteld twee *Butenmeesters*, *Stokmeesters* en *Schatmeesters*, welke alle leden van den Raadt waren. Alle die geene, welke in de uittochten tegens de vyanden van de Stadt iets gerooft, of verkregen hadden, waren verplicht die genome goederen in het Keyserryk (alwaar thans de Stadts Wage is) te brengen aan de twee *Butenmeesters*, (eigentlyk *Buitmeesters*) zonder eenige van dezelve te mogen achterhouden, op verbeurte van het leven. Het ampt der *Butenmeesters* bestond in die goederen te verdeelen onder die geene welke dezelve veroverd hadden, en een gedeelte van de zelve ten voordeel van de Stadt te houden en te verkopen: en indien 'er goederen onder gevonden wierden, toebehorende aan de vrienden van de Stadt, aan hen dezelve weder te geven. Insgelyks waren alle, welke eenige van de vyanden gevangen kregen, genootzaakt dezelve in de
Stadt

Stadt op de Katryne Poort te brengen, en ter beforging van die gevangene waren de twee *Stokmeesters* geschikt, aan welke voor ieder gevangene des Dingsdaghs na Symon en Judas te zamen is toegeleit dertig stuivers, en aan den Steenwaarder of Cypier tien stuivers. Der *Schatmeesters* bediening was het los-geld der gevangenen te schatten en te ontfangen, welke twee te zamen voor hunne moeite hadden van ieder man insgelyks dertig stuivers.

Jan van Middachten dede daaghs na zyne aankomst te Montfoort eene zeer nadeelige uittocht naar Yffelstein, in welke hy zelfs met elf ruiters en zeven borgers van Montfoort gevangen wierd, en de Yffelsteiners doorliepen het platte land rontom Montfoort, en verbranden alle de huizen, welke daar stonden. Om van deze verwoefling wraak te nemen, trokken eenige ruiters uit Utrecht, met zommige borgers van Montfoort, naar Yffelstein, wierpen eenige huizen om die Stadt af, en staken in Benschop zeventig huizen in den brandt.

Het Huis ter Eem, 't welk voor den Bisschop gehouden wierdt, was de Amersfoordsche zeer in den weg, waarom zy besloten het zelve te overmeesteren, en bystand van die van Utrecht verkregen hebbende, namen zy het op S. Lamberts-dagh in.

Bisschop *David*, verbitterd op de Amersfoordsche, verzocht van den Stadthouder van Holland eenig Krygs-volk, om eenen uittocht op hen te doen. Deze zond hemeenen vermaarden Krygs-oversten, *Petit Salizaart* genaamd, welke tegens den Koning van Vrankryk gelukkig gediend hadt, met vier en dertig Biscayers, welke met staale bogen gewapend waren, en *Jan Cats*, Ridder, en *Jacob van Boshuizen*, Bailliuw van Rhymland, mede brengende vier hondert gewapende Stalbroeders, by wel-

ke de Biffchop voegde drie hondert Ruiters en zo veel Voetknechten. Deze trokken gezamentlyk den drie en twintigften September uit Wyk naar Amersfoort, en by die Stadt komende, verdeelde zy hun volk in tweek. Het eene gedeelte wierdt in eene hinderlaag geleid, en het andere gebruikt om de beesten, welke rontom die Stadt in de weiden liepen, op te vangen, en de boeren huizen te verbranden. De Amersfoorders niet konnende verdragen, dat de beesten wierden weg gehaald, trokken, omtrent vier hondert man fterk zynde, onder het beleit van *Jan van Westrenen*, Borgermeester, uit de Stadt, om den roof weder te nemen, en vervolgden hunne vyanden tot omtrent Scherpenzeel, wanneer de geene, welke in de hinderlage gefteft waren, te voorschyn kwamen, en de vervolgde zich omkeerden, zo dat de Amersfoorders van vooren en van achteren bevochten wierden. Zy, dit niet verwachtende, raakten haast in wanordre, en wierden ten eenemaal geflagen, hondert mannen van hen wierden gedood en twee hondert gevangen, welke te Wyk by den Biffchop gebracht zyn. (1)

De Regeerders van Amersfoort door deze nederlaag ontbloedt van genoegzame manfchap ter verdediging van de Stadt, verzochten aan de Utrechtsche hen met eenig krygs-volk te voorzien, welke hen aanftonds toezonden *Dirk van Zuijen van de Haar* en *Jan de Conink* met eenig volk.

Door

(1) Amelgardus verhaaldt, dat 'er twee hondert borgers het leven hebben gelaten, en hondert gevangen zyn, en dat de Amersfoorders twaalf hondert hoorn-beesten verloren hebben, zynde in dien tydt gewoon veel van die beesten te fokken, welke zy in het na-jaar op de merkten brachten, en met winst verhandelden. By Martene tom. iv. Collect. Veter. Script. & Monum. pag. 809.

Door het in foldye nemen van zo veel vreemd krygs-volk, kwamen de Regeerders dezer Stadt in verlegenheit om geld tot derzelve betaling te vinden. In het begin leenden eenige ryke Weduwen en Borgers eenig geld, ook wierden de Kloosters aangesproken; doch die waren alle niet even willig. De geleende penningen niet tocreikende om het gebrek te vervullen, wierden de gegoedste Borgers en inwooners aangezeit eenig geld ter leen op te schieten, onder beloften en verband van wedergeving, en aan eenige, welke wat meerder wilden geven, wierdt vryheit van dienst vergund.

Inmiddels voorzagen de Regeerders wel, dat zy dezen oorlog, om welken met magt te voeren de Hollanders veele en ontzachelyke toebereidzelen maakten, niet lang zouden kunnen uithouden, waarom zy den vyf en twintigsten September besloten eenige uit den hunnen af te vaerdigen naar Braband aan den Aarts-hertog *Maximiliaan*, om met hem van vrede te handelen, gebruikende tot die bezending *Gerrit Zoudenbalch* en *Beernt van Everdingen* uit den nieuwen, en *Jan Over de Vecht* en *Tyman Ysbrantze* uit den ouden Raadt, nevens *Tylmannus van Ufser*, Stadts Geheimschryver. Deze, zo van den Vorst, als van den Bisschop, vry geley voor een maand verkregen hebbende, zyn op den laatsten dagh van September, met den Deken van *S. Marie*, en *Evert Zoudenbalch*, nevens Meester *Jan Knyf*, wegens de Geestelykheit, gereist naar Braband, en omtrent St. Michiels-dagh gekomen te Antwerpen, in welke Stadt de Aarts-hertog zich te dier tydt ophieldt. De Bisschop heeft mede drie zyner Raaden, te weten Meester *Antonis Pottage*, *Philips de Klerk* en *Jacob van Amerongen*, Schout te Utrecht, naar het Hof afgezonden. De

Utrechtsche verzochten gehoor by den Vorst, doch hen wierdt alleen toegelaten met den Kançelier en den Hogen Raadt te handelen, aan welke zy zeer klaagden over de ontrouw van den Bisschop, in verscheide gevallen getoond, waar in hy zynen eedt by zyne inkomst gedaan, en verbonden naderhand aangegaan, hadt geschonden. Doch des Bisschops Raaden zulks verveelende, verklaarden niet gekomen te zyn, om zulken taal te aanhooren. De Kançelier en de Hooge Raadt, weigerde ook hen daar van te hooren ipreeken, verwachtende van hen een voorstel om eene eerlyke en voordeelige betering te doen, wegens het helpen inneemen van Leiden, welke zy in dit jaar aan den Vorst zo in den Haag, als te Dordrecht, hadden aangeboden. De Utrechtsche antwoorden bereid te wezen deze betering te doen, mits ze met geld geschiede, en dat de Aarts-hertog maar geliefde te noemen het beloop der penningen, welke hy daar toe eischte. Voorts ontschuldigden zy zich van den oploop onlangs voorgevallen, beweerende dat de geweckene uit de Stadt een opzet hadden gemaakt, om hen alle het leven te benemen, en dat zy derhalven om hun leven te behouden, zich hadden moeten verdedigen. De Raaden des Bisschops ontkenden dit in het gemeen, doch voorgevende geen bevel te hebben van hunnen Heer om hier op te antwoorden, namen zy aan denzelven daar over te schryven. De Bisschop, hier van verstendicht, deede aanstonts de voornaamste ballingen by hem te Wyk roepen, en vaerdigde twee van dezelve, te weten *Jacob Bor van Amerongen*, geweeze Overste Ouderman, en *Dirk van Amerongen* naar het Hof van den Aarts-hertog, om hun gedrag te verdedigen. De Utrechtsche Afgezanten hielden sterk aan om een

gun.

gunstig antwoord van den Vorst, van wien zy eindelijk verkregen een geschrift, inhoudende de voorwaarden, volgens welke hy zich met hen wilde verzoenen. Dit geschrift was van dezen inhoud: (1)

„ In den eersten so sullen die van Utrecht vol-
 „ komen obediency doen den eerwaardigen Vader
 „ in Gode, den Heer van Utrecht, ende zullen
 „ hem restitueren tot alre synre machten ende
 „ Heerlicheyden, ende sy sullen houden dat tractaet, dat laetst gemaekt is in de maent van Mey
 „ tusschen den Heer van Utrecht ende hem.

„ Item sy sullen houden alle die tractaten, die
 „ sy aengegaen hebben mitten Voervaders des
 „ Doorluchtigen Hertoge van Oesterryck, &c.
 „ ende bysonder dat tractaet laetstemael gemaect
 „ tusschen Bisscop *Roedolff* en den Hertoge *Philips*
 „ saliger gedachten.

„ Item die van Utrecht, Amersfoerd ende Mond-
 „ foerd sullen een eerlycke beteringe doen den
 „ Hertoge van Oesterryck voerscreve, als daer
 „ van overcomen is, ende voor die profitelicke
 „ beteringhe sal den Hertoge hebben xl duysent
 „ Ryns gulden current.

„ Item al die gevangen sellen vry wesen, ende
 „ sal restitueren ende wedergheven die Artillery
 „ ende Wimpelen.

„ Item alle die ghene, die om deser twisten wil
 „ uyt der Stat van Utrecht syn, sullen weder daer
 „ in zyn, behoudeliken, dat sy by horen edèn
 „ loven sullen, dat sy die injurie niet wreken sul-
 „ len, mer dat sy hem rustelic ende vredelic heb-
 „ ben sellen na der tyt, dat sy in der Stat syn toe-
 „ ge-

(1) Matth. t. 11. Anal. p. 25.

„ gelaten, ende dat fal fyn op groote penen nae
 „ der gewoente van der Stat.
 „ Item of waert fake, dattet orbaerlic dacht te
 „ wesen voor rust ende vrede der Stat, of dat som-
 „ mige van den ballingen een seker tyt souden fyn
 „ uyt der Stat van Utrecht, so soude die Heer van
 „ Montfoerd oock daer uyt fyn, ende en sel fyn
 „ voet niet setten in der Stat van Utrecht, ten waer
 „ fake, dat die ballingen eerst in der Stat waren.
 „ Item oock so is die Hertog te vreden, dat die
 „ Heer van Montfoerd voerscreven sal mogen bli-
 „ ven binnen Utrecht, behoudelic, dat hy daer
 „ geen geherneft volck noch uytheemsche daer in
 „ hebben en sal, noch doen inlaten, noch die van
 „ der Stat oock niet. Ende hi sel te vreden fyn
 „ met syn daghelycks huysgesin, ende hy sal fyn
 „ brieven geven den Heer van Utrecht voerscre-
 „ ven, ende loven daer in, dat hy voerdan niet
 „ doen en sal in prejudicy des Heeren van Utrecht,
 „ ende dat hi een goet ende trou onderfaet fyn sal,
 „ ende desgelyck sal die Heer van Utrecht weder
 „ doen.

De Utrechtsche Afgezanten, welke zich verbeeld hadden, dat de Vorst met aanbodt van eenig geld zoude zich hebben laten bevredigen, verklaarden niet in staat te zyn om op dit voorschrift te antwoorden, maar namen aan 't zelve te zullen brengen ter overleg van hunne Meesters, en keerden den eersten November van Brussel naar huis. Deze handel liep derhalven vruchteloos af, en geen wonder, dewyl volgens het verhaal van Amelgardus, (1) en Basinus, (2) hen gelaft was alleen met den
 Aarts-

(1) By Marten. t. iv. Coll. Veter. &c.

(2) By Matth. t. ii. Analect. p. 162.

Aarts-hertog, en met uitsluiting van den Biffchop te handelen, voegende de laafte daar by, dat de haat tegens den Kerk-voogd, op wiens woord geen vertrouwen kon gefield worden, zo groot geweest was, dat de Borch-graaf zoude gezeid hebben, liever de Stadt te zien ten onderften boven gekeert, dan dat zy onder de beheering van den Biffchop zoude komen. Doch dezen Schryver, als al te eenzydig voor Biffchop *David*, kan men geen volkomen geloof geven. Een ander Schryver (1) getuicht, dat zy voor hun vertrek van Bruffel al tyding hadden gekregen van de nederlaag der Hollanders aan de Vaart, waar van ik zo aanftonds gewag zal maken. Dit voorval verfhafte hen zekerlyk eene goede beweegreden, om den handel niet verder voort te zetten. De oude Vlaamfche Chronyk-fchryver (2) verzekert, dat zy geld aangeboden hebben, doch dat de Hertog meerder wilde hebben, met byvoeging, dat de Utrechtsche in het volgende Jaar, na het overlyden van Vrouw *Maria van Bourgonje*, hunne melk optrokken, en niet alleen het gedaane aanbodt niet wilden gefandt doen, maar zelfs eenen eifch deden wegens gelede fchade.

In het begin van de Maand October hebben de Hollanders de eerfte vyandelykheden gepleecht. De Stadthouder de Heer *de Lalain* hadt alle de Steden en Dorpen, in Holland leggende, aangefchreven met hunne manfchap op te komen om de Utrechtsche te beoorlogen. Hy hadde die van Zeeland infgelyks ontboden, voorgevende dat zy met Holland een landfchap uitmaakten; doch dezelve zyn niet

(1) By Matth. t. 11. Anal. p. 27.

(2) Chron. bladz. 224.

niet opgekomen, merkende dien oorlog aan als niet gevoerd wordende tegens gemeene vyanden, maar alleen tusschen twee partyen, te weten de Hoeksche en de Cabeljauwsche. Die van Haarlem, Amsteldam en Noord-holland begaven zich met schepen in de Zuider-zee, en bezetteden den mond van de Eem, om de Amersfoordsche den in en uitgang van die rivier te beletten. De andere Steden, als Dort, Delft, Leyden, Rotterdam en Heusden zonden hun volk naar Gouda en Woerden, van waar de Hollandsche Stadthouder hen leide naar Ysselstein. Deze nu onder zyn bestier hebbende omtrent acht duizent gewapende Mannen, kwam eerst te Jutfaas, in en by welk Dorp verscheide Heeren-huizen stonden, welke meest verwoest en verbrand wierden. Van daar trok dit leger naar de Vaart, om het Blok-huis, 't welk aan de Lek stond, te veroveren. Dit Blok-huis wierdt van alle kanten bezet, en eenige buffen en ander oorlogs gereetschap uit Brabant ontfangen hebbende, bereidenze zich om het zelve ter overgaaf te dwingen. De belegerde deden door het maken van groote vuuren die van Utrecht te kennen geven den noodt waar in zy gebracht waren. De Utrechtsche besloten aanstonds hen te hulpe te komen. Ten dien einde ontboden zy alle de Ruiters en Stalbroeders, welke in Amersfoort en Montfoort waren, en lieten ter klokke afkondigen, dat alle de borgers en inwoners, welke boven de twintig en onder de zestig jaren oudt, en niet dienst-vry waren, zich zouden wapenen en ter uittocht gereedt maken. Den dertienden October trokken ze des morgens vroeg de Tollesteeg-poort uit, en vergaderden zich omtrent Engelenburg, een plaats alwaar Stadts steene Galg staat. Hier wierdt het

het volk geteld, en bevonden uit te maken een getal van vier en twintig hondert gewapende Borge- ren, en elf hondert Ruiters en Stalbroeders. Deze onder hunne Ritmeesters en Hopluiden gestelt zyn- de, onder het beleit en opzicht van *Jan Borch- graaf van Montfoort*, *Sweder van Montfoort*, *Vin- cent van Swanenburch*, *Willem van Wachtendonk*, en *Dirk van Zuylen*, trokken in eene goede ordre de Hollanders te ontmoet. De Heer *de Lalain* hen aan ziende komen, verbeelde zich, dat de Bisschop, volgens zyne beloften, hem eenig krygs-volk toe- zond; doch op hunne meerdere aannadering vernam hy dat zy Utrechtsche waren. Weshalven hy zyn volk in slag-ordre stelde, zettende voor het zelve zyn Stalbroeders, sterk zynde acht hondert man- nen. De Utrechtsche deden insgelyks hunne Stal- broeders en Ruiters voor komen, welke de Holland- sche Stalbroeders nootzaakte allengskens te wyken en naar het Leger af te zakken. De Utrechtsche met al hun volk volgende, wierden wel beschoten met slangen uit het Hollandsch Leger, doch niet beschadicht, vermits het geschut niet wel geplaatst was, en de kloten over hunne hoofden vlogen, zonder iemand te kwetzen. Veele in het Hollandsch Leger merkten het wyken der Stalbroeders aan, als of zy geslagen waren, en ziende de Utrechtsche op hen aannaderen, wierden met schrik bevangen, zo dat zy het Leger in wan-ordre brachten, en door de vlucht hun behoudt zochten. De andere niet durvende, of niet konnende het geweld der Utrechtsche tegenstaan, te meer dewyl 'er uit het belegerd Blokhuis sterk geschoten wierdt, zettende het mede op het loopen, hun geweer wegwerpande, het veld verlatende, en naar Yffelstein vliedende. De Utrechtsche volgde hen wel naa, doch wierden

den door *Lambert Melling*, welke buiten Yffelstein met eenige Ruiters zich gesteld hadt, opgehouden, en dus verhindert in het vervolgen hunner vyanden. Veele Hollanders zich al vluchtende begeven hebbende op de Uitterwaarden, verdronken. Deze overwinning, schoon niet bloedig, (want men verhaald, dat 'er maar zestig dood geslagen zyn) was groot en roemruchtig voor de Utrechtsche, hebbende door de spoedige vlucht der Hollandsche geen en gemist of verloren. Zy kregen tot buid acht of negen wimpelen, en zeven en dertig buffen, behalven ander krygs-tuig, en twee hondert en twintig gevangens. Onder de aanzienlykste van dezelve worden genoemd, *Floris Heerman*, *Willem van Boshuysen* Bailluw van Rhyndland, *Foeye van der Does*, *Gerrit van Ryswyk*, *Cornelis Croesink* eerste Luitenant Houdvester van Holland, *Herpert van Foreest*, *Jan van Dorp*, *Gerrit van Abbenbroek* Schout van Delft, *Gerrit Cornelisz* Capitein van Dordrecht, *Pieter Schaert* het Dortsche Wimpel dragende, *Willem Florisz* Bailluw van Delfland, *Gerrit van der Del* van Rotterdam, *Jonge Huybert*, *Jacob Stel*, *Jan Arentsze* en twee Capiteinen van Heusden (1). Welke hunne verlossinge door het betalen van randzoen-geld hebben verkregen. Verscheide zyn 'er op haar woord van eer los gelaten, welke niet weder zyn gekomen. De buffen en het vorder veroverd oorlogs-tuig wierdt met schepen gebracht aan de Tollesteegpoort, en, aldaar op raderen gezet, door de jongens

(1) Ziet Gouthoeven Chron. bladz. 527. welke ook verhaald, dat daags te voren eene aanzienlyke somme gelds in het Hollandsche leger gebracht was, ter betaling van het krygs-volk, 't welk ten eenemaal verstroot en gerooft is.

gens al zingende (1) met touwen voortgetrokken en op de Neude gesleept. De become wimpels wierden uit de boven-vensteren van het Keizerryk gestoken, en naderhant van daar statelyk in de Buur-kerk opgehangen.

De Amersfoordsche verzochten dat hen eenige van de gevangens mochten overgelevert worden, om tegen dezelve eenige van de hunne, welke door den Bisschop te Wyk gevangen gehouden wierden, te verwisselen. De Regeerders dezer Stadt hebben daar op dit besluit genomen, des Donderdags op S. Crispinus dagh:

Alsoe die Stadt van Amersfoert ander dages ene nederlage gehadt heeft, daer enige van hoere vrunden gevangen ende tot Wyck gebrocht zyn, die zy om gheen gelt wt der ghevangnisse gekrygen en konden: ende hebben daerom aen onze Stat van Utrecht vruntlike begeert, dat wy hem enigen van onsen gevangenen, die onse Stadt laetste op die Vaert gevangen gehadt heeft, te lieve overgeven wouden, daer mede zy hoeren gevangene vrunden tot eniger scattinge ende verlichtinge brengen ende verkrygen mochten; zoe zyn die Raide out ende nywe eendrachtelick overdragen, ende hebben belieft ende gegont, dat men der Stadt van Amersfoert, tot vordernisse van hoere gevangen vrunden, overgeven zal achte van onse gevangene, die van enige vrunden ende maigen, ende niet van de ryksten zyn. Behoudelike, dat zy den Borchgreve van Montfoerde, ende onsen Ritmeyster van hoer recht, dat zy aen den gevangen hebben, (2) yerst vernuegen ende te vreden stellen
zel-

(1) *Vreemde woorden, die op Heeren gingen.* Onbekende Schryver by Matth. t. II. Anal. p. 31.

(2) *Uit des Cameraars tekening over dit Jaar is my gebleken, dat van ieder gevange de Borch-graaf den derden en de Ritmeester Vincent van Swanenburch den tienden penning had-*

zellen. Ende of tot eniger tyt enige zoene gemaiet worde tuffchen den Hertouch van Oesterryck, onsen Heer van Utrecht, ende ons, zoe zellen zy de voerscreve achte gevangenen hantieren by onsen Oversten out ende nywe, als dat behoeren zall.

De Utrechtsche konden wel opmaken, dat de Hollanders de schade, door de nederlaag geleden, zouden trachten te herstellen, waarom zy hunne Stadt versterkten zo veel doenlyk was, en stichten noch een Blokhuis aan de Vaart; ook deden zy dagelyks door hunne Stalbroederen en Ruiteren verscheide tochten doen in Holland, en op het platte land van het Sticht. Insgelyks deden de Amersfoordsche, met welke zy een nader verdrag hebben aangegaan, voornamentlyk over de verdingen of brandschattingen, waar van ik in het daaglyks Raads-boek des Donderdaghs op S. Crispinus dagh dit aangetekend vindt:

Overdroegen die Raide out ende nywe, en hebben belieft deze punten byr na bescreven.

In den yersten wes Dorpen die Stadt van Utrecht, of die Stadt van Amersfoirt verdingen zellen, daer van zel die Stadt van Utrecht hebben die driedeel, ende die Stadt van Amersfoert dat vierendeel. Behoudelicken dat die van Amersfoert onser borger of ondersaten husingen ofte goede in den lande gelegen, die de pachteren niet verdingen en willen, niet bernen en sellen; mer zy
zel-

hadden, en dat 'er van de gevangens op de Vaart zes en zestig geloft zyn, en dat de Stadt, boven het aandeel van den Borch-graaf en den Ritmeester, aan rantzoen-geld heeft ontfangen 20966 ponden en xiv stuivers. In dezelve rekening heb ik ook gelezen, dat elk, welke eene der vyandengevangen aan de Stadt geleverd hadt, voor denzelven ontfing twintig stuivers.

zellen dat verhalen moigen aen der pachteren liven ende goeden.

Item zal die Stadt van Utrecht leggen tot Amersfoert dertich knechten enen maent lang gedurende, daer van die Stadt van Utrecht die ene helft van den costen, ende die Stadt van Amersfoert, die andere helfte, betalen zellen.

Item zal die Stadt van Utrecht die costen betalen, die hoer vrunden binnen Amersfoert gheschiect gedaen hebben, als redelic is, tot dezen dage toe.

Item waert zake, dat men enige knechten leggen moeste binnen Bunschoten, des zal die Stadt van Utrecht betalen die twee dele van die costen, ende die Stadt van Amersfoert dat derden deel.

Item zal die Stadt van Utrecht voer hoere knechten die binnen Bunschoten gelegen hebben, die costen betalen, ende die Stadt van Amersfoert voer hoere knechten.

In des Cameraars Rekening over dit Jaar worden gemeldt deze Dorpen en Gerechten, zo in Holland als in het Neder-sicht gelegen, welke brand-schatting hebben betaald, Ouderkerk, Diemen, Abcoude, Weesper Kerspel, Gerecht van Mynden, Outhuisen, Nichtevecht, Overmeer, Ankeveen, Loenresloot, Deenemerken, Hilversom, Loosdrecht, Vinkeveen, de Buuren by het Beusecommer Veer, Wyckerloot, de Dwersdyk, Noordeloos, Liesvelt, Lopik, Camerik, Segvelt, Ruwiel, Cortryk, Breukelen, Leerbroek, Coten, Werkhoven en Odyck. Naa aftrek van den tienden penning voor den Ritmeester, heeft de Stadt daar van ontfangen dertien duizent vierhondert en negentien ponden en vyf stuivers.

De drie Overyffelsche Steden, vernemende dat de handel te Brussel vruchteloos was afgelopen, zonden eenige van hunne Raads-vrienden tot den

Biffchop te Wyk, en ook te Utrecht, aanbiedende hunnen dienft ter bevordering van de vrede. De Utrechtsche wierdt vry geley gegeven om eenige gemachtigdens te zenden te Wyk by den Biffchop, welke derwaarts fchikten *Werner Braem* en *Tyman Ysbrantsze*. Men verhaald (1) dat deze voor den Kerk-voogd gekomen zynde, en gevraagd wat zy voor te ftellen hadden, verklaard hadden gelast te zyn van den Biffchop te verzoeken, voor eerft, dat hy het verbodt van geenen leeftocht van het platte land in de Stadt te brengen zoude intrekken; ten tweden, dat hy den Heer van Yffelstein zoude verlaten en van hem doen gaan; en ten derden, dat hy de Sloten van het Sticht zoude bezetten, naar het voorfchrift van den Land-brief. Op het eerfte zoude de Biffchop geantwoord hebben, dit verbodt niet te kunnen opheffen zonder goedkeuring van den Aarts-hertog: op het tweede, den Heer van Yffelstein niet te kunnen laten vaaren, zo lang de Utrechtsche zyne vyanden, als *Willem van Wachendonk* en andere tot hunne hulp gebruikten: en op het derde, te zullen onderhouden den Land-brief, indien de Utrechtsche aannamen denzelven insgelyks ftiptelyk naa te komen. Men voegt 'er by, dat de Biffchop betuigt zoude hebben zyne verwondering over hunne ftilzwygenheit wegens den handel te Brussel, vragende of zy die niet wilden hervatten, met aanbieding van zynen dienft, verklarende bereidwillig te zyn om zyne Raden nevens eenige gemachtigdens van Utrecht noch eens te zenden aan het Hof van den Aarts-hertog. De Utrechtsche gezanten op dit ftuk ongelast zynde, zouden aan den Biffchop hebben voorgelagen eenige zyn

(1) Ziet Matth. t. 11. Anal. p. 37.

ner Raaden naar Utrecht te zenden, om over dit voorstel nader te handelen, welke hier in bewilligende, afgezonden zoude hebben *Jan van Zuilen van Natewisch* en *Eerst van Meerten*, doch dat alle deze handel vruchteloos was afgelopen, en de Overyffelsche Raads-vrienden veel moeite te vergeefs aangewend hebbende, onverrichterzake naar huis waren gekeert. Doch *Matthaeus* heeft zeer wel aangemerkt dat deze Schryver al te eenzydig voor den Bisschop en tot nadeel der Utrechtsche zyu verhaal opgesteld heeft. En vermits ik niets van dit geval aangetekend vind in onze Stadts boeken, twyffel ik zeer aan de echtheid van hetzelve.

Het verbodt van eenigen toevoer in de Stadt te brengen, was te dezer tydt nadeeliger voor den Landman, dan voor den Borger. Het noodzaakte de Utrechtsche dagelyksche uittochten te doen, door welke zy niet alleen zich zelve van alle levensmiddelen voorzagen, zonder den prys voor dezelve te betaalen, maar ook het platte land verarmden, en in de Dorpen en Gehuchten, welke geen verding aangingen, veele verwoestingen aanrechten. Voor al heeft de Stadt Naarden hier van de ondervinding gehadt. Want de Utrechtsche en Amersfoortsche, sterk omtrent zes hondert mannen, trokken in de Maandt December Maandag's nachts na Maria Ontfangenis naar die Stadt, en kregen door list dezelve in. Eenige manspersoonen, zich in vrouwen gewaad gekleedt hebbende, met mandtjes aan hunne handen, verbeeldende booter en kaas ter merkt te zullen brengen, kwamen by het opgaan van de poort in de Stadt, doodden den Portier, en gaven een bestemd teken aan de Krygs-knechten buiten de Stadt zynde, welke aanstonts toefchoten, de Stadt vermeersterden, en die

die geene, welke eenigen wederftandboden, het leven benamen. Zy zonden ylings booden naar Utrecht en Amersfoort om hulp, en meerder volk ter bezetting en bewaaring van de Stadt; doch deze booden wierden op den weg gevangen, en dienvolgens belet om van het innemen van de Stadt kennis te geven. Zy door dit toeval geen onderftand krygende, en vernemende, dat de Amfteldammers en die van Muiden en Weefp, eenig volk vergadert hebbende, uitgetrokken waren om hen te bezetten, oordeelden de Stadt te moeten verlaten. Zy ontboden alle de Land-lieden, omtrent Naarden woonende, met hunne paarden en wagens in de Stadt, en de huizen geplondert hebbende, laaden zy het geroofde goed op die wagens, namen eenige borgers tot gyzelaars voor de brand-fchatting en trokken naar Utrecht. De Hollanders hen vervolgende, wierden zy genootzaakt een gedeelte van den buidt onder weg te laten leggen. (1)

De Hollanders, begeerig om wrake te neemen van de nederlaag aan de Vaart, en het beroven van Naarden, brengen eenig volk in Oudewater, Woerden en Yffelstein, en de Stadthouder, nevens den Markgraaf van Antwerpen en andere Krygs-overftens, by zich hebbende tuffchen de vier en vyf duizent mannen, begeven zich naar het ontruimde Naarden. Al dit volk roofde dagclyks tot voor de poorten van de Stadt Utrecht, en verbrande veele huizen. De inwooners van Emmenes, bekommert zynde voor een onaangenaam bezoek, fchikten eenige van de hunnen naar Naarden, om een verding

(1) Heda p. 296. verhaald dat de Utrechtsche Naarden geplondert hebbende, de Stadt aan de Hollanders hebben overgegeven, en daar voor ontfangen veertien duizent guldens.

ding aan te gaan, welke weder gekeerd zynde aan de buuren verflag van hunne verrichtinge deden. Zommige bewilligden in den eifch van de Hollanders, bestaande in het opbrengen van eenig geld, doch andere gaven 'er kennis van aan de Utrechtsche, welke hen ylings hondert Stalbroeders toe zonden, ter bescherming van hun Dorp. *Emmenesse*, thans verdeelt in twee Dorpen, was wel een uur gaans lang, gelegen in een moerigen veenig land, en wegens deszelfs natuurlyke gesteltheit sterk, en bynaa ongenaakbaar in den winter, en thans voorzien met eenige Krygs-knechten en oorlogs-tuig. Des niet tegenstaande trekt de Hollandsche Stadhouder met al zyn volk uit Naarden derwaarts, en na eene hevige bestorming gelukt het hem, door zyne groote overmacht van volk, meester te worden van het Dorp, 't welk uitgeplondert zynde in den brand wierdt gestoken, zo dat 'er maar vier of vyf huizen staande bleven. Het zelve lot moesten ook de Dorpen *Baarn* en *Soest* ondergaan, ontblood van haare inwooneren, welke alle met hunne goederen in Amersfoort gevluht waren.

Van hier begaven zich de Hollanders naar *Westbroek*, een Dorp omtrent anderhalf uur van Utrecht gelegen, alwaar zy op de zelve wyze leefden. De Utrechtsche, de rook en brand van hunne muren ziende, trokken spoedig met veel volk derwaarts, om de inwoonere te helpen; doch het bekwam hen zo wel niet als aan de Vaart; want zy al te yverig zonder goede ordre, meer lopende dan gaande, aan dat Dorp komende, door de Hollanders, voorzien van ervarene Krygs-luiden, welke zich in drie slag-ordens gesteld hadden, zo ontfangen wierden, dat zy haast op de vlucht geflagen, met wegwerping van hun geweer en harnas, stee-

dewaarts keerden. Hadden de Hollanders zich niet opgehouden met het volk, 't welk zy achterhaalden, te plunderen, maar ylings voort getrokken naar de Stadt, zouden zy naar alle waarfchynelykheit dezelve hebben ingenomen. De Schryvers verſchillen in het bepalen van het getal der dooden, *Heda* en *Gouthoeven* verhaalen dat 'er vyf hondert borgers het leven gelaten hebben, en drie hondert gevangen zyn, *Snoyus*, *Amelgardus* en *Basinus* verzekeren ons dat 'er vyftien hondert gebleven zyn; *Rudolph Agricola* meld dat 'er maar twee hondert en vyftig zo gedoodt als gekwetft zyn (1). In deze nederlaag verloren onder anderen het leven, *Beernt van Everdingen* Borgermeester, *Aernt Ruys* Borgermeester van de Vyven, *Steven van Zuilen* Overite Ouderman, *Jacob Sloyer* Raadt, *Aernt van Amerongen*, *Claes van Zyl*, *Dirk Hubertsze*, *Matheus de Kraan*, en *Willem van Roeyen*. In deze ſlag verlooren ook de Utrechtsche hunnen Wimpel, welke te Amfteldam in de Oude Kerk opgehangen wierdt, in welke Stadt ook de gevangens ten getale van een hondert wierden gebracht. (2)

Drie daagen voor deze nederlaag was in de Stadt Utrecht gekomen Jonkheer *Engelbrecht van Kleef*, Broeder van Hertog *Jan van Kleef*. De Borchgraaf van Montfoort, en een groot gedeelte van de Ridderſchap, nevens de Steden *Utrecht* en *Amersfoort*, wel voorziende, dat zy zonder den byftand van eenen machtigen Heer, den Biſſchop en de Hollanders niet lang zouden kunnen wederftaan, hadden eenige Heeren afgezonden aan *Jan Hertog van Kleef*, en hem te kennen gegeven, dat zy

VOOR-

(1) Ziet Buchel. ad Hedam, p. 311.

(2) Ziet Gouthoeven, bladz. 528.

voornemens waren, om hunnen Biffchop in rechten te betrekken, vast ftellende, dat hy wegens menigvuldige overtredingen tegens zyne eer, plicht, en geftaafde eeden begaan, zoude worden afgezet, en derhalven plaats maken voor de verkiezing van eenen anderen, en dat zy geneigt waren om uit te werken, dat zyn Broeder *Engelbrecht* in *Dauids* plaats tot die waerdigheid wierdt verheven. Naa eenige onderhandelingen, wierden de voorwaarden, volgens welke Jonkheer *Engelbrecht* te Utrecht zoude worden ontfangen, te Kleef opgefteld en wederzyts ondertekent, welke, alhoewel door *Matthaeus* (1) reets in het licht gebracht, ik oordeel hier niet te moeten overflaan.

” In den name ons Heeren, Amen. Kundich
 ” fy aller mallick, (2) die defen brief fullen sien of
 ” horen lefen. Also eyne wile tyts her twidracht,
 ” onwil, oerlach, roof, brant, doitslach, ind
 ” ander fchade opgeftain, ind belopen fyn, tus-
 ” fchen den Eerweerdigen in Godt Vader Heeren
 ” *David* Bifcop tot Utrecht, an eyne, ind Heeren
 ” *Johan* Borchgrave to Montfoerd, Heren to Pur-
 ” mereynde, ind den twien Steden *Utrecht* ende
 ” *Amersfoert* mit oeren toeftenderen, an die ander
 ” fyde, daeromme die van *Montfoert* vorgenoemt,
 ” ind die twe Steden vuerfcreve van oerre ind an-
 ” dre Ritterfchap, ind cleyner Stede, oerre toeften-
 ” deren, wegen, oerre vriende, an den Hoich-
 ” geboren Furst onfen Genadigen lieven Heere,
 ” Heeren *Johan*, nu ter tyt Hertoge van Cleve,
 ” ind Greve van der Marck, gefchickt, ind fyn
 ” Ge-

(1) Matth. t. II. Anal. p. 252.

(2) Dat is eenen iegelyk.

” Genaden uyt betruwen, ind alder gunst, die
 ” tusschen syner Genaden Voirvaderen, ind der
 ” Stadt, ind Sticht van Utrecht geweest is, die
 ” verkortinge ind besweringe, es oen hier in van
 ” den vursereve Bisscop *David*, boven en tegen
 ” syn hooggelofte segel ind brieven, by der Stadt,
 ” ind Sticht van Utrecht, gedaen ind gegeven heb-
 ” be, geschiet weren, ind geschelen, clegelicken
 ” te kennen gegeven hebben, ende seggende, dat
 ” oen daeromme noot sy, ind gerade, ind oick to
 ” hunner eeren, tegen den selven oeren Biscop so
 ” verre te procederen, dat sy niet en twyfelden,
 ” men mit goede reden eynen anderen totten Sticht
 ” kiesen, of postuleren sal mogen, biddende den
 ” selven goeden Heeren Hertoge van Cleve, want
 ” sy daer inne boven al tot synre Gnader brüder
 ” Jonckeren *Engbrecht* as voer eynen Postulaet to
 ” krigen genyget weren, dat syne Gnaden eem
 ” daer inne vorderlick, ind behulpelick syn wol-
 ” den an den selven Brueder, sich daer toe te wil-
 ” len vuegen, as of hy in vurgenoemde maten po-
 ” stuliert wurde, dat hy sich des dan annemen; ind
 ” onse gueden Heere van Cleve den selven synen
 ” brüder dan daer inne gunstich ind behulplick
 ” syn wolde. Ende so dan syne Gnade die ver-
 ” derfnis des Stichts vurscreve, so vele in eem we-
 ” re, geerne verhuedt segen, ind avermits postu-
 ” latie syns brüders, as die geschege, oock haift
 ” verhuedt fulle werden, so hebben syne Gnade
 ” sich daeromme, ind omme die alde gunst vurge-
 ” roert te vernyen, ind voert te onderhouden,
 ” hier ane goetwillich betoont, ind voir synen
 ” brüder vurscreve so verre gespraecken, ind
 ” doen spreecken, dat die sich oock goetwillich
 ” hier inne ergeven hevet. Ind so is nu om dese
 ” din.

dingen vurgeroert te goeden voirtgank ind eynd-
 schap to brengen, overmits Raide ind vriende
 onses Gnadigen Heeren ind Jonckeren wegen
 dair by geschickt van eynre, ende den Utrecht-
 sen vrienden vurgeroert van der ander syde, mit
 vrientlicken ind rypelicken beraed gededingt ind
 geflaiten, als hier na beschreven volgt.

Dat is te weten, as dat die van *Montfoort*
 Burchgrave vurscreve, ind ander Ritterscap des
 Stichts, die oen in den Steden Utrecht ind A-
 mersfoort hyr inne toehalden, of toestaende syn,
 ind oick die selve Stede yerst dages, so balde oen
 die andracht weten off vurgebracht wort, sullen
 vargen ind solliciteren, dat die vyf Collegiale
 Ecclesien binnen Utrecht voerscreve, by rade
 oerre geleerden ind besochten overleggen, ind
 vernemen sullen die bequaemste ind vorderlykste
 wegen ind manieren to gueden fundamente ind
 oirsaecke der postulatiën vurgeroert, ind die per-
 soon Jonckeren *Engelbrecht* vurscreven diene-
 nde, ind den selven Joncker *Engelbrecht* sal onze
 goede Heer Hertoch van Cleve vuegen, ind oec
 sommige vriende mede doen, tot Utrecht bin-
 nen to komen in seftien of achtien dagen naest-
 komende; ind as die selve onse Joncker daer bin-
 nen komen is, so salmen oen avermits eynen Wy-
 bisscop aldair so veer doen weyen, als totter po-
 stulatiën dienende noot is, ende dan in twee of
 drye dagen na der inkomst naestvolgende sullen
 die vyf Ecclesien vurscreve procederen totter
 postulatie in synen persone te doen, als vurscre-
 ven steyt: ind as die postulatie also geschieet is,
 so sal die selve *Postulaet* dan geloven ind sweren,
 ind oick syn besegelde brieve dair op geven, dat
 Sticht van Utrecht by oen rechten, privilegien,

” ind alden gewoonten ind herkomen to laten, bey-
” de int geestelyck, ind int weerlick, gelyck als
” die voirheen Heeren des Stichts to doen, to ge-
” laven, ind to sweren plegen: ind als dan fullen
” die van *Montfoerd*, ind ander Ritterscap hier in
” toehalden, ind oick die Burgemeesteren, Sce-
” penen, Rait, ind Burgeren der Stadt *Utrecht*,
” den selven goeden Jonckeren Postulaet doen hul-
” dinge, ind eyde van truwen, as sy einen Postu-
” laet, of Heeren des Stichts schuldig ind gewoen-
” lyck syn, ind mede in den eyde ind huldig be-
” grypen ind geloven, den selven *Postulaet* oick ge-
” truwelicken na alle oere macht te fullen helpen
” behalden, ind verdedingen der postulatiën halven
” int Sticht te bliven sonder argelift, ind dair op
” dan oeck oere besegelde brieven geven in behoer-
” licken formen: ind as syner Gnaden gelievēt in
” der Stadt *Amersfoert* te komen, of in die andere
” Steden, die nu mit desen partye toehalden, of
” namaels mit oen toehaldende worden, of daer-
” omme syne vrienden aldaer to seicken, so fullen
” Burgemeesteren, Scepenen, Rait, ind Burge-
” ren der selver Stede syner Gnaden ins gelycker
” maiten, as vurscreven steyt, oick hulden, ind
” eyde van truwen doen, den die *Postulaet* dan
” oick oere privilegien, rechten, ind alde herko-
” men bestedigen sal in behoirlicker formen, as die
” vurheen te doen plegen, ind die selve ind ande-
” ren Ritterscap ind Stede vurgeruert, die sich in
” dit overdracht ergeben hebben, ind oick die sich
” noch hyr inne ergevende werden: ind fullen hyr
” in van den *Postulaet*, noch oere eyn van den an-
” deren, noch die *Postulaet* van oen niet treden
” noch sich afscheyden, ten sy mit oeren gueden
” wille an beyden syden, ind des oick malkande-
” ren

" ren brieve te geven in gueder vaster formen.
 " Voert als die Postulatie vurscreve geschiet is,
 " so fullen die van *Montfoert*, Ritterscap, ind Ste-
 " de vurscreve, stellen, ind helpen halden in ge-
 " bruyck ind profyt aller heerlicheden, gerichtten,
 " geestlick ind wereltlyck, renten, opkomingen,
 " vervallen, ind broecken, niet dair van uytge-
 " scheyden, die een Heer of Bisscop des Stichts
 " van Utrecht van rechten of gewoente to genie-
 " ten, to hebben of to gebruycken pleghe, wat sy
 " der allet machtich syn, ind der sy niet machtich
 " en weren, fullen sy oen hulp ind bystant doen
 " den machtich te moigen werden, om synen
 " cost ind staet daer off te halden; ind of die so
 " veele niet uyt en brochten, daer men dat of ge-
 " doen off uytgerichtten konde na gelegentheynt of
 " verloop der dingen, so fullen sy den *Postulaet* so
 " vele meer gueder toe vuegen, ind doen hebben,
 " dairmen dat themelicken ind na nootdruft afge-
 " doen konne, bis so langh hy van den Sticht vurs-
 " screve by sich selven so vele hebben moge, dair
 " dat mede te doir of uyt te rechten sy. Ind of
 " die *Postulaet* vurscreve, sine vriende, dienre,
 " of ruteren in der yrste toeryden na Utrecht, of
 " na der tyt, die wile die onwil in doirloch duyren,
 " nederlegen off schade leden van panden,
 " gevanckenis of anders, des fullen die van *Mont-*
 " *foert*, Ritterscap, ind Stede vurscreve, mit oeren
 " toestenderen oen hoeftheere wesen, ind doen
 " uytrechten, ind van den gewinne, des men we-
 " der van, of uytten vyanden of wederstenderen
 " rovede, daer af salmen tot Utrecht mitten *Pos-*
 " *stulaet*, ind synen vrienden in redelicheynt, ind
 " na gelegentheynt, overdragen, ind dair af
 " schrifte of brieven maicken, wat men dair mede
 " hal-

" halden, of wat malck dat deyl daer af hebben
" sal.

" Voert of men mitten Biffchop gevonden of ge-
" dedingen konde, dat hy mit compositie of mit
" refignatie van den Sticht fimpelyck afftaen, of
" in behoef des *Postulaets* vurgeroert laten wolde,
" wat dat coften, of wat men den Biffcop dair af
" doen of geven folde, dat foldemen oick ordi-
" neren uyt, of van den Sticht uytgericht te werden
" buyten fchade, ind achterdeel des *Postulaets* ind
" der fynen vurgenoemt.

" Voert as die *Postulatie* vurgeroert gefchiet is,
" fo fullen die van *Montfoirt*, Ritterfchap, ind Ste-
" de voerfcreve, by rade der geleerde ind befuch-
" ten, die *postulatie* ind des daer tegen vurgeno-
" men mocht werden, mit bequamen lude, ind
" coft, doen vervolgen, ind verdedingen in den
" Hoff van Romen, ind waer dat vorder dienen
" of behoeft fyn fal, buyten koft des *Postulaets*
" vurfcreve.

" Voert of fich eenige Lantsheeren, Baenrot-
" fen, Ritterfchap, Lantschap, of Sticht, tegens
" den *Postulaet* of *Postulatie*, off tegen fyne toe-
" ftenderen, leggende of mengende wurden, dat
" fullen die *Postulaet* ind fy mallick den anderen
" truwelick helpen wederftaen, ind oerre geyn fich
" oick buyten den anderen dair mede fcheyden.

" Voert fo vaft sommige ballingen, ind sommi-
" ge in defen onwil uyt *Utrecht*, *Amersfoirt*, ind
" *Bunfchoten* vorvluchtich worden fyn, is dair af
" verdedingt, dat die *Postulaet* die niet en fal laten
" dedingen, noch weder in den lande laten komen,
" ten fy by rade ind consent des van *Montfoirt* ind
" andre vriende, die men tot *Utrecht* ind *Amers-
" foert* dair toe ordineren ind innemen fal, mer die
" *Postu-*

” *Postulaet* sal dair toe behulp doin, dat die ballin-
 ” gen ind vorvluchtigen mitter rechten bespraic-
 ” ken werden, ind des sal hy hebben van den ge-
 ” winne, dat men dair af mit recht of compositie
 ” kryget, den vierden penning.

” Voert so in deser dedinge mede to kennen ge-
 ” geven is, dat den van *Montfoirt* vurscreve van
 ” den Bisscop vurscreve eyn brieff van twelf duy-
 ” sent *Wilhelmus* schilde sprekende, mit cracht
 ” ende gewelt afgedrongen, ind to reten (1) fy,
 ” den die selve Bisscop doch mit synen besegelden
 ” brieve gefirmiert hadde, so is em bededingt, dat
 ” die *Postulaet* vurscreve getruwelyck syn macht
 ” doen sal, dat den Heere van *Montfoert* sulck
 ” eynen nyen brieff van den Staten van den lande
 ” besegelt gegeven werde in forme als die vuer-
 ” brieff was, daer hy noch eyne copie authentykke
 ” af hebbe, als nu mede geluydt is: ind of oen die
 ” *Postulaet* tot sulcken nyen brieve niet geholpen en
 ” konde, so sal hy doch so voele in em is, ind syn
 ” leven lanck, den selven van *Montfoert* dat offi-
 ” cie, dair die voirbrieff of sprekende was, ver-
 ” schreven voer die vurscreve twaelf duyzent *Wil-*
 ” *helmus* scilde to gebruycken.

” Voirt is bededingt, dat onse goede Heer Her-
 ” toch van Cleve vurscreve synre Gnaden brueder
 ” Joncker *Engelbrecht* vurscreve, oick den van
 ” *Montfoirt*, ind den Steden van *Utrecht* ind *Amers-*
 ” *foirt*, ind oeren toestenderen, in desen oeren
 ” saicken gunstlich, vorderlick, ind toereykich syn
 ” sal, ind synen Broeder vurscreve oick uyt synen
 ” landen, ind van den synen, redelyck dienst, ind
 ” oick koop van proviande, ind anderen dingen,

(1) Dat is gescaert zy.

" ten oirloch dienende, gunnen ind volgen sal la-
 " ten. Ind by also of die selve onse guede Heere
 " deser dedinge off dingen halve, of des daer uyt
 " verlopen wurde, enigen last of onwille kriege
 " van vede, toelast, rove of gewalt, of enige be-
 " lastinge der synre, soo sullen syn brueder, oick
 " die Heere van *Montfoert*, ind die Steden *Utrecht*
 " ind *Amersfoert*, ind oeren toetstenderen, syne
 " Gnaden desgelyken oick getruwelycken dienen,
 " ind veyl koop wederomme doen ind gunnen, ind
 " oick op die wederstenderen helpen, ind daer me-
 " de eyn buyten den anderen oick niet tescheyden.
 " Ind wen so dienst geschiet, die sal sy verplegen
 " of voeden, ind oeck hoer Hooftheer wesen, uyt-
 " gefeget so lanck sy op des ghenen eerden syn,
 " daer die dienst van geschege.
 " Is oeck voerts bededingt, of onsen goeden
 " Heere van *Cleve* vurscreve hier namaels geney-
 " get worde sich mitten *Postulaet*, ind den vurscre-
 " ven Heere van *Montfoert*, Ritterschap, ind den
 " Steden, ende oeren toetstenderen, to vorderen
 " bystant, dienst, hulp, of beschudde te verbyn-
 " den, ind oen dat te kennen dede geven, ind ge-
 " legen daige daer toe teyckenende wurde, die
 " vrinden van beyden syden dairomme by ein an-
 " der te komen, ind die verbintenis to maicken,
 " ind segel ind brieve daer aver te nemen ind to
 " geven, so woe die selve onse goede Heere dat
 " dan van den anderen vurgeroert begeerende
 " wurdt, gelyck om gelyck to nemen, ind to doin,
 " dat sy des niet weygeren, mer dat verbunt also
 " mit een maicken, ind vestelicken halden sullen.
 " Ind wy *Johan* van Gods genaden Hertoch van
 " *Cleve*, ind Grave van der *Marcke*, ind wy *Enge-
 " brecht* syn Brueder vurscreve an eyne, ind wy
 " Jo-

" *Johan Borchgrave to Montfoort*, ind wy Burge-
 " meesteren, Schepenen, ind Raide der Stadt
 " *Utrecht*, ind *Amersfoort*, van onser ind onser toe-
 " stenderen wegen in deser saicken an die ander
 " syde, bekennen samentlicken ind bysonder, dat
 " elle ind ygelike punten vurscreve mit onsen we-
 " te, wille, ind goeden voergehalden rade gede-
 " dingt, overdragen, ind gesliten syn, ind dat
 " wy die alle malkanderen in gueder vaster gelai-
 " ven, ind in rechter eydfladt gelavet hebben,
 " ind gelaven tegenwoerdichlick avermits desen
 " brieff, vast, stade ind onverbreecklick to halden,
 " to doin, ind to vullentrecken, so woe ind so
 " voele op mallick van ons in desen brieff ge-
 " schreven steyt, sonder yet dair tegen to doen,
 " ind van onser wegen te laten geschien, ind allet
 " sonder argelift, ind hebben diss aller tot orkunde
 " der waerheyt, ind vaster stedicheyt, wy Her-
 " toch, ind *Engelbrecht*, ind ick *Johan Borchgrave*
 " to *Montfoort* vurscreve, ind voert wy Burgemees-
 " teren, Scepenen, ind Rait der Stadt *Utrecht* ind
 " *Amersfoort* vurscreve, as vur ons, onse Burge-
 " ren, ind toestenderen, onse, ind onser Steden
 " segelen an desen brieff doin hangen ind gehan-
 " gen. Der brieve vyf is alleyns haldende, der
 " wy Hertoch ind onse bruder vurscreve illick
 " eynen, ind wy Borchgrave to *Montfoort*, ind
 " Steden vurscreve die anderen ontfangen hebben.
 " Gegeven in den jaer ons Heeren dusent vier hon-
 " dert eyn ind tachtich, op den Manendach Con-
 " ceptionis Marie.

Op deze voorwaarden is Jonker *Engelbrecht van Cleef* in *Utrecht* gekomen op Kers-dagh, en gehuisvest in het Bisschops huis by de Doms-kerk.

Hy

Hy was jong, maar negentien jaren oudt (1) zonder eenige ervarenheit, en dienvolgens kon hy door zich zelfs weinig voordeel toebrengen aan die geene, welke zich tegens den Bisschop, gesterkt met den bystand van den Aarts-hertog *Maximiliaan*, verzetteden. Doch de Utrechtsche maakten vasten staat op de hulpe van den Hertog van Cleef, en zyne vrienden, welke waren de Luikenars, (2) en wel voornamentlyk *Lodewyk de elfde*, Koning van Vrankryk. (3) Deze staatkundige Vorst hadt na de doot van Hertog *Karel den Stouten*, des zelfs eenige Dochter en Erfgenaame ten Huuwelyk gevraagd voor zynen Zoon *Karel*, trachtende daar door alle haare landen en heerlykheden aan Vrankryk te brengen. Doch dit mislukt zynde, hadt hy verscheide haarer landen, als Bourgogne, Artoys, Henegouwen, en eenige Steden in Picardien, ten deele door geweldt, ten deele door verraadt, doen inneemen; zo dat de Aarts-hertog *Maximiliaan*, even na het voltrokke Huwelyk

(1) Geboren den 26. September 1462. Ziet Tessmach. Annal. Cliviae, p. 305.

(2) Te weten op *Willem van Marcke*, Heer van *Arenberg*, welke gebannen zynde uit het Land van Luik, eenengrooten haat opgevadt hadt tegens den Bisschop *Lodewyk van Bourbon*, en, ondersteunt zynde met eenig krygs-volk door *Lodewyk den elfden*, hem opentlyk beoorloogde, en in het volgende Jaar in het laatst van de maand Augustus den gemelden Bisschop overvallen, gedoodt, en Luik vermeestert heeft, zo als Amelgardus verhaald, apud Martene t. IV. Veter. Script. & Monumentum. p. 813. en Adrianus de Veteri Busco Rer. Leodienf. Ibid. p. 1378.

(3) Dit getuigt niet alleen uitdrukkelyk Amelgardus, p. 811. en 815. maar blykt ook klaar uit den brief, door *Maximiliaan* in het Jaar 1488. aan de Staten van Vlaanderen geschreven, welkers gedeelte Pontanus uitgegeven heeft Histor. Gelric. p. 591.

lyk met Vrouwe *Maria*, genootzaakt was, ter herwinning van de landen, zo onrechtvaardig zyne Gemalinne ontnomen, de wapenen tegens den Franschen Koning op te vatten. Om wiens macht te verzwakken en te verdeelen deze listige Koning den Aarts-hertog overal vyanden heeft verwekt. En alhoewel ik niet vindt dat de Utrechtsche een verbondt met *Lodewyk den elfden* hebben aangegaan, zo is het evenwel zeker, dat zy zich geveidt hebben door zyne hulp in staat gesteldt te zullen worden, om den Bisschop en den Aarts-hertog te kunnen wederstaan. Doch deze Koning, welke in trouweloosheit boven alle Vorsten van zynen tydt uitgeblonken heeft, zyne eige belangen bevordert hebbende, heeft en den Hertog van Cleef en de Luikenaars, en dienvolgens ook de Utrechtsche verlaten, en in het einde van het volgende Jaar zich verstaan met *Maximiliaan*, met welken hy een Vredes-verbondt heeft aangegaan, by het welke hy belooft heeft noch den Hertog van Kleef, noch de Luikenaars te zullen helpen. (1)

Op het einde van dit Jaar is 'er eene ordening gemaakt omtrent het Scheepen en Oudermans recht. (2)

(1) Ziet het 76 Artikel van die Vrede, te vinden in het Corps Diplomatique, Tom. III. Part. 2. p. 106.

(2) Deze kan gelezen worden in het Utrechtsche Placaatboek, III. Deel, blad. 310.

EINDE DES DERDEN DEELS.

BLADWYZER

Van zoodanige

PERSOONEN EN ZAAKEN,

Van welke in dit DERDE DEEL der Utrechtsche
Jaarboeken gewaagt word.

A.

A (Adriaan van der) Ouder-
derman, 433.

— (Hendrik van der) Raadt,
2. 72. 104. 143. Schepen,
211. 431.

Aa (Gysbert van der) in sol-
dye van de Stadt Utrecht,
516.

Aarnout van Gelre, door zy-
nen Zoon gevangen, en
ontslagen, 96. verpand zyn
Land, 97.

Abbenbroek (Geryt van) ge-
vangen, 526.

Abcoude betaaldt brand-schat-
ting, 529.

Abcoude (Adriaan van) Ou-
derman, 432.

— (Adriaan Jansze van)
Raadt, 2. Ouderman, 128.
160.

— (Hendrik van) Ou-
derman, 47. 106. 144. wykt
uit Utrecht, 510.

Abraham Dole Kerk vertim-
mert, 415.

Adolpb van Gelre wederspan-
nig tegens zynen Vader, 96.
gevangen, 97, 98.

Adriaan Ghysbertsze, Ouder-
man, 106.

Adrichem (Nicolaas van) Abt
van Egmont verzocht de

geschillen tusschen de U-
trechtsche met den Bisschop
neder te leggen, 396. scha-
deloos gestelt, 397. komt te
Utrecht, 397. geen vriend
van Bisschop David, 398.
zyne verrichtingen, 408.

Aelbert Lambertsze, Ouder-
man, 73. 213.

— Willemsze, Ouder-
man, 106.

St. Agnes Klooster, waar toe
thans gebruikt wordt, 130.

Alart Dyrckze, Ouderman,
471.

Alcmair (Hendrik van) uit de
Stadt te blyven, 184. weer
in te komen, 474.

Alendorp (Henrick van) Sche-
pen, 468. wykt uit de Stadt,
510.

— (Martinus van) Vica-
rius S. Mariae, 326.

Alfen (Henrik van) Raadt, 143.
Ouderman, 300.

Alfen (Jan van) in soldye van
de Stadt Utrecht, 516.

Amerongen (Aernt van) ge-
doodt, 534.

— (Anthoni van) Ou-
derman, 432.

— (Dirk van) afge-
zonde van den Bisschop aan
den Aarts-hertog Maximi-
liaan, 520.

Ame-

B L A D W Y Z E R.

- Amerongen* (Eerft van) Schepen, 45. Raadt, 143.
 — (Jacob van) Schepen, 1. 71. 127.
 — (Jonge Jacob van) Overfte Ouderman, 105. 470. Schepen, 142. zet zich tegens den Borchgraaf, 506. afgezonden door den Biffchop aan den Aarts-hertog Maximiliaan, 520.
 — (Jan van) Schout, gevangen van den Biffchop, 14. gepynigt, 17. gebracht voor Hertog Karel, 24. onfchuldig verklaart, 25. weer tot Schout gefteft, geftraft door den Raadt, 140. komt niet te recht, 428. afgezonden naar den Aarts-hertog Maximiliaan, 519.
 — (Jan van) Eerft zoon, Schepen, 2.
 — (Jan van) Jacobsze Raadt, 46. verzet zich tegens den Borchgraaf, 506. wykt uit de Stadt, 509.
 — (Thonys van) Raadt, 143. Ouderman, 212. wykt uit de Stadt, 509.
Ameroyen (Walraven van) wil de voogdye oeffenen over de Kinderen van Reinier van Brederode, 203, 204.
Amersfoordsche toegeftaan een Markt van Hoorn-vee, 236. hunne gebreken tegens de Hollanders in te brengen, 267. nauw verbonden met de Utrechtsche tegens den Biffchop, 317. 321, 322. 382, 383. 499. verzochtafgezanten te Coten ter dagvaard te zenden, 379. trachten den Biffchop te verreenigen met de Utrechtsche, 390. 392, 393. 395. 442. nemen het Huis ter Eem in, 577. verflagen door de Biffchopsche, 518. krygen hulpe van Utrecht, 518, 527. gaan een verdrag aan over de verdingen, 528. nemen op zekere voorwaarden Jonkheer Engelbrecht van Kleef aan, 535.
Amftel (Geryt van) de Stadt verboden, 98. weer in te mogen komen, 176. Ouderman, 300. 470.
Amftelvedam (Jacobus Æmiliius de) Vicarius S. Pieter, 326.
Angeren (Aelbert van) Ouderman, 47. 106.
Ankeveen betaalt brandfchatting, 529.
Ankum (Luytgen) in foldye van de Stadt Utrecht, 516.
Anfter (Dirk Dirkze van den) Ouderman, 433.
Anxfter (Jan van) Ouderman, 12.
Arnhem (Wynant van) Drosfaart te Hattem, gefchreven door den Raadt van Utrecht, 414.
Arkel (Jan van) Biffchops Privilegie, 344.
Arnoldus Gulden, hoe veel waardig, 242.
Arnt Arntsze, Ouderman, 72.
 — Daemfe, Ouderman, 47.
 — Henricze, Ouderman, 88. 128. 161. 432.
 — Lambertsze, Ouderman, 106.
 — Willemsze, Ouderman, 106.
Auditores Rotae, 401.

B L A D W Y Z E R.

B.

- Baarn**, eertydseene Stadt, 154. verbrant, 533.
- Back** (Martinus) Procureur te Keulen, 326.
- Baern** (Folker van) Ouderman, 129.
- Banklok** gemaakt, 76.
- Basius** (Thomas) door den Paus verzocht de geschillen tusschen de Utrechtsche en den Bisschop te onderzoeken, verschoont zich, 396.
- Beer** (Jacob die) Ouderman, 73. 106. 161.
- Beerde** (Steven van) Raadt, 127.
- Benop** ook *Bynop*, (Aelbert) Raadt, 87. Ouderman, 144.
- Bentben** (Arnt van) Ouderman, 4. 435.
- (Jan van) Ouderman, 161. 301.
- (Macharys van) Overste Ouderman, 47. Schepen, 86. Ouderman, 144.
- Berchmaker** (Loeff) Raadt, 299. 469. in soldye van de Stadt, 516.
- Berchout** (Jan van) Raadt van de Schive, 109.
- Bergen** (Johan Heer van) brengt Reinier van Brederode by Hertog Karel, 23.
- Besteedtamp** der Dienstdoden, 129.
- Beusecommer-Veer** (de Buuren by het) betaalen brandtschatting, 529.
- Bevelant** (Lambert) Ouderman, 47. 87. 128.
- Bevervoirde** (Roloff van)
- Raadsman van Bisschop David, 458.
- Beyers Gulden** hoe veel waerdig, 242.
- Bilt** (Inwooners van de) ongehouden den klokken-slag te volgen, 185. 284. 302.
- Bilt** (Jan van der) Ouderman, 129. 301.
- Bilize Steenstraat** hoe te onderhouden, 40.
- Bisschoppen** mochten de inkomsten tot hun onderhoudt niet vervreemden, 378.
- Blocboven** (Jan van) Schepen, 1. 71. Ouderman, 128.
- Block** (Dyrck) Raadt, 46. 127. 299. Ouderman, 88.
- (Mattheus) Ouderman, 73. Raadt, 105. 143. 212.
- Bockenouwe** (Henrik) Procureur te Romen, gevolmacht van de Utrechtsche, 373.
- Boegart** (Peter wt den) Ouderman, 160. 432.
- Boembouwer**, ook *Boombouwer*, (Jan) Ouderman, 73. 129. Overste Ouderman. 301. in den ban gedaan, 350. gezonden naar den dagvaard te Coten, 379.
- (Jonge Jan) Ouderman, 161. 471.
- Boen** (Henrik) Ouderman, 47.
- Boll** (Jan) Raadt, 212. 432.
- (Lambert) Raadt, 299.
- Boolzweert** (Eerst van) in soldye van de Stadt Utrecht, 516.
- Bor van Amerongen** (Dirck) Schepen, 46. 86. 298. Overste Ouderman, 129. 161. afgezet, 163. Ouderman, 471. wykt uit de Stadt, 500.

B L A D W Y Z E R.

- Bor van Amerongen* (Jacob) de Stadtverboden, 98. weert te mogen komen, 176.
- Borch* (Mr. Jacob van der) Ouderman, 48. Raadt, 127. 160. 299.
- (Jan van der) Ouderman, 48. Raadt, 128. wykt uit de Stadt, 510.
- (Martyn Jacobsze van der) Ouderman, 471.
- Borgers van Utrecht*, waar te recht te staan, 78. tot 82. 151. 152. 153. 154. 155. 244. op te geven hunne klachten tegens de Amptenaren des Biffchops, 167. doodslag begaande niet strafbaar aan het leven, 129. verboden op des Biffchops recht-dagh te komen, 176. 347. geene Raden van den Biffchop te zyn, 384. by Stadtsbannier gewapent te komen, 507.
- Borr* (Henrick) Ouderman, 88. 144.
- Borre* (Arnt) Ouderman, 72.
- (Henrick) Raadt, 211. 431.
- Borffelen* (Wolphert van) Stadthouder van Holland, begunftigt de Hoeksche, 418.
- Bofcb* (Jan van den) Krygs-overfte van Biffchop David, 511.
- Bosbuisen* (Jacob van) helpt den Biffchop tegens de Amersfoordsche, 517. gevangen, 521.
- Boter* in houten vaten, hoe te weegen, 91.
- Bottelier* (Johannes) bedient de Utrechtsche als Procureur te Romem, 370.
- Bouchout* (Daniel van) angeftelt tot Maarschalk van het Overfticht, 490. hangt den Biffchop aan, 511.
- Bourbon* (Lodewyk van) Biffchop te Luik vermoord, 544.
- Braem* (Dyrk) Raadt, 72.
- (Peter) Ouderman, 48. 213.
- (Werner) Schepen, 1. 104. 159. 298. 468. Borgermeester, 71. gezonden naar den Aarts-hertog Maximiliaan, 239. naar Wyk, 502. 530.
- (Jonge Werner) Raadt, 431.
- Brakel* (Goetfcalc van) Schepen, 211. 431.
- Brandis* (Tylmannus) Procureur te Romem, bedient de Utrechtsche, 373.
- Brederode* (Gysbert van) gevangen, 9. naar Wyk vervoerd, 11. verloft onder harde voorwaarden, en zyn overlyden, 26. 117.
- (Jan bastard van) 11.
- (Jodoca, Joefte, Johanna van) gevangen gehouden te Vianen, 204.
- (Reinout van) gevangen te Wyk, 8. ook zyn Bafwaard-zoonen, 11. te recht gefield, 18. gepynigt, 19. 20. ondervraagt door de Raaden van Hertog Karel, 23. overgebracht naar den Hertog, 24. vry en onfchuldig verklaard, 24. zyn doot, 25. zyne Weduwe de Stadt verboden, en moeilykheit aangedaan wegens de

B L A D W Y Z E R.

- de voogdye over haare Kinderen, 203, 204, 205. komt weder in de Stadt, 206. 218. uitspraak over haar geschil met den Heer van Broekhuysen, 218. en volg.
- Brederode* (Walraven van) gevangen, 11. ondervraagt, 16. gepynigt, 17. ontkomt uit de gevangenissen, 21.
- (Walraven van) Zoon van Reinout, gevangen gehouden te Vianen, 204.
- Breukelen* betaald brand-schatting, 529.
- Broekhuysen* (Reinier van) neemt Vianen in, 203. houd de Kinderen van Brederode gevangen, 204. beschuldigt valschelyk de Vrouwe van Brederode, 205. verblyft het geschil aan Zegs-lieden, 218. en volg. komt de uitspraak niet naa, 230. neemt Leyden in, 497. verlaat die Stadt, 500. gebannen uit Holland, 500.
- Broucbuysen* en van *Weerdenberch* (Aernt van) verleid met Langerak, 139.
- Brous* (Beernt en Jan) wyken uit Utrecht, 510.
- Brovis* Gerritsze wykt uit Utrecht, 510.
- Bruyn* (Arent die) Ouderman, 433.
- Buer* (Willeem) Notaris, 326.
- Bueren* (Wouter van) Ouderman, 300.
- Bueren* (eenig volk van) te Utrecht gevangen en waarom, 307. en volg.
- Bugel* (Jan) in foldye van de Stadt, 516.
- Busco* (Livinus de) Procureur te Romen, bedient de Utrechtse, 370.
- Butendyck* (Jan) Ouderman, 37. 72. 105. 143. 300. Raadt, 469.
- Butenmeesters-ampt*, 516.
- Buurkerks* uur-klok afgenomen, 96.
- Buys* (Pieter) wegens de Stadt te handelen met den Bisschop, 450.

C.

- Cabelauwsche* verjaagt uit 's Hage, 418. uit Leyden, 497. Ziet verder *Hoeksche*.
- Cameraars*, jaarlyks eene tabbaard gegeven, 162. drie te zyn, 437.
- Campen* tracht den Bisschop met de Staaten te verzoenen. 176. zent afgezanten op den dagvaard te Harderwyk, 261. op den dagvaard aan de Putkuip, 264. 267. waarom te onvrede op Utrecht, 317. tot 322.
- Carwyn* (Jan) Raadt van de Schive, 109. uit de Stadt te blyven, 184. weer in te mogen komen, 474.
- Cats* (Jan) Krygs-overste onder de Hollanders, 517.
- Catwyk* (Elyas van) Raadt, 2.
- Claes* Dirk Tymans zoonszoon, Raadt, 299.
- Egbertsze, Raadt, 46. 87.
- Engbertsze, Ouderman, 432.
- Folpartsze, Ouderman, 144.
- Hugensze, Ouderman, 73.

B L A D W Y Z E R.

- Claes Jan Pouwels zoons zoon*
 Ouderman, 41. 213.
 — Jansze, Raadt, 104. 142.
 211.
 — Jansze, Ouderman, 106.
 — Lambertsze, Ouderman,
 299. Borgermeester, 468.
 — Pouwelsze, Ouderman,
 88. 433.
 — Symonsze, Ouderman,
 106. 433.
Clerck (Philips de) Raadt des
 Bisschops, gevonnist en
 weer hersteld, 458. afge-
 zonden naar den Aarts-her-
 tog Maximiliaan, 519.
Cleyenberch (Ghysbert van)
 Raadt, 299.
Cloyting, ook *Cluting* (Tyman)
 Raadt, 72. 104.
Cluting (Willem) Raadt, 211.
 Ouderman, 432.
Concordata nationis Germanicae,
 48.
Coning (Jan die) Schepen, 46.
 104. 142. 431. Borgermee-
 ster, 211. 431. gezonden
 naar den Bisschop, 167. 248.
 naar den Aarts hertog Ma-
 ximiliaan, 239. naar den
 dag-vaard te Harderwyk,
 261. te Hezen, 436. te Oost-
 broek, 457. naar Wyk, 502.
 Zegs-man over het geschil
 tusschen de Vrouw van Bre-
 derode en Reinier van
 Broekhuysen, 218. in den
 ban gedaan, 337. tracht de
 gemeente met den Borch-
 graaf te bevredigen, 506.
 gezonden ter hulpe aan de
 Amersfoordsche, 518.
 — (Jan die) Jans zoon,
 Schepen, 45. Raadt, 104.
Cornelis Aelbert Scaden zoon,
 Ouderman, 3. 73. 144. 212.
Cornelis Aelbertsze, Ouder-
 man, 3. 73. 105. 143. 212.
 432.
Cortryk betaald brand-schat-
 ting, 529.
Coten betaald brand-schatting,
 529.
Covelschoten (Elyas) Notaris,
 326.
Croefing (Cornelis) gevangen,
 526.
Crom (Jan) Raadt, 127. 469.
 Ouderman, 300.
Cronen-dukaten hoe veel waer-
 dig, 241.

D.

- Dag-vaard* gehouden met
 den Bisschop en de Staa-
 ten, 316.
Dapper (Jan) in foldye van de
 Stadt, 516.
David van Borgonje, Bisschop,
 neemt de Heeren van Bre-
 derode gevangen, 11. be-
 schuldigt hen valschelyk,
 13. tracht hunne vrienden
 ook in zyne macht te kry-
 gen, 14. zyne Raads-man-
 nen, 15. rechts-pleging te-
 gens de gevangens, 16. en
 volg. zyn gezag in de Stadt,
 53, 54. 99. 116. 129. 144,
 145, 146. vermindert na de
 dood van Hertog Karel,
 162. verandert de rechts-
 pleging, 109. zyn toeleg
 om de Stadt kleyn te maken,
 109. verzocht in Utrecht
 te komen, komt niet, 163,
 164. geschreven over het
 veranderen van de Regee-
 ring en het eeden der Sche-
 penen,

B L A D W Y Z E R.

penen, 169, 170, 171, 172, 173, 174. sluit een verdrag met de Staaten, 177. en volg. komt te Utrecht, 187. verzocht zekeren Priester te recht te stellen, 234. voldoet niet aan zyn verbond, 247, 248. geschreven over het wangedrag van Dirk van Huesden, 288. en volg. oneens met de Staaten, 316. 322. met de Stadt over Dirk van Huesden, en proceduren daar over, 323. doet de Overften en den Raadt in den ban, 324. gedingen daar over, 325. en volg. 399. heeft Stadts privilegien geconfirmeert by zyne inkomst, 345. geeft eeniggenoegeen aan de Staaten, 378. vergeefs verzocht te verzoenen met de Stadt, 381. 383. 390. 393. gedagvaard door den Abt van Egmond, 397. verbied de Stichtenaars zich te bemoeijen met de Hollandsche oneenigheden, en verzoekt dat de Stadt het zelve verbodt aan haare borgers doe, 418. kreunt zich niet aan de uitspraak van den Egmonder Abt, 437. zyne bezwaren tegens de Stadt, 459. draalt om op te volgen het voorschrift van den Paus, 471. verzoent zich met de Staaten en de Stadt, 475. en volg. doch geveinsdelyk, 489. vyand van den Borch-graaf, 504. doet de Utrechtsche weer den oorlog aan, 511. eift de Stadt te vergeefs op, 512, 513.

tracht hen de levensmidde-
len te beneemen, 513. ver-
bittert op de Amersfoord-
sche, 517. overwind hen,
517. zend gezanten naar
den Aarts hertog Maximi-
liaan, en hunne verrichtin-
gen, 519, 520. antwoord
op de eischen der Utrechts-
sche, 530.
David's schild hoe veel waer-
dig, 241.
Dedel (Godert) Raadt, 46. 105.
142.
— (Jan) wykt uit Utrecht,
510.
Deel, ook *Dedel* (Tyman)
Raadt, 72. 105. Ouderman,
169. wykt uit Utrecht, 510.
Del (Gerrit van der) gevan-
gen, 526.
Denemerken betaald brand-
schatting, 529.
Dentelinck (Jan) Raadt van de
Schive, 109.
Deurwaarders, hoe hunne be-
diening waar te nemen, 66.
Deventer tracht den Bisschop
met de Staaten van het Nede-
rsticht te vereenigen,
176. 366. zend afgezanten
op den dagvaard te Harder-
wyk, 261. op de Put-kuip,
264. 267. te Utrecht, 321.
Diemen betaald brand-schat-
ting, 529.
Dingenden (Jan van) aanbevo-
len het proces van de Stadt
Utrecht, 362.
Dobbe (Hermel) in soldye van
de Stadt, 516.
Does (Foeye van der) gevan-
gen, 526.
Dom Kerke verbeetert, 414.
Domborch (Niclaes Andriesze
van)

B L A D W Y Z E R.

- van) Notaris, 326. gevolmacht van de Stadt tegens den Bisschop, 331. 334. 376. 446. 453.
- Dongelen* (Herman van) in soldye van de Stadt, 516.
- Doornic* (Wynant van) gezonden naar den dagvaard te Harderwyk, 261.
- Dorp* (Jan van) gevangen, 526.
- Dorsten* (Claes van) in soldye van de Stadt, 516.
- Doye* (Geryt) Ouderman, 470.
- Drakenborch* (Eerst van) Schepen, 45. 86. Burgermeester, 120. 431. zeit het Raadschap van den Bisschop op, 385. Zegsman tusschen de Vrouw van Brederode en Reinier van Broekhuifen, 218. wegens de Ridderfchap afgezonden aan den Bisschop, 248. gezonden op den dagvaard te Oostbroek, 457. wykt uit de Stadt, 509.
- (Frederik van) Schepen, 2. Raadt, 105.
- (Jan van) Zegsman tusschen de Vrouw van Brederode en Reinier van Broekhuifen, 218. wegens de Geestelykheit afgezonden aan den Bisschop, 248. op den dagvaard te Harderwyk, 261.
- Draperyen*, ziet *Lakendraperyen*.
- Driebergen* (Jacob van) gezonden naar den dagvaard te Harderwyk, 261.
- Dugospre* (Boudewyn) Pleitbeforger te Mechelen, bediend de Stadt, 134.
- Duitsche Ordre* (Ridders van de) voorrechten bevesticht, 239.
- Dwarsdyk* betaald brandfchatting, 529.
- Dyepenbroick* (Jan van) Ouderman, 469.
- Dyrck Aerntsze*, Ouderman, 47. 128.
- *Claesze*, Ouderman, 469.
- *Dyrkxze*, Ouderman, 3. 73. 144. 300. Raadt, 211. 431.
- *Eelgysze*, Raadt, 431.
- *Gelysze*, Ouderman, 144. 213.
- *Gerbrantsze*, Ouderman, 47.
- *Hubertsze*, Ouderman, 88. 213. gedoodt, 534.
- *Hubertsze* in soldye der Stadt Utrecht, 516.
- *Mourysze*, Ouderman, 87.
- *Willem Huberts zoons zoon*, Raadt, 432.
- *Willem Tylmans zoons zoon*, Ouderman, 88.

E.

- Eck* (Bartelmeus van) Ouderman, 433.
- Eem* (Gheryt wt den) gedoodt, 504.
- Eem* (Huis ter) ingenomen, 517.
- Eemskerk* (Geryt van) Raadt, 469.
- Egbert Rutgertsze*, Raadt, 46. 87. 469. Ouderman, 144. 203.
- Egmont* (Frederik van) verzoent met de Stadt Utrecht, 28. doet Utrecht den oorlog aan, 512.

B L A D W Y Z E R.

Egmont (Jan van) tracht te vergeefs Hoorn in te nemen, 306, 307. koopt Purmerent, 500.

— (Willem van) wil Voogd zyn over de Kinderen van Adolph van Gelre, 260.

Elyas Ryqwynsze, Raadt, 46.

Emmenesse ingenomen en verbrand, 533.

Emont Ghysbertsze, Ouderman, 144. 433.

Endoven (Jan Willemsze van) Ouderman, 47.

Erfrenten hoe af te koopen, 5.

Eugubio (Antonius en Petrus de) Procureurs te Romē, bedienen de Utrechtsche, 373. 461.

Everdingen (Beernt van) de Stadt verboden, 98. hersteld en Raadt, 160. 176. 299. Borgermeester, 469. afgezonden naar den Aarts-hertog Maximiliaan, 519.

Evert Ghysbertsze, Ouderman, 129. 161.

Ewout Rutgersze, Raadt, 469.

Exue (recht van) te Utrecht niet in gebruik, 122. 123. 421.

Eyll (Vincentius de) gevollmachticht van de Utrechtsche te Romē, 373.

F.

Filips Beerentsze, Ouderman, 73.

Florys Ghysbertsze, Raadt, 87. Ouderman, 128. 300.

Folken Jansze, Raadt, 2. 143. 469.

Foreest (Herpert van) gevangen, 526.

Foyck (Cornelis) Ouderman, 73. 106. 144. 433. Overste Ouderman, 213. inden ban gedaan, 337.

Foyt (Hughe) Raadt, 2. 105. 212. Ouderman, 73. 433.

— (Jan) Ouderman, 72, 105. 212. Raadt, 142. 431.

— (Lambert) wykt uit Utrecht, 510.

— (Willem) Raadt, 46. Overste Ouderman, 88.

G.

Gastbuizen of erven de goederen der afgestorvene, 6.

Geestelyken mogen geene goederen erven, 52. geschiedt inbreuk in hunne rechten door Bisschop David, 167. hangen de Stadt aan tegens den Bisschop, 363. 407. een schadeloos-brief gegeven, 364. trachten den Bisschop met de Stadt te verzoenen, 376.

— (voor) te houden de Penitenten van S. Franciscus Ordre, 71.

Geldersche, verboden te Utrecht te komen, 96. on-eenig, 460. geven bekommering in het Sticht, 260, 261. 301. rechten verwoestingen aan in Holland, 417.

Gelds waarde, 241.

Geleyde hoe verleend, 282.

Gent (Dirk van) Raadt van de Schive, 100. 109.

Gerit Cornelisze gevangen, 526.

— Hughensze, Ouderman, 47. 87.

Gerit

B L A D W Y Z E R.

- Gerit* Jan Dyrkx zoons zoon, Ouderman, 161. 433.
 — Jansze, Ouderman, 87. wykt uit de Stadt, 510.
 — Petersze, Ouderman, 160.
 — *Victoersze*, Ouderman, 470.
 — *Woutersze*, Raadt, 72. 160. Ouderman, 106.
Gerona (Johannes) Procureur te Romen, bediend de Utrechtche, 373. 379.
Gevangenen (tot de) geenen toegang te hebben, 188.
Gewichten bepaald, 89. 90.
Geyn (het) vervallen, 439.
Gbeer (Adriaan van) Ouderman, 471.
 — (Jacob van) Raadt, 2. Ouderman, 106. 144.
 — (Jacob Jacobsze van) Raadt, 72. Ouderman, 300. 470.
Gheldolf Geritsze, Ouderman, 73. 144. 212. 432.
Ghent (Henrik van) Burgermeester, 46. Schepen, 86. 159. 298. 468. afgezet, 168. wykt uit de Stadt, 509.
Gbesteren (Claes van) Ouderman, 128.
Gbye, Biffchops privilegie, 343.
Gbysbert Bartensze, Ouderman, 160.
 — Bartoutsze, Ouderman, 47. 87. 432.
 — Brantsze, Ouderman, 48. 73. 88. 433.
 — Claasze, Raadt, 104. Ouderman, 161. 300. 470.
 — Gelysze in soldye van de Stadt, 516.
 — Godevaertsze, Ouderman, 47.
Gbysbert Henriksze, Raadt, 46. 87. 142. 431. Ouderman, 300.
 — Ponfiaensze, Ouderman, 3. 106. 212. Raadt, 143. 431.
 — Rutgersze, Ouderman, 128. 161.
 — Thomas Rutgersze, Raadt, 159.
 — Thomasze, Schepen-klerek verlyft zyn ampt op zynen zoon, 282. zeit den Biffchop den eedt op, 385.
 — Woutersze, Ouderman, 212.
Gilden hoe veel te waken, 215.
Goch Pleitbezorger te Keulen, de Stadt te bedienen tegens den Biffchop, 326. 333.
Godert Peter Faesien zoon, Ouderman, 3.
 — Petersze, Raadt, 2. 72. 105. 211.
Goes (Rolof) Ouderman, 88. 213.
Goud hoe te bewerken, 63. 64.
Goyert Henriksze, Ouderman, 470.
Grave (Aernt de) wykt uit de Stadt, 510.
Grawert (Beernt) Schepen, 45. 86. Ouderman, 144.
Groenenberch (Egbert van) Schepen, 299. 468.
 — (Geryt van) Ouderman, 432.
Groenewelt (Beernt van) Schepen, 299. Raadt, 469.
 — (Filips van) Raadt, 2.
 — (Jan van) Ouderman, 169.
Groningen tracht den Biffchop met de Staaten te verzoenen,

B L A D W Y Z E R.

- Herman* van Heffen tot Landvoogdt van Keulen aangenomen, 115.
 — Wyckmansze, Raadt, 46.
Hermelen (het Huis te) ingenomen, 514.
Hesfel (Claes van) in soldye van de Stadt, 516.
Heyde (Adriaen Ghysbertsze van) Ouderman, 300.
Heykeren (Jorden van) in soldye van de Stadt, 516.
Heyligen lande (Arnt Willemsze van den) Raadt, 72. Schepen, 127. Ouderman, 213.
Heynricus (Arnoldus) Deken van Xanten, 361.
Hilversom betaald brandfchatting, 529.
Hoeksche en *Cabeljauwsche* oneenigheden, 417, 418. 497. 498.
 — gebruiken den raadt van Jan van Montfoort, 418.
Hoet (Ghysbert) Raadt, 2, 127. 160. 249. 469.
Hof-goederen door den Bisschop niet te misbruiken, 378.
Holland (in) verwoestingen aangerecht, 417.
Hollanders vorderen den Tol te Weesp, 100. hunne verschillen met het Sticht af te doen, 263. en volg. doen de Stadt Utrecht den oorlog aan, 515. trekken tegens de Utrechtsche te veld, 524. overwonnen, 525. 526. nemen wrake, 532. nemen in Emmeneste, Baarn en Soeft, 533. verflaan de Utrechtsche, 533.
Honden niet te houden, 202.
Hooge Schoole op te rechten, 5.
Horst (Arnt van der) Raadt, 46. 127. Ouderman, 87.
 — (Dirk van der) Landdroft, 414.
 — (Simon van der) Procureur te Keulen, 326.
Houdaen (Johannes van) gevolmachtigde van de Stadt om den Bisschop te verzoenen, 450.
Houten (Jan van) Ouderman, 88.
Hove (Adam van) wykt uit de Stadt, 510.
 — (Arnt van) Ouderman, 3. 212. 470. Overste Ouderman, 73. Raadt, 105. Schepen, 142.
Hubert Coenraetsze, Raadt, 104. Ouderman, 300.
 — Jacobsze, Schepen, 86.
 — Jansze, Ouderman, 3. 212.
Huesden (Dirk van) Priester, recht een Capel op in de Weerd, en moeyelykheit daar over, 289, 290. en volg. 323. in de Stadt te mogen komen, 445. noit gebannen, 447.
 — (Henrik van) Raadt, 160.
 — (Jan van) Raadt, 2.
Hugbe Jansze, Ouderman, 470.
Huwlyksche voorwaarden aan te brengen, 108.

J.

Jacob Claesze, Raadt, 46. Ouderman, 88.

Ja.

B L A D W Y Z E R.

- Jacob* Egbertsze, Raadt, 87.
 — Ghelysze, Ouderman, 161.
 — Gherytsze, Raadt, 127. 160. 468.
 — Henriksze, Ouderman, 73. 213. 432. Raadt, 105. 143.
 — Jacob Willems zoons zoon, Ouderman, 471.
 — Jacobsze, Ouderman, 47. 432. Raadt, 87. 212. Schepen, 142. afgezonden naar den Biffchop, 167. 379. naar den Aarts - hertog Maximiliaan, 239.
 — Jan Wegensze, Ouderman, 433.
 — Jansze, Raadt, 105. Ouderman, 432. 471.
 — Reyersze, Ouderman, 300.
 — Willemsze, Raadt, 105. Ouderman, 144.
S. Jacobs Kerk (in de) hoe de Aalmoefen vergadert wierden, 4.
Jan Arntsze, Ouderman, 73. 128. 212. gevangen, 526.
 — Berentsze, Ouderman, 470.
 — Claisze, Ouderman, 300.
 — Dyrksze, Ouderman, 47.
 — Egbertsze, Ouderman, 3. 106. 161. 300.
 — Egbertsze die Verwer, Ouderman, 161.
 — Ghysbertsze, Raadt, 46. 127. 160. 299. 469.
 — Herbortsze, Ouderman, 161.
 — Jacob Peters zoons zoon, Raadt, 46. Ouderman, 88. 128.
 — Joesten, Ouderman, 73. 106.
Jan Kortgensze, Raadt, 2. 143. Ouderman, 73. 106. 213.
 — Lourensze, Ouderman, 3.
 — Ludolfsze, Raadt, 87. Ouderman, 213.
 — Luytgensze, Raadt, 47. 128.
 — Nuwe zoon, in soldye van de Stadt, 516.
 — Peter Huberts zoons zoon, Ouderman, 129.
 — Petersze, Ouderman, 3. 73. 129. 213. Raadt, 87. 469. dootgeflagen, 504.
 — Pontiaansze, Ouderman, 48. 88. 129. Raadt, 299. 469.
 — Reyersze, Ouderman, 3. Raadt, 299.
 — Thomasze, Raadt, 72. Ouderman, 128.
 — Tymansze, Raadt, 211.
 — Wernartsze, Ouderman, 48. 106. 144. 213.
 — Zegersze Klerk, 326.
S. Jan (geschillen tusschen den Proost en het Capittel van) vereffent, 126. 139.
Joest Dyrxze, Raadt, 143. 211. 431.
Jonge (Evert die) Raadt, 142.
 — (Jan Edinoxzoon die) Ouderman, 470.
 — (Wouter die) Ouderman, 4. 106. 161. 167. wykt uit de Stadt, 510.
Jubel jaar gehouden, 188.
Jutfaas (Florys van) Raadt, 2. 87.
 — (Loef van) Schepen, 2. 468. Raadt, 160. wykt uit de Stadt, 509.
 — (te) een brug geleit, 76.

K.

Karel de Stoute verkrygt Gelderland, 97, 98, 99. tracht den titel van Koning te krygen, 99. seld in het Parlement te Mechelen, 107. belegert Nuys, 115. overleden, 162.

Katgen (Henrik) Klerk, 326. **S. Katryne** Gasthuis, wie daar in gebracht en hoe bestierd, 274. oneenigheden tusschen de Conventualen, 275.

Katryne Poort bewaar-plaats van Stadts brieven, 77.

Kerk (Dirk en Willem van der) wyken uit de Stadt, 510.

Kerken en Kerkboven vryplaatzen, 38.

Kerspel-kerken (in de) hoe te luiden over de dooden, 64.

Keulenaars geen en bystand te doen, 116.

Keulens Gerechts-hof, waar haar zit-plaats, 358.

Keyser (Frederik) Klerk, 326.

Keyferryk gekocht voor de Stadt, 96.

Kleef (Jonkheer Engelbrecht van) komt te Utrecht, 534. op welke voorwaarden ontfangen, 535, waarom aangenomen is, 544.

Klokkeflagers aangesteld, 441.

Knoip (Eêter) wykt uit de Stadt, 509.

— (Henrik) Overste Ouderman, 47. Schepen, 86. 127. 159. afgezet, 169.

— (Jan) Raadt, 143.

Knyff (Gerit) Borgermeester, 1.

Knyff (Gerit de Jonge) Schepen, 2. 104. Borgermeester, 72.

— (Jan) wegens de Geestelykheit afgezonden naar den Aarts-hertog Maximiliaan, 519.

— (Jan) Schepen, 45. 86. 431. Borgermeester, 127. afgezet, 169. wykt uit de Stadt, 510.

— (Jonge Jan) Ouderman, 143.

Koerntgen (Henrik) Ouderman, 144.

Koevoet (Mattheus) Raadt, 160. 299. Overste Ouderman, 470.

Koolmaat hoe te bedienen, 262.

Korstgen Ghysbertsze, Ouderman, 144.

Kraan (Geryt die) Ouderman, 88. 433. Raadt, 143. 212. 469.

— (Ghysbert die) Raadt, 105. Schepen, 142.

— (Mattheus de) gedoodt, 534.

— (Roelof die) Raadt, 2.

Kreyck (Gheryt) Ouderman, 88.

Kroick (Herman) Raadt, 2. 143. Ouderman, 73. 300. 470.

— (Jonge Herman) Raadt, 431.

Krom (Jan) Raadt, 87.

Kruis-Gasthuis, dooden te begraven, en wanneer gesticht, 192. hoe de Godsdienst daar te oeffenen, 195. Capel en Autaaren in gewyct, 198.

Kuper Krygs-overste onder Bis-

B L A D W Y Z E R.

Biffchop David, 511.
Kuylenborch (Gerard tot) on-
 vrede op de Utrechtsche,
 206, 207, 208.
Kyenboom (Claes Dyrksze van
 den) Ouderman, 162.

L.

*L*aar (Jacob van der) Raadt,
 431.
Lakendraperyen opgerecht, 83.
 begunfticht, 95. ordonnantie
 op dezelve, 110.
Lakenen waar verkocht, 111.
Lalain (De) Stadhouder van
 Holland trekt tegens de
 Utrechtsche te veldt, 523,
 524. verflaagen, 525.
Langerack (Ghysbert van)
 wykt uit de Stadt, 510.
Lange vliet niet te fchouwen
 door den Maarfchalk, 101.
Lantscroen (Adriaan van)
 Schepen, 104. 142.
 ——— (Jan van) Raadt,
 47. 87. 299. Ouderman, 128.
 Borgermeester, 159. 468.
 Segsman tuffchen de Vrou-
 we van Brederode en Rein-
 nier van Broekhuizen, 218.
 toegeftaan de Geldersche te
 bezetten, 301. in den ban
 gedaan, 337.
Lauwen Dirksze in soldye van
 de Stadt, 516.
Lavennis (Melaëfs van) uit de
 Stadt te blyven, 184.
Lederdam (Jan Petersze van)
 Ouderman, 213.
Leege Knapen hoe hunnen
 dienst waar te nemen, 209.
Leengoederen hoe te erven,
 286.
Leerbroek betaalt brand-fchat-

ting, 529.
Leerdam ingenomen door de
 Gelderschen, 417.
Legbe (Henrick Petersze die)
 Ouderman, 470.
Leiden ingenomen door de
 Hoeksche, 496.
Lent (Jan van) Ouderman, 83.
 128. 161.
Lewe hoe veel waerdig, 241.
Lewen (Jan van) Ouderman,
 72. 128.
Leuwenberch (Henrik van) Ou-
 derman, 4. Schepen, 71.
 142. 211. wykt uit de Stadt,
 510.
Lichtenberch (Braem van)
 Raadt, 127.
 ——— (Eerft van) Sche-
 pen, 142. 211. 431. wykt
 uit Utrecht, 509.
 ——— (Jan van) Sche-
 pen, 299.
Limborch (Cruys van) in fol-
 dye van de Stadt, 516.
Linteloo (Adam van) gefchre-
 ven door den Raadt van
 Utrecht, 415.
Loeborft een aanzienlyk Ge-
 flacht van het Sticht, 32.
 ——— (Gerrit van) gefchiet
 indracht in zyne heerlyk-
 heit van Slydrecht, 32.
 ——— (Ghysbert van) 232.
 verzocht te Romen de zaa-
 ken van de Utrechtsche te
 bevorderen, 438.
 ——— (Herman van) Deken
 van Oudtmunfter, verzocht
 Stadts zaken te Romen te
 bevorderen, 438.
 ——— (Jan van) Ouderman,
 3. 161.
 ——— (Willem van) Sche-
 pen, 71. 169. 298. 468.
 Over-

B L A D W Y Z E R.

Overfte Ouderman, 128. 160. afgezet, 169. fteeldt zich tegens den Borchgraaf, 506.

Lodewyk de elfde, Koning van Vrankryk, ftaatkundig, 544. trouwloos, 545.

Loenen (Henrik van) Raadt, 2. Ouderman, 73. 106. 144. 213. 432.

—— (Jan van) Ouderman, 4. 471.

—— (Tyman van) Klerk, 326.

Loenrefloot betaald brandfchatting, 529.

—— (Daniel van) klaagt over indracht in zyne heerlijkheit Papencop, 142.

Loosdrecht betaald brandfchatting, 529.

Loot zilver (de waarde van een) 438.

Lopik betaald brandfchatting, 529.

Lovatis (Dominicus de) gevollmachticht van de Utrechtſche te Romen, 373.

Luvenes (Mr. Nyclaes van) weer in de Stadt te mogen komen, 474.

M.

Maaltydt door de Stadt gegeven, 267.

Maarſchalken doen indracht in Stadts rechten, 151. 251, 252, 253. 260. hunne mishandelingen, 462. 465.

St. Maartens Gaſthuis een Capel, 291.

Maern (Arnt van der) Ouderman, 128. Raadt, 299. wykt uit de Stadt, 510.

Maech (Peter) Ouderman, 3. 44. 213. 470.

Maes Willemsze, Ouderman, 105. wykt uit de Stadt, 510.

Makelaar op het Zout angeftelt, 172.

Malfen (Pouwels van) Schepen, 46. 127. Overfte Ouderman, 88. wykt uit de Stadt, 510.

Man (Henrik de) in foldye van de Stadt, 516.

Marke (Willem van) vermeerftert Luik, 544.

S. Marie Capittels goederen bezwaard in Gelderland, 416.

Marſluiden den Plompen-toorn te onderhouden, 28.

Mafch (Jan van) Ouderman, 48. 88. Raadt, 127. 160. Overfte Ouderman, 301. in den ban gedaan, 350. gezonden op den daghvaard te Ooftbroek, 457.

Matbys Lambertsze, Ouderman, 88.

Maximiliaan Aarts-hertog van Ooſtenryk, komt in Holland, 239. beſchuldicht de Utrechtſche van wan-gedrag, 267. komt weer in Holland, en waarom, 437: 441. geeft bekommering aan Rhenen, 449, 450. verfloort op de Utrechtſche, 471. verfloort op de Hoekſche, 498. zyne verrichtingen in Holland, 499, 500. zyn eifch van de Utrechtſche, 501. bewillicht in het ontzeggen van Utrecht, 505. keert naar Braband, 515. op welke voorwaarden zich met Utrecht wil ver-

B L A D W Y Z E R.

- verzoenen, 521. oorlogt met Vrankryk, 544.
- Meerlo* (Ghysbert) Notaris, 326. gezonden naer Keulen, 346. in Stadts dienst gebruikt, 446. 453.
- Meerten* (Eerit van) afgezonden van den Biffchop naar Utrecht, 531.
- Mekeren* (Jan) klaagt aan den Biffchop over de Stadt Utrecht, 323. weer in de Stadt te mogen komen, 445. 459.
- Melling* (Lambert) Overfte te Yffelstein, 526.
- Merten* Jacobsze wykt uit de Stadt, 510.
- Merwyk* (Henrik) in foldye van de Stadt, 516.
- Meyns* Rotarsze, Ouderman, 3.
- Middachten* (Jan van) Opperbevelhebber te Montfoort, 515. gevangen, 517.
- Milet* (Jan) Raadt van de Schive, 109. uit de Stadt te blyven, 184.
- Min* (de nieuwe) teleyden in Stadts gracht, 409.
- Mitibes* (Gerwinus) Procureur te Romen, gevolmachticht van de Utrechtsche, 373.
- Molenair* (Steffen) in foldye van de Stadt, 516.
- Molendino* (Thimannus de) Prietter, 327.
- Monasterio* (Bernardus de) Klerk, 326.
- Mont* (Gheryt) Raadt, 432.
- (Jan) Ouderman, 73. 106.
- Montade*, 39.
- Montfoort* (Jan Borchgrave van) Leenman van den Biffchop, 126. Segsman tus-
- fchen de Vrouw van Brederode en Reinier van Broekhuizen, 218. wordt niet erkent voor een Hollandfch Edelman, 201. tot Hooftman en Capitein te Utrecht aangenomen, 231. Stadts voorfpraak by den Aarts-hertog Maximiliaan, 239. waarfchouwt de Utrechtschen, 240. verzoekt te Utrecht te komen, 278. 436. 437. 443. helpt de Hoeksche in Holland, 418, 419. gebannen uit Holland met verbeurte zyner goederen, 420. 500. verzocht niet te Wyk te komen, 467. niet te vrede over het befluit van den Raadt te Utrecht, 503. gehaat van den Biffchop, 504, 505. wapent zich tegens de gemeente te Utrecht, 506. houdt de Stadt in, en verjaagt zyne tegenpartye, 507. groote vyand van den Biffchop, 523. trekt de Hollandfche tegen, 525. hoe veel van de gevangens hadt, 527.
- Montfoort* (Willem van) Segsman tuffchen de Vrouw van Brederode en Reinier van Broekhuizen, 218.
- (Zweder van) toegeftaan de Geldersche te bezetten, 301. in foldye van de Stadt, 516. 525.
- Montwyck* (Dyrk van) Ouderman, 73. 129. 161. 471.
- Mulart* (Gerrit) Maarfchalk, doet indracht in Stadts rechten, 80. 82, 83. 103.
- Mynden* (het Gerecht van) betaald brandschatting, 529.

B L A D W Y Z E R.

N.

Naarden ingenomen, 531, 532.

Nachtwaak in de Voor-fteden opgerecht, 166.

Neel (Dirk van) Krygs-overfte van Biffchop David, 511.

Nes (Henrik van) Ouderman, 105. 160. 300. 470.

Nichtevecht betaald brandfchatting, 529.

Nieuwe Gracht verdiept, 74.

Nillis (Johannes) Procureur te Romen dient de Utrechtfche, 370.

Noerde (Elyas van) Ouderman, 144.

Noorde (Claes van) gezonden op den daghvaard te Harderwyk, 261.

Noordeloos betaald brandfchatting, 529.

Nuys (Oeter van) in soldye van de Stadt, 516.

Nyenode (het huis van) ingenomen door de Utrechtfchen, 514.

———— (Ghysbert van) wykt uit de Stadt, 509.

Nyewelt (Bartelmeus van) Ouderman, 4. Raadt, 72.

———— (Henrik van) Ouderman, 48. Raadt, 87. Schepen, 127. 159. helpt Leyden innemen, 497. gebannen uit Holland, 500. helpt den Borchgraaf tegens de gemeente, 506 507.

———— (Jacob Henrikze van) bastart, Raadt, 469.

———— (Roelof van) Borgermeester, 159. 468. Schepen, 298. in den ban gedaan, 337.

gezonden op den dagvaard te Ooftbroek, 457. wykt uit de Stadt, 509.

Nyewaal (Baltafar) wykt uit de Stadt, 510.

Nys (Johannes) Prooft van S. Jan, gevolmachticht door de Utrechtfche te Romen, 461.

O.

Odyk betaald brandfchatting, 529.

Oerd (Elias van) wykt uit de Stadt, 510.

Olb (Johannes de) Meester van de Duitsche Orde, 275.

Olborgen (Bertram van) gefchreven over het bezwaaren der Thienden van S. Marie, 416.

Oorvedes brief, 313, 314.

Oproer te Utrecht, 506. en volg.

Orzoy (Bernard de) Procureur te Keulen, 326.

Oude gracht verdiept, 57. hoe en door wie, 58, 59. keure op dezelve, 60, 61.

Ouderkerk betaald brandfchatting, 529.

Oudermans recht (Ordonnantie op het) 545.

Oudewater (Herman van) Ouderman, 3.

———— (Pieter Hermansze) Vicarius van S. Jan, 326.

Outbuysen betaald brandfchatting, 529.

Overmeer betaald brandfchatting, 529.

Overften eene tabbaard gegeven, 162. zilvere covels te dragen, 162. in den ban gedaan. Ziet *David*, niet meerder acht jaaren te wach-

B L A D W Y Z E R.

wachten eerweer Oversten
 kunnen worden, 430.
Overweefel (Claes van) in fol-
 dye van de Stadt, 516.
Overysfelfche Steden trachten
 den Biffchop met de Stadt
 Utrecht te bevreedigen,
 171. 513. 519.
Oy (Harbern van) Drofflaart
 te Buuren gefchreven over
 zekere gevangens, 311.

P.

Pallaes (Florys van) Ouder-
 man, 161. Overfte Ou-
 derman, 161. gezonden naar
 den Aarts-hertog Maximi-
 liaan, 239. naar den Bis-
 fchop, 249. op den dagh-
 vaard te Ooftbroek, 457.
 Borgermeester, 298. Raadt,
 469. in den ban gedaan,
 337. uit de Stadt geweken,
 509.
 — (Hubert van) Raadt,
 2.
 — (Loef van) Schepen,
 211.
Parma (Nicolaus de) Procu-
 reur te Romē gevollmacht-
 ticht van de Utrechtsche,
 373.
Paffert (Herman) Ouderman,
 106.
Pauwe (Bartout) Ouderman,
 3. 72. 128.
Payement hoe gangbaar, 240.
Pestilentie (voorziening tegens
 de) 112.
Peter Dyrck Tylmans zoons
 zoon, Ouderman, 47.
 — Gerritsze, Raadt, 46.
 105.
 — Henriksze, Ouderman,
 143.

Peter Heymeriksze, Ouder-
 man, 87.
 — Jansze, Raadt, 2. 127.
Pickers fchild hoe veel waer-
 dig, 241.
Planta (Coronatus de) Procu-
 reur te Romē dient de
 Utrechtsche, 370.
Plompe Tooren waar toe dien-
 de, 27.
Poelgeest (Roquyn van) Stadts
 Advocaat, 439.
Poelwyck (Ryquyn) te hande-
 len wegens de Stadt met
 den Biffchop, 450.
Postulaat gulden hoe veel waer-
 dig, 242.
Pot (Pieter) Raadt, 46. 105.
 Schepen, 142. wykt uit de
 Stadt, 510.
Potage (Mr. Anthonis) uit de
 Stadt te blyven, 584. weer
 in te komen, 474. van Bis-
 fchop David afgezonden
 naar den Aarts-hertog Ma-
 ximiliaan, 519.
Proys (Beernt) Aalberts zoon,
 Schepen, 71. 104. 159. ge-
 zonden naar Biffchop Da-
 vid, 167. 379. naar den
 Aarts-hertog Maximiliaan,
 501. Borgermeester, 432.
 wykt uit Utrecht, 509.
Purmerent ontnomen aan Jan
 van Montfoort, en aan wien
 gegeven, 500.
Putkuyp (op de) eene dagh-
 vaard gehouden, 263.
Pyl (Warmbout) Ouderman,
 106.

Q.

Quynt (Willem) Ouderman,
 87. 128.

R.

Raaden der Stadt voorzien zich van geweer, 240. uit de Stadt afgezonden wordende hunne kosten goed te doen, 262. in den ban gedaan, 337. 350. Ziet vorder *Utrechtsche*.

Raadt beschermt niet alleen hunne borgers, maar ook hunne inwooners, 411.

Raetsvelt (Aernt van) in soldye van de Stadt, 516.

Raephorst (Jan van) Raadt, 469. wykt uit de Stadt, 509.

Ram (Arnt) Overste Ouderman, 4. Raadt, 72. 143. 212. Schepen, 104.

Ranft (Jan van) gezonden met krygs-volk naar Holland, 498.

Recht van de Schyve, 109.

Renes (Jan van) Raadt van de Schive, 109. zeit op zyn Raadtschap aan den Bisschop, 385. wykt uit de Stadt, 509.

Renesse (Jan van) Jans zoon, Schout, 176. wykt uit de Stadt, 509.

Renes, ook **Rynes** van Baar (Jan van) Schepen, 127. 431. Burgermeester, 211. in den ban gedaan, 337. gezonden op den daghvaard te Coten, 379. naar den Aarts-hertog Maximiliaan, 501. wykt uit de Stadt, 509. komt by den Bisschop, 511.

— van **Wulven** (Jan van) wegens de Ridderfchap afgezonden aan den Bisschop, 248. wykt uit de Stadt, 509.

Rewyck (Hillebrant van) Ouderman, 4.

Reyer Willemsze, Ouderman, 73. 212.

Reyger (Ghysbert die) Ouderman, 47.

Rbenen haare gebreken tegens de Hollanders in te brengen, 267. verzocht te Coten te komen, 379. bystand toegezeit, 449.

Ridderfchap klaagt over den Bisschop, 167. verzocht eenige te Coten op den daghvaard te zenden, 379.

Rider hoe veel waardig, 241.

Rins-gulden hoe veel waardig, 241.

Robbert van Beyeren Keurvorst verftooten van de Keulenaars, 115.

Rodenborch in soldye van de Stadt, 516.

— (Alfar van) Raadt, 2. 127. 160. 469.

— (Jan van) Ouderman, 48. 129. 161. 300. 471.

Rodolfs Bisschops t'Utrecht privilegie, 345.

Roeck (Claes) wykt uit de Stadt, 510.

— (Henrick) Ouderman, 432. wykt uit de Stadt, 510.

Roede (Bernard) Vicarius van S. Jan, 326.

Rolof Ghysbertsze, Ouderman, 128. 160. 300. 470.

Romer (Jan) Ouderman, 3. 106. 144. Raadt, 72. 211.

Roffem (Hildebrand van) mishandelt door den Maarschalk, klaagt aan de Staaten, 423, 424.

Rotterdam geschreven over het recht van Exue, 421.

Rover

B L A D W Y Z E R.

Rover (Johannes de) Klerk, 326.
Royen (Willem van) gedoodt, 534.
Ruiter (Nicolaas de) verzocht door de Utrechtsche tot voorpraak by den Aarts-hertog Maximiliaan, 269. 399.
Rutergesellen wie, 503.
Rutingen wie, 145.
Rumiel betaald brand-schatting, 529.
Rwycb (Alfar) Schepen, 47. 127. 159. wykt uit de Stadt, 509.
 — (Arnt) Ouderman, 300. Schepen, 468. gedoodt, 534.
 — (Dirk) Raadt, 46. 87. 127. 160. 299.
 — (Jacob) wykt uit de Stadt, 509.
 — (Pete) Ouderman, 48. Schepen, 86. Raadt, 142.
 — (Jonge Peter) Ouderman, 161.
Rycout Evertsze, Ouderman, 471.
 — Gheritsze, Ouderman, 48. 106. 433.
 — Lubbertsze, Ouderman, 300.
Ryck (Claes die) Ouderman, 128. 160. Raadt, 299. 468.
Ryet (Elyas van) Ouderman, 213.
Ryn (Adriaan van) Schepen, 104.
 — (Aelbert van) Raadt, 127.
 — (Gerit van) Geritsze, Raadt, 46. 105. Borgermeester, 143. Schepen, 211. wykt uit de Stadt, 509.
 — (Gerrit van) Schout en

Raadt van de Schive, 109. uit de Stadt te blyven, 184. weer in te mogen komen, 474.
Ryn (Harburn van) Raadt, 127. 212. 432.
 — (Herman van) Deken van St. Pieter, 139.
Ryncke (Jan van) in foldye van de Stadt, 516.
Rynwyck (Gerrit van) gevangen, 526.

S.

Salifaart (Petit) Krygs-overfte, verlaat de Amersfoordsche, 517.
Saluten nye Cronen ducaten hoe veel waerdig, 241.
Sas (Aalbert) wykt uit Utrecht 510.
Sas, ook *Zas* en *Zaffe* (Dyrck) Raadt, 160. 299. Ouderman, 471.
Saffe, ook *Zaffe* (Ghysbert) Raadt, 212. 432.
Savagotti (Johannes) Procureur te Romem, bedient de Stadt, 373.
Scarpenborch (Henrik van) Ouderman, 47. 160. Raadt, 86. 299.
Schade (Dyrck) Ouderman, 471.
Schadyck (Jan van) Raadt, 211. 431.
Schaert (Pieter) gevangen, 526.
Schaeyck (Evert van) wykt uit de Stadt, 510.
 — (Willem van) wykt uit de Stadt, 510.
Schatmeesters-ampt, 517.
Scheel (Beernt) in foldye van de

B L A D W Y Z E R.

- de Stadt, 516.
- Schepen* (de oudste) recht te houden als de Schout afweezend is, 429.
- Schepenborgermeester* by afzyn van den Schout neemt de Schepenen in den eedt, 175. 440. hoe gediendt, 209. heeft de sleutel van de banklok, 213.
- Schepenrecht* (Ordonnantie op het) 545.
- Scheydel-penningen* geslaagen, 210.
- Scheydemaker* (Jan van) Notaris, 326.
- Schild* (de waerde van een oude Vrankryksche) 33.
- Schive* (Recht van de) 109. afgesteld, 168.
- Schot* (Jan) Raadt, 46. 127. Ouderman, 88.
- Schout* (Jacob) Priester, 326.
- Schout* der Stadt Utrecht gevonnist door den Raadt, 191. tydig te recht te komen, 428.
- Schuerzack* (Albertus) Notaris, 326.
- Scroytgen* (Peter) Ouderman, 128. 470. Raadt, 159.
- Segvelt* betaalt brand-schatting, 529.
- Sem*, ook *Zem* (Jacob) Ouderman, 3. 143. 212. 432. wykt uit Utrecht, 510.
- Senden* (Vrederik van) in soldye van de Stadt, 516.
- Sevender* (Steven van) wykt uit de Stadt, 510.
- Signet* van de Stadt, waar te leggen, 4.
- Simon Claesze*, Raadt, 2. 143. 299. Overste Ouderman, 73. Schepen, 104.
- Simon Claesze die Louwer*, Ouderman, 161.
- Dirksze, Ouderman, 300. 470.
- Sixtus de vierde* Paus verzoent de Utrechtsche met den Bisschop, 471. 479. en volg.
- Slewen* (Henrik) Ouderman, 47. 433.
- Sloyer* (Adriaen) Ouderman, 470.
- (Jacob) Raadt, 299. 469. gedoodt, 534.
- Sluys* (Simon van der) Domproust, 117.
- Smail* (Jan) Ouderman, 144. 212. 432.
- (Jonge Jan) Ouderman, 300.
- Snellenberch* (Willem van) Schepen, 1. Schout, 27.
- Snoick* (Lubbert) Ouderman, 3. 88. wykt ult de Stadt, 510.
- Soest*, verbrandt, 533.
- Speck* (Otto) Procureur te Rome, dient de Stadt, 370.
- Speys*, Overste onder Bisschop David, 511.
- Stadts schulden* hoe in te vorderen, 36.
- Leydekker hoe zyne bediening waar te nemen, 131.
- Ponden (de waardye van) 139, 140, 141.
- Stalbroeders* de Stadt te ruimen, 530.
- Steekspel* gehouden, 105.
- Steen* (Willem) Ouderman, 88. 128. 432.
- Steenen* in geld-boeten gesteld, 216.
- Steenre* (Willem van) Schepen, 19. 468. Borgermeester,

B L A D W Y Z E R.

- ster, 299. in den ban gedaan, 350.
- Steenrode* (Willem van) wykt uit de Stadt, 509.
- Stel* (Jacob) gevangen, 56.
- Stick* (Goert) Ouderman, 470.
- Stokmeesters ampt*, 517.
- Strick* (Jan) Vicarius in den Dom, 326.
- Stryk ampt* van Wolle en Linne Lakenen, 124.
- Swanenburg* (Vincent) Opperbevelhebber over de Ruiterye te Utrecht, 515. 525. hoe veel van yder gevangen hadt, 527.
- Swartzenburch* (Henrik van) Biffchop te Munster, verzocht door den Paus de geschillen te Utrecht te onderzoeken, verschoont zich, 396.
- Swel* tracht den Biffchop met de Staaten te verzoenen, 176. 366. zent afgezanten op den dagvaard te Harderwyk, 261. op de Putkuip, 265. naar Utrecht, 321.
- Sys-meesteren*. Ziet *Zys-meesteren*.
- T.
- Taats* (Arnt) Ouderman, 470.
 ——— (Henrik) Ouderman, 212.
 ——— (Splinter) Raadt, 211.
 468.
 ——— van Amerongen (Jan) Schepen, 127.
- Tafel goederen* door den Biffchop niet te misbruiken, 378.
- Taborita* (Henrik) wie geveest is, 296.
- Thomas Arntsze*, Raadt, 211.
 431.
- Tbonis* Jansze in soldye van de Stadt, 516.
 ——— Petersze, Ouderman, 3.
- Trynde* (Peter) Ouderman, 73.
 Raadt, 105. 143. 211.
 ——— (Tyman) Ouderman, 144.
- Tulleman* (Herman) gevollmachticht van de Stadt te Romen, 461.
- Turf* waar de *Zys* te betaalen, 187.
- Tyman* Ghysbertsze ter doot veroordeelt, 509.
 ——— Ysbrantsze, Ouderman, 4. 106. 433. Raadt, 212. gezonden naar den Aarts-hertog Maximiliaan, 519. naar den Biffchop, 530.
- Tzwynen* (Florentius) Klerk, 326.
- U.
- Uster* (Tylmannus) Secretaris, gezonden naar Maximiliaan, 239. 501. 519. op den dagvaard te Harderwyk, 261. zeit op zyn eedt aan den Biffchop gedaan, 385.
- Utenenge* (Melis) Maarfschalk doet indracht in Stadts gerechtigheden, 258, 259, 260. 410. als mede in die van de Bilt, 284. 300. 303. zyne onrechte handelingen, 423. gevonnist door de Staaten, 424. aangeklaagt by den Biffchop, 462. kount te Wyk by den Biffchop, 511.
- Uten-*

Utenbam (Frederik) verzocht te Utrecht te komen, 54. doet nadeel aan de Borgers, 252. en inwooners, 411. beklaagt zich ten onrecht aan den Biffchop, 257. geftraft door den Raadt, 314, 315. zyn huis ingenomen, 514.

Utenleen (Gherit) Ouderman, 73. 106. Overfte Ouderman, 144.

—— (Hector) Raadt, 160. wykt uit de Stadt, 509.

Utenmein (Dirk) Raadt van de Schive, 109.

Utenweerde (Joost Dirkze) wykt uit de Stadt, 510.

Uterweer (Dirk) uit de Stadt te blyven, 184. Vicarius van den Biffchop, 293.

Utrecht (de Stadt) verzoent met den Heer van Yffelflein, 28. hoort onder de Duitfche natie, 48. heeft in huur de Tollen van den Biffchop, 100. hoe te verze- keren voor overval en oproer, 213. 440. voorzien van wapentuig, 240. bloeit door den koophandel, 271. onder een interdict ge- bracht, 324. en volg. haare privilegien, 341. en volg.

Utrecht (Regeerders van de Stadt) verkoopen lyf- ren- ten, 55. 75. verlegen om geld, hoe het zelve krygen, 96. 519. fchryven aan Hol- land over Woerden, 78. aan Keulen over de gewich- ten, 91. hebben proces met den Heer van Waffenaar over den Tol te Weefp, 100. 106. fchryven daar

over aan de Overyffelfche Steden, 107. 132. 136. oneens met den Biffchop, en waar over, 164, 165. 167. beftellen zelfs weer den Raadt, 168. geven hier van kennis aan den Biffchop, 169, 170. 172, 173. verzoent met den Biffchop, 177. en volg. doen bezen- ding aan den Aarts-hertog Maximiliaan, 239. fchry- ven aan Amersfoort en Rhenen over den Biffchop, 249, 250. 366. ontfchuldigen zich by Maximiliaan, 267, 268, 269. 271. doen niets zonder raadt van den Borchgraaf van Montfoort, 278. 419, 420. in vriend- fchap en vrede met den Koning van Frankryk, 286, 287. oneens met den Biffchop en waar over, 288. en volg. verfchoonen zich aan die van Campen, 318, 319, 320. in den ban gedaan, 324. beroepen zich aan het Hof te Keulen, 321. 349. geven daar van kennis aan den Biffchop, 330. hunne bezwaaren, 340. fchryven aan de Regeerders van Keulen, 346. 357. aan den Hertog van Kleef en den Deken van Xanten, 359. 361. geven een fchaadeloos- brief aan de Geestelyken, 364. verliezen haar proces te Keulen, 366. 369. be- roepen zich aan den Paus, 369. fchryven aan den Biffchop, 368. verzoeken de Ridderfchap en Steden op den dagvaard te Coten,

B L A D W Y Z E R.

379. willen hunne zaak te-
gens den Biffchop vervol-
gen in het Generaal Capit-
tel, 384. verbieden de bor-
gers Raaden te zyn des Bis-
chops, 385. fchryven daar
over aan den Biffchop, 385.
fchryven aan Wyk, 386.
388. gedaghvaardt te Ro-
men voor de Auditores ro-
tae, 400. protefteren te-
gens die rechtsvordering,
401. van den ban ontfagen
door den Abt van Egmont,
409. gehoorzamen aan de
wil van den Paus, 445. 455.
geven daar van kennis aan
den Biffchop, 446. doen
aanbieding aan den Bis-
chop, 453. geven eene ver-
klaaring omtrent Jan van
Mekeren, 459. onderwer-
pen zich aan het goedvin-
den van den Paus, 477. ge-
ven geld aan den Biffchop,
474. met hem verzoent,
475. en volg. ontheft van
den ban, 479. waarom be-
geerden zich te verzoenen,
489. roepen hunne borgers
van Leyden t'huis, 499.
nauw verbonden met A-
mersfoort, 499. zoeken
Hertog Maximiliaan te be-
vreedigen, 501. verzoeken
de voorfpraak van den
Biffchop, 502. doen de Hol-
landsche ballingen uit de
Stadt gaan, 502. nemen volk
aan, 515, 516. vaardigen
afgezanten naar Maximili-
iaan om vrede te maken en
hunne verrichtingen, 519,
520, 521, 522, 523. verdra-
gen zich met Amersfoort

over de verdingen, 528.
hoe veel ontfangen hebben
van de brand-fchattingen,
529. eiffchen aan den Bis-
chop gedaan, 530. op wel-
ke voorwaarden Jonkheer
Engelbrecht van Kleef, en
waarom, aannemen, 535.
544. 546.

Utrechtsche, nauw verbonden
met de Hoeksche, helpen
Leyden inneemen, 497. hun-
ne goederen in Holland be-
flagen, 500. waar door
grootte fchade lyden, 505.
beoorlogt door Biffchop
David, 511. ftellen zich in
ftaat van tegenweer, 512.
neemen verfcheide Heeren-
huizen in, 514. komen in
oorlog met Holland, 515.
trekken de Hollanders te-
gen, 524. overwinnen de-
zelve, 525, 526, 527. ne-
men Naarden in, 531. ver-
laten die Stadt, 532. ver-
flagen door de Holland-
sche, 534.

V.

*V*aart naer Vreeswyk ver-
diept, 74. hoe veel ge-
koft, 76.

*V*aartsche Sluis hoe te verwa-
ren, 45.

———— Rhyne verdiept en
verbetert, 279. hoe veel ge-
koft, 281.

*V*allendael (Claes van) Raadt,
46. 211. Ouderman, 106.

———— (Jan van) Raadt, 469.

*V*allatariis (Gregorius de) te
Rome gevolmachticht
vande Utrechtsche, 373.

Vecht

B L A D W Y Z E R.

- Vecht* vaarbaarder te maken, 55. hoe verdiept, 55. ruimer gemaakt, 56, 57. hoe veel gekoft, 59. Keuren op dezelve, 59, 60. komt het Sticht toe, 100. vry te bevaaren voor de Utrechtsche, 427.
- (Heymeric over die) Ouderman, 73. 213. 471.
- (Jacob over die) Raadt, 431.
- (Jan over die) Schepen, 1. 71. 142. 211. Schout, 11. Borgermeester, 104. 164. Overfte Ouderman, 432. gevoumachticht om met den Biffchop te handelen, 457. afgezonden naar den Aarts-hertog Maximiliaan, 519.
- (Jan over de) wykt uit de Stadt, 509.
- Vechten* (de buuren van) niet gehouden den klokkenflag te volgen, 305.
- Vechteryen* beteugeld, 232.
- Veen* (Jan van) Borgermeester, 2. 104. Schepen, 71. 142. 211. 468. wykt uit de Stadt, 509.
- (Ludolph van) Voorzitter in de Schive, 109. uit de Stadt te blyven, 184. weer in te komen, 474. gezonden te Ooltbroek, 458.
- (Steven van) Ouderman, 129.
- Veen en Broeklanden* (verfchil over de) met Holland vereffent, 70.
- Veenfpyck* (Adriaan van) Ouderman, 212.
- Velaer* (Marten) verkoopt zyn Schout ampt te Hoorn, 305, 306.
- Velde* (Rycout van) Ouderman, 72.
- Vellich*, 411.
- Venfteren* hoe te maken, 108.
- Verkens* niet te houden in kelders, 62.
- Veylman* (Henrik) in foldye van de Stadt, 516.
- Vincent* (Johan) Voorspraak, bedient de Utrechtsche te Mechelen, 134.
- Vinkeveen* betaalt brandfchatting, 529.
- (Jacob Jansze van) Ouderman, 3. 161. Raadt, 72.
- Vifch* hoe te verkopen, 216.
- Vlam* (Henrik) in foldye van de Stadt, 516.
- Vleemfche Nobel* hoe veel waerdig, 241.
- Vleesbouwers*, hoe te flachten en het vleefch te verkopen, 492. en volg.
- Voecht*, ook *Voicht* (Frederik die) Overfte Ouderman, 3. 143. Schepen, 71. 104. 211. 468.
- Voerde* (Evert van) Schepen, 1. 71. 104. 211. 431.
- (Frederik van) Raadt, 87. 127. Schepen, 159. 431. wykt uit de Stadt, 509.
- (Godert van) Raadt, 469.
- (Henrik van) Schepen, 2. 211. 431. Raadt, 72. 105. wykt uit de Stadt, 509.
- Voerft* (Jan van) in foldye van de Stadt, 516.
- Voet* (Gherit) Ouderman, 3. 160. Raadt, 72. 127. 299. 468. Overfte Ouderman, 161. in den ban gedaan, 337.

B L A D W Y Z E R.

- Vogel* (Jan) in soldye van de Stadt, 516.
- Vogelkoopers*, hoete Merkt te staan, 130.
- Voicht* (Sweder de) gezonden naar den Aarts hertog Maximiliaan, 239.
- Volcken* Jansze, Raadt, 72. 105. 299. wykt uit de Stadt, 510.
- Vos* (Aelbert die) Jans zoon, wykt uit de Stadt, 510.
- (Berent die) Borgermeester, 86.
- (Willem die) Schepen, 46. 127. Borgermeester, 142. gevangen, 164. uit de Stadt te blyven, 166.
- (Willem die) de jonge wykt uit de Stadt, 510.
- Vrymoete* (Hans) in soldye van de Stadt, 516.
- Vuilnis* waar gebracht, 112.
- Vyanen* (Egbert van) Ouderman, 161.
- (Henrik van) Raadt, 46. 469. Ouderman, 88. 300.
- (Jacob van) Raadt, 2. Ouderman, 73.
- Vyven* afgeschafft door den Bisschop, weer aangesteld, 164.
- W.
- W**aakhoe te houden, 202.
- Wachtendonk* (Willem van) Opper-bevelhebber te Amersfoort, 515. 521.
- Wael* (Claes Jansze die) Raadt, 72.
- (Loyck en Braem) wyken uit de Stadt, 510.
- Wageningen* verzocht vryheit van tollē te verleenen voor een schip met leyen, 415.
- Wail* (Dyrck van) Borgermeester, 46. Raadt, 87. 128. gevangen, 164. uit de Stadt voor eenigen tyd te blyven, 164. zeit op den eedt aan den Bisschop gedaan, 385.
- (Loyck die) Ouderman, 212.
- Wamel* (Jan Reiniersze) Klerk, 326.
- Wassenaar* (Heer van) gedagvaard te Mechelen, over het afvorderen vanden tol te Weesp, 106. doet aanbieding ter vereffening van het geschil, 132. 134. 136. 148.
- Wede* (Steven van) Ouderman, 88.
- Weede* (Bartelmeus van) Ouderman, 144. Raadt, 432.
- Weer* (Dirk wt den) Raadtsman van den Bisschop, 458. weer in de Stadt te mogen komen, 474.
- Weerde* (Jooft Dirksze uten) Ouderman, 47.
- Weerdyn* van het Tinnewerk hoe zyne bediening waar te neemen, 92.
- Weesper Kerspel* betaald brand-schatting, 529.
- Wely* (Ludolf van) Raadt, 87.
- Wercoude* (Henrik van) Ouderman, 47.
- Werkboven* betaald brand-schatting, 529.
- Werner* Jansze, Ouderman, 88. 161.
- Westrenen* (Jan van) Borgermeester te Amersfoort ver-slagen, 518.
- Wezele* (Adam van) Ouderman, 301.

B L A D W Y Z E R.

Wesele (Adriaan van) Raadt, 72. 160. Ouderman, 471.

Wilde (Maes die) Raadt, 2. Ouderman, 73.

Wilger Jacobsze, Ouderman, 48. 129. 300. Raadt, 87. 160. 469.

Willem Roomsch Konings Privilegie, 342.

Wilhelmus Schild hoe veel waerdig, 241.

Willem Florisze, Bailliuw van Delfland, gevangen, 526.

— Godertsze, Ouderman, 4.

— Hendriksze, Ouderman, 88. 161. 300.

— Jansze, Ouderman, 47. 143. 212. Raadt, 87.

— Thonysze, Ouderman, 3.

— Willemsze, Ouderman, 47. 470.

Winfen (Godcalck van) Schepen, 431. wykt uit de Stadt, 509.

— (Willem van) Vicarius van S. Jan, 326. wykt uit de Stadt, 509.

Wit (Jan de) in foldye van de Stadt, 516.

— (Jan die) Raadt, 87. 127. 161.

— (Jan die) Ouderman, 129. 161. 310.

— (Jan die) Geerlofsze, Ouderman, 470.

— (Roelof die) Ouderman, 144.

Woerden houdt onze Borgers op, 78, 79.

Wolkenstein (Balthasar) verkrygt en verkoopt Purment, 500.

Wolle waar te Markt te brengen, 110.

Wouter Arntsze, Ouderman, 105. 470.

— Gheritsze, Ouderman, 3. 470.

— Ysbrandsze, Ouderman, 105.

Woutman (Dyrck) Schepen, 159. Ouderman, 469.

— (Jan) Raadt, 2. 299.

Wuwe (Alard van) Notaris, 326.

Wyck (Claes van) Ouderman, 88. 300.

Wyck verzocht afgezanten ter daghvaard te Coten te zenden, 379. blyft in gebreeken, 386. weigerd de Utrechtse te helpen tegens den Bisschop, 433.

Wycker/loot betaald brand-schatting, 529.

Wyel (Jan) in foldye van de Stadt, 516.

Wyse (Jan die) Ouderman, 3. 88.

Y.

Yker van Bier en Oly-tonnen, hoe zich te gedraagen, 94.

— van Maten en Gewichten, hoe zyn ampt waar te nemen, 84.

Ysbrant Jansze, Ouderman, 88. 128. 300. Raadt, 160. 469.

Yffelsteinsche beoorlogen de Utrechtse, 513. 517.

B L A D W Y Z E R.

Z.

Zaal (Willem) Raadt, 2. Schepen, 71. 104. Ouderman, 432.

Zalm, ook *Salm* en *Sallem* (Ansem) Raadt, 72. 127. 160. Ouderman, 300. 470. wykt uit de Stadt, 510.

Zandenborch (Henrik van) Schepen, 127.

Zander Jansze, Ouderman, 73.

Zanten (Herman van) in foldye van de Stadt, 516.

Zaffe. Ziet *Sas*.

Zeelander (Aryen) in foldye van de Stadt, 516.

Zee-vifch, hoe te verkoopen, 216.

Zegener (Adolph) Procureur te Keulen, 326.

Zelmonde (Gheryt Jansze van) Ouderman, 213.

Zonnen-Nobel hoe veel waerdig, 241.

Zoudenbalch (Evert) Prooft, afgezonden wegens de Geestelykheit aan den Biffchop, 248. aan den Aarts hertog Maximiliaan, 519. komt over een met de Buuren van de Weerd, 316.

— (Gherit) Ouderman, 3. Raadt, 71. 105. 160. gezonden naar den Biffchop, 167. naar Harderwyk, 261. naar Coten, 379. naar Heze, 436. naar Ooftbroek, 457. naar den Aarts hertog Maximiliaan, 501. 519. Borgermeester, 298. in den ban gedaan, 350. Schepen, 468. tracht de

gemeente met den Borchgraaf te bevreedigen, 506. *Zout-neering* hoe te oefenen, 272.

Zulen (Dirk van) Schepen, 431.

Zulen (Dirk van) Zweerts zoon, wykt uit de Stadt, 509.

— (Dirk en Gysbert) Broeders, ontrouw aan den Biffchop, 512.

— (Dirk van) van de Haar gezonden naar Amersfoort, 518. Bevelhebber over de Utrechtschen, 525.

— (Jan van) komt by den Biffchop te Wyk, 511.

— (Martyn van) Ouderman, 144. 470.

— (Peter van) Raadt, 46. de Stadt verboden, 98. herstelt, 176. Schepen, 168. 299.

— (Steven van) Ouderman, 128. Raadt, 212. Overfte Ouderman, 212. 432. gedoodt, 534.

— (Steven van) Vuurmaker, Ouderman, 73. 129.

— (Sweder van) Ouderman, 105. 143. Overfte Ouderman, 212. inden ban gedaan, 337. gezonden op den dagvaard te Coten, 378. Raadt, 431. gevollmachticht om met den Biffchop te handelen, 457.

Zuylen van Naterwifch (Jan van) Dyk-graaf van den Lekken-dyk, afgezonden van den Biffchop naar Utrecht, 131.

Zwa-

B L A D W Y Z E R.

Zwane (Hans) in foldye van
de Stadt, 516.

Zweders Biffchops Privilegie,
344.

Zyl (Claes van) Ouderman,
212. 432. gedoodt, 534.

— (Herman van) Raadt, 72.

Ouderman, 144. 300. Over-
fte Ouderman, 470.

Zyl (Jan van) Ouderman, 47.
88. 128. 161.

— (Tyman van) Raadt, 87.

Zysmeesteren wanbetaalingen
voor te komen, 36.

